

ЗАВРЪЩАНЕТО НА ХАЗАРТНИТЕ ИГРАЧИ

*от Волфганг Ефенбергер
и Вили Вимер*

Стратезите в сянка,
подстрекателите на
войните и тихите
спекуланти от 1914
г. до днес

zeitgeist 2015 г.
Print & Online

ЗАВРЪЩАНЕТО НА ХАЗАРТНИТЕ ИГРАЧИ.

Стратезите в сянка, подстрекателите на войните и тихите спекуланти от 1914 г. до днес.

автори: Волфганг Ефенбергер и Вили Вимер, 2015.

превод (<https://translate.google.bg>) Ж. Войников

***Wiederkehr der Hasardeure Schattenstrategen, Kriegstreiber,
stille Profiteure 1914 und heute.
Von WOLFGANG EFFENBERGER
und WILLY WIMMER
Verlag Zeitgeist Print & Online***

Сто години след избухването на Първата световна война дискусиата продължава: Как се стигна до „първоначалната катастрофа на XX век“? Разгорещените дебати акцентират почти винаги върху въпроса „кой е виновен“. Но предвид преобладаващия политически климат на онази епоха, трябва да обърнем внимание и на въпроса „*cui bono*“, или в „чия полза“ и това е единственият начин да се разбере цялата предистория на войната. Войните избухват не просто така, от само-себе си; войните се предизвикват.

Кои са я замислили, кои са подпомогнали осъществяването на замисъла, и кой е имал полза от войната?

Волфганг Ефенбергер и Вили Вимер проследяват тайните цели на войнствените кръгове по това време, и предлагат проникателен поглед зад кулисите на властта. Авторите доказват, че същите мотиви и геополитически интереси продължават да служат, за разпалване на нови конфликти по целия свят и до ден днешен.

*„Нищо не е толкова покваряващо за хората, колкото парите: те разрушават градовете; прогонват хората от домовете им; те извращават честните умове и ги учат да се занимават с грозни дела; учат хората да бъдат коварни, да не се срамуват от престъпленията, които вършат.“
Софокъл, Антигона, ок. 442 г. пр.н.е.*

*„Тази война никога нямаше да избухне, ако под американския натиск и неолибералното мислене не бяхме изгонили Хабсбургите от Австро-Унгария и Хохенцолерните от Германия. Създавайки вакуум в тези страни, дадохме възможност на чудовището Хитлер да изпълзи от дълбините на канавката до празния трон.“
Уинстън Чърчил, 1945 г.*

zeitgeist
Die Welt mit anderen Augen sehen

Съдържание

<i>Кратки биографични данни за авторите</i>	– 4
<i>Увод</i>	– 6
<i>КНИГА I. от Волфганг Ефенбергер</i>	– 9
<i>Въведение</i>	– 9
<i>Глава I. Войните и гражданските войни, или спиралата на борбите за надмощие (1600-1913)</i>	– 13
<i>Глава II. 1914: Зоните на напрежение и политическите интереси</i>	– 74
<i>Глава III. Стара Европа по пътя към Ада</i>	– 139
<i>Глава IV. Възходът на САЩ като световна сила</i>	– 192
<i>Глава V. Обобщение, оценка и перспектива</i>	– 275
<i>КНИГА II. от Вили Вимер</i>	– 298
<i>Глава I. Студената война беше вчера, истинската война е днес</i>	– 298
<i>Глава II. Бундесверът между Агадир и Абу Даби: Искан ли Берлин собствена „близка чужбина“?</i>	– 318
<i>Заклучение. Визиите за мира</i>	– 342
<i>Използвана литература</i>	– 348

Кратки биографични данни за авторите

Волфганг Ефенбергер е роден през 1946 г. в Лоне, южен Олденбург. Родителите му живеят в Силезия и два месеца преди раждането му, са изгонени оттам от полските окупатори. На 18-годишна възраст постапва за отбиване на военната си служба в армията (Бундесвера). След това остава на служба, и след военното си образование и получаването на офицерско звание, после учи строително инженерство. Продължава службата

Волфганг Ефенбергер

си като офицер от инженерните войски. От службата си в армията е наясно, че НАТО и САЩ подготвят територията на Европа и по-специално на ФРГ, за бъдещото „ядреното бойно поле“ при евентуалният конфликт със СССР и Варшавския договор. Официалните му контакти със 7-ма американска инженерна бригада в Корнвестхайм, където офицерите се подготвят, за зипращането на частта им във вьетнамската война, разпалват интереса му към геополитическите въпроси.

Започва да учи политология в Мюнхен. След 12 години служба в армията, преминава на гражданска работа. Придобива учителска степен след обучение в Техническия университет в Мюнхен за професионалните училища (като учител по математика и строително инженерство). След това преподава в Техническото училище по строително инженерство до 2000 г.

Като офицер от резерва, Ефенбергер участва редовно във военните учения на резервистите, последното от което е през септември 1989 г.

Заедно с професор Конрад Льов той публикува първата си книга по американска история *„Pax americana. Die Geschichte einer Weltmacht von Wilhelm dem Eroberer bis heute“*. Herbig Verlag, München 2004, (*Pax Americana*. Историята на една световна сила от Уилям Завоевателя до наши дни, Мюнхен 2004 г.). Следват и други заглавия: *Pfeiler der US-Macht. Seefahrermentalität und Puritanismus*“. Lynx, Gauting 2005, (Стълбовете на американската мощ. Морският менталитет и пуританизмът.), *„Deutsche und Juden vor 1939. Stationen und Zeugnisse einer schwierigen Beziehung“*. Zeitgeist Print & Online, Ingelheim am Rhein 2013, (Германци и евреи преди 1939 г.: Етапи и свидетелства за трудните взаимоотношения, в съавторство с израелския борец за мир Реувен Москович), следва в съавторство с Вили Вимер, представената тук преведена от мен книга *„Wiederkehr der Hasardeure. Schattenstrategen, Kriegstreiber, stille Profiteure 1914 und heute“*. Zeitgeist Print & Online, Höhr-Grenzhausen 2014, *„Geo-Imperialismus“*. Kopp Verlag, Rottenburg 2016 (Геоимпериализмът), *mit Jim MacGregor „Sie wollten den Krieg“*. Kopp Verlag, Rottenburg 2016, (с Джим Макгрегър, Те искаха войната), *Europas Verhängnis 14/18. Die Herren des Geldes greifen zur Weltmacht*. Zeitgeist Print & Online, Höhr-Grenzhausen Mai 2018, *Europas Verhängnis 14/18. Kritische angloamerikanische Stimmen zur Geschichte des Ersten Weltkrieges*. Zeitgeist Print & Online, Höhr-Grenzhausen November 2018, (Гибелта на Европа 14/18, в две части, 1. Господарите на парите заграбват световната власт., 2. Критичните англо-американски гласове за историята на Първата световна война.), *Schwarzbuch EU & NATO. Warum die Welt keinen Frieden findet*. Zeitgeist Print & Online (Verlag), Höhr-Grenzhausen 2020 (Черна книга ЕС и НАТО. Защо светът не може да намери мир.), *Die unterschätzte Macht. Von Geo- bis Biopolitik – Plutokraten transformieren die Welt*. Zeitgeist Print & Online, Höhr-Grenzhausen 2022 (Подценената сила. От геополитика към биополитика – плутократите трансформират света.). Почти всички негови книги, могат да се открият в свободен достъп в интернет.

Волфганг Ефенбергер живее на езерото Щарнберг, близо до Мюнхен, и е автор на свободна практика.

През октомври 2016 г. Ефенбергер говори в Аугсбург на конференция по геополитика, организирана от издателство „Kopp Verlag“. Той казва, че САЩ стоят зад основаването на НАТО и ЕС, за да използват тези организации, за постигане на собствените им геополитически цели. САЩ се стремят към укрепване на световната им господство, докато Саудитска Арабия се стреми да ислямизира Европа. Съвсем не е случайно, че от началото на бежанската криза в Европа през 2015/2016 г. САЩ не се опитват да установят мир с държавния глава Башар Асад в сирийската гражданска война.

Пронатовски и проамерикански настроените медии, го представят като създател на конспиративни теории, се цел да омаловажат неговите трудове, познат метод за дискредитиране на неудобните, мислещи хора в Западна Европа.

Вили Вимер, роден през 1943 г., женен с един син, практикува право в Мюнхен-гладбах, откакто полага втория си държавен изпит. От 1969 до 1980 г. е член на мест-

ния градски съвет. През 1976 г. става член на германския Бундестаг, и е такъв до 2009 г. От 1985 г., продължение на три години председателства работната група по отбраната на парламентарната група на ХДС/ХСС в Бундестага. Впоследствие е парламентарен държавен секретар към федералния министър на отбраната (до 1992 г.). Специализирал е интеграцията на германските въоръжени сили по време на обединението и сътрудничеството със съветските войски, разположени по това време в Германия. През юли 1994 г. е назначен за вицепрезидент на Парламентарната асамблея на КССЕ/ОССЕ. Заема тази длъжност до юни 2000 г.

Вили Вимер е признат експерт по глобална политика за сигурност и е водил разговори на най-високо правителствено ниво на в различни страни в продължение на десетилетия. През 1998 г. той успешно посредничи при размяна на затворници между Иран и Израел. Година по-късно той е сред редица германски политици, които се обяха срещу войната в Косово. Вимер я нарича „военна агресия“ и обвинява министъра на външните работи Йошка Фишер и министъра на отбраната Рудолф Шарпинг в сериозни манипулации. През 2003 г., в отворено писмо до парламентарната група на ХДС/ХСС в Бундестага, той и Петер Гаувайлер посочват нарушението на международното право и правят паралели между войните в Югославия и Ирак. След решението на Бундестага от 9 март 2007 г. за разполагане на самолети „Торнадо“ в Афганистан, двамата членове на парламента завеждат дело във Федералния конституционен съд.

Като високопоставен служител в германското Министерство на отбраната, Вимер многократно е подозирал американски разузнавателни агенции в подслушване на разговори по мобилни телефони, но твърденията му не са били взети на сериозно. По време на скандала около разкритието за подслушването на канцлера Ангела Меркел от националната разузнавателна агенция на САЩ, той публикува статия във *Frankfurter Rundschau*, озаглавена „Времената на нелепостите свършиха“ („Jetzt sind die Zeiten des Spotts vorbei“), критикувайки американската външна политика и разузнавателна дейност.

От началото на кризата в Украйна Вили Вимер отново се появи публично с предупредителни и критични изявления. Той смята, че политиката на САЩ по време на „Евромайдана“ не разрешава кризата, а е насочена към подготовка за нова война, предназначена да създаде кордон между Русия и Европейския съюз, простиращ се от Балтийско до Черно море. Той е негативно настроен към позицията на водещите германски медии, които подкрепят позицията на НАТО. Вимер не е съгласен с разширяването на НАТО на изток, и вижда тук геостратегическите интереси на САЩ. През 2017 г., след посещението му в Крим, той е включен от Службата за сигурност на Украйна, към списък с лицата, на които е забранено да влизат в Украйна.

В интервю за *RT Deutsch*, Вимер заявява, че историята за отравянето на Скрипал е манипулация целяща да разпали война срещу Русия. Пред журналисти на *Sputnik*, обяснява, че САЩ и Великобритания, недоволни от независимата политика на Русия, започнала с управлението на Вл. Путин, се опитват да въвлекат Германия и ЕС в конфронтацията си с Русия. С помощта на мозъчните тръстове като Атлантическия съвет, противниците на тази политика са дискредитирани и определени като „троянския кон на Кремъл“. Той високо цени руско-германското сътрудничество по времето на Хелмут Кол и в момента смята, че Франк-Валтер Щайнмайер е единственият голям германски политик, способен да преследва интересите на Германия за мирно и добросъседско сътрудничество с Русия, в духа на вековната традиция, предшества двете световни войни.

Увод

*„Историята със сигурност трябва да се приема единствено с доверие и вяра?
Нали?“*

Готхолд Ефраим Лесинг, Натан Мъдри

През 2014 г. се отбелязва стогодишнината от избухването на Първата световна война. Многобройни нови публикации за това трагично събитие, „първичната катастрофа на XX век“, както уместно го е казал американският историк и дипломат Джордж Ф. Кенън (1904-2005), заливат пазара. Последиците са все още силни днес, а самата война остава като травма в колективната памет на европейските народи.

Каква е настоящата оценка за тази война, особено от германските историци? Чуждестранните историци, особено повечето англосаксонски и френски, отдавна изоставиха теорията за единствената германска вина. Критичен, сравнителен поглед върху публикациите от последните сто години ще противопостави различните гледни точки.

Какви изисквания трябва да си постави сериозния историк?

Първо, той трябва да е наясно със собственото си „невежество“ и следователно да се пази от прибързани преценки. Трябва да се потопи в концептуалния свят на една епоха и да не прави заключенията си от ретроспекция и текущото състояние на науката.

Освободен от всякаква идеология, трябва преди всичко да бъде човек, който задава въпроси и изследва във всички посоки с отворен ум.

Волфганг Ефенбергер за първи път се заема с темата на тази книга през май 2005 г. във връзка с изследването си „Тайните държавни архиви на пруското културно наследство в Берлин, по повод 25-годишнината от царуването на германския император Вилхелм II“. Той започва да събира материали, напълно осъзнавайки, че за Първата световна война и нейните причини е писано много и повече от достатъчно подробно.

Валтер Хубач правилно отбелязва още през 1955 г., че изследователите във всички страни са съгласни с основните очертания на събитията – освен ако идеологическите им пристрастия, не пречат на обективната оценка.

През 1964 г. Егмонт Цехлин изследва политиката и военните действия в първите месеци на Първата световна война и избира заглавието за своята статия: „Германия между кабинетната и икономическата война“. Някои политици в Берлин, Петербург, Париж или Лондон са се надявали, че това ще се ограничи до кабинетна война. Но това се оказва крайно наивно; такива войни съществуват най-много до Френската революция.

Кабинетната война включва само малки постоянни армии, военните действия са ограничени, с ограничени цели, за да се запазят хората и материалните ресурси, доколкото е възможно.

Но до края на юли 1914 г. всички политически и военни лидери сигурно са разбрали, че тази война, с милиони армии, ще се превърне в мащабна международна борба с решаващо значение.

Така вечерта на 3 август британският външен министър сър Едуард Грей е обзет от мрачни мисли: „Светлините угасват в цяла Европа; няма да доживеем да ги видим включени.“ Въпреки това, на следващия ден той гласува за обявяване на война срещу Германия. Войната, която е трябвало да продължи само няколко седмици, ескалира през годините в „тотална война“, се дължи на националната военна пропаганда, която постоянно обвинява другата страна за войната. Това е необходимо и за мобилизиране на масите за продължаване на войната. Следователно не е изненадващо, че селективно то приписване на вината от заинтересованите страни, доминира дебата далеч след края на войната, за да го използват за своите следвоенни цели.

Преди Първата световна война въпросът за вината за войните никога не е бил повдиган, тъй като след Вестфалския мирен договор, обичайният принцип „*tabula rasa*“ е изключвал всякакво разглеждане на причините за войната и всякакво преследване на победените (клаузата за забравата).

Според предвоенния възглед от онова време, въпросът за вината за войната е ирелевантен. Воденето на война се е счита за легитимно право на суверенните държави да отстояват своите интереси. По време на Първата световна война въпросът за вината за войната придобива толкова голямо значение, защото тази война струва, невиджаните до сега толкова много жертви дадени от всички участващи държави. В резултат на това натискът за оправдаване на участието в самата война, който обществеността упражнява по-специално върху победителите – френските и британските политици, е изключително силен.

Политиците използват пропагандата, за да го пренасочат върху врага. Така създадената омраза към врага по-късно е използвана от „демократично легитимирани политици“ на победителите да си отмъстят във Версай.

През вековете след Вестфалския мирен договор, в Европа се появява мнението, че войните трябва да се ограничат само до сражения на вражеските армии, и да се щади мирното население. Разширяването на военните действия върху цялото население е трагично, но неизбежно следствие от формирането на националните държави, всеобщата военна повинност и демократизацията – т.е. следствие от Френската революция. Освен това, войната е дехуманизирана от развитието на съвременните оръжейни технологии.

Научното изследване на причините за войната, започнало по време на самата война, неизбежно достига своите граници. Докато руските архиви са отворени през 1917 г., а германските през 1918 г., френските, английските и американските остават затворени. Достъпът е ограничен до „цветните книги“, които служат изключително за пропаганда. Освен това, апологетичните и идеологически ограничения затрудняват безпристрастното изследване.

В тази дилема повечето историци изследват предимно последователността от събития и решения по време на Юлската криза от 1914 г. и в началото на войната. За основен „лакмусов“ тест се посочват бележките коментари в полетата на дипломатическата кореспонденция, нахвърлени от кайзера, най-вече върху доклада от 11 март 1914 г. на посланик граф Фридрих фон Пурталес в Санкт Петербург: „Като военен, въз основа на цялата ми информация, нямам и най-малко съмнение, че Русия систематично се готви за война срещу нас и провежда съответната политика“.¹

¹ Всъщност кайзера е напълно прав, Русия целенасочено се подготвя за война срещу Германия, много преди убийството в Сараево. (б. пр.).

Каква доказателствена стойност се предполага, че има подобен коментар, написан в разбираемо настроение? Разкрива ли нещо за характера? За прилагането на конкретна политика?

Като пример ще припомним шегата на бившия президент на САЩ Роналд Рейгън. В петминутно радио-обръщение той се обръща към американския народ със следните думи в уж изключения микрофон: „Скъпи хора, днес имам удоволствието да ви информирам, че подписах закон, с който Русия се обявява за нелегитимна. Започваме бомбардировките след пет минути.“²

И предизвиква голям шок в най-студения период на Студената война! По-късно Рейгън описва това като неуспешна шегата, насочена срещу онези, които го представят като подстрекател на война. Неговите политически забележки хвърлят светлина върху несериозността на думите му. Въпреки това, никой днес няма да измерва цялостната политика на Рейгън с това изречение или да вижда военни намерения в него.

Особено за научната оценка е необходимо да се създаде цялостна картина от важните, оторизирани изявления и действия на даден отговорен държавник и доколко намеренията му са прозрачни. Освен това, един и същ критерий трябва да се прилага към всички участници и всяка гледна точка трябва да се разглежда поотделно.

По време на Студената война Волфганг Ефенбергер и Вили Вимер имат известна представа за планираното ядрено бойно поле на НАТО в случай на военна конфронтация и затова днес са изключително обезпокоени от настоящото развитие по историческия „Път на коприната“. Защото същите кръгове, които преди сто години предизвикаха националните конфликти за свои собствени интереси, днес отново замислят планове. За пореден път те безразсъдно рискуват, приемайки опасността от световна война и от нови неизмерими страдания. „Вашингтон тласка кризата към война“, пише бившият заместник-министър на финансите на Рейгън, Пол Крейг Робъртс на 15 април 2014 г.³

А противоречивият лингвист Ноам Чомски съветва гражданите на демократичните общества, във връзка с действията на американските разузнавателни служби и техните атаки срещу демокрацията, да „посещават курсове по интелектуална самозащита, за да се защитят от манипулации и контрол“.⁴

Интелектуалците имат отговорност да казват истината и да разобличават лъжите. Ние, Волфганг Ефенбергер и Вили Вимер, искаме да направим това с нашата книга „Завръщането на хазартните играчи“. Тази работа не е просто допълнителен принос към историята на Първата световна война. Тя има за цел да разкрие фона на събитията, което също помага за разбирането на съвременната световна политика.

*Пьокинг⁵, Юхен⁶, юли 2014 г.
Волфганг Ефенбергер и Вили Вимер*

² www.focus.de/politik/zustand/tid-25376/mikrofon-pannen-von-politikern-da-ist-das-riesenarsch-loch-furchtbar-der-typ_aid_729002.html

³ Paul Craig Roberts: Washington Post. The World To War. In: International Clearing Honer vom 15. April 2014; und ter: www.informationclearinghouse.info/article38236.htm; Zugriff am 16. April 2014

⁴ Цитат от Hans-Martin Lohmann: Kalenderblatt. Deutschlandradio. Beitrag vom 7. Dez.2013: Noam Chomsky, Kämpfer gegen die Arroganz der Macht; unter: www.deutschlandradiokultur.de/noam-chomsky-kaempfer-gegen-die-arroganz-der-macht_932.de.html?dram:article_id=271290; Zugriff im 15. April 2014

⁵ Градче в Бавария. (б. пр.)

⁶ Градче в Северен Рейн – Вестфалия. (б. пр.)

КНИГА I.

от Волфганг Ефенбергер

Въведение

В бурните и горещи дни на юли и август 1914 г. мирният ред в Европа се разпада и с напредването на войната се разпадат структурите на предвоенното буржоазно общество, засягайки както губещите, така и победителите.

Спусъкът е натиснат на 28 юни 1914 г. с убийството на австроунгарския престолонаследник Франц Фердинанд в Сараево – столицата на коронната земя Босна и Херцеговина, част от Австро-Унгария.

Кой всъщност стои зад покушението? Каква е преследваната цел и кой може да се възползва от него? Според югославския историк Владимир Дедиер, по това време в покушението са обвинени не по-малко от седем държави и четири политически групи, включително правителствата или тайните служби на Сърбия, Русия, Австро-Унгария, Германия, Франция и Англия, както и евреите, масоните и анархисти.⁷ Въпреки изминалия вече цял век, предисторията все още не е разкрита.

Въпреки шума около годишнината, интересът към причините остава по някаква причина ограничен. В германските медии личността на Вилхелм II многократно е във фокуса на общественото внимание, като много страни го обвиняват за избухването на войната, а обратното мнение е слабо.

Как е възможно това мнение да се е утвърдило толкова силно? Само година след избухването на войната, в Лондон е публикувана книгата „Обвинявам“ от Рихард Грелинг, германец, живеещ в изгнание в Швейцария. Той говори за „Завоевателната война на Хохенцолерните“ и обвинява кайзера. По-късно хамбургският историк Фриц Фишер (1908-1999), в труда си от 1961 г. „*Griff nach der Weltmacht*“ („Стремеж за световно господство“), последователно преследва тезата за единствената вина на Германия до края на живота си, последван от своите ученици, които възприемат неговите възгледи.⁸ Други историци, посочват другите участници във войната като не по-малко виновни.

Поради упоритостта, типична за много германски историци, разглеждането на Първата световна война предизвиква дебат за вината за войната, срещу невинността за войната. В предговора си Фишер заявява, че книгата му не е нито обвинение, нито защита. „Нито пък това е задача на историка.“

Историкът трябва да установява фактите, да ги поставя в контекста на причините и последствията и да „разбира“ идеите, целите и решенията на отделните хора, като фактори за формирането на политическата воля, без да ги цензурира или извинява. Историкът трябва да избягва опростяването и изкривяването на ситуацията, като търси изкупителната жертва за развитието на събитията, признато по-късно за катастрофално.

„Германската стремеж към световно господство“, който другите големи сили в Европа възприемат като толкова заплашителен, е преди всичко история на провала.

Германската империя не успява да предотврати създаването на Антантата през 1904 и 1907 г. Във всички колониални и международни спорове, независимо дали в Самоа, Мароко, Западна Африка, Южна Америка или Персийския залив, дипломатите на Вилхелм II се оказват губещи.

Само в кризата с анексирането на Босна и Херцеговина, Берлин успява успешно да защити интересите на Виена, което обаче се оказва пирова победа.

⁷ Dedijer 1966

⁸ Fischer 1961, S. 11

Тезата на Фишер, че Германия разпалва Световната война през юли 1914 г., защото се стреми към „световно господство“, сега се счита за научно отхвърлена. Заслугата на Фишер обаче е, че той силно разпали дискусията за произхода на войната. Без този дебат тази книга вероятно нямаше да бъде написана. Тя е предназначена да допълни едностранчивия поглед на Фишер върху Германската империя с цялостен поглед върху другите участници.

Войната е резултат от безумна имперска епоха, в която борбата е за нови пазари. И народите на участващите страни в никакъв случай не са стояли зад такова решение. Всъщност главните действащи лица са само шепа мъже: хазартни играчи, които от алчност и мания за власт, завъртат винта към войната.

Не е по-различно от днес. Тази работа осветява паралелите между 1914 и 2014 г. и показва как са реагирали и все още се реагира днес на атаките в Сараево и тази в Ню Йорк (11 септември), които са доста сравними по своята символична същност.

През 1914 г. политическата цел на убийците е дестабилизацията на Австро-Унгария и завладяването на нейните югоизточни провинции – цел, осъществена през 1918 г. водеща до основаването на вече кърваво разпадналата се Югославия. А през 2014 г.? Какви мотиви преследват днес войнствените елити? Тази книга се опитва да даде отговори на този въпрос.

Във всеки парламент и министерство е имало хора, които са искали да спасят мира в последния момент, но и такива, които виждат войната като единствено решение, и трети, които се интересуват само от собствените си интереси.

Късогледото обсъждане на вината за войната замъглява по-дълбоките причини и сложната история на развитието.

Не е достатъчно просто да се оцени дипломатическата история на Европа от 1870 г. нататък. Важни етапи в развитието до август 1914 г. се крият във Френската революция и завоевателните войни на Наполеон, както и в опустошителната Тридесетгодишната война – исторически травми, съхранени в колективната памет. Може би някои фундаментални проблеми дори достигат до времето на Карл Велики.

Историята на Косово, която е неразривно свързана с историческата битка на Косово на 28 юни 1389 г., също е пример. Такива национални, останали в паметта на поколенията исторически травми могат да бъдат политически експлоатирани. Те се превръщат в експлозивна смес, когато са подкрепени от национализъм и експлоатирани от печата. Към това се добавят и проблемите на индустриалните промени и урбанизацията. Трябва да се вземат предвид пренаселването, снабдяването, световната търговия, суровините, колониите, международният капитал и в крайна сметка всеобхватните геополитически интереси, които доминират над всичко останало.

Днес се полагат старателни грижи договорът продиктуван във Версай, да бъде представен като мирен договор. Въпреки че германската делегация не е допусната до продължителните устни преговори за съдържанието на договора, тя е принудена да просто да подпише представения договор на 28 юни 1919 г., точно пет години след убийството в Сараево, като диктат. След като са заплашени с окупация, ако откажат, германците го подписват в знак на протест. Дори според правното разбиране от онова време, договор сключен чрез заплахи, е нищожен.

В сравнение с Версай, „Вестфалският мир“, сключен в Мюнстер и Оснабрюк през 1648 г., е направо благороден. Тук бившите воюващи страни договарят условията на мира заедно. Трябва да се споменат и мирните преговори от 1814 и 1815 г., в които представителят на напълно победената Франция получава равнопоставена дума. Мирните условия тогава също са много снизходителни за Франция. Победителите мислят за бъдещия баланс на силите като цел на преговорите, а не, както ще се случи около 100

години по-късно, за унижението, оклеветяването, експлоатацията, ограбването, изолацията и пълното подчинение на победения народ.

Стратегията на победителите през 1918 г. е глупава и опасна. Тя обременява младата германска демокрация с животозастрашаващи репарации и наторява почвата, в която се разраства злият дух, който ще доведе до Втората световна война.

Сега може да се надяваме, че след сто години и в Германия ще се появи по-комплексен поглед върху този катастрофален повратен момент. Не става въпрос за доказване на вината или невинността на войната. Става въпрос за съвместно разследване на това как е могла да се стигне до тази опустошителна война.

Само тогава ще можем по-добре да разпознаем и надяваме се, да предотвратим подобни развития в наше време.

Да се върнем към кайзер Вилхелм II и трудността да се формира обективна представа за него. Неговата склонност към помпозност и военен блясък, дръзко и екстравагантно поведение, с право е спечелила критики към монарха от неговите загрижени и обезпокоени съвременници, но тези черти на характера, често са ескалирани до клевета.

Преди 50 години английският биограф на Бисмарк, Иън Ф. Д. Мороу⁹, призовава „образът на Вилхелм II да бъде представен такъв, какъвто би изглеждал за днешния поинформиран историк.“¹⁰ Тази молба е игнорирана и до днес. Надяваме се, че най-накрая ще бъде взета на сериозно. Тази книга се опитва да допринесе за това. Тя се осмелява да а изобрази епохата на Вилхелм II с разбиране от гледна точка на онова време. Без съмнение Вилхелм II е бил една от съдбоносните фигури в германската история още преди 1914 г. Но не отразявала ли е неговата личност възможностите и надеждите на английския и германския народ? Не можеше ли е любимият внук на кралица Виктория да се превърне в успешен образ за англичаните и германците? Като дете и юноша той често е добре дошъл гост не само в двореца Уиндзор, но и в шотландския замък на кралицата Балморал.

1. Малкият Вилхелм с баща си Фридрих, в Балморал в шотландска носия.

2. Вилхелм на 24 год., в шотландска носия.

Кралица Виктория е постоянно информирана за възпитанието на първото си внуче от дъщеря си Виктория Аделаида. Привързаността на императора към баба му и доста трудните отношения с майка му, „англичанката“, която е гледана с голямо подоз-

⁹ Morrow 1943

¹⁰ F. D. Morrow: *International Affairs. Erste Presseurteile zur englischen Originalausgabe von Balfour*, 1973, Klappentext.

рение в берлинския двор, и с неговия също толкова непопулярен вуйчо Бърти, бъдещият английски крал Едуард VII, вероятно са формирали до често описваната смес от любов и омраза у Вилхелм II, която ще оформи отношенията му с Англия след смъртта на Виктория.

Въпреки всички семейни спорове с английските роднини, династията Хохенцолерн се смята за приятел на британците. На средиземноморското крайбрежие на Северна Африка, Англия съперничи с Франция. Бисмарк се интересува само от континенталната политика и не се намесва в делата на Англия.

Освен това Англия е икономически колос, докато новооснованата Втора германска империя (II-я Райх), тогава е икономическо джудже. Но икономиката на Германия се разраства бързо и започва да изпреварва британската около началото на века. Германската империя се превръща в конкурент, като постепенно отнема част от пазарния дял на Британската империя в световната търговия и като такава се възприема като заплаха за британският просперитет. Британските империалисти отговорят по изпитания им коварен начин: като сформират съюз за да елиминират съперника си в подходящия момент.

Това са някои от акцентите на предвоенното групиране силите, показващи колко сложно е преплитането на икономическите и геополитическите интереси. Целта на тази книга е да хвърли светлина върху сложната ситуация на взаимна конкуренция и конфликта на интереси.

В този контекст, трябва да преразгледаме теорията за „втората Тридесетгодишна война“ (Шарл дьо Гол през 1941 г.¹¹ и Уинстън Чърчил през 1944 и 1948 г.¹²) и въпросът дали Вилхелм II е могъл да предотврати сблъсъка.

Книгата започва с кратък преглед на европейските борби за надмощие след Реформацията, които водят до катастрофалното групиране на военните съюзи в края на XIX век, след които съперничествата се засилват. Ретроспективният поглед помага за разбирането на историческите корени. Тридесетгодишната война и колониалното завладяване на Северна Америка са особено важни. След това изследването преминава към Балканите, и събитията там които предизвикаха Първата световна война.

Причината обаче не е криеше в Сърбия, а в играта на власт и печалба, безскрупулно играна зад кулисите от малцина хазартни играчи, често без знанието на официалните управници и владетели. Така, въпреки общото желание за мир, започна обратното броене до катастрофата.

Следващият разказ за „атаката на Лиеж“ в началото на август 1914 г. е пример както за високомерието на стратезите, така и за страданието на отделния войник. След оценка на мотивите и последиците от „Великата война“, най-накрая ще анализираме ролята на САЩ. Издигането им до единствена световна сила е неразривно свързано с Първата световна война и затова заема значително място в книгата. Влизането на Америка направи възможна победата на Антантата, а оттам и изхода от войната с Версайския договор. Несправедливостите на Версайския договор са една от най-основните причини за избухването на Втората световна война.

След това САЩ успяват да разширят допълнително своя плацдарм в Европа, съсредоточен върху новосъздадената Федерална република Германия. Така линията на успешната стратегия на САЩ се простира от Студената война и разпадането на СССР до наши дни, и както доказва Вили Вимер, разломните линии на Първата световна война се отварят отново.

¹¹ De Gaulle selbst sprach im September 1941 in einer Radioansprache in London von »/e nouvelle Guerre de "freute Ausl. Vgl. Prost/Winter 2004, S. 33

¹² Churchill schrieb 1944 an Stalin. Vgl. Stalin 1961, S. 254. In »The Gathering Storm« von 1948 kommt Churchill auf den Begriff zurück (S. VII).

Експертът по Близкия изток Карин Кнайсл¹³ стига до подобно заключение. За нея Първата световна война все още бушува в Близкия изток. Примирено тя заявява: „В сместа има невероятен брой страхливци: липсват мислители с гръбнак.“¹⁴

Парализирани като затворници на собствената си история, те се изправят пред проблемите на настоящето. Но само тези, които размишляват върху миналото, могат да разрешат конфликтите на настоящето и да положат основите за по-мирно бъдеще. В допълнение към кризата в Близкия изток, Украйна се измести в центъра на вниманието.

И тук причините се крият далеч назад. Дори Бисмарк, като най-важна геополитическа цел, се е стремил към отделянето на Украйна от Русия.¹⁵ Днес журналистите безсрамно конструират образи на врага. „Медиите в цяла Европа са допринесли значително за динамиката на войната чрез своята национална перспектива“, смята медийният изследовател Юрген Грим.¹⁶ (б. пр. днес го виждаме много по-ясно, когато вече 3-та година бушува руско-украинската война)

Същото се наблюдава и в навечерието на Първата световна война. В знак на протест срещу едностранчивото отразяването на Украйна от водещите медии, в интернет и независими списания се разпалва контра-движение, със забележителен принос от Вили Вимер.

Глава I. Войните и гражданските войни, или спиралата на борбите за надмощие (1600-1913)

„Който не успее да отчете три хиляди години, остава неопитен в тъмнината, и живее ден за ден.“

Йохан Волфганг фон Гьоте, Западно-източен диван¹⁷

Англия реорганизира света. В „Западно-източен диван“ Гьоте съжелява за разпокъсаността на Европа; имал е предвид решенията на Виенския конгрес: „Всеки който говори френски, английски, италиански или немски, иска само това, което показва саможубието му, точно както другият.“¹⁸

Гьоте обаче се надява, че националните егоизми ще бъдат обуздани, ако европейците осъзнаят своята 3000-годишна история — история, която започва с гръцката и последвалата римска епоха, започнали около 1000 г. пр. н.е. Следващият преглед обаче ще ограничим до 300-та години, преди убийството в Сараево.

С Реформацията се появява западноевропейско движение, което иска да се освободи от оковите на римския папа. В същото време португалците и испанците, лоялни на Рим, се насочват към новите светове отвъд океана.

През 1569 г. Герхард Меркатор (1512 – 1594) създава карта на света, фокусирана върху Европа, която улеснява навигацията за моряците и му носи световна слава.¹⁹ Тя

¹³ Kneissl 2014

¹⁴ Lars Schall im Interview mit Karin Kneissl. 4. Juli 201:

www.lars-schall.com/2014/07/04/im-nahen-osten-tobt-noch-der-erste-weltkrieg;

¹⁵ Грuba грешка, на авторите. Бисмарк никога не си е помислял такова нещо, неговата цел винаги е била запазването на мира и добросъседството с Русия. Отделянето на Украйна става актуално едва с Брестлитовския мир. (б. пр.).

¹⁶ Julia Herr iiböck im Interview mit Jürgen Grimm; 9. Juli 2014; unter: <http://derstandard.at/2000002834563/Ukraine-Krise-Die-Medien-haben-diesen-Konflikt-verschaerft>; Zugriff am 10. Juli 2014

¹⁷ Rendsch Nameh, Buch des Unmuts. HA, Bd. 2, S. 49

¹⁸ Klaus Rosen: Was die Eigenliebe heischet; unter: www.kas.de/wf/de/33.12068/

¹⁹ Nova et aucta orbis terrae descriptio ad usum navigantium

отразява желанието на Европа да стане центъра на света. На 2/3 от площта на картата е изобразено северното полукълбо, а южното полукълбо е поставено в долната 1/3.²⁰

Старата карта на Меркатор съпътства 400-годишното европейско световно господство и вдъхновява Джон Дий²¹, английски математик, астроном, философ, мистик и съветник на кралица Елизабет I, да нарисува своя карта (виж по-долу).

С удивление и може би с нотка на негодувание англосаксонските учени следят великолепия възход на Португалия и Испания след откриването на Америка от Колумб през 1492 г. Джон Дий е приятел на министрите Уилям Сесил (1520 – 1598) и Франсис Уолсингам (1532 – 1590). Последният изгражда шпионска мрежа на континента между 1578 и 1583 г., така да се каже предшественик на британските тайни служби. Той плаща поне на 50 агенти от собствения си джоб, включително и на Джон Дий, за когото се твърди, че е на служба при него под кодовото име 007.²²

Около 1570 г. каперът Франсис Дрейк предприема пиратски експедиции до Карибите. Плановите на Джон Дий отиват много по-далеч: да се създаде „Атлантическа империя“, която Дий нарича „Британска империя“. Той изчислява, че е необходим силен кралски флот от поне 60 или повече големи кораба.²³

Въображаема (осъвременена) карта от географа Джон Дий (1527-1608). Тя не изобразява континентите, а „концептуалните единици“. Съединената „Евро-Америка“ има граници, подобни на НАТО след разширяването му на изток, е съседна на „Евро-Азия“ (бившия СССР и Балканите). На юг от нея се намира „Ислямистан“.

„По този начин приходите на Английската корона и общественото богатство ще се увеличат и просперират по чудесен начин, а военноморските сили могат да бъдат съответно допълнително разширени.“²⁴ И така репутацията, уважението, любовта и

²⁰ С площ от 9,7 млона кв. км Европа изглежда по-голяма от Южна Америка, която обаче с площ от 17,8 млна кв. км всъщност е почти два пъти по-голяма.: www.heliheyn.de/Maps/Merca.html

²¹ Dee O. J. (1577)

²² Gombrich 2003, S. 238

²³ Zentner 1980, S. 256

²⁴ Todd 2003

страхът от този британски микрокосмос ще се разпространят бързо и сигурно по целия свят.

Виденията на Дий попадат на отворените божии уши, и желанията му се изпълняват. Англия спечелва битката за новите отвъдморски светове.

Тридесетгодишната война и нейната актуалност днес. Към края на XVI век, въпреки Аугсбургския мир (1555 г.), религиозните различия между лутеранството и католицизма отново изплуват в рамките на Свещената Римска империя на германския народ. През 1608 г. курфюрстът Фридрих V от Пфалц основава „Протестантската лига“, а през 1609 г. херцог Максимилиан Баварски основава „Католическата лига“.

За разлика от Франция, Свещената Римска империя не е управлявана централизирано, а е разделена на над 300 отделни територии в склонния към конфликти център на Европа. Императорите, избрани от курфюрстите – почти винаги са от управляващото семейство Хабсбурги. Те се стремят да упражняват колкото е възможно повече власт еднолично и пряко, но отделните имперски територии Швейцария, Северна Италия, днешна Белгия и днешна Нидерландия, се стремят да отхвърлят.

Хабсбургите контролират също Испания, Южна Италия, Бохемия и Унгария. Така от началото на XVI век нататък, Франция има само една външна граница и един враг: Хабсбургите. След предполагаемо нарушение на „Писмото на императора“, което гарантира религиозната свобода на протестантите в Бохемия, на 23 май 1618 г. група заговорници, водени от разярения Хайнрих Матиас Турн (1567 – 1640), изхвърлят двамата омразни имперски управители, Ярослав Мартиниц и Вилхелм Славата, заедно със секретаря им Фабиций, от прозорците на Храдчани (височина от 17 м). Пражката демонстрация се превръща в сигнал за откритото въстание на бохемските съседи срещу Хабсбургите и те издигат на трона на Бохемия лидера на „Протестантския съюз“: курфюрста Фридрих V, зет на Джейкъб I краля на Англия.

„Бохемската война“ (1618-1620) завършва с „Пфалцката война“ (1621-1624). По време на Бохемската война, към католическия военачалник Йохан фон Тили се присъединява върнатиият във вярата (в католицизма) бохемски благородник Албрехт фон Валенщайн (1583-1634). Според Леополд фон Ранке, „най-забележителната фигура“ на Тридесетгодишната война Валенщайн, попада в светлината на прожекторите. Императорът приема предложението му да сформира частна наемническа армия.

Така според Гомбрих започва „ужасно клане от зле платени, диви войнишки орди“, които се отдават на грабежи и плякосване, преминавайки на другата страна в зависимост от желаната плячка. Императорът и неговата вяра отдавна са забравени.

Днес, в началото на XIX век, тази форма на водене на война празнува своето възрождение. САЩ също използват частни наемни армии във войните си, които подобно на войните на Валенщайн, действат без никакъв закон. Държавният суверенитет е изопачен в суверенитета на най-силния.²⁵

През 1628 г. Валенщайн получава завладения Мекленбург като имперско феодално владение и титлата „Генерал на цялата имперска военноморска армада в Северно и Балтийско море“. Шведският крал Густав II Адолф вече се опасява, че императорът на Хабсбургите възнамерява да установи военноморско господство в Северно и Балтийско море. В същото време той вижда възможност да отстоява хегемонията си в североизточна Европа. В началото на юли 1630 г. шведите дебаркира на Узедом със силна армия и принуждава Померания, Мекленбург, Бранденбург и Саксония да сключат съюзнически договор. Точно както интервенциите днес се маскират като хуманитарни спасителни операции, Густав Адолф прославя войната си като спасение на германския про-

²⁵ Wedgwood 1978

тестантизъм – и дори приема подкуп от католическа Франция, защото в очите на Ришельо той е добре дошъл противник на австрийската династия на германска земя.²⁶

Вчера и днес, политиката на властта не познава морал. Тесните връзки на Густав Адолф с Франция, където кардинал Ришельо отдавна работи целенасочено за отслабване на католическите Хабсбурги, му осигурява един милион ливри или 400 000 райхсталера френска помощ годишно, чрез Договора от Барвалде на 23 януари 1631 г., което му позволява да премине в настъпателната война „срещу Империята за освобождаване на потиснатите имперски владения“.²⁷

Имперските принцове, протестантски и католически, сключват мир с Фердинанд II през 1635 г. Франция напада императора на Хабсбургите и неговите испански роднини, за да разбие Хабсбургското обкръжение в което се намира и едновременно с това да завземе стратегически важни територии.

За Свещената Римска империя последвалата война срещу католическа Франция и протестантска Швеция (1635-1648 г.) ще се окаже изпитание на силата ѝ. Бунтът, който започва в Бохемия като местен протестантско-католически конфликт, завършва с борба между два силови блока: испанските и австрийските Хабсбурги, от една страна, и Франция и Швеция, от друга. В крайна сметка това не е религиозна война. Религиозните противоречия, просто прикриват завоевателните цели – подобно на „религиозните конфликти“ между шиити и сунити, които днес опасно се разпалват от САЩ.

Превратностите на Тридесетгодишната война, в която поради централното си географско положение, Германия се превръща в сцената за театъра на военните действия на европейските сили, приключват на 24 октомври 1648 г.

„Вестфалският мир“ признава Аугсбургския мир от 1555 г. и всички християнски течения за равнопоставени. Още по-значимо е промененото съотношение на силите в Европа и промените на нейната карта: Швейцария и Нидерландия стават независими, а Швеция се издига, за да се превърне в новата голяма сила, покровителствана от Франция.

Протестантската сила в Балтийско море получава Западна Померания със Щетин и устието на Одер, Рюген, Висмар, архиепископията Бремен и абатството Верден (устията на реките Елба и Везер).

Католическа Франция получава много германски крепости и градове близо до Рейн и е истинският победител. В австрийските наследствени земи протестантството е практически унищожено; едновременно с това властта на Хабсбургската династия е териториално намалена и големи територии са опустошени.

За наследника на Ришельо, Джулио Мазарин (1602-1661), мирът първоначално означава триумф над Австрия и отслабване на Свещената Римска империя. Оттогава нататък Франция, като гарант на имперската конституция, може официално да се намеси по всяко време. Чрез този „*Pax Galicia*“, със значителните си териториални придобивки – австрийското ландграфство Горен и Долен Елзас, Зундгау, ландграфството на десетте елзаски имперски града, окончателното потвърждаване на лотарингските епископства Мец, Тул и Вердюн и правото на окупация в областта Филипсбург на десния бряг на Рейн, както и придобиването на Брайзах – единството на германските земи се превръща в далечна перспектива.

В безсилната германска империя регионалните князе сега поемат ролята на защитници на новото развитие, което ще доведе до трудното прерастване на малките държави в единна национална държава. Титлата император става почетна титла, въпреки че Хабсбургите продължават да я използват до 1806 г.

²⁶ Lahrkamp 1997, S. 16

²⁷ Също

С независимостта на Нидерландия и загубата на важните крайбрежни региони и балтийски пристанища в полза на Швеция, Германия е почти напълно откъсната от открито море, изключена е от морската търговия и придобиването на колонии.

Англия, Швеция, Испания и Нидерландия, стават влиятелни и богати чрез успешната си колониална политика; те насърчават либералната средна класа, която не може да се развие в германските земи.²⁸ Икономическият и финансов колапс, предизвикан от войната, „води до деградация на обществото в Германия. Населението намаля с 1/3, от 19, на приблизително 12 млна жители, умрели от глад и епидемии. Шведският генерал Йохан Банер пише през 1638 г.: „От най-отдалечената Померания до Елба всички земи са толкова опустошени и ограбени, че нито куче, нито котка, камо ли хора и коне, могат да останат там.“²⁹ Опустошението и ужасите на войната, продължила повече от поколение, са дълбоко запечатани в колективната памет на германците.

Във Франция през 1643 г. на четиригодишна възраст се възкачво на трона Луи XIV, под регентството на кардинал Мазарини, до настъпването на непълнолетието му. Бъдещият Крал Слънце управлява 72 години – до 1715 г. Един видим символ на неговия абсолютизъм е Версайският дворец. Като важен и винаги надежден инструмент на властта, той създава постоянна армия, която военният министър Лувоа организира в пехота, кавалерия и артилерия и строго я разделя на роти, полкове и бригади. Числеността на войските по това време от 270 000 души при население от 18 млна подчертава волята за власт на абсолютисткия монарх.³⁰ Кралят Слънце допълнително разширява върховенството на Франция и води серия от завоевателни войни. С Неймегенския мир (1678 г.) Франция постига споразумение с Нидерландия, Испания и германския император. Резултатът е значим: Бургундия, Камбре, Валансиен, Фрайбург и Лотарингия стават френски. Така Луи XIV значително разширил границите на Франция на север и особено на изток по Горен Рейн. Той е най-могъщият владетел в Европа и продължава политиката си на завоевания дори в мирно време. За да се разшири още на изток, той се позовава на спорното право на обединение (Reunionsrecht) и предявява териториални претенции, датиращи от Меровингите, династията на Салическите франки, управлявала от 486 до 751 г.

Германският император не е в състояние да изпрати войски поради вълненията в Унгария и заплахата от турско нападение. Луи XIV насърчава турците да нападнат Хабсбургине, като в това време французите завладяват Елзас и големи части от Пфалц без бой. Спорният кулминационен момент на политиката на обединение е окупацията и анексирането на свободния имперски град Щрафибург на 30 септември 1681 г., което предизвикало възмущение дори в съседните западноевропейски държави.

За разлика от Франция, Османската империя поради различни вътрешни проблеми, пропуска възможностите, предоставени ѝ по време на Тридесетгодишната война. Едва когато се опитва да подчини Трансилвания около 1660 г., турската заплаха за Хабсбургската империя става заплашителна, защото император Леополд I трябва да воюва едновременно срещу Луи XIV, и неговите съюзници – турците.

Войните на Священата Римска империя с Турската империя. Ескалацията на войната в Унгария предизвиква тревожното настъпление на османската армия през 1683 г. Под командването на великия везир Кара Мустафа, втората турска обсада на Виена започва на 14 юли, или 157 години след първата, неуспешна обсада през 1526 г.

Тогава турското настъпление е насочена срещу средновековното кралство Унгария, което е завладяно през същата година след изключително упорита битка при Мо-

²⁸ Burkhardt 1992

²⁹ Niemann 1982, S. 24

³⁰ Zentner 1980, S. 267.

хач. Унгарските сили, въпреки че са подсилени след обединението с Бохемия през 1490 г., се оказват твърде слаби. Мохач е краят, и турската вълна не може да бъде спряна.

За британския философ на историята Арнолд Тойнби (младши), именно мащабът на това опустошително поражение е задействал нови противостоящи сили в остатъците от Унгария, Бохемия и Австрия: „Те обединяват силите си под командването на Хабсбургите, които управляват Австрия от 1440 г. И тази връзка продължава почти 400 години, разпадайки се едва през 1918 г., същата година в която Турската империя окончателно се разпада – империята, победила при Мохач с всичките „катастрофални последици“ за следващите четиристотин години“.³¹

Виена издържа на обсадата и на 12 септември 1683 г. германски и полски войски под командването на полския крал Ян III Собиески пробиват обсадния пръстен при Каленберг и унищожават османските сили. Тук принц Евгений Савойски (1663-1736) се отличава като военен пълководец. Човекът, когото Луи XIV отказва да приеме за офицер в армията си, защото сметнал, че има непривлекателен външен вид, през следващите няколко години освобождава все повече страни от турско владичество. Будапеща е превзета през 1686 г., Трансилвания е освободена през 1687 г., а година по-късно войските на Хабсбургите достигат Белград. Накрая турската граница, която от 1529 до 1683 г. е минавала до югоизточните предградия на Виена, „е преместена в северозападните предградия на Адрианопол – днешният Одрин се намира на около 220 км западно от Константинопол“.³²

По същото време Полша и Русия с включват във войната с турците и руснаците завземат Азов на Черно море през 1696 г.

С Карловицкия мир Унгария, Трансилвания, Хърватия и по-голямата част от Славония отиват към Австрия. След освобождението на Виена от турците, императорът и империята, включително Бавария, Бранденбург, ХанOVER и Саксония, вече имат сили да водят войната срещу Франция сами. Опитът на Луи XIV да завладее Пфалц се проваля поради намесата на Уилям III Орански, който става крал на Англия от 1689 г. Като противник на френската експанзионистична политика и загрижен за поддържането на баланса в европейската борба за надмощие, той сформира силен съюз между Холандия, Англия, Швеция, а през 1690 г. Испания и Савоя влизат във войната като съюзници на Хабсбургите. След три години притисната от всякъде, Франция е на ръба на поражението. Но и големият съюз показва признаци на разногласия. С дипломатически умения Луи XIV настройва съюзниците един срещу друг. Коалицията се разпада и сериозните загуби за Франция са избегнати. С мирния договор от Рийсвик (1697 г.) Франция трябва да върне всички завладени територии с изключение на Елзас. Но този мирен договор не донася мир на Европа; той само осигурява четиригодишна почивка.

Когато 39-годишният испанският крал Карлос II умира бездетен на 1 ноември 1700 г., испанската линия на Хабсбургите се прекъсва. Крал Луи XIV вече претендира за испанското наследство и иска да постави на испанския трон внука си Филип Анжуйски. Английският крал Уилям III вижда, че високо цененият от него „баланс на силите“ е в опасност. Той умело създава „мощна коалиция, която да защитава свободата на Европа (б. пр. т.е. английските интереси): Англия, Холандия, Пруссия, ХанOVER, Португалия, Хабсбургската империя и Савоя“. Единственият останал съюзник на Луи XIV е династията Вителсбахи, т.е. Бавария.

Уилям III постига целите си. Но преди да се впусне в битката, той се пада от коня си, сериозно се наранява и умира. Сега трябвало да бъде изяснено наследяването на

³¹ Тойнби 1949, S. 133 f.

³² Този пасаж показва сериозно незнание на самия автор. Австрийските войски никога не са нахлували толкова дълбоко в Европейска Турция. В случая спират на Дунав. Белград и Смедеревския санджак, ще бъде превзет временно едва в 1718 г., и напуснат след 20 години. (б. пр.).

английския трон. Изборът пада върху Ана, втората дъщеря на Чарлз II. Тя е а отгледана като строга протестантка от англиканската църква и застава на страната на зет си, Уилям Орански, срещу баща си по време на „Славната революция“³³. Това обещава приемственост за английския парламент.

За да допълни объркването, австрийският император Леополд I, в отговор на френските претенции за испанския трон, предявява собствени претенции за втория си син, ерцхерцог Карл. Имперската армия под командването на принц Евгений нахлува в Италия. Започва първата европейска война от модерната епоха с театри на военни действия в Испания, Италия, Южна Германия, Нидерландия, в океана и в Северно море. Съюзът бурно шурмува от победа към победа. Австрия се превръща в „континенталния меч“ на Англия и ще остане такъв в продължение на половин век.

Но може ли Англия да си осигури жизненоважния Гибралтарски проток? Блокадата, с която отслабената Испания заплашва, но не успява да приложи, ще е катастрофална за английската търговия. Испанският командир на Гибралтар също добре осъзнава стратегическото значение на гарнизона и иска подкрепления и за щастие на англичаните, не ги получава.

В началото на август 1704 г. хесенско-австрийските войски на ландграф Георг от Хесен-Дармшат превземат Гибралтар. Хабсбургският двуглав орел и хесенският лъв сега се веят на крепостните стени, показвайки, че Гибралтар е владение на законния наследник на испанския трон. Но когато войските на ландграфа отиват на друг театър на военните действия, английският адмирал сър Джордж Рук използва момента и завладява гарнизона, като издига английското знаме на тяхно място. Всички опити на испанците и французите да си възвърнат небрежно изоставената крепост се провалят.

Мирът от Утрехт през 1713 г. е дипломатически шедевър. Испания е разделена между Филип Анжуйски, внук на Луи XIV, и австрийския император Карл IV. Холандия получава контрол над няколко испано-холандски гранични укрепления (в Испанска Нидерландия, т.е. бъдещата Белгия), Прусия получава Горен Гелдерс и графствата Морс и Линген. Англия получава земите в залива Хъдсън, Нюфаундленд и Нова Скотия (бъдещата Канада). Испания е принудена да отстъпи Гибралтар и о-в Минорка на Англия. Франция признава пруската кралска титла и протестантското наследяване на английския трона и се задължава да разруши укрепленията на Дюнкерк.

Тези отстъпки имат дълготрайни последици: Първо, английските търговци на кожи (траперите) вече могат да проникват в горите на Канада, и второ, Франция е елиминирана окончателно от достъп в Северно море. Освен това, английските търговци успяват да осигурят испанския монопол върху търговията с роби, която скоро се превръща в добре организирана търговия, превозвайки „стока“ от западноафриканското крайбрежие до западноиндийските плантации.

Благодарейки на Бог, теологът и поет Джеймс Томсън (1700 – 1748) композира английския национален химн: „Властвай, Британия, Британия, владей вълните!“³⁴

Но плодовете на мира са обратнопропорционални на усилията във войната: Великобритания участва с 18 000 войска, Нидерландия – с 90 000 и Австрия – със 100 000.

В мирните договори от Ращат и Баден от 1714 г. император Карл IV потвърждава споразуменията от Утрехтския мир и приема земите, които са му отредени. А британска победа е във всички посоки. Политиката на „баланс на силите“ е успешно приложена и Великобритания поема ролята на „арбитър“ чрез войната, която е по-икономически ориентирана от която и да е друга, което кара сър Джон Сийли да я обяви за „най-деловата от всички наши войни“.

³³ Така се нарича превратът довел до свалянето на крал Джеймс II и заменянето му с Уилям III Орански.

³⁴ Dtv-Atlas 1976, Bd. 2., S. 103

През 1707 г. кралица Ана успя да превърне личната уния между Англия и Шотландия в истински съюз, наречен „Велика Британия“. Така укрепена, тя вече може да погледне отвъд Атлантика.

Битката за Северна Америка: Седемгодишната или Индианската война. Малко по-рано от 100 години европейски колонисти от различен произход – испанци, французи, холандци и англичани, се заселват по южното атлантическо крайбрежие на Северна Америка. Всяко по-нататъшно напредване навътре в сушата неизбежно води до конфликт. Кой ще спечели битката?

След Тридесетгодишната война испанското господство залязва и Холандия има преднина. Тя има по-силен флот от Англия и Франция и притежава ценната долина на р. Хъдсън. Франция контролира река Сейнт Лорънс, още по-добър вход. Английските колонисти образуват две селищни групи, в плодородни земи с мек климат, имат най-добри шансове за развитие; техните сънародници, които се заселват в безплодната земя наречена Нова Англия, са подложени на натиск от холандците и французите и са в не-сигурно положение. Това се променя през 1664 г., когато херцогът на Йорк завладява Нови Амстердам от холандците и го преименува на Ню Йорк.

Англия решително се превръща в основен конкурент в морската търговия. В Закона за навигацията от 1651 г. английският парламент утвърждава претенциите на Англия за военноморска мощ. След общо четири войни (четвъртата е водена между 1780 и 1784 г.), Холандия е принудена да отстъпи морето на Англия.

Преди англичаните да успеят трайно да разширят възможностите си в долината на р. Хъдсън, французинът Луи Жолие достига Мисисипи през 1673 г. от езерото Мичиган през река Уисконсин. Девет години по-късно Робер Ла Сал, следвайки река Сейнт Лорънс, напредва към Големите езера и през Континенталния вододел в басейна на Мисисипи. Там той основава френската колония Сейнт Луизиана, пристанището Ла Нувел Орлеан и осигурява региона с построяването на форт Сейнт Луис.

Перспективите на англичаните са скромни както на север, така и на юг. Бъдещето на континента е ясно решено в полза на французите. Техните военни постове са установени зад англичаните и действат като континентална бариера. Имената на градовете все още свидетелстват за това днес: Детройт, Сейнт Пол, Сейнт Луис и Ню Орлиънс.

В морето обаче Франция е победена от холандско-английски флот в битката при Ла Хог през 1692 г. На Холандия и Англия все още може да се има доверие, че ще се противопоставят на испанците за военноморското превъзходство. Борбите за надмощие в европейските колонии продължават, а боевете там влияят и на европейското статукво. Например, Седемгодишната война която за мнозина е синоним на жаждата за завоевания на Фридрих II, на пръв поглед няма нищо общо със Северноамериканската индианска война, освен картофите, внесени от „Стария Фриц“.

Едва при по-внимателно разглеждане връзката става ясна. Хората в бившите владения на Фридрих Велики – Бранденбург, Померания и Източна Прусия, е трябвало да оцелеят в подобна безплодна среда като английските колонисти в Нова Англия с нейните редки борови гори и песъчливи полета. Бедните почви са разработени чрез упоритата борба. 200 години по-късно потомците на „новоангличаните“ имат също толкова важна роля в Северна Америка, колкото прусаците в германската история.

Според Тойнби, прусаците не само „се издигнаха до господари на Германия през XIX век, но и през XX век германците проправиха пътя в сериозния опит да създадат всеобхватна държава за нашето общество. В същото време прусаците научиха съседите си как да използват песъчливите почви за производство на зърно, като ги обогатяват с изкуствени торове; как да издигнат цялото население до недостигано досега ниво на социална компетентност чрез задължително образование и до недостигано досега ниво на социална сигурност чрез всеобщо осигуряване за злополука и безработица. Може да

не харесваме прусаците³⁵, но не можем да отречем, че сме научили важни и ценни уроци от тях“.³⁶

Новоангличаните в крайна сметка стават не само господари на Северна Америка, но и в средата на XX век са господари на Германия, а Прусия е унищожена през 1945 г.

Победата на Великобритания в Северна Америка обаче не е възможна без подкрепата на Прусия. Тойнби пропуска това в своето изследване на световната история. Но този епизод предоставя отлична възможност да се изучи изобретателността на английската силова политика.

Към 1753 г., положението на Англия в северноамериканските колонии става заплашително. Французите, заедно със своите индиански съюзници, завземат контрола над долината Охайо и построяват крепости. Това е несигурна ситуация за Англия. За да спечели надпреварата, която вече смята за загубена, английското правителство, от името на търговците, изготвя офанзивен план за премахване на френското колониално управление в Северна Америка. Изпълнението се проваля и води до серия от кървави поражения. Надвисва катастрофа – паралелно с англо-френската американска колониална война, в Европа започва Седемгодишната война.

Като военноморска сила, Англия не може да победи Франция във вътрешността на Северна Америка поради липса на войски, затова започва военни действия в Средиземно море и Индия, които след това се разпространяват в Азия и Африка – първата глобална завоевателна война в съвременната история, и търси подходящи съюзници в Европа, които да ангажират френската континентална армия, за да може тя да се концентрира върху колониалната война под защитата на мощния си флот.

Австрия, Русия и Прусия са възможните кандидати. Каква стръв може да използва Лондон? Последва изключително деликатна дипломатическа игра на рулетка.

Пруският крал Фридрих II от династията Хохенцолерн, с френска помощ, отнема Силезия от Хабсбургите. Френският посланик в Берлин, Ла Туш, сега очаква нещо в замяна от Фридрих, който ясно осъзнава цялостната ситуация в Европа и Америка. Той предлага на посланика, френските войски да окупират ХанOVER веднага след обявяването на войната, защото английският крал Джордж II е и курфюрст на ХанOVER.

Фридрих иска да предотврати, както пише Олаф Грьолер през 1990 г., „Европа от пламъците на войната, които се бяха разпалили в американската гора“, защото след загубата на ХанOVER се очаква Англия да се концентрира изцяло върху отвъдморската война. Франция е готова да приеме плана на Фридрих, но с една малка промяна. Самата Прусия трябвало да окупира ХанOVER. Това естествено ще предизвика военен съюз между Англия, Австрия и Русия срещу Прусия. Затова Фридрих отказва. Австрийското правителство трябва да преглътне загубата на Силезия и графство Глац, от войната за австрийското наследство. Англо-австрийският съюз означава война срещу Прусия и ще струва скъпо за Англия, при условие, че Франция дори не се е намесила. Тъй като общоизвестният принцип „Къде са враговете на моите врагове?“ не се оказва валиден, е трябвало да се купува. Тук английската дипломация в руския царския двор сключва успешна сделка. На 30 септември 1755 г. Англия наема 55 000 руски войници за 100 000 фунта стерлинги на година. Допълнителни 500 000 фунта ще бъдат изплатени в случай на война. В замяна Русия трябва да предостави 40-50 кораба за транспортиране на 10 000 войници до северозападна Германия. Пруският двор е информиран от английския посланик за англо-руското споразумение, и се опасява, че руските войници могат да се установят в северозападна Германия. Руският двор е възпрепятстван от соб-

³⁵ Тойнби е типичен представител на британския имперски елит и тайното общество на лорд Милнър. Затова не харесва германците, британските империалисти са патологични, шизофренични германофоби.

³⁶ Toynbee 1949, S. 109/10

ствените си планове да засилва Прусия срещу Полша и Швеция. Войната е добре дошла възможност да се ограничи Прусия до желаното от Петербург ниво. Всичко това е известно в Берлин. Силезия не трябва да бъде излагана лекомислено на риск.

Затова Фридрих II сключва Уестминстърската конвенция с англичаните на 16 януари 1756 г. И двете страни се ангажират да поддържат мира в Германия и да не се допуска преминаването на чужди сили. Това означава, че Ханوفر е затворен както за руснаците, така и за французите. Но изчисленията на Фридрих са погрешни, „защото надценява зависимостта на Русия от Англия и подценява възмущението на френския двор от сближаването на Прусия с Англия.“³⁷

Австрийската дипломация успява умело да използва недоволството в Париж и Петербург. Целта е сключването на австро-руско-френска коалиция. На 5 април 1756 г. царица Елизавета Петровна се съгласява с австрийския военен план за съвместна атака срещу Прусия, като мирът ще се сключи едва след повторното завладяване на Силезия от Австрия. Като компенсация Русия ще получи Курландия и Земгалия. А Полша ще бъде компенсирана с Източна Прусия. Изглежда толкова е просто.

В Париж австрийските дипломати постигат същия успех. Пруско-английското споразумение е използвано като траен удар срещу френските интереси. Сухопътна армия може да заплаши Англия само в Ханوفر. Така Уестминстърската конвенция гарантира сблъсък с Франция. В морето Англия е непристъпна.

Франция все още се колебае, защото победа над Прусия означава възход на в Австрия, което не отговарят точно на нейните цели. Тези опасения обаче са разсеяни. Австрия предлага на Франция Австрийска Нидерландия (съвр. Белгия) веднага щом Силезия и графство Глац бъдат възвърнати. Прусия трябва да бъде сведена до статут на малко княжество (курфюрство).

Сега и други усещат възможните ползи. Швеция и Саксония се присъединяват към австро-френско-руската коалиция. Померания трябва да бъде дадена на Швеция, Магдебург на Саксония, Клеве-Маркс на курфюрство Пфалц, а Източна Прусия – на Полша.

Така се сбъдват най-големите страхове на Прусия, опитваща се да избегне на всяка цена: изолацията. Сега Фридрих II няма друг избор, освен да се съюзи с Англия.

Военна помощ не очаква, но щедрото споразумение за парични субсидии предвижда изплащането на годишна помощ. Пламъците на войната, разпалени в американската гора, сега наистина прерастват в европейски пожар.

В Европа се разиграват австро-пруските конфликти, започнати в завоевателната политика на Прусия по време на Войната за австрийското наследство. Но преди всичко става дума за френско-английския конфликт и следователно за военноморско превъзходство и господство включително и в индийските колонии.

В Северна Америка протестантите англосаксонци трябва да предотвратят римокатолическото управление. Заложени са и търговски интереси с огромни размери. Става дума за пазари и евтини източници на суровини, за собственост, която изглежда сто пъти по-ценна от Европа и 10 000 пъти по-голяма от Силезия – включително с графство Глац.

След като пруската армия ангажира френските войски в европейския театър на военните действия и Уилям Пит поема ръководството на Англия през 1757 г., британците успяват да завладеят Луисбург през 1758 г. и Канада през 1759/60 г.³⁸

Последната значителна френска база, Пондишери в Индия, е обкръжена от англичаните през октомври 1760 г. За разлика от министър-председателя Пит, кралят и анг-

³⁷ Groehler 1990, S. 66-67

³⁸ Savelle 1975, S. 167

лийската буржоазия виждат, че военните цели по същество са постигнати.³⁹ И плащанията на помощ за Прусия са спрени през декември 1761 г.

От английска гледна точка Прусия е изпълнила задачата си възхитително, и е захвърлена. Сега тя лежи „в агония, очаквайки последното си причастие“.⁴⁰

През 1758 г. руските войски опустошават Ноймарк, опожаряват Кюстрин и превземат крепостта Колберг. Половината Силезия, Източна Прусия, цяла Източна Померания и части от Саксония трябваше да бъдат изоставени. Но със смъртта на царица Елизавета, дъщерята на Петър Велики, ситуацията неочаквано се променя за Прусия.

Нейният наследник, Петър III, е почитател на пруския крал, и незабавно прекратява военните действия, сключвайки мир на 5 май. Русия връща всичките си завоевания в Източна Прусия, без да иска обезщетение.

В битката при Буркерсдорф, Фридрих побеждава австрийците и да ги принуждава да се оттеглят. Победата вече е пълна и за Прусия. Мирният договор, сключен в Париж през 1763 г. между Англия и испано-френската коалиция, реорганизира световните дела. В Америка Канада, Флорида, източната половина на долината на Мисисипи и по-голямата част от Западните Индии падат под властта на Англия. На Франция е позволено да запази колонии си в Индия (в границите от 1749 г.). На испанците са върнати владенията им в Куба и Хавана. Чрез този мирен договор повече територии в Америка преминават от една държава към друга, отколкото при следващите събития в историята на този континент.⁴¹ В Европа английският министър-председател лорд Бют⁴² напълно изоставя пруските си съюзници и дори предоставя на Франция владението на Клеве и Гелдер⁴³.⁴⁴ Малка благодарност за осигуреното на господството на Англия в Индия и Северна Америка.

Лондонската прокламация от 7 октомври 1763 г. е не само щедра, но и директно християнска. Тя тържествено гарантира на коренното население на Америка, че бившата френска зона на изток от Апалачите и река Охайо се превръща в „индиански протекторат“. Вместо френския враг, английската корона сега „справедливо и честно“, поставя пречка за по-нататъшното френско проникване. Това нарушава неписания принцип на колонистите да търсят богатство и свобода на запад в Новия свят.

След все по-силни публични призови за отделяне от родината майка, Конгресът на английските колонии одобрява Декларацията за независимост на 4 юли 1776 г., по същество изготвена от Томас Джеферсън. Тя се състои от преамбюл с аргументите на естественото право: свобода и равенство за всички хора. Но 500 000 роби обаче ще трябва да чакат над 100 години за тези човешки права.

Американската революция е последвана от Френската революция. Под мотото „Равенство, свобода, братство“ палачите на гилотината имат много работа. Един лейтенант от артилерията от Корсика скоро се оказва изправен пред невъобразими възможности. Войските на Наполеон Бонапарт дебаркират в Египет, но англичаните унищожават френския флот, хвърлил котва край Абу Кир през 1798 г. След скъпоструващи битки Наполеон предава командването на египетската армия на генерал Клебер и се завръща във Франция, за да започне завладяването на Европа с нови армии.

Липсата на пари най-накрая го принуждава да продаде колонията Луизиана, която все още обхваща големи райони от Средния Запад на президента Томас Джеферсън за

³⁹ Groehler 1990, S. 116

⁴⁰ Също S. 149

⁴¹ Saville 1975, S. 168

⁴² Джон Стюарт граф Бют е първият шотландец станал премиер-министър на Обединеното кралство.

⁴³ Клеве и Гелдер са градове в Северен Рейн – Вестфалия.

⁴⁴ Ritter 1998, S. 486

15 милиона долара. Сделката е сключена на 30 април 1803 г. Това удвоява размера на територията на САЩ с един замах.

Канада, заедно с френските си заселници, вече е собственост на английската корона в продължение на 40 години, френското знаме окончателно изчезва от политическата карта на Северна Америка.

Наполеон не се интересува геостратегическото предимство извън Европа, от което се възползва неговия противник Англия. След това той повежда армиите си към Централна Европа. През 1805 г. побеждава обединените армии на прусаци и руснаци в двойната битка при Йена и Ауерщед. След това германските принцове се подчиняват на могъщия Наполеон и оттогава нататък са принудени да се считат за съюзници.

Вследствие на това, император Франц от династията на Хабсбургите се отказва от титлата император на Свещената Римска империя на германския народ през 1806 г. и се нарича само император на Австрия. Така империята, започнала с коронацията на Карл Велики в Рим, вече е история. Наполеон изразява благодарността си за баварската подкрепа и възнагражда Вителсбахите с кралската корона още същата година.

През октомври 1806 г. Португалия и Испания падат под френско управление; през 1809 г. австрийците отново са победени при Ваграм и са принудени да подпишат Шьонбрунския мир. А година по-късно Наполеон анексира Бремен, Любек и други части на Северна Германия, както и цялото кралство Холандия. Впоследствие съпротивата срещу френското управление нараства в цяла Европа.

След испанците, тиролските селяни, които Наполеон е отнел от австрийския император и е дал на Кралство Бавария, се борят срещу френските и баварските войници, докато Наполеон не залавя и екзекутира техния водач Андреас Хофер.

В германските земи хората се разбунтуват срещу произвола и насилието на френския император, който като син на революцията, установява монархии навсякъде, предпочитайки да ги даде на членове на семейството си.

Германските етнически групи за първи път в историята си осъзнават общата си съдба: те са германци, а не французи. Това е първият път, когато всички германци, независимо дали са поети или селяни, копнеят за освобождение против волята на своите принцове. Но Наполеон все още е твърде могъщ и Гьоте предупреждава: „Просто разтърсете веригите си; човекът е твърде велик за вас.“⁴⁵

Амбицията на Наполеон е наистина необуздана. След като руснаците не се подчиняват да не търгуват с англичаните, почти 700 000 войници са събрани от огромната империя и разположени на река Висла – армия, безпрецедентна в световната история. През 1812 г. Наполеон навлиза в Русия със своята „Велика армия“ и спомагателни войски от „съюзническите“ страни, водейки ги до портите на Москва. Пълното изчерпване на ресурсите, причинено от честите войни, строгата му данъчна политика и полицейското му управление, отдавна го дискредитират сред френското население. Скъпоструващото отстъпление на войските му през ледената руска зима допълнително го отчуждава и дава нова надежда на европейските владетели.

Преоблечен Наполеон изоставя умиращата си армия и достига до Париж на селска шейна. А от 30 000 баварски войници, се завърнали само 4000. За да затвърди нестабилното си управление, Наполеон обявява на света в 29-ия си бюлетин: „Императорът е здрав, Великата армия е почти унищожена.“⁴⁶

Настоявайки за нови действия, Наполеон незабавно сформира нова армия. Това е последната мярка: младежта⁴⁷ на Франция ще бъде изпратена в битка срещу бунтовните народи.

⁴⁵ Wild 1999

⁴⁶ Jung 1979, S. 666

⁴⁷ Б. пр.: Същото прави и Хитлер, през пролетта на 1945 г.

На 30 декември 1812 г. пруският генерал Йорк едностранно сключва договор с руския генерал фон Дибич и заема териториите между Мемел, Тилзит и Курландия. Крал Фридрих Вилхелм III го отстранява от поста му. Но този акт на неподчинение става сигнал за народното въстание срещу Наполеон и след дълго колебание пруският крал оглавява движението.

Междувременно Наполеон тръгва с новата си армия на изток. Австрийският император изпраща Метерних да се срещне с него, за да преговаря за мир. Метерних преговаря цял ден, като накрая попитал Наполеон какво ще направи, ако и тази млада армия бъде унищожена. Тогава великият пълководец губи самообладание и се сопва на Метерних: „Ти не си войник и не знаеш какво се случва в душата на войника. Аз съм израснал на бойното поле, а човек като теб не се интересува от живота на милион души.“⁴⁸

През октомври 1813 г. армията на Наполеон, заедно с по-малкия си съюзник Бавария, се изправят срещу прусаци, руснаци, англичани, австрийци и шведи в Централна Германия. През първия ден Наполеон удържа позициите си. Но баварските войски преминават на страната на коалицията и оставен сам, той губи битката на втория ден, останала в историята като битката на народите при Лайпциг.

Империята му се разпада. Австрийците навлизат в Северна Италия, англичаните дебаркират на Иберийския полуостров и напредват през Пиренеите. Корсиканският диктатор отказва мирни преговори, и съюзниците влизат в Париж на 31 март 1814 г.

Наполеон е пленен и изпратен в почетно изгнание на о-в Елба и с него цялата революция е унищожена.

Луи XVIII, братът на обезглавения Луи XVI, се възкачва на трона и управлява със същата помпозност, невежество и непопулярност. Виенският конгрес, който се събира през 1814 г., се опитва да отмени революцията и да върне часовниците назад към пред-революционните времена.

Под лозунга „Солидарност“ – конгресът обединява участниците в борбата срещу Наполеон – великите сили, Англия, Русия, Австрия, Прусия и Франция, в търсенето на гарантиран баланс, мир и ред в Европа. Но докато този мирен ред все още се кове, през януари 1815 г. Англия, Франция и Австрия сключват таен съюзен договор, насочен срещу Русия и Прусия. Това вече сигнализира възникването на геополитически конфликт: антагонизъм между военноморската сила Англия и континенталната сила Русия.

Напрежението се развива в Азия, но се явяват първите признаци, оказващи че европейските конфликти скоро ще бъдат засенчени от глобални конфликти.⁴⁹ (29)

През пролетта на 1815 г. Виенският конгрес е разтревожен от новината, че Наполеон е напуснал самоволно Елба, акостира на френския бряг и напредва към Париж. Битката при Ватерло слага край на неговото „стодневно царуване“. Като „враг и разрушител на световния мир“⁵⁰, подпалвачът на глобалния пожар е заточен на отдалечения атлантически остров Света Елена, британско владение близо до Централна Африка.

Въпреки че Франция държи Европа в смут почти четвърт век, като окупира континента и разорява завладените територии, тя е третирана умерено и за да се запази европейският баланс на силите, е оставена в границите си от 1790 г.

По настояване на цар Александър I е сключен „Свещен съюз“ между монарсите на Русия, Австрия и Прусия преди окончателния мирен договор на 26 септември 1815 г. с цел да управляват своите държави според принципите на християнството, справедливостта, любовта и мира.

⁴⁸ Gombrich 2003, S. 288

⁴⁹ Zentner 1990, S. 326

⁵⁰ Fournier 1904/06, Bd. 3, S. 323

С изключение на Великобритания и Светия престол, всички християнски сили на континента се присъединяват към този съюз. Разбира се, целта е да се осигури суверенитетът на монарсите и да се изгради бастион срещу революционните движения. Но преди всичко, държавите се ангажират с мирно разрешаване на възникналите конфликти.

За Англия, осъзнаваща своята неуязвимост, собствените ѝ интереси и балансът на силите са от първостепенно значение на континента и тя не може да играе своята роля в това договорно обезпечено сътрудничество на основните европейски сили, което не е предвидено в Лондон. Затова на „конгресите“ на съюза тя не изпраща представители.

В известен смисъл, този „Свещен съюз“ може да се разглежда като ранен предшественик на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа.⁵¹

Когато Съюзът се противопоставя на английските интереси, му е нанесен фатален удар. Отключващият момент през 20-те години на XIX век са освободителните въстания на Сърбия и Гърция срещу турското владичество. За да потушат въстанието, османците избиват гръцкото население на остров Хиос през април 1822 г., което разбунва международното обществено мнение и допринася за развитието на филелинизма.

Общо 25 000 островитяни са убити: всички деца под 2-годишна възраст, всички мъже над 12 години и всички жени над 40. Останалите, приблизително 45 000 на брой, са продадени на пазарите за роби. Тези събития не оставят британското население незаसेгнато. Тяхната гражданска ангажираност противоречи на геополитическите цели на Великобритания на Балканите, тъй като британският империализъм е заинтересован от запазването на Османската империя, като противовес на „Свещения съюз“. Така тя толерира Турция като необходимо зло и ако е необходимо, я подкрепя. Но поради обществения натиск, Великобритания сега е принудена да помага на гърците в борбата им за свобода, въпреки противоположните амбиции във външната политика.

След като султанът най-накрая е принуден да капитулира пред царя (във войната от 1828-29 г.), Лондонският протокол от 1830 г. предвижда създаването на малко, независимо гръцко кралство. То трябва да бъде управлявано от баварския принц Ото, според желанията на Франция, Русия и Англия. Въпреки всички съчувствия към гърците, Великобритания като световна сила, не желае трайно да отслаби турците. Османската империя трябваше да остане достатъчно силна, за да блокира достъпа на Русия до Средиземно море. Царят се страхува от англо-гръцки съюз, насочен срещу него. Французите се стремят да осигурят своите стратегически и финансови интереси и също предпочитат да запазят статуквото. Свободата на Гърция и автономията на Сърбия отслабват Османската империя, предизвикват избухването на потушавани преди това конфликти на Балканите между славяни и мюсюлмани и борба за надмощие между Виена и Санкт Петербург.

Тези конфликти не могат да бъдат разрешени до 1914 г. Наред със сърбите и гърците, стремящи се към независимост, през юли 1830 г. в Париж се въстават работници, студенти и граждани срещу разпускането на парламента, в който либералите имат мнозинство, и срещу затягането на цензурата на печата. Крал Карл X е принуден да избяга в Англия. „Гражданинът крал“ Луи Филип се възкачи на трона.

Но „Юлската революция“ продължава да оказва влияние в Белгия, Полша и Италия. В Германската конфедерация – мозайка от малки херцогства, княжества и кралства, в сложни съюзени или враждебни отношения, големите слоеве от населението остават напълно недокоснати от политиката след Виенския конгрес. За разлика от това, изкуството и културата достигат безпрецедентни висоти: в музиката, чрез Моцарт, Бетовен и Шуберт; в литературата чрез Шилер и Гьоте; и във философията чрез Хегел, Ше-

⁵¹ Teil 2 von Willy Wimmer auf S. 451 ff.

линг и Шопенхауер. Този съзерцателен и спокоен период по-късно е наречен „Бидермайер“.

През 1834 г., под ръководството на Прусия, 18 от 39-те германски държави се обединяват, за да образуват „Германския митнически съюз“. Железопътната линия Лайпциг-Дрезден, завършена през 1839 г., бележи началото на германската железопътна система. Във Франция лошите реколти и симпатиите на Луи Филип към богатите довеждат до „Февруарската революция“ от 1848 г., той е принуден да абдикира и бяга.

„Временното правителство“ на Втората република е сформирано под ръководството на романтичния поет Алфонс Ламартин. Революционният огън обаче все още тлее. През май в Париж последват масови демонстрации на радикалните социалисти под ръководството на Огюст Бланки. Те искат експроприация на богатите и обобществяване на собствеността. Правителството разстрелва бунтовниците, загиват 10 000 души.

Потомъкът на Наполеон, неговият племенник Луи Наполеон (1808 – 1873), иска да продължи ерата на чичо си и вече е извършил неуспешни опити за преврати през 1836 и 1840 г. Сега идва неговият час и той не се скъпи на обещания: обещава на работниците обществена собственост, на гражданите сигурност срещу сътресения, а на селяните – обновяване на наполеоновия свят, и така печели $\frac{3}{4}$ от гласовете на изборите през ноември 1848 г. Като президент на републиката Луи Наполеон ускорява строителството на железопътни линии, пътища и жилища и построява широки, великолепни булеварди с престижни сгради за банките и търговията. Една година преди края на четиригодишния си мандат, той извършва държавен преврат с цел да удължи управлението си без избори. Това проработва и през януари 1852 г. мандатът му е определен за десет години. През декември същата година той се коронясва за император Наполеон III. Тази стъпка е потвърдена от 97% от избирателите с право на глас чрез плебисцит.

Ангажиран с този резултат, той иска да даде на Франция световно признание и я повежда в европейски и отвъдморски авантюри.

През 1853 г. той използва руската окупация на княжествата Влахия и Молдова като възможност да убеди Великобритания да предприеме съвместни действия срещу царя. Умният и гъвкав министър-председател на Сардиния-Пиемонт, Камило Кавур (1810 – 1861), се присъединява с надеждата да получи подкрепа от Франция в Италианската война за обединение. Австрия остава неутрална. През септември 1854 г. близо до Севастопол в Крим се провежда първата окопна война в съвременната история, която коства живота на 100 000 войници. След едногодишна обсада Севастопол пада.⁵²

С Парижкия договор от 1856 г. Русия губи делтата на Дунав. Император Наполеон III подкрепя целта на Кавур за създаване на италианско кралство. За тази цел Франция обявява война на Австрия през 1859 г. След скъпоструващите битки при Маджента и Солферино, Дунавската монархия се оттегля от Ломбардия. Така разглезен от успеха си, Наполеон III започва своята мексиканска авантюра.

С избухването на Американската гражданска война, Бенито Хуарес (1806-1872), с подкрепата на северните щати, завладява Вера Крус и конфискува собствеността на европейските държави. През януари 1862 г. обединените англо-френско-испански сили го прогонват. След като исканията им са изпълнени, англичаните се оттеглят и испанците бързо си тръгват. Наполеон III иска да помогне на консерваторите в Мексико да стигнат до властта след вече загубената гражданска война и да установи монархия, зависима от Франция. Той си представя баланс на силите в Западното полукълбо, който да държи САЩ под контрол, точно както подобен баланс в Източното полукълбо държи Русия под контрол.

⁵² 100 000 французи, 32 000 англичани, 14 000 сардинци и 28 000 турци се изправиха срещу 150 000 руснаци. Zentner 1980, S. 342

Моментът изглежда подходящ: американците се избият един друг. Затова Наполеон III убеждава първоначално колебливия Максимилиан, по-малкия брат на император Франц Йосиф, да поведе Мексико към нова ера.⁵³ Това неминуемо озлобява североамериканците. Наполеон подкопава политическите цели на САЩ в Мексико, където те подкрепят министър-председателя Хуарес. Наполеон III установява наследствена католическа монархия в Мексико под ръководството на австрийския ерцхерцог Максимилиан през 1863 г., и едновременно окупира делтата на Меконг в югозападен Виетнам.

След края на Американската гражданска война, Хуарес успява да си върне Мексико с американска помощ и Наполеон III е принуден да изтегли войските си. Императорът на Мексико, Максимилиан, е заловен и екзекутиран.

Революцията от 1848 г. Общественият опит от Освободителните войни има трайно въздействие върху германската академична младеж. На фестивала във Вартбург през 1817 г. абсолютистката епоха е символично погребана с изгарянето на плитката и бастиона на ефрейтора и се издига лозунг за републиканска държава.

Но едва по време на Февруарската революция в Париж през 1848 г. искрата се разпространява към Берлин, Лайпциг, Франкфурт и Щутгарт. Либералните политици поемат управлението в германските средни провинции и уплашените принцове дават свобода на печата и събранията, за да спасят тронове си. В Австрия и Прусия революцията се разгръща по-бурно. На 13 март 1848 г. тълпите се събират пред двореца Хофбург във Виена и издигат барикади. Правителството не се вслушва в призива на канцлера Метерних за съпротива. Метерних е принуден да бяга. Напрежението започва да тлее в цялата Хабсбургска империя: Унгария се обявява за автономна, Милано изгонва австрийските окупационни власти, а във Венеция е провъзгласена република.

Пет дни по-късно по време на демонстрацията пред двореца в Берлин избухва стрелба. Това ескалира в улични битки с военните, отнемайки 230 живота – предимно работници, занаятчии и студенти. След това крал Фридрих Вилхелм IV приема черно-червено-златното знаме на мартенски революционери и обещава, че отсега нататък Прусия ще се слее с Германия. В началото на април 1848 г. във Франкфурт започва заседание на предварителен парламент. Целта му е да подготви свободни избори за Германското национално събрание. Под ръководството на президента Хайнрих фон Гегерн на 18 май 1848 г. в църквата „Свети Павел“ във Франкфурт се събират 586 представители, по един представител на всеки 50 000 жители.

В Париж и Виена революционният огън отново пламва през летните месеци. Австрийският Райхстаг се премества в Епископския дворец в Кремшиер в Източна Моравия. На 31 октомври 1848 г. имперските войски си връщат Виена. Въпреки това, парламентът във Франкфурт продължава да работи по Имперската конституция и препоръчва на Австрия да запази правата и свободите, предоставени на нейните народи.

С мнозинство от гласовете депутатите избират крал Фридрих Вилхелм IV Пруски за император, но той отказва. Впоследствие пруските и австрийските депутати са отзовани. След разпускането на парламента, в Паулскирхе останали само 100 депутати. Той се премества в Щутгарт и разтурен от военните през юни 1849 г. Последват народни бунтове на Рейн, в Берлин и Дрезден, в Баден и Пфалц, които са кърваво потушени.

Оломоуцкият договор през 1850 г., под австрийско ръководство (б. пр. и с руска подкрепа), възстановява „Германската конфедерация“, и слага край на революционния период.

⁵³ *Effenberger/Löw 2004, S. 154*

Защо това обещаващо парламентарно развитие се проваля? Дали поради страхът на буржоазията от радикализма или от липсата на политически опит? Дали балансът на силите у дома и в чужбина е подценен? А последиците са меко казано, дълготрайни.

Буржоазията се оттегля от политиката и се обръща към икономиката и науката. След избухването на Унгарската революция през 1848 г., словашкият представител в унгарския парламент, Людовит Щьор (1815-1856), чувства, че часът на словаците е дошъл. На 10 май той и неговите партийни колеги призовават за сформирването на Народно събрание, което иска федерализация на Унгария. Границите, основани на етнически критерии, трябва да се зачитат, а родният им език да бъде разрешен като официален и във всички образователни институции. Издига се искане за всеобщо изборително право, и пропорционалното представителство на словаците в унгарския парламент. Това е добре прието от словашкото население, но унгарската аристокрация започва да потиска събудената съпротива с всички сили. Словашките бунтовници са обесени, докато Людовит Щир, Йозеф Хурбан и Михаел Ходжа бягат в Австрия. Във Виена те основават „Словашки национален съвет“ и обявяват Словакия за отделна от унгарската държава.

Гражданска война в Северна Америка: Кръстоносен поход на „мобилния капитал“. В началото на XIX век южните щати на САЩ се характеризират със силна селскостопанска ориентация – големите памучни плантации се простират по поречието на река Мисисипи. Междувременно индустриалното развитие на север напредва бързо и изобретяването на механичните станове прави текстилните фабрики конкурентоспособни. Но те стават все по-зависими от памука на южните щати, където търговията с новите памучни фабрики в Ланкашир, Англия, процъфтява, а пазарът расте стабилно.

Индустриалният север увеличава вносните си мита и понижава цените. Това води до сблъсък в борбата за надмощие. По-голямата част от капитала скоро се концентрира на север, предимно в щатите на Нова Англия и източното крайбрежие – където възвръщаемостта на капитала става решаващ фактор, и гневът на южняците към янките нараства. Икономическата война между Севера и Юга вече не може да бъде предотвратена, което води до призив на южните щати за независимост („отделяне“) от доминиращите северни щати. Това бележи началото на мащабна четиригодишна борба (1861-1865) между „конфедератите“ на Юга и „съюза“ на Севера, чийто президент Ейбрахам Линкълн вижда безусловната капитулация на Юга като единствената приемлива цел.

Генерал Уилям Т. Шърман води войната не само срещу южните въоръжени сили, но и с безмилостна суровост срещу цивилното население. В 8-седмичен поход на унищожение, неговата армия, която в стила на „янките“ нарича „Божията воля на справедливостта“, преминава през Джорджия и Северна и Южна Каролина, за да „накара разнобразния народ, стари и млади, богати и бедни, да почувства суровата ръка на войната“.⁵⁴

Американската гражданска война отнема живота на около 620 000 души⁵⁵, сред тях и много германци, емигрирали в САЩ след революцията от 1848 г., повечето от които воюват на страната на Съюза.

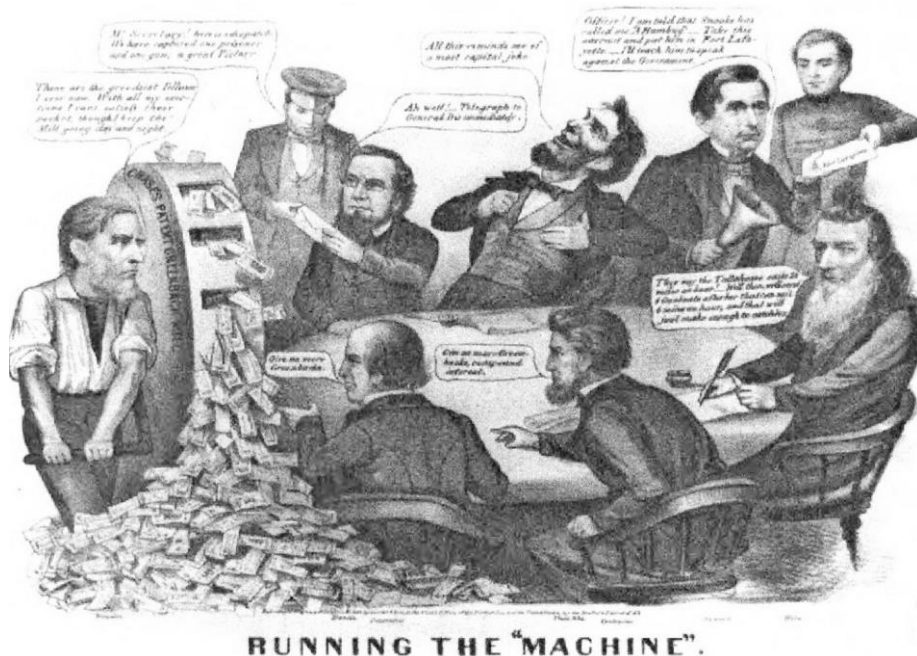
За да финансира войната, Линкълн отпечатва 450 000 000 долара, т. нар. „зелени пари“. Лондонския вестник „Таймс“ прави следния коментар в редакционната си статия: „Ако тази опасна финансова политика, която води Северноамериканската република, се превърне в постоянно явление, правителството ѝ, ще може да отпечатва собствените си пари безплатно. То ще изплати дълговете си и ще бъде свободно от дългове. Ще разполага с всички пари, от които се нуждае, за да извършва търговията си. Ще

⁵⁴ Prause 1966, S. 269

⁵⁵ McPherson, James M.: *Battle City of Freedom*, о. О. 1988, S. 854. Според оценка, базирана на данни от преброяването, жертвите са от 627 000 до 888 000, но най-вероятно са около 761 000. J. David Hacker: *A Census-Based Count of the Civil War Dead*. In: *Civil War History*. 57, Nr. 4, Dezember 2011

стане по-проспериращо от всяко друго правителство преди него в историята на цивилизованите правителства в света. Интелигентността и богатството на всички страни ще отидат в Северна Америка. Това правителство трябва да бъде унищожено, или ще унищожи всяка монархия на планетата.⁵⁶

Пруският канцлер Бисмарк също не сдържа критиките си: „Не може да се съмнявам и ми е известно с абсолютна сигурност, че разделянето на САЩ на две еднакво силни федерации е решено много преди Гражданската война от най-силните финансови сили в Европа. Тези банкери се опасяваха, че ако САЩ останат обединени и се развият в единна нация, те ще постигнат икономическа и финансова независимост. Те могат да постигнат това и ще разтърсят из основи глобалното финансово господство на Европа. Те (банкерите) предвиждаха възможността за изобилната плячка, ако успеят да заменят силната, самоуверена, горда и самодостатъчна република с две слаби демокрации. Затова те изпратиха своите агенти да използват обстоятелството на робството и сега предвиждат пропаст между двете части на Съюза. Разривът между Севера и Юга стана неизбежен; господарите на европейските финанси разгърнаха всички сили, с които разполагаха, за да го експлоатират в своя полза“.⁵⁷

Карикатура от 1864 г., показваща администрацията на Линкълн, здраво държана в хватката на войнствени подстрекатели и лихвари. Паралелите с днешния ден са очевидни.

Тези връзки може би са неизвестни за генерала на Съюза Юлисис Грант. Той вярва, че трябва да се бори срещу престъпните сепаратисти, безмилостно прилага стратегията на Линкълн и си осигурява преизбирането.

За Арнолд Дж. Тойнби паралелът е очевиден: Югът е победен толкова внезапно и опустошително, както холандците и французите някога са победени от англичаните.⁵⁸

Това не е само победата на индустриалния Север над аграрните щати на Юга, но и победата на мобилния капитал (парите) над неподвижния капитал (земята) и така победата на краткосрочните спекулативни печалби над дългосрочните инвестиции.⁵⁹

⁵⁶ Marchand 2009, S. 31

⁵⁷ По www.offiziere-oberoesterreich.at/home/pdf/veranstaltung_finanzstrategie/Die%20Finanz%20Strategie%20der%20Angelsachsen%20.pdf

⁵⁸ Toynbee 1949, S. 113

При президента Роналд Рейгън пазарната икономика на САЩ все повече се развива в пазарен фундаментализъм. На необуздания капитал се приписва свещена изкупителна сила, която може да бъде по-разрушителна от някои политически или религиозни фундаментализми. Крайната цел е печалбата на акционерите, тяхната „акционерна стойност“.⁶⁰ Този хищнически капитализъм, прикрит като „неолиберализъм“, сега се е превърнал в мярка за всички неща. Социалните пазарни икономики изпадат в застой. В същото време европейската култура се разрушава. Този пазарен фундаментализъм все повече прониква в области, където няма място: образование, медицина, изкуство, култура, спорт, право, личен живот и семейство. Крайният резултат е непоправима деформация на обществото.⁶¹

Усилията за обединение в Централна Европа. Докато Камило Кавур се стреми към създаването на италианско кралство чрез умело и упорито маневриране между европейските сили, Ото фон Бисмарк (1815-1898), министър-председател на Прусия и земевладелец в Бранденбург, се опитва да установи пруска хегемония в Германската конфедерация. През 1863 г. той осигурява добри отношения с цар Александър II, като му съдейства за потушаването на Полското въстание, а година по-късно заедно с Австрия обявява война на Дания, която анексира Шлезвиг. Щурмът на Дюпел Шанце – все още се помни от датчаните до днес, се превръща в първата кулминация в поредицата от пруски военни победи.

През 1866 г. съвместното управление на Шлезвиг-Холщайн предизвиква напрежение между Прусия и Австрия, което Бисмарк умело използвал, за да изолира Австрия на европейската политическа сцена. След таен съюз, сключен с посредничеството на Кавур с Виктор Емануил II – краля на Италия през 1861 г., Австрия е хваната в клещи.

На 1 юли 1866 г. Прусия решително побеждава Австрия при Кьонигрец. Така тази пруско-австрийско/баварска „гражданска война“ завършва с фиаско за Хабсбургите. Прусия придобива Шлезвиг-Холщайн, ХанOVER, Хесен-Касел, Насау и Свободния град Франкфурт. Бавария, Вюртемберг и Баден също трябва да плащат военен данък на Прусия, която увеличава населението си до 20 милиона чрез анексираните територии. Бисмарк води войната без бюджетно одобрение от парламента и поверява финансовата обезпеченост на банкера Герсон Блайхрьодер.⁶² 43

По-късно Бисмарк признава, че в тази ситуация е бил толкова близо до бесилката, колкото и до кралския трон.⁶³ Под ръководството на Прусия е основана Северногерманската конфедерация. Също поради териториалната заплаха от Франция, малките и средни по размер южногермански държави се обвързват с Прусия със защитни съюзи и адаптират армиите си към пруския модел. Това разтревожава Наполеон III. Императорът, който току-що е загубил напълно ненужната война в Мексико, сега иска да заблуди надигащата се сила отвъд Рейн.

Когато принц Леополд, от южногерманския католически клон на династията Хохенцолерн (Зигмаринген), приема предложението за испанската корона през юли 1870 г., Франция бурно протестира. Леополд произхожда от стар католически страничен клон на протестантската династия род Хохенцолерн и е роднина на крал Вилхелм Пруски само дотолкова, доколкото са имали общи предци 600 години по-рано.⁶⁴

⁵⁹ Триумфът на мобилния капитал ще се окаже особено полезен 150 години по-късно за англосаксонските банки с техните съмнителни и криминални финансови печалби, но пагубен за останалата част от света. С триумфа на мобилния капитал нараства и интересът към глобалните интервенции.

⁶⁰ Пазарна стойност на собствения капитал, опростена до стойността на компанията

⁶¹ Müller, Stefan/Fankhänel, Rico: Der Amerikanische Sezessionskrieg 1861-1865; unter: www.first-virginia.org/CivilWar/Konflikt.html?s=Bismarck

⁶² Herlitz/Kirschner 1927, Bd. I, S. 1068

⁶³ Stern 1988, S. 86

⁶⁴ Reiners 1957, S. 378

Предвид френската реакция, крал Вилхелм I Пруски забранява на принца да приеме испанската корона, и той я отказва. Бащата на Леополд, принц Карл Антон фон Хохенцолерн, обявява отказа на сина си, официално в Мадрид и Париж на 12 юли 1870 г. Но Франция не е доволна от това. Само ден по-късно френският посланик Винсент Бенедети пресреща крал Вилхелм в курорта Емс и изисква „траен ангажимент“ и допълнителни гаранции и заявява ултимативно, че никога, Хохенцолерн не трябва да приема испанската корона. Вилхелм I е смутен от внезапната поява на Бенедети, му казва, че отказът е достатъчен и отхвърля по-нататъшни искания.

След този разговор, кралят изпраща по телеграфа в Берлин официалният си онговор. Но Бисмарк го преформулира до още по-голяма краткост в така наречената „Емска телеграма“.

Наполеон III, подложен на вътрешнополитически натиск, използва телеграмата като възможност да обяви война на Прусия, която е одобрена от френския парламент на 19 юли 1870 г. Исканията на някои членове на парламента да бъде прочетен текста на телеграмата преди гласуването са отхвърлени, като клевета за Франция.

Национален ентузиазъм се надига в цяла Германия. Противно на френските очаквания, всички германски държави застават на страната на Прусия. Както е планирано от началника на Генералния щаб Хелмут фон Молтке Стари. (1800-1891 г.), германските войски разбиват настъпващите французи още в граничните райони на Саарланд и Пфалц, които дават кървави и тежки загуби.

Близко до град Седан на 1 септември те пленяват не само френски войски, но и император Наполеон III. Франция отново става република, германските войски продължават и щурмуват Париж, който капитулира на 28 януари 1871 г. През последните 250 години Франция никога не е била толкова унижена, колкото сега от Бисмарк. В резултат на това Великата нация замисля отмъщение.

Десет дни по-рано Бисмарк провъзгласява Германската империя във Версай: федерална държава от 22 монархии и три „свободни града“ – Хамбург, Бремен и Любек. Кралят на Прусия, Вилхелм I сега е обявен за „германски император“ и получава конституционно право да сключва съюзи и да води война. Той може да назначава канцлера и държавните секретари – няма министри. Федералният съвет помещава представителите на провинциалните правителства; той одобрява имперските закони и бюджетът. Депутатите в Райхстага, се избират чрез всеобщо, равно или пряко изборително право; но парламентът има само съвещателна функция, подобно на Европейския парламент в Брюксел.

Победата на протестантска Прусия принуждава Австрия да напусне Германската империя. Политическият католицизъм възприема това като горчив неуспех и в отговор основа своя собствена партия – „Център“.

Подобно на Бисмарк, италианският крал Виктор Емануил II също се възползва от възможността. Когато Наполеон III изтегли войските си от Папската държава след избухването на Френско-пруската война, той отваря пътя за италианското нашествие.

На 20 септември 1870 г. италианските войски завладяват Рим без бой и Папската държава престава да съществува. Година по-късно той обявява Рим за нова столица и правителството се установява в Палацо дел Квиринале.

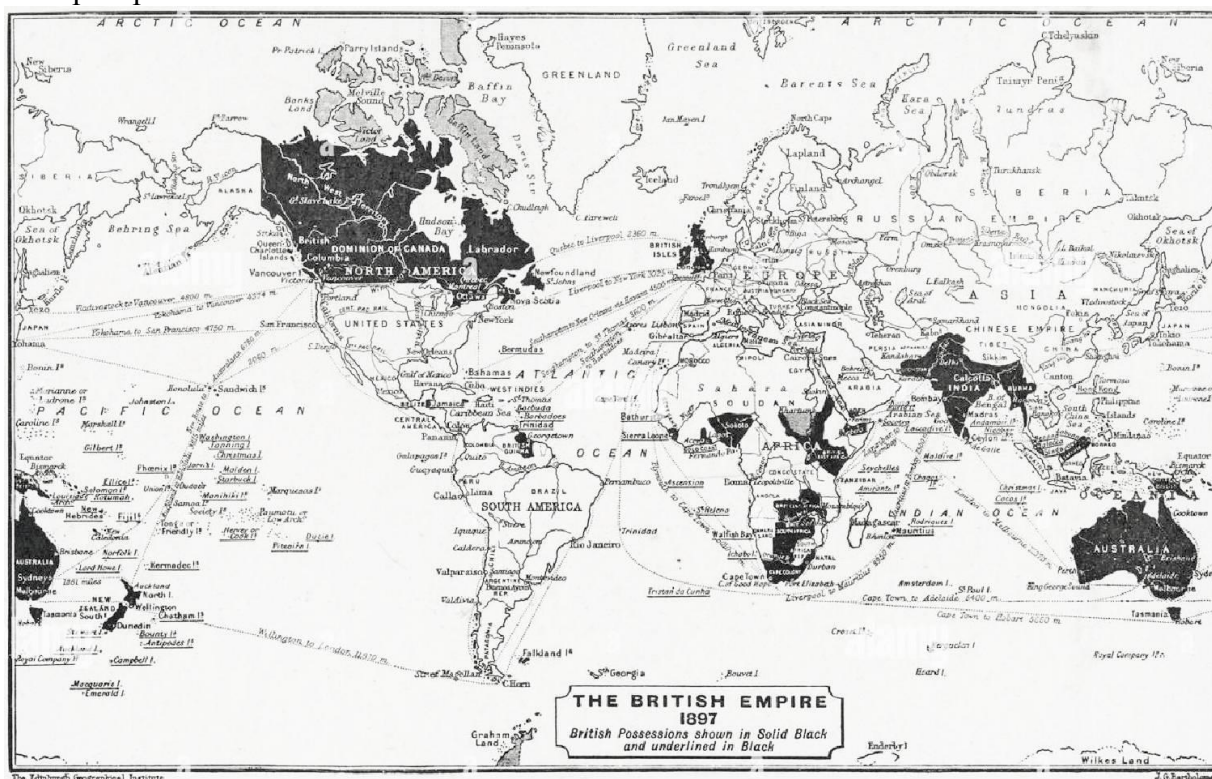
Тези мерки водят до дългогодишен спор между Савойската династия и папството, и Виктор Емануил II дори е отлъчен от църквата.

Великобритания преживява Викторианската епоха, разцвет на империята, при кралица Виктория, която управлява от 1837 до 1901 г. Най-голямата империя в историята до момента обхваща $\frac{1}{4}$ от земното кълбо. В допълнение към традиционните колонии, са заселени с британци Канада, Австралия, Южна Африка и Нова Зеландия. Британското знаме се вее в Пакистан, Бангладеш, Бирма и на множество атлантически и

тихоокеански острови. Най-мощният флот в света има бази във всеки ъгъл на земното кълбо и лесно може да осигури комуникационни линии с колонии и протекторатите.

За да осигури стратегически важния търговски път до Индия, консервативното британско правителство под ръководството на Бенджамин Дизраели (1804 – 1881) купува акциите на египетския владетел Исмаил от Суецкия канал. Това увеличава значението на индийската колония. След бруталното потушаване на „голямото въстание“ на сипаите, през 1858 г. Лондон разпуска частната Източноиндийска компания и превръща Британска Индия във формална колония. Самодостатъчната селска икономика и индийската памучна индустрия са унищожени. В замяна Индия получава съвременни постижения – железопътни линии, напояване и пристанища. В същото време на страната е позволено да служи като доставчик на суровини и купувач на британски готови продукти.

Кралица Виктория е обявена за императрица на Индия в 1876 г., внимателно следи развитието на своя вече 18-годишен внук Вилхелм, който е и внук на германския император Вилхелм I.

Най-голямата колониална сила и едновременно с това „световният жандарм“: британците и тяхната империя около 1897 г.

Но британското правителство гледа с подозрение на външната политика на Германия. В същото време страхът от разширяването на Русия на юг и амбициите ѝ към Средиземноморието доминира британската политика. В отговор на войната на Русия срещу болната Османска империя и предходната Кримска война (1854-1856), Великобритания окупира остров Кипър през 1878 г., след като преди това за известно време окупира Афганистан. Общо тя води три кървави и неуспешни войни в Афганистан: Първата завършва с едно от най-опустошителните поражения във Викторианската епоха, когато британската армия е почти напълно унищожена от пушунски племена, въо-

ръжени с руско оръжие, по време на оттеглянето си от Кабул през 1842 г. Понататъшните британски войни ще се проточат повече от половин век.⁶⁵

Победите на австрийския генерал принц Евгений Савойски над турците отслабват Османската империя. Но едва след Наполеоновите войни първите признаци на освободителните движения стават очевидни. Под ръководството на „Черния Георги“ (Кара Джордже), селяните от Централна Сърбия прогонват турците от земите им през 1804 г. 25 години по-късно Сърбия е призната за автономно княжество под турски суверенитет, а Милош Обренович е поставен за наследствен княз от „Високата Порта“, официалната резиденция на Великия везир в Османската империя. Когато султан Мохамед II предприема действия срещу християнските си поданици и избива неспокойните еничари, те разпалват Гръцката война за независимост⁶⁶, подкрепена от Русия като „защитник на православните“. Но западните сили помагат на гърците в заплашителната ситуация: Техният флот унищожава турския флот при Наварин (1827 г.), докато руснаците напредват към Адрианопол, където през 1829 г. е подписан договор за гръцка независимост. Продължаващото присъствие на Турция на европейска земя през XIX век се дължи на съперничеството между Австрия и Русия за разделянето на териториите, завладени от турците в Европа.

Колкото повече Русия се приближава до Константинопол и Средиземно море, толкова повече Англия се страхува за връзката си с Индия. Британските държавници са разтревожени от експанзията на Русия през Кавказ към Персия и в Средна Азия до Афганистан и Индия. За да балансира силите на Русия и Турция в полза на Англия и да сложи край на руските амбиции към Средиземноморието, след като укрепва своята огромна колониална империя, Англия застава на страната на турците в 10-та Руско-турска война, станала известна като Кримската война (1853-56 г.), и предотвратява победата на Русия.

Дори капитулацията на Русия в Курилския конфликт с Япония през 1875 г.⁶⁷ и последвалата първа руска революция дават само краткосрочно облекчение на Лондон.

Берлинският конгрес от 1878 г. и Балканският въпрос. През пролетта на 1876 г. сърби и българи се въстават срещу османското иго. Баташкото клане по време на Априлското въстание в България се превръща в символ на жестокостите, извършени срещу славянското цивилно население, което предизвиква възмущение по целия свят.

Видни личности като Фьодор Михайлович Достоевски, Джузепе Гарибалди и Виктор Юго изразяват своите протести. Юго осъжда престъпленията на османците пред френския Сенат през 1876 г. и излиза с призива си за спасяване на българския народ от унищожение в различните европейски вестници.⁶⁸

Също Чарлз Дарвин, Оскар Уайлд, Флорънс Найтингейл и бъдещият министър-председател Уилям Юарт Гладстон (1809-1898), чиято книга „Българските ужаси и Източния въпрос“ силно въздейства върху британското обществено мнение. На Гладстон принадлежи следната мисъл: „Политикът мисли за следващите избори, държавникът за следващото поколение.“

Използвайки европейското негодувание срещу Османската империя, сръбският княз Милан I вижда възможност да утвърди Сърбия като суверенна държава. Нацио-

⁶⁵ Втората англо-афганистанска война през 1880 г. доведе до опустошително поражение и отстъпление на британците в Индия. Третата война през 1919 г. окончателно изгони британците. „Голямата игра“ за надмощие в Централна Азия приключи засега с неуспешно нахлуване в Тибет през 1903 и 1904 г. Тя беше подновена от САЩ през 2001 г. и все още продължава. Доп. пр. американците също загубиха войната в Афганистан и се изтеглиха през 2021 г.

⁶⁶ Seton-Watson 1948, S. 49

⁶⁷ Тук авторът бърка, Японско-руско споразумение от 1875 г., според което Япония се отказва от южната част на о. Сахалин, а получава Курилските острови, с Руско-японската война от 1905 г.

⁶⁸ Geier 2001, S. 128 f.

налните настроения достигат до идеята за война срещу Османската империя, особено след като българската емиграция призова Сърбия за помощ. Така Сърбия, заедно с Черна гора, обявяват война на Османската империя, което предизвика голям ентусиазъм в Русия. Хиляди доброволци от дворянството и военните се стичат към Сърбия, която поверява командването на сръбските войски на опитния руски генерал Михаил Григориевич Черняев.

Пьотър Илич Чайковски композира своя „Славянски марш“. След първоначалните тежки поражения на Сърбия, Русия оказва натиск върху Турция да сключи мир, но междувременно османската армия смазва кърваво българското въстание.⁶⁹

Популярността на панслависткото движение продължава да расте, а Русия се смята за защитник на православните християни в Османската империя. Така цар Александър II в крайна сметка се чувства принуден да започне война с турците.

През декември 1876 г. руски армейски корпус заема румънско-турската граница. Конференция на посланици европейските велики сили в Константинопол от декември 1876 г. до януари 1877 г. се опитва да предотврати войната. От турското правителство се изисква да сключи мир с Черна гора и да предостави на българите автономия.

Но султан Абдулхамид II отказва да приеме решенията, което е сигнал английският флот да влезе в залива Бешика (Дарданелите), за да защити Турция.⁷⁰ Това не погрещва на руснаците да обявят война на Турция на 14 април 1877 г.

Три месеца по-рано Австро-Унгария уверява Русия в неутралитета си в Будапещенския договор. Това включва всички големи европейски сили с изключение на Германската империя, са заинтересовани от изхода на руско-турската война. След бурно настъпление в края на 1877 г., царската армия достига Мраморно море и Йешилкьой (Сан Стафано), предградие на Константинопол. За да предотврати окупацията на столицата, султанът е принуден да подпише Санстефанския мир през март 1878 г. Османската империя признала пълната независимост на Румъния, Сърбия и Черна гора, които получават териториални отстъпки. Максималното искане се отнася до България: да се създаде голяма българска държава на Балканите, от Черно море до днешната граница между Албания и Македония, а на юг до Егейско море. Така Османската империя губи почти всичките си европейски владения, докато Русия, с България като своя марионетка, наследява османското владичество на Балканския полуостров. Така една дългогодишна мечта се сбъдва: Русия вече може да развее знамето си в Средиземно море.

Великобритания вижда, че е застрашен балансът на силите на Балканите, който пази с орлов поглед от Кримската война насам. Тя се опасява и за търговските си отношения с Османската империя. Решителният министър-председател Дизраели незабавно разполага 5000 гурки⁷¹ на о-в Малта, и британските фрегати влизат в Мраморно море.

Възниква заплахата от война с Русия. Австро-Унгария също гледа с безпокойство на нарастващото руско влияние на южния си фланг.

След предложението на австро-унгарския външен министър Дюла Андраши (1823-1890) е свикан конгрес.⁷² Външният министър княз Александър Михайлович Горчаков предлага Берлин за място на провеждане.⁷³

⁶⁹ Малка неточност на автора, въстанието е смазано още преди началото на сръбско-турската война.

⁷⁰ Малка неточност на автора, британските кораби (5 на брой, а не цял флот) влизат в Бешика, едва в края на руско-турската война.

⁷¹ Matuz 1985, S. 238

⁷² Това става едва след като Русия отказва да изпълни задълженията си към Австро-Унгария - предоставянето окупацията на Босна и Херцеговина.

⁷³ Б. пр.: Андраши предлага Виена, но Горчаков имал лоши спомени от този град, и Александър II моли най-настойчиво Бисмарк да е домакин. Поради непредвидено обстоятелство, опитът за убийство на кайзер Вилхелм I, който е тежко ранен, Бисмарк определя Берлин, за да не се отделя от столицата.

Като единствена велика сила, Германия не преследва собствени интереси на Балканите и канцлерът Ото фон Бисмарк подчертава пред германския Райхстаг на 5 декември 1876 г., че не вижда интерес за Германия на Балканите, „който не струват... костите на един померански гренадир“.⁷⁴

През февруари 1878 г. той допълнително заявява, че не иска да бъде „арбитър“ по Източния въпрос, а е готов да играе ролята на „честен посредник, който иска да доведе сделката докрай“.⁷⁵ Трите спорещи страни трябва предварително да постигнат крайното споразумение. При това условие Бисмарк се съгласява да председателства мирния конгрес. Британците с готовност се съгласяват с предложеното споразумение, защото знаят, че могат по-добре да отстояват интересите си в индивидуални двустранни преговори, отколкото в многостранната конгресна дипломация – метод, който САЩ усъвършенстват и до днес.⁷⁶

Така те сключват три отделни предварителни споразумения. „Между 13 юни и 13 юли 1878 г. световното внимание се насочи към Берлин, където представители на Англия, Русия, Австрия, Франция, Италия и Турция търсят взаимно приемливо решение.“⁷⁷ За радост на британците и голямо недоволство на руснаците, благодарение на „честния посредник“ Бисмарк, „Зигфридовият мир“ от Сан Стефано, който е толкова благоприятен за Русия, е ревизиран, и се елиминира руското превъзходство на Балканите. Княжество България остана формално автономно, но загуби провинцията Румелия и Османска Македония и трябва да плаща данък на Турция. Румъния, Сърбия и Черна гора стават независими. Турция получава обратно голяма част от европейските си провинции, Гърция получава (задочно) част от Епир и Тесалия, а Англия – Кипър.

Босна и Херцеговина формално остават част от Османската империя, но са поставени под австроунгарска администрация, подчинена на австроунгарско финансово министерство. От славните завоевания на руснаците остава само Бесарабия до делтата на Дунав.

Днес, подобно споразумение е сключено за Косово през 1999 г. след войната на НАТО срещу Югославия.

Докато британският министър-председател Дизраели симпатизира на Бисмарк и „*Illustrated London News*“ (Илюстрирани лондонски новини) пише фамилиарно за „Дизи и Бизи“⁷⁸, отношенията на Бисмарк с руския канцлер и външен министър Горчаков, както и с руската общественост, значително се охлаждат. Това ще има трайно въздействие върху бъдещите германо-руски отношения.⁷⁹

Британското правителство е напълно удовлетворено от резултатите от Берлинския конгрес, защото успешно задържа Русия далеч от Средиземно море, и спечелва Кипър

Руснаците искат конгреса да е в съюзна страна, но нищо не правят за да се договорят с Бисмарк, за неговата подкрепа. Затова и помощта му е минимална, благодарение на близкото му приятелство с граф Шувалов.

⁷⁴ Гуркха: непалски войници, който служи в британските и индийските въоръжени сили.

⁷⁵ Schöllgen 2000, S. 16. Eugen Richter, Abgeordneter der Deutschen Fortschrittspartei, hatte Bismarck zu diesem Ausfall gereizt. Vgl. auch »Wo bitte liegt - und was ist der Balkan?«. In: Eurasisches Magazin vom 30. April 2006:

www.eurasischesmagazin.de/artikel/Wo-bitte-liegt-und-was-ist-der-balkan-/20060409SÜDOSTEUROPA

⁷⁶ Hottinger's Volksblatt vom 19. Februar 1878

⁷⁷ Schieder 1968, S. 65

⁷⁸ В конгреса главните действащи лица са: Бенджамин Дизраели и Робърт Солсбъри за Великобритания, Александър Горчаков и Пьотър Шувалков за Русия, Луиджи Корти и Едуардо де Лонай за Италия, Вадингтон и Сент Валие за Франция, Андраши и Хаймерле за Австро-Унгария, Кара Теодори паша и Мехмед Али паша за Турция, а освен Бисмарк – държавният секретар във Върховното министерство Бернхард Ернст фон Бюлов, и Хлоувиг цу Хохенлое-Шилингсфюрст за Германия.

⁷⁹ Der Berliner Kongress 1878: www.dhm.de/lemo/html/kaiserreich/aussenpolitik/berlinerkongress/index.html; Zugriff am 26. Dez. 2012

като военноморска база. За това министърът на външните работи лорд Солсбъри е награден с Орден на жартиерата, а Бисмарк е похвален от министър-председателя Дизраели.⁸⁰

От сръбското царубийство до босненската криза. Днес резултатите от промяната на европейското статукво през 1878 г. са спорни за историците, защото в Берлин са договорени твърде късогледни и краткосрочни империалистически предимства, без да се вземат предвид националните права на местното население.⁸¹

Берлинският договор носи само нестабилно възстановяване на османското владичество над балканските народи и краткият му срок на валидност е очевиден за всички.⁸² Също отношенията между великите европейски сили се възстановят в краткосрочен план, но условията на Балканите, остават нестабилни и обхванати от кризи.

Според британския историк А. Дж. П. Тейлър, Санстефанският мир щеше да донесе много по-голяма стабилност в Югоизточна Европа.⁸³ Административната власт на Австро-Унгария над Босна създава отрицателни настроения в Сърбия. Външната политика на проавстрийската династия Обренович остава незасегната, което предизвиква съпротива срещу крал Милан от сръбските националисти и младите революционери като Никола Пашич (1845-1926). С държавна стипендия Пашич учи в Цюрихския политехнически институт. Там се включва в анархистко-антимонархичния кръг на Михаил Александрович Бакунин (1814-1876), който го вижда като естествен конспиратор.⁸⁴

Пашич е избран за депутат в Скупщината (сръбския парламент), и основава ляво-демократичната, националистическа „Радикална народна партия“. Също получава подкрепа от Русия в борбата си срещу крал Милан. Участва във въстание срещу династията, и е осъден задочно на смърт през 1883 г.⁸⁵ Но когато Милан абдикира от трона в полза на сина си Александър през 1889 г., Пашич се връща у дома и дори отново е избран в парламента.

Но Александър I продължава борбата на баща си срещу „радикалите“, и Пашич решава да подкрепи заговора за убийството на краля, подготвен от конспиративни политици и висши военни. Княз Петър Караджордевич, е информиран за планирания преврат, докато е в изгнание в Женева, и недвусмислено е заявил, че няма да се възкачи на сръбския престол, докато дори един член от династията Обренович е остана жив.

Така кървавото дело на заговорниците на 11 юни 1903 г. не се ограничава само до убийството на кралската двойка – включително хвърлянето на телата им през прозорците на спалнята им, но включва и убийството на министър-председателя, военния министър и министъра на вътрешните работи, както и двамата братя на кралицата – общо над 50 жертви. Във вътрешен план основната грижа сега е да се предотвратят всякакви въълнения или дори гражданска война и не трябва да се предоставя претекст за чуждестранна намеса. Самото изпълнение на акта е планирано до най-малкия детайл от офицери и политици, близки не само до Русия, но и до Англия и Франция.

Капитан Драгутин Димитриевич (1876-1917), по прякор „Апис“ заради здравото си телосложение и бичи врат, алузия към египетския бог в образ на бик, оказва особена услуга (организира и извършва преврата). Парламентът изразява народната благодарност, отдава му почит и го нарича „Спасител на Отечеството“.⁸⁶

⁸⁰ Medlicott 1963. Доп. нр.: *Това е напълно целенасочено. Основната цел на Дизраели на конгреса е да развали добрите руско-германски отношения, и това той постига отлично, използвайки руската глупост.*

⁸¹ Taylor 1954, S. 253

⁸² Schieder 1968, S. 67

⁸³ Taylor 1954, S. 253

⁸⁴ Kölnische Zeitung vom 10. Dez. 1926

⁸⁵ Тогава емигрира и живее в България, до абдикацията на Милан.

⁸⁶ Boghitschewitsch 1929, S. 336, 339

Харизматичният капитан пленява група млади офицери; той ще има голямо влияние върху оформянето на политическото развитие на Сърбия.

Надявайки се да продължи добросъседските си отношения със Сърбия, Австро-Унгария, като първа велика сила, призна стъпването на трона на Петър I, а император Франц Йосиф му изпраща необичайно приятелска телеграма. Другите велики сили последват примера му по различни причини за целесъобразност: Русия, като съперник на Австро-Унгария, иска да продължи да упражнява влиянието си върху Сърбия, а Франция автоматично застава на страната на Русия.

Италианският двор, поддържа семейни връзки с крал Петър. Германия се интересува единствено от икономическите отношения със Сърбия; въпреки това Вилхелм II остро осъжда обстоятелствата около преврата. Британското правителство е единствената велика европейска сила, която отказва да признае преврата. Крал Едуард отвратен от кралевубийството напълно осъзнава предисторията и съмнителната роля на крал Петър, и отзова британския посланик от Белград.

Не е изненадващо, че сръбското царевубийство се превръща в постоянно политическо бреме, за новия владетел и правителство от 1903 до 1914 г., както вътрешно, така и международно отношение.⁸⁷ 63 Това се разсейва от промяната във външната политика и възраждането на Великосръбското движение, водено от изцяло нови, непознати досега млади сили. Пълни с надежда, всички гледат през турската граница и през Дрина към Босна, а много офицери поемат ръководството на т. нар. комитски банди (б.пр. СЧО⁸⁸), сдружение на студенти, интелектуалци и много доброволци от територията на кралство Сърбия, които се намесват в борбата на македонските българи срещу турците. Това открива неограничено поле за дейност за Димитриеви-Апис.

В тясно сътрудничество със сръбското правителство, чрез организирането на тайни мрежи, той подстрекават южните славяни (всъщност само босненските сърби), живеещи в Австро-Унгария. Особено успешни са усилията му сред студентите и учениците. Центърът е Белград, където правителството открито декларира целта си за разпадане на Австро-Унгария. Още през 1904 г. меморандум, написан по инициатива на Пашич, фактическият ръководител на външната политика на Сърбия след царевубийството през 1903 г., формулира следната най-важна програмна точка: „Агитация в Босна и Херцеговина за анексиране към Сърбия. Дискредитиране на австроунгарската администрация чрез системна журналистическа пропаганда и подхранване на недоволството на православното и мюсюлманското население на Босна и Херцеговина.“⁸⁹

По-късно сръбското правителство признава, че е държало всички юзди на унитарното движение в Австро-Унгария от 1903 г.⁹⁰

Австро-Унгария отвръща с икономически бойкот, безпомощен инструмент използван и днес. Но се оказва твърде слаб, за да защити трайно целостта на Двойната монархия от панслависткото движение. Сръбският национализъм⁹¹, насърчаван от крал Петър, се надява на защита и насърчение от Русия.

Русия обаче има други планове и трябва първо да разреши източноазиатския въпрос и да осъществи имперските си цели в Азия необезпокоявано. Затова през октомври 1903 г. царят сключи споразумение с Австро-Унгария за Македония. Официално целта

⁸⁷ Stolic 2005, S. 170

⁸⁸ Сръбската четническа организация – крайношовинистична експанзионистична организация.

⁸⁹ Mandl 1912, S. 15 ff.

⁹⁰ Mandl 1917, S. 97

⁹¹ Не национализъм а краен, експанзионистичен шовинизъм.

е съвместно поддържане на мира и реда на Балканите, но в действителност Русия търси свобода на действие за своята завоевателна политика в Източна Азия.⁹²

В същото време панслависткото движение получава подкрепа от Русия. Още през първата половина на XIX век, руснаци, чехи, словаци, хървати, словенци, сърби, черногорци, българи и други започват да търсят съвместни дейности по всички културни въпроси. През 30-те години на XIX век панславизмът получава политически тласък от поляци и чехи, насърчаван от руски славянофили. 340 представители участват в първия славянски конгрес през май 1848 г. в Прага, от тях 237 чехи.⁹³ Но поляците отсъстват от втория конгрес в Москва през май 1867 г. – вътрешните конфликти и руско-полската враждебност са далеч по-силни, отколкото предполага вече твърде хлабавата езикова близост на славяните. Така нито един от конгресите не дава конкретни резултати. Това обаче не пречи на Русия да се представи като защитник на панславистките идеали, особено по Източния въпрос. Защото освен идеалистични цели, има и осезаеми геополитически интереси.

Русия – колос с глинени крака. Русия, по това време най-голямата и най-могъща империя в света, обхваща 1/6 от земята, криеща неизмерими богатства в своите недра и смятана за непобедима във военно отношение. Но въпреки че най-големите реки на Азия – Об, Енисей и Лена, не напускат територията на империята в безкрайните си течения, а величествената Волга се влива в Каспийско море, водните пътища не водят до световните океани – и в това се крие геополитическата трагедия на Руската империя.

Загова тя е принудена да се стреми към военноморската база Порт Артур⁹⁴ на Жълто море (сега Люшункоу, район на китайския град Далян).

През февруари 1904 г. Япония, насърчена от Англия, успешно атакува базата. Два месеца по-късно, на 8 април, Обединеното кралство и Франция сключват Съглашението.⁹⁵ През януари 1905 г. руските войски в Порт Артур са принудени да се предадат. Това оказва влияние и у дома: покачващите се цени на хляба подтикват недоволните руски граждани да протестират пред Зимния дворец на царя на 22 януари 1905 г., организирано и невъоръжено. Над 150 000 демонстранти искат граждански свободи и икономически реформ. Напълно неочаквано гвардията открива огън. Тази „Кървава неделя в Санкт Петербург“ отнема живота над 100 души, предизвиква вълна от възмущение и води до радикализация на населението. На 27 юни 1905 г. екипажът на бойния кораб „Потьомкин“ се разбунтува. Стават и антиеврейски погроми. В тази разгорещена предреволюционна атмосфера Ленин, след като се завръща от изгнание, призовава за безусловна борба срещу царизма: „От демократичната революция“, заявява Ленин през септември 1905 г., „ще преминем към социалистическата революция. Ние сме за непрекъснатата революция“.⁹⁶

Като контрасила, през същата година се появява руската тайна организация „Черната сотня“ (Чёрная сотня), сбор от православно-фундаменталистки монархическо-националистически групи, от които „Съюзът на руския народ“ е най-значима. Подобно на англосаксонската организация Ку Клукс Клан, „системно-стабилизиращата и само-

⁹² Сред историците няма съмнение, че въпреки започването на военните действия без предварително обявяване на война от страна на Япония, Русия е инициаторът на руско-японската война (1904-05).

⁹³ Meyers Lexikon 1928, Bd. 9, S. 318

⁹⁴ Английското име Порт Артур възниква, след като през август 1860 г. в този пристанищен залив е ремонтиран корабът на английския капитан Уилям К. Артур. Съществува друга версия, че китайското селище Люйшун е наречено така от англичаните в чест на третия син на кралица Виктория, принц Артур Конаутски, който по това време е на 10 години. Това английско име по-късно е възприето в Русия и в другите европейски страни.

⁹⁵ Entente cordiale: frz.: herzliches Einverständnis

⁹⁶ Lenin 1979, S. 138

контролираща се организация“⁹⁷, под популисткия прикритие на защита на висши ценности и държавата⁹⁸ тя пропагандира расово мотивирано насилие.⁹⁸ И предисвиква отново погроми срещу евреите. Стотици градове са обхванати от бунтовете, далеч по-кървави от тези от 1881/82 г. Руският министър на вътрешните работи Вячеслав Константинович Плеве (1846-1904) представя тези погроми като актове на отмъщение от страна на християнско-патриотичното руско население срещу еврейските революционери. Силовите съюзи, особено между 1904 и 1906 г., извършват терор срещу революционерите и подбуждат антисемитски погроми, несъмнено са подкрепяни от руските власти. Тези групи са са подобни на съвременните им европейски националистически движения. Впоследствие те разпространяват „Протоколите на сионските мъдреци“⁹⁹ – предполагаеми планове за установяване на „еврейско световно господство“, чийто истински произход тогава остава неизвестен, доп. пр. но днес се знае, че са фалшификат, дело на Черната сотня.

Победата на незначителните дотогава японци през есента на 1905 г., над най-могъщата империя дотогава има опустошителен ефект върху Русия. За да компенсира срамното си поражение, тя се стреми да обедини славянския свят под свое ръководство.

Тази по-нова форма на панславизъм, наричан още неославизъм, се насочва предимно срещу Австро-Унгария и Турция, а косвено и срещу Германия.

Именно тогава Русия се присъединява към Съглашението, което вече става Тройното съглашение, и се стреми да разшири влиянието си на Балканите, за да получи най-накрая безпрепятствен достъп до Средиземно море, нещо което както Англия, така и Хабсбургската монархия се стремят да предотвратят.

Като отгвор австроунгарският престолонаследник, ерцхерцог Франц Фердинанд, планира да разшири съществуващия дуализъм на Австро-Унгария в триализъм Австро-Унгария-Славия. На еманципация на славянските народ от населението на империята е трябвало да бъде предоставена широка вътрешна автономия.

Американският магнат подкрепя усилията за национална свобода в Европа. В западните медии богатите хора, които използват части от богатството си за политически цели и благотворителни каузи, се наричат филантропи. Според този модел, милиардерите и спекулантите на фондовия пазар като Джон Д. Рокфелер, Джордж Сорос, Бил Гейтс и Уорън Бъфет, наред с други, се считат за хуманисти.

Чарлз Ричард Крейн

Това се отнася и за Чарлз Ричард Крейн, роден в Чикаго през 1858 г. Той работи за компанията „Крейн“, основана от баща му Ричард Т. Крейн, глобален играч в производството на санитарни продукти. Крейн-младши развива силен първоначален интерес към различните региони на Османската империя и националноосвободителното движение на Балканите. Той е особено привлечен от славянските народи и тяхната култура.

През 1902 г. посещава Прага и се среща с професора по философия и политика Томас Гариг Масарик (1850-1937). Масарик приема фамилията Гариг през 1878 г. след брака си с американката Шарлот Гариг. Той често посещава САЩ и дори обмисля да се установи там като университетски професор или журналист.¹⁰⁰

⁹⁷ Mike Davis: *Was ist ein Vigilante Man? Weiße Gewalt in der kalifornischen Geschichte*. In: Chacón/Davies 2007, S. 13

⁹⁸ Chacón/Davis 2007, S. 17

⁹⁹ Chaim Frank: *Zaristisches Rußland, Sowjetunion, GUS:*
www.hagalil.com/galluth/russland/russia6.htm

¹⁰⁰ Masaryk 1935, S. 119

Произхождащ от скромно семейство, син на словашки кочияш и дъщеря на немски фермер, посещава Немската гимназия там, а по-късно и Академичната гимназия във Виена, подпомогнат от тогавашния полицейски директор в Бърно.

Масарик завършва образованието си по философия във Виена и Лайпциг с докторска степен през 1876 г. Само две години по-късно се хабилитира с трактат за самоубийството. Политически активен, той е избран в Имперския съвет през 1900 г. с основаната от него „Реалистична партия“. В Пражкия университет Масарик се опитва да спечели студентите за съюза на чехи и словаци. Неговите последователи основават списание *Hlas* (Глас) като свой рупор и затова са наричани „гласисти“. Подкрепата им в Словакия остава незначителна. Затова Масарик разработва план за спечелване на подкрепата на словациите, живеещи в САЩ, почти 500 000 души за борбата за свобода.

По това време той установява контакт с Хенри У. Стийд, виенският кореспондент на лондонския вестник „Таймс“. Той му предоставя съответния разузнавателен материал за британските тайни служби.¹⁰¹

Поради общи интереси, словашкият професор по политология и славянофилският американски индустриалец, който притежавал фабрики в САЩ и Русия, се сприятеляват. Още през 1902 г., с помощта на добрите връзки на Крейн, Масарик изнася серия от лекции за славянството в славянския отдел на Чикагския университет, които продължават до 1907 г.¹⁰²

Освен Масарик, Крейн урежда гостуващи професорски места в Чикагския университет за руския социолог и историк Максим Ковалевски и Павел Николаевич Милюков, също историк. След пътуването си до Балканите, Крейн публикувал през декември 1903 г. ентусиазирана статия, озаглавена „Героичната борба на Македония за свобода“ за македонските българи борци за свобода, които се осмеляват да водят партизанска война срещу турците. Тъй като са добре снабдени с оръжие и боеприпаси, турската армия избягвала сериозната конфронтация с тях. От чувството си на неудовлетвореност турските войници отмъщавали на беззащитното селско население, пропаганден език, който наблюдаваме и днес. В края на статията си, Крейн цитира думите на македонски (б. пр. очевидно българин) инженер: „Баща ми, майка ми, двамата ми братя и двете ми сестри бяха убити от турските войници и затова ми остава само едно нещо: да се бия, докато мога да стоя на краката си.“ „Имам седем рани, за които все още нямам възможност да лекувам... Напуснах Македония, за да набавя патрони и динамит за другарите си, но нямам търпение да се върна възможно най-скоро и да се бия отново.“

През юли 1909 г. президентът на САЩ Уилям Хауърд Тафт изпраща Крейн като пратеник в Китай. В статия в „Ню Йорк Таймс“ чикагският бизнесмен обещава да приложи „Политиката на отворените врати“ на Тафт в Китай.¹⁰³

„Една от основните цели на моето посещение“, заявява Крейн, „ще бъде да подкрепям и осигурявам американските предприятия, да култивирам добри отношения и да спечеля достатъчно място в страна, която обещава да се превърне в най-богатия пазар в света.“¹⁰⁴ ... На първо място обаче, Китай е в центъра на международните проблеми: „Смятам интересите на САЩ в този контекст за фундаментални и вярвам, че за пропре-

¹⁰¹ Herg, Anton: *Masaryk, Benesch und die Deutschen. Tschechoslowakische Politik vor und im Ersten Weltkrieg. In: Das Ostpreußenblatt vom 6. Juli 1985*

¹⁰² Shillinglaw 1902

¹⁰³ Crane in *The New York Times* vom 6. Dez. 1903

¹⁰⁴ Крейн в „Ню Йорк Таймс“ от 17 юли 1909 г. Още през октомври той е отзован под натиска на американския външен министър Филандър К. Нокс. Вж. „Ню Йорк Таймс“ от 5 октомври 1909 г. През март 1920 г. американският президент Удроу Уилсън отново изпраща Крейн като посланик в Китай.

са, просперитета и сигурността, САЩ нямат по-голям интерес от никоя друга чужда държава.¹⁰⁵

През 1906 г. Крейн си кореспондира с чешкият художник в стил „Ар Нуво“¹⁰⁶ Алфонс Муха, който учи в Мюнхенската художествена академия и завършва Академията „Жулиан“ в Париж. През 1899 г. австроунгарското правителство му възлага задачата да проектира павилиона за бившите турски провинции Босна и Херцеговина. Той създава алегоричен фриз, обхващащ повече от 250 кв. м, изобразяващ легендите на тези провинции, сега под австроунгарска администрация. Той проектира и изработва плаката за участието на Австро-Унгария в Световното изложение през 1900 г.¹⁰⁷

През този период художникът се колебае между изкуството и търговията, и се превръща в защитник на славянската култура. Муха пише: „Още през 1900 г. в Париж реших да посветя втората половина от живота си на работа, която ще изгради и укрепи нашето чувство за национално съзнание.“

Муха първоначално търси късмета си в САЩ. Там преподава в няколко американски академии за изящни изкуства и се издига чрез благоволенieto на Чарлз Крейн. Славянофилският меценат му позволява да се завърне в Прага през 1910 г. и финансира „Славянската епопея“ – цикъл от 20 монументални картини с „патриотични“ изображения на историята на славянските народи.

Политическата мисия на Муха е особено очевидна в картините, всяка от които запълва цяла стая, чрез съпоставянето на славянска и германска култура.

Например, една от картините картина му се фокусира върху фестивал в чест на славянския бог Свантовит на остров Рюген. „Докато танцуващите хора и жреците се виждат на яркосин фон, тъмен облак с германския бог Тор и неговите вълци се събира в горния ляв край на картината.“¹⁰⁸

Очевидно подкрепяйки Муха, Крейн не се интересува от художествените мотиви на изкуството му, а преследва политически цели.

В президентската предизборна кампания през 1912 г. Крейн е председател на Финансовата комисия на Демократическата партия, и подкрепя своя приятел и кандидат за президент Удроу Уилсън, син на презвитериански свещеник, декан на Принстънския университет и професор по политически науки.

За услугите му Уилсън му предлага поста посланик в Русия, който Крейн отказва по семейни причини. Заедно с полковник Едуард Мандел Хаус (1858 – 1938) – който днес със сигурност може да бъде сравнен с влиятелния президентски съветник Збигнев Бжежински (1928 – 2017), Крейн става един от най-близките съветници на Уилсън по външните работи.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Schröder, Hans-Jürgen 2008: *Ökonomische Aspekte der amerikanischen Außenpolitik*: <http://geb.uni-giessen.de/geb/volltexte/2008/6231/pdf/SchroederOekonomischeAspekte.pdf>

¹⁰⁶ Ар нуво (art nouveau, „ново изкуство“) или модèрн (от фр. moderne – съвременен) е стил в архитектурата, изящните и приложните изкуства, разпространен през последното десетилетие на XIX и началото на XX век (до началото на Първата световна война). Той е реакция на академичното изкуство на XIX век. Отличава се с изобразяване на плоски декоративни форми, преплетени с камшиковидната крива, асиметрия, изтъкване на ръчно изработените предмети като опозиция на фабричното производство, внимание към детайла и изработката, отхвърляне на предишните стилове в изкуството. Особено характерни за ар нуво са всевъзможните вълнообразни форми – ластари, пламъци, вълни, буйни, развяващи се стилизирани женски коси.

¹⁰⁷ Maria Hammerich-Maier: *Die Verführung des Bildes* - Alfons Mucha, Radio Praha am 15. Februar 2009

¹⁰⁸ Theresa Steininger: *Kunst, Kommerz, Kampf*: http://edit.k2centrope.com/ausstellungen/09/02/mucha?set_language=de&cl=de; Zugriff am 3. März 2013

¹⁰⁹ Ekkehard Schultz in *Junge Freiheit* vom 17. April 2009

Чрез него Масарик¹¹⁰ получава достъп и до Уилсън, вече като президент, възползвайки се и от американската си съпруга, която му отворя достъп до англосаксонския свят.¹¹¹

Институтът „Хувър“ в покрайнините на Пало Алто помещава уникалния „Архив на войната, революцията и мира“. „Документите на Херон“ се съхраняват тук внимателно в 13 кутии. Авторът, Джордж Дейвис Херон (1862 – 1925), когото френският носител на Нобелова награда за литература Ромен Ролан нарича един голям идиот¹¹², е напълно забравен днес в сравнение с полковник Хаус.

Конгрегационалистският пастор от Монтесума, Индиана, ненавижда Лутер и прославя Калвин, преподава теология в колежа „Гринел“ в Айова и е пламенен социалист. В Уилсън, който тъкмо въвежда „демократията“ в Мексико с огън и меч¹¹³, Херон вижда истински месия за цялото човечество, което е изключително ласкателно за президента.

Първата световна война стапя ентузиазма на Херон за мир и го превръща в привърженик на в тази „Свещена война“ за „прогрес, свобода и демокрация срещу нечестивия съюз на Ватикана, Хабсбургите, Витенберг, пруските юнкери и рурските магнати“.¹¹⁴

Божият човек се страхува само, че войната може да приключи преждевременно. За все още неутралното правителство във Вашингтон, приносят на Херон е че „той е единственият известен американски социалист, който се застъпва за въоръжена намеса на САЩ“.¹¹⁵

Босненската криза, 1908 г. Австрия и Италия примамват кокошките, съотв. балканските д-ви, Босна и Херцеговина вече са хванати от Австрия, а на заден план, Германия и Англия наблюдават, султана също наблюдава с бинокъл.

В Лондон Херон публикува книгата си „Заплахата за мира“. В нея твърди, че компромисният мир „ще разбие Божието сърце“. Такъв мир е далеч по-лош дори от „германското управление“, защото „след дълго, пагубно робство, народите могат да постигнат космическа близост и неограничен избор“.¹¹⁶

Твърди се, че писанието на Херон е прието с радост от Уилсън. Сега той става съветник на президента и негова „лява ръка“ във външните работи, защото полковник Хаус вече е „дясната ръка“. Между тях, като финансист и съветник, е и Чарлз Р. Крейн.

Босненската анексионна криза 1908 г. Политическата нестабилност на Османската империя кара външните министри на Русия и Австро-Унгария да се споразумеят за двустранна сделка: Австро-Унгария най-накрая да получи официално бившите турски

¹¹⁰ Masaryk 1935, S. 222

¹¹¹ The National Cyclopaedia of American Biography 1943, S. 221

¹¹² Romain Rolland: Pages inedites du Journal de Guerre. In: La Table Ronde (Dezember 1954), No. 84, 113 (Basel, 11. März 1917)

¹¹³ Става дума за инцидента, възникнал по време на Мексиканската гражданска война, след като мексиканския революционен водач, Панчо Виля екзекутира 17 американски граждани в градчето Санта Исабел в Чиуауа през януари 1916 г., а след два месеца напада градчето Кълъмбъс в американския щат Ню Мексико, убивайки още 17 американци. Тогава американският президент Удроу Уилсън изпраща експедиция, оглавявана от генерал Джон Пършинг в района.

¹¹⁴ Schröder 2008, a. a. O.; vgl. auch »Urlaub von der Geschichte. Meditationen in Saint-Germain-en-Laye«, Erstveröffentlichung in Criticön Nr. 41, Mai 1977, unter: <http://efantperdu.wordpress.com/litera/erikmaria-ritter-von-kueh-nelt-leddihn/urlaub-von-der-geschichte/>

¹¹⁵ Също.

¹¹⁶ Herron 1917, S. 9 f.

провинции Босна и Херцеговина, а в замяна Русия да получи свободно преминаване през Босфора и Дарданелите.

По настояване на външният министър Алоис Ерентал, по случай 60-годишнината си, през октомври 1908 г., император Франц Йосиф I официално анексира двете провинции към империята, които реално управлява и развивани в продължение на 30 години.¹¹⁷88 Това анексиране ескалира в „Босненската криза“.

Германското правителство, особено кайзер Вилхелм II, е разгневено от австроунгаро-руското споразумение и последвалата маневра.

Неговите забележки и коментари са достатъчно ясни: Той съжaliaва, че „ужасната глупост“ на Ерентал го поставя пред неловкото положение да не може да подкрепи своите „приятели“, турците, защото неговият австроунгарски съюзник ги е обидил, и сега Англия защитава турците, „особено с изявления от естеството на международното право, които са формално неоспорими. Така моята 20-годишна, старателно изградена турско-руска политика отива на вятъра! И сега наблюдаваме големия триумф на Едуард VII над нас!“ Вилхелм се страхува, че турските реакционери сега могат да обвинят за загубата си, германските офицери, „и англичаните и французите ще заемат тяхното място“.¹¹⁸

В руското правителство и посланическите кръгове споразумението на външния министър Александър П. Изволски не е прието.¹¹⁹ Той е обвинен, че смесва босненския

Отявлениите българомразци Никола Пашич и Александър Караджорджич

въпрос с въпроса за Дарданелите и участва в пазарлък с Ерентал. Междувременно хърватските националисти искат Босна да бъде присъединена към полуавтономното кралство Хърватия, която в съответствие с намеренията на Франц Фердинанд, ще образува трета държава в рамките на Дунавската монархия.

За националистически настроените сърби указът на Франц Йосиф I е равносилен на обявяване на война.

„Реших да разширя правата на моя суверенитет върху Босна и Херцеговина и да установя реда на наследяване, приложим за моя дом, и за тези страни, и същевременно да им предоставя конституционни институции.“¹²⁰

Белград протестира яростно срещу анексирането, виждайки мечтата си за Велика сръбска държава застрашена.¹²¹

Същия ден министър-председателят Пашич мобилизира сръбската армия и призовава за консултации външния министър Милован Милованович и редица видни фигури, включително Люба Йованович, кмет на Белград, и Люба Стоянович, лидер на Младите радикали. Още на следващия ден в кметството на Белград се провежда среща за основаване на ултранационалистичната организация „Народна отбрана“. Освен Йованович, присъстват: генерал Божидар Янкович, по-късният ръководител на Централния

¹¹⁷ Gantschacher 2008, S. 12 f.

¹¹⁸ Boghitschewitsch 1931, Bd. III, S. 55

¹¹⁹ Също, S. 59 sowie Serb. Akt., Bd. II, Nr. 439

¹²⁰ Zimmer 1971, S. 117

¹²¹ Б. пр. Какво е това, ако не и нагъл сръбски ултрашовинизъм! Няма по-нагла и агресивна държава на Балканите от Сърбия!

комитет, бившите министри Люба Давидович и Велислав Вулович, директорът на Държавната печатница Живоин Дайч и тогавашните капитани Воислав Танкосич и Милан Прибичевич.

Целта на тази полуофициална националистическа организация е организирането на боеспособни партизански части за предстоящата война срещу Австро-Унгария. Тя преследва тази цел публично чрез пропаганда и тайно чрез създаване на паравоенни въоръжени групировки.

Доброволци трябва да бъдат вербувани и обучавани за подривна дейност през границата. Добре дошъл потенциал представлява революционното сдружение на ученици и студенти „Млада Босна“, което, подобно на „Народна одбрана“, иска освободението на Босна и обединението на южнославянските провинции на Австро-Унгария със Сърбия и Черна гора.¹²²

Освен Томаш Гариг Масарик, руските революционери, като Пьотър Алексеевич Кропоткин и Михаил Александрович Бакунин, на които Пашич се възхищава, имат голямо влияние. Босненски занаятчии и работници също са вербувани за сърбите. Така в началото на 1909 г. босненският чирак в пекарница, Трифко Крстановович е вербуван заедно с около 140 други „комитаджи“ (наричани също четници, особено през Втората световна война) в тренировъчен лагер в Чуприя (Ягодински окръг), ръководен от капитаните Воислав Танкосич и Душан Путник.¹²³

В обучение, провеждано от сръбски офицери, четниците са обучавани за подривната война, върху взривяването на железопътни линии, тунели и мостове, унищожаването на телеграфни линии, задачи които е трябвало да изпълняват срещу австроунгарските власти и по команда в Босна и Херцеговина, по заповеди от Белград.

Генерал Божидар Янкович и капитан Милан Прибичевич редовно проверяват нивото на обучението.¹²⁴

Общото негодувание от действията на Австро-Унгария е сближава сърбите с различните политически убеждения. „Народна одбрана“ прониква в патриотични сдружения, като гимнастическото движение „Сокол“, стрелковите и конните клубове. Набират се средства, използвани за интензивна пропаганда, разпалване на пламенен национализъм и народна омраза към Австро-Унгария.

Протестите срещу анексията неизбежно идват и от Турция, която протестира за загубените си провинции, и от Русия, където панславистките движения са широко разпространени.

Алоис Ерентаал и Александър Изволски

Британците отказват преразглеждането на въпроса за свободното преминаване през Дарданелите, и руснаците се чувстват предадени от австрийците.¹²⁵93

Войната вече не може да бъде изключена, въпреки че Русия е била силно отслабена от загубената война срещу Япония. Сега трябва да печели време и да се забавят сръбските стремежи.

На 5 октомври 1908 г. руският външен министър Изволски казва на сръбския посланик в Париж, Веснич: „Вие, сърбите, не си и помисляйте да изгоните Австро-Унгария

¹²² Б. пр. Това обаче са желания само на босненските сърби, но категорично не са, на бошняците и хърватите – коренните жители на провинциите.

¹²³ Син на генерал Радомир Путник.

¹²⁴ Die Deutschen Dokumente zum Kriegsausbruch 1914, Bd. II, S. 48; Zirkular-Erlass vom 25. Juli 1914; vgl. Österreichisch-Ungarisches Rotbuch Nr. 19

¹²⁵ Adam 2009

от Босна и Херцеговина със силата на оръжието. Сега ние не сме в състояние да воюваме с Австро-Унгария за тези провинции. Разбира се, не казвам, че сме неспособни да водим войната дори и сега, но това е основната причина, поради която не го правим.“¹²⁶
94

С ескалацията на ситуацията, виенската военна фракция около Ерентал вижда възможността да си разчисти сметките със Сърбия.¹²⁷

В самата Алстро-Унгария анексията не е посрещната еднозначно и заплашва крехкия вътрешен баланс на силите. Босна и Херцеговина съгласно международното право преди това принадлежи на Турция, и някои смятат за разумно провинциите да се върнат на Турция. Това ще предизвика протестите на Русия и Сърбия, но пропагандата и подривната дейност ще се насочени срещу Турция.¹²⁸

Австрийският външен министър Ерентал допуска сериозна грешка, когато вярва, „че едностранният акт на анексията, завинаги ще подкопае сръбската агитация в Босна и Херцеговина“.¹²⁹

Австро-Унгария разрешава кризата, като се отказва напълно от всички права в санджака Нови Пазар – ивица земя между Черна гора и Сърбия и като плаща 2,5 млна османски лири на Турция. Естествено искането на Сърбия за териториална компенсация не може да бъде удовлетворено, но може да получи икономически.¹³⁰

На 25 декември 1909 г. кайзер Вилхелм II обобщава: „Човек трябва да гледа на цялата руска балканска политика, като на много сериозно наранената, огромна суета и безразсъдство на Изволски.“ Той се опозори публично и сега абсолютно възнамерява да си отмъсти на Ерентал. Желанието за отмъщение, произтичащо от наранената суета, е най-опасното от всички, особено когато се намесват върху политическата повърхностност, безразсъдството и безграничните лъжи; те нямат угризенията, дори да световен пожар, за да задоволят жаждата си за отмъщение. Въпросът не е трагичен сам по себе си, ако не беше бедният, слаб руски орел, напълно разсечен наполовина от Изволски.

Въпреки всичките ми молби и предупреждения, той (руският орел) беше въвлечен в японската война напълно неподготвен; сега виждам поникващите семена на подобна глупост и на Балканите. Конфликтът между двама държавници, мотивиран от завист и ревност, вече постави две държави в голяма опасност: Бисмарк срещу Горчаков! Резултатът е руско-галския съюз!“¹³¹

¹²⁶ Serb. Akt., Bd. 1, Nr. 6. Vgl. auch

Brit. Dok., Bd. V, Nr. 292, сър Франсис Бърти (посланик в Париж) пише до сър Едуард Грей, че Изволски е обещал на барон Ерентал в Бухлау, че Русия няма да воюва заради анексията

¹²⁷ Anderson 1966, S. 283

¹²⁸ Много наивно твърдение!

¹²⁹ Доклад на барон фон Маршал от Константинопол от 30 септември 1908 г.; Богичевич 1931, том III, стр. 37: „Поверително отбелязвам, че най-новата политика на Виена предизвиква сериозна тревога тук. Ако барон фон Ерентал вярва, че ще спре великосръбското движение, той се лъже. Сега той само ще предизвика в тези провинции, освен сръбското, и силно мюсюлманско движение.“ Б. пр. Но бошнатаците приемат анексията спокойно без да се вълнуват, хърватите я приветства. Животът в европейската империя, изобщо не може да се сравни с живота в Османска Турция. Единствените недоволни са сръбските шовинисти!

¹³⁰ Dülffler 1997

¹³¹ Boghitschewitsch 1931, Bd. III, S.59

Като унижи Русия на Берлинския конгрес, „честният посредник“ Бисмарк си създаде непримирими врагове в Петербург.¹³²

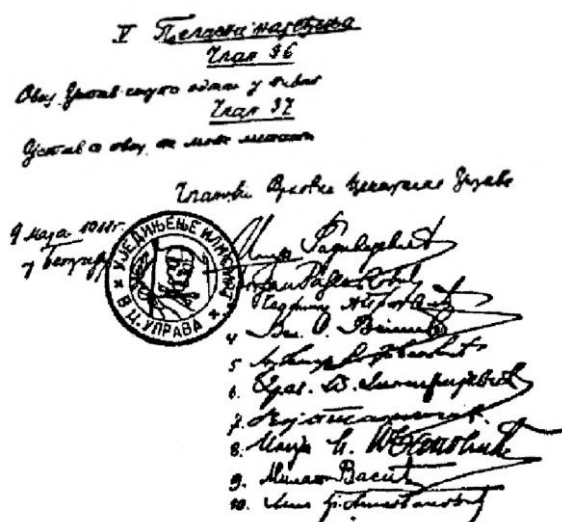
Сега съюзническата Франция не счита, че са налице условия за задействане на клаузата за колективна отбрана. Дипломатическото унижение на Русия продължава да оказва влияние през следващите години и допринася за избухването на Първата световна война.

Пашич и тайните сръбски националистически организации. На 2 януари 1909 г. министърът на външните работи Милован Милованович заявява в сръбския парламент Скупщината, под аплодисментите на почти всички депутати, че анексирането на Босна и Херцеговина е нарушило сериозно както „Берлинския договор“, така и правата на сръбския народ. Австро-Унгария е имала само „временна мисия за изпълнение на Балканите“... „като охрана срещу Русия, докато ситуацията на Балканите се стабилизира“. но Русия не е имала агресивни намерения на Балканите, условията за независимост на балканските държави са създадени и следователно „мисията на Австро-Унгария на Балканския полуостров“ е изчерпана.¹³³ Но вместо това тя възнамерява да остане тук за постоянно. И тъй като руската политика в момента не е достатъчно прославянска – Изволски се надява на естествените съюзници латинските народи и Англия. Отново под бурни аплодисменти депутатът Брунович заключава, че за Сърбия това е въпрос на живот или смърт. Ако „присъдата на Европа е несправедлива“, тогава сърбите ще „преминат Дрина с оръжие в ръка и ще извикат на всеки брат: Включете се в борбата!“¹³⁴ 100

Франция и Великобритания обаче се въздържат от въоръжена намеса за интересите на Сърбия и Русия. Ден по-късно Изволски информира Белград, че Сърбия трябва да приеме ситуацията и да се въздържа от по-нататъшни провокации. Вече без подкрепа, Сърбия изоставя съпротивата си на 31 февруари 1909 г. и обявява, че ще променя курса към Австро-Унгария, „за да живее отсега нататък в добросъседски отношения с Хабсбургската империя“.¹³⁵

Външно „Народна одбрана“ изглежда сякаш се трансформира от революционна в мирна културно-просветна организация. Но вътрешно всичко остана същото. В свой вътрешен доклад се заявява, че „Австрия е нашият най-голям враг. ... Днес трябва да се подготвим чрез упорита и фанатична работа да изпълним задачите и дълга, които бъдещата война ще ни постави“.¹³⁶

Но активното обучение на подривни групи е прекратено. След разпускането, Трифко Крстановович получава заповед от генерал Янкович да отиде в Шабац и да постъпи на служба при местния член на „Народна одбрана“, Бозо Миланович. Тази

¹³² Б. пр. Причината не е само в личната неприязнь между двамата, а в целия сбъркан курс на руската външна политика тогава. Русия сама се поставя в трудната ситуация, като отказва всякаква помощ от Германия, не изпълнява обещанията си към Австро-Унгария и тръгва да се договаря насаме с Британия.

¹³³ Deutsche Wacht vom 5. Januar 1909, S. 3

¹³⁴ Б. пр. Нагледна демонстрация на яростния сръбски шовинизъм и наглост, или това е типичната народопсихология на този агресивен народ, жива и до днес.

¹³⁵ Също, Deutsche Wacht vom 5. Januar 1909, S. 3.

¹³⁶ Anderson 1966, S. 285

външно демонстрирана политика не се харесва на някои горещи и фанатично националистически настроени офицери. Те започват да обвиняват „Народна одбрана“ в страхливост и Млада Босна в ненадеждност. Недоволни са от военните приготовления на Сърбия, и искат незабавни действия.

На 9 май 1911 г. те се събират в редакцията на вестник „Пиомонт“, и основат тайната организация „*Ujedinjenje ili Smrt*“ („Съюз или смърт“) – по-известна днес като „Черна ръка“ (Црна Рука).¹³⁷ Сред заговорниците, видна роля има Драгутин Димитриевич, организаторът на убийството на сръбския крал Александър Обренович и съпругата му Драга, и Воислав Танкосич, който убива братята на кралицата.

И двамата офицери постигат невероятно бързи кариери от 1903 г. насам: Димитриевич е повишен от капитан в полковник, Танкосич от лейтенант в майор.

Членовете на тайното общество се посвещават на осъществяването на етническият идеал: обединението на всички сърби в една национална държава. Според член 2 от устава им, терористичните актове трябва да имат приоритет пред интелектуалната пропаганда в бъдеще. Освен това целта е да се повлияе върху правителствените кръгове и всички слоеве от сръбското общество и да се наберат възможно най-много членове.¹³⁸

Секретността, подчинението и послушанието са от съществено значение. Членове 23 до 33 правят задължително набирането на нови кандидати и изискването на саможертва, вкл. рискуването на живота. Членовете получават тайни номера, известни само на Главния комитет в Белград. Ако се налага смъртно наказание, единственото важно нещо е то да бъде изпълнено безупречно.¹³⁹

Сръбският дипломат Милош Богичевич, „редактор на тайни дипломатически документи от сръбски, руски, черногорски и други архиви“¹⁴⁰ публикува оригинални преписи, които, колкото и да е странно, не са включени в изследванията от много известни историци¹⁴¹, успява да идентифицира и други членове на „Черната ръка“, като например Душан Обтрикич (№ 166), близък приятел на гореспоменатия Люба Йованович; Милан Циганович (№ 412), босненски емигрант, окръжен чиновник и по-късно железопътен служител; Михаил Гифкович (№ 442), секретар в Сръбския касационен съд; Дмитрий Новакович (№ 471), секретар в Белградския университет; и други. Под № 406 Богичевич открива много важната връзка с правителството на Никола Пашич: д-р Милан Гаврилович.¹⁴²

Никола Пашич и Драгутин Димитриевич Апис

Като секретар във външно министерство, той взема неофициален отпуск през 1912 г., за да участва като четник в Балканската война. След това се издига до секретар на Пашич, който по това време е едновременно министър-председател и министър на

¹³⁷ На фотографията е факсимиле на последната страница от учредителния устав на „Черна ръка“. Под номер 6 е подписът на Драгутин Димитриевич, ръководител на сръбските тайни служби от 1913 г. нататък. Печатът изобразява знаме с череп и кръстосани кости, бомба, кама и колба с отрова.

¹³⁸ Fay 1929, Bd. II, S. 56

¹³⁹ The Constitution of the Ujedinjenje ili Smrt - Unification or Death: http://www.lib.byu.edu/index.php/Constitution_of_the_Black_Hand; vgl. auch Fay 1929, Bd. II, S. 58

¹⁴⁰ Също.

¹⁴¹ Б. пр.: По обясними причини – да прикрият неудобната истина за държавите от Антантата.

¹⁴² Boghitschewitsch 1931. Zur Erläuterung: serb. Schreibweise des Namens: Bogicevic

югославското правителство в изгнание. Той издава списание „Политика“.¹⁴³ През 1950 г. емигрира в САЩ.¹⁴⁴

Ярката фигура на Милан Гаврилович, който е тясно свързан с полковник Димитриевиц и министър-председателя Пашич, ясно показва, че всички пътища на убийството в Сараево, водят до Белград. Списъкът на членовете показва, че „Черната ръка“ не набира членове изключително сред военните. Само чрез проникване във всички слоеве на обществото, тя може да постигне ефективна ударна мощ. И тук намира обща пресечна точка с „Народна одбрана“. Двете организации имат една и съща цел, което неизбежно води до двойно членство. Тези връзки довеждат Комисията „Карнеги“ до погрешното убеждение, че изобщо не е необходимо да се прави разлика между двете организации.¹⁴⁵

Двама от най-изявените им представители, които като личности иначе са много различни, сега се борят за етническото обединение на всички южни славяни¹⁴⁶ и унищожаването на Австро-Унгария. Хитрата политическа лисица Никола Пашич, е влиятелен лидер на проруските радикали, а офицерът от кариерата „с бичи врат“ Драгутин Димитриевиц, е с 31 години по-млад от него. Този популярен герой, с късносредновековния си мироглед, е по-подходящ за лагера на Валенщайн, отколкото за модерната епоха на XX век с нейните политически интриги. През 1917 г. интелигентният генералшабен офицер ще стане жертва на своя политически противник Пашич.

Светкавици над Средиземно море. Докато в Германия новите индустриални предприятия поглъщат печалби всяка година, Англия и Франция, чиито индустрии съществуват повече от век, са натрупали милиарди в своите банки. На този фон, кайзер Вилхелм II се опитва да установи финансов съюз с френските банки през 1902 г., защото Германия се нуждаеше от свободни средства за концесията на Багдадската железница, получена от султан Абдулхамид II. Така се създава френско-германски банков синдикат, оглавяван от Артур фон Гвинер, президент на „*Deutsche Bank*“ и вицепрезидент Адолф Верн, сътрудник на Ротшилд в „*Compagnie du Nord*“ и член на надзорния съвет на „*Banque de l'Union Parisienne*“, „*Banque Ottomane*“ и железопътната линия Солун-Константинопол.¹⁴⁷

След сключването на споразумението между банкерите, започва да се очертава и споразумение между дипломатите. Така френско-германско споразумение, се появява като предвестник за подобряване на отношенията между двете държави.

И това неминуемо започва да тревожи Лондон. Още след встъпването си на трона през 1901 г., британският крал Едуард VII, най-големият син на кралица Виктория и вуйчо на германския император Вилхелм II, се стреми към сближаване с Франция. В началото на 1903 г. той посещава Париж с голяма помпозност. И парижани, които само

¹⁴³ Boghitschewitsch: *Die serbische Gesellschaft »Vereinigung oder Tod«, genannt die »Schwarze Hand«*. In: *Die Kriegsschuldfrage*, Jg. IV, Berlin 1926; vgl. auch Fay 1929, Bd. II, S. 60

¹⁴⁴ „Политика“: Основан на 25 януари 1904 г. от Владислав Рибникар в Белград, това е най-старият ежедневник, който все още излиза в Сърбия.

¹⁴⁵ http://socialarchive.iath.virginia.edu: 8080/xtf/view?docId=oac/oac4/O AC.. hoover_reg_072. c .xml

¹⁴⁶ Report of the International Commission to Inquire into the Causes and Conduct of the Balkan War (1914), Carnegie Endowment for International Peace, Washington, D. C., S. 162: https://archive.org/stream/reportofinternatOOin-teuoft/reportofinternatOOinteuft_djvu.txt

Б. пр.: „Южни славяни“ е демагогски израз използван от сръбските шовинисти. Южнославянските народи никога не са желали да губят своята идентичност и доброволно да влязат под сръбското владичество. Югославската гражданска война от 1990-91 г. нагледно демонстрира това.

¹⁴⁷ Delaisi 1911, S. 29

две години по-рано, по време на Бурската война, викат „Да живее Крюгер¹⁴⁸!“ и „Долу Чембърлейн¹⁴⁹!“, сега скандират „Да живее Едуард VII!“.

В деня на заминаването му става ясно какво е договорил британският крал с външния министър Делкасе и Верн: Финансовите агенции обявяват, че Верн и неговата група ще се оттеглят от консорциума на Багдадската железница. Така френско-германският синдикат е разпуснат. Като компенсация, лондонският кабинет подарява на френската финансова сила Мароко – страна, която англичаните дори не притежават!

Правейки няколко отстъпки в Персия и на Балканите, Едуард VII се помирява и с руския цар, а впоследствие откъсвайки Италия от Тройния съюз и разпалва антигерманска омраза в Унгария.

Накрая, младотурците – националистическо-реформаторско движение са насърчавани чрез пари и съвети да свалят от трона приятеля на кайзера Абдул Хамид. Всички тези събития, събуждат бдителността на Берлин и водят до засилване на германската военноморска програма.

Почти година по-късно, на 8 април 1904 г., британският външен министър Лансдаун и френският посланик Пол Камбон подписват договора, известен като „Сърдечно съглашение“, който слага край на традиционното съперничество между двете страни. В допълнение към взаимните териториални претенции в Нюфаундленд, Мадагаскар, Новите Хебриди и Сиам (Тайланд), споразумението закрепя и британското управление в Египет и Судан. В замяна Великобритания позволява на Франция да разшири африканската си колониална империя отвъд басейна на Конго и Сахара и противно на Мадридската конвенция, да се разшири в Мароко.¹⁵⁰

Тази конвенция от 3 юли 1880 г. е сключена между султана на Мароко и европейските държави Германия, Австро-Унгария, Великобритания, Франция, Италия, Испания, Нидерландия и в допълнение САЩ; Тя осигурява независимостта на Мароко, и правата на чужденците там. Италия вече дава съгласието си на Франция в края на 1902 г. свободно да разширява „сферата си на влияние“ в Мароко в подходящия момент. В замяна Италия получава правото да окупира Триполитания и Киренайка, т.е. съвр. Либия. Не без основание Париж тълкува договора като италианско обещание за неутралитет в случай на френско-германска война. Това е фактическият край на Тройния съюз на Бисмарк – Германия, Австро-Унгария и Италия. След съюза с Русия, Франция вече има втори съюз.¹⁵¹ И това е пробив в бастиона изграждан от Бисмарк (за изолация на Франция).

Още преди сключването на Антантата, Великобритания насърчава своя съюзник Япония да провокира Русия в Азия. Без обявяване на война, пристанището Порт Артур, е превзето от японците, а руският флот, закотвен там, е потопен (подобно на американския по-късно при Пърл Харбър). Великобритания иска да си осигури Индия, а Япония има сметки за уреждане с Русия от войната срещу Китай през 1894-95 г. Впоследствие руската армия е разгромена при Мукден, а военноморската ескадра на адмирал Рожественски е потопена при Цушима. Поражението от японците провокира недоволството

¹⁴⁸ Паул Крюгер, президент на бурската държава Трансваал.

¹⁴⁹ Става дума за колониалният секретар Джоузеф Чембърлейн, баща на политиците Невил и Остин Чембърлейн.

¹⁵⁰ Harbauer, Ottomar: *Deutschland isoliert durch »Entente cordiale«*. In: *Berliner Leitung vom 9. April 1994*, S. 64 Най-важните стъпки са: френско-руската среща в Кроницат през 1891 г.; военната конвенция между Франция и Русия през 1892 г.; и френско-руският съюз през 1894 г. Министърът на външните работи Теофил Делкасе засилва още повече военната конвенция с Русия от 1892/94 г. и през 1899 г., а прави още по-агресивна: Обсъжда се разпадането на Двойната монархия, след очакваната смърт на стария император Франц Йосиф, и се обсъжда намесата на двустранния съюз, ако двете договарящи се страни сметнат, че балансът на силите в Европа е застрашен.

¹⁵¹ Köhler 2002, S. 62

на руския народ. Резултатът е стачки, вълнения и въстания, размирици предшествващи по-късната болшевишка революция и идването на Съветите на власт.

Мароко е подложено на нарастващ френски натиск след колонизацията на Алжир. В явно нарушение на международното право и с одобрението на Англия и Франция започва колонизацията на Султаната през 1905 г., която се описва като „мирно проникване“.¹⁵²

Богатите природни находища на страната също изиграват роля за това. Германските и френските оръжейни компании се конкурират за тях.¹⁵³ Пренебрегнатата Германия се опитва да засили позицията на султана.¹⁵⁴ Затова канцлерът фон Бюлов удължава планираната ваканция на кайзера в Средиземно море, за да включи посещение при султана в Танжер.

Кайзерът осъзнава опасността, „че това посещение, предвид настоящата ситуация в Париж, може да бъде възприето като провокация и ще предизвика Лондон да подкрепи Франция в случай на война“¹⁵⁵, но накрая отстъпва. Както се очаква, се надигат силни викове на протест, а английският и френският печат наричат германския кайзер провокатор и нарушител на мира.

Според неопровержимите съобщения във френски вестници, министър-председателят Морис Рувие е този, който пита министъра на войната и флота, дали Франция е готова за война. А министърът на външните работи Теофил Делкасе (1852-1923), провежда антигерманска политика в съгласие с британския кабинет, заявява в

Министерския съвет, че в случай на война Англия е обещала да дебаркира със 100 000 войници в Холщайн и да окупира канала на кайзер Вилхелм (Килския канал).¹⁵⁶

Журналистът и етнолог Франсис Делези изброява действията на шовинистичния министър: „Той откъсна Италия от Тройния съюз, преговар в Санкт Петербург, интригува в Константинопол и има за цел да унищожи изолираната Германия с подкрепата на Англия и Франция.“¹⁵⁷

След като Вилхелм II изразява учудването си пред френското правителство, в Елисейския дворец се състои важно заседание на Министерски съвет. Рувие иска незабавно разяснение от Делкасе. Делези съобщава: „В продължение на два часа дребният човек обяснява интригите си на смаяните си колеги и накрая, с хладен глас, настоява да продължи политиката си на „обкръжение“, военния съюз с Англия и война срещу Германия.“¹⁵⁸

Убеден в незначителното значение на Мароканската криза, кабинетът единодушно решава да отстрани външния министър, който представлява заплаха за мира. Така отношенията с Берлин постепенно се нормализират. Отношенията с британците също стават още по-приятелски.

¹⁵² Gerd Fesser: *Der Panthersprung nach Agadir. Mit dem deutschen Marineabenteuer vor Marokkos Küste begann am 1. Juli 1911 der Weg in den Ersten Weltkrieg.* In: *Die Zeit* vom 30. Juni 2011, S. 24

¹⁵³ Schöllgen 1991, S. 174

¹⁵⁴ Wilhelm II. 1922, S. 91

¹⁵⁵ Публикувано в парижския вестник „Matin“ на 7 октомври 1905.

¹⁵⁶ Delaisi 1911, S. 2

¹⁵⁷ Също, с. 3.

¹⁵⁸ Kaiser and Winston Churchill; unter: <http://iconicphotos.wordpress.com/2009/06/10/kaiser-and-winston-churchill/>; Zugriff am 25. Februar 2014

През 1909 г. младият Уинстън Чърчил присъства на германски военни маневри. Връщайки се в Англия, той описва безпокойството на кайзера: „Всичко, което искаше, беше да се чувства като Наполеон, без да се налага да води битките му.“¹⁵⁹

По-късно Чърчил ще опише Вилхелм II като експанзионистичен прусак, подстрекател на войната. Германските армии не са воювали от 1871 г. (с изключение на колониалните бунтове на хотентотите в Африка). Вилхелм II, никога не е участвал в битка, а младият Чърчил е опитен военен ветеран. Това ясно показва колко фундаментално различни са двамата: Докато Вилхелм II, е инвалид по рождение с увредена лява ръка, просто обича героичната поза, но иска да влезе в историята като император управлявал в мирно време, Чърчил е „стар боен кон“, който малко се интересува от опустошенията на войната. Патрик Дж. Бюканън обобщава: „Той придружава сър Биндън Блъд в кампанията му в северозападна Индия. Участва сред кавалеристите на Хърбърт Кичънър, които избиват дервишите при Ондурман“¹⁶⁰. Бил е заловен в брониран влак в първите дни на Бурската война, избягва от плен и с присъединява към британската армия при Лейдисмит, при пробива на бурската обсада. Великобритания води много повече войни от Германия във века преди Сараево, Чърчил лично познава много повече миризма на барут в сравнение с всеки друг войник в пруско-германската армия.“¹⁶¹

Втората мароканска криза започва с нахлуването в Мароко на френски войски под командването на генерал Шарл Моание на 21 май 1911 г. и окупацията на Фес и Рабат.

Испания незабавно поставя войските си в бойна готовност, виждайки, че интересите ѝ са застрашени от военното присъствие на Франция в съседната ѝ страна. В същото време малкото германски роти в южно Мароко искат помощ.

На 1 юли на Вилхелмштрасе¹⁶² е подписана заповедта за изпращането на малкия военен кораб, канонерката „Пантера“ в Мароко.

Французите бързо осъзнават, че Германия, въпреки демонстративните действия и агресивната реторика, няма да рискува война срещу Франция и Великобритания. В преговорите между германския държавен секретар Алфред фон Кидерлен-Вехтер и френския посланик Жул Камбон е предложена незначителна компенсация за Германия в Централна Африка.¹⁶³ Резултатът, постигнат в споразумението за Мароко, за придобивката в Конго, е приет от германския печат разочароващо и представен на обществеността като поражение, „нов Олмюц“.¹⁶⁴

Успехът на Франция в Мароко събужда завистта на Рим. Поради бедност на италианското население, приблизително 1,6 млн италианци емигрират в Южна Америка и САЩ само между 1901 и 1911 г.¹⁶⁵ Националистически настроените интелектуалци, виждат решението на социалните проблеми на Италия в завладяването на провинциите Триполитания и Киренайка, които принадлежат формално на Османската империя.

Идеята за колониалната експанзия е подета от италианския министър-председател Джовани Джолити в края на лятото на 1911 г. На 26 септември италианското правителство връчва писмо на Високата Порта, с което изисква незабавно отстъпване на Триполитания и Киренайка. Този подход изглежда безспорен: Австро-Унгария е заинтересована от отслабването на Османската империя, докато Франция разширява протектората си над Мароко. Когато султан Мехмед V отхвърля искането три дни по-късно, войната е обявена незабавно. Италия не очаква значителна съпротива от слабата Османска им-

¹⁵⁹ Buchanan 2008

¹⁶⁰ Колониален бунт в Судан.

¹⁶¹ Б. пр.: Доста пресилено, Чърчил е в много по-голяма степен позъор, отколкото истински воин. Знае се че повечето от „подвизите му“ в Бурската война, са измислени от самия него.

¹⁶² Германското външно министерство.

¹⁶³ Gutsche 1986, S. 145

¹⁶⁴ Oncken 1981, S. 234

¹⁶⁵ Wernecke 1970, S. 62

перия. Изненадващо, тази съпротива ще окаже местното население. То живее относително независимо под османско владичество и възприемат италианците като враждебни нашественици. След кървава и скъпоструваща битка при Скиара Скиат близо до Триполи на 23 октомври 1911 г. нервите на италианците са изопнати. В следващите дни и седмици хиляди араби са разстреляни, колибите им са опожарени, а добитъкът им е конфискуван. Приблизително 4000 мюсюлмани са депортирани на наказателните острови Тременти и Понца. С малкото останали османски войски, местните арабски и берберски племена се оттеглят във вътрешността на страната.

Ленин определя Италиано-турската война като „усъвършенствано, цивилизовано избиване на арабите с най-модерните оръжия“ и цитира цифрата от 14 800 убити араби.¹⁶⁶

На 18 май 1912 г. представителят на Центристката партия Петер Шпан (1846-1925) заявява в Райхстага, че светът става все повече неспокоен. Германия се сблъсква с последствията от войната в Триполитания. Също е засегната и от икономическите вълнения в Китай. Освен това ситуацията в Мароко все още не е стабилизирана. „От всичко, което знаем“, казва Шпан, „нашето външно министерство се е ограничило до работа с другите велики сили за защита на търговията и постигане на мир между Турция и Италия, без да предприема никакви самостоятелни стъпки, и аз смятам, че тази позиция е правилната. Искам само да подчертая, че основната ни грижа трябва да бъде, първо, да запазим единодушието на великите сили по отношението им към Турция и Италия, и второ, това единство трябва да бъде в посока на мирните усилия.“¹⁶⁷

Той допълнително обясни, че трябва да се стремим да защитим на нашата собствена търговия с Турция и местата, засегнати от войната.

Предвид договорът за френския протекторат над Мароко, сключен на 30 март 1912 г. с Мулей Хафид, брат на мароканския султан, трудностите ще има не в сключването, а в прилагането на този договор.

На същото заседание депутатът от Националнолибералната партия Ернст Басерман (1854-1917) отхвърля твърдението, че Германия носи отговорност за напрежението в света, като заявява: „Германия е водила мирна политика през последните 40 години, за разлика от много други държави. Какви велики събития ни подминаха през тези 40 години! Как Англия, Франция, Япония, а днес и Италия успяха да разширят владенията си! Ще напомня, за разлика от това обстоятелството, че винаги, когато някъде по света възникнеше подозрение, че Германия иска да се сдобие с въглищна станция, ние веднага протестирахме, често ненужно, че имаме такива експанзионистични интереси. Връщам се към германската политика по Мароканския въпрос, която беше неприятна за нас, но водена от чувството за необходимостта за поддържане на мира.“¹⁶⁸

Тук депутатът признава, че завладяването на Мароко от Франция няма да се размине от военни сблъсъци с големите берберски племена. И например, подобна ситуация се наблюдава през 2013 г. в Мали, където терора на Ал Кайда показва кървавите отпечатащи от недобре прикрита френска реколонизация на бившата френска Африка.¹⁶⁹

Басерман обаче предвижда, че идва време, „когато Мароко, тази ценна страна, ще бъде също така умиротворена, колкото Алжир; със сигурност можем да се доверим на френската енергия, която се вижда в колониалната им политика.“¹⁷⁰

¹⁶⁶ *Aram Mattioli: Libyen, verheißenes Land. In: Die Zeit, Nr. 21 (2003)*

¹⁶⁷ *Lenin 1962, Bd. 18, S. 329*

¹⁶⁸ *Реч в Райхстага на депутата от Центристката партия д-р Шпан, 65-та сесия, 18 май 1912 г., BSB S. 2092; www.reichstagsprotokolle.de/Blatt_kl3_bsb00003852_00565.html*

¹⁶⁹ *Реч в Райхстага от депутата Ернст Басерман, пак там.*

¹⁷⁰ *F. William Engdahl: Mali und die Agenda von AFRICOM für Afrika: sie zielt auf China. In: Voltaire Netzwerk vom 22. Februar 2013*

Тук обаче Басерман греши. Депутатът от Социалдемократическата партия Едуард Давид (1863-1930) насочва вниманието си към Англия и посочва промяна в английската военноморска политика. Той цитира от неотдавнашната реч на британския военноморски министър (първи лорд на Адмиралтейството) Уинстън Чърчил: „Ако основната задача на военноморското развитие през последните 10 години е да се концентрира британският флот на решаващи места, не е невероятно военноморското развитие през следващите 10 години да доведе до увеличаване на военноморските сили на основните ни морски доминиони. Тогава ще можем да осъществим „разделение на труда“, така да се каже, между държавата-майка и дъщерните държави.“¹⁷¹

Тези съображения са изцяло в съответствие с идеите на американския военноморски стратег Алфред Тейър Махан (1840-1914). Той твърди, че островните държави, поради географското си местоположение, имат естествено предимство в конкуренцията в морето: „Историята убедително е доказала, че една държава, дори с една континентална граница, не е способна да се конкурира в изграждането на военноморски флот с островна държава, дори и с по-малко население и по-малко ресурси.“¹⁷²

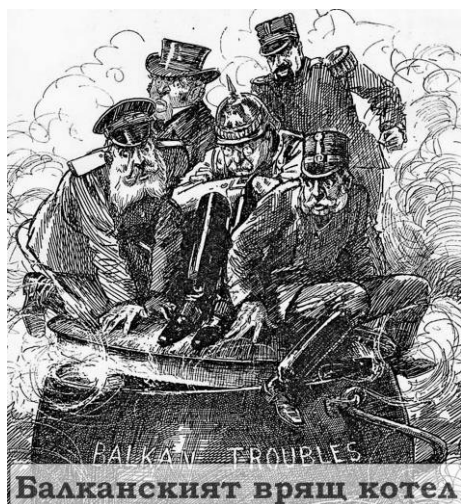
Така Германия никога не е смятана за сериозен противник от Великобритания по отношение на военноморската политика и са пропилены ценни стратегически ресурси за военноморското строителство.

Едва през есента на 1912 г. Турция се съгласява на мирни преговори, не само защото Италия увеличава значително войските си и нейният флот действа успешно край османските крайбрежни райони. На северната граница на Османската империя се появява нова, по-голяма и по-сериозна заплаха от италианския колониализъм: слабостта на Турция подбужда допълнителни желания. Под лозунга „Балканите за балканските народи!“, разпространяван от 1909 г., Сърбия и България предвиждат образуването на „Балкански съюз“ през пролетта на 1912 г.¹⁷³ Целта е съвместно да се предотврати разширяването на Австро-Унгария и да се завладеят Албания и Македония от Турция. Това означаваше, че големите конфликти са неизбежни, чиито решения ще зависи основно от поведението на съюзниците на Сърбия и Австро-Унгария.

Руският посланик в Белград, Николай Хартвиг, който управлява като „некоронован крал на Сърбия“ между 1910 и 1914 г., има ключова роля в изграждането на съюза.

15 години по-рано, в началото на 1897 г., английският държавник Уилям Е. Гладстон смайва европейската общественост с въпроса: „Защо не Македония за македонците“¹⁷⁴, както и България за българите и Сърбия за сърбите?¹⁷⁵

Така той не само „създава македонците“ – нова националност, дефинирана единствено от името на района им на заселване, но и ограничава Сърбия и България в техни-

¹⁷¹ Също.

¹⁷² Реч в Райхстага на члена на Социалдемократическата партия Едуард Давид, от 18 май 1912, BSB S. 2101: www.reichstagsprotokolle.de/Blatt_kl3_bsb00003852_00574.html

¹⁷³ Holger H. Herwig: *Der Einfluß von Alfred Th. Mahan auf die deutsche Seemacht*. In: Rahn, 2005, S. 137

¹⁷⁴ Б. пр.: Няма „македонци“ има македонски българи и това Гладстон е знаел много добре!

¹⁷⁵ Otto-Bickel 1933; Helmreich, *Diplomacy of the Balkan Wars*, S. 36 ff.; Thaden, *Russia and the Balkan Alliance*, S. 58 ff.; Albertinei, *Origins of the War*, Bd. 1, S. 364 ff.

те граници. Това поражда подозрение, че той е бил по-малко загрижен за жителите на този регион, отколкото за интересите на английския имперски елит.¹⁷⁶

На 13 март 1912 г. България и Сърбия сключват нападателен съюзен договор срещу Турция; секретен анекс от него, прехвърля всички решения за бъдещите граници на Русия. Това е последвано на 29 май от българо-гръцки договор, на 2 юли от българо-сръбския договор и на 25 септември от българо-гръцката военна конвенция.

Още в началото на лятото на 1912 г. Сърбия също си осигурява помощта на бунтовните албанци. На 8 октомври Черна гора едностранно обявява война на Турция, последвана от България, Гърция и Сърбия на 17 октомври.

Балканската война 1912 г. Балканският съюз предприема решителна и всеобхватна атака срещу Турция, която удържа позициите си едва на югоизток по линията Чаталджа, и претърпява тежки поражения на запад: на 24 октомври, турците са разбити при Куманово и сръбите окупира по-голямата част от Македония и излизат на адриатическото крайбрежие близо до Дурацо (Дуръс); на 26 октомври пада Ускюб (Скопие) е; на 8 ноември гърците влизат в Солун, последвани от няколко български роти; на 18 ноември сръбите влизат в Монастир (Битоля), но крайната цел – Константинопол, остава непостигната.

Турският велик везир Кямил паша моли великите сили за мирни преговори. В крайна сметка усилията на Германия и Англия предотвратяват война между Австрия и Русия. Споровете между победителите за разпределението на плячката спасяват Турция.

След примирието, сръбският посланик Ристич провежда интригуиваш разговор с румънския министър на вътрешните работи Таке Йонеску (1858-1922) в Букурещ, в средата на декември 1912 г. Йонеску е убеден, че великите сили не искат война. „Когато говоря за велики сили“, заявява Йонеску, „има предвид само три: Германия като военна сила, Англия като военноморска сила и Франция като финансова сила. Русия, Австро-Унгария и Италия, особено последната, не могат да се считат за Велики сили.“

Тогава Йонеску съветва на сръбския посланик: „Ако бях сръбин, щях да се примира с това, което Сърбия получава според последните споразумения, сключени в Лондон. Разумно е да изисквате максимума от това, което изглежда постижимо. Но не можеш да желаеш нещо отвъд това, което не желаеш. Ако бях на ваше място, например, нямаше да предизвикам Австро-Унгария и нямаше да заповядам на сръбската армия да настъпи към Адриатическо море. Не мисля, че въпросът за вашето пристанище щеше да бъде решен по по-различен начин, от това което се случи сега.“¹⁷⁷

В заключение Йонеску казва на Ристич за значението на сръбските победи, постигнати във войната: „Вие се подготвихте за войната тихо и без фанфари и постигнахте победи, за които никога не сте се надявали.“

Тези победи развълнуваха сръбите в Босна; те смятат, че „бъдещата борба срещу мюсюлманите и католическите сърби (т.е. хърватите), с други думи, срещу правителств-

¹⁷⁶ William Ewart Gladstone, Brief an den Vorsitzenden der Byron-Gesellschaft, F. Stevenson, vom 19. Jan. 1897. Am 6. Feb. 1897 von Times, Daily Chronicle und Daily News veröffentlicht. Vgl. Andonow-Poljanski, H.: William E. Gladstone and the Macedonian Questions. In: Macedonian Review 2.1972, S. 195 ff.

¹⁷⁷ Автономна Македония ще блокира достъпа до Средиземно море за руснаците, като защитници на македонските претенции на България (!!!). А Хабсбургите ще трябва да оставят настрана надеждите си за сухопътен достъп до Егейско море, който се стремят да постигнат, като подкрепят сръбските претенции. Накратко, английският морски път до Индия е безопасен, а английската търговия в Леванта е свободна от конкуренция. Б. пр. Напълно невярно тълкуване. Русия не подкрепя България, а Сърбия. Австро-Унгария отдавна се е отказала от сухопътен коридор до Солун и подкрепя България. Автономно Македония означава, последващо обединение с майката-родина България, и поради това Сърбия и Гърция са изцяло против такова решение и налагат, прякото разделяне на тази българска земя. Самото участие на България в тази война е глупост, сътворена от българските русофили.

вото, ще бъде доста лесна за тях“, пише сръбският пратеник Йованович от Виена до Пашич. „Сръбските победи и осигуреното Косово, са неизчерпаем източник на сила за всички техни цели.“¹⁷⁸

Подобно на Бисмарк, кайзер Вилхелм II се застъпва за „невмешателство на всяка цена“ на Балканите.¹⁷⁹

В опит да спаси Тройния съюз, канцлерът Теобалд фон Бетман-Холвег (1856-1921) го убеждава да се откаже от тази позиция. Още на 22 ноември 1912 г. кайзерът заявява на австроунгарския началник на Генералния щаб Блазиус фон Шемуа, че Австро-Унгария може „напълно да разчита на подкрепата на Германия при всички обстоятелства“.¹⁸⁰

Това, отива твърде далече за държавния секретар по външните работи Кидерлен-Вехтер. Той публикува статия в проправителствения вестник „Норддойче Цайтунг“¹⁸¹, предупреждаваща Австро-Унгария да се въздържа от военни действия на Балканите, което води до допълнителни въпроси, значително раздразнение и разочароващи коментари в Австро-Унгария.

В заседанието на Райхстага от 2 декември 1912 г. Бетман-Холвег прави разбор на щетите: „Когато смятахме битката за неизбежна, ние работехме предимно за нейното локализиране. Това досега успяваше и мога да изразя категоричната си надежда, че ще продължим да успяваме. Германия, подобно на останалите, искаше да има думата в следвоенното споразумение: Защото имаме много пряк и фундаментален интерес от икономическото развитие на Ориента. Провежда се оживена дискусия за разрешаването на конфликтите между великите сили. Ако обаче „нашите съюзници, противно на всички очаквания, бъдат атакувани от трета страна, докато отстояват своите интереси, и самото им съществуване бъде застрашено, тогава ние, верни на дълга си към съюза, ще трябва да застанем твърдо и решително на тяхна страна – (оживени аплодисменти от Центристката партия и националлибералите) – тогава ще се борим редом с нашите съюзници, за да запазим собствената си позиция в Европа, да защитим сигурността и бъдещето на собствената си страна.“

След това канцлерът се спира на конфликта между Турция и балканските държави. Германската политика отдавна е насочена към поддържане и укрепване на добрите икономически и политически отношения с балканските държави и Турция. „Вярваме, че така сме оказали много услуги на Турция, без да застрашаваме добрите си отношения с другите сили. Ще посоча като успех тази политика, която беше силно атакувана тук при избухването на Турско-италианската война, но успяхме да запазим симпатиите и на двете страни по време на борбата между съюзника и приятеля.“

Бетман-Холвег изразява надеждата си за продължаване и укрепване на тези приятелски отношения.¹⁸²

Георг Ледебур (1850-1947), член на парламента, който заедно с Хаазе и Либкнехт, принадлежи към лявото крило на Социалдемократическата партия, предупреждава срещу абсолютната лоялност към съюза и обвинява канцлера, че е допринесъл малко за изясняване на настоящата ситуация. Той припомня изявленията на Бюлов и Вилхелм II, които смята за дипломатически гафове, и злополучното пътуване на кайзера до Танжер. Накрая, Ледебур цитира от тоста на Вилхелм II към султана, в края на пътуването му до

¹⁷⁸ *Brief Ristics an das Ministerium des Äußern in Belgrad vom 14. Dezember 1912. Boghitschewitsch 1931, Bd. I, S. 276 f.*

¹⁷⁹ *Boghitschewitsch 1928, S. 291*

¹⁸⁰ *Schriften des Historischen Kollegs: Kolloquien 17, München 1991: www.historischeskolleg.de/fileadmin/pdf/kolloquien_pdf/Kolloquien_17.pdf*

¹⁸¹ *Winzen 2010, S. 86*

¹⁸² *Rede Bethmann Hollwegs im Reichstag, 75. Sitzung, vom 2. Dez. 1912: www.reichstagsprotokolle.de/Blatt_kl3_bsb00003353_00184.html*

Палестина (8 ноември 1898 г.): „Нека султанът и 300-те милиона мохамедани, разпръснати по целия свят, които го почитат като свой халиф, бъдат уверени, че германският император винаги ще бъде техен приятел.“ Този тост, твърди той, е събудил вярата у султана, и турците, че могат да разчитат на подкрепата на Германия в случай на атаки от чужди сили. „Това е един безразсъден ангажимент на Германия, който не можеше да бъде изпълнен.“ Ледебур, както много други, игнорира факта, че тостът е отправен от един протестантски лидер към друг религиозен лидер и не е политически ангажиран. Той продължава: „Тази увереност не защити султана, Турция или 300-те милиона мюсюлмани, които кайзер Вилхелм II и Германският райх увериха в приятелството си, както видяхме Мароко впоследствие стане френско, Триполи – италианско, а турците сега практически са напълно изгонени от Европа.“¹⁸³

Тук Ледебур забравя, че кайзерът, се опита да спаси суверенитета на Мароко, заради което е ожесточено атакуван, особено от социалдемократите.

Причините за войните, според Ледебур, се коренят в капиталистическата експлоатация. Бъдещите войни могат да бъдат предотвратени от силата на Интернационала.

Представителят граф фон Каниц смята това за илюзия и възразява: „Най-добрата гаранция за мир е единодушието и единството на народа, стоящ зад своето правителство.“ Настоящата ситуация напомня пролетта на 1909 г.: „И тогава Сърбия, разчитайки на руска помощ, искаше да си проправи път към Адриатическо море. Руската помощ не дойде и въпреки че надвисналата заплаха от европейска война, умението на нашата дипломация успя да потуши огъня, преди да се разпали в голям пожар.“

Сега става въпрос за ограничаване на териториалните загуби, неизбежни за Турция, до разумно ниво. Това може да бъде трудно, защото Балканският съюз след войната с Турция, вече се разпада на двете части. Каниц рисува картина на театъра на военните действия: „Гърция е окупираа Солун и очевидно възнамерява да го задържи; тя дори претендира за пристанището Валона.“ Съюзният договор между балканските държави България и Сърбия обаче гласи, че Солун трябва да принадлежи на българите¹⁸⁴.“ Каниц е убеден, че има голяма опасност след мирно споразумение с Турция „бившите съюзници да се скарат и това да доведе до много сериозен европейски конфликт“.

Освен това албанският народ, съзнавайки славната си история, няма да позволи да бъде разделен. Но това е пречка за сръбското желание да има пристанище на Адриатическо море. Австро-Унгария и Италия са единодушни по този въпрос и няма да позволят анексиране на части от Албания. Каниц прояви разбиране към желанието на Сърбия и предлага посредничество. Сърбите да получат търговско пристанище на Адриатическо море. Това ще отговори на икономическите желания на Сърбия. Каниц обаче пренебрегва политическите цели на Сърбия.¹⁸⁵

Само четири дни по-рано министър-председателят Пашич изпраща Инstrukция № 219 до сръбския шарже д'афер Груйч в Лондон¹⁸⁶, за да обсъди желанието на Сърбия за пристанище на Адриатическо море с британския външен министър сър Едуард Грей и да предложи Дурацо (Дуръс) за сръбско пристанище. „На въпроса на Грей дали желаем това пристанище единствено по икономически причини“, отговорът е уклончив, „че като млада държава не можем нито сега, нито в бъдеще да обмисляме военноморски флот.“¹⁸⁷

¹⁸³ Rede des SPD-Abgeordneten Georg Ledebour im Reichstag, 75. Sitzung, vom 2. Dez. 1912, ebd.

¹⁸⁴ Това не е упоменато в договора.

¹⁸⁵ Rede des Abgeordneten Graf von Kanitz im Reichstag, 75. Sitzung, vom 2. Dez. 1912, ebd.

¹⁸⁶ Шарже д'афер: подчинен представител в дипломатическите отношения, с по-нисък ранг от посланик.

¹⁸⁷ Boghitschewitsch 1931, Bd. I, S. 259

В последващата инструкция от същия ден Пашич изисква от своя лондонски шарже д'афер да предаде: „Лично изказвам най-сърдечната си благодарност на Грей за правилното му разбиране на нашите жизненоважни интереси за изход към Адриатическо море през сръбска територия до пристанището. Само Дурацо отговора на тази нужда... защото градът някога е бил сръбски.“¹⁸⁸ Тук Пашич се опитва да демонстрира познания по история. Всъщност Дурацо е бил сръбски само през 1336 г., и е анексиран от Неапол много скоро след това. От гледна точка на Пашич, Сърбия, като държава без излаз на море, може да разчита на пълна икономическа и политическа независимост само с това пристанище, „тъй като то ще позволи на Сърбия да търгува с други държави на равни начала“.¹⁸⁹ Дали Пашич вече е мечтал за военноморски парад в Адриатическо море?

Каниц също отхвърля обвинението на Ледебур, че сляпо Германия поддържа австрийците, цитирайки принц фон Бюлов, който отговоря на същото обвинение на същото място няколко години по-рано: „Нашият интерес по балканския въпрос не се състои в преследването на териториални придобивки, а в обстоятелството, че не можем да изоставим лоялния си съюзник, на който не можем да намерим заместник.“

Каниц продължава: „И ако се забъркаме във война, това няма да е заради нищожното парче брегова линия на Адриатическо море, което не ни интересува, а за запазване на съюзниците ни в Тройния съюз; защото този съюз, както се очертават нещата, е въпрос на живот и смърт за нас, въпрос на съществуване.“¹⁹⁰

На 3 декември 1912 г. оръдията на Балканите замлъкват и започват трудните мирни преговори. България, Гърция и Сърбия трябва да разделят македонската територия. Това разделяне остава спорно и до днес. Мирните договори от следващите две световни войни също не преразглеждат резултата.

Уверението за подкрепата на съюзника, дадено от канцлера в Райхстага на 2 декември 1912 г., е възприето като заплаха от британското правителство, което кара лорд-канцлера Ричард Халдейн изрично да предупреди германския посланик Лихновски: Великобритания няма да остане „мълчалив наблюдател“, ако Австро-Унгария нахлуе в Сърбия, и при никакви обстоятелства не ще толерира ново поражение на Франция, ако Германия нападне Франция във връзка с вероятния руско-австроунгарски конфликт.

Казват, че когато кайзерът получава доклада, изпада в ярост: „От завист и омраза към Германия, Англия безусловно ще подкрепи Франция и Русия срещу нас. Евентуалната борба за оцеляване, която германските народи в Европа (Австрия, Германия) ще трябва да водят срещу славяните (Русия), подкрепени от романските народи (галите), ще постави англосаксонците на страната на славяните.“ - „Причина: ревност, страх да не пораснем твърде много!“¹⁹¹

Под впечатлението на доклада от Лондон, на 7 декември, в 11,00 ч. той свиква среща, която Бетман-Холвег по-късно нарича „Военен съвет“ – вероятно защото присъстват само военни: граф Хелмут фон Молтке (началник на Генералния щаб), Август фон Хееринген (началник на Адмиралтейския щаб), Алфред фон Тирпиц (държавен секретар в Императорската военноморска служба) и Георг Александър фон Мюлер (началник на военноморския кабинет).¹⁹²

¹⁸⁸ Също.

¹⁸⁹ Също.

¹⁹⁰ *Rede des Abgeordneten Graf von Kanitz im Reichstag, 75. Sitzung, vom 2. Dez. 1912, S. 2487 unter www.reichstagsproto-kolle.de/Blatt_kl3_bsb00003353_00199.html*

¹⁹¹ http://de.wikipedia.org/wiki/Kriegsrat_vom_8._Dezember_1912

¹⁹² *Fischer 1970, S. 226 ff., Röhl 2008, Bd. 3, S. 958 ff. sowie Mommsen 2002, S. 194*

За началника на военноморския кабинет резултатът от срещата е нищожен, тъй като решението за започване на война не е последвано от конкретни съображения за дипломатическите предпоставки за успешно начало на войната.¹⁹³

Но според Фриц Фишер, Военният съвет окончателно решил да води война за надмощие в Европа; само времето било отложено. Неговият студент, Джон К. Г. Рьол, обобщава дискусията по следния начин през 2008 г.: „Днес основната отговорност на германското и австрийското правителство за предизвикването на голямата война през юли 1914 г. вече не е под въпрос и „Военният съвет“ от 8 декември 1912 г. не бива да се разглежда като необяснимо и привидно незначително дерайлиране на политически невеж и не напълно разумен монарх... военно-политическата дискусия от онзи неделен предиобед може безпроблемно да се вгради в процес на вземане на решения, чието начало се започва далеч назад и който в крайна сметка ескалира в катастрофата на Световната война през лятото на 1914 г.“¹⁹⁴

През февруари 1912 г. британският лорд-канцлер Халдейн се завръща в Лондон след посещението си в Берлин със съзнанието, че на върха на Германската империя цари хаос и че няма забележимо целенасочено планиране за завоевателна война. Кой се доближава до истината: критичният съвременен свидетел на събитието, или доста по-късно родения учен, за когото сякаш изобщо няма съмнение?

Изненадващо, опровержението на твърденията на Рьол идва от неговия колега от Кеймбридж, Кристофър Кларк. За него „Военният съвет“, свикан от Вилхелм II, е просто реакция на антантската балканска политика на Великобритания. „Те (участниците във „Военния съвет“, бел. на автора) оставят Балканите на руснаците. Те позволяват да се постави бомба с детонатор на тази геополитическа граница. Така те създават объркването, което ще доведе до световната война.“¹⁹⁵

В духа на „баланса на силите“ Англия винаги е гледала на Австрия като фактор за стабилност в Европа, но до началото на XX век. Сега, според Кларк, англичаните са готови да хвърлят Хабсбургите на бунището на историята. Тази готовност със сигурност е призната и известна в Санкт Петербург, Белград и Париж. Това не само унищожава фундаменталната солидарност между монархиите, но и правото на съществуване на другата държава. В съответствие с тази политика, Френската република, финансира въоръжаването на монархиите Русия и Сърбия, рисковано начинание според Кларк: „Те вливат големи суми в Сърбия и я превръщат в източния бастион на силите на Антантата.“¹⁹⁶

Спорът между балканските държави - Втората балканска война. В тайна телеграма от 2 януари 1913 г. Александър П. Изволски, руският посланик в Париж, информира лондонския си колега Бенкендорф за разговора си с френския министър-председател Раймон Поанкаре (1860-1934), който е и министър на външните работи, относно сръбското искане, Русия, Франция и Англия да упражнят натиск върху България. Според Поанкаре „поради много категоричната декларация на Румъния, че ще застане на страната на Австрия в случай на война, силите на Тройния съюз (Антантата) ще могат да изпълнят исканата услуга само ако Румъния от своя страна им даде положителни гаранции... да остане неутрална.“¹⁹⁷

¹⁹³ *Zeitalter der Weltkriege, Information zur politischen Bildung (izpb), Nr. 321 1/2014*

¹⁹⁴ *Röhl 2008, Bd. 3, S. 966*

¹⁹⁵ *Andreas Kilb im Gespräch mit Christopher Clark: »Alle diese Staaten waren Bösewichte«. In: P'AZ vom 29. September 2013*

¹⁹⁶ *Също.*

¹⁹⁷ *Boghitschewitsch 1931, Bd. II, S. 359*

Ако това споразумение бъде постигнато, трите сили са готови „да поемат инициативата да получат отстъпването на Адрианопол от Портата.“¹⁹⁸

Поанкаре е информиран от посланика си Бомпар в Константинопол, че вече има ясни идеи за тази търговия, недостойна за великите сили: „Международна ескадра да достигне в Босфора. Тогава Портата ще да има достатъчно причини да оправдае отстъпката си“.

На 8 януари руският външен министър Сергей Сазонов инструктира своя посланик в Лондон, Александър К. Бенкендорф, за друг разговор между Изволски и Поанкаре: „Според френското мнение, Сърбия трябва да бъде информирана да напусне адриатическото крайбрежие след приключване на конференцията, след като всички други въпроси бъдат решени.“¹⁹⁹

Поанкаре се опасява, че в противен случай огорчението на Сърбия към силите на Тройния съюз (Антантата) ще се засили. Разговорът на Изволски с Поанкаре се състои няколко дни по-рано, защото на 8 януари сръбско посолство официално заявява в нота до сър Едуард Грей, че Сърбия ще изтегли войските си от адриатическото крайбрежие, което представлява голяма жертва за страната. В декларацията изрично се посочва, че Сърбия е готова да предприеме тази стъпка само в интерес на европейския мир. Изискването на допълнителни жертви от Сърбия ще я поставило в отчаяно положение, „последниците от което ще са неподвидими“.²⁰⁰

На 18 януари австроунгарският външен министър Леополд граф Берхтолд (1863-1942), предпазливо се е застъпва за създаването на автономна албанска държава, упълномощава посланика си в Лондон, Алберт фон Менсдорф да информира сръбския шарже д'афер, „че според единодушното изразната волята на силите, Сърбия трябва да напусне не само албанското крайбрежие, но и албанската територия веднага щом границите на Албания бъдат определени от силите и съобщени на сръбското правителство“.²⁰¹

Австро-Унгария се представя като безкористен защитник на албанските интереси? „Скъпи приятелю“, пише император Франц Йосиф до цар Николай II на 1 февруари 1913 г. В писмото той съобщава със съжаление, че политиката на австроунгарското правителство, е мотивирана от желанието „да не добавя нови ужаси към смутовете, разразили се на Балканите, е приета с ирония в Русия“.²⁰² Те трябва съвместно да се въздържат от всякаква намеса в конфликта. Заедно в обсъжданията те трябва да се ръководят единствено от чувството за помирение и да избягват всичко, „което би могло да създаде и най-малката причина за разединение между нашите империи“. В заключение императорът споменава тежката отговорност, която лежи върху двете страни, и загрижеността си за поддържане на приятелски отношения с Русия, поради което е запазил помирителното си отношение: „Надявам се, че ще се възползвате от мащаба на моите усилия и големите предимства на европейския мир в добра хармония между нашите народи. Моля ви да вярвате в чувствата на истинско приятелство на вашия брат и приятел Франц Йосиф“.²⁰³

Въпреки това помирително писмо, преговорите в Лондон за границите на Албания са в застой поради разногласия между двете страни. Англия предлага международна комисия, която да реши граничния въпрос. Веднага руският външен министър Сазонов инструктира своя посланик в Лондон: „Безспорната територия на Албания трябва

¹⁹⁸ Също S. 359

¹⁹⁹ Също S. 360

²⁰⁰ Също S. 361

²⁰¹ Също S. 362

²⁰² Също S. 367

²⁰³ Също S. 368

да бъде тази, която съответства на сръбския проект за демаркация на границите... Цялата останала територия да се счита за спорна и трябва да бъде обсъдена.“ Освен това комисията трябва да „задоволи икономическите нужди на победителите“. Накрая Бенкендорф трябва да поиска мнението на Пашич относно посоката, която Русия трябва да заеме по граничния въпрос, въпреки че представеният план не трябва да се счита за официално предложение.²⁰⁴

На 12 февруари сръбският шарже д'афер се явява в Берлин пред германския държавен секретар на външните работи Готлиб фон Ягов (1863-1935), като иска подкрепа от Германия за усилията на сръбското правителство да анексира градовете Дяково и Дибра (Горен Дебър, сега в Албания) към сръбската територия. Ягов посочва че населението на тези градове е основно албанско и предупреждава да не се прекалява с ограничаването територията на Албания, защото ще бъде нежизнеспособна държава. Самата Германия няма интереси в Албания, но ще подкрепи желанията на съюзниците по този въпрос.²⁰⁵

Приблизително по същото време сръбският пратеник в Париж Миленко Веснич също опитва късмета си в Ке д'Орсе и представя декларация на своето правителство. Сръбското правителство е подложено на силен натиск от общественото мнение, което енергично преследва тези териториални претенции. То няма друг изход, освен да се поддаде на натиска или да даде оставката си, предоставяйки властта на ново правителство.²⁰⁶

Френският посланик Пол Камбон вижда добре военното значение на искането, нарече го „*un acte de folie*“²⁰⁷ и каза на Веснич: „Това, което ми казвате, е лудост.“²⁰⁸ Сръбският министър-председател Пашич също отправя подобно искане към британския шарже д'афер в Белград. След това сър Едвард Грей категорично призова сръбското правителство да запази спокойствие.

На 13 февруари Бенкендорф информира външния министър Сазонов, че ако в Сърбия, ощетяването на успехът от нейните победи бъде сведен до минимум, военната партия ще поеме властта и страната ще прибегне до война. В разговор с Бенкендорф, британският външен министър Грей заявява, че е напълно изключено „всички сили да воюват заради Сърбия, и че Англия няма да позволи това, а ако Сърбия вземе съдбата си в свои ръце, тя ще действа на своя сметка и риск и чрез авантюристичната си политика и ще унищожи симпатиите, които силите изпитват към сръбската кауза“.²⁰⁹

Но сърбите продължават да настояват. В тайна телеграма руският посланик в Лондон информира Сазонов, че германският канцлер Бетман-Холвег е казал тайно на брата на Пол Камбон, Жул (френски посланик в Берлин), че „увеличението на германската армия няма агресивни тенденции, а е резултат от появата на нови агресивни държави на Балканите и опасенията на Австро-Унгария, от гледна точка на съюза“.²¹⁰

На 18 февруари 1913 г. сръбският посланик в Париж връчва меморандум на Морис Палеолог, директор на политическия отдел в Ке д'Орсе. В него се посочва, „че Сърбия не може да се откаже от долините на Дибра и Бели Дрин с градовете Ипек и Дяково, няма да изпълни решението на силите, и ще се оттегли от тези територии само под силата на оръжието“.²¹¹

²⁰⁴ Също S. 373

²⁰⁵ Също S. 376 f.

²⁰⁶ Също, Fn 3

²⁰⁷ Проява на лудост.

²⁰⁸ Също

²⁰⁹ Също, S. 378

²¹⁰ Също, S. 377

²¹¹ Също, S. 379 f.

В същия ден германският посланик в София, Клаус фон Белов-Салеске, телеграфира до външно министерство, че Сърбия изразява недоволство от България, която се стремела към господство на Балканите. Сърбия вече е сключила обвързващи споразумения с Гърция и обмисля отбранителен съюз с Турция дори след мирното споразумение. Сърбия смята да осъществи по-тесни връзки с Румъния. „Цялото нещо е очевидно цели умишленото обкръжаване на България“²¹² е окончателната оценка на германския посланик.

На 4 март 1913 г. сръбският шарше д'афер в Берлин, Милош Богичевич, информира секретаря на външните работи Готлиб фон Ягов, че Сърбия не може да се откаже от Ипек, долината на Дрин, Дибра, и Дяково, когато става въпрос за разграничаването на Албания. Ако силите решат друго, Сърбия няма да се съобрази с решението.

Ягов предава на Богичевич да отговори на правителството си, че „това искане не може да бъде прието по никакъв начин“, тъй като не знае какво ще е решението на силите. Сърбия обаче ще трябва да го спазва и ако това не стане, ще си понесе последиците. Ягов допълнително заявява, че „подобно държание на малка държава като Сърбия към силите е напълно неуместно“.²¹³

Недоволен, но иначе с помирителен тон, Ягов информира посланика си в Лондон, принц Карл Макс фон Лихновски (1860-1928), за сръбските действия, след което му препраща комуникетото на черногорския крал Николай от 4 март. Той обяснил на военните кореспонденти, че решението му да превземе град Скутари (Шкодра) не е променено, въпреки решенията на силите. Търпението на Черна гора е изчерпено.²¹⁴

Лихновски трябва да използва това на Лондонската конференция и да подчертае, „че великите сили дължат на достойнството си и енергично ще противодействат на подобни провокации“.²¹⁵

Според Ягов, Черна гора и Сърбия очевидно разчитат на защитата на могъщите си приятели, и това погрешно схващане трябва най-накрая да бъде разсеяно.²¹⁶

Лихновски допълнително е инструктиран от Ягов, че е уместно да се обърне внимание на конференцията, за ситуацията във Валона и гръцката блокада на албанското крайбрежие чак до Дурацо, както и „на сръбските зверства, черногорските жестокости срещу турските пленници, за които съобщават вестниците“.²¹⁷

В тази разгорещена атмосфера Лихновски е домакин на голяма вечеря в германското посолство в Лондон на 4 март. Освен британската кралица, сред гостите са Хенри ван де Велде, Едвард Мунк, Аристид Майол и Хари Кеслер. Последният, германски сноб в бял костюм, е записал ключови моменти от дискусиите в дневника си. Основната идея на разговорите е, че няма опасност от война: „Европейската ситуация се обърна напълно

²¹² Секретна телеграма от руския посланик в Париж до руския външен министър от 3 март 1913 г. Богичевич 1931 г. Boghitchewitsch 1931, Bd. II, S. 380

²¹³ Също

²¹⁴ Ягов до Вангенхайм, 4 март 1913 г., GP 33, Nr. 12344. Zitiert wie Kießling 2002, S. 153

²¹⁵ Boghitchewitsch 1931, Bd. II, S. 382 f.

²¹⁶ Също, S. 383

²¹⁷ Die Deutschen Dokumente zum Kriegsausbruch 1914; unter: http://archive.org/stream/diedeutschendoku02germ/diedeutschendoku02germ_djvu.txt

през последната година и половина. Руснаците и французите са принудени да стоят мирни, защото вече не могат да разчитат на подкрепата на Англия.²¹⁸

Междувременно напрежението между Сърбия и България ескалира. В тайния анекс към българо-сръбския договор от 13 март 1912 г. за разпределението на турската плячка е договорено Сърбия да отстъпи на България областите Монастир (Битоля), Кюпрюлю (Велес), Охрид и Ищип (Щип), а България е съгласна Сърбия да получи Северна Албания, включително пристанището Дурацо.²¹⁹ Тъй като сръбите няма да получат наградата си поради възраженията на силите, България също няма да получи обещания от сръбите дял. Сърбия обаче все още се надява да остане на адриатическото крайбрежие и започва да подсилва войските си там. Сръбите разчитат на нарастващото влияние на панславистите в Санкт Петербург и техните френски приятели.

От Виена германският посланик Хайнрих фон Чирски съобщава, че френският външен министър Йонар настоява „Русия, в съответствие с военната конвенция, сключена в началото на 90-те години на XIX век, да придвижи войските си към германската и австроунгарската граница“, докато „военната дейност тече с пълна сила на френската източна граница“. „Г-н Поанкаре прави всичко възможно да разпали шовинистичния огън.“²²⁰

Тази оценка на Чирски от 11 март 1913 г. е твърдо потвърдена на 20 март с назначаването на ултранационалиста Теофил Делкасе, бивш министър на военноморските

сили и твърде противоречив министър на външните работи по време на Мароканската криза, за френски посланик в Санкт Петербург. В своите акредитивни писма до царя министър-председателят Поанкаре посочва, че Делкасе е информиран дори за най-малките подробности на Балканската криза и може да работи по-тясно от всеки друг с външния министър Сазонов.

Съотв. Сазонов вече е предварително информиран от сръбския военен аташе в Париж за мисията и качествата на Делкасе: Той е трябвало да убеди руската военна администрация в необходимостта от увеличаване на броя на

стратегическите маршрути, „за да се ускори концентрацията на нашите армии (сръбската и руската, бел. на автора) на западната граница“.²²¹

Делкасе е упълномощен и да предложи на Русия всички необходими финансови ресурси под формата на подходящи железопътни облигации. Възвръщането на Поанкаре насочва вниманието на царя „че според мнението на нашите Генерални щабове, ускоря-

²¹⁸ Boghitschewitsch 1931, Bd. II, S. 383

²¹⁹ Florian Illies: *Schlaglichter aus dem Jahr 1913*, aus *Politik und Zeitgeschichte* (APUR 12/2013) Vorkrieg 1913; www.bpb.de/apuz/156345/schlaglichter-aus-dem-jahr-1913?p=all; Zugriff am 2. Juli 2013

²²⁰ Boghitschewitsch 1931, Bd. I, S. 208 ff.

²²¹ Също S. 383 f.

ването на строителството на някои железопътни линии по западната граница на империята ще бъде от голяма полза.²²²

На 9 април сръбският посланик в Париж, Веснич, докладва поверителна информация от свой приятел на министър-председателя си Пашич, в която се посочва, че предходната седмица са били на ръба на европейска война, която е избегната, за да се даде на балканските съюзници „възможност да си починат, да съберат силите си и да се подготвят за евентуалните усложнения, които могат да възникнат в не толкова далечно бъдеще“.²²³

Докато Санкт Петербург и Париж обмислят изграждането на жп-линии към източната граница на Германия, Черна гора, на 23 април 1913 г., предприема действия, и окупира Скутари (Шкодра) против очевидната воля на европейските сили и въпреки международния флот, събран край брега.

Това сега разгневява и Русия, която вече е обезпокоена от обтегнатите сръбско-български отношения. Сазонов информира руския посланик в Белград, Николай Хартвиг, че България е реализирала напълно националните си идеали чрез миналите си победи.²²⁴ За разлика от нея, Сърбия е завършила само първия етап от своя исторически път. „За да постигне целта си, тя трябва да издържи тежка борба, в която самото ѝ съществуване може да бъде поставено под въпрос. Обетованата земя на Сърбия се намира на територията на днешна Австро-Унгария, а не там, където сега се носи и където българите стоят на пътя ѝ.“

На мирната конференция в Лондон само няколко дни по-късно, Турция е принудена да се откаже от всички балкански владения на запад от линията от Енос (Егейско море) до Мидия (Черно море). Разпределението между победителите обаче остава спорно. Докато Гърция и България предявяват претенции към Македония, Сърбия и Черна гора, с руска подкрепа, изискват адриатическите крайбрежни райони за себе си.

Австрия и Италия обаче успешно се застъпват за независима Албания. Това цели да държи Сърбия далеч от Адриатическо море. С руска подкрепа тя се опитва напразно да получи достъп до Адриатическо море поне близо до Скутари (Шкодра).

Така руската и австроунгарската балканска политика преследват диаметрално противоположни цели.²²⁵

Българите наблюдават със загриженост стремежа на Сърбия към по-нататъшно величие. Руският цар също изразява загрижеността си в телеграма до българския цар Фердинанд от 8 юни 1913 г., „че балканските държави очевидно се готвят за братоубийствена война, която ще опетни славата, която са съвместно придобили“, и посочва съюзния договор, с който българите и сърбите поверяват на Русия разрешаването на всякакви разногласия.²²⁶ Но дори намесата на царя не предотвратява войната между Сърбия и България, която избухва на 29 юни 1913 г.

Юбилеят от царуването на Вилхелм II. Докато балканската криза държи европейската дипломатия напрегната, Берлин се подготвя за две големи събития през 1913 г.: сватбата на принцеса Виктория Луиза Пруска с херцог Ернст Август Хановерски на 24 май и честванията на 25-годишнината от възкачването на Вилхелм II на трона, които започват през юни. Руският цар Николай II, и британският крал Джордж V идват за сватбата и са гости на кайзера, заедно с безброй други короновани и некороновани държавни глави от цяла Европа. Това обикновено се възприема като ясен знак за жела-

²²² Също, S. 393 f.

²²³ Също, S. 395

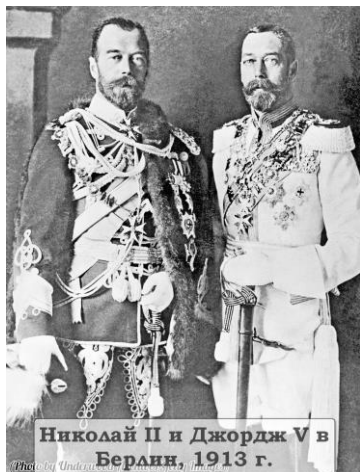
²²⁴ Кое то изобищо не е вярно, защото Македония е под сръбско-гръцка окупация. б. пр.

²²⁵ Също, S. 317

²²⁶ Boghitschewitsch 1931, Bd. II, S. 409

нието за мир и разведряване на международната обстановка, и се предполага, че отразява нагласите на политическите кабинети.

Вдъхновен от четириднешните чествания за юбилея на Вилхелм II, наречен император на мира, тогава 15-годишният Бертолт Брехт написва следните стихове в дневника си: „И когато падне мрак и умрем героически, тогава черно-бяло-червеното знаме ще се развее в наша памет. А втрърът ще пее в него: Ти изпълни дълга си! Ти умря в битка като верен германец“.²²⁷

Дали младият Брехт, за разлика от много свои съвременници, е имал предчувствия за това което ще се случи?

На 13 юни Вилхелм II присъства на парада на автомобили на Дьоберицер Хеерщрасе в Берлин, организиран от Имперския автомобилен клуб в чест на неговия юбилей.²²⁸

Лудвиг Гайгер, редактор на „Allgemeine Zeitung des Judentums“ (Общ вестник на юдаизма), на първа страница от 13 юни откроява 25-те години царуване на кайзера като време на благословен мир, представяйки го като блестящ пример за неуморна дейност, например в социалната реформа и националната защита на труда. Твърдата воля на кайзера гарантира „законодателството в социалната политика да не спира и да се грижи непрекъснато за защитата и благосъстоянието на слабите и нуждаещите се“.

Гайгер пише за речите на Вилхелм II, които са „изключително импулсивни, често с елементи на сила“, но горещият му темперамент „понякога води до ексцесии и прекаляване“.²²⁹

В кратък преглед той заявява, че Германия играе водеща роля в света, „въпреки че е обградена от завист и враждебност, и понякога е отблъсквана“, но германците могат „да гледат назад към миналото с гордост и да гледат към бъдещето със спокойствие, дори ако то носи тревога“.²³⁰

Председателят на Райхстага Йоханес Кемпф, за разлика от него, подчертава сериозността на ситуацията в празничната си реч, но изразява непоколебима увереност, „че кайзерът ще остане такъв, какъвто е бил: Князът на мира, който ще извади меча на войната само когато става въпрос за защита на германския народ“.²³¹

Получена е поздравителна телеграма от президента на САЩ Уилсън: „С искрена надежда, че дългият период на благословеното и мирно царуване на Ваше Величество може да донесе все по-големи благословии на великия германски народ, поднасям на Ваше Величество най-топлите поздравления от името на правителството и народа по случай 25-ата годишнина от възкачването Ви на трона.“²³²

В обръщението на англиканската църква епископ Бойд Карпентър подчертава изключителния напредък в материалното, моралното и интелектуалното благополучие на германския и британския народи, след което заявява: „Такъв напредък е възможен само когато народите са свободни от тревогите и смущенията на войната, и ние с благодарност признаваме, че поддържането на европейския мир, наред с Бога, се дължи в не

²²⁷ Illies: Schlaglichter aus dem Jahr 1913, a .a. O.

²²⁸ Illustrierte Zeitung vom 19. Juni 1913

²²⁹ Allgemeine Zeitung des Judentums vom 13. Juni 1913, S. 1

²³⁰ Също S. 2

²³¹ Bayerische Staats-zeitung vom 16. Juni 1913, S.2

²³² Също S. 3

малка степен на неуморно придържана от Ваше Величество решителност да насърчава и поддържа благословията на мира.²³³

Това обаче ще се окаже изключително трудно.

Третата Балканска война. На 29 юни 1913 г. български войски едновременно атакуват Гърция и Сърбия. Румъния и Турция се намесват. Докато румънците маршируват към София без бой, турците си връщат Адрианопол. Сега българите се оказват обградени от четири враждебни сили и могат само да молят за мир. Междусъюзническата война налага големи загуби и България губи приблизително 6000 кв. км. С Букурещкия договор от 10 август 1913 г. Гърция получава голяма част от Македония, т. нар. Егейска Македония, Сърбия получава цяла Вардарска Македония, днешната република (Северна) Македония. Румъния окупира южната част на Добруджа, а Източна Тракия, включително Адрианопол, се връща на Османската империя.

Тези промени костват живота на приблизително 60 500 войници (18 500 сърби, 2500 гърци, 1500 румънци²³⁴, 20 000 турци и 18 000 българи).²³⁵ Дори и днес влизането на Румъния във войната по това време има последици сред българите; взаимната враждебност се усеща ясно дори след сто години.

Русия също трябва да се разглежда като губеща, защото Балканският съюз, която тя толкова старателно формира под свой патронаж, се е разпада.

Защо не се възползва от възможността да разпали европейски конфликт и заедно с успешните сърби да осъществи победата на панславизма?

Единият възможен отговор идва от германското посолство в Санкт Петербург, ръководено от граф Фридрих Пурталес. След вълненията от 1905 г. пропастта между правителството и обществото в Русия непрекъснато се разширява. Противниците на царския режим „възлагат всичките си надежди на външен сблъсък“, съобщава германското посолство.²³⁶

Под привидното външно спокойствие и ред, противоречията продължават да тлеят в нелегалност, и омразата сред селяните, работниците и интелигенцията расте.

Посланик Пурталес съобщава за поверителен разговор, който е имал с реакционния член на Държавния съвет, Петър Николаевич Дурново, който му казва през ноември 1913 г.: „Единственият начин да се задуши Думата е войната!“²³⁷

Според анализа на ситуацията от дипломата в посолството Хелмут Луций фон Щоден, по това време „няма съмнение, че ако избухне война, революцията ще избухне незабавно и в по-голям мащаб, отколкото през 1905 г.“²³⁸ и, заключава Луций, „следователно всеки кабинет ще избягва да дава на подривните сили желаната възможност да се проявят чрез външната политика, която води до конфликт.“²³⁹

Кайзер Вилхелм II вероятно оценя революционния потенциал на Русия по подобен начин. В края на 1913 г. той казва на австроунгарския външен министър граф Берхтолд, че очаква революция в Русия, което ще бъде голямо предимство за Централните сили.²⁴⁰

²³³ Също S. 2

²³⁴ Умрели от болести, преяждане и препиване или убити от българските селяни по време на грабежите им по селата. б. пр.

²³⁵ www.regis-net.de/krieg/balkan2.html

²³⁶ Bericht Konsulat Moskau (Kohlhaas) vom 15. März 1908, Nr. 1126. Zitiert wie Hagen 2002, S. 150

²³⁷ Botschaftsbericht vom 10. November 1913. Zitiert wie Hagen 2002, S. 148, Fn 63

²³⁸ Bericht Botschaft (von Lucius) vom 29. November 1913, Nr. 343 (Bd. 121), S. 3. Zitiert wie Hagen 2002, S. 148, Fn 62

²³⁹ Hagen 2002, S. 150

²⁴⁰ Записка на Берхтолд от 28 октомври 1913 г. В: Външната политика на Австро-Унгария от Босненската криза през 1908 г. до избухването на войната през 1914 г., 1, 2, 4-8, Виена 1930. Hagen 2002, S. 150, Fn 77

Отношенията между Албания и Сърбия също са напрегнати. В края на септември 1913 г. 6000 въстанали албанци обсаждат сръбския град Дибра (Дебър).²⁴¹ Сърбия е принудена да действа решително и призовава запазниците. На 25 септември руският шарже д'афер в Белград, Щрандман, докладва на Министерството на външните работи в Санкт Петербург, че Сърбия е „напълно безразлична към поведението на Австро-Унгария по този въпрос, тъй като съседната монархия, сега няма да предприеме никакви активни стъпки тъй като много подходящи възможности са останали неизползвани от Австро-Унгария, сръбското правителство отдава това на възпиращото отношение на Германия“.²⁴² Щрандман допълнително заключава, че сръбското правителство ще използва ситуацията в Албания, за да „1. постигне корекция на границите и 2. да създаде в новата съседна държава правителство, което е приятелско настроено към Сърбия и не е подвластно на австрийско влияние“.²⁴³

В тайна телеграма до Лондон, с копия, изпратени до Париж, Константинопол, София, Атина и Цетине, старата столица на Черна гора, руското Министерство на външните работи признава правото на Сърбия да предприема енергични мерки срещу албанците, които нарушават границата и предизвикват вълнения.

На 15 октомври Пашич казва на съветника в австрийската легация Ритер фон Щорк, когато той пита кога сръбските войски, разположени на албанска територия, ще бъдат изтеглени, че „това ще зависи от развитието на ситуацията в Албания. Докато сръбските войски са изправени пред боеспособни арнаутски банди, напускане на войските няма да има“.

Австро-Унгария тогава поставя ултиматум, на който сръбското правителство неохотно се съобразява, но заявява, че до неделя, 26 октомври, няма да изтегли войските си.

Сега сръбският печат, с изключение на официалния „Самоуправа“ се отдава на обиди и провокации срещу австроунгарската политика, а Пашич заявява, че сега „може да потърси разбирателство с Дунавската монархия“.²⁴⁴

Руският посланик в Белград, Хартвиг, е особено бесен от ултиматума. Той се опасява от въстания и бунтове в Албания след изтеглянето на сръбските войски, за които Австро-Унгария ще бъде отговорна.²⁴⁵

За германския посланик в Белград, Юлиус Фрайхер фон Гринингер, не изглежда изключено „самите сърби, да забавят евакуацията на Албания, и да провокират междуособици сред албанското население“.²⁴⁶

Гринингер иска да освободи сръбското правителство от това подозрение, „но дори и тук то не винаги може да прави каквото иска, поради силното влияние на военните което затруднява много г-н Пашич, защото престолонаследникът е изцяло подвластен на военната партия“.²⁴⁷

В Париж руският външен министър Сазонов е свидетел на неодобрението, с което е посрещнат австрийският ултиматум от френското правителство и обществеността. Сазонов се опитва да събуди интереса на Франция към укрепване на Сърбия с президента Поанкаре, министър-председателя Барту и външния министър Пишон, защото „в

²⁴¹ Авторът изобщо не е осведомен за събитията. Става дума за голямото българо-албанско Охридско-Дебърско въстание срещу сръбските окупатори, което е жестоко потушено.

²⁴² Boghitschewitsch 1931, Bd. II., S. 437

²⁴³ Също S. 438

²⁴⁴ Boghitschewitsch 1931, Bd. II., S. 447

²⁴⁵ Също S. 457

²⁴⁶ Също

²⁴⁷ Също

случай на сериозни международни конфликти, Сърбия непременно ще застане на страната на Франция, тъй като тя е естествен враг на най-важния си съюзник Германия“.²⁴⁸

В средата на ноември международна гранична комисия започнала работа в района на конфликта. На 22 ноември германският делегат в комисията, майор фон Лаферт докладвал на райхсканцлера Бетман-Холвег за двуличното поведение на френските и руските делегати. „Те приемат само сръбски делегации, яздят със сръбските офицери, за да инспектират новата гранична линия, и възприемат всяка неблагоприятна за Сърбия преценка като лична обида“.²⁴⁹

Техните искания далеч надхвърлят дори тези на сърбите. Според разказа на майора, сърбите укрепват границата си с плътни линии на постове и отказват да допуснат албанците да се върнат в селата си. В град Дибра (Дебър), с предишното си население от 30 000 души (б. пр. основно българи), е останал обитаем само малък „сръбски“²⁵⁰ квартал. Къщите не са разрушени, на разграбени до последната. Селата в околностите на Дибра (Дебър) са напълно опожарени, като между тях има няколко непокътнати „сръбски“ села. „Сърбите имаха голям късмет“, заключава саркастично майорът, „че албанците предприеха това катастрофално въстание. Като обявиха всички албанци, без разлика, за бунтовници и без милост разстреляха всички, въоръжени или не, те предизвикаха тази огромна паника, която с един удар ги освободи от нежелано население от над 100 000 души. С безмилостна „целенасоченост и без да се вслушват в филантропските викове на Европа, те направиха единствения правилен извод от тяхна гледна точка“.²⁵¹

Докато работата на комисията продължава, Сърбия и Русия се заемат с реформиране на черногорската армия. Предстои да бъдат сформирани шест дивизии и постоянните кадри да бъдат увеличени. На 10 февруари 1914 г. руският шарже д'афер Обнорски пише от Цетине, Черна гора, че сръбският министър-председател признава колко трудно се реализира идеята за интегриране на някои сръбски подофицери в черногорската армия и той „разчита на нашата мощна подкрепа в неизбежната и със сигурност преждевременна борба на Сърбия срещу Австроунгарската монархия.“²⁵²

Обнорски съветва своя началник Сазонов да предупреди Сърбия и Черна гора срещу прибързани действия. Талантливият Пашич, подобно на другите балкански политици, се характеризира с липса на широка визия, поради провинциализма на политическата му мисъл. „Следователно, великите сили, когато оказват подкрепа и помощ на малките кралства, подобна на нашето отечество, те никога не трябва да се отказват от лидерството и инициативата.“²⁵³

През февруари 1914 г. руският Генерален щаб премества сибирския корпус в Полша, а черногорският крал Никола кани крал Петър Сръбски незабавно да сключи споразумение с Черна гора за съюз на двете държави във военната, финансовата и дипломатическата област. В заключение той подчертава, че подобно споразумение „е много полезно за все още неосвободените сърби“ и е в духа на вечния защитник на славяните – Русия“.²⁵⁴

Икономическите измерения. През пролетта на 1914 г. световната политика не само е отровена от локалните проблеми на Сърбия, Полша, Елзас-Лотарингия и Тур-

²⁴⁸ Също

²⁴⁹ S. 465

²⁵⁰ Сърби в Дебър няма, очевидно се има предвид някоя сръбоманска махала или е погрешна интерпретация на автора.

²⁵¹ Б. пр. над 30 000 българи от Дебърско (почти цялото оцеляло население) емигрират в България.

²⁵² Също S. 478

²⁵³ Също S. 479

²⁵⁴ Също S. 496

ция, но се характеризира и с глобалната борба за икономическо надмощие и никъде в кабинетите не се наблюдава волята за мир. По-голямата част от населението обаче изпитва силно желание за мир. Точно както днес, войни нямаше да има, ако гражданите бяха постигнали своето.

В тайна телеграма с копие, изпратено до Париж и София, руският външен министър Сазонов инструктира посланика в Лондон да предотврати отпускането на българския заем от берлинска банка. България не трябва да попада под германското икономическо влияние. Френският посланик в София също работи в тази посока, според желанието на Русия.²⁵⁵

През май 1911 г. в Париж е публикувана брошурата „La Guerre qui vient“ (Предстоящата война) от Франсис Делези (1873 – 1947). Още на първата страница той ясно заявява, че германският пролетариат няма желание да нахлуе във Франция. Обикновените хора в Англия също желаят да работят в мир на полето или в цеховете си. „И французите също, независимо дали са работници или селяни, пролетарии или буржоазия, международни социалисти или радикални патриоти“, желаят само мир.²⁵⁶

„Така че всичко трябва да върви добре и да бъдем напълно спокойни“, заявява Делези, „ако народите наистина бяха господари на собствените си съдби“.

За съжаление обаче никоя нация не определя външната си политика, която се осъществява изключително от малък брой дипломати. „Тези изключително изтънчени хора се намират навсякъде, включително и в нашата република“. Те произхождат от поземлената или финансовата аристокрация, „изцяло са в ръцете на банкерите или индустриалците, и работят в услуга на сключените чуждестранни заеми и договори“. Един посланик днес, със своята пъстра униформа, не е нищо повече от агент на банките или големите търговски къщи“ като дори републиканското управление не е променила това положение. „Ако депутат зададе въпрос за някоя външна работа, правителството винаги отговаря със същите неясни, категорични и суетни декларации за усилията за поддържане на мира и европейското равенство. Поради безсмисления и често подвеждащ дипломатически език, нито народът, нито парламентите знаят нищо конкретно“.

Делези се опасява, че няколко души могат да въвлекат нациите в най-сериозни конфликти и войни, и споменава машинациите на Делкасе през 1904/1905 г.

Делези отбелязва завръщането на Делкасе с голяма загриженост, дори и само като министър на флота при Жан Крупи, но никой в Европа не бива да се заблуждава. Министърът на външните работи Крупи е просто подставено лице на Ке д'Орсе. Делкасе сега лесно сключва военна конвенция, обвързваща Франция с Англия. За Делези сега е време да „отвори очи и хладнокръвно да наблюдава политическата ситуация в Европа, за да разпознае опасната интрига, в която нашите финансови вождове искат да ни вплетат“.²⁵⁷ 212

Всъщност мотивите и целите на войната се променят напълно от края на XIX век. Докато Войната за обединение на Германия на Бисмарк през 1870/71 г. все още е свързана с анексиране и завоевание, сега търговците, банкерите и индустриалците по целия свят се конкурират помежду си за пазари, железопътни договори, облигации и минни концесии. Ако не могат да постигнат споразумение, те прибегват до *ultima ratio* (крайното решение) на оръжията. Това се наблюдава за първи път през 1895 г., когато японците и китайците се борят за експлоатацията на Корея.

През 1898 г. американците се сблъскват с испанците за Куба и Филипините, а година по-късно британците атакуват бурите заради златните мини в Трансваал.

²⁵⁵ Също S. 508

²⁵⁶ Delaisi 1916, S. 2

²⁵⁷ Също, S. 7

През 1900 г. Европа и САЩ изпращат експедиционни армии срещу китайското боксърско въстание, за да наложат т. нар. „Политика на отворените врати“: вратата трябва да бъде отворена за търговия, и ако все още не е, ще се отвори със сила. Например, на китайците е наложено построяването на железопътни линии. Само за да решат кой ще експлоатира Манджурия, руснаците и японците воюват в продължение на 18 месеца през 1904/05 г. Всички тези кървави войни носят на победителите никакви или нищожни териториални придобивки. Плячката остана скрита за мнозина и това са пазарите, железниците, облигациите и митата.

За тези „войни за печалби“ съответната пропаганда трябва да демонизира противника. Във всички страни тази задача е поета от печата, който е корумпиран, или поне безкритичен и безразсъден, защото улеснява финансовата олигархия да води своите войни за печалби и икономическо надмощие.

Това важи особено за британците, които са облагодетелствани от местоположението и историята си; Валтер Ратенау ги определя, като „наследници на римляните, оцелели съперници на венецианците и холандците“.²⁵⁸

Благодарение на стоманата, въглищата и изобретателността, Англия, като военноморска сила, се радва на несравнимо индустриално развитие пред всяка друга държава. Възползвайки се от островното си местоположение, тъкачните фабрики на Манчестър и металургичните фабрики на Бирмингам успяват да търгуват с продуктите си по целия свят и да трупат огромни печалби в продължение на цял век. Само Франция се осмелява да предложи плаха конкуренция. Нейните предприемачи се обявяват срещу „вероломния Албион“ – термин, описващ коварната английска външна политика.²⁵⁹

Но през 1898 г., след инцидента във Фашода, британският лорд Кичънър сваля френския трикоълор в Судан и френската олигархия се отказва от всякакви понататъшни претенции за статут на велика сила.

Англия е безспорният владетел на света. В края на XVIII век тя целенасочено събира останките от предишните велики сили, Холандия и Франция. „Сега, след век господство“, пише най-изявеният стратегически сътрудник на Сун Ятсен, американецът Хоумър Лий, на азиатските бойни полета през 1908 г.: „...и власт, която човечеството, никога не е познавало досега, Британската империя се оказва изправена пред борба за притежание на 1/3 от света, заплашена не от една-единствена сила, а от четири. Всяка от тези сили е сравнително в по-добра позиция да отнеме господството от англичаните, отколкото самите англосаксонци, когато са ограбвали със силата на оръжието колонии на Португалия, Испания, Холандия и Франция от средата на XVI до края на XVIII век.“²⁶⁰

Германия няма естествена защита и е заобиколена от враждебни държави. Икономическото развитие напредва бавно, в не много богатите на природни ресурси северни райони, и е разорявана от войни и нашествия на всеки сто години. Така германските земи са противоположност на благоприятното местоположение на Англия и Америка.

До 1870 г. държавите от Германската конфедерация са изключително земеделски. Но почвите не са плодородни навсякъде, и между 100 – 200 000 млади германци емигрират в Америка всяка година. След Войната за обединение, Бисмарк и по-късно кайзер Вилхелм II, се стремят да превърнат Германия в индустриална държава по английски модел. Доменни пещи, стоманодобивни заводи и леярни за желязо са построени по поречието на Рейн и Рур с бързи темпове. В корабостроителниците на Северно и Балтийско море е построен търговски флот, пристанищата са внимателно подготвени за бъдеще

²⁵⁸ Rathenau 1918, Bd. IV, S. 124

²⁵⁹ Hans-Olaf Henkel: *Das perfide Albion*. In: *Handelsblatt* vom 12. Dez. 2011

²⁶⁰ Lea 1946, S. 23

щите си нужди, железопътната мрежа е разширени, големите реки са свързани с канали.

В края на XIX век индустриалците на империалистическите страни безмилостно увеличават производството, за да продават стоките си пред конкурентите си. Това кара Фридрих Енгелс да направи коментара, който все още резонира днес: „Производството е в ход, сякаш на Луната са открити няколко хиляди милиона нови потребители.“²⁶¹

Британците все още гледат с пренебрежение към своите германски братовчеди. За да предупредят за германския „боклук“ на пазара, е приет закон, изискващ всички стоки с германски произход да носят етикета „Произведено в Германия“ (*Made in Germany*).

Колко големи трябва да са били учудването и гневът, когато британците откриват, че този дискредитиращ печат, всъщност облагодетелства германските стоки. Нещо повече, от цял свят идват доклади от английските консули, назначени да наблюдават търговията, за нарастващата активност на германските търговци, предприемачи и инженери. В същото време развитието на английската търговия се забавя, докато германската достига безпрецедентни висоти.

Обратното е вярно за емиграцията. Докато броят на емигриращите британци и италианци се увеличава, този на германците пада почти до нула. Не е ли това индикация за просперираща Германия?²⁶²

До края на XIX век английската икономика се утвърждава чрез глобалното господство. Великобритания владее морето и пазарите на всички страни. Но постепенно започва да се усеща относителен упадък в сравнение с безпрецедентния бум на САЩ и Германия. Германската химическа промишленост се превръща в индустриален авангард. Тя е постигнала удивителен успех в надпреварата за световните пазари.

През 1875 г. в Лудвигсхафен *Badische Anilin- und Sodafabriken (BASF)* има само 885 служители; 25 години по-късно този брой достига 6700, а до 1914 г. – до 11 000. Глобалният престиж и печалбите нарастват също толкова бързо.

Карл Дуйсберг, тогава директор и член на борда на *Bayer AG*, първоначално организира картелни споразумения между шестте големи германски химически компании, а след това през 1904 г. представя своя план „за осигуряване на значителната роля на германската индустрия на багрила в целия свят“.²⁶³ На 8 октомври 1904 г. председателите на бордовете на *BASF*, *Bayer* и *Agfa* подписват меморандума в Кайзерхоф (Берлин), така се ражда първата група по интереси (*IG*). От това ядро, цели 20 години по-късно, ще се появи *I.G. Farben* – най-голямата химическа компания в света. Още в началото на Първата световна война, Дуйсберг предвижда бъдещ икономически съюз с Франция, централноевропейските страни и Дания под ръководството на германската химическа индустрия. През 1931 г. Дуйсберг отива още по-далеч и призовава за икономически съюз, простиращ се от Бордо до София, в интерес на германската химия.

Великобритания трябва да противодейства на това бързо индустриално развитие на Германския райх. Първоначално в икономическата сфера се отправя апел към националното чувство. С този вид нематериално защитно мито, държавата и общините започват да отхвърлят в търговете по-евтините, чуждестранни оферти в полза на по-скъпите английски. В същото време, според Валтер Ратенау, английската индустрия насърчава всички усилия за „подчертаване на политическите инциденти с Германия и

²⁶¹ Friedrich Engels: *Die Lage der arbeitenden Klasse in England*. Zitiert wie: <http://gutenberg.spiegel.de/buch/5095/6>; Zugriff am 25. Jan. 2014

²⁶² Kirsten Reers/Laura Naudascher: *Die Auswanderung von Deutschland nach Amerika*; www.philippinum.de/proj/blum/auswanderer/auswanderung.htm

²⁶³ Die I.G.-Farben: <http://schulmodell.eu/geschichte/542-i-g-färben.html>

използването им за извличане на печалба и повишаване на икономическо „национално чувство“.²⁶⁴

Той предсказва, че нематериалната защита няма да е достатъчна за индустриалците в дългосрочен план и се опасява от прекъсването на английската традиция на свободната търговия и завръщането на Англия към протекционизма на защитните мита. Първоначално английският капитал си съперничи с германския капитал по целия свят. Към 1890 г. между двете страни избухва истинска весникарска война. Под заглавието „Нашата истинска външна политика“ консервативното британско седмично списание „*Saturday Review*“ на 24 август 1895 г., пише че „нашият основен съперник в търговията днес не е Франция, а Германия. В случай на война с Германия ще спечелим много и нищо не губим, докато във война с Франция се очакват тежки загуби“. По-нататъшните антигермански статии кулминират до вдъхновеното от Катон искане „*Germania delenda est*“ - Германия трябва да бъде унищожена.²⁶⁵

Списанието със сигурност има влияние, тъй като сред неговите сътрудници са известни личности като министър-председателя лорд Солсбъри, писателите Х. Г. Уелс и Оскар Уайлд.²⁶⁶

Следователно не е изненадващо, че германските журналисти са идентифицирали в Англия предполагаемия враг, който прави всичко по силите си, за да попречи на германския възход. Както е и днес, фокусът е върху резервите от суровини и икономическите райони. Докато за Великобритания новите инвестиционни възможности играят ключова роля, за Германия това е разселването на бързо нарастващото ѝ население. От този момент нататък хранителните магазини също са отворили очите на германците - подобно на това, което по-късно направиха магазините „*Intershop*“ в ГДР с тропическите си плодове.

Рудолф Бернауер (1880-1953), австро-унгарски драматург и театрален режисьор с еврейски корени (принуден е да емигрира в Англия през 1935 г.), е написал интересен разказ за настроението в годините преди войната. През 1905 г., като войник, той е свидетел как сръбски селяни се забавляват, като стрелят зад маршируващите австроунгарски колони. Бернауер се чуди по това време кой стои зад бунтовниците.

Малка Сърбия? Според него тя никога не би се осмелила открито да подстрекава славяните на Унгария срещу правителството. Когато Бернауер посочва евентуална заплаха от война в Берлин, там му се смеят и му е казано, че следващата война ще се води между естествените съперници Англия и Русия, чиито интереси вече се сблъскват в Азия.²⁶⁷

След успешната премиера на оперетата „Принцеса Каприз“²⁶⁸ на 11 май 1912 г. в лондонския театър „Шафтсбъри“ режисьорът Кортнидж е домакин на банкет в чест на двамата текстописци, Бернауер и Велиш, и на диригента. След десерта, Кортнидж завършва речта си, според разказа на Бернауер, така: „Изкуството не познава национални граници, политика и международни конфликти. След края на войната с Германия то ще бъде първото, което ще се завърне в Берлин, за да посети, приятелите си, и да възобнови старите ни отношения!“²⁶⁹ И спасил думата си.

След като Бернауер се опомня от изненадата и пита Кортнидж за обяснение. Той му казва, че влошените условия на живот в Англия са единствено по вина на прекалено

²⁶⁴ Rathenau 1918, Bd. IV, S. 150

²⁶⁵ *Saturday Review* vom 11. Sept. 1897. Zum Pressekrieg zwischen England und Deutschland vgl. Geppert, Dominik: *Pressekrige. Öffentlichkeit und Diplomatie in den deutsch-britischen Beziehungen (1896-1912)*

²⁶⁶ Roberts 1999, S. 39

²⁶⁷ Bernauer 1955, S. 299/300

²⁶⁸ Английският превод на »Der liebe Augustin«

²⁶⁹ Bernauer 1955, S. 301

развиващата се Германия. Днес за по-малките синове е невъзможно да изградят живота си или да създадат собствено богатство в колониите. „Където и да погледнеш по света, най-добрите позиции са заети от германци. Това е непоносимо в дългосрочен план.“

По пътят към дома Бернауер и неговите спътници минават през Париж, където се надяват да се отпуснат на новото и известно ревю „Фоли Бержер“. Но това ревю е „последната капка преляла чашата“, за Бернауер. Акцентът на вечерта са коне, яздени от жокеи, препускащи по вълниста писта с главоломна скорост, без да се отдалечават един от друг на повече от няколко метра. Жокеите, преоблечени като френски шевльоже-ри²⁷⁰ с кираси и развяващи се пера, яздят в кавалерийска атака с извадени саби. Целта бил горящ град, над който думата „Страсбург“ свети в пламъци.

„Тълпата полудя. Това беше директен, възторжен вик за отмъщение срещу Германия, призив за повторно завладяване на Елзас-Лотарингия!“²⁷¹

В края на май 1914 г., по време на разходка в сенчестите гори на Потсдам Бернауер внезапно се натъква на кайзера. На една поляна той минава покрай спрял празен автомобил, от императорския двор, а на волана седи шофьор в ливрея, четящ вестник.

Сто метра по-нататък, той вижда един офицер да се мотае с гръб към него, самотен и потънал в мисли, който накрая сяда на един пън. Но това не е обикновен офицер: „Това беше кайзерът. Той беше подпрял лакътя на здравата си ръка на коляно и подпираше умислен главата си в ръка. Никога не съм виждал толкова тъжен човек... Той се вираше напред, сякаш предвиждаше бедствието, от което нямаше измъкване, нито за него, нито за нас... Какво виждаха изпълнените му с тревога очи? Виждаха ли безкрайните потоци кръв, които ще се пролеят за нищо?“²⁷²

Два месеца по-късно Европа стои на ръба. Противно на очакванията, Англия обявява война на Германия. Бернауер е шокиран от невежеството на германските политики. Защо германският посланик в Лондон, принц Лихновски, не е съобщил истинското настроение в Англия?²⁷³

Централноевропейският митнически съюз на Ратенау. С оглед на опасното развитие на събитията, индустриалецът, писателят и политик Валтер Ратенау (1867-1922) има само една последна възможност: „да се създаде при първа възможност Цент-

ралноевропейски митнически съюз, към който за добро или за лошо, западните държави ще се присъединят рано или късно“.²⁷⁴ Защото те не разполагат с огромното вътрешно потребление на Германия и по-рано ще усетят трудностите на икономическата изолация, тъй като техните индустрии са изградени на тясната основа на националните компании. За Ратенау индустриалното бъдеще принадлежи на креативните технологии „и те могат да бъдат креативни само там, където постоянно се обновяват чрез растеж и нов приток на човешки и икономически сили“.²⁷⁵

Това е известно и в съседните държави и много от техните индустрии ще последват германското върховенство. Ще е по-добре за всички, „ако ни бъде позволено да включим някои природни ресурси, предпочитани производствени обекти и неизползвани потребителски сектори в нашата част от мрежата на общата икономика“.²⁷⁶

²⁷⁰ Шевльоже-ри – френски леки кавалерийски части.

²⁷¹ Bernauer 1955, S. 302

²⁷² Също S. 303

²⁷³ Също S. 306/307

²⁷⁴ Rathenau 1918, Bd. I, S. 276

²⁷⁵ Също

²⁷⁶ Също

Ратенау смята за трудна задача, създаването на свободно функционираща европейска икономическа зона, но не и за невъзможна. Крайният резултат ще е икономическо единство, равностойно и дори превъзхождащо американското, като едновременно с това се премахне националистическата омраза между народите. Липсата на доверие, негодуванието и омразата са само косвени въпроси на властта, империализма и експанзията. „В основата си това са икономически въпроси. Ако европейската икономика се слее в общност, а това ще се случи по-рано, отколкото си мислим, политиката също ще се слее. Това не е световен мир, не е разоръжаване и не е отслабване, а е смекчаване на конфликтите, запазване на силите и цивилизовано общество, основано на солидарност.“²⁷⁷ 231 Но вижданията на Валтер Ратенау са помрачени за доста дълъг период от време, с изстрелите в Сараево.

Глава II. 1914: Зоните на напрежение и политическите интереси

Страхове от войната и инициативите за мир. Първите „модерни“ войни в средата на XIX век – Кримската война (1853-56) и Американската гражданска война (1861-65) се характеризират с масовите армии и най-новите оръжейни технологии, което води до много голям брой загинали и ранени, както и много по-големи военни разходи.

Поради заплахата от глобална война, Фридрих Ницше пише пророчески през 1886 г.: „Времето на дребната политика свърши; следващият век ще донесе борбата за световното господство.“²⁷⁸ Две години по-късно той пророкува: „Ще има войни, каквито никога преди не са се случвали на земята.“²⁷⁹

Подобни страхове тревожат австрийската пацифистка и изследователка на мира Берта фон Зутнер, по рождение графиня фон Кински. Нейният роман от 1889 г. „Долу оръжията!“ (*Die Waffen nieder!*) е една от най-мрачните литературни трактовки на ужасите на войната.

Фридрих Енгелс също предупреждава през 1891 г.: „Ако усилията за предотвратяването на бъдещите войни се провалят, „15 до 20 млна въоръжени мъже ще се избият взаимно и ще опустошат цяла Европа“.²⁸⁰

През същата година Берта фон Зутнер пише: „Нещата стоят така: армии от милиони – разделени на два лагера, дрънкащи оръжия – чакат само знак, за да се нахвърлят една срещу друга...“²⁸¹

Зутнер уместно описва междудържавните отношения, натоварени с нарастващата заплахата от война, като „въоръжена система на страха“. Тази система, твърди тя, е анахронична и недостойна да се нарича мир; отговорните политици трябва да се откажат от принципа на насилието.

През 1892 г. в Берлин е основано Германското общество за мир; „4-ят световен конгрес за мир“ вече се е състоял в Берн, създавайки Международното бюро за мир като постоянна институция. Така работата на националните представителства в Западна Европа и Северна Америка е координирана за да мобилизира обществеността за мирно, основано на арбитраж решение на международните конфликти.

²⁷⁷ Също, Bd.I, S.276

²⁷⁸ Nietzsche 1988, Bd. 5, S. 140

²⁷⁹ Също, Bd. 6, S. 366

²⁸⁰ MEW 1963, Bd. 22, S. 256

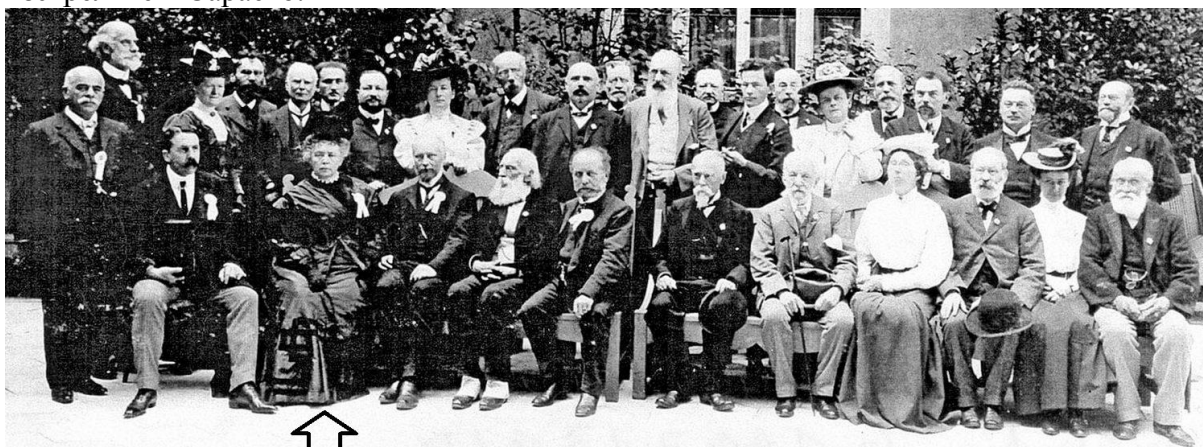
²⁸¹ Suttner 1969, S. 232

Националните бюра за мир включват представители на висшите слоеве на обществото: аристократи и предприемачи, политици и военни, учени и художници, учители и духовници. Всички те се опасяват, че съвременната война ще увеличи прекомерно жертвите и въоръжаването изразходва социални ресурси.

Към 1904 г. Германското общество за мир вече наброява 8000 членове в 74 местни клона; непосредствено преди избухването на Първата световна война има повече от 10 000 членове в 100 местни клона.²⁸²

Когато Берта фон Зутнер получава Нобеловата награда за мир през 1905 г., издателството „Пирсонс“ в Дрезден успява да отпечата в тираж 81-110 хил. екземпляра, нейната книга „Долу оръжията!“. Тя публикувана и преведена на 16 езика, за да „повлияе на мисленето на хиляди хора и така да създава нови условия за антивоенна политика“.²⁸³

Берта фон Зутнер е пощадена от ужаса на „първостепенната катастрофа на XX век“. Тя почива във Виена (на 71 год. от рак) на 21 юни 1914 г., една седмица преди изстрелите в Сараево.

Берта фон Зутнер на конгреса за мир в Мюнхен, 1907 г.

Хоумър Лий и бъдещите войни на империята. Германците често търсят политически модели за подражание в други страни: националистите в Италия, комунистите в Русия и демократите в Англия или САЩ.

Следователно, на германците може да се припишат много неща, но със сигурност не са били неутрални към други народи. Така през XIX век, особено сред учените се развива англофилска тенденцията и дори Гьоте не е бил имунизиран срещу нея.

Но има и по-критични съвременници, като например икономическия теоретик Фридрих Лист. Той „е сред малкото, които поддържаха ясна гледна точка за Англия. Когато неговите предсказания и надежди се сбъдват и Германия се превърща в мощна, издигаща се индустриална сила и се сблъсква с английските бариери по целия свят, към края на века започва известно разочарование, което по време на Бурската война се превърща в „гневно разочарование“. За Хоумър Лий (1876-1912) – американско-китайски военен философ и един вид „геопо-

²⁸² Ernst Woit: Bertha von Suttner und ihr Vermächtnis für das heutige Friedensverständnis, Deutsche Nationalbibliothek: <http://d-nb.info/1013902181/04>

²⁸³ Bock 1989, S. 38

литически Клаузевиц“, малко неща в живота не са брутални, освен идеалите.²⁸⁴ Лий е убеден, че нациите нито възникват, нито стават велики чрез чисто етично или духовно разширяване. Появата и възходът на нациите е резултат изключително от тяхната физическа сила, храброст и бруталност, а упадъкът им е следствие на некомпетентността.

Само чрез войни и завоевания, грабежи и интриги и бруталната употреба на сила – Британската империя се изгражда върху останките на победените от нея предишни морски сили, полуцивилизованите империи на източните принцове и неразвитите територии на дивите народи, завземайки земите и моретата им.

Британската империя надминава всички предшествващи империи: тя обхваща ¼ от общата сухоземна повърхност на Земята и контролира всички морета. Над нея, според Лий, бди „ревнивият и тревожен поглед на англосаксонската раса“, която винаги се стреми да отрече на потиснатите народи, правото на развитие по суша и море. Това се дължи не толкова на размера на владенията ѝ, колкото на тяхното географско разпределение. Британската империя не обхваща нито една съседна територия, а образува кръг от свои владения около цялото земно кълбо, в чиято вътрешна повърхност се намират всички останали сили на земята, никоя от които не може „да следва естествения си растеж, без рано или късно да влезе във военен контакт с Британската империя“.²⁸⁵

Сред тези сили Лий посочва Германия, която е толкова плътно обкръжена от британците, че дори не може да се опита да разшири територията или управлението си, без да застраши сигурността на англосаксонското световно господство. Това го е довежда до мрачното осъзнаване, че националното съществуване винаги е изложено на риск и че човешката борба е безнадеждна. Ето защо хората така лесно търсят убежище в илюзията за вечен мир.

Лий не иска да премине през ценностна преценка за „впечатляващия и мрачен пояс“ на Британската империя, „който означава толкова много ужас и толкова много благородност към света, толкова много свобода и толкова много война“.²⁸⁶

Той се задоволява трезво да демонстрира, че великите нации в Европа или Азия, ако не желаят да изчезнат, в крайна сметка трябва да унищожат Британската империя.²⁸⁷ За тази цел са необходими над 16 млна войници в Европа и над 3 млна в Азия, готови да настъпят в подходящия момент, поотделно или в коалиция и да сломят британската мощ.²⁸⁸ Те ще се изправят срещу английска армия по-малко от 500 000 души, разпръсната по света в безкраен кръг.

Тук Лий дава за пример Великата китайска стена, която точно както Британската стена, е била предназначена да защитава територии, които вече не могат да бъдат защитени. С оглед на военната си по-слабост, доктрината за „баланса на силите“ е най-висшият приоритет на Англия. От XVII век до средата на XX век целта е да се осигури върховенство в Европа, самостоятелно или заедно с втората най-могъща нация по това време.

Още през 1689 г. Законът за бунта възлага на английската армия основната задача да поддържа баланса на силите в Европа. А армиите на европейския континент служат за защита на границите и интересите на държавата или нейните граждани.

²⁸⁴ Walter Maas: *England, Deutschland, Europa. Zur Zusammenkunft in Chequers 193:* http://library.fes.de/cgibin/somo_mktiff.pl?year=1931&pdfs=1931_0517x1931_0518x1931_0519x1931_0520x1931_0521&verz=1931/1931-06-08

²⁸⁵ Lea 1946, S. 22, 26.

²⁸⁶ Lea 1946, S. 26

²⁸⁷ Б. пр.: Изключително верен извод. Днес това се отнася с пълна сила за САЩ, който е пълноправният геополитически наследник на Британската империя. Ако светът иска да е свободен, *USA delenda est!* САЩ е източник на всички злини за света!

²⁸⁸ Lea 1946, S. 26

Точно навреме преди Първата световна война, доминионите, самоуправляващите се колониални територии на Англия, са здраво интегрирани в Британската империя.

В поредицата от колониални конференции от 1887, 1897, 1907 или 1911 г., наред с „Военен комитет“ е създаден „Имперски военен комитет“. Така доминионите официално участват в световната политика на Англия и получават привилегиите, техните войници да умират за интересите ѝ.²⁸⁹

Хоумър Лий заявява в книгата си издадена в 1912 г. „Денят на саксонците“: „Съществуването на Британската империя се основава единствено върху запазването на „баланса на силите“ в Европа. Великобритания трябва да се бори с всички сили, за него, защото гарантира целостта на нейната империя.“²⁹⁰

Шведският геополитик Рудолф Кйелен (1864-1922) в статията си „Великите сили и Световната война“ посочва, че за Англия поддържането на европейския баланс на силите, винаги е било просто претекст, зад който тя си осигурява „световното господство“.²⁹¹

Херцог Луи дьо Сен Симон разпознава тази връзка през XVIII век: „Докато Англия оглушава света с гръмката фраза за баланса на силите в Европа, тя си присвои пълно господство над всички морета и цялата търговия.“²⁹²

Исходът от Наполеоновите войни доказва тази истина. Морално осъждане на доктрината за баланса на силите, което едва ли може да бъде изразено по-остро, идва от англосаксонски източници; В „Енциклопедия на социалните науки“ Сидни Фей заявява: „Принципът на баланса на силите не се основава на справедливостта, а на целесъобразността и силата. Той мобилизира всеобщите страхове и завист и няма задоволително решение; След като се постигне истински баланс, всяка група се страхува, че противниковата група ще укрепне повече и затова чака възможността, да възстанови баланса в своя полза“.²⁹³ (Б. пр.: Поражда се състояние на постоянна нестабилност поради взаимното подозрение и страх.)

Лий посочва два стратегически триъгълника, които трябва да формират отбранителните зони на Индия срещу европейска експанзия: Индия-Кабул-Техеран срещу руска експанзия и Индия-Порт Саид-Техеран срещу германска експанзия. Англия никога не трябва да позволява тези линии да бъдат пресичани от континенталните сили. Това ясно показва, че Персия и Индия, които принадлежат към двата триъгълника и формират центъра на предните гранични зони, заемат ключова позиция в защитата на Индия срещу европейска колониална експанзия.

Аналогиите с днешния ден със сигурност са разпознаваеми. Лий допълнително формулира два закона, които определят избухването на решителни военни действия в бъдеще: „1. Ако богатството на една нация е обратнопропорционално на военната ѝ мощ, а военната мощ на нейния съперник съответства на нейните изисквания, тогава война ще избухне веднага щом военният упадък на първата и икономическите нужди на противниковата нация достигнат определена пресечна точка. 2. Ако експлоатацията на природни ресурси от военно слабата нация възпрепятства развитието на военно по-силните нации, тогава война ще избухне веднага щом икономическите нужди на военно по-силните нации вече не се задоволяват от собствените им природни ресурси“.

²⁸⁹ Б. пр.: Идеята за имперските конференции и обвързването им с британската военна експанзия е идея осъществена изцяло от групата на Роудс-Милнър, популяризирана в доминионите чрез движението „Кръглата маса“. Целта е, военните сили на доминионите да бъдат използвани в планираната война с Германия, за пушечно месо.

²⁹⁰ Lea 1946, S. 267

²⁹¹ Kjellen 1930

²⁹² Maas 1931, a. a. O.

²⁹³ The Penny Cyclopaedia of the Society for the Diffusion of Useful Knowledge, Band XV, London 1839

Военна сила с едновременно икономически упадък – това, което наблюдаваме днес в САЩ, е било положението на Британската империя преди Първата световна война. Хоумър Лий вижда именно това като причина за предстоящото избухване на войната, защото в тази ситуация нацията трябва да води война, за да осигури своето върховенство. Само няколко години преди Първата световна война, той вижда края на Британската империя: „Когато размишляваме върху живата стена на Британската империя, настоящето ни се струва просто като огледало на миналото. Както при Великата китайска стена, наблюдателните кули са се срутили, защото човешката сила, а не времето, ги е унищожила. Самите англосаксонци, а не врагът, са угасили наблюдателните си огньове, съборили са бойниците им и са създали широки пролуки в бастионите. Това вече не е защитна стена, а подобно на Великата китайска стена, паметник“²⁹⁴ Подходящ образ на вътрешния разпад на две велики империи: военноморската сила Великобритания и сухопътната сила Китай!

Осъзнавайки, че дните на Империята са преброени, някои стратегически настроени политици започват да проучват възможни военни съюзи в навечерието на Първата световна война. Преговорите за англо-руска военноморска конвенция, които осигуряват сътрудничество между британските и руските морски пехотинци на брега на Померания, трябва да се разглеждат в този контекст. Това заплашва Германия с трети фронт на север. Поради експлозивния характер на въпроса, сър Едуард Грей нарежда преговорите да се водят при строга секретност и на ниско ниво, като поема по опасния път.

Съдържанието на разговорите достига до Берлин чрез секретаря на руското посолство в Лондон, Бено фон Зибен, и е предоставено в тесен кръг но „бъбривият“ кайзер не сред тях.

Англо-руските споразумения, паралелни с англо-френската военноморска конвенция, сключена през ноември 1912 г., създават у германските държавници вочевидното впечатление, че „обкръжението“ се затваря.²⁹⁵

Когато Берлин иска обяснение от Лондон, Грей ги уверява (б. пр. всъщност излъгва), че няма и не се водят никакви преговори. Това разрушава доверието на Бетман-Холвег в (б. пр. лъжеца) Грей, когато той до тогава вижда като партньор в политиката си на разведряване. Германският канцлер сега е изправен пред въпроса „Молтке очевидно е прав и сега става въпрос само за това кога, а не дали, ще започне войната“.²⁹⁶

Николай II между великият княз Николай Николаевич и Распутин. Русия не си намесва в Балканските войни. Това е изненадващо, като се има предвид, че огромната империя води войни почти непрекъснато в продължение на 300 години и повечето от тях, с изключение на Кримската и Руско-японската война, завършват с победи.

За Сергей Юлиевич Вите (1849-1915), министър-председател през 1905/06 г., Руската империя е по същество военна империя: „Нашето влияние се основава единствено на силата на юмрука ни“²⁹⁷,²³ казва политикът от балтийско-германски произход.

Вите си създава име като успешен предприемач. Назначен в правителството, той тласква напред изграждането на Транссибирската железница и насърчава индустриализацията. Неговата либерална позиция и далновидни реформаторски усилия засилват опозицията му. Той си навлича омразата на консервативния министър на вътрешните работи Вячеслав Константинович фон Плеве,

²⁹⁴ Lea 1946, S. 24-27.

²⁹⁵ Michael Epkenhans in sehpunkte 7 (2007); unter: www.sehpunkte.de/2007/09/12024.html

²⁹⁶ Herfried Münkler: Der Reichskanzler war kein verantwortungsloser Hasardeur. In: *ß/Zvom* 8. Juli 2014

²⁹⁷ Bey 1935, S. 85

който през 1903 г. не се поколебава да изобличи Вите пред царя като участник в еврейска конспирация, което принуждава Вите да подаде оставка като министър на финансите.

След поражението в руско-японската война царят го връща. Но през април 1906 г. той отново е принуден да подаде оставка поради натиска на консервативните правителствени кръгове.

Преди началото на войната, обаче Вите има известно влияние сред интелектуалците в Санкт Петербург. Противно на общата военна истерия в националистическите среди, той заявява на френския посланик Морис Палеолог: „Тази война е лудост. Тя се налага на Царя от съветници, едновременно умели и много късогледни. Трябва да се направи всичко, за да се предотврати тази глупава авантюра.“²⁹⁸²⁴

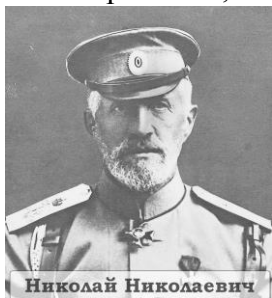
Палеолог, който прави всичко възможно да разпали пламъците на войната, е ужасен и коментира в дневника си: „Това беше единствената фалшива нотка в общото мнение.“ Той съжالياва, „че никой не е имал смелостта да неутрализира този важен човек.“²⁹⁹²³

Най-накрая някой го прави: През 1915 г. 65-годишният Вите е намерен мъртъв в стаята за гости. Като причината за смъртта е посочена, отравяне с газ от печката.³⁰⁰

Сега остава само Распутин, който се застъпва за мира. Днес Вите се смята за един от най-големите либерални реформатори на Русия. През 2011 г. руският президент Дмитрий Медведев и премиерът Владимир Путин обявиха Вите за свой реформаторски модел за подражание.³⁰¹²⁶

За разлика от антибритански настроеният Вите, генерал Владимир Алексеевич Сухомлинов – руски военен министър от 1909 до 1915 г., подкрепя идеята за континентален съюз с Англия, което е и преобладаващото мнение в двора. Сухомлинов, с подкрепата на почти всички кръгове, настояващи за война, разви трескава дейност.

Демократите и либералите също се присъединяват към фундаменталистките националистически групи. В съюз с демокрациите на Англия и Франция те виждат възможност да постигнат парламентарна конституция и управление. Дори социалистите, болшевиките и анархистите възлагат надеждите си на предстоящата война или очакваното поражение, което както през 1905 г. след руско-японската война, ще доведе до друга, този път успешна, революция.

Николай Николаевич

Започвайки през март 1914 г., Сухомлинов провежда пробни мобилизации. Сензационна статия в „*Kölnische Zeitung*“ от 2 март съобщава за военните приготовления на Русия. След това военният министър продължава да налива масло в огъня. В две статии в „Биржевые ведомости“ – от 13 март и 13 юни 1914 г., той подчертава, че „Русия е готова за война и Франция също трябва да е готова“.

По време на процеса за държавна измяна през 1917 г. срещу Сухомлинов, той е обвинен, че е наредил обща мобилизация през 1914 г. без по-висши заповеди.³⁰²²⁷ Ако се вярва на френския посланик Морис Палеолог, Сухомлинов е агент на властолюбивия и окултно настроен велик херцог Николай Николаевич Младши (1856-1929). Гигантският на ръст, внук на цар Николай I, само 12 години по-голям от своя праплеменник,

²⁹⁸ Liepmann, S. 210

²⁹⁹ Също.

³⁰⁰ Б. пр.: Вите умира на 28 февруари 1915 г. от менингит, а не от отравяне. Според френския посланик Палеолог, на 3 март, Николай II му казал, че „голямото огнище на интриги изчезна заедно с него“ (текст от телеграмата на Палеолога до Париж) и посланика добавя: „смъртта на граф Вите беше дълбоко облекчение за мен. Видях в нея Божия знак.“

³⁰¹ Gerald Hosp: Medwedews Vorbild: Der Graf des Zaren; in FAZ vom 4. Mai 2011

³⁰² Suchomlinow 1924, S. 372 ff. und 422 ff.

цар Николай II, е командир на Петербургския окръг от 1905 г. Но той се стреми към по-големи висоти.

През 1907 г. се жени за Анастасия Черногорка, една от шестте красиви дъщери на черногорския крал Николай I Петрович Негош, в Ялта, Крим. С изключение на една, Ксения, която остава неомъжена, останалите се омъжват в кралски семейства: Елена се омъжва за Виктор Емануил III от Савойската династия/Неапол през 1896 г. и става кралица на Италия (по-късно и Албания, след унията наложена от Мусолини), както и императрица на Етиопия в началото на XX век. По-голямата ѝ сестра, Милица, се омъжва за брата на великия херцог Николай Николаевич, руския велик херцог Петър Николаевич Романов, през 1889 г. Зорка, най-голямата, става съпруга на сръбския престолонаследник Александър I. А Анна, най-малката има отлични контакти с Обединеното кралство чрез семейните връзки на съпруга си, принц Франц Йосиф Батенберг.

Значението на малката планинска страна Черна гора, която граничи директно с Австро-Унгария след анексирането на Босна и Херцеговина през 1908 г., все още може да се види днес в малката столица Цетине, във внушителните сгради на посолствата на по-късно воюващите страни. Политическото влияние на трите черногорски кралски дъщери не бива да се подценява. Така великите княгини Милица и Анастасия представят Распутин на царя на 1 ноември 1905 г. Той, очевидно впечатлен, отбелязва в дневника си: „Срещнах Божи човек – Григорий от Тоболска губерния...“³⁰³

През 1919 г. Милица и Анастасия бягат от болшевишка Русия, със своите семейства на британския военен кораб „Марлборо“, първоначално при сестра си Елена и нейния зет, италианския крал Виктор Емануил III.

През 1922 г. целта на Николай Николаевич изглежда постижима: Временното амурско правителство³⁰⁴ в Далечния Изток (последният район, където все още болшевиките не са се установили) го провъзгласява за цар в изгнание. Но последвалото политическо развитие (крахът на бялото движение) го лишава от тази възможност.

През 1912 г. призракът на предстоящото участие във войната особено впечатлява една фигура в Царско село, която и до днес е спорна: Григорий Ефимович Распутин (1869-1916).

Родената в Германия царица Александра Фьодоровна (Аликс) е впечатлена от мъжа, който има уменията на „народен лечител“, защото многократно успявал да овладее кръвоизливите на царевича (престолонаследника), страдащ от хемофилия, дори след като лекарите не успават. Царицата произхождала от династията Хесен-Дармщат и като внучка на кралица Виктория е отгледана в английския двор.

През 1896 г., след две години брак с Николай II, тя пише от Санкт Петербург до братовчедите си в Лондон: „Радвам се на самотата и отчаянието, защото обкръжението на съпруга ми е от фалшиви и неискрени хора. Плача и скърбя по цял ден, защото чувс-

³⁰³ Stein 1997, S. 32

³⁰⁴ Половин година след Октомврийската революция, през април 1918 г., по искане на САЩ, британски и японски войски дебаркират във Владивосток и Хабаровск – Сибирската интервенция. Това е последният и неуспешен опит на Антантата да подкрепи в Руската гражданска война антиболшевишките сили, (Бялата армия). През юни 1920 г. американците и техните съюзници се изтеглят от Владивосток. Страхувайки се от комунизма, японците подкрепят войските на Бялата армия през май 1921 г., като създават „Временното амурско правителство“.

твам, че съпругът ми е твърде добър и неопитен. Какво ще стане в крайна сметка с всичко това?³⁰⁵

През 1907 г. Распутин идва в двора и царицата му се доверява напълно. Той произхожда от свят, който едва ли някой в царския двор може да си представи: израства в село Проковское, Тюменска област, в Тоболска губерния в Сибир. Баща му, Ефим Якович, и майка му, Анна Василиевна, притежават собствена земя като свободни селяни, няколко крави и коне, които дават под наем за пощенски услуги.³⁰⁶

Распутин никога не е отричал произхода си. Напротив: Той съзнателно се представя като груб селянин, дори във външния си вид и така в аристократичното общество на Санкт Петербург, той подчертава принадлежността си към руския народ.

Аристократите се възхищават на Франция и Англия. Френският език е предпочитан дори и за обичайните разговори.

А появилият се Распутин, те възприемат като парвеню, шарлатанин, разпуснат женкар, когото трябвало да елиминират. Въпреки това, волевиият мъж от Сибир използвал възможностите си в царския двор, за да влияе на политиката в интерес на народа и мира. Това неизбежно води царя до конфликт с Държавната дума, Църквата, армията и най-близките му роднини, великите князе.

С избухването на войната френският и британският посланици също се опасяват много от влиянието на Распутин. Колкото по-голямо е влиянието му в двора, толкова по-бързо нараства групата от неговите врагове. Всичко това води до заключението, че политическата му роля не бива да се подценява. Със своя прост, селски здрав разум, Распутин мрази войната. Според Есад бей, пред лицето на общоевропейското превъоръжаване поради Балканските войни, се твърди, че той е удрял с юмрук по масата, крещял, пророкувал ужасни неща и проклинал с брутална вулгарност.³⁰⁷

Когато Николай Николаевич се опитва да убеди царя да се намеси във войната, се твърди, че Распутин го умолявал да не предприема това, защото ще си навлече неизбежните удари на съдбата.³⁰⁸ Това влияние, естествено, не харесва на подстрекателите на войната, великите князе и армейското ръководство, които разпространяват пропагандните лъжи из цяла Русия, че Австро-Унгария потиска славянските им братя на Балканите. Техният владетел обаче се вслуша в думите „стареца“, защото чрез него чува гласа на руския народ – поне гласът на руските селяни. Дали Николай II, под влияние на Распутин, наистина е обмислял прилагането на либерални и дори социални реформи? Поне висшата аристокрация го обвинява в това.

Противниците на Распутин са почти всички членове на царското семейство, военното ръководство и най-влиятелните аристократи в Русия. Те стигат до решението, че влиянието на „стареца“ върху царя трябва да бъде отстранено на всяка цена. Така се стига до идеята за заговор, за трайното отстраняване на миротвореца от двора. Още през 1912 г. е публикувано писмо от генерал Богданович до генерал Иван Антонович

³⁰⁵ Liepman 1976, S. 95 f.

³⁰⁶ Stein 1997, S. 15 f.

³⁰⁷ Bey 1935, S. 316

³⁰⁸ Spiridowitsch 1939, S. 145

Думбадзе (1851-1916), тогава кмет на Ялта, в което той го информира, че много руснаци се надяват, той да „удави досадния скитник в Черно море“.³⁰⁹

Заговорът за покушението обаче трябваше да почака. Начело на войнствените шовинистични сили в Русия е Владимир Пуришкевич (1870-1920), депутат от Думата и лидер на националистическото крило в парламента. Той е блестящ оратор с остър език, известен в цялата страна: плешив и обикновено носещ черно пенсне. Носят се слухове, че поддържа отношения и връзки с чуждестранните посолства.³¹⁰³⁵

Той е смятан за един от най-фанатичните водачи на съюза „Черната сотня“. Тогавашните монархическо-националистически организации от началото на XX век се наричат „Черната сотня“ или „Чернототнинци“, като например „Съюзът на руския народ“. Тези сдружения, подкрепяни от държавата, възникват след революцията от 1905 г. и получават финансова и организационна подкрепа от вътрешното министерство.

Така под егидата на „Черната сотня“ започва издаването на голямо количество антисемитски и популистки вестници, брошури и листовки. Те твърдят, че руската либерална пропаганда е финансирана изключително с еврейски пари и обслужва интересите на световното еврейство. Някои от тези материали, като т. нар. „Протоколи на сионските мъдреци“, по-късно са използвани за антисемитска пропаганда по време на Третия райх.³¹¹

Подхранвани от това, крайните руски антисемитски „общества“, са сред основните подстрекатели на еврейските погроми, започнали след Руската революция в 1905 г., като контратерор срещу революционерите (считана за евреи).

Поради вътрешни разногласия, Пуришкевич напуска „сотнята“ през есента на 1907 г. След него напускат и други недоволни членове, които сформираха свои собствени организации. През ноември 1908 г. Пуришкевич основава „Руски народен съюз Архангел Михаил“. Той вярва, че подобно на архангел Михаил, трябва да убие „Сатана“. Именно Пуришкевич има важна роля в заговора и убийството на Распутин през 1916 г., както може да се прочете в книгата му „Как убих Распутин“ стр. 257 и сл.).³¹² Преди това той се среща с коменданта на двореца, граф Деджудлин, за да представи плана си.

„Владей Британия“ - От Бурската война до Първата световна война. Около

1900 г. светът не е по-спокоен, отколкото е днес. Точно както през първото десетилетие на XXI век се наблюдават ужасяващи военни доклади от Близкия изток и Северна Африка, в началото на XX век подобно е положението в Южна Африка (Бурската война) и Азия (Руско-японска война).

Още в средата на XIX век британските експанзионистични амбиции са насочени към двете независими бурски републики, „Оранжевата свободна държава“ (основана през 1842 г.) и „Южноафриканската република“ (1853 г.), известна още като Трансваал. Богатите им ресурси от злато и диаманти са твърде изкушаващи и британците с удоволствие искат да ги присвоят. Стремехът към териториално затворена икономическа зона, включително контрол върху природните ресурси на Африка, също изиграва роля в тези съображения.

³⁰⁹ Също, S. 142

³¹⁰ Liepman 1976, S. 115

³¹¹ Groy 1990, S. 31

³¹² Purishkewitsch 1991

Движещата сила зад империалистическите планове в Южна Африка е Сесил Роудс (1853-1902), британски предприемач, който забогатява от добив на диаманти. Последовател на Дарвин, Роудс вижда съдбата си от ранна възраст, като служба в името на триумфа на Империята. След като е приет в масонска ложа през 1877 г., той записва своите водещи принципи: По отношение на Африка той иска да се използва всяка възможност за придобиване на територии за да се разширява жизненото пространство на англосаксонците. Да се постави целият „нецивилизован свят“ под британско управление, също САЩ трябва да бъдат върнати в „империята на англосаксонската раса“ – която той разглежда като „господарска раса“. За целта основава тайно общество („Тайният елит“), подобно на църковен орден, чиито избрани, изпитани и заклетни членове ще служат на тази идея до края на живота си. Неговата мечта е построяването на жп-линия от Кейптаун до Кайро, която да преминава изцяло през английска колониална империя, простираща се от Египет до Южна Африка. За тази цел, Роудс последователно завладява Бечуаналенд (сега Ботсвана) за британската корона през 1885 г., Южна Родезия (наричана на неговото име, сега Зимбабве) и Северна Родезия (сега Замбия), за британската корона през 1891 г. Като министър-председател на Капската колония в днешна Южна Африка, Роудс продължава политиката си на обкръжение и организира „нападението на Джеймсън“ през 1895 г.

Под ръководството на управителя на Южна Родезия, и негов подчинен и близък приятел Леандър Стар Джеймсън, пробританските сили в Йоханесбург трябва да свалят президента на Трансваалската република, Паул Крюгер (1825-1904). Бурите обаче успешно осуетяват този план, което кара кайзер Вилхелм II да изпрати поздравителна телеграма до Крюгер на 3 януари 1896 г.³¹³ Във Великобритания т. нар. „депеша до Крюгер“ предизвиква вълна от антигерманско възмущение, а в Германия мнозина се чудят на дипломатическата неловкост на кайзера.

През 1897 г. Алфред Милнър, съмишленик и приятел на Роудс, заема поста губернатор на провинция Кейп и върховен комисар за Южна Африка. Заедно с британския колониален секретар Джоузеф Чембърлейн, той незабавно обмисля завладяването на „Оранжевата свободна държава“, въпреки че британците са признали нейната независимост през 1854 г. Това подтиква президента на Бурската република, Мартинус Т. Стейн, да покани Милнър и Крюгер на „помирителни разговори“ в Блумфонтейн на 30 май 1899 г. Милнър обаче умишлено подкопава компромисните предложения на Крюгер и изисква 10 000 войници от Лондон, за да подсилят гарнизона в съседната британска колония Натал. В случай на война, армейски корпус от 50 000 души под командването на генерал Редвърс Бълър ще се намеси. Британският кабинет одобрява предложението Милнър-Чембърлейн. До края на септември войските са разположени близо до границата, до гр. Дънди. Впоследствие британците разпалват Втората англо-бурска война (1899-1902) под претекст, че се борят срещу законодателството срещу чужденците в бурските републики. След изненадващите първоначални успехи на бурите, генерал Бълър е заменен от фелдмаршал Фредерик Слей Робъртс. С него идват 60 000 нови подкрепления. Като началник на щаба на Робъртс, генерал Хорацио Хърбърт Кичънър

³¹³ Б. пр.: Емоционално и лекомислено действие на кайзера.

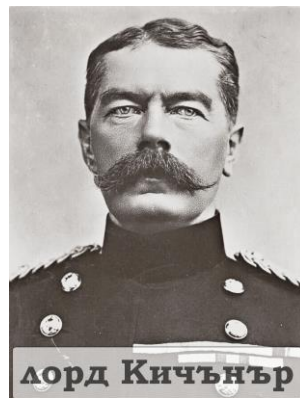
(1850-1916), „Героят на Хартум“³¹⁴, организира завладяването на Йоханесбург и Претория през 1900 г. Войната изглежда спечелена. Лорд Робъртс се завръща в Англия и предава командването на Кичънър. Докато кампанията за унищожение срещу бурите все още е в ход в Южна Африка, 81-годишната кралица Виктория умира в ранната вечер на 22 януари 1901 г. Семейство Уиндзор се събира на смъртния ѝ одър, включително най-големият ѝ син, който я наследява като Едуард VII (1841 – 1910), и внукът ѝ, германският император Вилхелм II. Той използва присъствието си в Лондон, за да предложи на представителите на английското правителство отбранителен съюз.

Предвид все още бушуващата Бурска война и заплашителните действия на Русия в Афганистан и Тибет, този съюз би дал на Англия „континентален меч“ срещу Русия.³¹⁵ Но най-висшият служител в дипломатическата служба, Франсис Бърти (покъсно посланик в Рим, а след това в Париж), отказва, опасявайки се, че цената ще бъде твърде висока, „жертвайки свободата си да провеждаме британската световна политика“.³¹⁶

Настроени окончателно срещу Германия, британските държавници се надяват да елиминират нейното икономическо превъзходство. През 80-те години на XIX век, когато обемът на германската търговия все още изглежда безопасен, престолонаследникът Едуард се застъпва за англо-германско сътрудничество срещу Русия.

Сега той започва двойна игра с Русия. От една страна, Англия търси помирение; от друга, тя подкрепя руския враг, Япония, подготвяйки тежкото поражение на Русия в Източна Азия.

Бурската война обаче, все още по никакъв начин не била спечелена. Бурите въвлечат британците в скъпоструващата и изтощителна партизанска война. В отговор Кичънър прилага стратегията на „изгорената земя“. Неговата армия систематично унищожава бурските ферми, стопанства, ниви, унищожават реколтата и убиват и отвлечат жиготните – няколко милиона коня, говеда и овце. Около 154 000 жени и деца, чийто мъже воюват, са депортирани в „концентрационни лагери“.

Много историци „пропускат“ да споменат, че 115 000 чернокожи земеделски работници и техните семейства също са затворени в такива лагери за интерниране.

Там условията на живот са катастрофални. В резултат на глада, умират 50 000 затворници, от които над 20 000 деца.³¹⁷

В началото на май 1902 г. оръжията замлъкват в тази жестока война, е спечелена чрез безкомпромисната стратегия на Кичънър. Около 30 000 бурски войници воюват срещу 250 000 от общо изпратените 400 000 британски войници.

Сатиричният вестник „*L'Assiette au Beurre*“³¹⁸ не се свени да представи Сесил Роудс като бурския гробар, който е преследвал унищожението на свободния бурски народ в интерес на англосаксонския капитал, защото целта е придобиването на златните и диамантени находища на Трансваал.³¹⁹

³¹⁴ Flint 1974, S. 248-252

³¹⁵ Кичънър води успешна битка в Судан през 1898 г. и получава титлата лорд и „героят от Хартум“.

³¹⁶ Съюзници на континента, които представляват военните интереси на Великобритания.

³¹⁷ Hamilton 1990, S. 30

³¹⁸ Вж. карикатурата: „Наследството“ на Сесил Роудс, публикувано през 1902 г. във френското сатирично списание „*L'Assiette au Beurre*“ (Чинията с масло).

³¹⁹ Б. пр.: В случая основният стратег на „бурското етническо прочистване“ не е Роудс, а Алфред Милнър, който вече взема контрола над тайното общество в свои ръце. Роудс вече е много болен и умира в същата 1902 г., като преди това обявява Милнър за свой наследник.

В тази война капитан Хенри Хюз Уилсън (1864-1922), издигнат от своя ирландски сънародник и началник генерал Робъртс, започва бъдещата си кариера и достига чин майор. При избухването на Първата световна война той е главен офицер за връзка с френската армия. През 1919 г. е повишен в фелдмаршал и удостоен с титлата барон.

Уинстън Чърчил също се възползва от Бурската война. Той е в Южна Африка като военен кореспондент на „Morning Post“ до залавянето му от бурите. Бягството му от Претория до португалската колония Мозамбик, на почти 500 км разстояние, го прави мигновено популярен в родината му и национален герой в очите на много от неговите сънародници.³²⁰ Това му помага на общите избори през 1900 г. и той влиза в парламента.³²¹⁴³

Кичънър е удостоен с титлата „виконт на Хартум, Ваал и колонията Трансваал“ и е прославен в „Таймс“³²² като „въплъщение на войнишка мъжественост, която единствена може да спаси нацията, застрашена от феминизация чрез лукса и цивилизацията“.³²³⁴⁴

Както през 1898 г. след завръщането си от победоносната Суданска кампания където сваля френското знаме във Фашода, Кичънър предприема петседмична триумфална обиколка из Великобритания през 1902 г. след като корабът му пристига в пристанище Дувър. Почетните гражданства и се сипут върху него.

На театрални посещения той получава овациите на хиляди, а в двореца Уиндзор – благодарностите на краля. Една империя се нуждае от герои. А влиятелните медийни фигури от онова време разбират как да създават герои: победоносният генерал се превръща в осезаема демонстрация на британската световна сила.³²⁴⁴⁵

Германия, която дълго време се въздържа от водене на завоевателни войни, няма подобни героични образи. Противоречивият германски генерал Лотар фон Трота (1848-1920), който кърваво потушил въстанието на хотентотите хереро в германска Югозападна Африка през 1904/05 г., няма претенции за слава. Жестокото поведение на Трота по време на наказателната операция, възмущава Вилхелм II и той демонстративно отказва да го приеме след завръщането му в Берлин. Сигналът е ясно разбран от обществото и Трота е отбягван в представителните среди. Така в Германската империя само кайзерът се явява в униформа на генерал без да е воювал нито една битка.

Прославянето на милитаризма е нещо обичайно във всички европейски метрополии по това време. Според Патрик Дж. Бюканън, кандидат за президент на САЩ през 2000 г., Германия е сред най-малко воюващите нации, през века между Ватерло (1815) и началото на Първата световна война (1914): В този период, Великобритания е водила 10 войни, Русия – 7, Франция – 5, Австрия – 3, и Прусия/Германия – 3.³²⁵⁴⁶

От 1871 до 1914 г. германците не са водили нито една война, за период от 43 години. Защо тогава наричат Германия „Касапинът на Европа“?, пита Бюканън, преди да добавя: „Но точно така я наричат британските държавници от онова време, а някои британски историци продължават да го правят и днес. В сравнение с „военните герои“

³²⁰ Б. пр.: Без реално изобицо да е такъв. Един позър и измамник, който съчинява измислените героични истории около бягството си, е направен „герой“ от вестниците контролирани от групата на Милнър.

³²¹ Ferris, John: *Small Wars and Great Games: The British Empire and Hybrid Warfare, 1700-1970*, in Murray 2012, S. 218, Fn 29

³²² Б. пр. „Таймс“ е изцяло контролиран от Милнър.

³²³ Jenkins 2001, S. 61 f.

³²⁴ *The Times* vom 9. und 12. Juli 1902; zitiert wie: Werkstatt Geschichte 43, 2006, S. 33

³²⁵ Werkstatt Geschichte 43, 2006, S. 27

на Великобритания, английските политици бледнеят, бивайки обвинявани единствено за провалите във военни конфликти.³²⁶

Лорд Солсбъри, министър-председател до 1902 г., публично философства, че политическата система е неподходяща като „инструмент на войната“.³²⁷ 48 Той получава подкрепа от своя предшественик на поста, либерала лорд Арчибалд Роузбъри, който определя партийната политика като „неизбежно зло“ и затова копнее за „железен“ диктатор, който да управлява като Кромуел.³²⁸

Тогавашият капитан Чарлз Рос, служил като офицер за свръзка в Бурската война, отива още по-далеч и публикува книга през 1902 г., в която призовава за установяване на военна диктатура в случай, че цивилните политици се окажат неспособни да защитят Империята.³²⁹ Книгата изобщо не наврежда на кариерата му: 14 години по-късно той ще командва 6-та дивизия като генерал-майор.

От днешна гледна точка, според Патрик Вагнер, едва ли е разбираемо, че някои английски политици са били готови „частично да се откажат от върховенството на парламента и правителството над генералите“³³⁰ след Бурската война.³³¹ 5' Предвид катастрофалното поражение на британската армия в Бурската война, причинено от лошо политическо ръководство, единственото важно нещо е възстановяването на мощта на Англия.

Още през 1898 г. британският журналист Джордж У. Стивънс разпространява идеята, един ден Кичънър да бъде назначен за военен министър.³³² 52 В началото на 1903 г. вестник „Таймс“ призовава Кичънър да бъде назначен за началник на Генералния щаб³³³, 55 и накрая, през 1905 г., Роузбъри изисква свобода на действие за Кичънър като началник на Генералния щаб, твърдейки, че той е гениален човек, какъвто в една нация няма да се роди два пъти за един век.³³⁴

Сега дори много консерватори са убедени, че един либерален министър-председател би назначил Кичънър за военен министър с диктаторски правомощия. Искането на Роузбъри е разбираемо предвид събитията от 1904 г.

След скъпоструващата Бурска война Англия е принудена да осигури трайно своите сфери на интерес в Азия и Северна Африка. Необходими са съюзници. За да предотврати настъплението на Русия в Азия, Великобритания сключва англо-японския съюз на 30 януари 1902 г., след което японците атакуват контролираното от Русия пристанище Порт Артур; дългосрочната цел е завладяването на Манджурия и Корея. Великобритания, като съюзник на Япония, се страхува от заплитания с Франция, която е съюзник на Русия, през 1904 г. последва сключването на Антантата.

Гледайки напред, Лондон иска да предотврати конфликта на интереси в надпреварата за Африка. В рамките на Антантата, Египет е отреден за британската сфера на

³²⁶ Buchanan 2008, S. 58

³²⁷ Също.

³²⁸ Andrew S. Thompson: *The Language of Imperialism and the Meaning of Empire: Imperial Discourse in British Politics, 1895-1914*; in *Journal of British Studies* 36 (1997), S. 160

³²⁹ Pugh 2002, S. 103

³³⁰ Б. пр.: Напълно е разбираемо, парламентарната демокрация е най-лошата форма на управление измислена някога, и всички нейни слабости вече са били налични в Британия, затова има и отвращение от нея. Затова се появява и тайният имперски елит, чието създаване започва още при Дизраели и основно при Солсбъри. Днес парламентарната демокрация се поддържа изкуствено от световният жандарм САЩ, защото е твърде удобна за американското световно господство, тъй като тя руши държавността и нейните представители са напълно безотговорни, корумпирани, и лесно служат на този който им плаща. В България наблюдаваме този срамен театър от 1989 г. насам.

³³¹ Ross 1902

³³² Patrick Wagner: *Empires hero ist Corning home*; in *WerkstattGeschichte* 43, 2006, S. 36

³³³ Steevens 1909, S. 46

³³⁴ Също

влияние, а Мароко – за френската. Докато Лондон е загрижен за Суецкия канал, Париж се стреми да доминира в Магреба³³⁵.

Сега всичко, което остава за Великобритания, е да анулира „Мадридския договор“ от 1880 г., която гарантира суверенитет и „политика на отворени врати“ към султана на Мароко.

Междувременно японците безмилостно се насочват към целите си. След като руската Тихоокеанска ескадра е унищожена, руският Балтийски флот е преименуван на „Втора Тихоокеанска ескадра“ през октомври 1904 г. и е изпратен към Владивосток. В нощта на 21 срещу 22 октомври 1904 г. се случва т. нар. „инцидент в Догър Банк“: 30 британски рибарски корабчета са атакувани от руския флот. Причината е объркването на руските моряци, заблудени от несигурни съобщения за присъствието на японски торпедни кораби в Северно море, които ги чакат в засада. В продължение на няколко дни Европа се клати на ръба на британско-руска война, в която може да бъде въвлечена и Германия, тъй като германските товарни кораби от линията Хамбург-Америка снабдяват „Втора Тихоокеанска ескадра“ с въглища, което Япония и Великобритания разглеждат като нарушение на германския неутралитет.

Германското правителство се стреми да разведри конфликта, като предлага на Русия, въглищните кораби за продажба, за да могат те да плават под руски флаг. Санкт Петербург отхвърля това искане и настоява за изпълнение на договора. Това поставя Германия да седи между два стола.

Руско-английското напрежение, произтичащо от инцидента, прави Русия привлекателен потенциален партньор за Германия.³³⁶ Преговорите за съюз обаче се провалят още в началото на 1905 г. и Берлин гледа на международната ситуация с безпокойство. За разлика от този провал, френският външен министър Теофил Делкасе успява да разшири отношенията си с Англия и Русия и да се подготви за „мирното проникване“ (*Penetration Pacifique*) в Мароко, с цел окончателното му разделяне.

В края на 1904 г. султан Абд ел-Азиз отхвърля програмата за реформи, „препоръчана“ от Франция под лек натиск, която превръща Мароко в пълен протекторат на Франция.³³⁷ Германия, една от силите подписалите Мадридския договор, не е препъни-камък за Делкасе, и той не смята да я включва в преговорите си с Италия и Испания. Той се надява да постигне компромис с Германия по мароканския въпрос чрез териториални отстъпки в други части на Африка.³³⁸

В Мароко Германия има легитимни икономически интереси, които защитава, и затова Вилхелм II настоява за спазване на Мадридския договор и отрича всякакви амбиции за териториални придобивки на испанския крал. Това неминуемо създава конфронтация.

Военното демонстриране на сила обаче не е препоръчително, тъй като войната в колонии при потушаване на хотентотския бунт, е непопулярна сред германската общественост. Така на 15 март 1905 г. канцлерът Бернхард фон Бюлов обявява в Райхстага, че германските икономически интереси в Мароко трябва да бъдат защитени. Вилхелм II е скептичен към това му намерение. Бюлов също настоява, кайзерът да използва ваканционното си пътуване с парахода „Дойчланд“, принадлежащ на компанията обслужваща линията Хамбург-Америка, за да направи демонстративно посещение при мароканския султан в Танжер. Кайзерът изказва своите опасения и ги обсъжда с държав-

³³⁵ *Общо название на Северозападна Африка – Алжир, Мароко, Мавритания, Западна Сахара, от арабското al-Mağrib - на запад.*

³³⁶ <http://trove.nla.gov.au/ndp/del/article/68722445>

³³⁷ *Dülffer 1997, S. 559*

³³⁸ *Също, S. 561*

ния заместник-секретар фон Шьон на борда, са изпратени по телеграфа до Берлин. Но Бюлов продължава да настоява за договорената програма.³³⁹

На 31 март 1905 г. кайзерът произнася кратка реч в Танжер, в която подчертава, че посещава султана като независим владетел и се надява, под негово ръководство свободно Мароко, даде възможност за мирна конкуренция между всички народи.

Въпреки предпазливия език, самото посещение е възприето като обида от Англия и Франция и веднага се използва, за да се обвини Германия в агресивни намерения.

Освен това германската страна предлага международна конференция по мароканските въпроси. Френските вестници съобщават единодушно, че министър-председателят е попитал министъра на войната и флота дали Франция е готова за война, но му е отговорено отрицателно.

След това Министерският съвет единодушно приема предложението на германската конференция, с изключение на Теофил Делкасе. Той подава оставка и гневно защита политиката си, пред вестниците. Той е получил обещание от Англия, че в случай на война, тя ще застане на страната на Франция и ще изпрати на датска земя с британски експедиционни сили от 100 000 души, откъдето ще превземат Килския канал и Шлезвиг-Холщайн.

Какво е накарала Делкасе да издаде важни държавни тайни, едва ли е само от наранената суета? Дипломатът сър Еър Кроу (1864-1925) – по ирония на съдбата, наполовина от немски произход, за което е многократно атакуван в британския печат, сравнява поведението на Англия и Германия към „предизвикателството“ в Мароко, като „достойно“ и „нахално“.³⁴⁰

Настояването на Германия за международното право наруши британско-френските планове – това не можеше да бъде толерирано.

Американската историчка Барбара Такман (1912-1989), племенница на Хенри Моргантау (б. пр. т.е. яростна германофобка, идеологизатор, а не историк), описва посещението на кайзера като „скандално“³⁴¹, което трябва да провокира Франция. Провокацията обаче идва от Франция, защото тя преследва завоевателни цели в Мароко, заобикаляйки Германия, страна по Мадридския договор. Според Такман, французите възприемат посещението като сондиране на Германия дали е дошло времето, отново да се хване за оръжие. Времето за това ще дойде, ако не веднага, то поне скоро...

В статията си в „*Der Spiegel*“ от 1964 г. Такман се обръща и към настроението в Англия: „В самия момент, когато германският кайзер, язди нервен по улиците на Танжер на буен бял кон, шабът (британският) е зает с теоретично шабно занятие. Предполага се, че германците ще напреднат през Белгия с широкообхватно обкръжение северно и западно от река Маас. (планът Шлифен) Щабното занятие по карта, доказва на началника на отдела за военни операции генерал Гриърсън и неговия помощник генерал Робъртсън, че е малка вероятността германците да бъдат спрени, освен ако британските сили не се появят бързо и в достатъчен брой“.³⁴²

Генерал Джеймс М. Гриърсън (1859-1914), подобно на подчинения си Уилям Робъртсън (1860-1933), е натрупал опит в Бурската война. Първоначално служи под командването на генерал Хенри Е. Ууд като началник-шаб, а след това от 1904 до 1906 г. като началник на отдела за военни операции в щаба на армията (началник оперативен отдел).

³³⁹ Christopher 1968, S. 138 ff

³⁴⁰ Kurenberg 1951, S. 187.

³⁴¹ Tuchman 1984, S. 135

³⁴² Tuchman, Barbara: Wie es zum Ersten Weltkrieg kam; in *Der Spiegel* Nr. 14 vom 1. April 1964

Дори по време на първата Мароканска криза през 1905 г. британското ръководство е наясно, че в случай на война, те ще изпратят британските сили бързо и в достатъчен брой на континента.

В „Лунатиците“ историкът Кристофър Кларк се дистанцира от едностранчивото обвинение срещу кайзер Вилхелм II като нарушител на мира: Германия, по време на Мароканската криза, се опитва да осигури спазването на международен договор.³⁴³ За разлика от това, Франция се стреми да окупира Мароко. За тази цел тя тайно си осигурява съгласието на Русия, Великобритания и други сили (доп. пр. Италия и Испания), като същевременно умишлено изключва Германия. Така който се опитва да предотврати нарушение на международното право, е очернен със задна дата.

По отношение на Германия, обективността на Такман със сигурност е много съмнителна. (доп. пр. Не съмнителна, тя е тенденциозна и нагла³⁴⁴). Книгата ѝ „Оръдията през август“³⁴⁵ е изпълнена с цялата английска пропаганда от Първата световна война, която е публично опровергана десетилетия по-рано от депутата на Консервативната партия лорд Понсънби.

Посещението на кайзера в Танжер всъщност е наивен политически гаф, една безсмислена, просто глупава мисия. Но това посещение изобщо не може да се определи като „скандално“. Нито пък реформата на британската армия и военните планове са нападение на Германия, не са свързани с Мароканската криза.

На конференцията за Мароко, инициирана от Германия, Франция получава концесията за съвместно управление с Испания, на мароканската полиция и държавната банка. Така Франция се възползва от кризата и продължава да увеличава колониалните си придобивки, Германия се оказва международно изолирана.

Междувременно политическите стратегии на британското консервативно правителство на Артър Балфур обмислят независим подход в Белгия. За тази цел министър-председателят иска доклад, определящ колко бързо четири дивизии могат да бъдат мобилизирани и изпратени чрез десант в Белгия в случай на германско нашествие.

Докато генералите Гирсън и Робъртсън все още пресмятат, оценят и планират бъдещият военен театър по френско-белгийската граница, правителствена криза принуждава правителството на Балфур да подаде оставка през декември 1905 г., заменено от либералното правителство на 69-годишния сър Хенри Кембъл-Банерман (1836-1908).

Трима политици от империалистическото крило на Либералната партия, Хърбърт Хенри Аскуит, Ричард Халдейн и сър Едуард Грей, заемат важни правителствени постове. Грей става външен министър и заема поста до 1916 г.

Още преди кризата, тримата империалисти се срещат през ноември в рибарската хижа на Грей в Релугас, Шотландия. Тук те обмислят заговор срещу дългогодишния лидер на партията, Кембъл-Банерман, който принадлежи към „лявото“ пацифистко крило, и да му попречат, да влияе върху формирането на кабинета. Следващата им цел е да го елиминират, като издействат лордска титла за неудобния лидер и го изпратят в Камарата на лордовете. Така ще разчистят пътя за Аскуит за премиерския пост.

Кембъл-Банерман възнамерява да назначи консервативния и скромнен Виктор Александър Брюс (1849-1917), граф Елгин, за министър на външните работи. Обещаващ избор, като се има предвид, че Брюс е председател на парламентарната анкетна комисия, разследваща провеждането на „Втората бурска война“ от 1902 до 1903 г. Той е запознат с тайните връзки от тази война.

³⁴³ Clark 2013

³⁴⁴ Б. пр.: Самият факт, че е племенница на евреина, яростен германофоб Хенри Моргантау, е достатъчен, човек да не си губи времето с тази идеологизирана пропаганда в стил Фр. Фишер.

³⁴⁵ Tuchman 1965

Лидерът на дясното имперското крило на Либералната партия, Хърбърт Хенри Аскуит (1852-1928), настоява за външен министър - сър Едуард Грей и Брюс е назначен за секретар по колонии (министър на колонии), а младият Чърчил става негов заместник. Чарлз Хардинг, дотогава посланик в Санкт Петербург, става заместник-външен министър. Неговото протеже Артър Никълсън, известен със силно германофобските си възгледи, заема мястото му в Санкт Петербург, а друг фаворит, също толкова антигермански настроен, Луи дю Пан Майе, става личен секретар на Грей.

Ричард Халдейн (1856-1928), адвокат, и почитател на немската философия, е назначен за държавен секретар по военните въпроси, т.е. военен министър, длъжност, която ще заема до 1912 г.

Още през първата седмица, французите предпазливо се обръщат към Грей, по въпроса за продължаване на съвместното военно планиране. Грей посочил, че няма намерение да „оттегля“ уверенията, дадени на Франция от неговия предшественик.

Той пита Халдейн дали има споразумения, съгласно които англичаните трябва да воюват рамо до рамо с французите в случай на извънредна ситуация. Халдейн проверява документацията в министерството, но не намира нищо.³⁴⁶

За да се защити, Халдейн кара генерал Гриърсън и майор Юге, френският военен аташе в Лондон, да подпишат писмо, документиращо необвързващия характер на предложените преговори. След това той и Грей оставят по-нататъшното развитие на военните преговори „поради съображения, свързани с юрисдикцията“. Оттогава нататък Генералният щаб поема въпроса.

На 22 декември 1905 г. Кембъл-Банерман произнася първата си публична реч като нов министър-председател, в която се обръща към традиционните либерални теми за мир, съкращаване на армията и реформи: „Милитаризмът, разхищението и протекционизмът, са плевели които растат на една и съща нива, и ако искаме да обработваме нивата, първо трябва да ги изкореним всички. Лично аз не вярвам, че протекционизмът в такъв мащаб е възможен в нашата страна без Южноафриканската война. Можем да разчитаме, че докато се борим за отворени пристанища и за евтини храни и суровини, от които зависят просперитетът на нашия народ и процъфтяващата търговия, ние едновременно се борим с онези сили, привилегии, несправедливости и монополи, които неизменно се противопоставят на триумфа на демократичните принципи.“³⁴⁷

Това звучи доста неолиберално! Наивната представа, че неограничената търговия и експлоатацията на суровините, автоматично водят до демокрация и справедливост, изглежда се е променила малко и до днес. Точно както днес, едно мирно, демократично общество е очевидно купено чрез просперитет за сметка на други. Тогава колонии са ограбвани; Днес бъдещите поколения биват ограбвани, чрез гигантските дългове.

Речта на Кембъл-Банерман сигурно е впечатлила избирателите. На новите избори, свикани през януари 1906 г., либералите постигат убедителна победа, защото традиционно са против войната и външнополитическите авантюри. Това е уважено от избирателите. Как биха гласували, ако знаеха за преговорите между британските и френските офицери от армията и флота, които Грей одобрява тайно, през главата на министър-председателя през януари 1906 г.?

Освен всичко друго, е изготвен план за изпращане на 100 000 британски войници във Франция в рамките на две седмици в случай на френско-германска война. Когато впоследствие Грей информира половинчатото Кембъл-Банерман за „необвързващите преговори“, министър-председателят дава съгласието си, доп.пр. без да е наясно изобщо с целия замисъл. Така се раждат Британските експедиционни сили (БЕС/BEF), които по-късно, през 1914 г., са разположени във Франция при избухването на Първата световна

³⁴⁶ Tuchman in Der Spiegel 14/1964

³⁴⁷ The Times vom 22. Dez. 1905

война. Кембъл-Банерман не информира останалите членове на кабинета за тези разговори между щабовете, тъй като официално не са обвързващи споразумения и от съображения за единството на правителството. Истинските либерали в кабинета, като лорд Лорбърн, лорд Морли и лорд Брайс, без съмнение ще отхвърлят подобно сътрудничество с французите.³⁴⁸

В кабинета, Грей е близък не само с Аскуит и Халдейн, но преди всичко с Уинстън Чърчил, който преминава от лявото крило на Либералната партия към дясното, имперското, след първата Мароканска криза. Грей дори става кръстник на сина му Рандолф.

След като мароканският въпрос е решен в Алхесирас през януари 1906 г. по задоволителния начин за Антантата, трябва да бъдат решени допълнителните англо-германски проблеми. Например, германската програма за военноморското корабостроене, която уж представлява голяма заплаха за Англия, и дава повод на английската пропаганда, ефективно да оправдае необходимостта от увеличаване на собствения си флот.

Допълнително в Англия се разпалват опасенията, че Германия иска да оспори английското военноморско превъзходство. Подобно развитие се наблюдава по-късно по време на Студената война.

Представители на военната и оръжейната индустрия и от двете страни, имат интерес да преувеличат заплахата, представлявана от врага!

Заклучението в „Аксиоми“ на адмирал Тейер Махан, според което военноморската мощ е резултат от наличния флота и стратегическото военноморско положение и че най-силната военноморска сила е световна сила, не можеше да се приложи към Германия поради нейното геостратегическо местоположение без открит достъп до световните океани. Германия никога не е била в позиция да оспори английското военноморско превъзходство; в най-добрия случай тя може да е само регионална, континентална сила.

Друг спорен въпрос ве Багдадската железница, чието строителство е възложено на Германия от Турция през 1902 г. и след завършването си, трябва да свързва Константинопол с Персийския залив. За да я финансира, на 13 април 1903 г. е основано *Societe Imperiale du Chemin de Fer de Bagdad* (Имперска компания на Багдатската железница) под ръководството на *Deutsche Bank*.

В Лондон признават стратегическата, икономическата, и военната стойност на тази железница, но я възприета като заплаха. Почти целият внос и износ, преминаващ през иранските пристанища в Персийския залив, все още е изцяло в британски ръце. С Багдадската железница транспортът на стоки ще се премести от Суецкия канал към железопътния транспорт. Също се увеличава възможността за бързо разполагане на турските войски до границите на империята в Близкия изток, което притеснява британските политици и военните лидери. Самите британци обаче спекулирали с териториални придобивки в случай на по-нататъшен упадък на Османската империя, поради откритите там нефтени находища. Британските империалисти се опасяват, че германците, с помощта на турците, ще си осигурят достъп до региона. Това отново демонстрира прекомерните амбиции на британския империализъм. Той иска да завземе всичко за себе си.

Британците предполагат, че след като губи японската война през 1905 г. и след революцията в страната, Русия ще иска да осигури икономическите си интереси в Персия но няма да рискува военен конфликт с Великобритания. Затова Грей започва задълбочаване на връзките с Франция.

Убеден, че скоро ще избухне нова ужасна война, генерал Джон Френч, известен от Бурската война, посещава маневрите на френската армия в Шампан с високопоставени британски офицери през юли. Те го впечатляват силно, за разлика от белгийската

³⁴⁸ Wilson 1973, S. 530 f.

армия, която вземат предвид при оперативното планиране, но поради липса на завоевателни намерения в Европа, не е много ефективна.

След завръщането си от Франция, Френч е обвинен в даване на неоторизирани интервюта за френския печат. Генерал Гриърсън отхвърля обвинението, заявявайки, че на кореспондента на „Фигаро“ са съобщи само „няколко баналности“.³⁴⁹

На 26 септември Халдейн информира лорд Ешър, че Френч е определен да командва експедиционните сили в следващата война.³⁵⁰

Същевременно разузнавателната дейност се разширени. Гриърсън, като началник на оперативния отдел, и неговият помощник Робъртсън, заедно с майор Юге, посещават отново белгийско-френската граница. След консултация с френския генерален щаб, те избрат десантните бази и местата за спиране по фронта от Шарлероа до Намюр и в Ардените, предполагайки германското нашествие през Белгия.³⁵¹

През април 1907 г. министър-председателят Кембъл-Банерман пътува до Франция, за да се срещне с френския радикален социалист и министър-председател Жорж Клемансо (1841-1929). Клемансо е убеден, че британците ще подкрепят Франция срещу Германия в случай на война, но Кембъл-Банерман отвърща, че Великобритания не е задължена да го прави. Той не е знаел, за преговорите между щабове на двете страни, които все още продължават. Биографът на Кембъл-Банерман, Джон Уилсън, я нарича „среща между два фундаментално различни светогледа“. Малко след това Вайълет Сесил, по-късно съпруга на Алфред Милнър, записва всичко, което Клемансо ѝ е казал за срещата. Уилсън преразказва разказа ѝ по следния начин: Клемансо: „Изобщо не съм съгласен с вас... И двамата осъзнаваме голяма опасност, а вие намалявате армията си и отслабвате флота си.

Кембъл-Банерман: „А,... това е по икономически причини!“

Клемансо: „Въпросът е: Ако подкрепяте Франция срещу Германия, готови ли сте да се придържате към вече договорените планове между нашите военни министерства и да изпратите 110 000 войници на континента, също Италия ще премине в нашите редици?“ (След това дойде кулминацията на разговора)

Кембъл-Банерман: „Английското обществено мнение е напълно против изпращането на каквито и да войски на континента, при каквито и да е обстоятелства.“

Клемансо (за него това обезсилва всички резултати от Съглашението): „Ако това е окончателното мнение на британското правителство, тогава нямаме какво повече да си кажем.“³⁵²

Либералният журналист и приятел на Кембъл-Банерман, Франсис Ригли Хърст, твърди, че министър-председателят „няма представа“, че чрез сключването на Съглашението (Антантата), Великобритания ще се впусне към възстановяване на стария баланс на силите, който я беше довел в миналото, до толкова много войни на континента.

„Фактът, че Грей и Халдейн не информират кабинета, е удивителен: един изцяло миролюбив човек като сър Хенри Кембъл-Банерман ако е разпознал опасността и въпреки това я скрил от другите, е невероятно...“ Хърст е сигурен, че Кембъл-Банерман „е запазил убежденията си докрай и по никакъв начин не е отговорен за европейската трагедия, започнала шест години след смъртта му.“³⁵³

На 31 август 1907 г. преговорите на Грей с Русия дават плодове. В Санкт Петербург британският посланик Артър Никълсън и външният министър Александър Петрович Изволски подписват руско-британския пакт. В него двете сили разграничават сфе-

³⁴⁹ Holmes 2004, S. 143

³⁵⁰ Също, S. 138

³⁵¹ Tuchman in Der Spiegel 14/1964

³⁵² Wilson 1973, S. 541-542

³⁵³ Hirst 1947, S. 265

рите си на влияние в Средна Азия. Първоначално са признати претенциите на Китай към Тибет. Намесата им трябва да се прекрати, Афганистан е третиран като британски протекторат, докато Персия е окончателно разделена на руска, неутрална и британска зона. С разделянето, договарящите се страни се надяват да отслабят т. нар. „конституционна революция“, започнала през 1905 г. с идеите за политически либерализъм, избори, парламент, конституция в Персия, подкрепена от широко движение на търговците, занаятчиите, аристократите и шиитското духовенство. Населението бързо осъзнава, че Русия и Англия са разделили страната им според икономическите си съображения и че приходите няма да са от полза за народа. Това предизвиква национални вълнения.³⁵⁴

След англо-руското помирение на интересите през 1907 г. Русия се присъединява към Антантата. Полученото „Тройно съглашение“ става нарицателно название на военният съюз, известен и като Антантата по време на Първата световна война, състоящ се от Англия, Франция и Русия.

На 22 април 1908 г. английският патриот Хенри Кембъл-Банерман почива на 73-годишна възраст. Въпреки че не харесва френските реваншистки политици, той също е запален франкофил, и често предприема едnodневна екскурзия с пощенски кораб до Кале, само за да обядва там. Смъртта му идва в много удобен момент за Клемансо, Грей, Халдейн и Аскуит. Докато ресторантьорите в Кале оплакват загубата на толкова важен гост и клиент, либерално-имперският британски триумвират постига целта си. Аскуит наследи Банерман, а Робърт Крю-Милнс заменя Виктор Александър Брюс като секретар по колониите. Сега Халдейн може спокойно да работи върху споразуменията за съвместните операции с френската армия. Освен това се обмисля включването на военния потенциал от официално самоуправляващите се колонии, или доминионите. Реформите на Халдейн напредват. Още през 1908 г. „Имперският генерален щаб“ започва работа. Халдейн назначава генерал Уилям Никълсън, който служил като адютант на главнокомандващия по време на Бурската война, за негов първи началник, „Началник на Имперския генерален щаб“ (CIGS). Той е отговорен основно за мобилизацията и военното разузнаване. Така Халдейн избира правилния човек за предстоящите задачи.

През зимата на 1908/09 г. генерал Френч ръководи „Военните нужди на империята“, подкомисия на Комитетът за имперска отбрана (CID), орган за вземане на военните решения на правителството на Обединеното кралство (Великобритания и Северна Ирландия) и Британската империя. „Военните нужди на империята“ се очертават *ad hoc* (лат. за целта) като орган след Втората англо-бурска война и остава активен до Втората световна война. Той отговаря за въпросите на военната стратегия и координационните задачи. Подкомисията потвърждава ангажимента на Англия към Франция в случай на война. Генерал Дейвид Хендерсън (1862-1921) също е определен за по-високи отговорности. Като капитан той участва в експедицията до Нил през 1898 г. и вече е привлякъл вниманието на Кичънър. След като е ранен при обсадата на Лейдисмит в Бурската война, той е назначен за началник на военното разузнаване. В следващите години Хендерсън си създава име с военно-научните си трудове върху разузнавателната работа и разузнаването.³⁵⁵ След Първата световна война той остава в историята като бащата на „Кралските военновъздушни сили“.

В началото на септември 1909 г. на Хендерсън придружава Френч до Франция. Там, под ръководството на френския военен министър генерал Жан Брун, те инспектират френските военни съоръжения за френските военновъздушни сили, които тогава се създават, в „Камп дьо Шалон“.

През 1911 г. надпреварата за Африка се засилва. На 21 май френски войски под командването на генерал Шарл Моание навлизат в Мароко и окупират Фес и Рабат.

³⁵⁴ Ghani 2000, S. 9 f.

³⁵⁵ Henderson 1907

Операцията е оправдана с предполагаема молба за помощ от султан Мулай Абд ал-Хафиз, който обаче отрича това и настоява за спазване на договорите от Алхесирас.

Но не това нашествие, а германският „скок на Пантерата към Агадир“ обаче ще предизвика „Втората Мароканска криза“.

На 1 юли 1911 г., по лична заповед на Вилхелм II, вече остарялата канонерка „Пантера“ пристига в Агадир, заменена няколко дни по-късно от лекия крайцер „Берлин“ и канонерката „Ебер“. Какво е трябвало да покаже на света тази „военна заплаха“ – всъщност демонстрация? Не е ли осъзнавал кайзерът, че картите в Северна Африка отдавна са раздадени и че Германия вече не е на масата за покер?

Договорите от Мадрид и Алхесирас са отхвърлени; Англия и Франция си разделят Мароко. В борбата за богатите природни находища на страната и свързаната с тях търговия с оръжие, френските оръжейни компании вземат превес. За великите сили тази демонстрация на омаловажената Германия сигурно изглеждала такава, каквато всъщност е – напълно нелепа.

Измамената Германия сега се надява да получи отстъпката на колониални територии в Африка от Франция в замяна на приемането на френското управление над Мароко. Страхът от война сега се разпространява сред народите на Европа. През същия юли британският офицер за свръзка Хенри Хюз Уилсън отива в Париж. Заедно с началник-щаба на френското военно министерство, генерал Огюст Дубай, той изготвя меморандум в случай на война. Предвижда се експедиционните сили от шест редовни дивизии и една кавалерийска дивизия, да бъдат изпратени на континента, в случай на френско-германска война. На 20 юли 1911 г. Уилсън и Дубай подписват документа, който определя общата численост на 150 000 души и 67 000 коня.

Десантът в Хавър, Булон и нагоре по течението в Руан трябва да се извърши между 4-ия и 12-ия ден от мобилизацията, след което да бъде транспортиран с железопътен транспорт до сборен район близо до Мобеж, готов за бой на 13-ия ден от мобилизацията.³⁵⁶

Френското военно министерство обсъжда както офанзивни, така и отбранителни идеи. Върховният военен съветник, генерал Виктор-Констан Мишел, е за отбрана. Осем дни след подписването на меморандума, френският военен министър Адолф Месими заменя генерал Мишел с генерал Жозеф Жофр (1852-1931), който предпочита офанзивната стратегия. С това Франция окончателно се отказва от отбранителния подход и се готви за нападателна война. Изготвен е френския 17-ти офанзивен план, който влиза в сила на 14 април 1914 г. и приложен през август 1914 г.

След завръщането на Уилсън в Лондон, най-належащият въпрос според дневника му, е дали Германия ще обяви война „на Франция и на нас“. Когато Грей и Халдейн го разпитват по време на обяд, той ентусиазирано представи програма от три точки: „Първо, трябва да се обединим с французите. Второ, трябва да се мобилизираме в същия ден като французите. Трето, трябва да изпратим всичките шест дивизии.“³⁵⁷

През есента на 1911 г. Френч присъства на маневрите на германската кавалерия в Мекленбург и е награден с Ордена на Червения орел от германския кайзер. Биографът на Френч, Ричард Холмс, съобщава, че Вилхелм II е казал на английския си гост, докато е подписвал личната си фотография, пред да му я връчи с ордена: „Сигурно вече видяхте колко е дълъг мечът ми: ще видите също, колко е остър.“³⁵⁸

По време на мандата на Халдейн в Англия се обсъждат два възможни сценария за война с Германия: Според Адмиралтейството трябва да се води чисто морска война, като сухопътната битка се остави на французите, но Халдейн е създал сили за нахлува-

³⁵⁶ Tuchman in *Der Spiegel* 14/1964

³⁵⁷ Също.

³⁵⁸ Holmes 2004, S. 147 f.

не на континента. Тази политика предизвиква подозрението както у „новите имперски либерали“, така и у старите радикали, които са заклетни противници на английския милитаризъм и отхвърлят външната политика на Едуард Грей. Те я смятат за твърде профренска и много антигерманска.

Такова е поведението на Уинстън Чърчил. Като първи морски лорд, с внимание, към международната сцена, той определя Германия като основен конкурент на британския флот, „чиято сила... заплашва баланса на силите в Европа.“ „Разглеждането на Германия като конкурент е само малка крачка от това да я разглежда като потенциален враг и Чърчил прави тази стъпка почти незабележимо“, според неговия биограф Джон Чармли, който е убеден, че по време на мандата му като Първи морски лорд, Чърчил подготвя флота за война срещу Германия. Неговите нововъведения са по-бързи бойни кораби, преминаване от въглища към смесено гориво с петрол, 38-см оръдия, по-добро заплащане и др. Флотът е доволен от него, а шовинистичните вестници на британския журналист и издател Алфред Хармсуърт, по-известен като лорд Нортклиф³⁵⁹ изразяват възхищението си. Защитата на Франция очевидно е от централно значение за Аскуит, Грей и Чърчил. Но това в никакъв случай не се подкрепя от останалите членове на кабинета. Едва ли може да се очаква от тях да се съгласят да влязат във войната заради Франция. Сега е необходимо убеждаване. Либералните министри трябва да бъдат ясно убедени, че е против британските интереси, ако Франция бъде елиминирана като велика сила. Засега Аскуит трябваше да печели време, което изисква значителна смелост от французите. На 2 август 1911 г. Грей произнася реч в Камарата на представителите... и умело заобиколя въпроса за британските задължения към Франция, като категорично подчертава британските интереси за запазване на Франция като велика сила. Аскуит също се опитва да успокои страстите. Изглежда, че няма причина да се не се доверяват на думите на Грей.³⁶⁰

След това Чърчил получава разрешение от Аскуит и Грей да започне съвместните англо-френски споразумения за защита на Ламанша, както е договорено с Русия в рамките на Тройното съглашение. Това прави съглашението (Антантата) напълно валиден съюз *de facto*.³⁶¹ Процесът е подобен на начина, по който възниква самата Антанта през 1907 г., тихо и потайно, без да се стряска общественото мнение.

Уилсън и Фош: Англо-френските кукловоди от Първата световна война. След Бурската война, Хенри Хюз Уилсън, висок, кокалест англо-ирландец, придружава своя сънародник и „главнокомандващ“ Робъртсън обратно в Англия. Там, повишен в майор, той поема командването на „9-ти временен батальон“. На 1 юни 1903 г. е изпратен в щаба и е назначен за помощник на „генерал-адютанта“.

Британският генерал-адютант отговаря за кадровата политика, обучението и образованието в армията. На тази ключова позиция находчивият Уилсън успява да упражни своето влияние и да установява контакти от 1903 г. нататък. Отгледан от френски гвернантки, той говори свободно френски. Приятелското отношение към Германия, което англичаните приписват на ирландците, не се отнася за него. Антипатията на Уилсън към Германия, за която смята че „няма политически морал“³⁶², може би произтича от войната срещу бурите, които са потомци на холандски и германски заселници и които той отъждествява с германците.

³⁵⁹ Б. пр.: Член на групата на Милнър, по това време собственик на „Таймс“, основният рупор на групата.

³⁶⁰ Charmley 1995, S. 94, 109

³⁶¹ Williamson 1985, S. 351 – 361

³⁶² Charmley 1995, S. 109

По време на посещението на френския президент Емил Лубе през юли 1903 г. Уилсън осъзнава необходимостта от сключване на френско-британски съюз срещу германците.

Какви преживявания могат да доведат 39-годишния британски офицер до това заключение? Уилсън, израснал във Викторианската епоха, сигурно знае, че през 1889 г. кралица Виктория прави своя любимия си внук Уилям (Вилхелм), който оттогава става кайзер (император) на Германия, в чин британски адмирал. Подобно на баба си Виктория, Вилхелм е от немско-британски произход (майка му е дъщеря на Виктория) и самият той е искал да бъде англичанин.

Във Военното министерство, Уилсън намира съмишленици, които искат да премахнат недостатъците в британската армия, станали очевидни по време на Бурската война. За да се постигне са необходими съществени реформи. Трябва да се създаде Генерален щаб по германски модел. Идеите на Уилсън са добре приети от военния министър Халдейн.

На 31 декември 1906 г. Уилсън гордо отбелязва в дневника си, че се е издигнал от капитан до бригаден генерал в рамките на пет години и един месец.³⁶³ Бързата му кариера ясно показва, че връзките от Бурската война са дърпали конците.

На 8 януари 1907 г. новоизпеченият генерал, заема поста командир на Военната академия в Кембърли. Въпреки импулсивността и нетърпението си, той притежава хумор и въображение, и най-вече енергично поведение – качества, които го правят подходящ за този пост. Към това се добавя и талантът му на учител, способен да вдъхновява учениците си, като им предава собствената си склонност към всеобхватен политически и стратегически анализ. Той очарова бъдещите офицери със своя „искрящ блясък в очите и интерес към външната политика“, пише един от бившите офицери. „Той физически ни изважда от рутината на ежедневната войнишка служба.“³⁶⁴

Обучението на Уилсън е практическо и свързано с войната. Той многократно обикаля бъдещите европейски бойни полета със своите курсанти. През 1908 г. той кара своя випуск да изготви планове за разполагане на британски експедиционни сили във Франция. Това обаче изтича като информация чак до Камарата на общините. За да се избегнат бъдещи неудобни въпроси, подобни военни занятия се провеждат при засилена секретност.³⁶⁵

Германският генерал Ернст Кабиш, който преди войната е служил като подполковник и началник на Генералния щаб на губернаторството на Мец, си спомня как през май 1909 г. дълъг конвой от коли, превозващи курсанти от Британската военна академия в Кембърли, водени Хенри Уилсън, се появява на големия полигон в Мец. Офицер от Германското генерално командване ги повежда през бойните полета на Френско-пруската война. Германската страна оказва възможно най-голямо сътрудничество.³⁶⁶

Докато Генералният щаб в Мец не се съмнява, че Уилсън използва всички тези посещения на бойни полета и за шпионски цели, германските офицери със сигурност нямат представа колко интензивно „сър Хенри“ се е посветил на тази задача. „Той умишлено не е използвал железопътната линия, за да посети граничните бойни полета близо до Мец“, според Кабиш, а „пътува напред-назад през границата с автомобил или двуколка, за да проучи много отблизо театъра на военните действия на бъдеща война“.³⁶⁷ Уилсън внимателно проучва и анализира германо-френската и френско-белгийската граница. Той инспектира районите, които все още не са били бойни полета,

³⁶³ *Williamson 1985, S. 351 f., 361*

³⁶⁴ *Jeffery 2006, S. 67, 72*

³⁶⁵ *Nicholson 1939, S. 169*

³⁶⁶ *Jeffery 2006, S. 72 f.*

³⁶⁷ *Kabisch 1934, S. 19*

само с малка свита. По време на първото си посещение през 1909 г. той прекарва десет дни, пътувайки с влак и велосипед по границата с Белгия и Германия от Валансиен до Белфор. Той сподели оценката на генерал Фердинанд Фош, че основното германското движение ще е през Белгия, и определя като решителната, линията между Вердюн и Намюр. Неговите курсанти обръщат голямо внимание на докладите на своя командир и приемат сериозно неговата концентрация върху планирането на неизбежната война между Франция и Германия.

За да затвърди англо-френското сътрудничество, Уилсън посещава френския си колега, генерал Фош, ръководител на Висшето военно училище (*Ecole Supérieure de la Guerre*), през декември 1909 г. Генерал Уилсън посещава четири лекции и един семинар. И с всяка лекция ентусиазмът му нараства. След това разговаря с Фош в продължение на три часа, който успява да се отърве от него само с мъка, а когато си тръгва, обявява ново посещение за следващия ден. Тази настойчивост впечатлява Фош. На следващия ден двамата стават още по-близки и само четири седмици по-късно Уилсън се завръща при Фош в Париж; Уилсън му прави повторно посещение през пролетта на 1910 г., по време на което го запознава с военния министър Халдейн и неговия екип. Развълнуван Уилсън нахлува в кабинета на свой другар: „Пред вас е един френски генерал – генерал Фош. Можете да разчитате на него, този човек ще командва съюзническите армии, когато настъпи голямата война.“³⁶⁸ Англо-френският тандем ги прави неразделни приятели. Уилсън става семеен приятел на Фош и е поканен на сватбата на дъщеря му. Германците нямат представа за тази тясна връзка и приятелство между двамата.

През август 1910 г. Уилсън се премества във военното министерство и става началник на оперативния отдел (отдела за военните операции). Там той с удоволствие отбелязва, че реформите на военния министър Халдейн, „Шопенхауер“³⁶⁹ както го наричат военните, са старателно изпълнени: експедиционните сили могат да бъдат разположени незабавно в случай на тревога. Взети са всички предпазни мерки, за да се мобилизира армията в пълен военновремен състав навреме. Липсват само плановите за транспорта през Ламанша и походът до сборните пунктове във Франция. Провизиите и запасите обаче не са достатъчно организирани. Това разгневява Уилсън, както разкрива дневникът му: „... Много съм недоволен... няма осигурени средства за железопътната линия... няма осигурени средства за доставка на коне... скандално положение!... няма осигурени средства за маяците, пристанищен персонал или дори кораби... абсолютно никакво медицинско осигуряване... нерешени са проблемите с конете... няма абсолютно нищо и това е скандално!... престъпно неподготвени... проблемът с конете е в плачевно състояние!“³⁷⁰

Сега Уилсън продължава работата и продължава да обикаля предстоящите бойни полета в Лотарингия и Ардените. Няколко пъти в годината той прави велосипедни обиколки или пътувания с кола до старите бойни полета от 1870/71 г., и после обсъжда видяното с приятеля си Фош.

През март 1911 г. Уилсън най-накрая изготви предварителен план за мобилизацията. Според него, шест дивизии ще влязат в бой на 4-тия ден, кавалерията на 7-я, а артилерията на 9-ия ден от началото на мобилизацията.³⁷¹

³⁶⁸ Tuchman in Der Spiegel 14/1964

³⁶⁹ Халдейн е съпреводач на основното произведение на Шопенхауер „Светът като воля и представяне“

³⁷⁰ Tuchman in Der Spiegel 14/1964

³⁷¹ Също

През август 1911 г. Жофр също се съгласява с руския Генерален щаб, че в случай на война двете армии трябва да атакуват Германия незабавно и ако е възможно, едновременно след мобилизацията им.³⁷²

Уилсън обсъжда характера и хода на боевете с Фош, както и вероятния театър на военните действия.³⁷³

На 23 август министър-председателят Аскуит свиква специално тайно заседание на Комитета за имперска отбрана, за да изясни въпроса за британската стратегия в случай на война. Освен Аскуит, Грей и Халдейн, присъстват още трима министри от кабинета: канцлерът Дейвид Лойд Джордж, първият лорд на Адмиралтейството Реджиналд Маккена и министърът на вътрешните работи Уинстън Чърчил – млад мъж на 37 години, който не може да бъде пренебрегнат. Като външен човек, той е засипал министър-председателя по време на втората Мароканска криза с много добри стратегически идеи за армията и флота, предоставя удивително точна прогноза за бъдещия ход на боевете и предлага недвусмислено това, което сега е необходимо.

Този висш елит, вземащ решения, сега очаква оценката на ситуацията от армията и флота. Любопитно е, че и двамата оратори имат една и съща фамилия, факт който все още води до объркване днес. Първият, който говори, е генерал Хенри Уилсън, придружен от генерал-инспектора Джон Френч. Добре подготвен за презентацията си, Уилсън демонстративно окачва голяма карта на Белгия с оперативните си виждания на стената и, напълно в стихията си, изнася лекция в продължение на два часа, сякаш е преподавател във военното училище. Той обяснява на своите „курсанти“, че Германия очаква бавна мобилизация на Русия и в началото на войната ще разположи по-голямата част от въоръжените си сили срещу Франция. След това Уилсън се спира на германския военен план, който предвижда обгръщане на дясното крило („Планът Шлифен“). Вземайки предвид френските съображения, той заключава, че германците не могат да разположат повече от четири дивизии западно от Маас. Ако всичките шест британски дивизии бъдат преместени в този сектор на фронта веднага след избухването на войната, германците могат да бъдат спрени.³⁷⁴

Следобед адмирал сър Артър Уилсън представя плановете на Кралския флот. За учудване на министър-председателя и министрите, той предлага експедиционните сили да не слизат във Франция, а на онази „десеткилометрова ивица сух пясък“³⁷⁵ на брега на Померания, където да задържат германските войски. Военноморските сили и армията разработват своите планове, без да се консултират помежду си.

Предложението на адмирала е остро атакувано от генералите и Френч призова за по-тясно сътрудничество между двата рода въоръжени сили.³⁷⁶

След като презентацията на Хенри Уилсън убеждава присъстващите политици, искането на Френч е отлично изпълнено в духа на Грей и Халдейн с назначаването на ревностния Чърчил за „Първи лорд на Адмиралтейството“, ранг над Първия морски лорд. Той ще се окаже незаменим на тази позиция през 1914 г.

Слуховете за високопоставената среща на Комитета достигат до либералните членове на кабинета от пацифисткото крило, които не са поканени. Те са дълбоко разстроени и искат „главата на Хенри Уилсън“. Реакцията е разбираема, тъй като военният министър Халдейн е прикрил истинската същност на сътрудничеството с Франция и представя военните „разговори“ просто като естествено следствие от близкото приятел-

³⁷² Също

³⁷³ Също

³⁷⁴ Holmes 2004, S. 145

³⁷⁵ Tuchman in Der Spiegel 14/1964

³⁷⁶ Kabisch 1934, S. 8

ство между двете страни. Това е възприето като обида. Сега се случва това, което Кембъл-Банерман се опитва да предотврати: кабинетът се разделя.

Лорд Ешър оценява ситуацията изключително реалистично, когато посочи на министър-председателя Аскуит, че плановете, съвместно изготвени от Генералния щаб, включват ангажимента за война, „независимо дали вашият кабинет ще го харесва или не“. За по-нататъшно обсъждане външният министър Грей, и импулсивният Чърчил се срещат в дома на сър Хенри Уилсън в нощта на 4 срещу 5 септември 1911 г.

Темата е белгийският неутралитет. Уилсън иска да привлече Белгия на страната на Антантата. Преди това Грей прочита доклад на своя помощник-държавен секретар, сър Еър Кроу: „Ако неутралитетът на Белгия, който ние, заедно с Австрия, Франция, Прусия и Англия, гарантираме в Белгийско-холандския договор от 19 април 1839 г., бъде нарушен от някого и ако Белгия или някоя от силите-гаранти поиска нашата помощ срещу нарушението, ние сме длъжни да я предоставим. Но дори никой да не отпрати това изискване от нас, можем да оправдаем използването на сила, за да поддържаме този неутралитет.“

Заместник-държавният секретар на Грей, Чарлз Хардинг, добавя: „Дали ще защитим неутралитета на Белгия несъмнено ще зависи от политиката, която ще следваме тогава. Разбира се, нито ние, нито Русия ще мръднем пръст, ако Франция го наруши. И обратно, ние ще се намесим незабавно, ако нарушението е извършено от Германия.“³⁷⁷

В случай на война, заключава Грей, само една от силите-гаранти на Белгия може да протестира за нарушаване на неутралитета на Белгия – Холандия.

Накрая Грей обещава внимателно да обмисли предложението на Уилсън. Няколко дни по-късно Уилсън информира френския военен аташе, вече полковник Алфред Юге по същия начин. Юге незабавно докладва на своя началник, френския посланик в Лондон Пол Камбон. На 29 септември 1911 г. Уилсън получава карта от френския генерален щаб, показваща 15 пътя през Южна Белгия. Предаден му е и целият план на кампанията за френските северни армии и Британските експедиционни сили.³⁷⁸

Няколко седмици по-късно Уилсън и неговите спътници пътуват през Брюксел до Динан, за да оценят състоянието на пътищата. Първо посещават района между Самбр и Мозел, като Уилсън многократно пресича белгийско-френската граница в двете посоки, за да се запознае с непознатите пътища. Оттам пътува до Лотарингия, през бойното поле при Мьоз-ла-Тур, където прави символичен жест, пред статуята на Франция, и поставя картата, показваща района, където, според споразуменията с французите, трябва да бъдат разположени английските войски.³⁷⁹

Уилсън е недоволен от това как двамата „цивилни“ – неговият началник Халдейн и външният министър Грей оценяват ситуацията. Но скоро успява да запознае правителството с военните си планове.

Генерал Жофр също започва да лобира пред Висшия съвет за отбрана и Министерството на външните работи в Париж, да му дадат свобода на действие в Белгия.

На 21 февруари 1912 г. Раймон Поанкаре, министър-председател и министър на външните работи от 14 януари и генерал Жофр участва в конференция, председателствана от генерала, заедно с военния министър, министъра на флота, началника на Адмиралтейския щаб и директора на политическия отдел на Министерството на външните работи. Там той заявява: „Ако атакуваме през Елзас, ще заседнем на Рейн и близо до Страсбург; ако атакуваме между Мец и Вогезите, ще ни спрат езерата Диенз. Има само един начин за атака с шанс за решителен успех — това е северно от Диденхофен, през

³⁷⁷ *От 1830 г. нататък „Кралство Нидерландия“, в но повече се употребява названието „Холандия“, което е възприето и тук.*

³⁷⁸ *Tuchman in Der Spiegel 14/1964*

³⁷⁹ *Kabisch 1934, S. 20*

Люксембург и Южна Белгия. Трябва ли да изчакаме и да видим какво ще направят германците? Тогава ще загубим връзка с руснаците.“³⁸⁰

Жофр смята нарушение на белгийския неутралитет от страна на Германия за сигурно и ясно заявява, че трябва да завърши разполагането на транспортни средства до четвъртия ден от мобилизацията. След това иска от Поанкаре да спечели британското и белгийското правителство за плана. Докато всички присъстващи се съгласяват с Жофр, министър-председателят изразява резерви, но иска внимателно да прецени настроението. Веднага след избирането си Поанкаре довежда Морис Палеолог (1859-1944) от посолството в София в Париж и го назначил за директор на политическия отдел в Ке д'Орсе. В Палеолог, Поанкаре вижда съмишленик в омразата към за Германия.³⁸¹

На новия си пост Палеолог действа като катализатор за съвместната имперска политика на Тройното съглашение. Той насърчава Поанкаре, за френското участие в събитията на Балканите.

През януари 1914 г. Палеолог поема поста френски посланик в Санкт Петербург. Приблизително по същото време, през февруари 1912 г., Хенри Уилсън посещава Холандия при завръщането си от почивка в Швейцария, пътувайки през Белгия до Ставело, и граничният германски град Малмеди, „за да види напредъка в изграждането на железопътната линия през германо-белгийската граница между тези две места“.

През есента на 1912 г. активно шпиониращите англо-френски приятели се натъкват на злополука на белгийска територия: френският офицер полковник Пикар, се разболява в Намюр и в болницата се оказва, че е на „учебно пътуване“, придружен от трима други офицери, включително генерал, което естествено разтревожава белгийците. По-практично е подобни пътувания да се водят от проникателния генерал Уилсън, който толкова често се появява в Брюксел и е извън всяко подозрение за шпионаж.

На 27 ноември 1912 г. Уилсън се явява пред френския Генерален щаб, за да докладва за вече донякъде несигурното отношение на британското външно министерство в Белгия. „Ако те (белгийците) клонят към едната или другата страна, изглежда, че в момента клонят повече към германската страна, отколкото към французите. Грей изрично ме упълномощи да говоря с вас по този въпрос. За вас е по-изгодно, ако не нахлуете в Белгия, преди германците да го направят, в противен случай Белгия може да ни помогне, като гарант, да се намесим, за да я защитим от вас. Това ще ни поставило в много деликатна позиция. Затова ще е по-добре, те да стоят настрана“.³⁸²

Поради далновидността на Грей, Хенри Уилсън сега трябва да се откаже от надеждата си да накара белгийците да забравят неутралитета си и да сключат военен съюз. Жофр също не намира начин да осъществи оперативния си план – „незабавното настъпление северно от Диденхофен през Люксембург и Белгия“.³⁸³ 105 След консултация с френските си другари, Уилсън поне успява да осигури подкрепление на постоянния гарнизон на белгийската гранична крепост Лиеж, но нищо повече.

Разширяват се контактите с руския Генерален щаб. Уилсън пътува до Санкт Петербург с Жофр. Заедно с руския велик княз Николай Николаевич те присъстват на есенните маневри и водят разговори с представители на руския Генерален щаб. След военноморското споразумение на Англия с Франция през 1912 г., Халдейн се стреми да сключи военноморско споразумение с Германия.

За тази цел той преговаря с кайзер Вилхелм II и Алфред фон Тирпиц. Халдейн изисква германците да се откажат от планове си: строителството на 40 линейни кора-

³⁸⁰ *Също, S. 9*

³⁸¹ *Clark 2013, S. 561*

³⁸² *Kabisch 1934, S. 20*

³⁸³ *Kabisch 1934, S. 17*

ба, 20 големи крайцера и 40 малки крайцера. В замяна германците изискват британско обещание за неутралитет в случай на война между Германия и Франция.

Халдейн, разбира се, отказва да го даде и се завръща убеден, че рано или късно ще трябва да се противопоставят на претенциите на Германия за лидерство в Европа: „Моите срещи с германския генерален щаб премахва всяко съмнение, че щом германската военна партия завземе здраво властта, ще има война, не само за да бъдат унищожени Франция или Русия, но и за господство над целия свят.“³⁸⁴

Поанкаре е избран за президент на 27 януари 1913 г., подкрепен от десноцентристкия съюз. Още през същия месец, Уилсън посещава Париж и се среща с френските началник-щабовете. Чърчил също се активизира. На 26 март 1913 г., в качеството си на първи лорд на Адмиралтейството, той изненадва британската Камара на общините, като заявява, че ще въоръжи избрани търговски кораби, за да могат да оказват съпротива в случай на нападение от морето. Преустройството на корабите започва още на 12 май 1913 г., а на 16 март 1914 г. Чърчил информира Камарата на общините, че над 40 търговски кораба са преоборудвани с отбранително въоръжение, състоящо се от 12-см морски оръдия. По същото време Кралският флот обучава необходимия персонал за обслужване на оръдия.

Приятелят на Уилсън, Фош, междувременно поема командването на 20-ти корпус, поканвайки британеца да присъства на маневрите му. През август 1913 г. той се завръща към любимото си занимание, пътувайки с кола от Мезиер през белгийски Люксембург до Трир, оттам до Аахен, където разузнава германските стратегически железопътни линии в района на Айфел, и през Ардените до Намюр. След това пътуванията му се разширяват. През октомври Уилсън, придружен от депутата от Консервативната партия Чарли Хънтър, бивш капитан и завършил Сандхърст, посещава Константинопол. След това продължава към бойните полета на Люлебургаз и Адрианопол. Той не е впечатлен от турската армия и намира пътната и железопътната инфраструктура за неадекватна; и предполага, че въвеждането на конституционно управление ще нанесе фатален удар на Османската империя. А дали тази оценка по-късно ще допринесе за болезненото поражение на Великобритания при Галиполи?³⁸⁵

По повод повишението си в генерал-майор, Уилсън вечеря с Чарли Хънтър и лорд Милнър на 14 ноември. От Милнър научава, че всички офицери, подали оставка след смутите в Ирландия, особено в Ълстър, ще бъдат възстановени на длъжност от следващото консервативно правителство.

Близките контакти на Уилсън с полезни за кариерата му политици, му спечелва репутацията на политически интригант. Кръгът му от познати включва няколко консервативни влиятелни личности – освен Чарли Хънтър, Леополд Амери и лорд Дерби, стари приятели от южноафриканските му дни; както и редактора на „Morning Post“ Хауъл А. Гуин; редактора на „The Times“ Джефри Робинсън; и консервативния политик и по-късно министър-председател Бонар Лоу.

Най-колоритният и влиятелен от всички е Алфред Милнър (1854-1925). През 1909 г. този апологет на империализма, заедно с редица бивши свои сътрудници, основава „Движението на кръглата маса“ с цел да събере англоговорящите представители по света първо около „кръгла маса“ (т.е. символ на равнопоставеност), а след това да ги постави под британско управление. В ролята си на губернатор на Капската колония и върховен комисар за Южна Африка (1897-1905), Милнър набира млади, добре образовани мъже от Оксфорд и Тойнби Хол и ги назначава на важни позиции в администрацията си. Те подигравателно са наричани „Детската градина на Милнър“. С тях той

³⁸⁴ Kabisch 1934, S. 18. Абсолютно тенденциозно мнение на заслепен германофоб. Но то показва какви заслепени, неадекватни и опасни хора, стоят тогава начело на Британия (б. пр.).

³⁸⁵ Tuchman in Der Spiegel 14/1964

придобива влияние в правителствените и финансовите кръгове и в британската политика.

Между януари и май 1914 г. Уилсън посещава Франция четири пъти, за да адаптира военните планове към настоящите изисквания. Комитетът за имперска отбрана се съгласява да изпрати само четири дивизии на континента, и две да останат за защита на родината от евентуално нашествие, за което помагат и добрите му отношения с Аскуит. На 6 май 1914 г. е взето решение, че само една дивизия ще бъде оставена за вътрешна отбрана. „През пролетта на 1914 г. съвместната работа на генералните щабове на Франция и Англия е завършена, като е уточнено настаняването за всеки батальон, дори до пунктовете, където ще може да се пие кафе.“³⁸⁶

„Детската градина“ на лорд Милнър³⁸⁷

Между 1909 и 1913 г. Милнър основава полусекретни клонове в седемте най-важни британски офиса и в САЩ, които оказват силно влияние върху „Таймс“ от 1912 г. нататък.³⁸⁸ 108

Броят на френските железопътни вагони, които трябва да бъдат осигурени, инструкции за преводачите, подготовката на кодовете и шифрите, снабдяването с храна за конете, всичко е уредено или поне трябва да бъде завършено до юли³⁸⁹, пише Барбара Такман в статията си в „Der Spiegel“ - „Как се стигна до Първата световна война“. „Уилсън лоялно подкрепя кампанията на стария си шеф, лорд Робъртс, за въвеждане на задължителна военна служба. Обаче министър-председателят Аскуит отхвърля въвеж-

³⁸⁶ Thompson, 2007 und 2008

³⁸⁷ Изправеният който държи брой на списание „Държавата“ (излиза преди създаването на Кръглата маса) е Робърт Бранд, пред него седнал Лайнъл Къртис, до него Патрик Дънкан, до него изправен Хърбърт Бакър, крайният изправен с мустаците е Лайнъл Хичънс, двамата седнали на втория ред от другата страна са Хъг Уиндъм и Ричард Фийтъм, другите двама седнало на втория ред от срещуположната страна са Питър Пери и Дъгъл Малкъм, тримата седнали на пода най-отпред са Джон Доув, Филип Кер (лорд Лотиан) и Джефри Робинсън. Тези хора, наследници и възпитаници на лорд Милнър, имат огромно влияние върху външната политика на Британия между двете световни войни и след Втората световна война.

³⁸⁸ Jeffery 2006, S. 104 f.

³⁸⁹ Tuchman in Der Spiegel 14/1964

дането на всеобща военна повинност във Великобритания през февруари 1914 г., което успокоява населението.

По време на Юлската криза, вниманието на Уилсън е насочено към очевидно предстоящата гражданска война в Ирландия. Към края на юли му става ясно, че напрежението на континента достига заплашителна острота. Уилсън е повлиян от Милнър и британския „експерт по Германия“ Еър Кроу да определи курса на войната, въпреки предпазливата тактика на Едуард Грей.³⁹⁰ На 1 август Уилсън се свързва с френския военен аташе дьо ла Пануз и френския посланик Пол Камбон, за да обсъдят военната ситуация.

Атентатът в Сараево. В неделя, 28 юни 1914 г., малко след 11 часа предиобед, Гаврило Принцип, сръбски гимназист от Босна, се приближава до движещата се кола на австрийския престолонаследник, изважда пистолета си калибър 7,65 мм и стреля два пъти, в ужасените и смаяни лица. Двата куршума моментално слагат край на живота на принцеса София фон Хоенберг и нейния съпруг, ерцхерцог Франц Фердинанд, заедно с плановете му за обещаваща реорганизация на Австроунгарската монархия.

Двата изстрела, произведени в нажежената атмосфера след двете Балкански войни, отекват по целия свят. Гаврило Принцип запалва фитила на „барутния погреб на Европа“, който вече е добре натъпкан с барут, от много други.

С убийството на Франц Фердинанд надеждите за многоетническата държава Австро-Унгария са попарени. Престолонаследникът предвиждаше да проправи пътя за мирно федерализиране на Дунавската монархия в духа на „триализма“, което означава, че е възнамерявал да създаде три автономни части за трите основни народа: германци (в рамките на Австрия), унгарци и южни славяни, основани на правото на самоопределение на народите. Босна трябва да бъде южнославянска част от империята.

Това обаче противоречи на плановете за Велика Сърбия, е на руския панславизъм. Не всички южни славяни обаче иска да се хвърлят в обятията на Сърбия. В Сараево босненското население, е разгневено от двойното убийство и в яростта си разрушава сградите на сръбските институции.

Световният печат също е възмутен и застанала на страната на Хабсбургите. В Сърбия обаче вестниците прославят убийството. В тази ситуация император Вилхелм II уверява Виена в своята „безусловна лоялност към съюза“. Въпреки, че той постъпва в съответствие с договора, той дава на Виена твърде опасен сигнал.³⁹¹ 111

Убийството е предшествано от няколко терористични опита. На рождения ден на император Франц Йосиф през 1913 г. хърватинът Степан Дойчич, идва от Америка и се опитва да убие кралския комисар барон Шкерлец в Загреб. Опитът е повторен на 20 май 1914 г. от гимназиста Якоб Шефер. Австрийските власти вече са предупредени.

Но младите терористи в Сараево избягват всякакъв контрол. Като гимназисти, Гаврило Принцип и приятелите му все още са неизвестни на австрийските тайни служби. И до днес мотивите за поредицата от нападения и убийството на ерцхерцога и съпругата му не са достатъчно изяснени.³⁹² Разбираемо е, че историци, близки до Сърбия, като например философът и историк Карлхайнц Дешнер и неговият съавтор Милан Петрович, въпреки доказателствата за обратното, искат да идентифицират само сръб-

³⁹⁰ Jeffery 2006, S. 126 f. Тактиката на Грей е предпазлива заради британското обществено мнение, но нейната цел е предизвикването на Германия и Австро-Унгария, първи да започнат войната, за да оправдае впоследствие и включването на Британия (б.пр.).

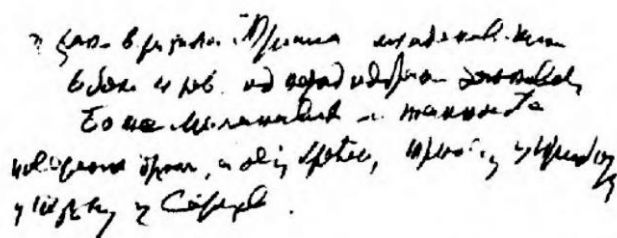
³⁹¹ Точно както 87 години по-късно, канцлерът Шрьодер изрази своята „безусловна солидарност“ след терористичните атаки срещу Ню Йорк и Вашингтон.

³⁹² Б. пр. Всъщност са напълно изяснени, вж. Дж. Кафърки по въпроса. Целта е провокиране на Австро-Унгария да нападне Сърбия, което автоматично включва Русия и започва руско-австроунагрска война, която ще прерасне в общоевропейска, с включването на Германия и Франция и накрая – Британия.

ските офицери от разузнаването полковник Драгутин Димитриевич и майор Воислав Танкосич като водещи фигури в подготовката и изпълнението на плана за убийството.³⁹³ Историци с особено чувство за „политическа коректност“ все още смятат само членовете на сръбската тайна организация „Черна ръка“ за организатори на заговора.³⁹⁴

На пръв поглед изглежда като безсмислено престъпление. Предвид взривоопасни обстоятелства по онова време, това е политически ход, срещнал одобрение извън Сърбия. Има значителни доказателства в подкрепа на това твърдение. При по-внимателно разглеждане е напълно безспорно, че сръбският премиер Никола Пашич е замесен в атентата. Версията, че тайните служби носят пълна отговорност, не може да бъде поддържана. Разкриващото доказателство се съхранява във Виенския музей на военната история. Наред с други реликви от терористичния атентат, в стъклена витрина е изложена ръкописна инструкция, написана от Пашич в началото на юни 1914 г. В нея доверениците на Пашич, генерал Янкович, майор Танкосич и членът на „Народна одбрана“ Бода Миланович, са инструктирани да раздадат оръжие и боеприпаси на учениците: Официалният превод на заповедта гласи: „2 ученика от гимназията „Триша“ на Младен... 6 бомби, 4 револвера от Народната одбрана, Янкович, Бода Миланович и Танкосич, довереник на втория и третия, в Търново, в Прибой, в Тузла, в Сараево.“³⁹⁵

Малкият сръбски град Прибой граничи с Босна и Херцеговина на запад, Тузла лежи на североизток, Търново на изток, а столицата Сараево на югоизток от Босна и Херцеговина.

2 ученика от гимназията „Триша“ на Младен...
6 бомби и 4 револвера от Народната одбрана, Янкович,
Бода Миланович и Танкосич,
довереник на втория и третия, в Търново, в Прибой,
в Тузла, в Сараево.

Бележката на Н. Пашич

Ръкописната инструкция от премиера Пашич до сараевските заговорници, доказва, че сръбският правителствен глава активно подкрепя терористите. Неразбираемо е защо този важен исторически документ продължава да бъде игнориран от известни историци, включително и от Кристофър Кларк.³⁹⁶

Двуличната роля на сръбския министър-председател. Министър-председателят Никола Пашич признава пред сръбския шарже д'афер в Берлин, Милош Богичевич, че вече е рискувал подпалване на европейска война по време на 1-та Балканска война, за да придобие Босна и Херцеговина. Първо обаче е искал да осигури завладяването на Македония от Сърбия.³⁹⁷

Без съмнение външната политика на Пашич и неговата „Радикална народна партия“ е насочена към придобиването на южнославянските територии на Австро-Унгария в случай на очакваното ѝ разпадане. На 2 февруари 1914 г. Пашич докладва на краля за аудиенцията си при руския император. Той благодари на Русия, от името на сръбския крал и сръбския народ, че е стояла на стража през цялата Балканска криза и е „предотвратила намесата на Австрия в Балканската война“.³⁹⁸

³⁹³ Deschner/Petrovic 1999, S. 145

³⁹⁴ Z. B. Professor Dr. Ulrich Lappenküper (Otto-von-Bismarck-Stiftung, Friedrichsruh) in seinem Vortrag am 28. Juni 2013 auf einer Expertentagung in Wildbad Kreuth: Nibelungentreue versus Bündnisfreiheit. Deutsche Außenpolitik 1871-1914.

³⁹⁵ Недатираната бележка вероятно е написана между 2 и 13 юни 1914 г.

³⁹⁶ Б. пр. Разбираемо е, защото истината е неудобна за реалният подпалвач на войната – Антантата! Академичните историци служат на този който им дава заплатите, затова винаги манипулират истината, според идеологическата догма.

³⁹⁷ Boghitschewitsch 1919, S. 65

³⁹⁸ Boghitschewitsch 1931, Bd. I, S. 414

Царят отговоря, че Русия е изпълнила славянския си дълг само като е мобилизирала армията си на австроунгарската граница.

В края на аудиенцията Пашич влиза в ролята на сватовник: „Ако ни бъде дадено правото да имаме дъщеря на руския император за наша кралица, тогава тя ще се радва на симпатиите на целия сръбски народ и може, ако Бог и обстоятелствата позволят, да стане царица на южнославянския, сръбско-хърватски народ. Нейното влияние и блясък ще обхванат целия Балкански полуостров.“

Пашич получава орден „Александър Невски“ с диаманти от царя и той го изпраща с думите: „Ще направим всичко за Сърбия.“³⁹⁹

В това еуфорично настроение той изпраща тайно послание до сръбско-хърватската група в Загреб, в което се посочва, че Сърбия ще реши югославския въпрос с помощта на Русия.⁴⁰⁰

Докато полковник Димитриевич се стреми към Велика Сърбия, Пашич, родом от българска Македония иска да направи Сърбия център на югославското обединение.⁴⁰¹ Благодарение на победоносните Балкански войни и неприкритото покровителство на Антантата, мечтата за Великата сръбска държава сега изглеждаше постижима за сръбските шовинисти. Осъществяването ѝ обаче е възможно само с подкрепата на Русия.

Могат ли тези проруски кръгове в Белград, да поставят Санкт Петербург пред свършен факт? Дали местната власт знае за убийството, одобрява ли го, или го е подкрепя активно? Или само националистическите кръгове на „Черната сотня“ са информирани?

Самият избор на датата 28 юни 1914 г., е символична. Тогава се отбелязва 525-годишнината от битката на Косово поле, което показва за намерението на организаторите да докоснат дълбоко национализма в душата на сръбите. Тази битка, влиза в сръбската история и митология като символ на саможертва за християнството и борбата срещу османските завоеватели, се е състояла в деня на Свети Вит, който има особено значение за сръбите като „Видовдан“.

През 1889 г. честванията на 500-годишнината съвпадат с период на изострена националистическа екзалтация на младата сръбска държава и са организирани съответно пищни тържества. След края на Първата световна война приемането на т. нар. „Видовданска конституция“ в новосъздаденото Кралство Югославия е тържествено определено за 28 юни 1921 г.

По случай 600-годишнината от битката в 1989 г., Слободан Милошевич произнася известната си реч на Косово поле, която сега се тълкува като предвестник на предстоящия разпад на Югославия. Затова не е изненадващо, че на Видовдан през 2001 г. Милошевич е екстрадиран от сръбските власти в Трибунала на ООН за военни престъпления в Хага.

И като последно събитие в тази дълга верига, на 28 юни 2008 г., сръбите в Северно Косово създават свой собствен парламент, паралелен на Косовския.

Само на този фон може да се разбере значението на деня за сръбите. Непълнолетни ученици на които се внушава саможертвата за идеята, са безмилостно използвани за атентатите в Сараево, за да убият един умерен представител на европейската монархия.

Австрийският престолонаследник не е враг на Сърбия. Но идеята му, да направи славяните държавотворческа общност, равнопоставена на австрийците и унгарците, е опасна за великосръбския шовинизъм.

Хелмут Дитрих пише, че „Босненците и херцеговиците, хърватите и словенците са предпочитали да останат в стара Австро-Унгария, отколкото да живеят в държава,

³⁹⁹ Boghitschewitsch 1931, Bd. I, S. 420 – 421

⁴⁰⁰ Haberl 2011, S. 113: http://othes.univie.ac.at/13647/1/2011-01-14_7505557.pdf

⁴⁰¹ Б. пр. То е едно и също, въпрос на демагогия, Югославия е равно на Сърбославия.

управлявана от сърби. Това подозрение се потвърждава след Първата световна война от факта, че бивша Югославия, т.е. Южна Славия, превърнала се във Велика Сърбия, не среща единодушно одобрение сред другите славянски несръбски народи, въпреки че никой не е могъл да предвиди, че сърбите няма да се поколебаят да обявят война и извършват етнически прочиствания срещу хървати, словенци, босненци и албанци много по-късно.⁴⁰²

За да подхранят великосръбските фантазии, началникът на разузнавателния отдел на Генералния щаб, полковник Драгутин Димитриевич, и неговият майор Воислав Танкосич и двамата членове на „Черната ръка“ планират атентата в продължение на месеци и доброволно приемат възможността, да последва катастрофа.⁴⁰³

Аналитично настроеният Димитриевич е наясно, че прекомерната провокация на Австро-Унгария неизбежно означава война със Сърбия. А в случай на поражение – Сърбия е отслабена от двете предишни балкански войни, патриотичните мечти ще се изпарят. Хитрата лисица Димитриевич никога не би поела този риск. Следователно, са замесени далеч по-висши интереси.

Европейската общественост реагира през 1914 г. подобно на атаката от 11 септември, по наше време. Почти всички кабинети споделят единодушното мнение, че Сърбия дължи удовлетворение на Австроунгарската монархия, защото носи поне косвената отговорност на правителството за атентата, която е безспорна поради толерантността му към цялата мрежа от великосръбски тайни организации.

Един пасаж от по-късните признания на Димитриевич е особено показателен: „Преди да взема окончателното решение, че убийството трябва да бъде извършено, получих важното мнение от полковник Артаманов (за това какво ще направи Русия), ако Австрия ни нападне (т.е. Сърбия).“⁴⁰⁴ Според изявления на ръководителя на тайните служби, сръбският престолонаследник Александър и руският посланик в Белград Николаус фон Хартвиг също са знаели за заговора. Руският военен аташе, полковник Виктор Алексеевич Артаманов (1873-1942), също е защитил терористичната атака, като месеци по-рано е казал на Димитриевич: „Дървете напред. Ако бъдете нападнати, няма да сте сами.“ Твърди се, че Артаманов подтиква сръбските тайни служби да действат, защото това ще предизвика австроунгарско нападение.⁴⁰⁵

От 1915 г. той е генерал-майор, и след Октомврийската революция остава в Сърбия и постъпва в сръбската армия. От 1920 г. е генерал в югославската армия.

Оценката на Артаманов е съвсем правилна; сърбите не са единствените, които проявяват агресивност към Австро-Унгария и нейния съюзник Германия.

От 1911 г. нататък поредицата от кризи е практически непрекъсната – инцидентите в Северна Африка и двете Балкански войни. Към това се добавя стремежът на Русия към Средиземноморието, желанието на Франция за реванш от 1871 г. и желанието на Англия да сложи край на германския културен и икономически просперитет. На 29 май 1914 г. „полковник“ Едуард Хаус, съветникът на Уилсън и сивия кардинал на САЩ, стоящ зад англо-американския съюз, докладва на своя президент от официалното си пътуване до Европа: „Ако Англия се съгласи, Франция и Русия ще нападнат Германия и Австрия.“

⁴⁰² Dittrich:

www.wirdeutsche.com/web/index.php?option=com_content&view=article&id=81&Itemid=110; Zugriff am 19. Juni 2013

⁴⁰³ Montgelas 1923, S. 79 ff.; vgl. auch Stanojewitsch 1923

⁴⁰⁴ Würthle 1978, S. 124

⁴⁰⁵ Boghitschewitsch 1931, Band II, S. 201; Würthle 1975, S. 198 und 214

След като получи новината за убийството в Сараево на 28 юни 1914 г. и ареста на убиеца, руският посланик в Белград, Николай Хартвиг, възкликнал: „*Au nom du Ciel! Pourvu que ce ne soit pas un Serbe.*“ (За бога! Надявам се да не е сърбин!)⁴⁰⁶

Дали е знаел, че от Белград са изпратили сръбски агенти в Сараево? Това ще изобличи Сърбия пред света като организатор на убийството. Това означава временен край на военните планове.

Партито, което Хартвиг е организиран за вечерта, не е отменено въпреки убийството, който вече е обявено официално същия следобед, а знамето на руското посолство е единственото от чуждестранните мисии, което не е свалено наполовина по време на заупокойната служба за убитите.⁴⁰⁷

Известно е, че Александър П. Изволски, руският посланик в Париж, съобщава, че веднага след убийството сръбският посланик му е казал: „Току-що свършихме добра работа, която трайно ще разруши мира.“

На 29 юни 1914 г. либералният лондонски вестник „Дейли Кроникъл“ публикува забележителен анализ на предисторията на убийството: „Ерцхерцогът несъмнено представляваше най-сериозния проблем за руските амбиции в Югоизточна Европа. Той вече беше много влиятелен човек, със силна воля и ясни цели. Това е ужасен резултат от външната политика на Русия, използваща „задните врати“ и типичната безотговорност на нейните чуждестранни представители. Известно е, че Русия използва много нецивилизовани методи в тези по-малко цивилизовани региони, и както знаем, който на Балканите с е възпротивил на Русия в днешно време, винаги става жертва на убийци. Убийството на последния крал на Сърбия (Александър Обренович), убийството на Стамболов (българският премиер-министър), отвлечането на княз Александър Български (опитът за преврат на русофилите), който щеше да бъде убит, ако не беше абдикирал, всичко това са само забележителните случаи в един мрачен списък, от който, Сараевската трагедия не може да бъде отделена“.

Междувременно редакторът на „Виенски журнал“ вярва на хвалебствените речи на сър Едуард Грей и министър-председателя Аскуит: „Когато английски министър в тъжен или тържествен час изразява чувство на космополитизъм, тогава всички опасения на Антантата отстъпват пред солидарността, което трябва да обедини глобалната английска нация с древните цивилизовани народи на Дунавската империя.“⁴⁰⁸

Познаването на глобалната стратегическа роля на Англия и политическата ѝ близост с Русия е лесно потиснато. Едва ли някой иска да мисли за война в тези дни на траур.⁴⁰⁹

Хората с готовност вярваха на думите и емоционалните протести. Но какво общо може да има една глобална търговска сила с няколко селски народа на Балканите? Нищо! „Това е просто реторика и тамян на търговците.“

На 1 юли 1914 г. Кралската сръбска пресслужба публикува правителствено изявление. В него се изразява осъждането на убийството и решимостта на правителството да следи отблизо дейността на подозрителните елементи и да не пропуска нищо, което може да допринесе за успокояване на ситуацията. Всички атаки на виенските и будапещенските вестници са отхвърлени, като се подчертава, че вината за убийството е само на един човек, който освен това е гражданин на Хабсбургската монархия: „мюсюлманският босенец“⁴¹⁰ Гаврило Принцип.⁴¹¹

⁴⁰⁶ Gavrilovic 1955, S. 410 ff.

⁴⁰⁷ Owen 1927, S. 15

⁴⁰⁸ Barnes 1928, S. 128/129

⁴⁰⁹ Но точно Грей и Аскуит, въпреки лицемерните си позърски приказки, мислят точно за войната и правят всичко възможно да я разпалят (б. пр.)

⁴¹⁰ Авторът греши, Г. Принцип е босненски сърбин и сръбски шовинист (б. пр.)

Един ден след Сараево: Опитът за убийство на Распутин. Дължим на френски посланик в Русия от 1914 до 1917 г. Морис Палеолог, известен с литературните си амбиции, подробните описания на условията в руския царски двор. Заради усилията му да стабилизира ситуацията в Петербург по време на войната, министър-председателят Клемансо го назначава за генерален секретар на Ке д'Орсе след края на войната, т.е. ръководител на френския дипломатически апарат.

През 1925 г. в Германия е публикуван неговият тритомен дневник „В Царска Русия по време на световната война“, който по-късно е използван в подкрепа на обвинението за единствената отговорност на Германия за войната.

Въпреки ожесточената политическа опозиция, Палеолог оставя литературен паметник на апостола на мира Распутин: „Очите му са като цветове на лен, или тъмноси-ви като тъмно небе. Целият израз на лицето му е съсредоточен в очите, които имат забележителна дълбочина и привличане. Погледът му е едновременно остър и нежен, безобиден и измамен, пленяващ, но и далечен. Когато думите му оживяват, очите му сякаш са заредени с магнетизъм. Той дължи огромното си влияние не на остроумието си, защото смисълът на речта му често остава неясен. Но това, което казва, го казва със силата на вътрешно убеждение и всички наблюдатели, включително и опонентите му, са съгласни, че неговата личност излъчва хипнотична сила, която пленява всичко. Затова не е изненадващо, че дори най-баналните изказвания се считат за свещени откровения от неговата възторжена почитателка (Царица Александра, бел. автора)“.⁴¹²

Сутринта на 29 юни 1914 г., по-малко от 24 часа след изстрелите в Сараево, пощальонът донася телеграми от царя в дома на Распутин в родното му сибирско село Покровское. В момента, в който Распутин излиза от къщата, Хиония Гусеева, 33-годишна проститутка⁴¹³, преоблечена като просякиня, започва да моли за милостиня.

Хиония Гусеева

Когато Распутин претърсва джоба си за дребни пари, тя го намушква два пъти с нож в корема. „Държейки се с ръце за корема, Распутин се опитва да стигне до къщата си“, според разказа на началника на руската тайна полиция генерал Спиридович. „Гусеева го последвала. Все още държейки раната с лявата си ръка, той хванал прът с дясната си и я ударил няколко пъти, докато не я обезоръжил. Селяните се стичат от всички страни.“ Те се хвърлят върху Гусеева, която крещи, че е убила Антихриста“.⁴¹⁴ С това деяние, твърди тя, се надявала да отмъсти за Господа.⁴¹⁵

Опитът за убийство предизвиква голямо възмущение в царския двор и подтиква императора да пише лично до министъра на вътрешните работи Николай Алексеевич: „Чувам, че вчера в село Покровское в Тоболска област е извършен опит за убийство на „стареца“ Григорий Ефимович Распутин, към когото изпитваме голямо благоговение. Той беше ранен в корема от жена. Тъй като се опасявам, че цяла банда от презрени хора таи зли намерения срещу стареца, с настоящето Ви нареждам да разследвате щателно този въпрос и да го охранявате, за да не се повтори подобен опит за покушение.“⁴¹⁶

Распутин е опериран в дома си същата нощ и е преместен в болницата в Тоболск на 3 юли. Там остава до 20 август 1914 г. Оттам изпраща около 20 телеграми до царс-

⁴¹¹ Goos 1919, S. 70 f; http://archive.org/stream/wienerkabinettOO-goos/wienerkabinettOOgoos_djvu.txt;

⁴¹² Liepman 1976, S. 110 f.

⁴¹³ Хиония (Фиона) Гусеева не е проститутка, има вроден сифилис, от който носят и е силно деформирани, и е психично болна (б. пр.).

⁴¹⁴ Spiridowitsch 1939, S. 143; vgl. Heresch 1985, S. 283

⁴¹⁵ Stein 1997, S. 93 ff.

⁴¹⁶ Spiridowitsch 1939, S. 144

кия двор. Първата гласи: „Виждам черни облаци над Русия: беда, много страдания, никакъв лъч надежда... Знам, че всички искат война от Вас, дори верните, които не знаят, че това е разруха. Божието наказание ще бъде сурово. Вие сте Царят... Не позволявайте на лудите да съсипят себе си и народа. Всичко ще загине в голяма кървава касапница.“⁴¹⁷

По-нататъшни разследвания разкриват, че убийцата е принадлежала към кръга на монаха Илиодор, който е изключен от църквата и сега се нарича със светското си име Сергей Труфанов (1880-1952). Преди идването на Распутин той има голямо влияние в царския двор; сега е един от най-яроствните му противници, но отрича всякаква отговорност за нападението. Три дни по-късно той бяга във Финландия, преоблечен като жена. В Норвегия написва книгата си за „Распутин – Светият дявол“⁴¹⁸ и поема отговорност за покушението. Историкът Едуард Радзински обаче се съмнява, че Труфанов е единственият организатор, защото му е помогнато да премине границата и му е предоставена кола.⁴¹⁹ Дали Труфанов е имал влиятелни задкулисни помощници? Убийцата е обявена за луд по време на процеса. Тя е откарана в психиатричната болница в Томск, където умира.⁴²⁰ С опита за убийство срещу Распутин, един от малкото хора, които можеха да запазят мира, е обезвреден за известно време.⁴²¹ Распутин умира през 1916 г. след втори, вече успешен опит за покушение.

Подценяване на Юлската криза. От 29 юни до 6 юли Вилхелм II следи развитието на събитията от Потсдам и след това, по съвет на канцлера, решава да предприеме обичайната си обиколка из Северно море. Той се надява, така да демонстрира доверието си към Русия. В замяна очаква Санкт Петербург да прояви също толкова малък интерес към събитията в Сърбия, колкото и Германия. Дали кайзерът е искал да приспи Антантата с това пътуване с демонстриране фалшивото чувство за сигурност, както някои критици твърдят и днес?

Джон К. Г. Рьол дори говори за заговор: „Фиктивната обиколка на кайзера в Северно море е само един аспект от дълго замислен заговор, целящ да представи Русия като агресор.“⁴²²

Твърдението за намерението на кайзера да всее заблуда, се подкрепяло от срещата на 5 юли на Тайният съвет в Потсдам, „на което политиките и военните лидери са одобрили политиката на Германия“, както твърди професорът от Оксфорд Хю Страчан в статията си „Войната на кайзера“ в началото на 2004 г.⁴²³

Самият кайзер твърди в мемоарите си, че Тайният съвет в Потсдам от 5 юли всъщност не се е състоял и е злонамерена измислица. Преди заминаването си той е приел отделни министри, както обикновено, за да получи доклади за работата на техните ведомства. „Министерският съвет също не се е събрал и подготовката за война не е спомената на нито едно заседание.“⁴²⁴

Дори водещите военни фигури не са били в Потсдам. Началникът на Генералния щаб Хелмут фон Молтке е на лечение в Карлсбад в деня на убийството.⁴²⁵ 145 Военният

⁴¹⁷ Radsinski 2000, S. 274

⁴¹⁸ Trufanov 1918

⁴¹⁹ Radsinski 2000, S. 270 f

⁴²⁰ *Не умира там, а след Февруарската революция е освободена, лично по заповед на Керенски, който е мразил Распутин. По-нататъшната ѝ съдба е неизвестна (б. пр.).*

⁴²¹ Liepman 1976, S. 208.

⁴²² Kellerhoff: *Die unbekümmerte Kriegslust Wilhelm II.*, in *Die Welt* vom 27. Sept. 2009

⁴²³ Б. пр. На Страчан изобщо не трябва да се вярва, той е човек на тайния елит и проповядва ангелосаксонската версия за вината на Германия. Фактът че е професор в Оксфорд – централата на групата на Милнър е достатъчен са ненадежността на този „историк“!

⁴²⁴ Strachan in *Spiegel-Spezial* Nr. 1/2004, S.20

⁴²⁵ Wilhelm II. 1922, S. 210

министър Ерих фон Фалкенхайн, държавният секретар на флота Алфред Тирпиц и началникът на Адмиралтейския щаб Хуго фон Пол също вече са започнали лятната си отпуска. Така кайзерът дал следната директива на заместника адмирал Едуард фон Капеле: „Не вярвам в големи военни усложнения. Царят няма да застане на страната на убийците на принца. Освен това нито Русия, нито Франция са склонни да рискуват. За да не предизвиквам вълнения, ще предприема северното пътуване по съвет на райхсканцлера. Искрах само да ви информирам за напрегнатата ситуация, за да можете да обмислите какво да правите по-нататък.“⁴²⁶

Вилхелм II първоначално не приема съвета на Бетман-Холвег, но след това отстъпва. В мемоарите си той посочва следната причина: „Ако сега се откажа от вече известния план за пътуване, това ще внесе подозрение, че ситуацията е по-сериозна, отколкото е, и може да допринесло за избухването на война, за която тогава ще нося отговорност.“⁴²⁷

Когато началникът на Генералния щаб също посъветва кайзера да предприеме северното пътуване, той се съгласява и на 7 юли 1914 г. се качи на борда на яхтата си „Хохенцолерн“.⁴²⁸

На 8 юли заместникът на Молтке, граф Валдерзее също докладва по телефона за ситуацията в имението на Бетман-Холвег в Хохенфинов.

Така кайзерът вече плава по северните морета, а най-важните политици и висши офицери на Германската империя са в летни отпуски. Те очевидно не очакват голям конфликт. Печата също е уведомен да не обсъжда заплахата от война.

Коварна конспирация? Войнствено правителство? Пълни глупости! А в другите европейски столици никой не се решава да излезе в отпуск...

На 7 юли австрийският министър-председател граф Карл Щюркх (1859-1916) провежда заседание на министрите във Виена. Решава се, налагането на по-строг контрол върху панславистките групи в Босна. Правителството приема, че панславистите стоят зад убийството на престолонаследника.

Междувременно Парижкият парламент одобрява заем от 400 000 франка за пътуване до Русия на президента Раймон Поанкаре и министър-председателя Рене Рафаел Вивиани (1863-1925), който е едновременно и външен министър. Социалистическите депутати гласуват против. Техният лидер, Жан Жорес, предупреждава по време на дебата срещу прекомерните политически връзки на Франция с Русия, тъй като вижда в тях повишен риск от война.

Малко след това Поанкаре и Вивиани предприемат необичайно голямо официално посещение в Санкт Петербург, от 20 до 23 юли 1914 г., по повод 25-годишнината от руско-френския съюз. Поанкаре е доминиращата фигура в Ке д'Орсе. До избирането си за президент през 1913 г. той засилва френската съюзническа политика по време на Балканските войни и продължава да упражнява решаващо влияние като президент. Вивиани, бледнее в сравнение с Поанкаре (б. пр. той е само поставено лице). Първоначално той е социалист, но е изключен от партията, и се присъединява към националиста Жорж Клемансо, който непрестанно подчертава, че Германия има 20 млна жители повече от Франция.

Пътуването на двамата най-висши представители на Франция в такава напрегната ситуация трябва да се разглежда като ясен сигнал към провоенните кръгове в цяла Европа. Междувременно в Лондон военноморският секретар Чърчил и първият морски лорд, принц Луи Батенберг, тихомълком се подготвят за война и нареждат мобилизационни учения на Кралския флот за периода от 15 до 25 юли.

⁴²⁶ Marschall 1991, S. 169

⁴²⁷ Ludwig 1961, S. 58

⁴²⁸ Wilhelm II. 1922, S. 209, Marschall 1991, S. 169

Кайзер Вилхелм II е в морето само от няколко дни, когато на 11 юли 1914 г. в Русия се разпространява новина за официалната военна конвенция с Англия. Ричард Кралик цитира руското списание „Новое Время“ през 1923 г. „По силата на Конвенцията Руско-балтийският флот по време на война ще бъде поставен под командването на командир на английска ескадра. И подкрепен от приятелския неутралитет на Дания, ще се яви веднага след започването на военни операции, за да защити нашите брегове. Поздравяваме руското правителство за този успех, който е заслуга на посланик Бенкендорф, популярен в Англия. Сега, подкрепени от английския флот и нашата армия, най-накрая напълно подготвени, можем да сложим край на политиката на зависимост от Берлин, която е несъвместима с нашето достойнство, и с международното ни положение.“⁴²⁹ Това находчивата дипломация на Англия ли е, или пълната наивност на руснаците? Та нали само десет години по-рано Великобритания подкрепя Япония за да унищожи руската тихоокеанска ескадра!

През април 1914 г. британският външен министър Грей започва преговори с президента Поанкаре в Париж относно британско-руско военноморско споразумение. По време на разговорите Грей отбелязва, че във френските правителствени кръгове „всички са изключително впечатлени от нарастващата сила на Русия, огромните ѝ спомагателни сили, потенциалната ѝ мощ и богатството ѝ“. Самият той споделя това убеждение и обяснява на Поанкаре, че „Германия ще се изчерпи с времето, дори ако не помогнем на Русия“.⁴³⁰

След като Министерството на външните работи получава информация от трети страни за преговорите по британско-руското военноморско споразумение, германският външен министър Ягов моли ръководителя на най-голямата корабоплавателна компания в света Алберт Балин (1857-1918), генерален директор на *Hamburg-Amerikanische Packetfahrt-Actien-Gesellschaft* (съкратено *Hapagß*), да се допита до Грей дали: а) съществува такова споразумение или б) дали може да се очаква такова да бъде сключено.

Естествено Грей отрича и двете твърдения. На 20 юли Балин, патриот и приятел на кайзера, пристига в Лондон с допълнителната задача дискретно да проучи как британците ще се държат в случай на война. Балин е отличен избор за тази задача. Той е отнел по-голям пазарен дял от британската конкуренция от всеки друг, и се ползва с уважението на британските държавници. В същото време е конкурент, символ на възхода на Германия като индустриална нация. Балин желаше политически отношения между Англия и Германия, подобни на тези, които е постигнал в търговското корабоплаване благодарение на своите дипломатически и търговски умения: ожесточена, но честна конкуренция и в случай на конфликт, преговори вместо война.

Той беше близък познат с банкера Макс М. Варбург, който също живее в Хамбург. Еврейската буржоазия тогава поддържа трудния баланс между германския патриотизъм и просветения космополитизъм.

Тъй като Франция не може да се изправи военно срещу Германия сама, Републиката сключва тайни споразумения с Русия през 1892/94 г. Тези споразумения са от решаващо значение и изискват постоянни дипломатически и военни усилия. Докато Германия е основен враг на Франция, Австро-Унгария е на Русия. Срещу Германия руснаците могат най-много да обмислят ограничени действия в Източна Пруссия. Това обаче ще ангажира малко количество германски военни части, и е неприемливо за френската страна, тъй като според „плана Шлифен“ по-голямата част от германските армии са били разположени срещу Франция. Още през 1912 г., когато се определя съвместната стратегия, Франция настоява Русия да се ангажира със система за „превантивна мобилизация“. Съветският историк Борис Адамов пише: „Поанкаре и Милеран (военният

⁴²⁹ Kralik 1923, S. 25

⁴³⁰ Tuchman in Der Spiegel 14/1964.

министър), стремейки се да постигнат превантивна мобилизация на Русия, не могат да направят нищо друго, освен да поемат от името на Франция задължението да водят война, ако Русия отговори на действията на Австро-Унгария срещу Сърбия с мобилизация.⁴³¹

На 20 юли 1914 г. – денят на пристигането на височайшите френски гости, специалният кореспондент на „*Matin*“ в Санкт Петербург пише: „Руската армия се състои от 44 армейски корпуса, от които 32 могат да бъдат разположени по западната граница. Германия не може да се противопостави на тази армия с почти същия брой хора; тя разполага само с 25 армейски корпуса, от които 19 са необходими на френската граница, така че само 6 са на разположение за руската граница. Благодарение на непрекъснатото изграждане на стратегически железопътни линии, руската мобилизация може да бъде завършена за 16 дни, в сравнение с 10-те, необходими на Германия. През последната година теорията за настъплението постигна голям напредък в Русия. Ако Германия увеличи ефективната си сила с 50 000 души днес, Русия веднага би удвоила или утроила своята. Австроунгарската армия също вече не е опасна; след последните Балкански войни славянското течение в Австро-Унгария е станало толкова силно, че трябва да очакваме срыв на дисциплината в армията, ако войските, съставени от толкова много националности, бъдат използвани срещу Русия“.

В същия ден броненосецът „Франция“ хвърля котва в пристанището на Кронщат. Оттам Поанкаре и свитата му са ескортирани до Санкт Петербург от цар Николай II, за радост на френския посланик Палеолог, съученик и приятел от детството на президента. В балната зала на царица Елизавета Петровна, по време на гала вечерята, Поанкаре произнася патетични тостове и речи за приятелство: „Верен на традицията на моите предшественици, искам да донеса в Русия тържественото свидетелство на приятелските чувства, които неизменно живеят във всички френски сърца; изминаха почти 25 години, откакто нашите страни обединиха усилията на своите дипломати в ясна визия за своята история“.

„Добре дошли, скъпи гости!“ е заглавието на официалния вестник на статията на руското военно министерство, която звучи като бъдеща хвалебствена реч за честването на победата: „Военна Русия ви поздравява с радостно вълнение, вече виждайки старите венци на победата на Франция, знаейки тяхното чудотворно значение и знаейки, че в часа на страшната битка две сили, чрез единодушни усилия от Изток и от Юг, ще сломят волята на врага, ще изтръгнат нови лаври за Франция и Русия, ще спечелят за своите страни правото на чест, живот и щастие и няма да опозорят онзи героичен дух, който винаги е витал над двете армии и двата флота. Днес Франция побърза да посети бъдещите си бойни другари.“⁴³²

Но имаше и критични вестници, като например „Реч“, който на 21 юли предупреждава срещу шовинистичните изявления на панслависткия и френския печат: „Идеята за превантивна война има внезапен успех с такива фанфари. но тя е чужда на руския народ, като лош кошмар и той абсолютно не жадува за празници и военни фанфари.“⁴³³ Съответно населението проявява малък интерес към посещението. Дори стачкуващите работници влизат в сблъсъци с полицията.

Распутин, имащ ясновидски способности е видял бедствието, приближаващо Русия, и се опитва да повлияе на царя. От болничното си легло, през тези последни дни на мир, той му пише: „Скъпи приятелю, повтарям ти още веднъж. Страшен облак се разпростира над Русия. Нещастие! – Безброй страдания! – Стъмнява се от всички страни и никъде на хоризонта не виждам лъч надежда – сълзи навсякъде, океан от сълзи – и

⁴³¹ Possony 1968, S. 215

⁴³² Kralik 1923, S. 25-26

⁴³³ Jaksch 1958, S. 155

кръв! Не намирам думи! Ужасът е неописуем. И все пак знам, че всичко зависи от теб. Онези, които искат война, не знаят, че тя е нашата гибел. Небесното изкупление е тежко, когато Бог ни отнеме разума; защото това е началото на края. Ти си Царят, Бащата на народа; не позволявай на лудите да потопят, всички заедно с целия народ, в разруха. Ще победим Германия, да, но какво ще стане с Русия? Истина ви казвам: въпреки нашата победа, никога не е имало по-страшно мъченичество от началото на съществуването на Русия. Тя ще се удави в кръв. Падението ѝ ще бъде пълно. Безкрайна скръб! Ваш Григорий.⁴³⁴

На следващия ден, 21 юли, на приема на дипломатическия корпус, Поанкаре уверява британския посланик Джордж Уилям Бюканън, че Русия трябва да направи всичко възможно, за да се споразумее с Англия по персийския въпрос.⁴³⁵ Той казва на японския посланик барон Ичиро Мотоно за необходимото присъединяване на Япония към Тройното съглашение и отправя съчувствени думи към сръбския пратеник.

Според Макс Монтжела (1923 г.) Поанкаре се обърнал към австроунгарския посланик Фридрих фон Сапари „с дълга, нетактична реч, отправяйки заплахата, че Сърбия има „приятели“.⁴³⁶

Междувременно австрийският пратеник, барон Владимир Гизл фон Гизлинген (1860-1936), изпраща по телеграфа доклад за настроението в Белград до Виена. Успешният атентат е убедил сърбите в предстоящия крах на Хабсбургската държава. Изпаднали в националистическа истерия те очакват съвсем скоро отцепването на районите, населени с южни славяни, дори и революция в Босна и Херцеговина и бунт на славянските полкове. „Толкова омразната Австро-Унгария сега изглежда на сърбите безсилна и едва ли достойна да води война с тях“⁴³⁷, заявява Гизл. Омразата е съпроводена с презрение: без усилие тя ще падне, в краката на Велика Сърбия, в съвсем близко бъдеще.

На третия ден от официалното посещение, ръководителят на руската военна партия, амбициозният велик княз Николай Николаевич, прачичо на царя, кани всички на празнична вечеря в Красное село. Съпругата му, великата княгиня Анастасия, заедно със сестра си Милица, ентусиазирано поздравяват своя френски приятел, бърливият посланик Морис Палеолог. „Като дъщери на крал Никита Черногорски, те обичаха Франция толкова, колкото мразеха наследствения си враг Австрия“, пише Барбара Такман в *Der Spiegel*.⁴³⁸ По време на разговор на масата „черногорските славеи“, както ги нарича Палеолог, му разказват всякакви интересни истории. „Баща им беше телеграфирал, че войната ще избухне преди края на месеца“, разказва Анастасия, сочейки бонбоньера, пълна с лотарингска пръст от маневрите две години по-рано. Украшението на почетния списък е магарешкият бодил, цветето на Лотарингия. „Войната ще дойде... Нищо няма да остане от Австрия... Вие ще си възвърнете Елзас и Лотарингия... Нашите армии ще се срещнат в Берлин... Германия ще бъде унищожена.“⁴³⁹ Под строгия поглед на царя, разговорът затихва.

В последния ден от посещението, след блестящ преглед на войските в Красное село, Поанкаре кани всички на прощална вечеря на френския боен кораб „Франция“. В речта си той подчертава единството: „По всички въпроси, които ежедневно стоят пред

⁴³⁴ В Персия сферите на интереси на Русия и Англия се пресичат, като последната разширява властта си в Южна Персия и укрепва флота си в Персийския залив. Франция също търси позиции в Персийския залив.

⁴³⁵ Montgelas 1923, S. 95

⁴³⁶ Барон фон Гизл до граф Берхтолд. *Österreichisches Rotbuch* 1914, Nr. 6, S. 4

⁴³⁷ Tuchman in *Der Spiegel* 14/1964

⁴³⁸ Montgelas 1923, S. 95

⁴³⁹ Kralik 1923, S. 26

двете правителства и изискват съгласуваната работа на нашите дипломати, винаги се постига съгласие или винаги то ще бъде постигано.“⁴⁴⁰

Поанкаре завършва тоста с думите: „И двете ни страни имат един и същ идеал: мир чрез сила, чест и достойнство.“⁴⁴¹

Докато аплодисментите избухват, великият княз Николай Николаевич и съпругата му Анастасия насочват погледи към своя съюзник Палеолог. Те разбрат значението на думите. И дъщерята на Черна гора не можа да съдържи пророчеството си: „Тези думи ще отбележат важен момент в световната история.“⁴⁴²

Тостът на царя е: „Съгласуваните действия на нашите дипломати и братството между нашите армии на сушата и в морето ще улеснят задачите на нашите правителства, които са призвани да действат в интерес на двата съюзнически народа, осъзнавайки своята сила.“⁴⁴³

Руските вестници посрещат с ентузиазъм важното събитие. Руският писател Александър Солженицин отразява настроението на вестниците на 22 юли 1914 г. в книгата си „Август четиринадесети“ със заглавията: „Сребърна годишнина от сватбата на руско-френския съюз... Присъствието на Поанкаре... Гала вечеря... на борда на линейния кораб „Франция“... блестящо потвърждение на неразривния съюз... общ мир... идеал...“⁴⁴⁴

В тази празнична лудост въпросът към министър-председателя Вивиани дали има основание за безпокойство от събитията на Балканите остава без отговор, но той отхвърля всички опасения, като несъмнено преувеличени. И това във време, когато Франция обещава на Русия, а Германия обещава на Австрия съюзна подкрепа в случай на война.

Сега може да се счита за сигурно, че Поанкаре изрично е настоявал в руската столица за война.⁴⁴⁵ За съжаление няма подробни документи, отразяващи, какво се е обсъждало при това посещение. Липсата на документи за това посещение, се обяснява от издателите на френския архив за „аномалия“.⁴⁴⁶

Въз основа на редица улики, историкът Стефан Шмит смята, че френският президент е дал „обещание за неограничена подкрепа“.⁴⁴⁷ Неговият прощален тост ясно изяснява позицията му, когато говори за мир чрез сила, чест и достойнство, обвързващ и двете сили. На фона на интензивните военни подготовки от предходните години, жестовите на посещението в Санкт Петербург придобиват истинското си значение. Защото те потвърждават предварително систематично разработената политика. Париж и Санкт Петербург са в пълно съгласие и заедно допускат фатална грешка в разсъжденията си: Запазването на европейския баланс изисква запазването на Австро-Унгария, а не нейното унищожаване.⁴⁴⁸

Девет дни до Ада. Четвъртък, 23 юли 1914 г.: Австрия отправя искания към Сърбия. Докато Вилхелм II е на обиколка в Северно море, Чърчил наблюдава военноморските маневри, в Санкт Петербург се празнува побратимяването с французите. В

⁴⁴⁰ Montgelas 1923, S. 96

⁴⁴¹ Също

⁴⁴² Kralik 1923, S. 26

⁴⁴³ Solschenizyn 1973, S. 76

⁴⁴⁴ Wolff 1935, S. 531

⁴⁴⁵ Henning Köhler: Abschiedstoast in St. Petersburg. In: FAT vom 1. Feb. 2010

⁴⁴⁶ Schmidt 2009, zitiert wie in FAT vom 1. Feb. 2010

⁴⁴⁷ Schagerl 2012, S. 46

⁴⁴⁸ Б. пр. Но те не желаят да запазват европейският мир, а да го разрушат за да постигнат целите си!

това време император Франц Йосиф е единственият, който се интересува от предисторията на Сараевското убийство.⁴⁴⁹

Протоколи от заседания на комисията на външното министерство, занимаваща се с последиците от убийството на престолонаследника, от 4 до 8 юли 1914 г., са достъпни за австроунгарския дипломат, секционен съветник Фридрих Ритер фон Виснер.

Историкът Бригите Шагерл интерпретира документите така, за да докаже, че почти всички участници се насочват към обявяване на война, с изключение на Виснер, който, въпреки преобладаващото настроение, призовава за съвместно разследване на фактите.⁴⁵⁰ Той получава подкрепа от унгарския министър-председател Ишван Тиса (1861-1918) и императорския и кралски министър-председател на Австрия граф Щюркх. И двамата искат да изчакат резултатите от разследването.⁴⁵¹

На 11 юли Виснер е изпратен в Сараево като ръководител на комисията за разследване на съучастието на Сърбия в убийството на престолонаследника. Там той незабавно търси тогавашния военен губернатор в Босна, генерал Оскар Потьорек (1853-1933). Извършителите на нападението вече са заловени в деня на убийството: В телеграма от същия ден той пише до финансовия министър Леон Билински: „Според предишни разследвания е установено, че терориста хвърлил бомбата принадлежи към сръбската социалистическа група, която е направлявана от Белград.“⁴⁵²

Днес сръбските кръгове се опитват да обвинят Потьорек за избухването на Първата световна война. На Богоявление през 2014 г. Сръбският държавен архив представи писмо от него до Билински, датирано от 28 май 1913 г. От него става ясно, че Хабсбургската империя вече е планирала големия военен конфликт година преди началото на войната. Най-големите сръбски вестници „Новости“ и „Блиц“ ликуваха, а „Телеграф“ заявяваше: „Ние не сме виновни за войната. Потьорек планирала нападението срещу Сърбия година преди убийството в Сараево.“⁴⁵³

В същото време международно признатият сръбско-босненски режисьор Емир Кустурица (роден през 1954 г.) обяви, че ще направи документален филм за събитието. „Това е нашият отговор на опита за преосмисляне на историята“, обяснява Кустурица, председател на сръбския подготвителен комитет за 100-годишнината от избухването на Първата световна война.

Всъщност в писмото военния губернатор намеква за „неизбежна война след няколко години“ и пише, че „Сърбия никога не може да бъде надежден приятел“, тъй като тя ще застава активно винаги на страната на другите врагове на Австро-Унгария във всяка бъдеща война. За да направи Сърбия поне по-малка заплаха, Потьорек вярва, че „монархията трябва да сключи пълно, всеобхватно и военно споразумение“ с тази балканска страна.

Вийзнер в ролята си на съдия и лоялен служител на австроунгарското министерство на външните работи, търси други личности и започва да събира доказателства, които да докажат терористичната дейност срещу Австро-Унгария.⁴⁵⁴

Според Шагерл, Той се старее с всички сили „да открие истината и обективно да проучи досиетата, да ги анализира и да представи в ясен доклад“.⁴⁵⁵

След два дни проучване той изпраща своите резултати в две телеграми до външно министерство във Виена. След Първата световна война са цитирани само две изречения

⁴⁴⁹ Geiss 1963, S. 56; Keegan 2000, S. 85 f., Император Франц Йозеф и Тиса не успяват да наложат незабавно наказание на Сърбия.

⁴⁵⁰ Geiss 1963, S. 57 f.

⁴⁵¹ NTT vom 7. Januar 2014

⁴⁵² Mittelbayerische Zeitung vom 7. Januar 2014

⁴⁵³ Würthle 1975, S. 136 und 140, Anm. 6

⁴⁵⁴ Schagerl 2012, S. 48.49

⁴⁵⁵ Rauchensteiner 1997, S. 76; Würthle 1975, 138 f.

от първата телеграма: „Нищо не доказва или дори не подозира, сръбското правителство да е съучастник в убийството, подготовката или в осигуряването на оръжията. По-скоро има податки, че това не е станало.“⁴⁵⁶

Така Сърбия е оневинена, докато Хабсбургската монархия е обвинена, че носи основната вина за Световната война.

Новото югославско правителство на Пашич избягва публикуването на пълния текст на телеграмата след войната.⁴⁵⁷

Следният текст предшества двете изречения: „Всички тук са убедени, че от Сърбия се провежда великосръбска пропаганда, освен от печата и от клубовете и други организации, и се прави с подкрепата, знанието и одобрението на сръбското правителство. Доказателствените материали, представени ми от гражданските и военните власти, е квалифицирам така: Материалите от периода преди убийството не предлагат доказателства за пропаганда, насърчавана от сръбското правителство. Доказателствата са оскъдни, но достатъчни, и показват, че това движение се подстрекава от клубове в Сърбия, с толерантността на правителството. Разследване на убийството.“

Педантичният почерк на адвоката е очевиден и във втората телеграма: „Продължение и заключение. Въз основа на показанията на обвиняемия е установено, почти без никакво съмнение, че убийството е планирано в Белград и подготвено със съдействието на служителя на сръбските държавни железници Циганович, и майор Танкосич. Двамата са осигурили бомби, пистолет „Браунинг“, боеприпаси и калиев цианид. Участието на Прибичевич не е установено и първоначалните доклади за това се основават на допуснати грешки на полицията. Произходът на бомбите е от сръбския армейски склад в Крагуевац е обективно доказан без съмнение, но няма доказателства, че те са били взети *ad hoc* (за целта) от складовете точно преди убийствотоа, тъй като бомбите могат да са от военните запаси на комитаджийте (сръбските четници). Въз основа на показанията на обвиняемите, няма съмнение, че Прибичевич, Чабринович и Грабеж са преминали тайно през границата в Босна с бомби и оръжия с помощта на Циганович и сръбските власти. Този организиран транспорт е бил ръководен от командири на граничните пунктове Шабац и Лошница и са били финансово осигурени. Въпреки че не е установено дали граничарите са знаели целта на пътуването на терористите, те със сигурност са им помогнали. Другите разследвания след убийството доказват участието на пропагандната организация „Народна одбрана“. Разполагам с ценни материали, които обаче все още не са проверени; води се спешно разследване. Ако все още е актуално поставянето на условия на Сърбия, исканията може да бъдат разширени. А) Забрана на участието на сръбските правителствени институции в контрабандата на хора и предмети през границата. Б) Уволнение на сръбските командири на граничните пунктове Шабац и Лозница, както и на лицата предоставили финансовото осигуряване. В) Наказателно производство срещу Циганович и Танкосич. Отпътувам тази вечер, пристигам във Виена във вторник вечерта и незабавно ще докладвам в Министерството. Необходимо е устно допълнение към доклада“.⁴⁵⁸

И двете телеграми трябва да се разглеждат като едно цяло. Едва тогава става ясно, че Виснер обмисля затягане на клаузите на ултиматума. Трябва да се има предвид, че телеграмите са предназначени като предварителна информация за министерството. Виснер се придържа само към установените от него факти и оставя всичко останало отворено. Участието на високопоставени военни офицери в атентата в Сараево излиза наяве едва през 1917 г., по време на процеса срещу Драгутин Димитриевић-Апис, т.

⁴⁵⁶ Schagerl 2012, S. 50

⁴⁵⁷ Wiesner: Die Mordtat von Sarajewo und das Ultimatum. In: Reichspost vom 28. Juni 1924

⁴⁵⁸ Kralik 1923, S. 23

нар. Солунски процес. След войната Виснер защитава версията за участието на сръбското правителство.⁴⁵⁹

Рихард Кралик в „История на войната на народите“ посочва подривното движение в Сърбия, чиято цел е „да отдели определени територии от Австро-Унгарската империя. Това движение, възниква под носа на сръбското правителство, впоследствие се разпространява извън кралството чрез терористични актове, серия от атентати и убийства. Противно на официалните ангажименти, съдържащи се в декларацията от 31 март 1909 г., сръбското правителство не прави нищо, за да потуши това движение.“⁴⁶⁰

Още на 14 юли австроунгарските министри се споразумяват с Тиса да отправят ултиматум към Сърбия възможно най-скоро, на който сръбското правителство трябва да отговори в рамките на 48 часа. Нотата трябва да бъде предадено от посланика Гизл в Белград вечерта на 23 юли. Датата е избрана умишлено, защото това е денят, в който Поанкаре и Вивиани трябва да напуснат Санкт Петербург. За да се предотврати координацията между Франция и Русия, дипломатът трябвало да изчака докато френската делегация излезе в открито море.⁴⁶¹ Точно в 18,00 ч. Гизл предава нотата на сръбския министър на финансите Лазар Пацу.⁴⁶²

В нота от 10 точки Австро-Унгария иска от Сърбия, незабавно да прекрати всички пропагандни националистически дейности и да арестува замесените в убийството лица. Най-острите точки са 5 и 6. Съотв.: „5. Представители на австроунгарското правителство в Сърбия да сътрудничат в забраняването на подривното движение, насочено срещу териториалната цялост на монархията; 6. Да започне съдебно разследване срещу участниците в заговора от 28 юни, които се намират на сръбска територия; представителите, изпратени за тази цел от австроунгарското правителство, да участват в разследването.“⁴⁶³

Резултатите от предварителното австрийско разследване са приложени към ултиматума: Пистолетите и бомбите, „които престъпниците използваша за престъплението“⁴⁶⁴ 186, идват от сръбски оръжеен склад, целият план е измислен в Белград със съдействието на майор Воислав Танкосич, а Милан Циганович е обучавал убийците как да боравят с гранати и пистолети близо до Белград. Известно ни е, че нелегалното премианаване на убийци в Босна е извършено с помощта на сръбските граничари и митнически служители.

Дали исканията на Австро-Унгария са наистина толкова арогантни, с които голямата империя изнедва малкия си съсед? Или те отразяват опасенията от по-нататъшни терористични атаки?

Предвид войнствените антиавстроунгарски движения, със сигурност не е достатъчно за правителството на Хабсбургите просто да се бори с великосръбските действия на собствена територия. Напълно наложително е за сигурността на империята, да се прекъсне подкрепата за терористическото движение в Сърбия, както днес САЩ обявяван необходимо да се борят с тероризма извън собствената си страна.⁴⁶⁴ 187

Министърът на финансите Лазар Пацу след като получава ултиматума, посочва на Гизл, че няма да е възможно да се събере Министерски съвет толкова бързо, тъй като

⁴⁵⁹ Geiss 1990, S. 315

⁴⁶⁰ Gutsche 1968, S. 95 f.

⁴⁶¹ Graf Berchtold an Freiherr von Giesl in Belgrad, 20. Juli 1914: wwi.lib.byu.edu/index.php/I_27_Graf_Berchtold_an_Freiherrn_von_Giesl_in_Belgrad_20_Juli_1914; Zugriff am 30. Juli 2014

⁴⁶² Beer 1915, S. 88

⁴⁶³ Graf Berchtold an Freiherr von Giesl in Belgrad, 20. Juli 1914;

⁴⁶⁴ Schultze-Rhonhof 2003, S. 44

някои от министрите са отсъстват.⁴⁶⁵ Гизл му отговаря с усмивка: „В ерата на железниците, телеграфа и телефона това е лесно постижимо, предвид размера на кралството.“⁴⁶⁶

Самият министър-председател Пашич е на предизборно пътуване в сръбската провинция. Докато се прибира в хотела си същата вечер, и все още несъзнавайки тежестта на драматичното развитие, мислите му се въртят около сръбско-австрийския конфликт. Как ще реагира Виена? Дали Русия ще спази думата си?

Може би Пашич е мислил че подражава на, Бисмарк. Нали му бяха необходими три войни, за да обедини германските държавици? А Пашич, току-що беше водил две войни; страната му се удвои по размер; старите му врагове, българите и турците, са победени. Ако сега може, с помощта на Русия, да унищожи разпадащата се монархия: тогава последните южни славяни ще да се обединят със Сърбия и желанието на петнадесет милиона души, и мечтата от пет века, щяха да се сбъднат.⁴⁶⁷

Но а нещата се променят. Неговият финансов министър го връща обратно към реалността в Белград. Същата вечер Балин вечеря с външния министър Грей, лорд Морли, председателя на Държавния съвет, военния министър Халдейн и първият лорд на Адмиралтейството Чърчил. Чърчил се придържа към формулата, че Англия ще коментира събитията за всеки отделен случай. Балин напусна срещата (б. пр. погрешно) сигурен, че Англия ще остане неутрална в германо-руско-френска война. Това е важен въпрос за него лично, защото в случай на война той ще да трябва да загуби на делото на живота си.

Защо е толкова сигурен? Дали трезвомислещият и благоразумен ханзейски търговец се е приел желаното от него за реално, или по-скоро събеседниците му, с уменията си да прикриват истинските си намерения, са го подвели напълно?

Чак до 28 юли 1914 г., в интервю за в-к „*Hamburgischen Correspondenten*“ (Хамбургски кореспондент), Балин все още вярва в неутралитета на Англия. По-късно, след обявяването на война от Англия, той се упреква, че е подведен по време на разговора. И изпада в дълбока депресия, като се самоубива на 9 ноември 1918 г., денят, в който е обявена абдикацията на Вилхелм II и провъзгласяването на републиката.⁴⁶⁸

Преди да се събере руският министерски съвет същия следобед, във френското посолство се провежда среща между външния министър Сергей Д. Сазонов и френския и британския посланици Морис Палеолог и Джордж Бюканън, което е необичайно събитие. Министерският съвет разглежда въпроса дали вътрешната ситуация в Русия позволява война. На този въпрос е отговорено утвърдително.

Налична е телеграма на сръбския принц-регент Александър изпратена от Белград, в която иска съвет от царя: „Готови сме да приемем исканията на Австро-Унгария, които са съвместими със статута на независима държава, така и онези, които Ваше Величество ни съветва да приемем.“⁴⁶⁹

Добре осведомен за събитията в Петербург, руският вестник „Реч“ пише: „Очевидно руската дипломатия не осъзнава сериозността на ситуацията. Очевидно е че Сърбия няма да даде напълно задоволителен отговор на австрийската нота и вече насърчена от Русия, така че част от отговорността за последствията ще паднат върху нас. Единственият начин Тристранният съюз (Антантата) да избегне въвлечането си в кон-

⁴⁶⁵ Ludwig 1961, S. 54

⁴⁶⁶ Също.

⁴⁶⁷ Също, S. 52 Б. пр.: Авторът като западноевропейец и германец, определено изобщо не е наясно със същността на сръбския шовинизъм, тук не става дума за обединение, или освобождение, а за завладяване и покоряване на чужди несръбски народи, против тяхното желание. И като закономерен резултат, Югославия се разпада след жестока и кървава гражданска война през 1990-91 г. с последващото отделяне на Косово, по същия начин през 1998-99 г.

⁴⁶⁸ Schölzel 2004

⁴⁶⁹ Kralik 1923, S. 24

фликта остава да локализира сръбския въпрос и да избегне всякакво насърчение на Сърбия.⁴⁷⁰

Очевидно Сърбия е склонна просто да приеме нотата. Но в Русия това е възприето като провокация, на която трябваше да се отговори.⁴⁷¹

С телеграма външният министър Грей информира британския посланик във Виена, сър Морис де Бунзен, че австроунгарският посланик го е информирал за нотата, адресирана до Сърбия, и му е обяснил, че е определен 48-часовия срок, заради тактиката на Сърбия да забави отговора. В седмиците след убийството на ерцхерцога, Сърбия не показва никакви признаци на съчувствие или желание за сътрудничество. Ако Сърбия беше показала склонност към разбирателство, настоящата ситуация можеше да бъде предотвратена.⁴⁷²

Грей изразява незаинтересоваността си от конфликта, ако виенският ултиматум не изостри отношенията между Австро-Унгария и Русия. В следващите дни той предлага посредничество от четирите сили – Германия, Англия, Франция и Италия, за насърчаване на умереността в отношенията между Виена и Санкт Петербург, и предлага удължаване на срока на ултиматума връчен на Белград.⁴⁷³

Германското правителство реагира по същия начин и незабавно заявява в Санкт Петербург, Париж и Лондон, че спешно желае локализиране на конфликта между Австро-Унгария и Сърбия, тъй като всяка намеса на друга сила може да доведе до непредсказуеми последици поради различните съюзнически задължения.

Ако Русия е миролюбиво настроена, тя трябва да посъветва Белград да се подчини. Но военната треска вече е обхванала напълно управляващите кръгове в Русия. Малко преди полунощ германският посланик в Белград изпраща телеграма, информираща външното министерство за настроените на сръбските военни, които категорично отхвърлят нотата и искат война. Сръбската мобилизация е вече беше в разгара си.⁴⁷⁴ 197

Докато г-жа Пашич вече е в безопасност в Париж, министър-председателят и неговото правителство набързо бягат в Солун.

Петък, 24 юли: Реакциите на австроунгарските искания. В Лондон, Париж и Санкт Петербург исканията на Австро-Унгария към Сърбия са посрещнати с неразбиране. Британският външен министър Грей използва възможността да разпали настроеността срещу Австро-Унгария, определяйки за ултиматума като за „най-страшния документ, отправян някога от една държава към друга“.⁴⁷⁵

За руският външен министър Сазонов суровите искания са несъразмерни с вината, която може да бъде приписани на Белград. Русия няма да допусне унищожаването на Сърбия и нарушението на баланса на силите на Балканите. И като отговор руските власти решават да мобилизират военните окръзи Одеса, Киев, Казан и Москва ако Австро-Унгария обяви война на Сърбия.⁴⁷⁶

Сръбското правителство иска от Русия да агитира големите европейски сили за удължаване срока на ултиматума, за да се проведе задълбочено разследване на убийството в Сараево. През последните четири седмици сръбското правителство единствено отрича на всякакво сръбско съучастие в престъплението. Австроунгарското правителство очаква отговора на Сърбия най-късно до 18,00 ч. в събота, 25 юли. Непостигането

⁴⁷⁰ Също

⁴⁷¹ Също

⁴⁷² *Documents britanniques, Juli bis August 1914:*

<http://net.lib.byu.edu/estu/wwi/1914m/gooch/goochidx.htm#651-677>

⁴⁷³ *Die Deutschen Dokumente zum Kriegsbruch, Nr. 157; Englisches Blaubuch, Nr. 11*

⁴⁷⁴ *Boghitschewitsch 1929, Bd. II, S.546*

⁴⁷⁵ *Stark in Deutsche Geschichte Nr. 71 3/2004, S. 27 f.*

⁴⁷⁶ *Kronenbitter 2003, S. 497*

на съгласие означава скъсване на дипломатическите отношения. Така че, това е по-скоро демарш, отколкото ултиматум.⁴⁷⁷

Несъмнено в Австро-Унгария е има кръгове, които виждат войната срещу Сърбия като единственото решение. Но има и други течения. На Балхаусплац бушува ожесточени битки между „Партията на войната“ около началника на генералния щаб Конрад фон Хьотцендорф и „Партията на мира“ около унгарския министър-председател граф Тиса, който успешно се противопоставя на силови действия срещу Сърбия.

Събота, 25 юли 1914 г.: Русия започва мобилизация. Първите депеша от Санкт Петербург пристигат в Белград в ранните сутрешни часове. В 4 ч. сутринта е изпратен телеграф, с който се информира Сърбия, че може да разчита на руската помощ. Шест часа по-късно на Сърбия е съобщено да заяви, че не може и няма да се защитава с оръжие срещу велика сила, все още в съответствие с резолюцията на руското правителство от предишния ден. В 11,30 ч. е съобщено, че руският министерски съвет е решил да продължи с мобилизацията. Между 11,00 и 12,00 ч. Тайният съвет при руския император решава да не обявява засега мобилизация, а да разпорежи „период на военна подготовка“, въведен през март 1913 г.

В 15 ч. следобед британският и френският посланици отново са приети от външния министър Сазонов и са информирани, че царят е решил да мобилизира 13 армейски корпуса или 39 дивизии, които ще бъдат разположени срещу Австро-Унгария.

Около 20,00 ч. френският посланик в Санкт Петербург, Морис Палеолог, и руският посланик в Париж, Александър Изволски, се сбогуват на Варшавската гара. Гарата и влаковете са а претърпени с офицери и войници. И двамата определят видяното като начало на мобилизация: „Този път ще има война.“⁴⁷⁸

След завръщането си в посолството, Палеолог научава за мобилизационните мерки в Киевския, Одеския, Казанския и Московския военни окръзи. В Санкт Петербург и Москва е въведено извънредно положение. Френският военен аташе, генерал Лагиш, е извикан в 20,30 ч., за да се срещне с великия княз Николай Николаевич и военния министър Сухомлинов. След завръщането си Лагиш докладва, че те заявяват най-голямото си желание за война и са решени да направят всичко възможно, за да защитят Сърбия. Царят, също е решен.⁴⁷⁹

Наредената частична мобилизация включва разполагането на 26 дивизии, срещу Дунавската монархия. Руските дивизии заедно с войските на Сърбия и Румъния, превъзхождат по численост силите на Австро-Унгария.⁴⁸⁰

От Санкт Петербург в Белград, около 16,00 ч. пристига съобщението: „Всички приготовления за мобилизация са наредени, която ще бъде обявено незабавно, ако австро-унгарският пратеник напусне Белград.“

В ранната вечер австроунгарският посланик Гизл вече не очаква отговор и започва да опакова куфарите си, за да хване експресния влак за Будапеща в 18,30 ч., след като крайният срок е изтекъл. Само няколко минути преди 18,00 ч., за негово учудване, министър-председателят Пашич се появява и му връчва отговор, написан с цялата дипломатическа изтънченост, който Гизл може само да прегледа. Той веднага предава на Пашич подготвения австроунгарски отговор, който обявява прекъсването на диплома-

⁴⁷⁷ Демаршът означава „в междудържавните отношения дипломатическа стъпка, (решително) възражение или (устно) изявление на една държава към друга държава. Целта обикновено е да се накара държавата получател да предприеме определено действие или да се въздържи от такова. Das Politiklexikon 2011: www.bpb.de/nachschlagen/lexika/politiklexikon/17315/demarche

⁴⁷⁸ Paleologue 1927, S. 26, Possony, 1968, S. 234; vgl., Paleologue, 1927, S. 251 Stieve/Montgelas 1927, S. 158

⁴⁷⁹ Possony 1968, S. 233

⁴⁸⁰ Bülow 1922

тическите отношения. Гизл к успява да хване влака си. Докато се отправя към Будапеща, Сърбия започва евакуацията на Белград.

По същото време, на няколко хиляди километра на изток, младите руски юнкери са набързо произведени в звание, което според традицията става след 18 август – това е ясен знак за ескалацията на военната готовност.⁴⁸¹

В отговора си сръбското правителство полага големи усилия, за да омаловажи и отхвърли елегантно и откровено повечето от исканията на Австро-Унгария. Думите, използвани в отговора, „Кралското правителство съжалява, че сръбски офицери и служители... са участвали“, са тактично и фино променени: „Кралското правителство съжалява, че според съобщението на Императорското и Кралско правителство, някои сръбски офицери и служители са участвали в гореспоменатата пропаганда и така са застрашили приятелските съседски отношения, за които Кралското правителство тържествено се е ангажирало с декларацията от 31 март 1909 г.“⁴⁸²

На пръв поглед утвърдителен отговор – но с добавката „според съобщението на Императорското и Кралско правителство“. Т.е. само според мнението на австроунгарското правителство, а не на сръбското, така Белград избягва всякаква съотговорност и си запазва свобода на действие за в бъдеще. Останалите искания са приети по подобен начин – само искане 5 е косвено отхвърлено, а искане 6, участието на австроунгарските представители в разследването на заговора, е директно отхвърлено. Последното предизвика силна опозиция, защото е счетено за несъвместимо със сръбския суверенитет.

В миналото австроунгарското правителство с готовност се съобрази с подобно искане на Сърбия след убийството на сръбския княз Михаил Обренович на 10 юли 1868 г. в Топчидере. Сега същото искане, но в обратен ред, нарушава сръбския суверенитет.

Днес в Германия чуждестранни следователи също имат право да разследват престъпления, които може да имат ксенофобски мотиви. Например, след пожар в жилищна сграда в Лудвигсхафен, където загинаха девет души, предимно от турски произход, на 7 февруари 2008 г., турският премиер Ердоган посети мястото на пожара заедно с Курт Бек и бяха изпратени към германските следователи екип от четирима турски експерти.

Но да се върнем към австроунгарския ултиматум: „Тъй като опитът за наказване на сръбските съучастници в това престъпление посрещнат с уклончиви отговори“, пише британският философ Бертран Ръсел, „Австро-Унгария поставя ултиматум, който изисква австроунгарските представители също да участват в разследването на заподозрени сърби. Ако принцът на Уелс (т.е. британският престолонаследник) беше убит на афганистанската граница, и имаме основания да смятаме, че афганистанците са виновни за убийството му, без съмнение щяхме да отправим подобно искане с пълната подкрепа на английското обществено мнение“.⁴⁸³

За разлика от Ръсел, английският външен министър Едуард Грей не изпитва съчувствие към австроунгарските искания, определяйки ги, като неприемливо унижение⁴⁸⁴ и дори стига дотам, че нарича ултиматума като „най-страшния документ, отправян някога от една държава към друга“.⁴⁸⁵

За сръбското правителство отговорът е толкова несъществен, колкото и съдържанието му. Най-важното е външният образ. Още преди да го представи, то умело предлага, въпросът да се отнесе пред Международния съд в Хага или пред останалите велики

⁴⁸¹ www.forost.ungarisches-institut.de/pdf/19140722-l.pdf

⁴⁸² Russell 1915, S. 10 f.

⁴⁸³ Б. пр.: И не само, Британия директно щеше да обяви война на Афганистан, без да се съобразява с мнението на останалите велики сили.

⁴⁸⁴ Historischer Kalender: <http://derstandard.at/1246542318728/Historischer-Kalender>

⁴⁸⁵ Sir Edward Grey am 24. Juli 1914 in einem Telegramm an Sir M. de Bunsen. Britische Dokumente Bd. I, Nr. 91, S. 123; vgl. auch Jaenecke in GeoEpoche, Nr. 14/2004

сили. Пашич естествено е уверен в подкрепата на Русия, Франция и Англия и е перфектно организиран в отговора си. Сърбия, потискана от турците в продължение на векове, може да се надява на съчувствие и въпреки участието си в терористичните действия иска политически да прехвърли вината върху Австро-Унгария, представяйки се като жертва.

Три часа след предаването на отговора, започва сръбската мобилизация; Дунавската монархия реагира шест часа по-късно с частичната мобилизация на 8 армейски корпуса.⁴⁸⁶

Както по-късно показаха боевете, Сърбия успява да се мобилизира бързо, всеобхватно и много успешно, очевидно нищо не е било неочаквано. Така между 18,00 ч. на 23 юли и същия час на 25 юли колелата на военната машина неумолимо се завъртат.

Осем години по-късно принц Бернхард фон Бюлов, който като канцлер (1900-1909) успява да избегне войната по време на Мароканската и Балканската криза само благодарение на щастливи обстоятелства, пише: „В разгара на лятото на 1914 г. все още имахме възможност да избегнем войната на 25 юли.“ „Трябваше само да заявим във Виена, че при никакви обстоятелства няма да позволим прекъсване на отношенията между Австро-Унгария и Сърбия, преди самите ние да сме разгледали внимателно сръбския отговор.“ ... „След като разгледахме сръбския отговор, със задоволство трябваше да отбележим, че благодарение на мъдрите съвети на всички големи сили, Пашич, беше приел почти всички австрийски предложения. Останалите спорни точки трябваше да бъдат представени на Хагския арбитражен съд“. Бюлов продължава: „Нещастният кайзер Вилхелм II беше видял този път към мира, по-ясно от Бетман и неговите сътрудници.“ Бюлов не само обвинява, необичаният от него наследник на поста, Теобалд фон Бетман-Холвег, в нерешителност и липса на далновидност, но и го обвини, че съветва кайзера, да не изоставя обичайното си пътуване на север само по една причина: „за да може да завърши необезпокоявано своя тест и шедевър в дипломатическото изкуство.“⁴⁸⁷

Всъщност Вилхелм II следва съвета да не нарежда на германския флот да се върне в пристанищата си, нито да прекъсне морското си пътуване. Тези мерки целят да успокоят ситуацията и да я деескалират.

На 25 юли кайзерът получава новина далеч на север, в Оде на Утнефиорд, че английският флот не се е разпуснал както обикновено след прегледа в Спитхед, а е останал във военните си пристанища на Северно море.⁴⁸⁸

След това Вилхелм II прекратява пътуването си и нарежда на германския флот, разположен край Ютланд, да се върне във Вилхелмсхафен и Кил.

Неделя, 26 юли 1914 г.: Ще остане ли Англия неутрална? В интерес на мира, Берлин, се стреми да попречи на Сърбия и Русия да ескалират австроунгарския ултиматум, и да предизвикат война между европейските съюзнически блокове. Опасността от ескалация очевидно е осъзната и в Лондон и Париж. Но по време на разговора между Сазонов и Пурталес на 26 юли, вече не се говори за ревизия. Каква е причината за отстъпката на Сазонов да не изисква повече европейско разследване?

В същия ден руският посланик Бенкендорф изпраща доклад от Лондон, в който се казва: „Сър Е. Грей не спира да ми повтаря, че изявленията му към Берлин по никакъв начин не означават неутралитета на Англия в случай на война. Лихновски наистина е

⁴⁸⁶ Piekalkiewicz 1988, S. 22 und 24

⁴⁸⁷ Bülow 1931, Bd. 3, S. 164. Б. пр.: Трябва да се вземе предвид, че личната неприязън е взела връх в разсъжденията на Бюлов.

⁴⁸⁸ Effenberg/Löw 2004, S. 203

много объркан, защото е измъчван от перспективата за война. Изобщо не съм сигурен, че е разбрал думите на Грей така, както той иска.⁴⁸⁹

Това фатално недоразумение между британския външен министър и германския посланик се дължи, на дипломатически сложния език на Грей, и на англофилското отношение на Лихновски.

Очевидно Грей също не иска да бъде ясно разбран от него. Британският външен министър се въздържа от всякаква военна реторика, не само в отношенията си с Лихновски, но и с британската общественост, защото тя е съсредоточена върху започващите конфликти в Ирландия, и не желае страната да се намесва в друг театър на военните действия, поне засега. „Вярно е“, завършва Бенкендорф доклада си, „че Австрия няма да започне войната изведнъж. Засега все още има лъч надежда. Но ролята на Германия, сега е най-тъмна от всички останали. И точно на това основавам аргумента си тук: Англия не се страхува толкова от превъзходството на Австро-Унгария на Балканския полуостров, отколкото от превъзходството на Германия в света.“⁴⁹⁰

В онази неделя Форин офис отправя предложение за конференция на посланиците на великите сили, и никой друг в Лондон не е разположен да говори. Въпреки това, в този ден настъпва пълен обрат в отношението на британското правителство – очевидно поради Грей.

Понеделник, 27 юли 1914 г.: Англия показва готовност за война. Сутринта на 11 юли кайзерът пристига в Кил и е смирено посрещнат в Берлин от канцлера Бетман-Холвег в 15,00 ч. Разгневеният кайзер остро задава въпроса как се е случило всичко това. Гневът на кайзера е разбираем, тъй като канцлерът до последно го уверява „че мирът не е застрашен и е в постоянен контакт и в най-добри отношения, особено с Англия“. Видимо съкрушеният и разстроен канцлер, призна, че е сгрешил в преценките си и иска да даде оставка, която кайзерът отказа с думите: „Забърка ме в тази каша, сега ще трябва да я оправяш.“⁴⁹¹

На следващата сутрин канцлерът представя на кайзера, текста на сръбската нота-отговор, която вече от два дни, стои на бюрото му: „Отлично постижение за период от 48 часа“, отбеляза Вилхелм II, „това е повече, отколкото може да се очаква! Това премахва всякаква причина за войната. Гизл трябваше да остане в Белград! Ако бях аз, никога нямаше да заповядам мобилизация заради този отговор!“⁴⁹²

Той веднага кара своя генерал-адютант Плесен да телеграфира до началника на Генералния щаб Молтке, че за Австро-Унгария всякаква причина за война е отпаднала. Дали кайзерът, вдъхновен от желанието за мир, се оставя да бъде пленен от дипломатическия шедевър от Белград? Изглежда, че го е прочел повърхностно и не е забелязал двучинния характер на някои от частичните отговори. Забравя или не знае все още, Вече Сърбия е започнала мобилизация три часа след изтичането на ултиматума – тоест в 21,00 ч. Мобилизацията на Австро-Унгария последва едва в полунощ.

Дори по време на прощалния банкет на борда на „Франция“ на 24 юли, Палеолог набързо написа прессъобщение на гърба на менюто си: „Чрез посещението (в Русия, бел. на автора) двете правителства имаха възможността да установят пълната общност на своите възгледи по различните проблеми, пред които са изправени силите в загрижеността си за общия мир и европейския баланс.“⁴⁹³ В първия официален проект вече

⁴⁸⁹ Bülow 1922, Bd. 5, 1922, S. 55

⁴⁹⁰ Deutsche Allgemeine Zeitung vom 28. August 1919

⁴⁹¹ Bülow 1930/31, Bd. 3, S. 165

⁴⁹² Binder 1960, S. 42

⁴⁹³ Schmidt 2009, S. 94: „La visite ... a offert aux deux gouvernements... l'occasion de constater la parfaite communauté de leurs vues sur les divers problèmes que le souci de la paix générale et de l'équilibre européen posent devant les Puissances.“ (Посещението ... даде възможност на двете правителства да

не се споменава загриженост за общия мир, а само за поддържане на европейския баланс, „особено на Балканския полуостров“.⁴⁹⁴

В окончателния вариант първоначалната формулировка е възстановена, като се посочва загрижеността за общия мир и се заменя „особено на Балканския полуостров“ с „особено в Ориента“.⁴⁹⁵

От това може да се заключи, че министър-председателят Вивиани не е загрижен за съдбата на Сърбия, а за баланса на силите между Австро-Унгария, Русия и Турция, и за европейския баланс като цяло. Той очевидно е готов да направи някои отстъпки за сметка на Сърбия.

На 24 юли германският посланик в Париж, барон фон Шьон, прочита нота до изпълняващия длъжността ръководител на Ке д'Орсе, в която германското правителство изразява искането си за локализиране на конфликта между Хабсбургската монархия и Сърбия. „Спешно желаем локализация“, казва Бетман-Холвег, „защото всяка намеса на друга сила, в резултат на различните съюзнически задължения, ще има непредвидими последици“.⁴⁹⁶

Когато този демарш на Шьон, става известен на 25 юли, на Поанкаре, той веднага го оценява като „едва прикрита заплаха“. Сутринта на 27 юли на борда на „Франция“ пристига телеграма: министърът на външните работи Грей, който е информиран за нотата на Бетман-Холвег на 25 юли, не е особено впечатлен от тази „заплаха“, но е заявил ясно на германския посланик, че „ако войната избухне, никоя сила в Европа не може да остане незасегната“. Освен това Грей потвърждава на руския посланик, „че няма никакво съмнение относно участието на Англия във войната“. Поанкаре веднага посочва този първи знак за готовността на Великобритания да се намеси военно на своя външен министър: „Посочих тази решителност като пример на Вивиани, а той показва нарастваща тревожност и безпокойство и развива най-противоречиви идеи“.⁴⁹⁷ Както показват записите, това са възражения срещу инструкциите, дадени за Палеолог поради които има толкова спорове за формулировката на комюникето, което Палеолог трябва да съгласува с Вивиани и Поанкаре.

Сръбското предложение арбитражът да бъде поверен на Международния съд в Хага или на великите сили, участвали в изготвянето на декларацията, издадена от сръбското правителство на 31 март 1909 г., е потвърдено от руския цар.

Канцлер Бетман-Холвег отхвърля това предложение, като инструктира посланика в Санкт Петербург, че в този случай арбитражът е изключен. Това води до обвинения срещу германското правителство, че мисли изключително от гледна точка на силата. Комисията на Райхстага възразява срещу това, позовавайки се на опита на Германия в два важни случая с Англия и САЩ, в които тези „ключови държави“ не спазват арбитражните договори, а избягват арбитражния процес, позовавайки се на национални правни процеси и конституционни трудности.⁴⁹⁸

Чили и Италия имат подобен тъжен опит със САЩ. Швейцарско-италиански инцидент също не може да бъде разрешен чрез арбитраж.⁴⁹⁹

Още по-негативни са спомените на Германия за конференция по морско военно право в Лондон, замислена като контрапункт на 4-та хагска конвенция (1908/09) за во-

установят пълното съгласие във вижданията си по различни въпроси, които загрижеността за всеобщия мир и европейското равновесие, поставя пред великите сили.)

⁴⁹⁴ Също.

⁴⁹⁵ Possony 1968, S. 216 : »... notamment en Orient«

⁴⁹⁶ Runderlass Bethmann Hollwegs an Pourtales, Schoen, Lichnowsky, 21. Juli 1914. In: Die Deutschen Dokumente zum Kriegausbruch, Bd. 1, S. 100

⁴⁹⁷ Schmidt 2009, S. 177-179

⁴⁹⁸ Possony 1968, S. 73

⁴⁹⁹ Helfferich 1919, S. 312 f.

енното право. Тук единодушно е приета декларация, която силно ограничи свободата на действие на „господарката на морето“ – точно както силата на германската армия е намалена от предходната конвенция за сухопътна война. Докато Германия ратифицира договора, Англия проточва преговорите и не го прие. Така отказът на Англия да регулира морската война съгласно международното право е показателен.⁵⁰⁰

Недоверието на германското правителство е напълно разбираемо, особено след като всичко е заложено, на карта, на живот и смърт през лятото на 1914 г.

Хагският арбитражен съд няма юрисдикция да регулира морската война. Конференцията на посланиците, предложена от Грей, също е отхвърлена в Берлин. Тъй като Италия е политически на страната на Сърбия, Германия и Австро-Унгария ще останат в неизгодно положение. Опитът на Германия по време на Балканските войни също не е окуражаващ. В тези мъчителни, безкрайни преговори те не успяват да постигнат споразумение за нито едно село.

Следователно Берлин предпочита директните преговори между Санкт Петербург и Виена. От днешна гледна точка не е особено разумно да се отказват възможностите за арбитраж предвид опасността от война на много фронтове, особено след като в Европа липсват приети правни норми за международно третиране на военните конфликти.

Кристофър Кларк също е особено учуден от склонността на силите на Антантата да отписват Австро-Унгария.⁵⁰¹

Но страхът от изоставане поради забавяне и загуба на единствения си коз – военната бързина, е решаващ предвид превъзходството на противника.

Късно следобед на 27 юли българският посланик Чапрачиков посещава Пашич, който го информира, че ситуацията е опасна, но има новини от Петербург, „че Русия решително е поела нашата защита“; Франция е солидарна с Русия и „Англия много желае да се избегне войната. Но ако тя бъде обявена, Англия няма да остане неутрална; тя ще се намеси“. След това Пашич обещава „добри последици“ за България в случай на

Братовчедите Вилхелм и Ники

съюз и подчертал благоприятното положение на Сърбия сред европейските сили. С такава мощна подкрепа той дори няма да се съгласи на каквито и да е отстъпки към Австрия, по точки от ултиматума. Изражението на Пашич обаче противоречи на твърденията му: „изражението му беше уплашено, неспокойно и сломено“. Така Чапрачиков съобщава за наблюдението си на своето правителство.⁵⁰²

Вторник, 28 юли 1914 г.: Австро-Унгария обявява война. След като Австро-Унгария обявява война на Сърбия, германският кайзер телеграфира на цар Николай II, че ще използва цялото си влияние, за да убеди Австро-Унгария да потърси открито и задоволително разбирателство с Русия. „Надявам се уверено, че ще ме подкрепите във всичките ми усилия за премахване на всички трудности, които все още могат да възникнат. Ваш най-искрен и предан приятел и братовчед, Вилхелм.“⁵⁰³

В отговора си царят моли братовчед си Вилхелм II да повлияе върху решението на съюзника си. Кайзер Вилхелм II незабавно информира царя за опитите си във Виена да направи това.

Палеолог твърди, че е оказал подобно влияние върху Сазонов в този ден, като го моли да не предприема никакви военни действия на германския фронт и да бъде много

⁵⁰⁰ Possony 1968, S. 73

⁵⁰¹ A. Kilb im Gespräch mit C. Clark. In: FAZ vom 29. Sept. 2013

⁵⁰² Bulgarisches Orangebuch Bd. I, Nr. 218

⁵⁰³ Stark in Deutsche Geschichte Nr. 71 3/2004, S. 27 f.

предпазлив дори на австроунгарския фронт, докато Германия не разкрие какво е намерението. „Най-малката непредпазливост от ваша страна ще ни струвала английска подкрепа.“⁵⁰⁴

„Това е и моето мнение“, отговаря Сазонов, „но нашият Генерален щаб става нетърпелив и вече ми е много трудно да ги съдържам.“⁵⁰⁵

Когато новината за обявяването на война на Сърбия достига до белгийската крепост Лиеж, местният губернатор, генерал Леман, заповядва крепостта да бъде поставена в отбранителен режим. За тази цел стрелбището е разчистено, минните камери на тунелите, железопътните и пътните мостове, планирани за разрушаване, са заредени с експлозиви, а пътят, водещ от Аахен през Ерве до Лиеж, е блокиран.

Същият следобед министърът на флота Чърчил нарежда на флота да се премести, при най-голяма секретност, към командния пункт в Скапа Флоу в северните Оркнейски острови. Около полунощ той пише няколко реда на съпругата си Клементин, която току-що се е преместила в крайбрежна вила в Нордфолк с двете им деца, Даяна и Рандолф: „Всичко върви към катастрофа и колапс. Но ми е интересно, и съм щастлив, че съм в центъра на събитията. Не е ли ужасно това? Подготовката ме окужава с ужасно очарование. Моля се на Бог да ми прости тези ужасни пристъпи на лекомислие.“⁵⁰⁶

Щастлив пред лицето на катастрофата? Като кореспондент по време на Бурската война, той вече е бил свидетел на съвременната война и нейната разрушителна сила със собствените си очи. След това преживяване той е осъзнал и че в съвременната война цивилното население вече не може да избегне войната.

В нощта на 29 юли Бетман-Холвег се опитва да установи намеренията на Англия ако Балканският конфликт въвлече Франция и Германия. Той обяснява на британския посланик в Берлин, сър Едуард Гошен, че Германия иска да запази мира с Англия и ако войната въвлече Франция, няма намерение да придобива никаква територия за сметка на Франция.

В този първи разговор Бетман-Холвег потвърждава желанието на Германия за мир и напълно поверително информира Гошен за имперската нота до Виена, с която се изисква „спиране в Белград“. Фриц Фишер твърди, че Бетман-Холвег просто „се опитва да създаде впечатлението, че упражнява силно възпиращо влияние върху Виена“.⁵⁰⁷

Сряда, 29 юли 1914 г.: Грей продължава двойната си игра. На 29 юли френският социалистически лидер Жан Жорес пише на белгиеца Е. Вандервелде своята оценка на ситуацията. „Във властта на френското правителство е да предотврати войната на Русия. Но то се стреми към войната, която отдавна подбужда. Тук всички вредни сили се стремят към война, която искат да водят, заради болезнената се (б. пр. реваншистка) амбиция и защото фондовите борси в Лондон и Париж спекулират с Петербург.“⁵⁰⁸

След инициативата на Бетман-Холвег, Грей информира германския посланик в Лондон, Лихновски, че страната му възнамерява да остане неутрална само докато войната е ограничена между Русия и Австро-Унгария. Но ако Германия и Франция бъдат „въвлечени“, Англия не може да стои настрана дълго.⁵⁰⁹

Това е първата фина заплаха, отправена към Германия след Мароканската криза от 1911 г. Британският джентълмен Грей, се опитва да отвори очите на Лихновски,

⁵⁰⁴ *Paleologue 1927, Bd. I, S. 32*

⁵⁰⁵ *Също.*

⁵⁰⁶ *Thomas Kielinger und Florian Stark: Britischer Minister gibt Deutschen die Kriegsschuld. In: Die Welt vom 9. Jan. 2014*

⁵⁰⁷ *Fritz Fischer: Jetzt oder nie - Die Juli-krise 1914; in Der Spiegel vom 27. Mai 1964*

⁵⁰⁸ *Helmolt 2011, S. 90*

⁵⁰⁹ *Binder 1960, S. 42*

казвайки му „да не се повежда по приятелския тон на разговора им, и да се заблуждава за посоката, в която ще се развият британските интереси“.⁵¹⁰

В същото време Грей инструктира френския посланик в Лондон, Пол Камбон, по загадъчен начин за степента на британските интереси в борбата за надмощие в Европа. Франция вече дискретно научава, че има „ясен път към война с Германия“.⁵¹¹ Тя може уверено да си позволи да бъде „въвлечена“ във войната.

Късно през нощта на 29 срещу 30 юли чрез британския дипломат от немски произход, Едуард Гошен, Бетман-Холвег, се опита да убеди Англия да сключи споразумение за общ неутралитет. Той казва на посланика: „Можем да уверим британския кабинет, приемайки неговата неутрална позиция, че дори в случай на победоносна война, ние няма да искаме териториална компенсация от Франция в Европа.“⁵¹² Германският канцлер допълнително заяви готовността си да уважава неутралитета и целостта на Холандия, ако противниците на Германия също „уважават“ това.

Но е изключително наивно от страна на Берлин да се надява, че предстоящата война може да бъде овладяна, както кризата при двете Балкански войни преди нея. От самото начало тя приема европейски характер, в който световната сила Великобритания трябва да гарантира, че на континента няма да се появи хегемонна сила.

Същия следобед Бунзен докладва на Грей съдържанието на конфиденциален разговор, между сръбския посланик Йованович и френския му колега посланик във Виена. Йованович заявил, че времето работи за Сърбия и че южнославянските провинции са готови да се вдигнат срещу Австро-Унгария в рамките на три години⁵¹³, без „дори и пръст да бъде помръднат“.⁵¹⁴ Поради това Австро-Унгария е решена на война, от която нищо не е в състояние да я възпре. „Според френския посланик това показва, че конфликтът не е резултат от германско подстрекателство, нито пък следва непременно, че Германия желае европейска война, както мнозина смятат във Франция.“⁵¹⁵

Палеолог е първият, който научава за общата руска мобилизация късно вечерта на 29 юли в 23,00 часа от заместник-директора на руското Министерство на външните работи Николай Александрович Базили. Тринадесет армейски корпуса са мобилизирани срещу Австро-Унгария и е наредена тайна обща мобилизация. Това означава война! Палеолог казва на Базили, „че руският генерален щаб не трябва да предприема никакви действия, без първо да се консултира с французите.“⁵¹⁶ Предупреждението на Палеолог за предпазливост към Сазонов очевидно не дава резултат.

Четвъртък, 30 юли 1914 г.: Общата мобилизация в Русия. В редакционната си статия от този ден лондонският вестник „Таймс“ пише: „Публична тайна е, че Германия прави всичко възможно, за да осъществи връзката между руската и австрийската столица.“⁵¹⁷

Докато в Русия се издават заповедите за обща мобилизация, царят телеграфира на Вилхелм II: „Военните мерки, които сега са влезли в сила, са предприети преди пет дни, тоест на 25 юли, с отбранителна цел поради приготвянията на Австрия (срещу Сърбия!).“⁵¹⁸

⁵¹⁰ Schäfer 1916, S. 133

⁵¹¹ Stegemann 1917, Bd. 1, S. 359; Rhonhof 2007, S. 60

⁵¹² Fischer 1964, a. a. O.

⁵¹³ Б. пр.: Явна спекулация на Йованович. Хърватите, словенците и босненците изобщо не желаят сръбската власт.

⁵¹⁴ Baden 2011, S. 93

⁵¹⁵ Boghišchewitsch 1929, Bd. II, S. 560, вж. бел. 3. В английската Синя книга от 1914 г. този доклад е включен под № 79.

⁵¹⁶ Paleologue 1927, Bd. I, S. 33

⁵¹⁷ Montgelas 1920, S. 22

⁵¹⁸ Die Deutschen Dokumente zum Kriegsausbruch, Nr. 390

Само часове по-късно военният министър Сухомлинов го информира, че отмяната на общата мобилизация, наредена в 18,00 ч., е технически невъзможно и че Франция е обещала военна помощ същия ден. След това Николай II отново пише на германския император: „Невъзможно е да прекратим военните си приготовления, които станаха необходими поради мобилизацията на Австрия.“⁵¹⁹

Това изразяващо безпомощност съобщение, ясно показва че царят е станал просто играчка в ръцете на правителството и военните. Така той споделя положението си пред братовчеда си в Берлин. Бележката коментар в полето върху депешата на германския посланик в Санкт Петербург от 30 юли разкрива настроението на Вилхелм II: „И така, прословутото „обкръжаване“ на Германия най-накрая се превърна в свършен факт, въпреки всички опити на нашите политици и дипломати да го предотвратят. Мрежата внезапно се опъна над главите ни и Англия, подигравайки ни се, се радва на най-блестящия успех, на упорито провежданата си, изцяло антигерманска световна политика, срещу която ние доказахме, че сме безсилни, като допускаме политическото и икономическото си унищожение поради съюзническата си лоялност към Австрия, изолирани в мрежата. Великолепно постижение, което буди възхищение дори у този, който загива от него.“⁵²⁰

Дали дотогава събитията в Англия са останали скрити от германския император, повишен от кралица Виктория във фелдмаршал на британската армия и адмирал на британския флот? Дали той не е прозрял английската политика на „баланса на силите“, която не търси приятели на континента, а постоянно променящи се партньори, кандидати за нейния континентален меч? Дали беше забравил, че Англия успешно унищожава всяка голяма европейска сила още от времето на Елизабет I, като Испания през 1588 г., Холандия през 1654 г. и Франция през 1763 г.? Как е позволи да бъде така заблуден с английската правителствена бюрокрация? В това отношение поведението на Вилхелм II наистина трябва да се определи като доста наивно и безотговорно. Можем само да предположим, че семейните му връзки с британското кралско семейство са го заслепили за сложните геостратегически политики на английската администрация, които той просто не е могъл да си ги представи. Очевидно не е достатъчно запознат с по-широките военно-стратегически контексти, за да може ефективно да противодейства на надвисналата заплаха.

Както и да е, в този съдбовен ден на кризата Вилхелм II не успява да координира дейностите на кабинета и военните, и да ангажира началника на Генералния щаб, генерал фон Молтке, със своята мирна политика.⁵²¹

Пред лицето на надвисналата опасност за Германия, последният настоява пред австрийския си колега, генерал фон Хьотцендорф, да ускори общата мобилизация. Германският канцлер дава на австроунгарския външен министър, граф Берхтолд, противодействащ импулс, като настоятелно го съветва да не води война срещу Сърбия.

До вечерта австроунгарското правителство е готово да приеме германските предложения за деескалация. Но общата руска мобилизация прави всяко по-нататъшно германско посредничество излишно.⁵²²

Междувременно Франция също започва мобилизация на граничните си чести, а Германия се обявява „охрана“ на флота – мерки, които протичат успоредно с мирното посредничество.

⁵¹⁹ Beer, Max: *Orange-, Blau- und Grau-buch*. Internet Archive 2001/The Library of Congress: <http://archive.org/stream/dasregenbogenbuchOlbeer/>

⁵²⁰ Reventlow 1940, S. 445

⁵²¹ Schultze-Rhonhof 2003, S. 45 f.

⁵²² *Die Deutschen Dokumente zum Kriegsausbruch*, Nr. 502, 503

Петък, 31 юли 1914 г.: Германия обявява непосредствена военна опасност. Рано сутринта на 31 юли на всеки ъгъл в Санкт Петербург са поставени обяви за мобилизацията. Всякакви съмнения вече са изключени. Германският посланик Пурталес съобщава за руската мобилизация в Берлин и се опитва, да търси разбирателство за нейната отмяна, но без успех. Руското правителство дори се опитва да скрие мобилизацията от чужденци. Британският министър-председател Аскуит заявява в Камарата на общините: „Научихме не от Санкт Петербург, а от Германия, че Русия е обявила обща мобилизация на армията и флота си.“⁵²³

Вилхелм II се обръща към Николай II с молба да не застрашава посредничеството, което е започнал между Русия и Австро-Унгария, чрез по-нататъшната подготовка за война на източната австроунгарска граница. В противен случай ще бъде принуден да предприеме отбранителни контрамерки. Това искане завършва с последен апел за прекратяване на всички военни действия, заплашващи Германия.⁵²⁴

Австро-Унгария обявява гранична защита срещу Русия в ранните сутрешни часове, а в 12,23 ч. обявява обща мобилизация. Тъй като Петербург вече не отговаря на германските дипломатически усилия, Берлин отправя 12-часов ултиматум, изисквайки Русия да прекрати военните си мерки.⁵²⁵

Същевременно за Германския райх е обявена „непосредствена военна опасност“. Тази стъпка предизвика всякакви дейности: Гарнизоните преминават от мирновременна към военновременна служба. По границите са поставени допълнителни охранителни части. Войниците получават военните си униформи, опаковат личните си вещи за предаване, получават боеприпаси и заточват щиквете си. Освен това получават военните си книжки, идентификационни знаци, лични аптечки и се отваря неприкосновения запас. Собствениците трябва да предадат конете, събрани за войските, на определените места, както им е наредено.

Американският дипломат и историк Джордж Ф. Кенън (1904-2005) хвърля светлина върху опасния автоматизъм на руско-френската военна конвенция от 1892 г.: „Веднага щом една от силите на Тройния съюз (т.е. Централните сили с Италия) мобилизира въоръжените си сили, Франция и Русия трябваше да пристъпят, както е договорено, към пълна мобилизация; А мобилизацията е равнозначна на започването на военните действия“. Тази фатална връзка между мобилизацията и началото на войната, според Кенън, дава възможност на Русия да „разгърне голяма европейска война, когато ѝ е удобно“⁵²⁶.

Кенън е прав. Франция сама не може да разгърне голяма европейска война, защото ще бъде бързо победена от Германия. Германия също не е в състояние да нападне Франция и Русия едновременно. Тя може да реагира офанзивно само срещу едната страна в даден момент. Така, е очевидно, че Русия е катализаторът за тази европейска война, която е целенасочено подготвена от войнствените кръгове.

Генералният щаб връчва свръхсекретен „меморандум“ на командването на 10-ти армейски корпус, базиран в ХанOVER. Той възлага на командира, генерала от пехотата фон Емих, задачата да превземе изненадващо Лиеж, ако Белгия откаже на Германия да пропусне армията ѝ през своята територия. Генералният щаб очаква белгийската армия да се събере южно от Брюксел или близо до Намюр – интервенцията близо до Лиеж се е смятала за малко вероятна.⁵²⁷

⁵²³ Bülow 1922, S. 88

⁵²⁴ Stark 2004, a.a.O., S. 27

⁵²⁵ Bülow 1922, S. 88; Weißbuch Nr. 490

⁵²⁶ Kennan 1990, S. 337

⁵²⁷ Generalstab des Heeres 1939, S. 1

Оперативните възможности на Белгия се смятат за ограничени през първите дни на мобилизацията. Гарнизонът на крепостта Лиеж в мирно време, с нейните фортове и укрепления, се охранява от 6000 войници; в случай на война, офицерите от германския генерален щаб а очакват 19 000 войници, плюс 3000 членове на „Гражданската гвардия“, която се използва само за спомагателните задачи зад фронта.

Първите тъмни облаци се събрат над Германия през тези последни дни на седмицата. Повишената опасност от война все още не означава мобилизация, но разтревожава селищата разположени близо до границата. Изведнъж се появяват часови на важни транспортни възли, гари, мостове и пътища. Граничните градове имат особено военен характер. В град Везел, който тъкмо се готви за годишния си фестивал, войниците вече патрулират по улиците. Железопътният мост е под силна охрана, а на моста над Рейн са разположени картечници и издигнати препятствия. Укрепва се и близката граница: телени огради на прелезите, часови и патрули в граничните поляни. Днес може да разглеждаме германските мерки като прекалена реакция.

Но за съвременниците от онова време общата мобилизация означава война, защото задейства подготвените военни планове и огромната военна машина. Още по време на френско-руските преговори за Военната конвенция на 18 август 1892 г. френският генерал Боадьофр заявява, че мобилизацията е равностойна на обявяване на война. Мобилизацията означава принуждаване на противника да направи същото.

На източнопруската граница по това време вече са пристигнали и се окомплектоват две руски армии с общ брой около 1 млн войници.

Според Боадьофр да не се отговори на вражеската мобилизация означава „да се поставиш в положението на някой, който стои с пистолет в джоба си, но оставя съседа му да извади своя и да му го притисне до челото му, без той да извади своя собствен“. ⁵²⁸ Цар Александър III се съгласява напълно с това мнение.

Американският историк Уилям Леонард Лангер (1896-1977), изучавал съюзническите системи специално по времето на Бисмарк и Вилхелминския период, отива още по-далеч: „Германски държавник, който не реагира на руската мобилизация през 1914 г., със започване на военни действия, ще извърши престъпен грях поради бездействие.“ ⁵²⁹

Кристофър Кларк, изучавал интензивно предисторията на Първата световна война, също стига до подобно заключение днес. В интервю от 29 септември 2013 г. той отговаря на журналиста от *FAZ*, Андреас Килб на логиката на германския Генерален щаб „Трябва да победим руснаците сега, за да не бъдем победени от тях след три години“, по следния начин: „След Тридесетгодишната война Германия е претърпяла голяма травма, която се предава във всяко поколение: чувството за уязвимост към чуждестранни нашественици поради местоположението в центъра на Европа. Останалото е чиста математика. Френско-руският съюз е най-агресивният съюз на европейския континент. Той съществува единствено, за да води съвместно война срещу трета сила: Германския райх. Когато германците сметнат колко войници може да събере този съюз срещу тях, разликата нараства с всяка изминала година.“ ⁵³⁰

Мобилизацията на могъщата Руска империя води до засилена активност на Генералния щаб в Берлин и до по-нататъшни дипломатически усилия. Бетман-Холвег телеграфира до Лондон: „Руската армия е мобилизирана на нашата граница, без ние да сме се мобилизирали, и представлява смъртна опасност за нас, дори без провокативни действия. Провокацията на Русия, която се мобилизира срещу нас в момент, когато ние пос-

⁵²⁸ *Bülow* 1922, S. 89

⁵²⁹ *Kabisch* 1934, S. 62

⁵³⁰ *FAZ* vom 29. Sept. 2013

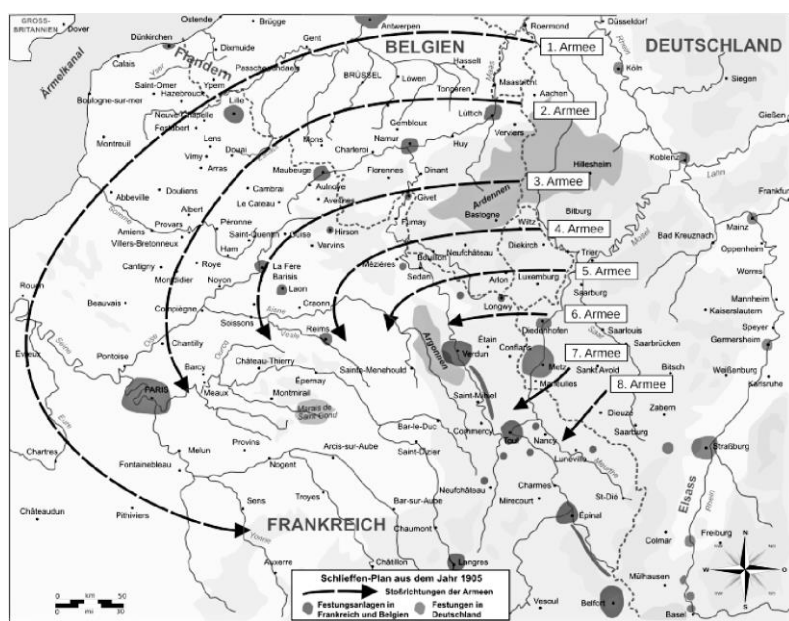
редничим във Виена по нейно искане, е толкова силна, че никой германец не би ни разбрал, ако не отговорим със сурови мерки.⁵³¹

Тези мерки включват и категоричното искане френското правителство да декларира дали ще участва в германо-руски конфликт. Очаква се отговор в рамките на 18 часа. Намерението е ясно: Ако Франция откаже неутралитет и застане на страната на Русия, Германия ще предприеме превантивни действия срещу Франция още на 2 август. Канцлерът Бетман-Холвег изпраща на своя посланик Шьон в Париж още един таен постскриптур: „Ако френското правителство заяви, че ще остане неутрално, което е малко вероятно, трябва да заявим на френското правителство, че като залог за неутралитет ще поискаме предаването на крепостите Тул и Вердюн, които ще окупираме и върнем след края на войната с Русия. Отговорът на последния въпрос трябва да бъде предаден до утре (1 август) в 16,00 ч.“⁵³²

Тъй като декларацията за неутралитет на Франция не се очаква, не е необходимо посланикът да предприема никакви действия по този въпрос. Социалдемократът политик Едуард Давид, привърженик на мира, вижда в действията на германското правителство през 1914 г. доказателство за неговото миротворчество: „Германското правителство се опита да ограничи конфликта поне на изток. Това е важен негов принос.“⁵³³ 261

Но колелата на автоматичните съюзнически обвързаности се завъртат. Така, вечерта на 31 юли, Вивиани телеграфира до Петербург: „Нямам намерение да правя изявление пред германския посланик за отношението на Франция при конфликт между Германия и Русия и ще се огранича да му кажа, че Франция ще следва собствените си интереси. Правителството на републиката всъщност дължи отчет за намеренията си само на своите съюзници.“⁵³⁴

В този смисъл Париж отговоря по подобен загадъчен начин на въпроса на германския посланик как ще се държи Франция в руско-германски конфликт.

Планът Шлифен срещу План XVII. Германският план на Шлифен. За Германия, руската и френската обща мобилизация заплашват да доведат до ситуацията от която Хелмут фон Молтке (стария) и неговият наследник, фон Валдерзее, винаги са се страхували: война на два фронта. Ако не иска да бъде победена от изключително силните си съседи, Германия не може да се защити с чисто отбранителна война. Следователно и двамата стратегии първоначално предвиждат атака на основната армия срещу Русия, като едновременно с това поддържат отбранителна позиция по отбранителната линия на Маас, срещу Франция, която се смята за непревземаема. Алфред фон Шлифен (1833-1913), като началник

⁵³¹ Bülow 1922, S. 92

⁵³² Kautsky, *Wie der Weltkrieg entstand. Folge 18:*
www.marxiSts.org/deutsch/archiv/kautsky/1919/krieg/18-kriegfrank.html

⁵³³ Също.

⁵³⁴ Bülow 1922, S. 99

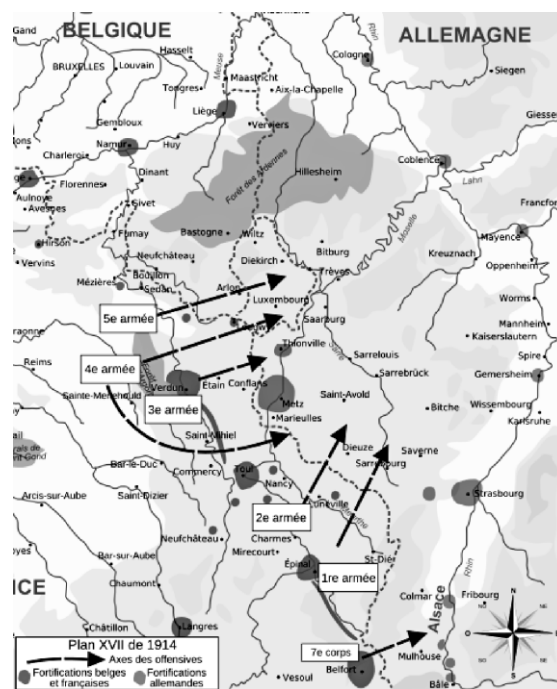
на Генералния щаб (1891-1905) по времето превъоръжаването на армията с тежка артилерия изготвя меморандум, основан на изучаваната от него „Битка при Кана“⁵³⁵, предвижда бързо военно решение на Западния фронт.⁵³⁶

Нарушавайки неутралитета на Холандия, Белгия и Люксембург, Шлифен възнамерява да използва силно дясно крило с масивно обгръщащо движение през Белгия, за да заобиколи френските укрепления между Вердюн и Белфор на север, да обкръжи Париж и след това да обкръжи френската армия, да я разбие и унищожи. В същото време слабото ляво крило на Западната армия трябваше да бъде изтеглено, ако е необходимо, в Южна Германия, за да примами френските армии на германска територия. Тогава капанът щеше да се затвори. В Източна Пруссия Шлифен се надява да се възползва от бавната мобилизация на руската армия, която ще отнеме ни по-малко от 40 дни. Германска армия трябваше да задържи руското настъпление – ако е необходимо, по линията Висла – докато Западната армия, освободена след 42 дни, не бъде готова да се присъедини към австроунгарските армии на изток. Влизането на Англия във войната не се очаква, но се предвижда. Най-много се очаква британска експедиционна сила, която ще пристигне твърде късно на европейския театър на военните действия. След отслабването на Русия в Руско-японската война и последвалите революционни сътресения, планът е променен и оттогава нататък се приема война на един фронт. Първата версия на Шлифен вече носи недвусмисленото заглавие „Агресивна война срещу Франция“.⁵³⁷ 264

След Първата мароканска криза (1905-1906) Шлифен вижда, че е дошло времето да приложи плана. Кайзер Вилхелм II обаче отхвърли войната.⁵³⁸ 265 При наследника на Шлифен, племенникът на стария Молтке, планът е променен чрез значително укрепване на армията в Лотарингия за сметка на дясното крило в Белгия. Неутралитетът на Холандия трябва да остане неоспорим. Молтке Младши искал да запази този „въздух“ отворен за жизненоважните доставки на суровини за неутралните страни. Това налага изоставянето на поход през холандската територия и провинция Лимбург, която се простира на юг. Сега отслабеното дясно крило се концентрира в ъгъла на триъгълника от градове – Аахен на изток, Маастрихт на запад и Лиеж с укрепления си пояс от дванадесет укрепени крепости на юг.

Френският военен план XVII. Тъй като войната на два фронта изглежда неизбежна, решението е модифицирания план на Шлифен. За целта германските войски вече се нуждаят от разрешение от Белгия да преминат, което е повече от съмнително. Ако това се откаже, Лиеж трябва да бъде изненадан.

Министър-председателят Вивиани обещава на Великобритания, че Франция ще уважи белгийския неутралитет. Това не се отразява на военните планове на Франция, които предвиждат настъпателна стратегия. След сближаването с Англия и Русия, пър-

⁵³⁵ В битката при Кана, на 2 август 216 г. пр. н.е. Ханибал разгромява римската армия като успява да я обкръжи напълно.

⁵³⁶ Ritter 1956, S. 141 ff.

⁵³⁷ Mommsen 1993, S. 168

⁵³⁸ Също, S. 170

воначално по-отбранителните военни планове XIV и XV са преразгледани, и от май 1909 г., е въведен план XVI от т. нар. „пети период“ на военно-стратегическата концепция. Този план, както и неговият наследник, план XVII, се основаван на подкрепата на Англия, която ще осигури морската защита и ще изпрати експедиционни сили на континента. Той взема предвид, че руските съюзници ще могат да противодействат на германците по северните и източните им граници. Френският офанзивен план, замислен от началника на Генералния щаб, генерал Фердинанд Фош, предвиждал събирането на основните сили на непревземаемата линия Белфор-Вердюн. Фош вярва, че левият фланг е достатъчно обезпечен от Белгия, британските спомагателни сили и резервните му армии. Докато лявото крило, с 3-та, 4-та и 5-та армии, трябва да противодейства на очакваната германска атака от Мец от линията Вердюн-Мезиер, дясното крило, състоящо се от 1-ва и 2-ра армии, има задачата да пробие между планините Вогези и Мец и да напредне от Горен Рейн във вътрешността на Германия. Фош изисква енергичен, безмилостен подход към изпълнението на този амбициозен план, възнамерявайки да внуши на войниците си мистичен динамизъм и героичен боен дух, в съответствие с преобладаващата военна доктрина за „настъпление до крайност“. Така План XVII, подобно на плана Шлифен е „доведен до крайност“. Наследникът на Фош, Жозеф Жофр, приема План XVII и го доразвива.

Намеренията на Русия. Докато по-голямата част от руската армия трябва да се разположи срещу Галиция, надявайки се да разгроми австроунгарската армия разчитайки на огромно превъзходство, планът срещу Германия, е да се разгроми слабата 8-ма германска армия в Източна Прусия с обкръжаващо нападение: Атаката трябва да бъде започната от изток от 1-ва руска армия (Неменска армия) под командването на генерал Павел Рененкампф, а от юг от 2-ра руска армия (Наревска армия) под командването на генерал Александър Самсонов; двете армии трябва да се съединят в Кьонигсберг. След това руският „валяк“ трябва да тръгне към Берлин.

В Берлин са наясно с тази опасност и приемат риска. Според плана на Шлифен, Източна Прусия остава защитена във война на два фронта само със слабата 8-ма германска армия. През първите шест седмици Франция е трябвало да бъде бързо победена, след което планът е, основните германски сили да се обърнат на изток.

Ролята и подходът на Великобритания. Според споразуменията на Генералните щабове, експедиционните сили, т.е. цялата Териториална армия, трябва да бъде незабавно транспортирана от Англия във френска Фландрия след избухването на войната. Чрез използване на благоприятното стратегическо военноморско положение, германският флот ще бъде откъснат от всякакво влияние без решителна битка, чрез „затваряне“ на Северно море. В течение на 31 юли външният министър Грей се интересува в Берлин и Париж за позицията на правителствата относно белгийския неутралитет. Англия очаква Белгия да защити неутралитета си.⁵³⁹ Германия отвърща на въпроса с въпрос, дали Англия ще запази неутралитет, ако Германия се откаже от правото си да премине през Белгия.⁵⁴⁰ Целта на Лондон е да оправдае военната си намеса, като използва нарушението на белгийския неутралитет от Германия, три дни по-късно. Следователно, в разгара на кризата, Грей не обещава нито неутралитет, нито мир.⁵⁴¹

Белгия и Австро-Унгария във водовъртежа на събитията. Около 19,00 ч. крал Алберт I нарежда мобилизация на Белгия. Гарнизона на Лиеж е попълнен до военновременната му численост от 32 000 души със 150 оръдия, издигат се пътни блокади, базикират се селата, а пространствата между крепостите са подсилени с окопи и земни

⁵³⁹ Hatschek/Strupp 1924, S. 122

⁵⁴⁰ Rhonhof 2003, 48

⁵⁴¹ Stegemann, 1917, S. 363

укрепления. В неравния хълмист терен са положени бодлива тел, докато предните артилерийски наблюдатели на укрепените крепости заемат позициите си в предната зона.

Малко преди полунощ на 31 юли австроунгарският посланик в Париж, граф Сечени фон Темерин, отива във външното министерство, където е приет от заместник-политическия директор Филип Бертло. Сечени се надява, че като представи отстъпката на Берхтолд (б. пр. да не откъсва територии от Сърбия), ще може да убеди Париж да подкрепи европейския мир. Но Бертло само отговаря, че „вече е много късно и сме повлечени от събитията“.⁵⁴²

Предчувствия за предстоящата „световна война“.

Освалд Шпенглер (1880-1936), пенсиониран учител по математика в Мюнхен, пише от една година първата част на монументалния си труд „Упадъкът на Запада“. Той възприема метода на Гьоте и перспективата на Ницше като общ преглед.⁵⁴³ В паралелните си бележки той страда, оплаква се и скърби за трудното детство и още по-трудното настояще, пишейки ежедневно: „Една велика епоха приключва, никой ли не забелязва?“

Артур Бернщайн. По ясновидски начин, социално и политически ангажираният берлински лекар Артур Бернщайн също предвижда хода на Първата световна война в нейното навечерие. „След няколко дни напрежението ще ескалира до катастрофа“, започва Бернщайн коментара си за „*Berliner Morgenpost*“ на 29 юли 1914 г. и завършва аналитично: „Вече няма никакво съмнение, Николаевичите от двете страни искат война. Разбира се, печата, занимаващ се с военните доставки, отхвърля идеята. Той предпочита текущата търговия, която е по-сигурна от многогодишен икономически бум, който неизбежно ще завърши с бойкота на оръдията. Но идеологически затъпеният пангермански печат се наслаждава. Военните надувват славата и тъй като отговорните политици в Германия никога нямат думата, когато военните разговарят, Бетман и Ягов ще се примирят.“

Бернщайн педантично изброява точките, по които подстрекателите на войната грешат: „Първо: няма Троен съюз. Италия не участва, поне не с нас: ако изобщо участва, тя ще е на страната на Антантата. Второ: Англия няма да остане неутрална, а ще застане до Франция: или веднага, или когато Франция ще изглежда сериозно застрашена. Нито пък Англия ще приеме германски армейски части, да маршируват през Белгия, което е според добре познатия стратегически план от 1907 г. Но ако Англия воюва срещу нас, целият английски свят, особено Америка, ще се обърне срещу нас. Вероятно целият свят ще се обърне. Защото Англия е уважавана навсякъде, ако не и обичана, което за съжаление не можем да кажем за себе си. Трето: Япония няма да нападне Русия, но вероятно ще нападне нас в „приятелски“ спомен за враждебната ни намеса в Шимоносекския мирен договор (в китайско-японската война от 1895 г., бел. на автора). Четвърто: Скандинавските държави (нашите „германски“ братя) ще ни продадат каквото могат да отделят, но иначе не са склонни да бъдат към нас. Пето: Австро-Унгария едва ли може да се конкурира с румънците и сърбите във военно отношение. Икономически тя може само да гладува от три до пет години. Не може да ни даде нищо. Шесто: Революция в Русия ще настъпи само когато руснаците бъдат победени. Стига да воюват успешно срещу Германия, революцията е изключена“.

Бернщайн смята за немислимо германският канцлер да позволи страната да бъде въввлечена в три- до петгодишна война. Той се съмнява дали „ще бъдем победители в края на тази най-страшна война, която предстои светът да види“. За него победителят е ясен: това ще е Англия. „Германия води войната за нищо, точно както влезе в нея – за

⁵⁴² Bülow 1922

⁵⁴³ Spengler 1923, Bd. I., S. IX

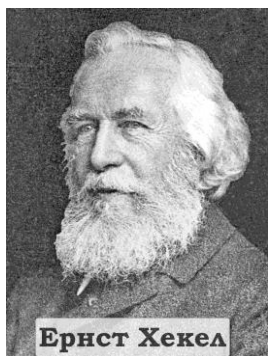
нищо. Един милион трупове, два милиона осакатени и 50 милиарда марки дълг ще бъдат резултатът от тази нова, „радостна“ война. Нищо повече.“

Очевидно той разбира повече от политика и стратегия, отколкото правителствените служители, дипломатите, партийните лидери и офицерите от генералния щаб. Статията вече е отпечатана, но е премахната, защото редакционният екип на „Morgenpost“ се уплашва.⁵⁴⁴ Така мъдрият лекар засега остава непознат за по-широка аудитория.

Визията на Артур Бернщайн е чужда на **Едуард Бернщайн** (1850-1932), ветеран от социалдемократическата партия и теоретичен мислител, в началото на войната. Последният публикува „Документи за Световната война 1914 г.“ (Германската бяла книга) в средата на ноември 1914 г., „за да отговори на легитимна нужда на германската общественост“.⁵⁴⁵

Съименниците вече са привлечени от литературния и културен историк **Адолф Кохут** (1848-1917) в началото на века, който ги впечатлява с труда си „Известни израилтяни мъже и жени в културната история на човечеството: Портрети от живота и характера на миналото и настоящето“.⁵⁴⁶

Ернст Хекел. Анализът на осемдесетгодишния Ернст Хекел (1834-1919), публикуван в „Jenaer Volksblatt“ на 14 август 1914 г., също предлага известна представа за настроенията в началото на войната. Лекарят, зоологът, философът и свободомислещият човек, който въвежда някои вече общоприети биологични термини като „ствол“ и „екология“ и разглежда политиката като „приложна биология“.⁵⁴⁷

Хекел основава Германския монистичен съюз⁵⁴⁸ на 11 януари 1906 г., който, подобно на други организации на свободомислещите, е забранена от националсоциалистите през 1933 г. За тях мирогледа на Хекел е несъвместим с етническо-биологичната перспектива.⁵⁴⁹

„Ужасено, дори вцепенено, в продължение на осем дни цивилизованото човечество стои пред една от най-големите катастрофи в цялата история на света, пред внезапното избухване на световната война, чиито ужасни последици са невъзможни за предвиждане.“⁵⁵⁰

Хекел започва статията си с това изречение, преди да продължи: „Всичко, което страдащото човечество е изтърпяло досега в нещастията на войната, всички ужаси на масовите убийства, опустошенията на народите, разрушението на семействата, отстъпва пред този всеобщ пожар, който заплашва да погълне цялата култура, старателно постигната в продължение на шест хилядолетия. Този ужасен факт става ясен за всеки образован и трезвомислещ човек при безпристрастно разглеждане на цялата настояща световна ситуация и особено на удивителния напредък, който съвременната наука и технологии постигнаха през последния половин век и особено през последните тридесет години.“ За Хекел няма съмнение, че войната ще се разшири и ще надмине далеч всички предишни войни, и „световната война“ е неизбежна. Хекел посочва като причини за това усъвършенстването на съвременните оръжия от всякакъв вид, преодоляването на времето и пространството чрез съвременното електричество и машиностроене.

⁵⁴⁴ Schönauer, 1914, 2012, S. 328

⁵⁴⁵ Bernstein 1914, S. 1

⁵⁴⁶ Kohut 1900/2012

⁵⁴⁷ Gregory 2004, S. 385; vgl. Brücher/Astel 1936, S. 9

⁵⁴⁸ Философски, Хекел се застъпва за монистична философия на природата, която определя като „единство на материята и духа“.

⁵⁴⁹ Richards 2008, S. 446

⁵⁵⁰ Haeckel: Englands Blutschuld am Weltkriege. In: Jenaer Volksblatt vom 14. August 1914

Допълнено от огромния напредък в науката, особено физиката и химията. С оглед на неизмеримите материални разрушения и човешки жертви, които предстоят, възниква въпросът за „истинските причини за този чудовищен световен пожар, независимо дали народите или техните водачи, ще трябва да понесат безпрецедентната вина пред съда на световната история, за тази унищожителна световна война.“

Още в първите дни на войната Хекел се възмущава, че английските, френските и руските вестници прехвърлят цялата вина за избухването ѝ върху Германия. Тези страни обаче празнуваха заедно с кайзера 25-годишнината му на трона и го наричаха тогава „Император на мира“. Антантата е била решила от години да унищожи Централноевропейския троен съюз и най-вече да унищожи Германия като велика сила.

Хекел се позовава на тронното слово на кайзер Вилхелм II от 4 август в Райхстага, където изброява причините за военните действия срещу Германия: „... завист към просперитета на нашето любимо отечество, ревност към нарастващата му мощ, гняв към успешното ни съревнование в мирния труд.“⁵⁵¹

Хекел педантично изброява мотивите на отделните държави от Антантата: „Русия сега, 14 дни след избухването на войната, носи голямата част от вината, защото в началото на август именно тя първа започна атаката срещу Централноевропейския съюз... Слабият цар Николай, когото смятаме за отговорен, тъй като е абсолютен автократор, на практика е просто инструмент в ръцете на войнолюбивите велики князе и офицери, и руските държавни чиновници, която са печално известни във всички европейски правителствени кръгове, със своята корупцията и алчността.

Франция, като кредитор на силно задлъжняла Русия, е тясно обвързана с нейните интереси. Призивът за „отмъщение и реванш“ е жив сред части от френското население. Повечето французи обаче изобщо не са толкова войнствено настроени и биха избегнали войната на всяка цена. Във Франция, както и в Русия, по същество само „малка, но мощна войнствена партия“ настоява за война с Германия, водена от амбициозните генерали и офицери и тесногръди шовинисти, които признават единствено своята „Grande Nation“ (Велика нация, има предвид Франция) за легитимна световна сила и дори гледаха с презрение на своя съюзник Англия.

За Хекел, Англия носи най-големия дял от отговорността за избухването на световната война. Под претекст за нарушаване на неутралитета на Белгия, дългоочакваният момент настъпва „да извърши дълго планираното си нападение срещу Германия, единствено за да укрепи своето световно господство, без никакъв намек за християнския алтруизъм, който теоретично е вписала в знамето си, без никакво съображение за благополучието на останалата част от човечеството и преди всичко на родствената германска нация. Защитена от изолираното си географско положение, подкрепена от голямата си военноморска мощ, подсилена от неизчерпаеми източници на пари и всемогъща, чрез обширните си колониални владения, Британската империя може открито да пренебрегне всички претенции за закон и справедливост.“⁵⁵²

На следващия ден след подготвеното обявяване на война на Германия, английският парламент е убеден от лицемерните речи на своя министър интригант сър Едуард Грей, да гласува средствата за война срещу Германия, почти единодушно. Само един член на парламента има смелостта да гласува против. И все пак няма съмнение, че хиляди разумни, добронамерени и честни англичани споделят неговото мнение и желаят да запазят неутралитет. Сред тях са трима от най-добрите членове на английския кабинет, като сър Джон Морли; те подават оставка няколко дни по-късно, за да не участват в кръвопролитията на тази безумна война.“

⁵⁵¹ Б. пр.: Изключително вярно и точно казано!

⁵⁵² Б. пр.: Изключително вярно, така е, Англия е основният подстрекател, организатор, координатор и подпалвач на войната, Франция и Русия са нейни инструменти!

За Хекел съдбата на целия свят виси на косъм. Световното историческото решение в полза на мира и справедливостта, беше в ръцете на Англия, нейното правителство и нейния парламент. Но тя избра войната, престъпленията и злото; ужасяващите последици са невъзможни за предвиждане в тяхната цялост.

„Проклятието на милиони нещастни хора пада върху британската островна държава, чийто безграничен национален егоизъм не познава други цели освен разширяването на британското управление върху целия свят, експлоатацията на всички останали нации в своя собствена полза и пълненето на ненаситната си кесия със златото на всички останали народи! И въпреки това тази нагла английска нация лицемерно се хвали с маската на християнството!“ Гордее се с безбройните си мисионери и благочестиви библейски общества, които трябва да благословят всички народи със светлината на Евангелието, което учи на всеобщата любов към човечеството, което е в рязък контраст с егоистичните експлоатирщи принципи на господстващата над света Англия.“

Решението на Англия за война е с огромно и неизмеримо значение за целия цивилизован свят и неговото бъдеще. Войната срещу Русия и Франция вече е сериозно предизвикателство за Германия. „Но тъй като Англия също ни обяви война на 4 август, политическата и стратегическа ситуация е напълно променена. Сега трябва да водим тежка борба на живот и смърт на три фронта: срещу две мощни сухопътни армии на Изток и Запад и срещу най-голямата военноморска сила в света, която заплашва с унищожение нашия флот, нашите морски брегове и нашите неевропейски колонии.“

Само чрез това и единствено по вина на Англия, страховитата „европейска война“ се превърна в световна война с безпрецедентен мащаб! Защото сега всички останали народи по земното кълбо, независимо дали го искат или не, ще бъдат пряко или косвено засегнати.“

Хекел вижда Англия като доведена до това положение единствено от интригите на външния министър Едуард Грей.⁵⁵³ В продължение на много години той плете голямата желязна паяжина, „с която Германия ще бъде обкръжена и удушена. Сега той е преценил подходящия момент да затегне възела и да използва естествения заклет враг на Англия, славянската Русия, като съучастник в убийството на омразната Германия“.

Грей е изпълнител на завещанието на покойния крал Едуард VII, този „проклет принц с немска кръв“, чиято най-важна дейност по време на управлението му беше пълното „обкръжаване на Германия“. За разлика от него, слабохарактерният руски цар Николай II, и амбициозният френски президент Поанкаре, носят по-малка отговорност.

Намеквайки за претенциите на Великобритания за еднолично военноморско превъзходство, Хекел се позовава на световната история. Тя „ни учи с достатъчна яснота, че постоянното универсално управление от един-единствен народ е невъзможно. Колко дълго е съществувала Гръцката империя на Александър Велики? Колко дълго е съществувала „световната империя“ на римските цезари, или Испанската империя на Филип II, или Галската империя на Наполеон I?

През XX век, когато националните интереси на народите и техните международни отношения са по-разнообразни и сложни от всякога, когато по-големите цивилизовани държави се стремят да установят поносимо политическо равновесие, мечтата за всеуправляваща универсална империя изглежда по-абсурдна от всякога.“

На 5 август Грей се опитва да оправдае обявяването на война срещу Германия в запомняща се реч пред английския парламент, пълна с йезуитски заблуди и изопачавания на исторически факти, и открито изразява страховете си. Ако Германия и Австро-Унгария победят, може да се появи Обединена Западна Европа (централноевропейското икономическо пространство, замислено от Валтер Ратенау през 1913 г.). За да пре-

⁵⁵³ Б. пр.: Грей е само един от представителите на британския задкулисен елит, условно наречената група Роудс-Милнър, която старателно подготвя тази война в течение на две десетилетия!

дотврати това, Англия ще трябва да забие нож в гърба на двете държави сега, „да унищожи по-слабата военноморска сила с огромния си флот и след това да разшири империята си и по целия континент“.

Той смята, че Франция по-късно ще стигне до идеята за „великия мирен съюз на Съединените европейски щати, който най-накрая ще даде мир на нашия измъчен континент и ще го защити от бруталните атаки на славянска Русия от изток, както и от непрестанните интриги на лицемерната Англия от запад“.⁵⁵⁴

В края на статията си Хекел пише, че е написал обвинителния си акт срещу Англия „със скърбящо сърце“.

Повече от шестдесет години той е сред учените, които ценят най-високо огромните културни постижения на Великобритания. Откакто за първи път стъпва на английска земя през 1866 г. и се запознава с многолюдния Лондон, той открива удивително богатство от най-добрите образователни материали в богатите му музеи и научни институти. Енергията и креативността на британския народ го изпълват с искрено възхищение. Към това се добавя и силно стимулиращото лично запознанство със световноизвестни учени, които живеят в и около Лондон по това време: Чарлз Дарвин, Чарлз Лайъл, Томас Хъксли и Алфред Уолъс, Джоузеф Хукър и Джон Лъбок (лорд Авебъри).

Освен тях, Хекел се запознава с други важни представители на науката и с добрите страни на британския национален характер; „всички те познават и ценят германския характер и германската наука. Ако бяха още живи, всички те щяха да осъдят с най-строги думи коварното нападение на Англия над Германия. Колко често сме говорили за двете германски братски нации, работещи в тясно сътрудничество за постигане на общи, най-висши културни цели!“ И сега тази красива връзка е жестоко разкъсана!

Последни опити за спиране на войната. В Англия перспективата за британско участие в европейска война е посрещната с нежелание от вестниците. На 29 юли например „Daily News“ изразява недоволството си от идеята британските войници да загиват „в името на руската хегемония над славянския свят“.⁵⁵⁵

На 1 август 1914 г. либералният главен редактор Алфред Джордж Гардинър озаглавява статията си „Защо не трябва да се бием“. Според него няма фундаментални конфликти между интересите на Великобритания и Германия. Но при унищожаване на Германия, ще последва руско господство над Европа и Азия.

А консервативният „Yorkshire Post“ се съмнява „дали Англия наистина ще е ползла при австро-германска победа над френско-руския съюз, отколкото обратното, при френско-руска победа“.⁵⁵⁶ 278 Редакторите не виждат причина, заради която Великобритания трябва да бъде въввлечена във войната. Подобно мнение изказва „Оксфорд Кроникъл“ от 31 юли 1914 г.: Дълг на правителството е „да ограничи войната и, ако е възможно, да стоим настрана от нея“.⁵⁵⁷

Изключение прави вестник „Таймс“, който неуморно се застъпва за намеса на 27, 29 и 31 юли. Това изобщо не е изненадващо, като се има предвид, че редакторът Джефри Робинсън е приятел на генерал Хенри Уилсън и Хенри У. Стийд също работи за вестника.⁵⁵⁸

В деня, когато маховиците на войната бавно започват да се въртят, най-пламенният защитник на каузата на мира, Жан Жорес, е убит в парижко кафене от френския националист Раул Вилен. Жорес е мразен от политическата десница, защото

⁵⁵⁴ Б. пр.: Изключително надценява примитивния и късоглед френски национален егоизъм.

⁵⁵⁵ Clark 2013, S. 629

⁵⁵⁶ Също

⁵⁵⁷ Също

⁵⁵⁸ Б. пр.: „Таймс“ е основният вестник на задкулисният британски елит, разпалил самата война, вестникът е изцяло под контрол на групата на Милнър, и изразява идеите им.

активно води кампания срещу войната в и извън парламента и се застъпва за разбирателство с Германия. След войната и съответно след дълъг период на предварителен арест, убиецът е оправдан на 29 март 1919 г.

Краят на 2014 г.: Камарата на представителите на САЩ налага война на Русия. На 4 декември 2014 г. Камарата на представителите на САЩ приема Резолюция 758 с 411 гласа „за“, 10 „против“ и 14 „въздържали се“ – далеч засенчвайки австрийския ултиматум към Сърбия от 1914 г.

Резолюцията, която трябва да бъде одобрена от Сената, остро осъжда действията на Руската федерация срещу Украйна под ръководството на президента Владимир Путин, наричайки ги политика на агресия срещу съседни държави с цел политическо и икономическо господство. Дълъг списък от съмнителни обвинения и списък с грехове, състоящи се от полуистини и лъжи, са последвани от 22 искания, целящи да принудят Конгреса и президента на САЩ да предприемат действия. Те призовават да се наложи изтеглянето на руските войски от украинска територия и да се гарантира, че съюзниците в Европа и други страни по света, ще наложат целенасочени санкции срещу Русия. Москва обаче отрича военното си присъствие в кризисната зона и няма международно потвърждение, например от ОССЕ (Организация за сигурност и сътрудничество в Европа). Рон Пол, републикански конгресмен и вероятен кандидат за президент през 2016 г., коментира резолюцията под заглавие „Конгресът безразсъдно обявява война на Русия“ и предупреди за ескалация.⁵⁵⁹

Послеслов от преводача: Единадесет години по-късно, когато войната вече бошува над 3 години, може с увереност да кажем, че тази война с измислената псевдодържава Украйна, беше натрапена на Русия, по същия начин, както Британия натрапи войната на Германия, сто години по-рано.

Глава III. Стара Европа по пътя към към Ада

Мобилизация навсякъде. Събота, 1 август 1914 г. В този ден френската мобилизация започва в 16,55 ч., и е последвана след пет минути, от германската. Англия мобилизира флота си.

В 18,00 ч., след изтичането на германския ултиматум към Русия, германският посланик в Санкт Петербург, граф Пурталес, връчва нотата за обявяване война. Почти едновременно първите руски кавалерийски разузнавателни части преминават германската граница в Източна Прусия. В същия ден са произведени първите изстрели по източната граница към град Просткен.

Неделя, 2 август 1914 г. Сутринта германските войски окупират Люксембург за да овладеят железопътната линия. Междувременно, Върховното командване на 8-ма армия е установено в Позен и на следващия ден е преместено в Мариенбург, за да поеме отбраната на Източна Прусия. Руските войски напредват в областите Мемел и Хайдекруг. Докато мнозинството се държа дисциплинирано и коректно спрямо цивилното население, на много места стават нападения, особено от казаците и сибирските войски. Жителите започват да бягат от застрашените гранични села. Първите роти, батальони и полкове на 1-ва руска армия се подготвят за марш. Още преди германските войски да са навлезли на белгийска или френска територия, с изключение на Люксембург, Великобритания официално обявява мобилизацията на своя флот, който е готов за война от сре-

⁵⁵⁹ Виж: www.ronpaulinstitute.org/archives/featured-articles/2014/december/04/reckless-congress-declares-war-on-russia/; Zugriff am 26. Feb. 2015

дата на юли. Планирането на експедиционните сили е завършено и чака само заповед за десант на континента. Великобритания е готова за война на 2 август!

Няма място за разбирателство. В Лондон онази неделя следобед британският кабинет неохотно се подчинява на искането на Грей, че в случай на германска агресия, той трябва да се притече на помощ на френския флот, който заради предишно военно планиране е концентриран в Средиземно море. Британският флот сам трябваше да осигури Ламанша. Грей връчва на посланик Камбон следния текст: „Ако германският флот влезе в Ламанша или през Северно море, за да извърши враждебни действия срещу френското крайбрежие или френското корабоплаване, британският флот ще осигури цялата защита, с която разполага.“⁵⁶⁰

Въпреки че Грей уверява кабинета, че ангажиментът не може да се тълкува като обещание за влизане във война с Франция срещу Германия, министрите лорд Джон Морли и Джон Бъмс подават оставка, докато Лойд Джордж все още таи съмнения. Либералната партия е заплашена от разпадане. Тогава човекът на действието Чърчил, преговаря по собствена инициатива с торите, бившата му партия, за осъществяване на голяма коалиция между либералите и консерваторите.

Лорд Балфур, бившият министър-председател на консерваторите, се съгласява с това предложение, за да не бъде разделена страната от антивоенното движение.

В полунощ канцлерът Бетман-Холвег телеграфира до Лондон: „Според абсолютно достоверни сведения, Франция е извършила следните атаки срещу нас днес: 1. Френски кавалерийски патрули преминават границата близо до Алтмюнстерол в Елзас този ранен следобед. 2. Френски офицер от авиацията е свален от въздуха близо до Везел. 3. Двама французи се опитват да взривят тунелите в Аахен на Мозелската железница и са простреляни. 4. Френска пехота премина границата в Елзас и откри огън.

Моля, информирайте незабавно правителството там и сериозно посочете на сър Едуард Грей опасното положение, в което е поставена Германия в резултат на тези провокации, които противоречат на добросъвестността, и как сме принудени да вземем най-сериозните решения. С уважение.“ Ваше Превъзходителство, надявам се, ще успеете да убедите Англия, че Германия, след като е преследвала идеята за мир до крайния предел на възможното, е принудена от враговете си да влезе в ролята на провокираната, която трябва да прибегне до оръжие, за да запази съществуването си“.⁵⁶¹

Понеделник, 3 август 1914 г. Същата нощ казашки части се появяват близо до Грос Чимохен, североизточна Мазурия в днешна Полша. Близкият областен град Марграбова ще бъде първият германски град в руски ръце на 14 август.

Същата сутрин Белгия решава да разположи шестте си дивизии, готови за война, по границата с Германия. В 11,00 ч. британското правителство е информирано и само половин час по-късно, изявлението на лидера на консерваторите достига до лорд-канцлера Халдейн. В него се казва, че колебанието в подкрепата на Франция и Русия е пагубно за честта и сигурността на Обединеното кралство.⁵⁶²

Перспективата за съюз с изостанала автократична Русия и споменът от погромите от 1905 г. не се харесва на особено на повечето либерални министри. Сър Джон Саймън и лорд Бошан също подават оставки.

Около 15,00 ч. същия следобед външният министър Грей се явява пред Камарата на общините и в първото официално и публично изявление на правителството относно кризата заявява пред очевидно нищо неподозиращите членове на парламента, че Англия все още не се е ангажирала с войната, започваща в Европа. Сега Грей трябва да осъществи двойната маневра на Ритбергер: първо, трябва да убеди собствената си па-

⁵⁶⁰ Tuchman in *Der Spiegel* 14/1964

⁵⁶¹ Kautsky 1919

⁵⁶² Tuchman in *Der Spiegel* 14/1964

цифистка партия в необходимостта от война, а след това да убеди най-стария и най-опитен парламент в света да подкрепи Франция, без да е задължен да го направи.

За да постигне това, Германия трябва да бъде възприета като военен агресор, например, като наруши неутралитета на Белгия. Той съчетава това с апел към британската чест и препратка към защитата на истинските интереси на Англия.

Според Барбара Такман, Грей сега стои „там, където външната политика се е обсъждала в голям мащаб в продължение на триста години, и без да е толкова отличен като Бърк или толкова убедителен като Пит, без да притежава майсторството на Канинг или непринудената смелост на Палмерстън, без да е съвършен оратор като Гладстон или човек с остроумието на Дизраели, той трябваше да оправдае курса на британската външна политика под негово ръководство и войната, която не можа да предотврати. Той трябваше да убеди настоящето, да издържи сравнение с миналото и да говори от името на поколенията.“⁵⁶³

Умелият тактик Грей разчита на своите „трима либерално-империалистически партньори“: Аскуит, Халдейн и Чърчил. И на своя Генерален щаб, който години наред изпита всички необходими подготовки до най-малкия детайл. Мащабът на тези подготовки, както в Париж, Санкт Петербург или Берлин, е пазен в тайна от повечето министри и парламента, тъй като Грей знае, че мнозина са твърди противници на интервенцията. Освен това голяма част от собствената му партия не му вярва във външната политика.⁵⁶⁴

Прикриването на факти и дезинформацията често предшестват войните, както през 1999 г. по време на войните в Югославия и Косово, за които терминът „войната на Олбрайт“ стана общоприет: След като държавният секретар на САЩ, заедно с вицеканцлера и министър на външните работи на Германия Йошка Фишер, обявяват, че преговорите в Рамбуйе са провалени поради отказа на югославския премиер Слободан Милошевич, на 25 март започват въздушни удари на НАТО срещу остатъчна Югославия.⁵⁶⁵ По-късно съветник на Олбрайт потвърди, че необходимата подготвителна работа за въздушната война е извършена целенасочено: „Нямахме илюзии, че сърбите бързо ще се поддадат на нашите искания и ще решат всичко в Рамбуйе.“ Най-важният ни приоритет беше да накараме европейците да се обединят зад въздушните удари, като ясно дефинираме агресора и жертвата.“⁵⁶⁶

Но какво стоеше зад „не“-то на Милошевич? Той отказва да подпише измененото приложение Б към договора, който предава страната на НАТО. Член ба гласи: „НАТО се ползва с имунитет от всички съдебни производства, независимо дали са граждански, административни или наказателни.“⁵⁶⁷

Съдържанието на анекса обаче е скрито от канцлера, кабинета и парламента. Оскар Лафонтен научава за това едва по-късно от печата⁵⁶⁸, както и говорителката на Зелената партия по въпросите на отбраната, Ангелика Биер, която по-късно заявява: „Ако знаех това, нямаше да се съглася с военните усилия.“⁵⁶⁹

⁵⁶³ Също

⁵⁶⁴ Clark 2013, S. 630

⁵⁶⁵ **Б. пр.: Без лицемерни сантименталонсти, Сърбия го заслужава, даже много малко и беше! Заслужена отплата за над 100-годишния кървав сръбски шовинизъм и терор върху българите, албанците, хърватите, словенците, босненците. Ние българите сме най-потърпевши и най-ощетени от сръбския шовинизъм – обезбългареното Моравско и Тимошко и докараните до национална амнезия и шизофрения македонски българи! Сърбия е най-големият враг на България.**

⁵⁶⁶ Rubin in Financial Times vom 30. Sept./1. Okt. 2000

⁵⁶⁷ <http://jurist.law.pitt.edu/ramb.htm> vom 21. Juli 2008

⁵⁶⁸ Lafontaine 1999, S. 242 f.

⁵⁶⁹ Също.

Международният юрист Кристиан Томушат заявява: „Никое правителство не е задължено да се съгласява с условия като напълно прекомерния член 8⁵⁷⁰ от приложение Б към споразумението от Рамбуйе.“⁵⁷¹ Подобно на много други критици, републиканският американски политик Джордж Кени видя лицемерния план Рамбуйе като претекст за бомбардировките.⁵⁷²

На 3 август 1914 г. германският посланик връчва на френския президент обявяването на война срещу Франция около 18,45 ч. В него се казва: „Френските войски преминаха германската граница вчера близо до Алтмюнстерол и по планински пътища във Вогезите и все още са на германска територия. Френски пилот, който вероятно е прелетял над белгийска територия, е свален вчера, докато се опитва да унищожи железопътна линия близо до Везел. Няколко други френски самолета бяха ясно идентифицирани вчера над района на Айфел. Те също вероятно са прелетяли над белгийска територия. Вчера френски пилоти хвърлиха бомби върху писти близо до Карлсруе и Нюрнберг. По този начин Франция ни поставя в състояние на война.“⁵⁷³

Сега офицерите от германския Генерален щаб въздъхват с облекчение и започват да изпълняват планове за война на два фронта. Франция също излиза със съобщения за нарушения на границите, които Бетман-Холвег потвърди в своята военна реч на 4 август. Германските доклади, особено тези, отнасящи се до френските въздушни нападения, не могат да бъдат проверени. Някои по-късно се оказват неверни.

Меморандумът на германското правителство от 3 август, който е в основата на обявяването на война, вече е завършен до обяд на 2 август, като е предвиждал някои от френските военни действия. Това всъщност не подкрепя, често критикуваната готовност на германското правителство да сключи мир. Предварително датирани, изфабрикувани или провокирани причини за война са превърнали в норма в близката история.

Още през 1898 г. САЩ използват експлозията на котела на своя военен кораб „Мейн“ като претекст, да обявят война на Испания и да атакуват базите ѝ в Куба и Филипините.

След това се случва предполагаемият обстрел на американския разрушител „Медокс“ в Тонкинския залив от северновиетнамски моторници на 4 август 1964 г. Още на следващия ден американски бомбардировачни ескадрили атакуват Ханой.

Дори тези без военна подготовка ще забележат, че това е инсцениран инцидент или атака под фалшив флаг. Военните операции изискват период от време за планиране, разузнаване и логистична подготовка!

И накрая, запомнящата се изява на Колин Пауъл пред Съвета за сигурност на ООН на 5 февруари 2003 г., където той се застъпва за война срещу Ирак, твърдейки, че странта притежава оръжия за масово унищожение. След пенсионирането си, германският посланик в ООН Гюнтер Плойгер отговоря обезоръжаващо на въпроса на „*Süddeutsche Zeitung*“: „Имаше ли момент в Съвета за сигурност по време на иракската криза, който никога няма да забравите?“⁵⁷⁴: „Да, 5 февруари 2003 г., когато държавният секретар на САЩ Колин Пауъл се опита да докаже със слайдшоу, че Ирак притежава оръжия за масово унищожение. Беше лъжа. Всички в залата знаеха, че фактите му са фалшиви. Но никой не протестира.“

⁵⁷⁰ Член 8 от Приложение Б: „Персоналът на НАТО, заедно със своите превозни средства, самолети и оборудване, ще може да се движи свободно и безпрепятствено в цялата Съюзна република Югославия, включително нейното въздушно пространство и териториални води, без ограничения за достъп.“: <http://jurist.law.pitt.edu/ramb.htm> vom 21. Juli 2008

⁵⁷¹ Tomuschat in *Die Welt* vom 14. April 1999

⁵⁷² Kenney in *The Nation*, 14. Juni 1999

⁵⁷³ Kautsky 1919, S. 149 f.

⁵⁷⁴ *Süddeutsche Zeitung* vom 12. August 2006

Щурмът на Лиеж – лудостта в подробности. Да се върнем обратно към първите дни на август 1914 г. За разлика от описанията на цялостните военни действия, като например у Херфрид Мюнклер в обемистия му труд „Великата война“⁵⁷⁵, следващият подробен доклад за събитията на Западния фронт има за цел да подчертае ужасите, лудостта и ирационалността на войната, погледнати под лупа, където мобилната война скоро замръзва в окопна война. Неблагоприятното геостратегическо положение на Германия е една от причините, поради които през 1914 г. военното ръководство поема опасния риск от война на два фронта. За да разрешат това възможно най-бързо, германските войски първо трябвало да победят Франция в рамките на 49 дни, и след това да бъдат прехвърлени на Източния фронт, където се очаква ожесточена съпротива. За да се постигне това, е необходима светкавично настъпление, бърз ръзгром на Белгия, и прилагане успешно плана на Шлифен. Това означава бързо преодоляване на укрепленията около град Лиеж. За планирания щурм незабавно са разположени определените войскове части. В Кведлинбург, в 15,00 ч. в неделя, 2 август, 1-ви и 2-ри батальон (Btl.) и картечната рота са строени в двора на казармата в полева форма. След реч на полковник фон Овен, командир на 165-ти пехотен полк (Inf.-Rgt.), гарнизонният свещеник благославя войските. В 20,30 ч. 1-ви батальон е изпратен с музика от кмета и обществеността на града. В 22,40 ч. той е натоварен и влакът потегля. Но накъде? Войниците скоро разбират, че се отправят на запад. Три часа по-късно ги последва щабът на полка, воден от полковник фон Овен, 2-ри батальон под командването на майор граф фон Матушка и картечната рота, командвана от капитан Пфелер, последвани в 3,20 ч. от 3-ти батальон под командването на майор фон Салдерн. Едва пристигнали на гарата в Аахен, войските получават заповедите си за следващите 24 часа, включително заповедта да се съберат сутринта на 4 август.

Междувременно щабът на 10-ти армейски корпус също пристига от ХанOVER. Командирът, генерал Ото фон Емих, пристига в Аахен с кола, очакван от генерал-квартирмейстера на 2-ра армия, генерал-майор Ерих Лудендорф, началник на т. нар. „Строеви отдел към генералния щаб“ до 1913 г. Лудендорф участва в планирането на изненадващата атака на Лиеж и сега трябвало да наблюдава изпълнението ѝ. 10-ти армейски корпус на генерал фон Емих се състои от шест пехотни бригади (11-та, 14-та, 27-ма, 34-та, 38-ма и 43-та пехотна бригада) – всяка от които въоръжена с артилерия и три кавалерийски дивизии (2-ра, 4-та и 9-та кавалерийски дивизии).⁵⁷⁶¹⁶

За четвъртия ден от мобилизацията, 5 август, е планирано: 34-та бригада да прекоси Маас при Визе преди зазоряване и да достигне района между Слен и Хьорел-Ромен. 27-ма бригада да прокара отбранителните си линии до югозападния край на Блени и да открие огън по фортите дьо Понтис и дьо Баршон с двете си 21-см минохвъргачни батареи. 38-ма бригада да достигне левия бряг на Урт при Пулсър, докато 43-та да напредне по долината Амблов, за да достигне района южно от Пулхер. 2-ра и 4-та кавалерийски дивизии трябва да прекосят Маас на север, близо до холандската граница, и да проведат разузнавателни операции срещу Антверпен-Брюксел-Шарлероа, докато 9-та кавалерийска дивизия трябва да прекоси Маас на юг между Лиеж и Юи, за да продължи разузнаването към Намюр и Живе и да осигури атакуващите сили срещу Намюр. В центъра, между 34-та и 27-ма бригада, 14-та бригада под командването на генерал-майор фон Вусов трябва да нанесе удар по пътя от Аахен до Лиеж до Шартърхаус и накрая до цитаделата на другия бряг на Маас, през верига от шест бронирани крепости (от север на юг: Форт дьо Баршон, Форт д'Евен, Форт дьо Флерон, Форт дьо Шофонтен, Форт д'Амбург и Форт Бонсел). Директно по посочения маршрут се намират Форт д'Евен на север и Форт дьо Флерон на юг. На левия бряг на Маас има още

⁵⁷⁵ Münkler 2013

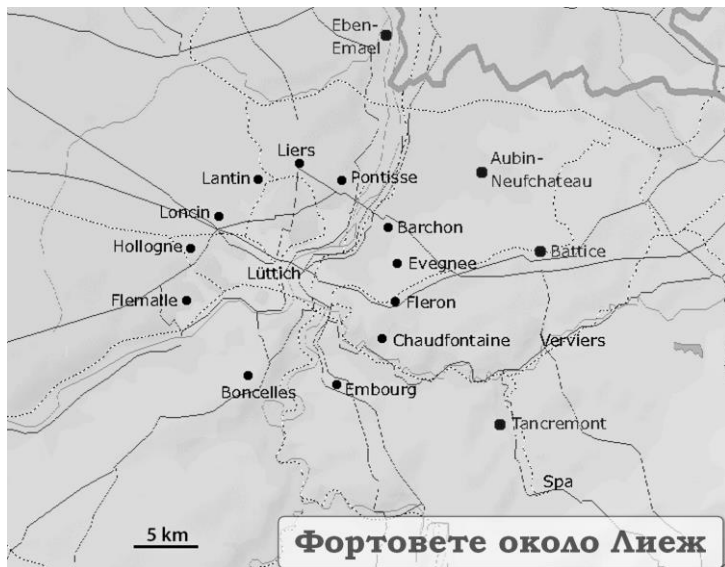
⁵⁷⁶ Generalstab des Heeres 1939, S.2f.

шест крепости, а цитаделата е в района на града. Крепостите са въоръжени с осем тежки и четири леки оръдия (крепостите имат седем тежки и три леки оръдия). Освен това всички имат 5,7-см скорострелни оръдия, предназначени за мобилно разполагане между крепостите. Пробивът е планиран за нощта между 4-ия и 5-ия ден от мобилизацията. Но часовникът все още не е спрял.

Офицерите от германския генерален щаб, изготвили оперативните планове, анализират театъра на военните действия с педантичност, като Хенри Уилсън и неговите френски приятели. Изненадващата атака означава щурм срещу силна крепост в труден терен. Освен това, не се очаква белгийците да предадат без съпротива своите гранични крепости, построени с големи разходи, при германско нашествие. Нахлуването е принудително и означава война с Белгия – страна, която няма абсолютно нищо общо с политическата криза.⁵⁷⁷

Държавата Белгия основана 15 години след Ватерло, е предназначена от великите сили да служи като своеобразен буфер между Германия и Франция. За Англия обаче Белгия е просто пешка. На 23 април 1912 г. началникът на белгийския генерален щаб, генерал Юнгблут, в присъствието на висш служител от външно министерство, граф фон дер Страатен, провежда среща с британския военен аташе в Брюксел, подполковник Том Бриджис. Страатен записва диалога в препис: „Английското правителство ще дебаркира веднага тук (в Белгия) по време на последните събития (Мароканската криза), дори и да не поискаме помощ.“ Тогава генералът възразява, „че нашето съгласие е необходимо“. Военният аташе отговоря, че знае това. Но белгийците не могат да предотвратят преминаването на германците през страната им, затова „Англия при всички случаи ще дебаркира с войските си в Белгия“.⁵⁷⁸

Германия ще се представи пред световното мнение като агресор, ако премине през Белгия без разрешение. Решението на германския генерален щаб по това време не е о без алтернативи. Преодоляването на крепост като Лиеж изисква военно-полево обу-

чение близко до военната обстановка. Генералният щаб иска от правителството за разрешение за такова обучение, но то е отказано по политически причини. Сега войниците трябва да се хвърлят в самоубийствена атака, неподготвени и без познания за терена и трудностите, които ги очакват.

Германското военно ръководство очевидно не вижда друг избор, освен да отблъсне натиска на вражеските армии едновременно както на изток, така и на запад. И все пак, до 1913 г. съществува алтернативен план,

който първоначално предвижда само голяма офанзива срещу Русия.

На 2-ия ден от мобилизацията, 3 август, в 19,00 часа, 1-ви батальон на 165-ти пехотен полк достига местоназначението си след повече от 20-часово пътуване с влак. Той е разтоварен и отведен до мястото за бивак на югозападния изход на Аахен. Оста-

⁵⁷⁷ Б. пр. Авторът пропуска, че Белгия отдавна участва активно в антигерманската политика на Англия и Франция.

⁵⁷⁸ Helfferich 1917, S. 62

налите части на полка пристигат през нощта. Само на няколко километра на запад, от белгийска страна, отбранителните мерки са благоразумно подсилени.

В 3,30 ч. сутринта лиежските фортове дават сигнал за изгаряне или разрушаване на всичко, което ограничава обсега на огъня. В село Бонсел 130 къщи и църквата са взривени от сапъори. „Това, което ни трогва най-много, е разрушаването на къщи в близост до фортовете, ужасното страдание на всички тези нещастни хора, които са прогонени от домовете си и носят вещите си, мебелите си, за да спасят нещо от покъщината си.“⁵⁷⁹ В същия ден са взривени и тунелите, разположени в източната част на Лиеж.

Вторник, 4 август 1914 г. В 6,00 ч. сутринта на 4 август 12-часовият ултиматум към Белгия изтича. По същото време 165-ти пехотен полк напуска лагера след студена и дъждовна първа нощ. 3-ти батальон почти не е спал. Същото се отнася и за техните другари. Несигурността и вълнението, подхранвани от слуховете, че франктиерите⁵⁸⁰ бродят из околните гори, държат войниците будни.

След като Белгия отказва да пропусне германските войски, германският посланик в Брюксел информира белгийското правителство, че Германия трябва да се „защита срещу френската заплаха“, ако е необходимо със сила.⁵⁸¹

Едва сега командирите са информирани за предстоящата задача за изненадващото превземане на Лиеж. След приключване на мобилизацията, белгийският генерал Жералд Леман (1851-1920), натоварен със задачата да защитава крепостта, разполага с почти 40 000 души.⁵⁸² Германската атакуваща сила на генерал фон Емих има значително числено превъзходство.⁵⁸³ Освен това с дванадесетте допълнителни форта, атаката изглежда почти невъзможна от днешна гледна точка, поради топографията на терена.⁵⁸⁴ 23 Лиеж се намира в извиващ се на запад речен кръг. Река Маас, широка между 100 и 160 метра, туке се влива в реките Урт и Весдр. Всички те имат стръмни брегове, което създава огромни проблеми за инженерните войски за преминаване. Да се предположи, че всички мостове на Маас, или поне мостът във Виз, могат да бъдат превзети непокътнати, е повече от безразсъдно.

Меморандумът на Генералния щаб, предаден от Емих на 31 юли, гласи просто: „По време на настъплението всеки враг трябва да бъде атакуван безмилостно, без да се държи сметка за силата му. Атаката трябва да пробие пространствата между фортовете (бел. на автора) без артилерийска подготовка. Трябва да се завземат крайбрежните височини, обграждащи града, да се обкръжи гарнизона, да се проникне в града, като се окупира Шартрьоз и цитаделата, и да се предотврат разрушаването на тунелите, железопътните гари и мостовете. Последните са подготвени за разрушение. Следователно бързото им окупиране е от съществено значение.“⁵⁸⁵

Всеки батальон получавал по 10 000 марки в злато, от които всеки командир на рота получавал по 2000 марки, с които войските трябвало да плащат в брой за всичко необходимо в Белгия.⁵⁸⁶

В 8,30 ч. сутринта командирите на подсилената 14-та пехотна бригада се събират на пътя Аахен-Хербестал близо до Билдхен. Командирът, генерал-майор фон Вусов, изслушва докладите на полковник Крюгер (27-ми пехотен полк), полковник фон Овен

⁵⁷⁹ *Journal de Liege vom 5. Aug. 1914, no Kabisch 1934, S. 55*

⁵⁸⁰ *Franktireur: от френски franc = свободен; tireur = стрелец, по време на Първата и Втората световна война наименование за френски и белгийски партизани.*

⁵⁸¹ *Belgisches Graubuch, Eintrag 27, vom 4. Aug. 1914*

⁵⁸² *Herwig 2011, S. 108*

⁵⁸³ *Reichsarchiv 1925, Bd. 1, S. 109*

⁵⁸⁴ *Авторът, който сам е офицер от инженерните войски, има представа на място.*

⁵⁸⁵ *Generalstab des Heeres 1939, S.3*

⁵⁸⁶ *Kabisch 1934, S. 72*

(165-ти пехотен полк), командирите на 4-ти пехотен батальон и 2-ра полева артилерийска дивизия, командирите на 1-ви хусарски полк и 4-ти инженерен батальон.⁵⁸⁷

Военните действия на първите дни на войната в Белгия са: атака на 14-та пехотна бригада, предимно на 165-ти пехотен полк, насочена към центъра на Лиеж. Съседите на север са 27-ма пехотна бригада, а на юг 11-та пехотна бригада.

В 8,45 ч. сутринта командирът на бригадата дава заповед за настъпление през Анри Шапел, Батис и Ерве. Времето е мрачно и дъждовно; 4-ти пехотен батальон формира авангарда, а 165-ти пехотен полк следва плътно зад него. Пред белгийската граница е направена спирка и е прочетена прокламация от генерал фон Емих, в която той призовава белгийците, помнещи приятелството по оръжия при Ватерло, да позволят на германците свободно преминаване през тяхната територия и да се въздържат от всякакви враждебни действия. Белгийското гранично население реагира на този призив със смесени чувства. Докато някои може би просто от страх, предлагат вода на преминаващите германски войници, в други блокират пътищата с издигнати дървесни барикади. Тези мерки леко забавят германското настъпление, но са знак, че белгийското население не е дружелюбно и се опитва да затруднява германското настъпление. Скоро мирният пейзаж отстъпва място на военната картина: пионери (сапъори) премахват пътните барикади, хусарите довеждат вързани цивилни и се чува пушечен огън.

Нарушаването на неутралитета на Белгия от германски войски предизвиква незабавна реакция от Лондон. В Берлин британският посланик Гошен представя на канцлера Бетман-Холвег ултиматум, изтичащ в полунощ, с който иска Германия да зачита белгийския неутралитет в съответствие с Лондонския договор от 1839 г.

Бетман-Холвег обвинява посланика, че е започнал война срещу Германия заради „парче хартия“, което е посрещнато с възмущение в Лондон. В замяна британското правителство не желае да обещае на Германия неутралитет. Споразуменията между британския и френския генерален щаб вече са напреднали твърде далеч. Първият морски лорд Чърчил издига политическата аксиома: „Великобритания ще поеме защитата на френското крайбрежие на Северно море, Франция – на интересите на Англия в Средиземно море“.⁵⁸⁸

Най-късно до този следобед всички страни, участващи в кризата, трябва да са осъзнали сериозността на ситуацията. Но в столиците им, волята за мир е смазана. Навсякъде „партиите на войната“ триумфират.

В това настроение британският премиер Хенри Аскуит, министърът на външните работи сър Едуард Грей и останалите министри от кабинета се срещат в конферентната зала на Даунинг стрийт вечерта на 4 август 1914 г. Те седят нервно около зелената маса, чакайки ултиматумът им към Германия да изтече до полунощ (23,00 ч. Лондонско време). Когато удари единадесетият час, господата съставят военната телеграма, която е изпратена 20 минути по-късно: „Война, Германия, действие“.⁵⁸⁹

Без по-нататъшно обявяване на война, Великобритания вече е във война с Германия. Английските доминиони последват веднага (без отделно обявяване на война), превръщайки в рамките на няколко дни, локалната война в континентална война, която преаства в световна война. С влизането на Англия във войната, на британския флот е наредено да пререже германския отвъдморски кабел. Тази мярка не трябва да се подценява. Тя дава на Великобритания пропагандно превъзходство над американския народ.

Бетман-Холвег изразява скрупулите на германското правителство относно нарушаването на неутралитета на Белгия пред Райхстага на 4 август 1914 г. със следните думи: „Бяхме принудени да игнорираме оправданите протести на правителствата на

⁵⁸⁷ Schäfer 1916, S. 131

⁵⁸⁸ Tuchman in Der Spiegel 16/1964

⁵⁸⁹ Schäfer 1916, S. 147

Люксембург и Белгия. Несправедливостта, говоря открито, несправедливостта, която вършим, ще се стремим да поправим веднага щом военната ни цел бъде постигната. Всеки, който е толкова застрашен, колкото ние, и се бори за крайната си цел, може само да мисли да си проправи път.⁵⁹⁰ В протокола от Райхстага се отбелязва: „огромна суматоха; бурно повтарящи се аплодисменти.“⁵⁹¹

Поемането на водачество е по-лесно да се каже, отколкото да се направи. Докато кавалерията на 2-ра и 4-та кавалерийски дивизии се приближава към моста при Визе късно следобед, части от него експлодират. Тъй като е невъзможно да се форсира Маас, 34-та пехотна бригада се спира на лагер на северния изход на Берно, а войниците се промъкват, смъртно уморени, в палатките си. В полунощ, прекалено предпазлив часовой от 90-ти пехотен полк извиква в тъмнината: „Стой, кой е там?“ Веднага след това прозвучават изстрели. Всички чувстват, че трябва да се защитават от непознатия враг. Дори картечните започват да тракат. Трудно офицерите успяват да накарат войниците да спрат да стрелят и да се успокоят. Но щом се връщат в палатките си, отново започва суматоха: „Рота от 1-ви батальон, с викове и щикове на пушките, се готви да щурмува бивака на 2-ри батальон. Първият пример за нощно безразсъдство, последват още.

В бойната зона на 14-та пехотна бригада, 2-ри батальон е разположен срещу укрепленията на Лиеж в района на Болан-Мелен-Суман. Предна полева охрана достига близо до Мишеру. Нощта е много неспокойна и за 2-ри батальон. Вражеският пушечен огън не може да бъде ясно разпознат. От време на време от Форт дьо Флерон отеква оръдиевен огън, прекъсвайки разговорите. Неясната бойна обстановка предизвиква объркване.

Поглед към началото на войната в Русия: Само няколко седмици преди избухването на войната, военният министър Сухомлинов, въпреки интригите с великия княз Николай Николаевич, успява да създаде единен щаб на армията, т. нар. „Ставка“. След известно колебание, на 2 август царят назначава братовчед си Николай Николаевич, който никога не е командвал армия на бойно поле, за главнокомандващ на императорската руска армия. Армията на запад остава разделена на два фронта: Докато Югозападният фронт, под командването на генерал Николай Иванов, се насочва срещу австроунгарските войски в Галиция, 1-ва и 2-ра армия на Северозападния фронт, под командването на генерал Яков Жилинский, атакуват Източна Пруссия.

Генерал Павел Рененкампф повежда своята 1-ва армия от север, а генерал Александър Самсонов повежда своята 2-ра армия от югозапад. По настояване на френския Генерален щаб тези две армии навлизат в Източна Пруссия от 4 до 7 август. Франция се надява, че това ще доведе до изтегляне на войски от германския Западен фронт, което се случва. Но руските войските все още не са готови за настъпление, както докладва руският началник-щаб на Северозападния фронт. Ное принуждават германската 8-ма армия да се оттегли и руснаците се насочват към Кьонигсберг.⁵⁹²

Сряда, 5 август 1914 г. Сутринта белгийската пехота продължава да се укрепва на левия бряг на Маас близо до Визе, така че кавалерията на германските разузнавателни ескадрони и патрулите преминава по-на север – до Ликсе и Шато дьо Навара, близо до холандската граница, използвайки брезенти, пълни със слама, докато конете им плуват покрай тях. След това трябва да премине пехотата. Тъй като понтонните мостове не са достатъчно големи, за да обхванат цялата ширина на реката, трябва да се построят фериботи. Стръмните брегове и силното течение създават тредности, за преминаването

⁵⁹⁰ Също

⁵⁹¹ Kabisch 1934, S. 76

⁵⁹² Информация според сведенията на Военноисторическата изследователска служба в Потсдам по запитване от 19 февруари 2011 г., Tgb.-№: 11-0231

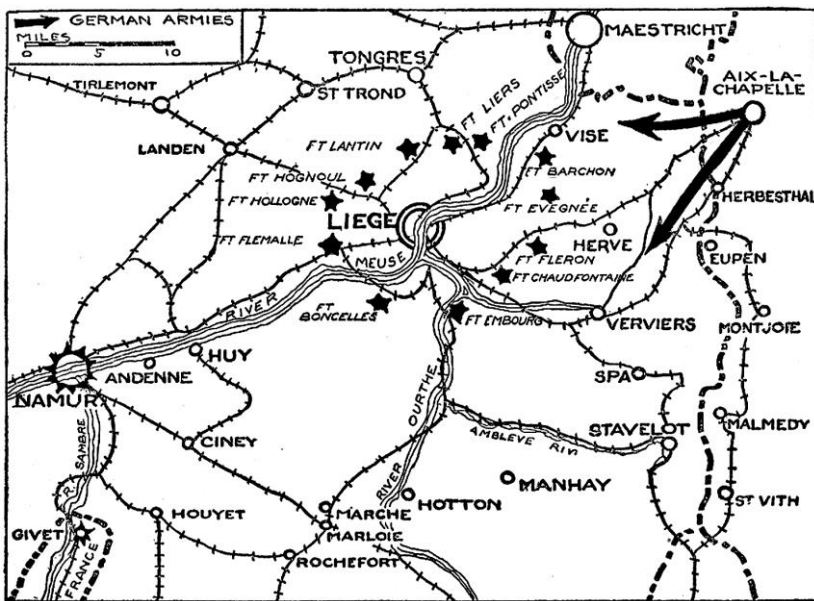
на артилерийския батальон (2/60) и 25-ти пехотен полк. Въпреки това, до падането на нощта двата 7-ми и 9-ти егерски батальона, както и Мекленбургската бригада, с 89-ти пехотен полк и 90-ти фузилерски полк, вече са на левия бряг на Маас. До вечерта на 5 август всички бригади достигат изходните си позиции за пробива и се готвят за предстоящата задача. Няма време за почивка. Вражеската артилерия, особено тази на Форт дьо Флерон, на няколко пъти принуждава да бъдат преместени местата за почивка. В 22,30 ч. генерал-майор фон Вусов издава заповед на бригадата: „Всички наши колони да се строят за мраш по такъв начин, че да шурмуват целта Шартрьоз, разположен на десния бряг на Маас, непосредствено близо до град Лиеж, в 4 ч. сутринта.“⁵⁹³

Самият фон Вусов е водач на шурмовата колона. В авангард от 180 души, рота (приблизително 100 души) и два инженерни взвода (приблизително 80 души), следвани на разстояние 100 м от основната част, състояща се от 27-ми пехотен полк от 2-ри батальон на полевия артилерийски полк, и инженерния взвод със стълби и ръчни гранати. Резервът, воден от полковник фон Овен, се състои от 165-ти пехотен полк и 4-ти пехотен батальон, и рота от 10-ти хусарски полк, трябва да следва шурмовата колона на разстояние 200 м.

Дадените „Специални заповеди“ посочват: „Две роти от 165-ти пехотен полк ще настъпят от Мелен към Фортен д'Евене в 0,30 ч. Две роти от 165-ти пехотен полк ще настъпят от бивака си към Форт дьо Флерон в 0,30 ч. по главния път за Лиеж. Тяхната задача е да привлекат вниманието на гарнизона, като настъпят към крепостта в рамките

на ефективен обсег на стрелбата, и да обезвредят предните наблюдателни пунктове и прожекторите.“⁵⁹⁴

Около полунощ генерал фон Емих и неговият щаб, придружени от генерал-майор Лудендорф, пристигат на командния пункт на генерал фон Вусов, разположен на 3 км северозападно от Форт дьо Флерон. В съответствие със заповедта на бригадата, около 23,45 ч., 6-та и 8-ма рота на II пехотен полк

намредва от Ла Маладри към Форт Флерон по главния път Ерве-Мишеру. В полунощ, 1-ва и 4-та рота на I пехотен полк от Мелен напредват към Фортен д'Евен. Те бързо се приближават и откриват огън.

Четвъртък, 6 август 1914 г. В полунощ 6-та и 8-ма рота на 2-ри батальон тръгват от бивака си западно от Ерве, за да настъпят срещу Форт дьо Флерон. Начело на линията е назначеният генералщабен офицер, който познава района, защото още преди войната го е обиколил като незабележим скитник. 2-ри пехотен полк ги следваше на разстояние 100 м. Командирът на бригадата и неговият щаб също яздят с тях. Когато авангардът стига до Мишру, от сградите се чуват изолирани изстрели. Докато авангардът продължаваше да марширува, следващият 2-ри пехотен полк отвърща на огъня,

⁵⁹³ Generalstab des Heeres, 1939, S. 15

⁵⁹⁴ Също

първоначално спорадично, а след това все по-силен. Сред колоните, събрани в Мишру, настъпва обръкване – пехота, артилерия, колони с боеприпаси и материалната част.⁵⁹⁵

Докато екипи и коне преминават и колоните се опитват да се оттеглят, битката започва: къщите са шурмувани, подозрителните цивилни са арестувани и, ако у тях се намери оръжие, се разстрелват веднага. Едва по-късно става ясно, че голяма част от огъня е дошъл от белгийските защитници в северните и южните укрепления на Ретин.

Суровите репресии срещу партизаните по принцип са разрешени от Хагските конвенции от 18 октомври 1907 г. Драконовските наказателни мерки има за цел да ограничат войната до военните части, като сплашат населението. Но ставва обратното. Само до 8 август почти 850 цивилни в района на Лиеж стават жертва на германската атака. Над 1300 сгради са опожарени.⁵⁹⁶

Германските атаки предизвикват вълна от омраза и отмъщение, което подхранва войната. Благоразумните офицери нареждат прекратяване на огъня и настъплението да се възобнови с незаредени пушки. Мнозина обаче не се доверяват на ситуацията и оставят оръжията си заредени. Загубите на ротите, участващи в нощните боеве, овладяващи къща след къща, са леки. Част от тях са поради „приятелски огън“. Удивително е, че всичко е останало е спокойно във Форт дьо Флерон.

Когато около 2 часа сутринта предната част на щурмовата колона достигна първите къщи на Лиери, нападателите са посрещнати с силен пушечен огън от всички страни – от къщи, живи плетове и градини, подсилени от две белгийски оръдия, разположени на селската улица, които засипва атакуващата колона с картеч – сачми, изстреляни от артилерията. Загубите са големи. Смъртно ранен, командирът на бригадата фон Вусов пада от коня си. Неговият адютант и командирът на 27-ми полк, полковник Крюгер, яздейц до него, също пада. Сега щурмовите части трябва да превземат оръдията и да прогонят смелите защитници от домовете им. В 4,00 ч. сутринта, след два кървави часа, 14-та пехотна бригада си проправи път до западния край на Лиери. Според плана тя вече е трябвало да е завладяла манастира Шартрьоз.

Но следващата междинна цел, село Кю-дю-Боа, също трябваше да бъде завоювано с бой. Оръдия бързо са разположени на западния край на Лиери и откриват огън по защитниците. Под командването на майор фон Маркар, 3-та и 4-та рота на 4-ти пехотен батальон, разпръснати с части на 27-ми пехотен полк, напредват на юг и север от пътя за Кю-дю-Боа. Генерал-майор Лудендорф ги следва плътно зад тях. Съпротивата се засилва. Затова оръдията, разположени в Лиери, са изтеглени напред, изстрелвайки снарядите си по живите плетове и къщите в селото. Малки бойни групи, подкрепени от пионери (сачмари), си пробиха път до всяка къща. Трябва да бъде докарана още една гаубица. Едва в 6,30 сутринта е достигнат западният край на Кю-дю-Боа. Пехотата преследва белгийците, отстъпващи на запад. Съпротива е оказана и в Белер, който се намира на по-ниска надморска височина, на малко повече от км разстояние, както и в гробището югозападно от Кю-дю-Боа. Там егерите от 3-ти егерски батальон заловят белгийски майор, няколко офицери и над 100 белгийски войници.

Около 3 часа сутринта основната част от 165-ти пехотен полк, подкрепена от картечна рота на йегерския батальон, пробива, превземайки белгийските окопи северно от Сюр Фос. Тук картечната рота също взема пленници – един офицер и около 85 войници. Докато ожесточените боеве продължават в Кю-дю-Боа, полковник фон Овен събира силно изтощения си полк в Лиери. Бригадата е изтощена и твърде разпръсната от нощните боеве, за да следва отстъпващите защитници. Наредена е почивка от 7 до 9 ч. сутринта от двете страни на северозападната част на Кю-дю-Боа. Заповедта за атака на

⁵⁹⁵ Kabisch 1934, S. 115

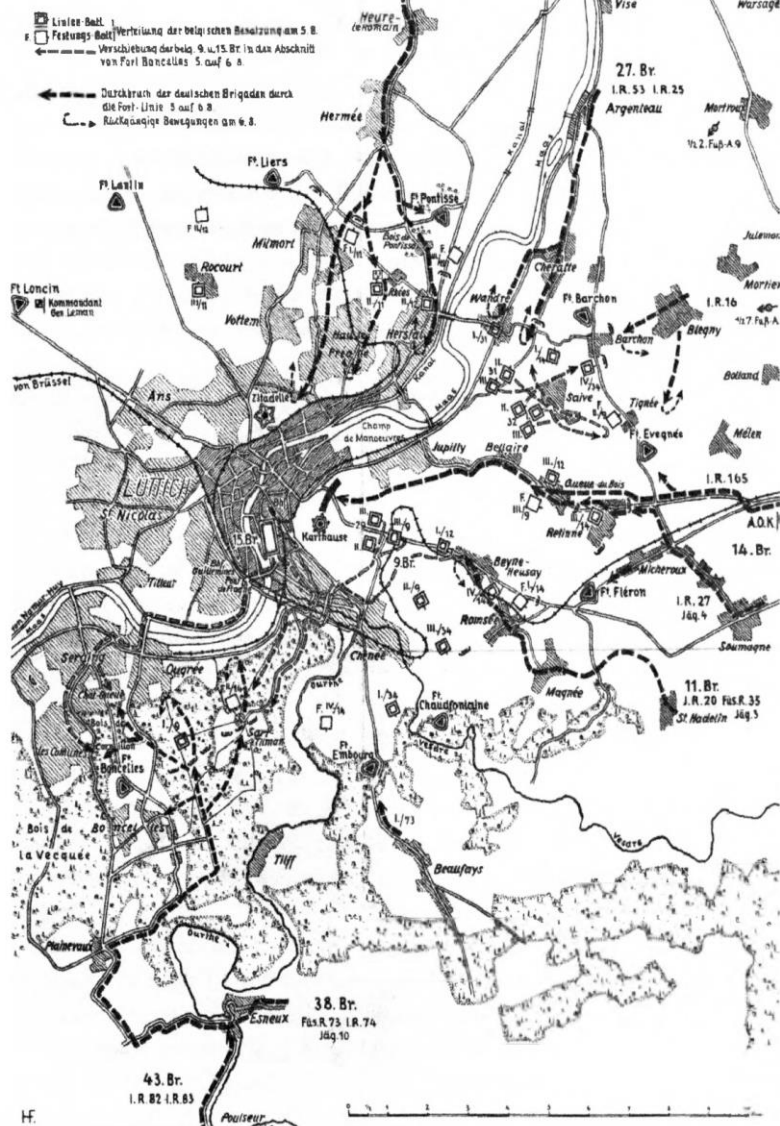
⁵⁹⁶ Herwig 2011, S. 108 f. und S. 112

Шартрьоз от север и юг в 4 ч. сутринта отпада. Така бригадата продължава похода си и достига височините при Ле Брюйер, на 2,5 км югозападно от Жупил, около 12,30 часа.

Пред и зад тях се намира Шартрьоз, а на другия бряг на Маас, сред градските улици на Лиеж, се намира цитаделата. Как е могъл този град с многобройните си укрепления да бъде превзет, когато боевете за селата вече са толкова ожесточени...?

Около 13,30 ч. артилерията обстрелва пестеливо града, особено Шартрьоз и цитаделата. В късния следобед велосипедната рота на 4-ти пехотен батальон установя-

**Штурмът на Лиеж
на 5 - 6 август 1914 г.
DER HANDSTREICH
5. auf 6. 8. 1914**

Die Entwicklung des Angriffs auf Lüttich vom 5. auf den 6. August 1914

ва, че Шартрьоз е напуснат от врага. Той е незабавно окупиран от рота на 165-ти пехотен полк; всички доведени досега пленници — над 1000 на брой, са настанени там. Всички опити за установяване на контакт със съседните бригади, 27-ма на север и 11-та на юг, се провалят. Комуникациите с тила също са загубени. 14-та бригада стои сама в укрепения пояс на Лиеж. В полукръг около Года и Ле Брюйер, те се укрепват за отбрана, обърнати на запад, югозапад и юг. обърнати са към 34-та пехотна бригада, която е преминала река Маас близо до Лише през нощта на 5 срещу 6 август. След като се събират в Ерме, 89-ти и 90-ти пехотни полкове, заедно с 9-ти пехотен батальон, настъпват към Лиеж, но не успяват да намерят път. Водят боеве при Рийс и Ерстал и са принудени да се оттеглят.

Само 7-ми пехотен батальон от Бюкебург — западното крило, достигна северния край на Лиеж близо до Трибуе в зората

на 6 август.

Проблясвайки през сутрешната мъгла, завоят на Маас се отворя далеч зад тях. Слабите тътени от бой се чуват от изток, в района около Ерстал.

Пехотинците се надяват, че другарите им са спечелили битката. Ако не са, те ще попаднат в капан... И първо разставят часовои, а жителите на най-близките къщи са помолени да направят кафе за войниците.

Командирът на батальона, майор Доналис, решава да изпрати 1-ва рота в града на разузнаване. Майор фон Оелсниц, загубва от поглед своя 9-ти пехотен батальон, се присъединява към тях с надеждата да намери батальона в Лиеж. Така германските егери, в зелените си униформи и кивери на главите, маршируват към Лиеж и са посрещнати с бурни аплодисменти от жителите, което, разбира се ги радва и успокоява.

Това, което те осъзнават постепенно, е че белгийските цивилни смятат ротата за английска, откъдето идва и приятелското посрещане!

За съжаление, комедията скоро се превръща в трагедия, както може да се види от необикновения разказ на очевидец старши егер М. Стратман: „Маршируваме в Лиеж като на парад. Цивилен ни води по пътя, следван от четирима офицери: командирът и адютантът на 9-ти егерски полк, нашият капитан и втори лейтенант, Р. фон Алвенслебен. След тях е развято знаме, вървим в безупречна групов колона, сякаш сме пред замъка в Бюкебург. Хората се тълпят около нас. Абсърдът ни става все по-ясен: населението не ни разпознава, бърка ни с англичани, дошли да освободят Лиеж (да го освободят от германска окупация, бел. автора). Викат: Да живее Франция! Да живее Англия! Хората са ентузиазирани, размахват кърпички, всички прозорци са пълни с хора. Дават ни шоколад и цигари. Ние сме напрегнати. В мълчание маршируваме и навлизаме все по-навътре в града. Знаем само, че трябва да разположим лагер в Лиеж; други твърдят, че трябва да арестуваме кмета. Белгийски военен оркестър стои на улицата – минаваме покрай него, без да му обръщаме внимание, просто маршируваме. Изведнъж команда: Спри, пушки при нозе! Стоим на кръстовището под църквата. Вляво имаше една фабрика (оръжейна фабрика). Двама белгийци с високи кожени шапки стоят на пост на портата. Цивилният влиза в сградата до фабриката и излиза от нея с двама белгийски офицери, също носещи кожени шапки, към ротата. Казват, че един от белгийските офицери е попитал нашите отпред: „Вие германец ли сте или англичанин?“ Алвенслебен му отговаря: „Ние сме германци!“ Веднага белгийците изваждат пистолетите си и офицерите отпред падат, с изключение на адютанта на 9-ти егерски полк. Тази атака ни застига точно когато се каним да сглобим пушките. Ужасяваща ситуация: пушките в ръце, после зареждане всеки действа самостоятелно. Междувременно целият Ад се отвори за нас. От фабриката се стреля от всеки прозорец и дупка... Не виждаме никакъв враг. Цивилни тичват от къщите и се нахвърлят върху нашите линии. Без команда, без заповед, отстъпваме отново по улицата... Тези, които лежат, ги оставям; невъзможно е да ги вземем. Напълно съсипани тялом и душевно, отстъпваме на височините край реката. Не войска, а стадо от измъчени хора.“⁵⁹⁷

В объркването на момента Стратман пропуска най-важния детайл: пред описаната фабрика се намира щаб-квартирата на белгийския командир, генерал Леман. Объркването бързо е разпознато, но те правят грешни заключения от войниците, маршируващи на юг в параден ред по улица „Сен Фoa“. Офицерите от белгийския генерален щаб заключават, че германците са разгромили целия Северен фронт. Според плана на генералния щаб, всичко може да се случи, освен загубата на Северния фронт – и тук паника!

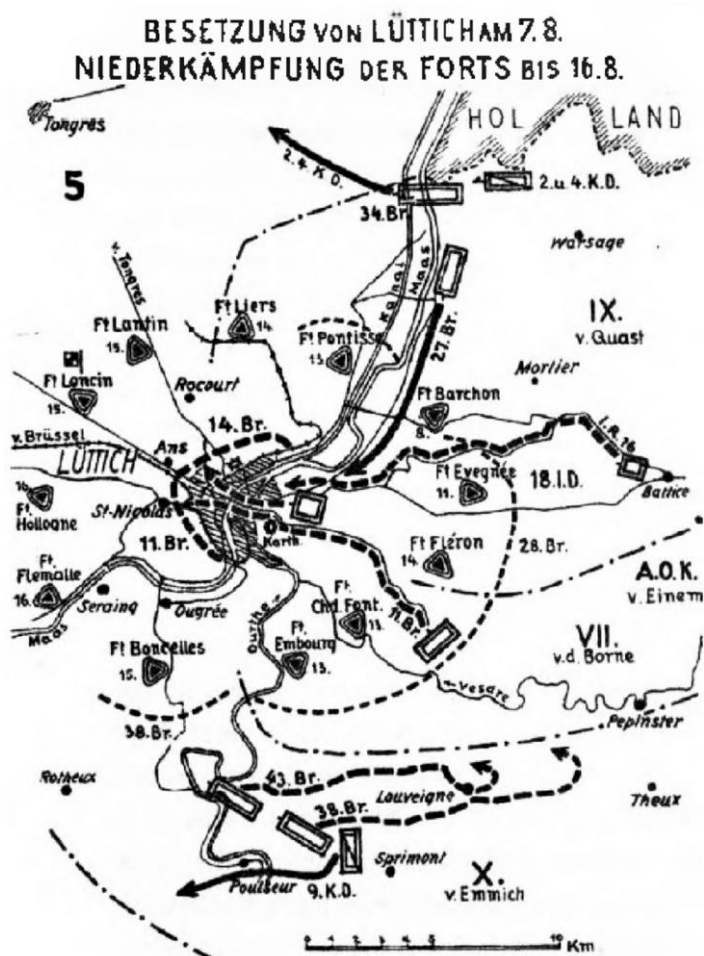
Началникът на генералния щаб веднага се погрижва 60-годишният Леман да напусне командния пункт през задния вход и е прекаран зад градинска стена, граничеща с парка, на безопасно място в цитаделата само на няколко метра разстояние. Просто бяга! А няма абсолютно никаква причина за тревога. Северният фронт е все още непокътнат; дори ревът на оръдията не се чува. На височините северно от Боа дьо Бро е разположена полевата артилерия за стрелба. Германски лейтенант гледа през бинокъла си към цитаделата. Разстояние: 4200 метра... Огън! Бум и точно когато Леман пристига, три снаряда падат в центъра на двора на крепостта. Леман е убеден, че залпът е пред-

⁵⁹⁷ Kabisch 1934, S. 92 f.

назначен за него и спътниците му.⁵⁹⁸ Цитаделата вече не е безопасна! Той и началник-щаба му вземат грешното решение да изоставят старите стени и незабавно да се отправят към Форт дьо Лонсен, на 6 км северозападно. Междувременно артилерийският лейтенант е порицан от командира на батареята си за прахосване на боеприпаси.

„Къде са враговете? Луди ли сте?“ Командирът на дивизията също вика. Кой стреля? По кого?

Леман пристига във Форт дьо Лонсен около 8,00 ч. сутринта. Под впечатлението, че фронтът е пробит на няколко места и останалите войски вече не са напълно бойно готови, той издава следната заповед в 8,35 ч. сутринта: „Нашите войски ще се съпротивляват по линията Форт дьо Лантен – Амон Велбрук Кок Фонтен – Грес-Берльор – Форт дьо Олон, Фроти до Лиеж. Да се изкопаят окопи и да се формират части от отстъпващите войски. Щаб, Форт дьо Лонсен.“⁵⁹⁹

Завземане на Лиеж на 7 август и завземане на фортите до 16 август.

заповядва завземането на мостовите на Маас пред тях, късно същата вечер.

Около 22,30 ч. 3-та рота на 4-ти пехотен батальон изпълнява заповедта. Нощта преминава без по-нататъшни смущения. Но защо тогава белгийците, които все още държат всички укрепени фортове, не правят опит да си върнат мостовите на Маас и да атакуват германците? Или чакаха 14-та бригада да напусне позициите си и да се спусне

Атаките на 27-ма пехотна бригада са успешно отблъснати и от 1800 души на 89-ти пехотен полк остават само 600. Те са изтеглени през импровизиран мост към източния бряг на Маас и се разполагат на изток от Мулан. В южния сектор нещата не изглеждат много по-добре за генерал фон Емих. Отделно настъпващите бригади загубват връзка през нощта, оценяват съпротивата като твърде силна и се оттеглят, без да знаят за успехите, постигнати другаде.

Междувременно всички патрули, изпратени до съседните бригади, се връщат без успех да осъществят връзка. Те не откриват германски войски никъде и скоро срещат съпротива от остатъците на белгийските гарнизони.

За да осигури поне частичния успех на всички настъпателни усилия от 6 август и да създаде възможно най-добрите условия за следващия ден, Емих

⁵⁹⁸ По лекция на подполковник Пол Круг, преподавател по военна история в Военната академия в Хамбург, февруари 1967 г.

⁵⁹⁹ Generalstab des Heeres 1939, S. 54

от височините на източния бряг към Маас? Защото навлизането в индустриалния град Лиеж с отслабена пехотна бригада е просто безразсъдно.

Петък, 7 август 1914 г. Въпреки това в 6,30 ч. сутринта Емих нарежда марш към града. Само 30 минути по-късно шест роти от 165-ти пехотен полк, картечен взвод, оръден взвод и инженерите настъпват. Непосредствено зад авангарда са командирът полковник фон Овен и началник-щаба на корпуса полковник граф фон Ламбсдорф. Те спират пред първия мост. Картечниците заемат позиции. Врагът не се движи. Напред. Маас изглежда доста тясна тук. Но това е само приток. Едва сега виждат Маас.

Те спират, разполагат картечниците си и след това тръгват отново. С пехотата в авангарда, инженерите незабавно проверяват мостовете за експлозивни, отстраняват ги, и прерязват телените линии.

Около 7 ч. сутринта 165-ти пехотен полк настъпва към центъра на града през моста Бовери, без да среща никаква съпротива. Девет белгийски роти веднага слагат оръжие. В предградието Ан, на главния път за Брюксел, 165-ти пехотен полк заема отбранителна позиция, докато 27-ми пехотен полк се установява в цитаделата. Йегерите се разполагат близо до моста на Маас.

27-ма и 34-та бригади се разполагат на северното крило, югоизточно от Виз до Ньофшато. Двете бригади от южното крило отстъпват. Те се разполагат в района на Лувен. По-голямата част от кавалерията, все още е на изток от линиите Маас и Урт. Генерал фон Емих обаче не знае това. Контактът с тях все още липсва. Така само части от 14-та бригада достигат Лиеж, окупират цитаделата и освобождават много германски войници от белгийски плен – предимно от 34-та бригада. Всички мостове, включително важният железопътен мост, са в германски ръце. Само старият мост, Пон де Арш, е частично взривен от белгийците.

Въпреки това ситуацията е напрегната. Пехотата и артилерията са ограничили огъня, а всички фортове са все още готови за бой. Опитът за превземане на Форт дьо Флерон е отблъснат.

Какъв абсурд: Атакуващият се намира в сърцето на крепостта Лиеж само с малка част от силите си, а защитниците се държат в околните фортове. В тази напълно объркваща ситуация фон Емих незабавно нарежда на първи лейтенант фон Нида да вземе автомобил (белгийско такси) и да обиколи 100-км фронт за бригадите. Белгийският шофьор се съгласява и шофира с първия лейтенант и охраняващ боец, първоначално насочвайки се на юг. Скоро Нида наблюдава белгийския Форт дьо Флерон, далеч от другата страна на пътя в долината, в битка с германската артилерия на север. Те преминават безпрепятствено през белгийските укрепления и срещат войници от 20-ти и 35-ти полк на 11-та пехотна бригада, които са смаяни от вида на германския офицер, излизаш от белгийско такси. След дълго търсене Нида намира командира, генерал-майор фон Вехтер, на хълм. Той разказва на изумения командир, за похода на 14-та бригада към Лиеж, която спешно се нуждае от подкрепления там. За да направи това, той и бригадата му трябва да поемат по същия маршрута, който току-що е изминал Нида. Той се страхува, че генералът ще го обяви за луд, задето се е осмелил да премине през непокътната и обстрелвана линия на фортовете. Но генералът реагира съвсем различно: арестува Нида като шпионин. Възраженията му са безполезни; полевата полиция го изгонва. Но Нида успява да убеди войниците да го върнат при генерала. За да докаже самоличността си, Нида му разказва цялата си военна кариера, като споменава ранговете на всички генерали. Това впечатлява Вехтер и той веднага нарежда: 11-та пехотна бригада да тръгне в марш! Те не знаят нищо за местонахождението на 38-ма и 43-та бригада. По време на по-нататъшното пътуване превозното средство многократно се поврежда в планинския терен, така че Нида накрая е принуден да се върне обратно. Пред кметството на Лиеж той сменя таксито с голяма, тежка кола и кара таксиметровия

си шофьор да го закара на югозапад през Угри, към Пленевау под оживеното възхищение на развълнуваното население. Белгийска кола изпреварва таксито и го откарва до следващото село. Там лежи тялото на командира на 74-ти пехотен полк, принц цур Липе, който е паднал предната нощ.⁶⁰⁰ След това продължават безпрепятствено. Но изведнъж улиците са барикадирани, тротоарът е изровен, дърветата са отсечени и са издигнати телени бариери. Шофьорът веднага започва оживено да разговаря с мъж, носещ лента с белгийското знаме. Пътят води директно към Форт дьо Бонсел. Мъжът с лентата след това скача на мотоциклет и води колата през широки, безкрайни гори и около мрежа от бариери. Защо е помогнал на немския офицер, остава загадка. Таксиметровият шофьор, отговоря на същия въпрос по-късно: Само англичанин би могъл да бъде толкова дружелюбен, мил, енергичен и изискан. Клиентът се представил на перфектен френски и му се усмихнал. След това, без колебание, шофьорът го развъжда наоколо.

Достигат до самотен горски хан. Стопанката съобщава, че германците са минали оттук преди 24 часа при отстъплението си. След бърза закуска, те бързо продължават на изток през Ротю към Урт. В късния следобед Нида среща ранени войници от 73-ти полк, които обаче не могат да кажат нищо за местонахождението на полка си. Затова продължават на югоизток. Осеяните с бомби къщи свидетелстват за тежки боеве и нищо друго, само зловеща тишина. Вече се спуска здрач, когато Нида вижда войници южно от Пульор на моста над Урт – немски или белгийски?

ген. Алекснус Ото фон Емих

Това са аванпостове на 9-та кавалерийска дивизия! И тук Нида очаква да бъде арестуван като шпионин. Но описанията му за превземането на Лиеж трогват войниците до сълзи. Те са пострадали много под ожесточените нощни атаки и са потиснати от провала на атаката си. Успехът на 14-та бригада им повдига духа. Когато Нида достига щаба на 9-та кавалерийска дивизия, е нощ. Тук е посрещнат с бурни аплодисменти. След като е осведомен за ситуацията, е отведен до маршрута за отстъпление на 38-ма и 43-та бригади. В 1,00 ч. сутринта той достига щаба на двете бригади в Тю. Веднага са издадени заповеди за подновяване на настъпление към Лиеж. По същото време полковник Бобер, командир на 16-ти пехотен полк от 27-ма пехотна бригада, получава новина за пробива на 14-та бригада. Той незабавно съобщава това полка си и докато минохвъргачките ги обстрелват, успешно минават между дьо Баршон и д'Евен. Обединените полкове, 25-ти и 53-ти, го последват. След 24 часа Нида най-накрая успява да се яви на генерал фон Емих, който го посреща с бутилка шампанско.

Събота, 8 август 1914 г. и следващите дни. На сутринта на 8 август, 9-та кавалерийска дивизия, разположена южно от Лиеж, съобщава, че френски войски са преминали белгийската граница и напредват от Динан към Лиеж, и генерал Емих е разтревожен. Всъщност френското разполагане на войските протича съгласно План XVII: С настъпление в Лотарингия, французите се стремят да обкръжат дясното германско крило. Още на 6 август те окупираат проходите на Вогезите и подготвят кръгова атака срещу Мюлуз в Елзас. Французите успяват да превземат града почти без бой, тъй като слабият германски гарнизон го е напуснал. Противно на първоначалния план на Шлифен първоначално да заеме чисто отбранителна позиция на юг, германската 7-ма армия, все още в процес на мобилизация, предприема контраатака под командването на генерал-полковник престолонаследника Рупрехт Баварски, командир на 6-та армия, тъй като Върховното командване на 7-ма армия все още е в процес на формиране в Карлсруе.⁶⁰¹ Подчинението на 7-ма армия на командването на 6-та е необходимо, защото Върховно-

⁶⁰⁰ Kabisch 1934, S. 131

⁶⁰¹ Cron 1937, S. 396

то командване на 7-ма армия все още е в процес на формиране в Карлсруе. Това подчинение, остава в сила през следващите няколко седмици, за да се осигури единен подход на съседните армии в битката за Лотарингия (21-22 август 1914 г.).

Стъписването на генерал Емих е краткотрайно: френската армия се разполага съгласно План XVII и не заплашва Лиеж. На около 50 км западно от Лиеж са разположени четири боеспособни белгийски дивизии, включително силно повредената 3-та дивизия и 15-та бригада. Въпреки че всичките дванадесет форта в Лиеж все още са в белгийски ръце, настъплението е изоставено, тъй като се предполага че германските сили са 5 – 6 армейски корпуса, което е силно преувеличено. За да избегнат обкръжение, войските решават да изчакат германците на позиция, вече разузната преди бойните действия, зад Пети Жет, приток на р. Жет.⁶⁰²

През деня германците обстрелват Форт Баршон всяка минута с 21-см минохвъргачни батареи. В 17,00 ч. той вдига бялото знаме. От 9 до 11 август батареите на 2-ри пехотен полк поемат контрола. 9-ти и 7-ми пехотни полкове на 4-ти пехотен полк след това откриват огън по Форт д'Евен. След

като всичките му оръдия са изведени от строя, той се предава. Десет от дванадесетте форта обаче все още се съпротивляват. Германският график се колебае. Тогава един арти-

лерийски офицер си спомня за новото 42-см оръдие на Круп, „Голямата Берта“. Той е командирован в Есен със задачата да докара все още не напълно завършило изпитанието си оръдие директно от фабриката на Круп. Поради липса на подходящи трактори, Круп предоставя свои трактор за транспорт.

На 12 август минохвъргачният полк на 4-ти пехотен полк открива огън по Форт дьо Понтис. Докато все още обстрелва си тежките си полеви гаубици, батарея от наскоро пристигналите 42-см минохвъргачки също заема позиция.

В 18,40 ч. избухва нечуван досега артилерийски рев: „Голямата Берта“ изстрелва първия си 16-тонен снаряд в небето. С вой и неописуема сила той се стоварва от 4000 м върху бетонните укрития на крепостта. Емоциите на гарнизона са трудни за изразяване с думи. На 13 август падат фортовете д'Амбург и дьо Шофонтен, и Понтис, последвани на следващия ден от Форт дьо Лиер и Флорон. От ранните сутрешни часове на 15 август северните крепости на Западния фронт, Форт дьо Лантен и Форт дьо Лонсен, са под артилерийски обстрел. Първият пада предиобяд, докато Лонсен се предава в 17,15 ч., след като снаряд уцелва складовете с боеприпаси.⁶⁰³

Разрушеният брониран купол на белгийския форт, произведен в Магдебург

⁶⁰² Generalstab des Heeres, 1939, S. 65

⁶⁰³ Bihl 2010, S. 90; Hirschfeld et al. 2009, S. 45, S. 686 ff.

Ернст Кабиш ни съобщава, че генерал Леман и неговият адютант, капитан Колар, излизат от руините на Форт дьо Лонсен. Тогава германският капитан Ернст Грусон, командир на 3-ти батальон от 165-ти пехотен полк, слага ръка на рамото му, за да го плени. С бързо движение Леман изважда своя „Браунинг“ от джоба и го притиска към слепоочието си, но Грусон избива оръжието и го утешава: „Не може да се иска повече от един губернатор от товау той и крепостта му да бъдат взривени; светът ще говори за доблестната защита на Лиеж.“⁶⁰⁴ Развълнуван, генералът стиска ръката на германския капитан.⁶⁰⁵

Има нещо абсурдно в ситуацията: разбитият брониран купол е бил произведен в завода на Грусон в Магдебург-Букау по поръчка на белгийски генерал и доставена на Лонсен. А сега човек на име Грусон, племенник на тогавашния собственик, стои пред руините и взема губернатора в плен. Накрая, Грусон подава на Леман чаша вода и го закарва на каруца, натоварена със слама, до цитаделата в Лиеж при командващия генерал фон Емих.

На западния бряг на Маас само Форт Холон и Форт дьо Флемал сега заплашват германското настъпление. За да избегне ненужно кръвопролитие, генерал Емих предлага на двамата командири да се предадат, като им съобщава, че всички останали фортове са паднали и техният командващ е пленен. Тъй като не вярват, са отведени при него. Когато питат дали трябва да предадат крепостите си, Леман, им отговаря: „Форт, който не е обстрелван, не може да се предаде!“ Те му благодарят и са върнати обратно.

На следващата сутрин, след кратък обстрел, те се предават. Сега Леман пише на краля: „Ваше величество! След битките, които водихме... Вярвах, че укрепленията на Лиеж могат да задържат врага. Затова продължих отбраната по най-добрия възможен начин и се опитах да повдигна духа на гарнизона на крепостта... Ваше величество, физически съм изтощен, особено след експлозията при Лонсен. В Германия, където ще бъда отведен, мислите ми, както винаги ще бъдат с Белгия и нейния крал. С радост бих дал живота си, за да ви служа по-добре, но смъртта не ме искаше.“⁶⁰⁶

Войните: автоматизираните лудост вчера и днес. Готовността на генерал Леман да даде живота си за Белгия напомня стиха на римския поет Хораций: „*Dulce et decorum est pro patria mori*“ (Сладко и почтено е да умреш за отечеството си), думи, използвани за пропагандни цели от различните страни в конфликта, не само в Първата световна война, за да прославят самата военна служба и смъртта във война като героичен акт.⁶⁰⁷⁴⁶

В графикът на лекциите за зимния семестър 2010/2011 на *Geschwister-Scholl-Institut* в Мюнхен имаше заглавие: „*Dulce et decorum est pro patria mori*. Тази идеология, неразделна част от вилхелмовия идеологически милитаризъм и идеите от 1914 г., преживява окончателната си радикализация във военния героизъм на Третия райх.“⁶⁰⁸ Това изгражда приемствеността от кайзер Вилхелм II до Хитлер. Но „вилхелмовият идеологически милитаризъм“ може да се открие в цяла Европа, защото е феномен от епохата на висшата класа, героичен патриотизъм, който се корени в развитието на националните държави, технологичната мегаломания и изкривяването причинено от индустриалната революция.

⁶⁰⁴ Kabisch 1934, S. 158 f.

⁶⁰⁵ Основна информация е от стенограмата на лекция на подполковник Паул Круг, преподавател по военна история в Военната академия в Хамбург, февруари 1967 г.

⁶⁰⁶ Kabisch 1934, S. 160

⁶⁰⁷ [http://de.wikipedia.org/wiki/Dulce_et_Decorum_est_\(Gedicht\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Dulce_et_Decorum_est_(Gedicht))

⁶⁰⁸ Christian Schwaabe, *Vorlesung Politische Theorie: Die postheroische Gesellschaft. Kollektives Gedächtnis und politische Identität im modernen Deutschland*:

www.gsi.uni-muenchen.de/personen/aplprof_pd/schwaabe/postheroismus_programm.pdf

В началото на 2014 г. той изглежда все още вирулентен, поне в съзнанието на британския консервативен министър на образованието Майкъл Гоув. Очевидно той иска да влее в Англия доза патриотизъм, когато в рецензията си за Първата световна война в буржоазно-популисткия вестник „Дейли Мейл“ пише, че тя е била неизбежна за Великобритания.⁶⁰⁹

Германия е пренебрегвала международния ред, окупираше безмилостно и е преследвала агресивни военни цели, а германските елити са култивирали безмилостен социален дарвинизъм. Предприемането на действия срещу това е демократичен дълг, твърди той.⁶¹⁰ Гоув се оплаква още, че добродетели като патриотизъм, чест и смелост сега се очернят от британската лява мафия на общественото мнение. Той цитира, в подкрепа на своята теза: Макс Хейстингс, един от най-известните английски военни историци. В новата си книга „Катастрофата 1914: Европа тръгва към войната“⁶¹¹ Хейстингс оправдава влизането на Англия във войната, като твърди, че германската хегемония „е непоносима за свободата и демокрацията“.⁶¹²

Щурмът на Лиеж, и прелюдията към Първата световна война, е пример за автоматизираната лудост на съвременната война. Това ясно показва как „първоначалната искра“ за плана „Шлифен“, щателно разработен само от няколко професионални офицери в продължение на години, заобикаля повечето политически решения. Военното планиране задейства мобилизационна динамика, която след като веднъж е задействана, вече не може да бъде спряна. Зависимостта от военните планове кара участниците да действат сякаш в транс – независимо дали са в Берлин, Париж, Лондон, Виена, Белград, Брюксел или Петербург, и това има катастрофални последици в континентална Европа.

Да се основава планът „Шлифен“ на превземането на крепостта Лиеж от днешна гледна точка изглежда дръзко, ако не и безотговорно: първо, заради политическите последици, и второ, заради военния риск.⁶¹³

И все пак, от днешна гледна точка, не бива да се прекалява с самодоволството: „Общият отбранителен план“ на НАТО (в сила по време на Студената война от 1955 до 1990 г.) се основава на също толкова ирационално планиране, но с далеч по-големи измерения: Той ще доведе до невъобразими преди това разрушения. Между реките Везер и Висла „Групата за ядрено планиране на НАТО“ е определила целите за над 2000 ядрени установки. Тук вече не можеше да се говори за „отбрана“. Но кой германски политик всъщност знаеше за плановете? И къде се помни днес това безотговорно вървене към барутния погреб? В края на краищата Европа избягна ядрената катастрофа не чрез рационалните действия на западните политици и стратегии, а чрез щастливото съвпадение на обстоятелствата и гласността на Горбачов!⁶¹⁴

⁶⁰⁹ Michael Gove: Why does the Left insist on belittling true British heroes? In: Daily Mail vom 2. Jan. 2014

⁶¹⁰ Б. пр.: Нагла и примитивна англосаксонска пропаганда, подпалвачите на войната търсят оправдание! САЩ се оправдват по същия начин с защита на „демокрацията“ при всяка война която разпалват в света.

⁶¹¹ Vintage 2014

⁶¹² Thomas Kielinger und Florian Stark: Britischer Minister gibt Deutschen die Kriegsschuld. In: Die Welt vom 9. Jan. 2014

⁶¹³ Като причина може да се посочи, че след опустошенията, причинени от Тридесетгодишната война, нашествията на Луи XIV и опустошението на Наполеон, войните в бъдеще трябва да се водят извън границите на Германия.

⁶¹⁴ Б. пр.: Днес опасността отново се появи, след като САЩ вкараха Русия във войната в Украйна (в техния собствен дом), и особено тревожно е безмозъчното поведение на извратения елит на ЕС, Британия и американските „демократи“ временно неутрализирани от президента Тръмп.

Философията на войната на Клаузевиц. Според Карл Филип Готлиб фон Клаузевиц (1780-1831), войната е продължение на политиката с други средства.⁶¹⁵ Това, което често се забравя, е акцентът върху продължението. Следователно войната в нейната цялост не може да бъде оставена единствено на военните и политиките трябва да определят рамката. Но това е възможно само ако те разбират какво е заложено на карта. Недовършеният *magnum opus* (основно произведение) на Клаузевиц, „За войната“, трябва да бъде тяхно първостепенно по важност задължително четиво. И до днес обаче, тя се преподава само във военни академии. Затова не е изненадващо, че войните се изплъзват от ръцете на политически отговорните или биват изтръгнати от ръцете им.

В Германия, както и в повечето европейски държави от онова време, първенството на политиката на Клаузевиц е преобладавало: политическото ръководство е отговорно за решението за употребата на военна сила, както в мирно, така и във военно време. Това изисква не само отговорно боравене, но и задълбочени познания за военния апарат, процесите и механизмите на мобилизацията и военното планиране. Това обаче липсва в Германия тогава (и във Федералната република днес, както показват парламентарните дебати за разполагането на Бундесвера), което допълнително усложнява ситуацията.

На 1 август, в разгара на мобилизационните подготовки, Вилхелм II изненадва началника на Генералния щаб, като иска войната да се води само срещу Русия.

Обърканият доклад от германския посланик в Лондон, че „Англия е готова да попречи на Франция да влезе във война, ако Германия не предприеме враждебни действия срещу Франция“⁶¹⁶, бързо променя вижданията на кайзера. Той казва на Молтке: „Значи просто ще настъпваме с цялата армия на Изток.“⁶¹⁷

Молтке, ужасен, че военната му машина, планирана до последния детайл, ще бъде променена, се опитва да обясни на кайзера, „че не може просто да пренасочи милиони войници, коне, артилерия и провизии и да ги транспортира на Изток. Само дива тълпа от въоръжени мъже без провизии ще стигне дотам.“⁶¹⁸

Началникът на Генералния щаб просто отказва да промени плана Шлифен. Само преместването на един армейски корпус изисква общо 6010 вагона, разделени на 140 влакови композиции и също толкова влакове с доставки. „От момента на мобилизацията всичко трябваше да се задвижи, до минутата, според план, който дори включва броя на осите на вагоните, които могат да преминат през мост на дадено разстояние...“⁶¹⁹ V6

Промяната предизвиква общ хаос и офицерите от Генералния щаб няма от какво повече да се страхуват освен от такава внезапна промяна в политическата ситуация.⁶²⁰ Кайзерът изразява разочарованието си пред Молтке: „Чичо ви щеше да ми даде различен отговор.“⁶²¹

Около 23,00 ч. същата вечер недоразумението става очевидно: Англия никога не е споменавала за гаранция за френския неутралитет. Тогава Вилхелм II лаконично казва на Молтке: „Сега можете да правите каквото искате.“⁶²²

Според Клаузевиц войната на цели нации, особено цивилизованите „винаги произтича от политическа ситуация и е предизвикана само от политически мотив. Следо-

⁶¹⁵ Herberg-Rothe, Andreas: *Staatenkrieg und nicht-staatliche Kriege in Clausewitz' Vom Kriege*: www.clausewitz.com/readings/Herberg-Rothe/ClausewitzUndNicht-StaatlicheKriege2.htm

⁶¹⁶ Zentner 2000, S. 37

⁶¹⁷ Също

⁶¹⁸ Също, S. 56

⁶¹⁹ Tuchman in *Der Spiegel* 16/1964

⁶²⁰ Zentner 2000, S. 33

⁶²¹ Също

⁶²² Също, S. 39

вателно тя е политически акт.⁶²³ Ако войната е предизвикана от политиката, тя също трябва да бъде водена от нея, или ако е възможно да бъде избегната. Политическото ръководство трябва да вземе предвид особеностите на войната и да внимава да не поставя нереалистични искания. В противен случай военните ще сгрешат в изчисленията си, и ще трябва да коригират курса си. Освен това, за всички трябва да е ясно, че военните действия са „непредсказуеми“.⁶²⁴

За Клаузевиц войната, в цялостен вид, е „странна триада, съставена от 1. първичното стихийно насилие, омразата и враждебността, които са сляп естествен инстинкт; 2. от играта на вероятностите и случайността, които я правят непредсказуема; и 3. и от подчинената природа на политически инструмент, който се подчинява на чистия разум.

Първият от тези три аспекта е по-насочен към народа, вторият – към генерала и неговата армия, третият – към правителството“.⁶²⁵

Докато първите два елемента на тази триада – омразата и играта на вероятността и случайността, са чужди на всяка рационална мисъл, политиката трябва да следва чистия разум. Ако не го прави, управляват само емоциите. Тя трябва ясно да разпознава войната във всичките ѝ многобройни аспекти. Само тогава може да се изготви логичен и реалистичен план.

Клаузевиц казва: „Военният план обобщава целия акт на войната; чрез него тя се превръща в единично действие, което трябва да има крайна, ограничена цел, в която всички специфични цели са балансирани. Не се започва война, или поне не трябва разумно да се започва, без да е ясно, какво и как трябва да се постигне с нея, първо е целта, а второто е задачата. Основната идея определя всички посоки, обхватът на средствата и количеството вложена енергията и тя упражнява влиянието си чак до най-малките звена на действието.“⁶²⁶

През 1914 г. политическият елит не следва прозренията на Клаузевиц; мъглата от емоции им е пречи да мислят рационално. Това сякаш е до днес се е променило малко: Днес отново започват война, без да се знае какво трябва да се постигне. Последни примери са войните в Ирак (от 2003 г.) и Афганистан (от 2001 г.) го доказват. Политиците безсмислено следват предполагаемите съюзнически задължения. В продължение на 12 години Бундестагът удължава мандата на Бундесвера в Афганистан с огромно мнозинство, без изобщо да се замисли има ли причините за разполагането. Очевидно е, че афганистанското население няма нищо общо с нападението срещу кулите на Световния търговски център, което винаги се посочва като причина. Афганистан беше атакуван, защото талибанското правителство не предаде Осама бин Ладен достатъчно бързо.

Провал на плановете за континентална война. Според Генералния щаб численото превъзходство на врага, над германската армия, може да бъде компенсирана само с бързина. Това обяснява прибързаните действия при изненадващата атака на Лиеж. Планът Шлифен предвижда Франция да бъде победена в рамките на 49 дни. Така германците вече са пленници на собствената си твърда стратегия още в началото на войната, и не отчитат много „несигурности“, които предоставя хода на войната. Германското правителство може да бъде критикувано, че е заложило всичко на този единствен план, вместо да изчерпи останалите възможности за поддържане на мира.

Така на 18 август, два дни след падането на последния форт в Лиеж, започва действителното голямо настъпление на германското дясно крило за обгръщане на вражеските армии, според плана Шлифен. Германските войски бързо напредват към Брюксел

⁶²³ Clausewitz 1980, S. 209 (Fn 4); vgl. Hahlweg 1980, S. 1 ff., 4 und 212, und Beckmann 2011, S. 107 ff

⁶²⁴ Clausewitz 1980, S. 210, vgl. auch S. 211 ff. (Fn 4)

⁶²⁵ Също, S. 213 (Fn 4)

⁶²⁶ Също, S. 952

и Намюр, докато основната част на белгийската армия се оттегля към крепостта Антверпен.

На 20 август започва голямото френско настъпление към германска Лотарингия и региона Саар-Рур. Генерал Жофр първоначално се придържа към План 17, необезпокоен от германското нахлуване в Белгия. Той концентрира 1,7 млн войници в пет армии за атаката. Но го обземат съмнения и за да осигури северния фланг, той премества 5-та армия под командването на генерал Шарл Ланрезак на северозапад. Британските експедиционни сили под командването на генерал Джон Френч, току-що са дебаркирали във Франция, и се присъединяват към 5-та армия на север близо до Мобеж.

До 14 август 1-ва френска армия под командването на генерал Огюст Дубай и 2-ра армия под командването на генерал Ноел дьо Кастелно вече са преминали границата и напредват, концентрирайки се върху Саарбург (Лотарингия). 6-та и 7-ма германски армии, командвани от престолонаследника Рупрехт Баварски, първоначално се оттеглят с боеве, преди да се подготвят за контраатака.

Австро-Унгария променя мобилизационния си план в последните дни на юли, за да мобилизира достатъчно сили срещу Сърбия. Поради бързото пристигане на руските армии на Галицийския фронт, 2-ра армия трябва да бъде пренасочена към северния театър на военните действия. Според военния план, изготвен от Конрад фон Хьоцендорф, тя напредва на север с недостатъчни сили.

На 5 септември 1914 г. французите и британците се изправят срещу настъпващите германци по линията Урк-Пети-Морен-Марна-Витри-льо-Франсоа в решителната битка, която остава в историята като „Битката на Марна“. Обкръжението и унищожението на френската армия, търсено от Германската империя, завършва с катастрофален неуспех. Поради лошите връзки с командващите армии, Хелмут фон Молтке Младши не успява да координира атаката на армиите си по план. Затова той дава свобода на действие на командващите армии. Така германските войски не обграждат Париж, а остават на изток от града. На 9 септември, по време на битката при Марна, Молтке нарежда отстъпление и докладва на кайзера: „Ваше Величество, загубихме войната!“⁶²⁷

През декември 1912 г. Вилхелм II вижда един съвсем различен Молтке, който го призовава да започне войната по-скоро с думите „колкото по-рано, толкова по-добре“.⁶²⁸

В анализа си на Юлската криза американският историк Дейвид Фромкин заключава, че Молтке е основно отговорен за избухването на Първата световна война.⁶²⁹

Но какво може да се очаква от началник на Генералния щаб, който щателно е наблюдавал военните подготовки на съседите си и в крайна сметка е стигнал до заключението, че Германия ще бъде безнадеждно по-слаба военно от 1917 г. нататък?

Всички останали началници на Генералния щаб вероятно също са стигнали до подобни изводи. Военните от всички страни правят войната възможна, но тя е предизвикана от политически отговорните.

Докато френската армия е ръководена според строгата йерархия, германското ръководство трябва да вземе предвид федералната структура на Германската империя. Неутралитетът на Италия позволява на Франция да изтегли войските си от Алпийския фронт. А „руското нахлуване“ в Източна Пруссия изкушава германския генерален щаб да вземе войски от дясното крило в Белгия за транспортиране в Източна Пруссия.

Дясното крило вече е отслабено за сметка на лявото: бързото настъпление до този момент създава проблеми със снабдяването. Германските армии страдат от липса на

⁶²⁷ Gerd Fesser: *Helmuth von Moltke. In: Die Zeit vom 2. März 2014*

⁶²⁸ Müller 1965, S. 124 f.

⁶²⁹ Fromkin 2005

боеприпаси и жива сила. Сега тези армии трябва да се подготвят за дългогодишна отбранителна битка в рамките на държаните от тях линии.

В началото на септември 1916 г. корабособственикът Алберт Балин все още е доста оптимистично настроен за войната. Той вярва, че германският народ може да издържи най-дълго и да реши изхода на войната. За него е абсурдно „че изтощението на войната ще изчерпи резервите и военното оборудване на Германия. Да се твърди подобно твърдение означавало пълна липса на разбиране на германската ситуация. Германският народ“, обяснява Балин, „няма външни дългове, докато Англия ще трябва да плаща огромни дългови задължения на САЩ“.⁶³⁰

Френската атака, в Елзас и Лотарингия съгласно План 17, се проваля. 1-ва армия напредва до Мюлуз, но е отблъсната на 9 август от германската 7-ма армия под командването на генерал-полковник Йозиас фон Хееринген.

След подновено настъпление Мюлуз е окончателно превзет на 17 август. Но отстъплението към Белфор е неизбежно, тъй като „елзаската армия“ е разположена на северното крило. Лявата атакуваща група започва настъплението си към Лотарингия на 15 август. Германската 6-та армия под командването на престолонаследника Рупрехт Баварски я отблъсква челно в „Битката при Лотарингия“ (20-22 август).

Поради взаимно изтощение, динамичните военни планове се превръщат в статична окопна война. Подобна съдба сполетява Австро-Унгария на изток. Въпреки че атакуващите армии са предвидили руската масова атака под командването на великия княз Николай Николаевич, а лявото крило прониква дълбоко във Волинска област (сега в северозападна Украйна), дясното крило понася тежки загуби до Львов и Пшемисъл в Западна Украйна и вече не е способно да атакува. Сега те очакват помощ от германците, което става възможно едва след унищожаването на 1-ва и 2-ра руски армии (Неманската и Наревската) при Таненберг, Източна Прусия.

Австроунгарците нямат по-голям късмет и на сръбския военен театър, както и на Галицийския. Първоначалната атака на 5-та и 6-та армии под командването на Оскар Потьорек през река Дрина завършва със сръбска победа след осемдневни боеве.

Ситуацията в края на 1914 г. е незадоволителна за Централните сили. От 8 декември германската Източноазиатска ескадра е потопена в Атлантическия океан близо до Фолкландските острови. Нейният командир, адмирал граф Шпее, се опитва да атакува британската военноморска база в Порт Стенли. Поради липсата на други бази, ескадрата трябва да попълни запасите от въглища там за планираното си завръщане в Германия. Но британците вече са се подготвили. Те преследват германската Източноазиатска ескадра и благодарение на високата скорост на двата си линейни крайцера най-накрая се нахвърлят върху нея. Четири от петте германски кораба са потопени. Загиват над 2000 германски моряци, включително граф Шпее и двамата му синове. Само малкият крайцер „Дрезден“ успява да избяга под прикритието на съгъстваща се мъгла, но на 14 март 1915 г. е открит от британски кораби в залив край чилийския остров Робинзон Крузо. Той е обстрелван в нарушение на чилийския неутралитет и в крайна сметка е потопен от екипажа си, който е изчерпал боеприпасите си. Това е краят на Източноазиатската ескадра.

Два други германски военни кораба действат в Средиземно море през лятото на 1914 г. – бронираният крайцер „Гьобен“ с екипаж от 1013 души и малкият крайцер „Бреслау“ с екипаж от 373 души, възплавяйки мечтата на кайзера за германски военноморски престиж. На разсъмване на 4 август адмирал Вилхелм Сушон получава историческата телеграма, с която двата кораба незабавно трябва да отплават за Константинопол. Въпреки че Германия все още не е във война с Англия, британската армада усе-

⁶³⁰ *Bayerische Staatszeitung vom 4. Sept.1916, S.2*

ща лесна плячка. При авантюристични условия обаче крайцерите се откъсват от преследвачите си и си проправят път до Черно море. Така Средиземно море е освободено от германски бойни кораби.

На 16 август и двата кораба са преименувани и прехвърлени фиктивно към османския флот. На 29 октомври Турция влиза във войната на страната на Централните сили.

Междувременно в Германия започва да дава резултат английската блокада в Ламанша и между Шетландските острови и Норвегия, обявена на 20 август в противоречие на международното право (насочена е срещу цивилното население). На 2 ноември 1914 г. цялото Северно море е обявено за зона с ограничен достъп, което допринася за значително влошаване икономическото положение в Германия.

Със смъртта на румънския крал Карл на 10 октомври 1914 г., Германия губи таен съюзник. Непрозрачната позиция на САЩ не улеснява ситуацията за Централните сили. Нарастващите доставки на боеприпаси за Антантата засилват икономическите връзки между американските банки около Дж. П. Морган и оръжейните компании, а вестниците в САЩ пропагандират симпатии към Великобритания.

Политическата пропаганда на Антантата, съчетана с безпрецедентна кампания на омраза срещу Германия, се оказва изключително ефективна. На британски, американски и френски плакати германският народ се появява като орда от „варвари“ и „хуни“, германският войник е представен като див звяр, изнасилвач, убиец на жени и деца. Кайзерът е демонизиран като Сатаната, олицетворение на злото. Германците, независимо дали са цивилни или войници, са очернени от пропагандата.

В Германия войната се разглежда като сблъсък на култури; пропагандна битка липсва. Поради това клеветнически изображения на войниците от Антантата рядко се срещат на германски плакати. По-скоро германската агитация се е занимавала с доказване на собственото си културно превъзходство, например чрез сравняване на носителите на Нобелова награда или броя на патентите.⁶³¹

Ходът на войната няма да бъде обсъждан по-нататък тук. Ясно е, че планове за континентална война се провалят. А военните планове на военноморските сили Англия и САЩ са успешно изпълнени. В крайна сметка обаче всички участващи страни са губещи – дори Великобритания. Въпреки че се смята за единствената световна сила през 1918 г., Англия оттогава нататък е силно задължняла на САЩ и е поставена в ролята на младши партньор. Това все още изглежда не е напълно осъзнато сред някои британци, които все още настояват за мита, че Първата световна война е била справедлива, от която Великобритания е излязла победителка.⁶³²

Убийството на пацифиста Распутин и края на Руската империя. В края на август 1914 г. Распутин, все още слаб от покушението и воден от вътрешния си глас, се завръща в Петербург. Посрещнат е с подозрение от обкръжението на царя. Френският посланик Палеолог гневно отбелязва в дневника си думите на Анна Вирубова, придворна дама и най-близък довереник на царица Александра Фьодоровна: „Ако стареца беше тук, нямаше да имаме война. Бог щеше да просветли царя чрез него. За голямо нещастие той не беше тук, за да съветва императора.“

Когато през 1915 г. лидерите на руската военна партия се опасяват, че царят, под влиянието на Распутин, може да проучи възможността за мирни преговори, Палеолог лично говори Распутин, който му казва: „Твърде много мъртви! Твърде много ранени! Твърде много вдовици, твърде много сираци, твърде много сълзи! Казвам ви, всеки човек, който загине, оставя десет души след себе си, които да плачат за него. Това трябва да спре. Тази война е обида за Бога!“ Палеолог е ужасен; той изобщо не хареса миро-

⁶³¹ Gerhard Paul: *Bilder als Waffe*. In: *Die Zeit, Zeitgeschichte* 1/2014, S. 63/64

⁶³² Peter Räsönyi: *Umstrittenes Gedenken. Grossbritannien zwischen Triumph und Trauer*. In: *NZZ* vom 1. März 2014

любие на Распутин. След ужасните поражения, претърпени от руските армии под командването на великия княз Николай Николаевич през юни 1915 г., самият цар поема върховното командване.

Палеолог се среща с Распутин още веднъж в дома на графиня Головина, съпругата на камерхера Южен Головин. Тук той отново говори срещу войната: „Войната обижда Бога! Генералите са безразлични към смъртта селяните. Но Божието отмъщение ще бъде ужасно.“⁶³³

Военното положение на Русия продължи да се влошава. На фронта, простиращ се от Балтийско море до Карпатите, през Литва, Полша и Галиция, руската армия познава единствено поражението и отстъпление. И сега бързо е намерена изкупителна жертва: евреите. Те са обвинени в шпионаж. Граждани с немски имена също са обект на омраза и подлагани на тормоз. Вече е очевидно: в 1916 г. Русия няма бъдеще. С 2 млна загинали във войната, два пъти повече ранени и проблемна ситуация със снабдяването, страната вече не е в състояние да воюва. В Санкт Петербург работниците протестират срещу високите цени на хляба и по-нататъшното набиране на войски. През лятото на 1916 г. Распутин убеждава царя да напусне щаба за две седмици и освободен от съветници и министри, да се оттегли в Царско село, за да обмисли тихо сепаративен мир. През юли делегация от руския парламент, водена от вицепрезидента на Думата Александър Дмитриевич Протопопов (1866-1918), е изпратена в Лондон, за да проведе стратегически дискусии и да договори голям финансов заем. Обратният път минава през неутрална Швеция, където Протопопов, който се ползва с доверието на Распутин, иска да чуе както британската, така и германската оценка на ситуацията. В Стокхолм руската делегация се среща с Макс М. Варбург, член на известното хамбургско bankerско семейство. Варбург не само е близък приятел с хамбургския корабособственик Балин, който е приятел на Вилхелм II, но е съветник на кайзера и ръководител на имперските тайни служби. Варбург умело описва живота в Германия и заявява, че гладуването на Германия е немислимо. Германия, твърди той, по същество няма нищо против Русия. Безполезно е да се продължава и ескалира войната; това носисамо нови жертви, нови потоци кръв без никакви практически резултати.

Според Александър Спиридович – историк и бивш началник на тайната служба за сигурност при двора на Николай II, Световната война е „предизвикана от Англия, която единствена носи отговорност за унищожаването на милиони човешки животи. Ако Англия беше заявила ясно от самото начало, че ще застане на страната на съюзниците, ако избухне война, война никога нямаше да има... Русия щеше да спечели много повече от приятелството си с Германия, отколкото от приятелството с Англия. Само Великобритания печели от войната“. В заключение Варбург посочи, че Англия се стреми към върховенство, обвързва волята на царя и му забранява да сключва сепаративен мир. След час и половина оживен разговор Протопопов оценя ситуацията съвсем различно от това, което му е представено в Лондон.“⁶³⁴

Когато се завръща в Санкт Петербург, руският печат, като научава за срещата на делегацията с германския чиновник, вдига шум. Докато председателят на Думата защитава своя заместник, царят иска доклад от Протопопов. И вероятно Николай II, е останал доволен, защото Протопопов е назначен за министър на вътрешните работи на 29 септември 1916 г. Дали Распутин е имал пръст в това?

На 3 октомври царицата приема Протопопов и му дава инструкции, които преди това са одобрени от Распутин. Вече тя може да разчита на петима консервативни министри – Борис Щюрмер, първоначално като наследник на Сазонов във външното министерство, а от 20 януари 1916 г. министър-председател, както и на княз В. Н. Шаков-

⁶³³ Liepman 1976, S. 214

⁶³⁴ Spiridowitsch 1939, S. 225.226

ски, граф Алексей Бобрински, главния прокурор Раев и фабриканта земевладелец Протопопов. Така се надява допълнително да обедини кабинета. Распутин, царицата и Протопопов бързо постигат съгласие по текущи въпроси, подобряване на продоволствената ситуация и др. Още преди царят да даде първата аудиенция на новия министър на вътрешните работи, Александра Фьодоровна представя на съпруга си списък с желания, и според генерал Спиридович, го помолва: „Заповядайте му (на Протопопов) да се вслуша в съвета на нашия приятел: това ще му донесе късмет и ще бъде от полза в неговата и вашата работа. Моля ви, кажете му. За да види, че и вие имате доверие в него.“⁶³⁵

След разговора между царя и Протопопов всички въпроси са решени в полза на царицата. Распутин и Протопопов имат царската благословия. Добрите отношения на Распутин с царицата се дължат и на нейния немски произход, тъй като той проявява големи симпатии към германците. По време на пътуванията си из Русия той е впечатлен от чистотата и реда на немските колонисти, от които руските селяни научават всичко полезно за управлението на икономиката. Распутин казва, че за един руски мъж е най-добре да се ожени за германка.⁶³⁶ Толкова много положителни оценки за германците само засилва подозрението в царския двор. Безнадеждността на войната постепенно става очевидна за всички. Недоволството на масите вече рисува предупредителен знак за предстояща революция. Докато придворната партия продължава да бъде атакувана за „германофилия“ (както прави и външният министър Борис Щюрмер, който най-накрая моли царя да му позволи да промени немската фамилия на Панин), либералите проучват възможни възможности за мир, защото това е единственият начин, по който Лев Троцки може да обясни „преговорите между лидер на прогресивния блок, депутата Протопопов, и германския дипломат Варбург в Стокхолм през есента на 1916 г.“⁶³⁷

За Троцки делегацията на Думата лесно се е убила, „че скъпите съюзници въз-

намеряват да изцедят всички жизнени сокове от Русия по време на войната, за да превърнат изостаналата страна в най-важното поле за икономическа експлоатация след победата. Победена Русия след победоносната Антанта означава колониална Русия.“⁶³⁸ Пътят към мира означава освобождение от оковите на Антантата. Неутрална Русия може да се възползва и от антагонизма на двата мощни военни блока. Преговорите се провалят, защото на 5 ноември

1916 г. германското правителство основава кралство Полша на територията на Вислинската провинция, която принадлежи на Руската империя след Виенския конгрес през 1815 г. От германска гледна точка отделянето на Полша от Русия като независима държава е предпоставка за сепаратен мир. Но царят смята това условие за недостойно. Распутин също смята, че Полша е част от свещената руска земя и не трябва да бъде отде-

⁶³⁵ Wolff 1984, S. 435

⁶³⁶ Spiridowitsch 1939, S. 231

⁶³⁷ Groys 1990, S. 33

⁶³⁸ Trotzki 2010, S. 28

лена. Това придържане към полската територия е трудно за разбиране, предвид катастрофалната ситуация на фронтите и у дома.⁶³⁹

Как е възможно подобна загуба на връзка с реалността в Санкт Петербург? Протопопов по-късно признава: „Всички разумни хора в Русия, включително всички лидери на Партията на народната свобода (кадетите), са убедени, че Русия е неспособна да продължи войната.“⁶⁴⁰

Съюзническите посланици са запознати с миротворческите дейности на Протопопов и Распутин, от великия княз Николай Николаевич, който е получил информация от Пуришкевич. Палеолог разказва в мемоарите си колко ужасен и смутен бил, когато научава за това. Той организира мрежа за следене и информация около Распутин за да знае „за всичко, което е казал и направил. Но никога не ми беше казано, че е повлиял на царя да преговаря тайно с враждебните сили за сепаративен мир“.⁶⁴¹

Ръководителят на МІБ в Санкт Петербург, Самюъл Хоар (1880-1959), по-късно първи виконт Темпълвуд, също следи миролюбивия Распутин. Заедно със своя началник, британския посланик Джордж Бюканън, френския и американския посланици Палеолог и Дейвид Р. Франсис, Хоар присъства на дебат в Думата на 19 ноември 1916 г. Там Пуришкевич, лидер на ултраконсерваторите и фанатичен монархист, произнася обвинителна реч срещу правителството. В демагогския си плам, тирадата му, която е балсам за разтревожената руска душа, смесва истината с клеветата. „Въпреки че беше общоизвестно, че депутатът не казва цялата истина“, заявява Спиридович, речта му има „по-голям резонанс“ от тази на Павел Николаевич Милюков (1859-1943), лидер на „Конституционните демократи“ (Кадетската партия).⁶⁴²

Милюков представя писмени документи на Думата, които трябва да докажат шпионската дейност на правителството в полза на Германия, но в действителност не съдържат и най-малкото доказателство за това. „Те не го отхвърлиха дори когато стана сигурно, че всички обвинения са безпочвени. Всъщност, в този момент те изиграха необходима роля и отговориха на желанията на всички.“⁶⁴³

След речта си Пуришкевич се появи в дипломатическата ложа, за да поздрави посланиците на Антантата. В мемоарите си Хоар го описва като един от „чернототинците“. Той има репутация на фанатичен реакционер. „Войната направи много от тях още по-тесногръди“, пише Хоар, „но разпали чудесен поток от патриотичен плам.“

„Патриотът“ Пуришкевич обаче се озова в позиция на бягащ. В началото на войната той отговаря за болничните влакове. Тук вида на мизерията в която са осакатените и ранените, би трябвало да го към идеята за мирни преговори. В края на ноември 1916 г. Пуришкевич се появява в кабинета на Хоар. „Сякаш ставаше дума за нещо ежедневно“, пише той по-късно, и го информира, че той и приятелите му са решили да убият Распутин.⁶⁴⁴

Британецът е информиран от лидера на ултраконсерваторите за тежкото влияние, което „сибирският селянин“ упражнява не само върху Руската империя, но и върху целия ход на войната. За мъжете около Пуришкевич, Распутин е „пречка за всички смели надежди и високи идеали, с които той и приятелите му са влезли във войната“.⁶⁴⁵

Хоар обаче не е сигурен дали целият руски народ гледа на своя любимец като на въплъщение на реакцията у дома и на предателството на съюзническите интереси в

⁶³⁹ Б. пр.: Всъщност трудно е за разбиране германската глупост да се провъзгласява Полска държава, защото тя ще има апетити и към германска и австроунгарската част на Полша.

⁶⁴⁰ Liepmann 1976, S. 222

⁶⁴¹ Trotzki 2010, S. 29

⁶⁴² Spiridowitsch 1939, S. 245

⁶⁴³ Също S. 240

⁶⁴⁴ Hoare 1935, S. 77

⁶⁴⁵ Също, S. 141

чужбина. Какво може да накара влиятелния депутат от Думата да информира британските тайни служби за убийството? Защо не е отишъл при френския посланик Палеолог, който е известен като враг на Распутин? Вероятно хитрата лисица Пуришкевич знае, че британците диктуват събитията. След тази среща великият княз Николай Николаевич и Пуришкевич започват да назначават „патриоти“ в т. нар. „екзекуционен комитет“, който вече често се събират в болничния влак. Два дни след като царят напуска Царско село, „екзекуторите“ – великият княз Дмитрий, княз Юсупов, лейтенант Сухотин, доктор Лазоверт който е заместник Пуришкевич, се срещнали в едно купе на 6 декември 1916 г.⁶⁴⁶

На крайградска гара в Санкт Петербург обсъждането се насочва към подробности около убийството на Распутин, който правилно е определил ключовите опорни точки на руската вътрешна и външна политика и многократно съветва царя да разреши аграрния въпрос по начин, благоприятен за селяните. Освен това, се застъпваше за сепаративен мир с Германия.⁶⁴⁷

На този фон той е трън в очите на руските политици и кликата на Антантата около английския и френския посланици в Санкт Петербург. Този трън сега трябва да бъде премахнат. Има различни версии за убийството на Распутин. Както Пуришкевич, така и княз Феликс Юсупов (1887-1967) поемат отговорност за смъртоносните изстрели.

В края на 90-те години на XX век британският историк Андрю Кук разпространява английската версия на събитията, според която британските тайни агенти стоят зад убийството: Според дъщерята на британския агент Освалд Рейнър (1888/89-1961), близък приятел на Юсупов, баща ѝ е застрелял Распутин. Много руски историци сега са съгласни с тази версия. Отделен мир с Германия е много неизгоден за Великобритания, защото освобождава големи германски войски към Западния фронт.

Юлия Смилга също твърди в предаване на Баварското радио: „Фактът, че британският посланик Джордж Бюканън е научил за смъртта на Распутин преди царя, също свидетелства за участието на британските тайни служби.“⁶⁴⁸

Огромни загуби и икономическите трудности довеждат страната а до „Февруарската революция“ в Русия на 27 февруари 1917 г. На власт идва буржоазно правителство, което държи Русия в лагера на съюзниците, до болшевишката революция през октомври същата година. Царското семейство е арестувано и интернирано в Царско село.

Двадесет месеца след убийството на Распутин те са екзекутирани от болшевиките в Сибир (Екатерининбург) и са канонизирани през 1997 г. за светци.⁶⁴⁹

Във Вашингтон Февруарската революция е посрещната с облекчение, ако не и с удовлетворение. Погромите срещу еврейски граждани, толерирани от царя, навредиха на репутацията на царска Русия, особено в англосаксонския свят.⁶⁵⁰

На 18 март, американският посланик Дейвид Франсис телеграфира за незабавно признаване на „Временното правителство“, защото „тази революция представлява практическото осъществяване на принципа на управление, който ние защитавахме“.⁶⁵¹

Четири дни по-късно САЩ е първата страна, която дипломатически признава буржоазното правителство на принц Георги Й. Лвов. Най-близкият съветник и приятел на президента Удроу Уилсън, „полковник“ Едуард Мандел Хаус, приветства събитията в Русия с думите: „Всички свободолюбиви страни по света приветстват свалянето на

⁶⁴⁶ Liepman 1976, S. 248

⁶⁴⁷ Коего му донесе фатален край, но по-късно му донесе похвалата на Солженицин

⁶⁴⁸ Julia Smilga: Rasputin - Wanderprediger, Geistheiler, Hassfigur. In: Radio-Wissen (BR2) vom 6. Februar 2012

⁶⁴⁹ Osterrieder 2005, Kap. 1, erste Seite.

⁶⁵⁰ Б. пр.: Авторът плаща дан, на силната проеврейска пропаганда във ФРГ след ВСВ. Изводът му изобщо не е верен.

⁶⁵¹ Philadelphia Public Ledger vom 6. Dez. 1920

система, която вършеше несправедливост и жестокост в най-отвратителната ѝ форма“.⁶⁵² Дали „западните демокрации“ едва сега са открили въпросната „несправедливост и жестокост“? Като съюзник в борбата срещу „милитаристична“ Германия, царска Русия е много добра през август 1914 г.

Джордж Ф. Кенън загатва за този проблем, когато отбелязва, че Февруарската революция е като изпълнение на молитва за американците, тъй като идеологическият характер на царския режим предизвиква нарастващо безпокойство. Удроу Уилсън е очарован от триумфа на подривната дейност в Русия и свалянето на старото царство, приветства новата република като подходящ партньор за Почетния легион.

Трагичната съдба на евреите.⁶⁵³ Първата световна война се оказва особено болезнена за еврейското население от всички страни. От общо почти 10 млн евреи през 1914 г. приблизително 3 млн живеят в страните от Тройния съюз (Централните сили), докато по-голямата част живееше в границите на Антантата, но в рязка диспропорция: над 6 млн в Русия, в сравнение със само 100 000 във Франция.

Николай II продължава антисемитската политика на своя предшественик Алек-

сандър III. По време и след японската война Русия е разтърсена от революционни вълнения и погроми. Евреите са подложени на тормоз и унижения. Враждебността продължава да тлее до 1905 г., когато се извършват погроми срещу евреите в много руски градове. На 22 януари 1905 г. в Санкт Петербург се разиграва трагедията наречена „Кървавата неделя“, а година по-късно има бунтове в Бялосток и Седлце.

Министърът на вътрешните работи Плеве представя погромите като актове на отмъщение от християнско-патриотични руски граждани срещу „еврейските революционери“. Въпреки че 12 еврейски депутати са представени в Думата, новосъздадения царски парламент, нищо не се променя. Влиянието на православните монархистки и националистически кръгове е твърде голямо. (Вж. карикатурата⁶⁵⁴)

В рамките на движението „Черната сотня“, „Съюзат на руския народ“ (1905-1917) е най-важната антиеврейска организация. Между 1881 и 1914 г. приблизително 2 млн евреи напускат Русия. Преди Първата световна война еврейското население от общото руско население е приблизително 4%. От тях 2,5% работят в селското стопанство, 33% в промишлеността и занаятите и 37% в търговията; останалата част е била разпределена между други професии, като например учени, служители и държавни служители.

С влошаването на икономическото положение „еврейският въпрос“, както често се наблюдава⁶⁵⁵, е силно преувеличен – подозира се еврейско-масонска конспирация.

⁶⁵² Kennan 1961, S. 31

⁶⁵³ Б. пр.: Тази подглава на автора, отразява вмененото чувство на вина у германците във ФРГ, във връзка с антиеврейската политика на III Райх, от американската пропаганда и окупационен диктат, след ВСВ.

⁶⁵⁴ След погрома в Кишинев през 1903 г.: един евреин носи огромна тежест с надпис „Потисничество“ и други тежести: Автокрация, Грабеж, Жестокост, Убийство, Измама; вдясно на заден план гори еврейско селище. Теодор Рузвелт пита царя: „Сега, когато имате мир извън границите си, защо не ги освободите и не създадете мир в границите си?“

⁶⁵⁵ Б. пр.: Както по-късно във Ваймарската република и III Райх.

Междувременно 350 000 еврейски войници служат в руската армия също толкова безкористно, колкото и руските селяни.⁶⁵⁶ Въпреки това те са обвинявани в спекулации в царската армия и често са подозирани, вероятно заради езика им идиш, в шпионаж⁶⁵⁷ за германците и австрийците, особено след като германската армия в Полша е посрещната като освободител на евреите.

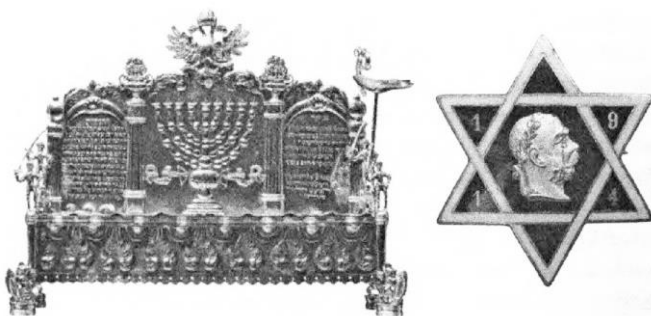
По „военни причини“ 500 000 евреи са евакуирани от стотици градове в периферните провинции, губейки домовете си, имуществото си и малките ниви, от които се издържат.⁶⁵⁸

От приблизително 3-те млна евреи живеещи в страните от Тройния съюз⁶⁵⁹, огромното мнозинство от почти 2,25 млна живеят в многоетническата държава Австро-Унгария. От 1867 г., благодарение на император Франц Йосиф I, евреите получават с граждански права в Двойната монархия. В Галиция – регион, който е част от Австро-Унгария до 1918 г. и сега се намира в Полша и Украйна, след края на руско-японската война вече има общо убеждение, че Русия ще нападне Австро-Унгария при първа възможност, тъй като максимата на руската политика оттогава става: Пътят към Константинопол минава през Виена. „От началото на Балканската война – есента на 1912 г.“, пише галицийският автор Бенямин Зегел (1867-1931), „очаквахме избухването на конфликт между Русия и нашата монархия всеки момент. В Източна Галиция, особено в Лвов, до зимата на 1912/13 г. многобройни семейства вече бяха напълно опаковали багажа си, готови да заминат за Запад.“⁶⁶⁰

Въз основа на доказателствата, подкрепата на Русия за национализма в Сърбия, милиардите на Франция за руско въоръжаване и внезапно пробуденото приятелство

между Англия и Русия, галицийските евреи очакват голяма война на границите си в близко бъдеще. Хабсбургските евреи се отличават от своите единовеци в повечето други европейски страни, където те се подлагат на постепенна адаптация към съответната национална държава. В Дунавската монархия обаче, според еврейския историк Марша Л. Розенблит,

те успяват да развият своята идентичност на различни нива: патриотично лоялни към династията и императорския дом, културно адаптирани към управляващата националност и едновременно еврейски, както на религиозно, така и на етническо ниво.⁶⁶¹ В такава толерантна среда, евреите в Австро-Унгария посрещат войната подобно на своите нееврейски сънародници. Добре осведомени за съдбата на своите единовеци, живеещи в съседна Русия, освен общия патриотичен ентусиазъм, те чувстват, че трябва да изпълнят „освободителна мисия“, като ги освободят от трудната им съдба, белязана от

⁶⁵⁶ Chaim Frank: *Die Geschichte der Ostjuden: Zaristisches Rußland, Sowjetunion, GUS*: www.hagalil.com/galluth/russland/russiaö.htm

⁶⁵⁷ Б. пр.: Делото „Драйфус“ във Франция.

⁶⁵⁸ Segel 1915, S. 14

⁶⁵⁹ Б. пр.: Не особено правилно название. Италия никога не е била искрен съюзник и измяната на „курвата на Европа“ е очаквана в Берлин и Виена. По време на войната, с Турция и България, съюзът става Четворен.

⁶⁶⁰ Rozenblit 2001

⁶⁶¹ Вж. картината, примери на еврейското уважение към Хабсбургите: вляво – великолепен ритуален еврейски свещник от началото на XVIII век, украсен с двуглавия хабсбургски орел, принадлежал на Хабсбургите; вдясно – император Франц Йозеф I на плакет от леен метал във формата на еврейската звезда с годината 1914.

погроми. Така английското обявяване на война удря галицийските евреи като с тояга: Англия е на страната на Русия! За повечето това изглеждаше като „крах на всички надежди за разбирателство между народите, за осъществяване на идеалите на човечеството и културата. Никога в живота си“, каза Сегел, „няма да забравя този ден; за мен и моите приятели това беше един от най-трудните през тези ужасяващи месеци“.⁶⁶²

Сега великият княз Николай Николаевич, който през януари 1905 г. в Санкт Петербург дава заповед да се стреля по мирните демонстранти – стари хора, жени и деца, е тръгнал с войските си, за да „освобождава“ народите от Централна Европа. Евреите няма какво да очакват от него.

В замяна сър Едуард Грей прошепва в ухото на британския писател Израел Зангвил (1864-1926), че след победата ще се застъпи за по-добро отношение към евреите пред руските си колеги. Но засега Зангвил се чувства призван да се бори с „германските варвари и хуни“ заедно с Николай Николаевич.⁶⁶³

Зангвил, чиито родители са избягали от Русия, е един от най-пламенните защитници на проекта „Уганда“ на 6-ия ционистки конгрес през 1903 г. Когато проектът „Уганда“ е отхвърлен от мнозинството на 7-ия ционистки конгрес⁶⁶⁴, той основава Еврейската териториална организация (ЕТО), заедно с офталмолога Макс Е. Манделщам, и става неин президент. С избухването на Първата световна война работата на ЕТО е прекратена, но Зангвил продължава да говори като неин президент.⁶⁶⁵ Зангвил вярва, че Англия, след като свали германския милитаризъм, ще цивилизува Русия и че това ще бъде нова и по-добра ера в историята на руските евреи.

Според Бенямин Зегел, Рихард Готхайл, професор по еврейска богословска литература, също провъзгласява, че „Русия ще излезе от войната морално и политически подмладена: съюзът ѝ с двете най-велики демократични сили в света ще я подтикне да извади наяве истинските национални и идеални ценности на евреите; царят ще даде на евреите пълни граждански права.“⁶⁶⁶

Това послание е възприето като груба пропаганда и призивът на Зангвил да подкрепи Антантата в борбата срещу Германия е посрещнат с ожесточена съпротива. Само ако Зангвил и Готхайл можеха да видят ентусиазма, с който галицийските евреи се втурват към знамето, когато император Франц Йосиф ги призовава. В Германската империя, основана през 1871 г., евреите за първи път са свободни и равноправни граждани, участващи както активно, така и пасивно в целия спектър от партии, дори в лявото крило. Вилхелм II изразява признанието си към социалдемократите с „Бургфриден“ (Burgfrieden)⁶⁶⁷, а преди това ги смята за „сънародници без отечество“.

След заседанията на Райхстага на 4 август, традиционният „Kaiserhoch“ (поздрав смислово сходен с „Да жеее Императорът“) е преименуван на „Да живее императорът, народа и отечеството“. Сега дори мнозинството от социалдемократите вече не са против военните заеми. Те са одобрени в същия ден.

⁶⁶² Segel 1915, S. 17-18, 28

⁶⁶³ Vgl. Herlitz/Kirschner 1930, Bd. IV/2, S. 1533 f.

⁶⁶⁴ В отговор на еврейските погроми в Русия през 1903 г. британският колониален секретар Джоузеф Чембърлейн предлага на ционистите площ от 5000 квадратни мили (около 12 950 км²) в платото Мау. Днес тази област се намира в Кения, но по това време е принадлежала на Британска Източна Африка. Това предложение става известно като проект „Уганда“.

www.lexikus.de/bibliothek/Zionistisches-Abc-Buch/Territorialismus

⁶⁶⁵ Segel, S. 28

⁶⁶⁶ Geiger, Ludwig: Der Krieg und die Kultur. In: Allgemeine Zeitung des Judentums vom 4. Sept. 1914, S. 422

⁶⁶⁷ Б. пр.: Бургфриде е германски средновековен термин, означаващ състояние на примирие в рамките на юрисдикцията на феодалното владение (замъка – бурга), при което враждите между частните лица, са забранени и неспазването подлежи на наказание.

Въпреки това, Лудвиг Гайгер, историк и представител на реформисткия юдаизъм, пише във вестникарска статия от септември 1914 г. за своите събратя по вяра: „Всички сме убедени, че сърцето на нашия император е изпълнено с истинска любов към мира, че той е говорил искрено до последния си момент и е правил енергично всичко, за да предотврати войната.“ Вместо това, продължава Гайгер, приятелите на мира трябва да обвинят срещу бедствието, което е обхванало света, „агитаторите на Запад и Изток, разрушителите на културата“, които се представят за носители на истинската културата.⁶⁶⁸

През май 1913 г. швейцарските парламентаристи, по предложение на германския депутат от Райхстага Лудвиг Франк, канят хора на френско-германска конференция за разбирателство в Берн. Франк е религиозно настроен човек по произход от семейства на равини, става успешен организатор на социалистическото работническо младежко движение. Когато през 1914 г. избухва войната, Франк е един от твърдите защитници на политиката „Бургфриден“. След като гласува за военни кредити с повечето си колеги социалдемократи на 4 август, той се записва доброволец в армията същия следобед. От бойното поле той по-късно пише: „Имам пламенното желание да преживея войната и след това да помогна за вътрешното изграждане на Райха. Но сега единственото възможно място за мен е на фронта, в редиците, и аз, както всички останали, продължавам напред радостно и уверено към победата.“⁶⁶⁹ Само три седмици след началото на войната Франк ще стане първият германски депутат, убит по време на военните действия. Той е само на 40 години.

Следвайки религиозните си предписания, германските евреи се стичат под знамената, „със силно чувство и блестящи очи... в момента на несравним национален възторг“, както го формулира Маргарете Марас в статията си „Свещената война“⁶⁷⁰,¹⁰⁸ имайки предвид хилядите доброволци евреи. Не е необичайно шест или седем члена на едно семейство да са на бойно поле.⁶⁷¹

Но дори и по-възрастните евреи се чувствали призовани. Лудвиг Щерн, най-възрастният лейтенант, се записва доброволец в армията на 63-годишна възраст. Емануел Голдшмит от Вюрцбург, носител на Железен кръст през 1870 г. (ветеран от френско-пруската война), с година по-възрастен се записал отново в Бавария.

Историкът Мартин Филипсон пише: „Ентусиазмът, който изпълва целия германски народ, повлича със себе си и еврейските му синове, които често дори с големи трудности, се втурват към знамето от далечни земи.“ Такъв е случаят с писателя Лион Фойхтвангер, син на ортодоксален евреин, производител на маргарин с германско-патриотично мислене. Той е арестуван от французите в Тунис в началото на войната, но успява да избяга и отива в Мюнхен, където веднага се записва доброволец.

Библейските думи насочват смелите войници към „справедливата война“, библейските думи ги насърчават да рискуват живота си за най-висшето благо на нацията. „Искаме да помним, че нашите деца също са там, където сега става въпрос за спасяване на отечеството от най-голямата опасност, с която някога се е сблъсквало, и вярваме, че пролятата кръв е като цимент, който неразривно свързва тях и нас с отечеството“, пише равина Самсон Хохфелд в „*Allgemeine Zeitung des Judentums*“.⁶⁷²

⁶⁶⁸ *Reichsbund Jüdischer Frontsoldaten 1935, S. 43 f.*

⁶⁶⁹ *Marasse, Margarete: Der heilige Krieg. In: Allgemeine Zeitung des Judentums vom 4. Sept. 1914*

⁶⁷⁰ *Philippson, Martin: Rückblick auf das Jahr 5674 (1915), S. 6*

⁶⁷¹ *Hochfeld: Kriegsbetrachtung. In: Allgemeine Zeitung des Judentums vom 11. Sept. 1914, S. 433 f.*

⁶⁷² *Philippson 1915, a. a. O., S. 8*

5 август е отбелязан като „Ден на молитвата“ с химни във всички синагоги в Германия. Тълпи вярващи се събират в молитвените домове, за да умоляват своя Бог за победата на отечеството.⁶⁷³

Поради патриотичното отношение на цялото еврейско население, Върховното командване принуждава „*Staatsbürgerzeitung*“, главният орган на антисемитите, да се откаже от характера си на антиеврейски вестник, не само по време на война, но и в мирно време. „Когато факелът на войната беше хвърлен в мирна Германия и целият народ се издигна като един човек, когато расовата и класовата омраза изчезна пред осъзнатата обща опасност и общите задачи, хората разбраха с най-дълбоко удовлетворение: Германският народ отново намери себе си“, пише равин Зигфрид Гелес в статията си „Война и религия?“⁶⁷⁴

На 7 август няколко еврейски асоциации призовават за защита на германското отечество в „*Jewish Review*“. В Австро-Унгария еврейски студенти се записват в армията, за да се бият на фронта срещу Русия. Броят им се оценява на армейски корпус с бойна сила от 50 000 души. В самия ден на обявяването на войната на Сърбия, ученият Фриц Хабер се записва доброволец. Дори Зигмунд Фройд е обзет от патриотични чувства и очаква с нетърпение германското влизане в Париж.

В петдневната битка при Таненберг, превъзхождащата 1-ва руска армия на генерал Самсонов е смазващо разгромена, а 2-ра армия на генерал Рененкампф, действаща по-на север, е принудена да се оттегли на собствената си територия зад границата. Пленени са над 137 000 руски войници.⁶⁷⁵

Военните успехи на Източния фронт се дължат и на героичните усилия на еврейските бойци, които воюват за своите единоверци за да сломят Царската империя. Освен това те се страхуват от анексирането на Галиция и (австрийска) Полша от Русия в случай на победа. Американските еврейски вестници остро критикуват Англия за подкрепата ѝ на „варварския“ руски автократичен режим. Например, „Застъпникът на реформите“ оплаква, че „английските либерали и французите обединяват сили с руснаците“.⁶⁷⁶

А „Американският израилянин“ пише: „Намесата на Англия във войната, чиято основна цел е запазването на руската власт, с потискането на всеки човешки напредък, е ужасен позор за човечеството, както и за английските интереси, което трудно може да си го представим“.⁶⁷⁷

В Ню Йорк с германските и еврейските общности се обединяват в омразата си към Англия и Русия. Еврейският печат с удоволствие отбелязва, че антисемитските вестници са прекратили кампанията си и че в германската армия, еврейските войници са назначавани за офицери и са награждавани с Железен кръст. „Еврейските маси силно чувстват, че дължат настоящата си култура на германците и изразяват своята голяма благодарност чрез настоящото си отношение, което германското еврейство винаги е проявявало към представителите на германското изкуство и култура.“⁶⁷⁸

По ирония на съдбата, Паул и Макс М. Варбург се издигат до водещи позиции в американските и германските финанси в навечерието на Първата световна война.⁶⁷⁹ Това неминуемо ще разтревожи лондонското Сити.

⁶⁷³ Gelles: *Krieg und Religion*. In: *Allgemeine Zeitung des Judentums* vom 6. Nov. 1914, S. 529

⁶⁷⁴ Müller 1990, S. 212

⁶⁷⁵ Philippson 1915, a. a. O., S. 12

⁶⁷⁶ *Allgemeine Zeitung des Judentums* vom 18. Sept. 1914, S. 450

⁶⁷⁷ Ewers, Hanns Heinz: *Wo stehen die Juden*. In: *Allgemeine Zeitung des Judentum* Nr. 51 vom 18. Dez. 1914, S. 504

⁶⁷⁸ Chernow 1996, S. 186

⁶⁷⁹ Gwynn 1929, S. 245; Chernow 1996, S. 210 f.

Сесил Спринг-Райс (1859-1918), британски посланик във Вашингтон, информира сър Едуард Грей, че еврейската конспирация, водена от банката Кун и Лъоб, е проникнала в американското правителство. Той с радост описва Паул (Пол) М. Варбург като техен подчинен. „След смъртта на Морган еврейските банки вече доминират.“ Те поемат контрола над Министерството на финансите чрез простия трик да финансират министъра на финансите го принудиха да назначи германеца Варбург в Съвета на Централната банка, който дърпа всички конци.⁶⁸⁰

Когато Фрида Шиф-Варбург се разхожда из Бар Харбър с Джейкъб Шиф след началото на войната, разговаряйки с него на немски, тя се чувства изложена на обвинителни погледи: „Отче“, прошепва тя, „това вече не е възможно.“⁶⁸¹

Но американските евреи не само имат роднини в старата си родина, но и се чувстваха привлечени от германската култура. Как могат да съчетаят любовта си към германската музика и литература с тракането на войнишките ботуши?

Американският историк Питър Гей заявява, че по време на войната страните от Антантата подозират, че „в действителност има две Германия... едната, в която военната мегаломания, преклонението пред властта, агресивната политика на завоюванията и обсебеността от формалността, граничеща с лудост, са норма, и Германия на лирическата поезия, хуманистичната философия и пацифисткия космополитизъм.“ Паул М. Варбург, се установява в САЩ, и се стреми да преодолее противоречивите си емоции чрез пацифистка позиция, като се застъпва за американския неутралитет и мирни преговори. Той иска свят без победители и е убеден, че отмъстителното и егоистично отношение на силите на Антантата само ще засили желанието на германските милитаристи за война. Но не може напълно да потисне своите прогермански настроения, които се отразяват на идеите му и отслабват влиянието му. Той все повече се оказва в противоречие с администрацията на Уилсън, която официално твърди, че е неутрална, но всъщност е про-антантска. Синът на Пол отбелязва: „Докато Уилсън се застъпва за неутралитет, баща ми го смята за великолепен, но когато той започна да се насочва към лагера на тези, които подкрепяха американската интервенция, великолепието му свърши.“⁶⁸²

Въпреки това Пол М. Уорбург (синът) и съпругата му Нина, от семейство Лъоб, изпълняват социалните си задължения, организират големи вечери и поддържат разкошен салон, посещаван от различни министри от кабинета и върховни съдии. Те се чувстват най-спокойно в компанията на други млади двойки, сред които помощник-секретарят на флота Франклин Д. Рузвелт и съпругата му Елинор. Въпреки че Нина Уорбург харесва Рузвелт, тя казва със съжаление за него: „Той е наистина прекрасен, но е толкова глупав.“⁶⁸³

Тъй като във Вашингтон вече преобладава антигерманското настроение, семейство Уорбург се дистанцира от своите еврейски приятели и роднини от немски произход. Германските евреи гледат на абдикацията на кайзера на 11 ноември 1918 г. със смесени чувства. Въпреки че никога не са напълно признати, те бяха любимите деца на империята. Сред най-жалките явления на войната е краят на западноевропейския интелектуализъм, който се самоунищожи., отричайки това, което е проповядвал до избухването на войната, пише тъжно Бенямин Зегел. „А разрушените идеали, разбитото чувство за со-

⁶⁸⁰ Chernow 1996, S. 207

⁶⁸¹ Gay 1970, S.1

⁶⁸² Chernow 1996, S. 209

⁶⁸³ Б. пр.: Глупав ли, ще си покаже рогата през ВСВ, хитър и нагъл военнопръстълник, но успява да направи САЩ световен хегемон, като неутрализира Британия и унищожава Германия. Негова е идеята за война до пълна капитулация, окупация, без мирни преговори и псевдосъдебната саморазправа с победеният враг в Нюрнберг.

лидарност между европейските народи, възпрепятстваното развитие на културните идеи и тяхното проникване в масите... какви героични усилия ще са необходими, за да започне всичко това наново по донякъде поносим начин?⁶⁸⁴

Особено лошо последствие е радикализирането на антисемитизма, което е особено очевидно в Източна и Централна Европа след войната.

Международна изследователска група в Центъра за изследване на антисемитизма към Техническият университет в Берлин се опитва да намери обяснения за това. Докато антисемитската пропаганда намалява сред победилите западни сили, крайният антисемитизъм се наблюдава в Румъния и Полша, които също са считани за победители и спечелват от войната. Полша, разделена (от края на XVIII в.) преди войната между Германия, Австро-Унгария и Русия, сега е възстановена в национална държава. Но това е съпроводено с развитието на крайни форми на антисемитско насилие.

В Германия и Австро-Унгария загубата на войната и последвалите революционните събития водят до радикализация на антисемитизма.⁶⁸⁵

Краят на войната 1918: Vae victis - Горко на победените. Днес, почти сто години след Зегел, французинът Ерик Вюйар (роден през 1968 г.) изследва сътресенията от Първата световна война в своя литературно-исторически труд „Битката за Запада“. Той вижда във войната, началото на неговото културно самоубийство през XX век. Вюйар разказва това и досега неразбрано събитие като трагична приказка от световната история. Той открива архетипа на лудостта и дехуманизацията, във фотографията на петгодишно дете, Лизи ван Зил. Тя умира от глад в британски концентрационен лагер в Южна Африка през 1901 г. Вюйар вижда Лизи да стои редом с „Детето в Аушвиц“ в онази линия, която води към нищото. И въпреки че геноцидът от Бурската война и колониалните войни не са пряко сравними с тези от световните войни, расовите и класовите борби и Холокоста, те разкриват „сякаш същата човешка машина е била задвижена и заменила други човешки машини за убиване, затваряне, изтезания и експлоатация, сякаш е удължила, засилила и трансформирала в нова форма, идентична сила на потисничество“.⁶⁸⁶

В последната глава на своята „приказка“, използвайки примера на американския banker Дж. П. Морган, той отъждествява военната безмилостност с капиталистическата алчност, и така стига до реалността.

На 11 ноември 1918 г. е сключено Компьенското примирие (*Armistice de Rethondes*) между Германия и съюзниците: САЩ, Франция и Великобритания; то слага край на боевете в Първата световна война. Германските войски все още са на чужда територия и нито един вражески войник не е преминал границите на държавата. Германското ръководство иска примирие, след като общата ситуация драстично се влошава.⁶⁸⁷ Според генерал Лудендорф, фронтът вече не можел да бъде удържан.

Валтер Ратенау оценява ситуацията по различен начин и предлага мобилизиране на целия народ и оттегляне на десния бряг на Рейн, за да защитава родината оттам. Той е убеден в умората от война на английския и френския народ и очаква, че военните дейс-

⁶⁸⁴ Segel 1915, S. 137

⁶⁸⁵ Forschungskolleg »Der Erste Weltkrieg und die Konflikte der europäischen Nachkriegsordnung (1914-1923) oder Die Radikalisierung des Antisemitismus in Europa«, Medieninformation der Technischen Universität Berlin Nr. 151 vom 5. Aug. 2014: Изследователски колеж „Първата световна война и конфликтите в европейския следвоенен ред (1914-1923) или Радикализацията на антисемитизма в Европа“, Техническият университет в Берлин № 151 от 5 август 2014 г.

⁶⁸⁶ Sautter 1976, S. 341

⁶⁸⁷ Б. пр.: За наш срам, след предаването на България на Добро поле и пробива на Южния фронт (предаването на Ал. Малинов, ген. Иван Луков, проантантската опозиция, Ал. Стамболийски и пр.), капитулацията на България е последвана от капитулацията на Австро-Унгария. Едва тогава ситуацията става неспасяема!

тивия така или иначе ще престанат. Това прави възможен всеобхватен мир.⁶⁸⁸ Но Ратенау не е чул. Всички вярват на Уилсън и неговата известна програма от четиринадесет точки.⁶⁸⁹

Какъв е балансът на силите след Компьенското примирие, което, трябва да подчертаем, не е капитулация, а примирие, прелюдия към дългоочаквания мир? Като напругала всичките си сили, Англия постига целта си: Германия е разгромена, точно както Испания (1588), Холандия (1654) и Франция (1763) преди нея.

Този „триумф“ обаче бележи и края на епохата на британския колониализъм и Британската империя. През 1920 г. Обединеното кралство дължи на САЩ 4 милиарда долара. След 400 години господство в световните океани, през 1921 г. то трябва да предостави на бившата си колония правото да поддържа флот, толкова голям, колкото британския. Със своя експанзионистичен стремеж САЩ сега следвали стъпките на бившата си майка.

След Първата световна война те са най-големият кредитор в света и, според принципите на управителя на Федералния резерв Маринър Екълс, стават най-богатата и могъща държава.⁶⁹⁰ 127 Нюйоркската фондова борса вече е най-важният борсов пазар; британците губят глобалното си икономическо лидерство, поради влизането на САЩ във войната. Но до 1920 г. Британия вече е изпреварена от САЩ по производство на желязо и стомана, важен показател за индустриална и военна сила. Германия е разрушена, Русия също поради вътрешните сътресения, Япония все още в етап на развитие, а САЩ се превръщат в световна сила. Защитени от два океана от всякава атака на ревизионистки сили, със слаби съседи на север и юг, те притежават най-голямата и най-силно развита икономическа и парична зона в света.

Страстта⁶⁹¹ на Уилсън към свободата и стремежът му към международно сътрудничество правят САЩ предпочитана страна в контраст с имперските амбиции на европейските сили.

Образът на безкористна сила, ориентирана към глобалното общо благо, е ключовата предпоставка за отстояване на претенции за глобалната световна власт в зараждащата се епоха на масмедиите.

На 10 декември 1920 г. президентът Уилсън получава Нобеловата награда за мир. В Берлин, Бавария, Унгария и Русия „Червената революция“ заплашваили вече е пунала корени. В Източен Сибир американците се опитват да овладеят прекалено алчните японски амбиции, за да се постави бъдещото изграждане на мира в Париж на сигурна основа.

Решението му лично да ръководи американската делегация на мирните преговори в Париж е непоклатимо. Младият държавен секретар Франклин Д. Рузвелт придружава президента като съветник. Той се отказва от подкрепата на републиканските депутати, която е толкова важна за последващото ратифициране на договора в Сената и Камарата на представителите.⁶⁹²

На 18 януари 1919 г. Уилсън е член на т. нар. „Съвет на десетте“, който се редуцира до „Голямата четворка“ на 24 март 1919 г. Редом с него са министърът на външните работи Дейвид Лойд Джордж (Англия) и министър-председателите Жорж Клемансо (Франция) и Виторио Орландо (Италия). Уилсън не може да попречи на

⁶⁸⁸ Б. пр.: Лорд Милнър не мисли така. Не е възможен такъв мир. Плановите на Британия са други – пълен разгром на Германия, затова и вкарват САЩ във войната!

⁶⁸⁹ Б. пр.: Която се оказва пропагандна лъжа!

⁶⁹⁰ Erdmann 1985, Bd. 19, S. 98 f.

⁶⁹¹ Б. пр.: Изцяло пропагандна, Уилсън е един идеологизиран глупак, поставено лице на Морган, Рокфелер, Ротшилд и банките създали Федералния резерв, направлявано от „полковник“ Хаус!

⁶⁹² Hoggan 1979, S. 486

Клемансо да бъде избран за председател. Така той е върнат на земята, веднага щом започват мирните преговори.⁶⁹³

В Министерството на външните работи в Париж 70 делегати от 27-те сили победители вече се борят за следвоенно решение, което трябва да е изгодно за тях. Представители на победените сили не са поканени на мирната конференция. Така, въпреки писмото на Уилсън от 23 октомври 1918 г., в което той призовава за мирни преговори с представители на германския народ, а не с представители на автократията, „избраните представители“ на Германия трябваше да си останат въщи. Решенията, взети от Комитета на четирите велики сили, са в рязък контраст с неговите „Четиринадесет точки“, обявени в годишното си послание от 8 януари 1918 г.

Много надежди са свързани с тези принципи. Германското правителство също разчита на спазването на всички точки в искането си за примирие. Всъщност, след приключването на преговорите, от тях останаха само четири (точки 6, 7, 8 и 11)⁶⁹⁴. Всички гаранции и уверения са премахнати. Така не остава нищо от пропагандата на Уилсън в полза на „либерално-демократичните ценности“.

Естествено, възниква въпросът, а не е ли имало друг, скрит мотив зад шумно обявената програмата от 14 точки. Уилсън я представи само два месеца, след като народните комисари приеха декрета за мира между Съветска Русия и Централните сили, който не предвижда анексии и контрибуции. Дали с това се иска предотвратяването на сепаративен мир, или се криеше по-мощна измама? Дали иска да вбие клин в продължаващите мирни преговори между Съветска Русия и Германия? Те приключат на 3 март 1918 г. с Брест-Литовския договор.

Пропагандните трикове на Уилсън със сигурност подхождат на лидерите на съветската мирна делегация Лев Троцки и Адолф Йозе. Не бяха ли „14-те точки“ метод за деморализиране на германските войски и така да сломят по-нататъшното им настъпление? За френския дипломатически историк Жан-Батист Дюросел (1917-1994) Уилсън преследва целта на „поддривната революция“.⁶⁹⁵ Войниците трябва доброволно да сложат оръжията си и да се вдигнат срещу правителствата си, с надеждата за новия „перфектен свят“. Италианските, югославските и чешките дезертьори със сигурност разбират намека и веднага започват да създават партизански отряди зад фронтовата линия.⁶⁹⁶ (Доп. пр.: В България, тези 14 точки, подпомагат земеделските и болшевишките пропагандатори да деморализират окончателно армията, а либералната и продажна политическа измет, се хваща на въдицата, че ще запазим Македония и Добруджа, с плебесцитите обещани от Уилсън) **Тази стратегия за дестабилизация и днес се прилага успешно от САЩ, например „демократичните“ революции в Северноафриканския пояс и Украйна. Почти никой все още не вижда измамата.**

Дори след публикуването на „Четиринадесетте точки“ руснаците знаят, че те са измама, пише американският историк Дейвид Л. Хоган (1923-1988). Както Уилсън, така и съветските лидери се надяват, разбира се по съвсем различни причини, че революцията ще се разпространи в Полша, Германия и други европейски държави.⁶⁹⁷

⁶⁹³ Rothenburg 1976, S. 201-218 sowie May 1966, Bd. II, S. 798 ff.132, Hoggan 1979, S. 486

⁶⁹⁴ Б. пр.: Всичките са в ущърб на Централните сили: 6) Освобождаване на всички окупирани територии на Русия от Централните сили. 7) Възстановяване на Белгия. 8) Освобождаване на окупираната френска територия и връщане на Елзас-Лотарингия на Франция. 11) Освобождаване на Румъния, Сърбия (с достъп до море) и Черна гора от Централните сили и възстановяване на тези страни. Последната точка пряко засяга България, лишавайки я от националното обединение и връща големи части от българския народ под варварската окупация и асимилация на сърби, гърци и румънци!

⁶⁹⁵ Duroselle 1963, S. 77 f.

⁶⁹⁶ Bayerische Staatszeitung vom 26. Jan. 1918, S.1

⁶⁹⁷ Freud/Bullitt 1967

Британците, французите, италианците и японците също смятат, че не е нужно да приемат точките насериозно, защото държавният секретар на САЩ Робърт Лансинг (1864-1928) ги успокоява и уверява, че Уилсън със сигурност ще си спомни за военните придобивки, обещани в тайни договори (които руснаците още тогава са публикували). Така, още първата точка, 1. премахване на тайната дипломация, е чиста загуба на хартия. Това кара *Daily Mail* да заключи, че тайните договори не съответстват на речите на Лойд Джордж и Уилсън.⁶⁹⁸

Вестникът безуспешно призовава Антантата да опровергае подозрението за „измама“ чрез съвместна писмена декларация. Но има и доказателства, показващи че Уилсън със сигурност е вярвал в своите „Четиринадесет точки“ и се е надявал, че ще бъде постигнато мирно споразумение между участващите сили.

Историци, политолози и психолози са изучавали личността на Удроу Уилсън. Дори Зигмунд Фройд допринася за изследване на характера му.⁶⁹⁹

Въпреки цялото разнообразие от интерпретации, е доказано, че политическите решения на Уилсън са свързани с неговата амбивалентна личност: от една страна, той е загрижен за благосъстоянието на човечеството; от друга, проявява расистки и авторитарни черти.

Баща му е бил пастор и робовладелец в южните щати. Съответно Удроу Уилсън също е убеден в превъзходството на бялата (англосаксонската) раса. Той въвежда отново расовата сегрегация във войската и правителството, която е премахната след Гражданската война, и не смята Япония и Китай за равноправни партньори във външната политика.

И въпреки че родителите му са от шотландско-ирландски произход, което предполага антибританско отношение, той се идентифицира с глобалната политика на Британската империя. Уилсън има изразени обучителни затруднения като дете и не е започнал училище до 10-годишна възраст. Забавеното му развитие се отдава на близките, но трудни отношения с баща му, който постоянно е обезценявал и осмивал интелектуалните му способности⁷⁰⁰, и на психично разстройство.⁷⁰¹

Има много доказателства, че му е липсвала самоувереност, обременен от своя „незнатен“ шотландско-ирландски произход и на всичкото отгоре е южняк. Той компенсира несигурността си, като прекалено вярва северноамериканските идеали, чието разпространение по целия свят изисква насилие и военни действия. Когато говори с дълбоко убеждение, изглежда автентичен за слушателите си.⁷⁰² В чувството си за мисия той със сигурност се възприема като „демократичен идеалист“ и дава обещания, които впоследствие не може да спазва. Това несъответствие показва, че в действителност „полковник“ Хаус определя политиката, а Уилсън е зависим от неговото одобрение, също както е бил зависим от авторитарния си баща.

В безнадеждното си положение обаче германското ръководство нетърпеливо повярва на обещанията на Уилсън и позволява да бъде задържано повече от шест седмици, докато не се сключено примирието. След това във Версай настъпва ужасното пробуждане. В сравнение с европейските мирни договори от XIX век, условията са необичайно сурови: те изискват репарации, които ще се изплащат от поколения, откъдване на територии и териториално разчленяване (на Австро-Унгария).

⁶⁹⁸ George 1956, S. 114 und 272

⁶⁹⁹ Weinstein, Edwin A./Anderson, James W./Link, Arthur S.: *Woodrows Wilson's Political Personality: A Reappraisal*. In: *Political Science Quarterly*, Band 93, Nummer 4, Winter 1978

⁷⁰⁰ www.presidentprofiles.com/Grant-Eisenhower/Wilson-Woodrow.html

⁷⁰¹ Nevis 1930, S. 435

⁷⁰² Sündermann 1960, S. 116

Семената за следващата война вече са посяти. Защо силите-победители отправят такива прекомерни и отмъстителни искания?

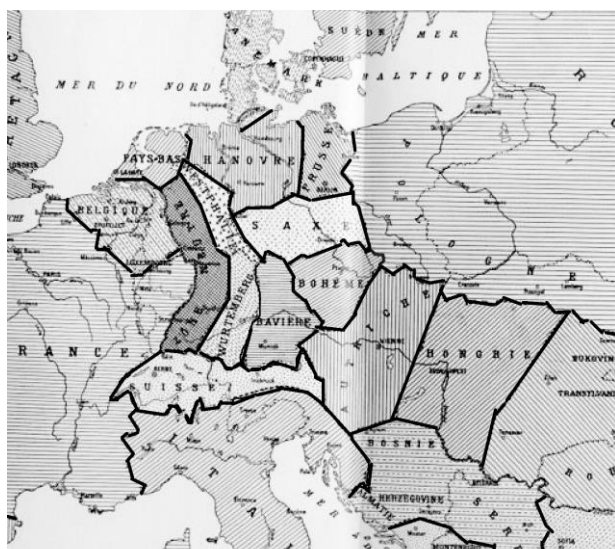
Хората, тласнати към уж към справедливата война от своите политици, са изключително измъчени от дългата ѝ продължителност, големите лишения и неизмеримите жертви. Също агитацията, демонизираща врага, създава отмъстителност и изисква най-тежко наказание. Демократичните политици не могат да избегнат този натиск, особено Лойд Джордж, който дори го използва, като води предизборна кампания с отмъстителни призови⁷⁰³, непосредствено преди конференцията.

Уилсън е недоволен от резултата на мирните преговори. Той иска намаляване на въоръжените сили и правото на самоопределение, но Клемансо иска сигурност за Франция чрез едностранно разоръжаване на германския ѝ съсед, създаване на буферни зони по Рейн и забрана на герmano-австрийското обединение.

А маршал Фердинанд Фош (1851-1929), френският командир на Западния фронт, дори иска съюзниците да окупират Германия за постоянно с международна армия, към която САЩ да изпратят контингент от 100 000 войници.⁷⁰⁴138

Германия е пощадена от още по-големи жертви, само защото Англия не желае да толерира прекомерно увеличаване на френската мощ, а американският президент от време на време се стреми да обуздае алчността на останалите.

Уилсън обаче отделя много по-голям интерес на планирането Обществото на на-

Френски планове за разкъсване на Германия и Австро-Унгария след победа във войната.

родите (ОН), отколкото на условията на мирния договор. Той вижда в новата организация бастион срещу агресивните наклонности на бъдещи смутители на мира. За тази цел той прави отстъпки на Клемансо и Лойд Джордж дори там, където интуицията му преди това го предупреждава. Така винаги бързо са го убеждавал да се оттегли на масата за преговори с критична забележка към плана на ОН и показва готовност за компромис, дори по въпроси, които противоречат на всички негови прокламирани принципи и идеали.⁷⁰⁵

Япония се оттегля от тази игра с отвращение. Окончателните решения са взети изключително между Уилсън и

Клемансо. Уилсън настоява за ограничаване на германските репарации, тъй като ще е трудно да се търгува с една Германия в кома, но не му обръщат внимание. Другите победители искат пълно възстановяване на военните си разходи, включително пенсии за военноинвалидите. Техните собствени високи военни дългове към САЩ трябва да бъ-

⁷⁰³ Б. пр.: Например „Да обесим кайзера“ като предлага, кайзерът и германското ръководство да бъдат съдени от победителите, като виновници и подпалвачи на войната. Тогава инициативата се проваля, но ще я видим по-късно в Нюрнберг през 1945 г. Лойд Джордж е безпринципно политическо парвеню въведено в голямата политика от групата на Милнър, които използват неговата амбиция към власт, жени и богатство, да го използват за каузата на войната. Така „народният трибун“ либерал и пацифист, става империалист от групата на Аскуит, Халдейн, Грей и Чърчил. Вкл. по желание на Милнър, проваля правителството на Аскуит през 1916 г.

⁷⁰⁴ Едва през юли 1920 г. съюзниците успяват да се споразумеят за разпределителна формула. Според нея Франция трябва да получи 52 %, Англия – 22 %, Италия – 10 %, а Белгия – 8 % от очакваните плащания.

⁷⁰⁵ Deschner 2000, S. 197

дат изплатени от Германия. Германия трябва да плати 20 милиарда златни марки предварително, в брой и в натура.⁷⁰⁶

Липсата на географски познания или прекомерна щедрост за чужда сметка, понякога до странни предложения. Държавният секретар на САЩ Робърт Лансинг иска „Хелиголанд (Хелголанд) да бъде отстъпен на Дания“. Той също предлага небрежно целия Шлезвиг-Холщайн да бъде даден на Дания, а Франция предлага региона Емсланд на Холандия, въпреки че тези страните изобщо не участват във войната. Датчаните се задоволяват с връщането на малка северна част от Шлезвиг-Холщайн, която е изцяло населена с датчани. Холандците отказват френския подарък.

Дори суверенна държава от победителския лагер почти става плячка: обсъжда се дали Люксембург да бъде анексиран от Франция или Белгия.⁷⁰⁷

Съюзниците виждат в гладуващото население на Централна и Източна Европа лесна плячка за болшевизма, чието по-нататъшно разпространение в Русия към Германия трябва да бъде предотвратено.⁷⁰⁸

Американските ръководни кръгове смятат, че единственият начин да се спрат революционерите е да се прекрати военната намеса в Русия и да се предостави икономическа помощ. Президентът Уилсън пише до Лансинг: „Всичко, което е необходимо, за да се спре болшевизмът, е храна“ и: „Борбата с болшевизма с оръжие само ще му даде допълнителен тласък.“ Последното изречение е насочено срещу маршал Фош, който призовава за военен „кръстоносен поход“ срещу болшевиките.

В меморандум от 26 март 1919 г., още преди договорот да бъде предаден на германците, дори британският премиер Лойд Джордж отбелязва: „Несправедливостта и арогантността, проявени в часа на триумфа, никога няма да бъдат простени и забравени. Затова аз съм категорично против отнемане правото на германците на самоуправление и подчиняването им на друга нация. Не мога да си представя по-силна причина за бъдеща война.“⁷⁰⁹

Уилсън със сигурност е най-популярният и могъщ държавен глава в света по време на мирната конференция. Въпреки това той се съобразява с исканията на другите съюзници и позволява неговите „Четиринадесет точки“ да отпаднат една по една. Дали се е надявал да надделее над останалите правителствени водачи чрез личната си аура? Това обяснява очевидно неадекватната му подготовка за преговорите. Или Уилсън изоставя много от своите идеалистични крайъгълни камъни защото демократичното мнозинство в Конгреса е загубено. Тук политическата му преценка очевидно го подвежда в решаващия момент.

На 7 май условията, договорени от 27-те победители, са съобщени за пръв път на германската делегация. Клемансо им ги представи думите: „Часът на разплатата дойде.“⁷¹⁰

„Разплата“ вместо „справедливи и честни договори“, както Уилсън провъзгласява точно пет месеца по-рано. Министърът на външните работи граф Улрих фон Брокдорф-Ранцау (1869-1928), първият министър на външните работи след абдикацията на Вилхелм II, се обръща към Съюзническите и асоциирани сили: „Знаем, че силата на германските оръжия е сломена; знаем яростта на омразата, пред която сме изправени тук, и чухме страстното искане победителите да ни накарат да платим като победени и да ни накажат като виновни. От нас се иска да признаем, че сме единствените виновни; подобно признание е абсолютна лъжа. Далеч сме от това да прехвърляме каквато и да е

⁷⁰⁶ Nevis 1930, S. 368

⁷⁰⁷ Thompson 1966, S. 369 f.

⁷⁰⁸ Williams 1952, S. 162 ff.

⁷⁰⁹ Schultze-Rhonhof 2003, 5.68, 63

⁷¹⁰ Brockdorff-Rantzau 1920, S. 113 ff.

отговорност за възникването на световната война и нейното провеждане от Германия. Отношението на бившето германско правителство на Хагските мирни конференции, неговите действия и бездействия през трагичните дванадесет дни на юли може да са допринесли за бедствието, но ние категорично отричаме, че Германия, чийто народ е убеден, че води отбранителна война, носи цялата отговорност. Никой от нас няма да твърди, че бедствието е започнало едва в съдбоносния момент, когато престолонаследникът на Австро-Унгария падна убит от ръцете на убийците. През последните 50 години империализмът на всички европейски държави хронично отрови международната обстановка. Политиката на отмъщение, експанзия, и пренебрегването правото на самоопределение на народите, допринесоха за болестта на Европа, която достигна своята криза в Световната война. Руската мобилизация лиши държавниците от възможността за решение и го постави в ръцете на военната сила. (...) Не искам да отговарям на обвиненията с обвинения, но ако от нас се изисква покаяние, тогава не трябва да забравяме примирието. Отне ни шест седмици, за да го получим, шест месеца, за да научим за вашите мирни условия. Престъпленията във войната може да са непрости, но те се случват в борбата за победа, в загриженост за националното съществуване, в страст, която притъпява съвестта на народите. Стотиците хиляди мирни жители, загинаха в резултат на блокадата след 11 ноември, бяха убити с хладнокръвие, след като победата беше спечелена и осигурена за нашите врагове. Вие мислите за това, когато говорите за вина и изкупление. ние сме готови да разгледаме предварителния мир, който ни предлагате, с твърдото намерение да работим с вас за възстановяване на разрушеното, за поправяне на извършените несправедливости, на първо място несправедливостта срещу Белгия, и за политическия и социален прогрес на човечеството. Господа! Възвишената идея за постигане на най-голям напредък в човешкото развитие от най-страшното бедствие в световната история чрез Обществото на народите е изразена и ще надделее, но само ако портите към Обществото на народите бъдат отворени за всички народи с добра воля, целта ще бъде постигната; само тогава загиналите в тази война няма да са умрели напразно. Германският народ е вътрешно готов да приеме трудната си съдба, ако договорените основи на мира не бъдат разклатени. Мир, който не може да бъде защитен от света в името на закона, ще предизвика все по-силна нова съпротива. Никой не може да го подпише с чиста съвест, защото е невъзможно да се изпълни. Никой не може да поеме гаранцията за неговото прилагане, която се предполага, че се съдържа в подписа. Ще разгледаме документа, който ни е предаден, с добра воля и с надеждата, че крайният резултат от нашата среща може да бъде подписан от всички нас.⁷¹¹

„Искането на германските делегати да обсъдят „договора“, който сега трябваше да подпишат предварително, е отхвърлено. Това е достатъчно само за няколко подобрения в полза на Германия. Фактът, че този договор е продиктуван от Версай, а не е договорен, ще остане неговият основен недостатък“.⁷¹²

Партиите в Райхстага първоначално единодушно отхвърлят диктата. Президентът на Фридрих Еберт (СДП) заявява в деня след като са обявени мирните условия: „Искреното желание за мир на нашия страдащ народ намери първия си отклик в суровите условия на примирието. Германският народ сложи оръжие и честно изпълни всички задължения по примирието, колкото и трудни да бяха те. Въпреки това, нашите врагове продължиха войната в продължение на шест месеца, като поддържаха гладната блокада. Германският народ понесе всички тежести, доверявайки се на обещанието, дадено от съюзниците в нотата от 5 ноември, че мирът ще бъде мир на закона, основан на 14-те точки на Уилсън. Това, което сега ни се предлага, противоречи на даденото обещание, и е непоносимо за германския народ, неизпълнимо дори с мобилизацията на всички

⁷¹¹ Schultze-Rhonhof 2003, S. 63

⁷¹² Binder 1960, S. 120

сили. Това е насилие без мярка и ограничения срещу германския народ. От такъв наложен мир ще възникне нова омраза между народите и в хода на историята ще възникнат нови войни.“⁷¹³

Оценката не е по-различна, дори в чужбина. Държавният секретар Лансинг от делегацията на САЩ във Версай коментира договора в меморандум от 8 май 1919 г. по следния начин: „Впечатлението, създадено от мирния договор, е разочаровашо. Той поражда съжаление и униние. Условиата на мира изглеждат неописуемо сурови и унижителни, и много от са невъзможни за изпълнение. Може да минат години, преди тези потиснати народи да успеят да се отърват от игото си, но както нощта следва деня, ще дойде времето, когато те ще направят опита.“ ... „Имаме мирен договор, но той няма да донесе траен мир, защото е основан върху плаващите пясъци на личния интерес.“⁷¹⁴ 150

Уилям К. Булит (1891-1967), помощник-държавен секретар и член на американската делегация във Версай, пише до президента молба за отстраняването му от конференцията. В писмото си от 17 май 1919 г. той заявява: „Несправедливите решения на Версайската конференция за Шендун (в Китай), Тирол, Тракия, Унгария, Източна Пруссия, Данциг, Саарланд и изоставянето на принципа за свобода на моретата правят новите конфликти сигурни. Следователно, считам за свой дълг да посъветвам собственото си правителство и народ нито да подписват, нито да ратифицират този несправедлив договор.“⁷¹⁵

САЩ отказват да подпишат диктата и сключват свой собствен мирен договор с Германия през 1921 г. Британският икономист Джон М. Кейнс (1883-1946), представител на британския канцлер на хазната във Висшия икономически съвет и самият той делегат на Парижката конференция, разглежда договора като „опит за поробване на Германия в мрежа от йезуитски тълкувания, за да се прикрият намеренията за грабеж и потисничество“.⁷¹⁶

Когато разбира, че „значителни промени в условията на мира няма да бъдат постижими“⁷¹⁷, той също подава оставка от постове си на 7 юни 1919 г.

С оглед на изобилните и постоянни дарове, очаквани от Германия, победителите, особено Франция, игнорират всички предупреждения. Уставът на Обществото на народите, създаден от победителите, е подписан на 28 април 1919 г. и предшества Версайския договор. На 30 май министърът на вътрешните работи на Южноафриканския съюз, генерал Ян Кристиан Смитс (1870-1950), пише отново до президента на САЩ Уилсън, настоявайки го, „че ние сме под тържествено задължение към тях (германците, бел. на автора) да сключим Уилсънов мир, мир в съответствие с вашите 14 точки и други принципи, провъзгласени през 1918 г. Според мен няма абсолютно никакво съмнение, че това е така... Ние сме длъжни да сключим мир върху четирите стълба на вашите точки и принципи... Всички ние трябва да обърнем най-сериозно внимание на въпроса дали нашият мирен договор е в съответствие с четирите стълба на вашите речи от 1918 г. И защото не е така, германците имат основателни правни основания по отношение на редица условия... Ще има ужасно разочарование, ако хората повярват, че не сключваме мир с Уилсън, че не спазваме обещанията си към света и не пазим вярата си в обществото... и ще бъдем сполети с най-тежкия позор, а този мир може да донесе дори по-голямо бедствие на света, отколкото войната“.⁷¹⁸

⁷¹³ Baumfalk 2000, S. 121

⁷¹⁴ Bernhardt 1988, S. 40

⁷¹⁵ Schultze-Rhonhof 2003, 5.69

⁷¹⁶ Keynes 1920, S. III

⁷¹⁷ Baker 1923, Bd. I., S. 399

⁷¹⁸ Б. пр.: Доста двулично, Смитс е един от главните империалисти, стар приятел на Роудс и Милнър.

Напълно правилни думи! В този мир се крие зародишът на войната, която ще започне само 20 години след Мирната конференция и далеч ще надмине страданията на Първата световна война. Следователно Чърчил и д-р Гол са прави, когато говорят не за Втора световна война, а просто за втора Тридесетгодишна война.

Завършеният договор е представен на Германия в Залата на огледалата във Версай по случай годишнината от Сараево, на 28 юни 1919 г. В общата бележка към договора победителите представят своята гледна точка: „Според Съюзническите и Асоциирани сили войната, избухнала на 1 август 1914 г., е най-голямото престъпление срещу човечеството и срещу свободата на народите, което една нация, претендираща да е цивилизована, някога съзнателно е извършвала. В продължение на много години владетелите на Германия, верни на пруската традиция, се стремяха към хегемония в Европа... Поведението на Германия е безпрецедентно в историята на човечеството. Ужасната отговорност, която лежи върху него, може да се обобщи от факта, че най-малко 7 милиона загиналите в Европа... Следователно, Съюзническите и асоциирани сили категорично заявяват, че като основно условие на договора, Германия трябва да извърши репарационна работа до предела на своите възможности.“⁷¹⁹

Преамбюлът изброява „договарящите се страни“. Споразумението се основава на чиста принуда от по-силния. Победената Германия сега е принудена да подпише Версайския договор, който по същество е едностранен диктат на волята на победителите.⁷²⁰

Част I от договора предшества Акта за Обществото на народите с членове 1 до 26.⁷²¹ Тя имаше за цел да насърчи сътрудничеството между народите и да направи значителен принос за поддържането на международния мир и сигурност. Тази декларация за намерения обаче ясно противоречи на общата нотка, в която „Съюзническите и асоциирани сили“ изключват германците от общността на цивилизованите нации.

Член 8 постановява, че след разоръжаването на Германия всички подписали страни включително победителите, ще т „намалят армиите си до минимум“. Без да се вземе предвид прокламираното от Уилсън право на самоопределение, границите, а с тях и милионите германци, са изместени в Част II (Граници на Германия) и Част III (Политически разпоредби за Европа) на мирния договор.

Без консултации и против волята си те попаднаха под френско, чешко и полско управление. Позен и почти цяла Западна Прусия, както и почти три четвърти от Горно-силезкия индустриален регион, попадат в Полша; регионът Мемел – под Обществото на народите; регионът Хълчин – в Чехословакия; Северен Шлезвиг, както бе споменато по-горе, преминава към Дания; районът около двата града Ойпен и Малмеди – към Белгия; а Данциг и околностите му стават свободен град под закрилата на Обществото на народите.⁷²² Договорът постави Саарския регион под френско управление за 15 години и прехвърли мините там във френска собственост.

Германия губи всичките си колонии, в полза на Англия и британските доминиони, но също и на Франция, Белгия и Япония. Освен това договорът установява окупационни зони на германска територия отляво на Рейн, в които белгийски и френски войски трябва да бъдат разположени съответно за периоди от 5, 10 и 15 години. Освен това Германия е лишена от суверенитет над вътрешните си водни и въздушни пътища в собствената си страна. Обединението на останалата част от Австрия към Германия е забранено.

⁷¹⁹ *Schultze-Rhonhof, 2003, S. 66*

⁷²⁰ *Reichsgesetzblatt 1919, S. 689 ff.*

⁷²¹ *ОН като пазител на политическата независимост, арбитър при международни спорове между Германия и Полша и накрая гарант на Данцигската конституция*

⁷²² *Schultze-Rhonhof 2003, S. 67*

Раздел V постановява, че Германия трябва да отстъпи Елзас и Лотарингия на Франция. Франкфуртският мирен договор, който слага край на Френско-пруската война през 1872 г., постановява, че и двата региона отсега нататък ще принадлежат на Германия завинаги. Тук държавите от Антантата демонстрират, че договорите са валидни само докато по-силната страна се придържа към тях.⁷²³ Това накърнява чувството за справедливост сред обществеността и военните в Германия. Когато Хитлер, почти две десетилетия по-късно, безмилостно наруши договорите и обяви това, хората в Германия вече не бяха особено учудени.

Въпреки непознаването си на европейските условия, което президентът на САЩ споделя с Лансинг и Мандел Хаус, той все пак успя да предотврати някои фатални грешки. Уилсън например попречи на Клемансо да превърне Рейнската област във френска сателитна държава и да анексира областта Саар.⁷²⁴ В замяна обаче САЩ и Англия трябва да се ангажират да предоставят на Франция военна помощ в случай на „непровокирано“ германско нападение.⁷²⁵

Съпротивата на Уилсън предотврати и отстъпването на Фиуме (сега Риека) на Италия, и прокарва решението за референдуми трябваше да се проведат в Ойпен и Малмеди, Северен Шлезвиг, части от Източна Прусия и Горна Силезия.⁷²⁶ Също Уилсън слага край на полския шовинизъм.

В част VII (Наказателни разпоредби) се изисква екстрадиция на германските военнопръстъпници и бившият император Вилхелм II, които трябва да бъде изправен пред съда. В част VIII (Репарации), член 231, установява вината за войната: „Съюзническите и асоциирани правителства декларират, а Германия признава, че тя и нейните съюзници са отговорни, като виновници, за всички загуби и щети, понесени от съюзническите и асоциираните правителства и техните граждани в резултат на войната, наложена им от агресията на Германия и нейните съюзници.“

Този член се оказва изключително практичен. Единствената вина на Германия и нейните съюзници може да се използва за оправдаване на огромните репарации. И те наистина са продиктувани от огромна алчност.

Версайският договор унищожава германската отвъдморска търговия. Германия е принудена да се откаже от колониите си и да предаде целия си търговски флот. Вътрешното богатство е засегнато от исканията за репарации във въглища и желязо, без които германската икономика не може да оцелее. Индустриализацията и икономическият растеж са невъзможни без въглища. Според Кейнс: „Да се удари по производството на въглища в Германия следователно е цел за онези, които се стремят към нейното (на Германия) икономическо унищожение.“

В допълнение към търговския флот, Германия трябваше да предаде на победителите $\frac{1}{4}$ от риболовния си флот, много хиляди локомотиви и камиони, 1000 железопътни вагона, огромно количество селскостопанска техника и златните си резерви, както и голяма част от годишното си производство на руда и въглища, вар, цимент и бензин, и огромни количества добитък.

Всички частни чуждестранни активи и безброй индустриални патенти са конфискувани. Размерът на паричните плащания, както победителите предвиждат в договора, ще бъде определен едва по-късно.

⁷²³ Това е така откато свят светува, всички договори са предпоследни и подлежат на промяна, съобразно владееенето на силата!

⁷²⁴ Dahms 1983, S. 169,170

⁷²⁵ Въпреки гласуването с 60:40 в полза на Германия, Източна Горна Силезия остана в състава на Полша.

⁷²⁶ Keynes 1921, S. 22

Бъдещият американски президент Хърбърт Хувър (1874-1964), с когото Уилсън се консултирал в Париж като съветник, очертава впечатленията си от провалената мирна конференция: „Съюзниците не приеха нито една от 14-те точки... по-сериозно от която и да е от техните хвалебствени речи към американския идеализъм и ласкателствата им към президента. Това истинско отношение на водещите европейски държавници, бързо става очевидно. Те смятат, че сме допренесли малко за победата във войната... а президентът Уилсън е неземеен идеалист, неосъзнаващ европейската реалност, че те са спечелили войната и сега ще жънат плячката.“⁷²⁷

Бъдещият британски министър-председател Уинстън Чърчил също коментира Версай в мемоарите си: „Икономическите разпоредби на договора бяха толкова злонамерени и глупави, че очевидно загубиха всякакъв ефект. Германия беше осъдена да плаща абсурдно високи репарации... Победителите съюзници твърдят, че ще изстискват Германия, докато „недрата ѝ се напукат“. Всичко това оказа огромно влияние върху световните събития и върху настроението на германския народ.“⁷²⁸

В Германия хората са ужасени и дълбоко разочаровани. Не им ли беше обещал Уилсън мир въз основа на своите „Четиринадесет точки“ само четири дни преди примирието? С това убеждение те се решиха да разчитат на открити преговори. Но победителите предлагат на германците през 1919 г., „лов на вещици“ – възмездие вместо мир.

Каква трансформация след Виенския конгрес! Тогава, след повече от десет години опустошение в Европа от войските на Наполеон, мирът е сключен през 1815 г. Франция не загуби нито една от териториите, които притежава преди революцията.

След тригодишна окупация тя е отново приета в Европа като пълноправна и равноправна велика сила. Франкфуртският мир през 1871 г. е още по-снизходителен: Франция, която е предизвикала и загубила войната, трябва да отстъпи предимно немскоезичната територия Елзас-Лотарингия и да плати 5 милиарда франка в сребро в рамките на три години. След това германските окупационни войски се оттеглят. Франция запази армията, флота, колониите и златните си резерви. Докато германците утвърждават правата на френскоезичните елзасци във Франкфуртския мирен договор, французите експроприират германските елзасци с член 74 от Версайския договор.

Сега германците трябваше да подпишат този „Картагенски мир“⁷²⁹, както го нарича Кейнс. Министърът на правосъдието Ото Ландсберг (ГСДП), делегат във Версай, казва това, което мнозина в победена Германия мислят: „Този мир е бавно убийство на германския народ.“⁷³⁰

Ръководителят на германската делегация във Версай, външният министър граф Брокдорф-Ранцау, отказва да подпише и подава оставка. Дори Уилсън, по това време трагична фигура, по-късно признава пред биографа си Рей С. Бейкър, че ако беше германец нямаше да подпише този договор: „Ако бях германец, никога нямаше да го подпиша.“⁷³¹

Но победителите успяват да наложат подписа: Англия продължава да възпрепятства вноса на храни и суровини за Германия и Австро-Унгария, която вече е подписали мирния договор в Сен Жермен ан Ле на 10 септември 1919 г., и заплашва да продължи морската блокада. Искането на германското правителство поне за освобождаване от ембаргото на пшеницата, мазнините, кондензираното мляко и лекарствата е отхвърлено.

⁷²⁷ Hoover 1951, Bd.I., S. 391

⁷²⁸ Churchill 1954, S. 13 f. Б. пр.: Верни думи на иначе един нагъл и безпринципен военнопръстъпник, самият той е сред подпалвачите на ПСВ и както ще го видим от 1940 г. нататък, е главният виновник за разрастването на локалните европейски конфликти във Втората световна война!

⁷²⁹ Lehmkuhl et. al. 2003, S. 28

⁷³⁰ Schultze-Rhonhof 2003, S. 68

⁷³¹ Barry 2005, S. 386

но.⁷³² И поради това в Германия и Австрия почти 1 млн умират от гладна смърт през 1918/19 г. Германското правителство вече не може да се съпротивлява, особено след като Франция обмисля окупирането на демилитаризираната Германия с войски. За да избегне поемането на отговорност за подписването, кабинетът на канцлера Филип Шайдеман подава обща оставка през юни 1919 г.

На 22 юни 1919 г. договорът е одобрен в Райхстага с 237 гласа „за“ срещу 138 „против“, а шест дни по-късно е подписан от новия външен министър Херман Мюлер и министъра на транспорта Йоханес Бел в Огледалната зала във Версай. Той влиза в сила на 10 януари 1920 г.

Италианският министър-председател Франческо Нити отправя остри думи към договора: „Никога преди не е бил основан сериозен и траен мир върху плячкосването⁷³³, мъченията и разрухата на победен, при това победен велик народ. Точно това е Версайският договор.“⁷³⁴

Френските социалисти също не одобряват суровостта на договора. Когато Версайският договор е обсъждан в Народното събрание на 18 септември 1919 г., депутатът Жан Лонге, от името на Социалистическата група, заявява: „Този договор не може да получи одобрението на Социалистическата партия. Той е резултат от най-скандалната злоупотреба с тайната дипломатия. Той открито нарушава правото на самоопределение на народите, поробва цели нации и създава нови опасности от война.“⁷³⁵

Договорът, толкова очевидно основан върху лъжата и несправедливостта, осигурява на националсоциалистите постоянна възможност за предизборните кампании от 1928 г. нататък, да разширяват популярността си и ще доведе директно до следващата война две десетилетия по-късно.

Много историци също стигат до този извод: Договорът дава тласък за възхода на Хитлер към властта, претекст за неговата агресия и става основната причина за Втората световна война.⁷³⁶

През 1942 г. шведският учен Свен Хедин пита американците дали във Версай не е имало „нито един човек, който да смята, че такъв смел народ като германците не може да бъде осакатен, обиждан и тъпкан безнаказано, народ, който в своето безсилие може да изчака своя момент, но който един ден ще поиска отчет за обидите, които е понесъл.“⁷³⁷

Възникването на Югославия и англосаксонските интереси. През септември 1914 г. Лойд Джордж, по-късно британски министър-председател, описва Никола Пашич като един от най-способните европейски държавници. Какво го подтиква да направи тази оценка? Дали дипломатическите постижения на „сръбския Бисмарк“ по време на двете Балкански войни от 1912/13 г., или целите на Пашич се вписват идеално в геополитическите намерения на Великобритания на континента?

След избухването на войната сръбските сили успяват да отблъснат настъплението на превъзхождащите австроунгарски войски и да предприемат контраатака. Това не е

⁷³² Deighton 1979, S. 26

⁷³³ Б. пр.: Това обаче не пречи на „европейската курва“ Италия да изостави съюзниците си, да се присламчи към победителите, въпреки че няма нито една победа на бойното поле, но нагло заграби половината Тирол и има претенции за хърватското крайбрежие.

⁷³⁴ Nitti, 1924, S. 14

⁷³⁵ Rassinier 1998, S. 87 f.

⁷³⁶ B. Johnson 1997, S. 666; Hoover 1951, S. 413, Hennig 1964, S. 39

⁷³⁷ Hedin 1942, S. 19f. Б. пр.: Затова след ВОВ, САЩ се погрижиха да ги стъпчат окончателно, така че да не си и помислят за реванш, лишавайки ги от националното достойнство и вменявайки им постоянното чувство за вина! Днес виждаме, че САЩ са успели, да стъпчат не само германците, а и цяла Западна Европа, превръщайки западноевропейците в едни все още добре хранени и затъпени политкоректни „щастливи“ дебили, сбирщина от ЛГПТ извращенияци!

изненада за австроунгарското военно ръководство. Известно е, че полковник Алфред Редл (1864-1913) – бивш началник на отдел „Чуждестранни армии“ в *Evidenzbüro* (контраразузнаването) и началник-щаб на 8-ми корпус, е предоставял на руснаците тайните планове за отбрана на границата и австроунгарските планове за разполагане на войските срещу Русия и Сърбия. Тези планове са обвързани с географски и железопътни ограничения, и не са могли да бъдат съществено променени до избухването на войната (с изключение на плана за разполагане на войските в Галиция⁷³⁸).

Двете първи битки между сърби и австроунгарци ще останат в анализите на Първата световна война: битката при Дрина и битката при Колубара. От 6 септември до 4 октомври 1914 г. става битката при Дрина, в която сръбската армия излиза победител. Поради материалното и числено превъзходство на австроунгарците, сърбите са принудени да се откажат от настъплението си и да се оттеглят за отбрана към Валево. След като командирът Оскар Потьорек подсилва войските си, австроунгарската армия започва контраофанзива на 16 ноември 1914 г. Сръбската армия е изтласкана обратно към река Колубара. След превземането на Белград на 2 декември 1914 г., австроунгарското върховно командване вече очаква сигурна победа.⁷³⁹

Още на следващия ден сръбската армия започва контраофанзива по 200-км фронт, което напълно изненадва уверената и числено превъзхождаща австроунгарска армия.⁷⁴⁰ В драматичен обрат на събитията австроунгарската офанзива е спряна, и армията отблъсната, така че на 15 декември Потьорек най-накрая нарежда изтеглянето на армията си и напуска Белград. Сръбската победа смайва участващите държави и кара германския кайзер Вилхелм II, да поздрави сръбския началник на генералния щаб Радомир Путник за тази уникална победа.⁷⁴¹

Както в случая с „депешата до Крюгер“ от 1896 г., той изразява уважението си, без оглед на дипломатическите усложнения. Колубарската битка, която дори е включена в учебната програма от американските стратегии във „Военната академия“ в Уест Пойнт поради образцовото изпълнение на военната операция. Но това е последната победоносна битка на сърбите. Отслабена от епидемията от тиф, армията им остава в отбрана през 1915 г., без надежда за подкрепа от съюзниците. Турция се присъединява към Централните сили през ноември 1914 г., а България – през септември 1915 г. Под масивният натиск (б.пр. на германо-българските войски) сръбската съпротива е сломена през 1916 г.⁷⁴² Разгромената сръбска армия се оттегля през Албания и си проправя път към адриатическото крайбрежие, като части от войските достигат остров Корфу.⁷⁴³

Италианците, французите и англичаните обаче вече са се установили на острова. Сръбското правителство в изгнание също се установява там. През 1916 г. сърбите дори обмислят сепаративен мир с Австро-Унгария.⁷⁴⁴ Това обаче изисква елиминирането на извършителите на убийството на ерцхерцог Фердинанд, за да не бъде правителството свързано със събитията в Сараево.

⁷³⁸ Fredericia, W.: *Das Geheimnis von Sarajewo: Apis gab den Auftrag zum Mord - Tito rehabilitiert die serbischen Verschwörer*. In: *Die Zeit* vom 25. Juni 1953

⁷³⁹ Charwarth 2011, S. 578

⁷⁴⁰ Cavendish 2002, Band 1, S. 153, Tucker/Roberts 2005, S. 643

⁷⁴¹ Charwarth 2011, S. 578

⁷⁴² Б. пр.: След блестящо изпълнената от българската армия обкръжаваща операция на Косово поле, която се проваля частично, защото австроунгарците не успяват да затворят обкръжението от запад. Още тогава те показват пълната си военна безпомощност. Без Германия и България, те нямаше да могат да се справят дори със Сърбия.

⁷⁴³ Hösch 1988, S. 187

⁷⁴⁴ Б. пр.: Твърде съмнително, сепаративен мир не е възможен, защото територията на Сърбия вече е поделена между Австро-Унгария и България. Идеята е била да се създаде голяма Черна гора, която да погълне остатъчната сръбска територия, защото Австро-Унгария е склонна да се откаже от своя дял и да запази само Белград и Подунавieto на Шумадия.

„Черна ръка“ трябва да бъде разгромена. За това е необходим претекст. На 10 септември 1916 г. по колата, превозваща сръбския принц-регент Александър Караджорджич, е стреляно два пъти с пушка, уж идващи от фронта. Когато се оказва, че този ден не е имало посещение на фронта, министърът на вътрешните работи Люба Йованович телеграфира до Солун: „Определете датата на нападението за 11 септември.“⁷⁴⁵ След това започва вълна от арести, водачите на „Черна ръка“ са обвинени в държавна измяна, а многобройни членове са отстранени от позициите си, пенсионирани или депортирани в Бизерта, пристанищен град в Северен Тунис, под властта на Франция.

Във френския концентрационен лагер, те са третирани като „боши“ – унижително френско название на германците по това време. Тези, които са и членове на партията на Пашич, запазват свободата и постовите си. Димитриевич-Апис и неговите близки съзаклятници са арестувани под претекст, че са замислили убийството на принц-регента. Последва процес за държавна измяна пред сръбския военен съд в Солун. Този т. нар. „Солунски процес“ е едно от най-мрачните дела на министър-председателя Пашич и Александър Караджорджич. Началникът на разузнаването Димитриевич довежда династията на трона през 1903 г.

От 1911 г. нататък „Апис“ ръководи „Черната ръка“ непоколебимо и с единствената цел „Велика Сърбия“. Това му носи популярност и значително влияние върху вътрешната и кадровата политика на страната. Той обаче се противопоставя на многоетническата държава на „южните славяни“, предпочитана от Пашич. Дали е възнамерявал да се отрече от правителството пред съюзниците или дори да оспори позицията на Пашич? За властолюбивият глава на правителството е ясно, че едва ли ще има по-добра възможност да се отърве от бившия си боен другар.

Освен майор Танкосич, загинар във войната, само артилерийският майор Велимир Вулович знае точните обстоятелства около убийството в Сараево, включително всички връзки между „почтения държавник“ Пашич и руското посолство. Така Димитриевич, се превръща в източник на несигурност за правителството и династията, и трябва да бъде елиминиран, с оглед на евентуално сближаване с Австро-Унгария.⁷⁴⁶

Димитриевич, заедно с 8 от 11-те обвинени офицери, са осъдени на смърт за държавна измяна на 5 юни 1917 г. Но веднага 5-ма офицери, които не са пряко замесени с атентата в Сараево, са помилвани от краля, Апис, Вулович и сержант Радета Малобабиш са екзекутирани. На 26 юни 1917 г., два дни преди третата годишнина от Сараевското убийство, тримата осъдени са отведени до мястото на екзекуцията на полето Микра близо до Солун посред нощ. Преди да бъде прочетена присъдата, Апис саркастично казал на военния съдия Любомир Дабич: „Разбирате ли какво ми направиха? Уверявам ви, че съм невинен.“⁷⁴⁷ Според официалната присъда той е виновен.

Възможно ли е Апис, предвид безнадеждното си положение, да е проучвал възможностите за контакт с Австро-Унгария? За всеки случай той е сметнал за необходимо да изчезне. Военният съдия изразява съжалението си за него като другар и човек, който трябва да умре в разцвета на силите си, и все още е може да направи толкова много за страната си. Той го утешава, че смъртта му е необходима за страната и обществения ред. Апис благодари за вниманието и добавя: „Моля ви, кажете на приятелите ми, че не съжалявам, че ще падна от сръбските куршуми, щов това е заради Велика Сърбия, за чието създаване копнея с цялото си сърце.“⁷⁴⁸

⁷⁴⁵ Boghitschewitsch 1929, S. 363

⁷⁴⁶ Б. пр.: Сближението с Австро-Унгария е абсурдно предположение на автора! Излиза, че Австро-Унгария ще се договаря със смъртния си враг, заради който започва войната, зад гърба на България и Германия, което е абсурдно!

⁷⁴⁷ Boghitschewitsch 1929, S. 369

⁷⁴⁸ Boghitschewitsch 1929, S. 370

След това престъпниците са строени пред вече изкопаните гробове – Вулович в центъра, Малобабич отляво и Апис отдясно, присъдата е прочетена и накрая е открит огън по Димитриевич и Вулович като „предатели и извършители на опит за покушение срещу принца-регентата“, а по Малобабич – като „австрийски шпионин“, само на няколко км зад колебливия фронт на съюзниците в Солун.⁷⁴⁹

Протоколът записва 4,47 ч. сутринта като час на смъртта на екзекутираните. Накрая, на 19 юли 1917 г. Пашич пише до военния министър относно елиминирането на „Черна ръка“: „Смятам, че това трябва да се направи и незабавно да се разреши този въпрос, за да се предотврати в Европа да се говори за него.“⁷⁵⁰

На следващия ден сръбският министър-председател, заедно с хърватския политик Анте Трумбич, подписват т. нар. Корфуска декларация, изготвена под ръководството на Франция и Великобритания, като противовес на Австроунгарската монархия. Целта е кралство на сърби, хървати и словенци като конституционна монархия под управлението на династията Караджорджевичи. Трумбич⁷⁵¹ основава през 1915 г. в изгнание в Париж „Югославския комитет“ сдружение на южнославянски политици от Австроунгарската монархия, които желаят федерална южнославянска държава. Идеята произтича от великосръбските, централистките и анексионните стремежи на Радикалната народна партия на Никола Пашич и се радва на силна подкрепа в офицерския корпус и в двора на Белград.⁷⁵² Пашич не желае федералните идеи на хърватите, босненците и словенците от монархията. Целта му е централизирана „сръбска“ държава.

Това е удивително, като се има предвид, че е получил образованието си в Швейцария.⁷⁵³

На 20 юли 1917 г., по-малко от четири седмици след убийството на Апис, е приета Корфуската декларация за създаването на югославска държава: споразумение за установяване на обединено кралство на сърби, хървати и словенци под управлението на династията Караджорджевичи. Пашич и Трумбич я подписват. Великобритания и Франция подкрепят декларацията като противовес на Австроунгарската монархия, докато Русия вече не е в състояние да влияе на преговорите поради Февруарската революция. Държавата, която трябва да се сформира, ще обхваща 12 млн жители от територията на предимно южнославянските части на Хабсбургската империя и кралство Сърбия, което тогава е окупирано от Централните сили. Споразумения за границата с Италия вече са постигнати в Лондонския договор от 1915 г. Така Англия вече постига предварителна си цел през 1917 г.: Докато унищожаването на великите династии на континента напредва, в центъра на Европа е създадено ново, проанглийско кралство.

След края на Първата световна война, на 1 декември 1918 г. е създадена югославската държава: първоначално провъзгласена за Кралство на сърби, хървати и словенци, официалното име е променено на Кралство Югославия едва през 1929 г.

Тя обединява Сърбия и Черна гора с териториите на разпадналата се Хабсбургска монархия, с Хърватия, Славония, Войводина, Далмация, Крайна и Южна Щирия, Босна и Херцеговина. Съкратено държавата се изписва Кралство на СХС.⁷⁵⁴

⁷⁴⁹ Днес там се намира летището на Солун. В началото на 90-те години на XX век костите са открити случайно по време на разширителни работи и са пренесени в Зейтинлик, сръбската част на военното гробище в Солун. Останките на Димитриевич са регистрирани там под № 5746 като Н. Н. (неизвестен).

⁷⁵⁰ Boghitschewitsch 1929, S.363

⁷⁵¹ Двадесет години по-късно в разговор с Анри Пози, горчиво ще съжалява за грешката си, когато усети цялата прелест на наглия великосръбски шовинизъм!

⁷⁵² Hösch 1988, S. 192

⁷⁵³ Б. пр.: Изобищо не е удивително, защото авторът като западняк не познава сръбския менталитет.

През 1953 г. президентът⁷⁵⁵ Йосип Броз Тито (1892-1980), който обединява Югославия с желязна ръка от 1945 г. до смъртта си, нарежда възобновяването на Солунския процес. Двама свидетели на обвинението се заклеват в съда, че са били изнудвани да дадат лъжливи показания чрез смъртни заплахи. Очевидно единствената цел през 1917 г. е да се отстрани опасния шеф на разузнаването и влиянието му върху вътрешната политика и да се защити правителството от разкрития за Сараевския заговор.

Почти точно 36 години след екзекуцията на Апис и двамата му съобвиняеми, Върховният съд оправдава всички обвиняеми. Това напълно ги реабилитира; вече е ясно, че те са жертви на умишлено съдебно убийство, както историческите изследвания винаги са подозирали.⁷⁵⁶

Освен това е документиран един още по-важен исторически факт: В ръкописен доклад, прочетен по време на повторното съдебно заседание, Апис признава, че самият той, в качеството си на ръководител на тайните служби, е замислил убийството в Сараево и е разпоредил то да бъде извършено от неговите агенти. Той допълнително заявява, че е наел Радета Малобабиц да организира разузнавателната мрежа в Австро-Унгария. Той изпълнява тази задача в съгласие с руския военен аташе в Белград, полковник Артаманов, който също е преговарял с Малобабиц. Апис е възложил на последния да организира убийството в Сараево. Той окончателно е решил да го направи едва след като Артаманов му е съобщил, че Русия няма да остави Сърбия без помощ в случай на австроунгарско нападение. След това Малобабиц изпълнява заповедта, както му е било наредено.⁷⁵⁷ Предисторията на Сараевското убийство е напълно игнорирана на Солунския процес, защото официално сръбското правителство и сръбските власти твърди, че нямат нищо общо с това. Твърди се, че Апис е дал честна дума, докато е бил в предварителния арест, да не обременява отечеството си, като изяснява предисторията.⁷⁵⁸ Така последвалата оправдателна присъда е едновременно обвинителен акт срещу Пашич и династията Караджорджевичи. Какви са мотивите на Тито за възобновяване на делото? Дали е искал да обезкуражи поддръжниците на монархията?

НАТО разрушава Югославия.⁷⁵⁹ През същата 1953 г. в Белград започва строителство за преобразуване на площад „Теразие“ в „Площад Маркс и Енгелс“ в чест на двамата комунистически идеолози. Архитектурно площадът ще е доминиран от масивни синдикални сгради в стил „социалистически класицизъм“ и голям фонтан в центъра. Тук ще се намира и Музеят на югославската история. Тъй като комунистическата идеология губи популярност, Белград обмисля нова промяна на името.

През 1998 г. е издигната внушителна статуя на Никола Пашич в цял ръст и площадът е кръстен на негово име (Трг Николе Пашића).

Слободан Милошевич все още управлява Югославия. Но от 1997 г. насам опозицията е на власт в Белград: бивши млади студенти, които са се сблъскали с правителс-

⁷⁵⁴ Б. пр.: Авторът пропуска че в КСХС влизат и македонските българи, които обаче изобицо не се смятат за хора от сръбските окупатори, официално са обявени за „южни сърби“ и са подложени на терор и геноцид. Авторът е твърде лошо запознат с балканската и в частност с българската история, нещо типично за западняк.

⁷⁵⁵ Б. пр.: Престъпник, убиец, терорист и диктатор, това е Тито.

⁷⁵⁶ Hubert Wetzl: Ermittler im Mordfall Franz Ferdinand 1914. Leo Pfeffer, der ratlose Richter. In: *Süddeutsche*

Zeitung vom 9. Juni 2014

⁷⁵⁷ Fredericia in *Die Zeit* vom 25. Juni 1953

⁷⁵⁸ Boghitschewitsch 1939, S. 366 f.

⁷⁵⁹ Б. пр.: Авторът не е коректен, не НАТО, а сръбският шовинизъм разруши Югославия, както я разруши още през 1941 г., но след ВСВ, Сталин и Чърчил я реанимираха за сметка на покорените народи, а българите там загубиха окончателно националната си идентичност, превърнати в „македонци“. През 90-те год. на XX век, НАТО се възползва от създадената ситуация, за да неутрализира евентуално бъдещо руско влияние на Балканите, чрез Голяма Сърбия, т.е. остатъчна Югославия!

твото през 70-те години на XX век, получили са присъди и са избягали на Запад.⁷⁶⁰ Един представител на това поколение е Зоран Джинджич, роден през 1952 г., син на офицер в Босна. След завършване на гимназия, изучава философия в Белград, и основава опозиционна група, която включва и студенти от Хърватия и Словения. След като излежава няколко месеца в затвора, той продължава обучението си в Германия при Юрген Хабермас във Франкфурт (ФРГ). Докторската му дисертация, завършена през 1979 г., е озаглавена „Критика на социална теория на Маркс и проблемът с оправданието“.

През 1989 г. Джинджич става преподавател в университета в Нови Сад и заедно с други сръбски дисиденти основава Демократическата партия. На следващата година става председател на партията и член на сръбския парламент, а през 1997 г. е първият некомунистически кмет на Белград след Втората световна война.

Именно през това време е взето решението площад „Маркс и Енгелс“ да бъде преименуван в знак на преданост към Запада, за което после Джинджич ще плати с живота си през 2003 г. като сръбски министър-председател.

Едва година след издигането на паметника на Пасич, започва войната срещу „остатъчна Югославия“. Вечерта на 24 март 1999 г. генералният секретар на НАТО Хавиер Солана и върховният главнокомандващ на НАТО американският генерал Уесли Кларк обявяват въздушни удари срещу Съюза на република Югославия. Подготовката за това е в разгара си от лятото на 1998 г., въпреки че ситуацията по това време е стабилна.

На този паметен ден, в 20,00 ч., военновъздушните сили на НАТО започнаха бомбандировките на сръбската противовъздушна отбрана в Панчево, Белград, Прищина, Нови Сад и Подгорица.⁷⁶¹ Бомбандировките, са подсилени и от крилати ракети, изстреляни от подводници в Адриатическо море, и от бомбардировачи В-52.⁷⁶² Предишният ден президентът на САЩ Бил Клинтън ясно обяснява обосновката на тази война на представителите на синдикатите: „Ако ще имаме силни икономически отношения, които включват способността ни да продаваме по целия свят, Европа трябва да бъде ключова. И ако искаме хората да споделят бремето на лидерството ни, с всички проблеми, които неизбежно ще възникнат, Европа трябва да бъде наш партньор. Ето това е значението на тази история с Косово.“⁷⁶³

Бившият канцлер Хелмут Шмит недвусмислено заявява в края на първата седмица на бомбандировките: „Впрегнати от САЩ, ние пренебрегнахме международното право и Устава на ООН“, и след това прогнозира бъдещето: „Безпощадността, мотивирана най-вече от вътрешна политика, с която Вашингтон преследва настоящите си интереси... все повече ще действа на нервите на много европейци.“⁷⁶⁴

А американският политолог и военен изследовател Даниел Колко пише в *Berliner „Tagesspiegel“*: „Специалната ситуация в Косово изигра само второстепенна роля в решението на американците да водят война.“ По-скоро, продължава Колко, САЩ са загрижени „да демонстрират военна мощ и да разширят своето превъзходство в рамките на НАТО“.⁷⁶⁵

Докато НАТО бомбардира, предавателите на сръбската телевизия и индустриалния център Ниш, лидерите на Западния свят се среща във Вашингтон на 23 април, за да

⁷⁶⁰ Б. пр.: Причината са студентските протести, след като Тито се обявява за пожизнен президент на Югославия.

⁷⁶¹ Royal Air Force History Operation Allied Force 1999

⁷⁶² CNN, 30. März 1990: Go along on a B-52 mission

⁷⁶³ President Bill Clinton vor der US-Gewerkschaft »American Federation of State, County and Municipal Employees« (AFSC-ME): Remarks to AFSCME Biennial Convention, Washington, D.C., 23. März 1999; <http://clinton4.nara.gov/textonly/WI/INew/html/19990323-1110.html>

⁷⁶⁴ Helmut Schmidt in FR vom 3./4. April 1999

⁷⁶⁵ Helmut Schmidt in Die Zeit vom 22. April 1999

отбележи 50-годишнината на НАТО. След аплодираното признание на три бивши държави от Източния блок, приети в НАТО⁷⁶⁶, американският президент Клинтън представя новата стратегия на НАТО: ролята на интервенцията при кризисни ситуации трябва да бъде установена като постоянна и заменят мандатите на ООН.⁷⁶⁷

Така алиансът се отказва от историческото си самоопределение като строго отбранителна коалиция. Оттогава НАТО защитава неясно дефинирани интереси за сигурност от всякакъв вид отвъд териториалните граници на своите държави-членки, които изрично включват и „достъпа до суровини“. Тези „интереси“ сега обхващат Каспийско море през Персийския залив, през Северна Африка и Атлантика.

Така Клинтън изпълнява стратегическите цели, поставени от американското правителство на 30 октомври 1998 г.: да увеличи сигурността си, да засили просперитета си и да насърчи демокрацията и мира по целия свят. Освен това е заявено, че „тези многобройни цели могат да бъдат постигнати само чрез американско участие и господство в световната политика“.⁷⁶⁸

А американският сенатор Ричард Лугар посочва друг мотив: „НАТО се нуждае от задачи извън традиционната си зона на действие, в противен случай е излишно: извън зоната на действие или извън предназначението си“.⁷⁶⁹

Хелмут Шмит, предвид историята на Балканите, е скептичен към този опит „да се създаде стабилен мир там с каквато и да е форма на военна намеса“. Той подозира, че някои влиятелни политици и техните съветници в НАТО виждат войната като полезен инструмент „за осигуряване на глобалните интереси на САЩ в дългосрочен план“.⁷⁷⁰ Войната, наложена от лъжа, заменя „силата на закона“ с „правото на по-силния“.⁷⁷¹ Следователно той нанася огромни щети на международното право. Тези „въздушни удари“ – думата „война“ се избягва, доколкото е възможно, всъщност са генерална репетиция за новата стратегия на НАТО, или по-скоро план за бъдещи войни. Югославия е бомбардирана в продължение на 78 дни според стратегията за ескалация на американския генерал Джон А. Уордън. Тази доктрина, валидна и днес, преследва стратегическата цел да се пречупи волята на противника за съпротива възможно най-бързо. Това включва атакуване на жизненоважната инфраструктура и населението. Това обръща съществуващото международно право с главата надолу и го нарушава. Международното право забранява атакуването на цивилно население и унищожаването на електроцентрали, рафинерии, мостове и болници. Масовото използване на 30 тона уранови снаряди от НАТО доведе до неизчислими екологични щети и развитието на ракови заболявания.

82 години след Декларацията от Корфу, Великобритания, с помощта на НАТО и САЩ, унищожи Югославия, за чието създаване помогна. Какъв е мотивът? Дали останалата част от Югославия стои на пътя на разширяването на НАТО на изток? Или се е обвързала твърде тясно с Китай, както подсказва нападението срещу китайското посолство в Белград?

За Кристофър Кларк, НАТО оказа много по-голям натиск върху сърбите през пролетта на 1999 г., отколкото Австро-Унгария – през юли 1914 г. Той пита: „Дали това

⁷⁶⁶ Daniel Kolko in Berliner Tagesspiegel vom 8. Mai 1999

⁷⁶⁷ Във Вашингтон се очакваха огромни военни инвестиции от трите нови членки на НАТО за следващите 15 години: от 60 до над 100 милиарда долара. „Helmut Schmidt in Die Zeit vom 22. April 1999“

⁷⁶⁸ На тържествена сесия по повод 50-годишнината от основаването на НАТО, на 28 април 1999 г. държавните и правителствени ръководители на страните членки на НАТО подписаха „Новата стратегическа концепция“ на НАТО.

⁷⁶⁹ Monitor, WDR, 22. April 1999: Geheimes US-Regierungsdokument von 1993 mit dem Titel »With the UN Whenever Possible, Without When Necessary«

⁷⁷⁰ Също.

⁷⁷¹ Б. пр.: Винаги е било така в реалната политика, авторът учудва с наивността си!

е защото Австро-Унгария вече е била извън играта като велика сила?⁷⁷² За Кларк има корелация между фазите на руска слабост и времената на бързи промени в Европа: „Когато котката я няма, мишките танцуват на масата! Клиентелата и политическите връзки са абсолютно същите след 1991 г., както бяха през 1914 г. Руснаците все още подкрепят Белград срещу НАТО. Това, което обаче не правят, е да изпращат МиГ-ове и да изстрелват ракети.“⁷⁷³

Прекратяването на огъня е подписано на 9 юни 1999 г. Този документ служи като шаблон за Резолюция 1244 на ООН, която Съветът за сигурност на ООН приема на 10 юни. На следващия ден президентът на САЩ Клинтън, адаптира мотивите за действията си по пътя на войната. За разлика от изявлението си към синдикалистите, сега той казва: „Когато заповядах на въоръжените ни сили да влязат в битка, имахме три ясни цели: 1. Връщане на народите на Косово към сигурност и самоуправление 2. Изтегляне на сръбските сили от Косово 3. Да защитим както сърбите, така и албанците.“

Днес знаем, че тези цели са напълно игнорирани. Под покровителството на НАТО, новите косовски управници извършват мащабно етническо прочистване на сърби, роми и евреи. Предоставянето на едностранна независимост на Косово през 2008 г. прави заявените военни цели на Клинтън абсурдни. В продължение на почти десет години западните правителства и косовските албански политици успешно работят за отделянето на провинцията от Сърбия. Сега „суверенното“ Косово е зависимо от Запада и се администрира като международен протекторат.⁷⁷⁴

На 9 април 2008 г. „Планът Ахтисаари“ е ратифициран като Конституция на Косово в Прищина с малки изменения. Това се случва въпреки отхвърлянето на плана от Русия. Гласуване в Съвета за сигурност на ООН също е заобиколено. Примерът с Косово би могъл да вдъхнови движения за независимост в рамките на ЕС и НАТО и да стане взривоопасен.⁷⁷⁵

Интересно е, че след повече от година само 60 държави са признали Косово. Следните държави от ЕС досега са устояли на натиска да го признаят: Испания, Гърция, Румъния⁷⁷⁶, Кипър и Словакия. Това дава надежда, че духът на саморазрушителния манталитет на малка държава може да бъде върнат обратно в бутилката.⁷⁷⁷

На 17 април 2009 г. Сърбия представя аргументите си срещу едностранната независимост на Косово пред Международния съд в Хага. Преди петнадесетте най-важни съдии на ООН да успеят да изяснят действителния статут на Косово и дали то има право да обяви независимостта си, вицепрезидентът на САЩ Байдън обяви независимостта на страната за „необратима“ по време на посещение в Косово на 21 май 2009 г. В този момент е ясно за всички, че войната в Косово представлява радикален поврат. ООН очевидно няма никакво значение за Вашингтон!

Американската база „Бондстийл“ в Косово е сравнима с две групи самолетоносачи и все повече се разширява в американски аванпост за операции в Близкия изток.

⁷⁷² Zitiert wie Der Spiegel Nr. 17/1999, S. 170

⁷⁷³ Helmut Schmidt in der Gedenkausgabe zum 50sten Jahrestag der NATO. Zitiert wie Die Zeit, Nr. 17, 1999

⁷⁷⁴ Б. пр.: Напълно справедливо е отделено от Сърбия, която е окупатор там от 1912 г. и е извършвала много геноциди срещу албанците. Най-правилното решение е обединение на Косово с Албания и даването на сръбските райони в северната част на областта на Сърбия.

⁷⁷⁵ Б. пр.: Наивно, Германия няма от какво до си страхува, а примерът на Косово трябва да се последва, Каталония се опита, но беше задушена.

⁷⁷⁶ Б. пр.: Гърция и Румъния – мръсните съучастници в сръбските престъпления през 1913 г., Испания заради нечистата си съвест с Каталония, Кипър – заради Турски Кипър, а Словакия, заради унгарското малцинство.

⁷⁷⁷ Б. пр.: Наивен и глупав извод, нищо подобно, тези държави изхождат от собствени егоистични интереси!

„Бондстийл“ ще бъде оборудвана с писти за военни самолети, включително бомбардировачи В-52. Няма конкретна дата за изтегляне на американските войски. Дори се търси 99-годишен договор за наем. Значението на тази база, разположена в центъра на Европа, е очевидно. През лятото на 2001 г. президентът на САЩ Буш подчертава мисията на лагера Бондстийл по време на посещение⁷⁷⁸ „Стремим се към свят на толерантност и свобода. От Косово до Кашмир, от Близкия изток до Северна Ирландия, свободата и толерантността са определящият кил на нашия свят. А вашата служба дава пример за целия свят.“⁷⁷⁹

Глава IV. Възходът на САЩ като световна сила

*Във властта ни е да поставим ново начало на света.
Томас Пейн в „Здравият разум“, януари 1776 г.*

Уилсън като инструмент на военствения кръг. Президентът на САЩ Удроу Уилсън (1856-1924) изпраща обнадеждаващо послание до Сената на 22 януари 1917 г.: „Само спокойна и мирна Европа може да бъде стабилна. Необходим е не баланс на силите⁷⁸⁰, а общност на силите.“⁷⁸¹

Американският финансов и оръжен елит, заедно с партньорите си в Лондон, няма интерес от „спокойна и мирна Европа“ и пречи на опитите на Уилсън за постигане на някакво обединение. Очевидно има успех, защото 10 седмици по-късно, на 2 април 1917 г., Уилсън говори съвсем различно: Сега той се застъпва за участие в кръстоносния поход на „миротворческите демокрации“ срещу „военно агресивните автокрации“ по света и с трогателни думи препоръчва Конгресът официално да приеме наложеното му военно положение: „Германският райх води война срещу правителството и народа на САЩ. Само свободните народи могат да отстояват твърдо целта и честта си за общата цел и да поставят интересите на човечеството над всеки тесен егоистичен интерес.“

След това Уилсън призовава Конгреса към кръстоносен поход: „светът трябва да бъде направен безопасен за демокрацията“.⁷⁸² Уилсън подчерта, че Америка не преследва никакви егоистични цели. Тя не се стреми да завладява или да придобива правителствена власт, а е „нищо по-малко от защитник на правата на човечеството. Няма да бъдем доволни, докато тези права не бъдат установени...“ САЩ като защитник на правата на човека? Терминът изглежда като подигравка в сравнение с бездействието на администрацията на Уилсън по време на османския геноцид над арменците през 1915 г. Уилсън напълно игнорира усилията на своя посланик в Турция, Хенри Моргантау-старши (1856-1946), въпреки че той се опитва по всякакъв начин, за да го убеди да помогне за облекчаване тежкото положение на преследваните арменци.⁷⁸³

Президентът изглежда или безразличен, или не вижда нужда от действия. Вместо това, той стилизира германската подводна война срещу търговията като война срещу човечеството, така че е готов да „поеме ръкавицата на този естествен враг на свобода-

⁷⁷⁸ A. Kilb im Gespräch mit C. Clark. In: FAZ vom 29. Sept. 2013

⁷⁷⁹ Също.

⁷⁸⁰ Терминът „баланс на силите“ първоначално е въведен от британците, които го разбират като защита срещу претенции за върховенство на отделна сила, или на коалиция от достатъчно мощни противници. Целта е да се осигури собственото глобално върховенство на империята.

⁷⁸¹ Maas 1931, а. а. О.

⁷⁸² Woodrow Wilson 1917, War Messages, 65th Cong., 1st Sess. Senate Doc. No. 5, Serial No. 7264, Washington, D. C., S. 3 ff.

⁷⁸³ Effenberg/Löw 2004, S. 217 ff.

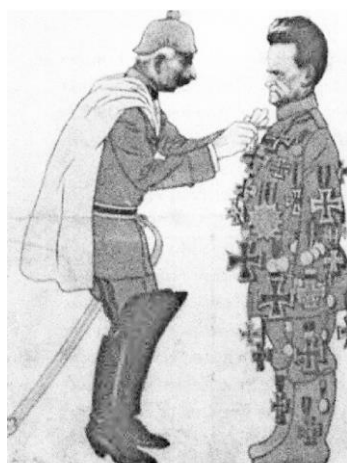
та“ и той е щастлив да се бори „за мир и за освобождението на народите, включително германския народ, за правата на големите и малки народи...“⁷⁸⁴

Поддръжниците му благодарят за неговата безкористна и благородно мотивирана готовност да отиде на война, с бурни аплодисменти.

В анализа на религиозния критик Карлхайнц Дешнер, речта на Уилсън е „изцяло в онзи високопарен янки стил, който се култивира от времето на Джеферсън и Линкълн и т.н., това е лицемерие, което янките дори не осъзнават, защото е проникнало толкова дълбоко до мозъка на костите им, в най-съкровениите части на душата им, което всъщност е тяхното пуританско наследство.“⁷⁸⁵

Езикът на тази реторика майсторски е овладяна и се използва и днес в кампаниите за оклеветяване на противниците на войната. Сега тя е проникнала в „най-съкровениите части на душата“ на целия Западен свят. Но всеки, който говори за това лицемерие, се излага на обвинението в антиамериканизъм...

На 2 април 1917 г. само няколко членове на Конгреса успяват да избегнат масово-хипнотичния ефект на речта на Уилсън с нейното военно послание. Един от скептиците е републиканският сенатор Боб Лафолет (1855-1925), известен още като „Бойният Боб“, губернатор на Уисконсин от 1901 до 1906 г., след това сенатор до 1925 г. Той изисква незабавен референдум, който според него ще доведе до резултат 10:1 против войната. Той получава 15 000 писма и телеграми от 44 щата на САЩ и 90% казват, че не искат войната.⁷⁸⁶

Сп. "Лайф", 17.12.1917.
подигравателна карикатура
за Боб Лафолет

Впоследствие вестниците атакуват лично Лафолет. В Синсинати, традиционно германско-американски град в Охайо, англофилският печат дори го обвинява, че „получава заповеди от кайзера“.⁷⁸⁷ Сред политиките със силен характер от онези дни е сенаторът от Небраска Джордж Уилям Норис (1861-1944), който на дебата в Конгреса за предстоящото влизане във войната, заявява: „Предприемаме тази важна стъпка, и се приближаваме до ръба на ужасен водовъртеж. Но преди да я направим, нека спрем и помислим, какви ужасни последици ще последват.“ След това, твърди той, „ще се признае, че настоящата позиция на САЩ, до която се „стигна през различните етапи на тази нечестива и несправедлива война, е несъвместима с неутралната позиция, която сме заявявали в началото на войната“. Норис посочва, че от началото на войната както Великобритания, така и Германия „са нарушавали многократно, в повечето случаи очевидно, съществуващите международни права за неутралните кораби и неутралните нации“, като са обявявали части от морето за военни зони, където подводниците могат да потапят американските кораби и да загиват американски моряци.

Великобритания, е обявила цялото Северно море за военна зона на 4 ноември 1914 г., и дава само един ден да се реагира и да се предупредят корабите нимиращи се там. За разлика от това, след като издържа тази блокада в продължение на три месеца – Германия обявява за военна зона (Ламанша и откритото море около Англия) на 4 февруари 1915 г., с 14-дневно предизвестие. Норис подчертава: „И двете декларации за военните зони са незаконни и противоречат на международното право... Сега американските граждани се използват като застрахователни полици, за да се гарантира на-

⁷⁸⁴ Wilson 1917, War Messages, S. 3 ff.

⁷⁸⁵ Deschner 2000, S. 178

⁷⁸⁶ Congressional Record, 65th Cong., 1st Sess., S. 212-214, 223-236

⁷⁸⁷ Thielen 1976, S. 134

деждното снабдяване с военни боеприпаси на воюващите държави. Огромните печалби на производителите на боеприпаси, борсовите посредници и търговците на ценни книжа ще ни доведат до война рано или късно. Това доведе настоящата ситуация, в която президентът, с изкуствена сантименталност, изисква Конгресът да обяви война и да потопи страната ни в челюстите на най-големия геноцид, който светът някога е виждал.“

В речта си Норис прочита писмо до клиенти на Нюйоркската фондова борса, за да демонстрира интересите на Уолстрийт: „Канада и Япония са във война и са проспериращи от всякога. При избухването на непосредствените военни действия, акциите се повишиха бързо, ясно и яростно. Старият „бичи пазар“⁷⁸⁸ се зарадва на това, както при избухването на войната с Испания през 1898 г. Настъпването на мира ще коригирало цените на стоките надолу и ще обезкуражило предприемачеството. Ако мирните преговори продължат по-сълго, периодът на чакане и несигурност за бизнеса също ще се удължи. Ако САЩ не участват във войната, програмата за готовност е добра мярка за компенсиране на загубите които може да предостави войната“.

Норис осъжда циничния възглед на Уолстрийт, който с удоволствие реализира още повече печалби, ако САЩ влезе във войната. Милиони долари вече са спечелени и сега ще бъдат спечелени още стотици милиони. В компромисното предложение Норис посочва изход от безизходицата: Трябва да признаем за първоначалната грешка, че обвиняваме само Германия, за нарушаване на американските права. Англия също трябва да зачита международното право в морето. Така че санкции трябва да наложим и срещу двете държави“.⁷⁸⁹

След ожесточен дебат, Норис говори четири часа против влизането във война. Но на 6 април 1917 г., САЩ обявяват война на Германия. И двете камари на Конгреса гласуват „за“ с огромно мнозинство. Решението обаче не е посрещнато с всеобщо одобрение. В Камарата на представителите 50 от 423-мата депутати гласуват „против“, а в Сената – 6 от 88.

САЩ използват незаконни средства, за да принудят Куба, Хондурас, Гватемала, Панама, Хаити, Коста Рика и Никарагуа да влязат във войната. Други южноамерикански републики, като Бразилия, са заплашени от революция и граждански вълнения, ако не се включат във войната, практика, която е често срещана и днес.⁷⁹⁰

Влизането на САЩ във войната е посрещнато в Лондон с тържествена благодарствена служба в катедралата „Сейнт Пол“ (Свети Павел) с крал Джордж V и съпругата му, който след това издава указ на 17 юни 1917 г., изискващ от родените в Германия благородници да се откажат от титлите си и да англизират имената си. Така Батенберг става Маунтбатън, а Сакс-Кобург-Гота става Уиндзор.

Официално неограничената подводна война и потапянето на американски кораби се считат за основните причини за влизането на САЩ войната. Но има многобройни други мотиви, които подтикваат американците към войната и влияят на администрацията на Уилсън и поддръжниците на войната в Конгреса за вземане на окончателното решение. Изобщо не бива да се подценяват машинациите на безскрупулните големи банки на Уолстрийт, които печелат от военните облигации, натискът от производителите на оръжие и не на последно място, влиянието на тайственият президентски съветник Хаус, и раздвоената личност на Уилсън. За да осветлим политическите мотиви на САЩ, е необходим кратък ретроспективен поглед към XIX век.

⁷⁸⁸ Термин от борсата, означаващ периода в който цените на акциите растат.

⁷⁸⁹ Senator Norris Opposes U.S. Entry into the War. In: Congressional Record, 65th Cong., 1st Sess., Vol. LV, pt. I, S. 212, 223 f.

⁷⁹⁰ Dahms 1983, S. 166

Предопределени от съдбата да бъдат окупатори. Само в рамките на сто години, от 1763 до 1850 г., американските заселници прекосяват и завладяват северноамериканския континент.⁷⁹¹ Достигайки бреговете на Тихия океан, те продължават още на запад. Първоначално се интересуват от островите в Тихия океан – като трамплин, към търговските пазари на Далечния изток.

Адмирал Матю К. Пери пише в мемоарите си за пътуването на американския флот до Япония през 1853/54 г.: „Очевидно е че в хода на бъдещите събития САЩ ще бъдат принудени да разширят сферата си на влияние отвъд границите на западния континент и да установят бази по целия свят за да могат да упражняват морските си права.“⁷⁹² Тогава насилственото отваряне на Япония има за цел създаването на нови пазари. Тази неудържима воля за непрекъснато напредване към нови територии според историка Макс Зилбершмит, е „характерна черта на американизма“. Водени от „предопределената си съдба“, „божествената благословия за експанзия“, както го формулира журналистът Джон Луис О'Съливан (1813-1895) в средата на XIX век в „*United States Magazine and Democratic Review*“, северноамериканците вярват в своята „предопределеност от съдбата“ да налагат своите идеи за ред и устройство на обществото, отвъд собствения си континент⁷⁹³, което е възприето с ентузиазъм от основателите пуритани, тъй като тази политика съвпада с представата че са „избрани“. „Пуританската вяра в избраността, чувството за мисия и идеята за божествено предопределената национална съдба се сливат“, анализира историкът Ханс-Юрген Лендзян.⁷⁹⁴ Същият начин на мислене имат и англичаните. Това се дължи на принципите на Англиканската църква, от която произлиза влиятелното „Англиканско причастие“ в САЩ. То се състои от 39 члена, които могат да бъдат намерени днес в „Общата книга с молитви“. Член XVII се занимава с предопределението. Според него Бог предопределя някои при раждането си на вечно спасение, а други – на вечно проклятие. Първите са разглеждани със земни блага дори на земята. Ако тази избраност се прилага към цели народи, това означава, че по-малко успешните народи или нации са осъдени от Бог, докато другите са облагодетелствани. Разбира се, Англия и САЩ се причисляват към „избраните“.

Според немския философ, антропософ и социолог Макс Шелер (1874-1928), англичаните са склонни да бъркат „вечния Божи правен ред с английските интереси и гласа на Бог с английското обществено мнение“.⁷⁹⁵

Британският историк Корели Барнет (1927 – 2022 г.) е съгласен и в „Крахът на британската мощ“ посочва много подобно мислещи английски политици, включително и сър Едуард Грей. Според Барнет, от XIX век нататък етичните стандарти на британската външна политика са заменени от целесъобразни и опортюнистични мотиви изцяло отговарящи на английските интереси.⁷⁹⁶

Модел за това мислене е предоставен от Ерик Фьогелин (1901-1985). В труда си „Политическите религии“ немско-американският политолог и философ заключава, че според английската мисъл човечеството се състои от външните кръгове на „прокълнатите“ или „варварите“ и вътрешния кръг на западните култури. В центъра на вътрешния кръг са англосаксонските демокрации, Великобритания, САЩ, Австралия, Канада и др.)⁷⁹⁷. Хората от външния кръг винаги са добре дошли като търговски партньори.

⁷⁹¹ Perry: *Die Erschließung Japans*. Zitiert wie Weilenmann 1953, S. 17; vgl. auch Morison/Commager 1950, S. 315

⁷⁹² Silberschmidt 1941, S. 12

⁷⁹³ Viehrig, Johannes: *Ideologische Grundlagen des amerikanischen Imperialismus zwischen Bürgerkrieg und Erstem Weltkrieg*. Dissertation der Friedrich-Schiller-Universität Jena 2013

⁷⁹⁴ Lenzian 2006, Bd. 2, S. 27

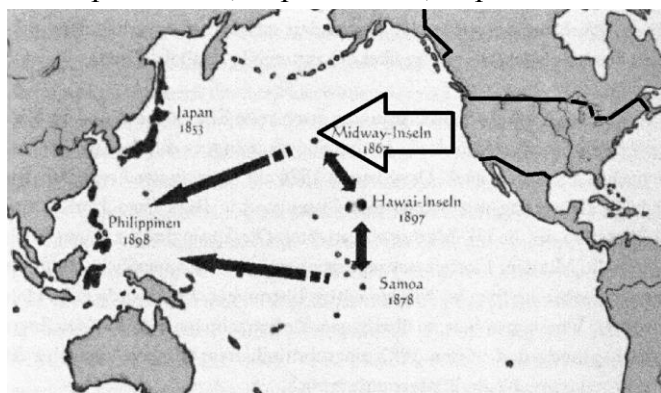
⁷⁹⁵ Scheler 1917, S.249

⁷⁹⁶ Barnett 1972, S. 24

⁷⁹⁷ Voegelin 1939

Ако се съпротивляват, британците не се страхували да подадат ръка за помощ, както показва примерът с Китай: Тъй като е трябвало да плащат високи цени за китайски стоки като чай или сурова коприна, докато Китай почти не е купувал британски стоки, те подкупват китайските чиновници с опиум и пренасочват търговията си към контрабандата. Император Даогуан (1821-1850) обаче конфискува наркотиците и ги изгаря публично. Впоследствие дипломатът и колониален чиновник Чарлз Елиът призовава британското правителство да започне наказателна война срещу Китай. През април 1840 г. Парламентът одобрява предложението и през юни Великобритания атакува бреговете на Гуанджоу, днешен Кантон, с флот от над 40 военни кораба и около 4000 души. Тази първа Опиумна война е последвана от втора, а през 1900 г. е потушено така нареченото „Боксерско въстание“, в което участват европейските велики сили и САЩ. Така американците стъпват на азиатския континент, към който с нетърпение се стремят, откакто достигат тихоокеанското крайбрежие 50 години по-рано.

Поради тази причина от 1850 г. нататък САЩ изискват „свободата на моретата“ и „политиката на отворените врати“ (отворени врати за американската търговия).⁷⁹⁸ Това противоречи на доктрината Монро от 1823 г. Тя гласи, че американските региони от Аляска до Огнена земя са в сферата на влияние на САЩ и всяка външна намеса се разглежда като заплаха за сигурността. САЩ няма да отстояват никакви интереси извън континента. Това е основата на изолационистите, които се противопоставят на всякакви съюзнически и политически ангажимент извън САЩ и се противопоставят на експанзионистката политика. Влизането във войната през 1917 г. трайно отслабва изолационистите и влизането във Втората световна война окончателно унищожава влиянието им. От 1945 г. насам изцяло преобладава интервенционизмът – активната политическа или военна намеса в делата на чуждите държави. Повече от 100 години по-късно, на 13 ноември 2009 г., Барак Обама, обръщайки се към своя азиатски съюзник Токио, се оп-

ределя като първия „тихоокеански президент“ на САЩ, признавайки и насърчавайки голямото значение на Азия и Тихия океан. Бъдещето на Тихоокеанския регион е от голямо значение за САЩ. „Това, което се случва тук, има преки последици за живота ни у дома“, пророкува Обама, защото „съдбата на Америка и Азиатско-тихоокеанския регион никога не е била по-тясно преплетена“.⁷⁹⁹

На 11 октомври 2011 г. държавният секретар Хилари Клинтън обърна внимание на „завоя към Азия“ като фокус на външната политика на администрацията на Обама в статия в американското списание „Foreign Policy“, озаглавена „Тихоокеанският век на Америка“. В съответствие с важността на Азиатско-тихоокеанския регион, САЩ ще модернизират базите си в региона и ще засилят присъствието си. Това ще им позволи по-добре да подкрепят „хуманитарните мисии“ и, заедно с партньорите си, да действат по-решително срещу заплахите за мира и стабилността в региона. Клинтън завършва с прогнозата, че САЩ ще остане присъстваща и доминираща сила там през следващите 60 години.⁸⁰⁰

⁷⁹⁸ Bemis 1942, S. 363 ff.

⁷⁹⁹ Zitiert wie FOCUS vom 14. Nov. 2009. »Obama als >erster pazifischer Präsident«

⁸⁰⁰ Hillary Clinton: Americas Pacific Century. The future of politics will be decided in Asia, not Afghanistan or Iraq, and the United States will be right at the center of the action, in 11. Oktober 2011: www.foreignpolicy.com/articles/2011/10/1/americas_pacific_Century

На 9 февруари 2012 г. адмирал Самюъл Локлиър говори ясно пред Комисията по въоръжените сили на Сената на САЩ по повод номинацията си за ръководител на Тихоокеанското командване на САЩ: „Ние сме основна сила в Азия. Китайците и другите страни в региона трябва да разберат, че САЩ са готови да защитават националните си интереси там.“⁸⁰¹

Насоките на програмата на САЩ за Азиатско-тихоокеанския регион вече бяха установени в средата на XIX век, в навечерието на Гражданската война. Уилям Х. Сюзърд (1801-1872), държавен секретар по времето на Линкълн и по-късно, съставя съответния пакет от действия. Той включва закупуването на Аляска от Русия, укрепването на приятелските отношения с Китай, изграждането на канал през Панамския провлак, анексирането на Хавай и изграждането на въглищни станции в Тихия океан. Американската гражданска война, водена от индустриализирания Север срещу аграрния Юг, прекъсва това развитие. Но победата на Севера до края на XIX век, полага основите за индустриален растеж с помощта на „мобилния капитал“ (парите) наложил се над над „недвижимия капитал“ (земята). Сега капиталът и индустрията могат да влязат в мощен съюз и да организират света според собствените си правила.

В Южните морета американците отблъскват германското влияние. За тази цел през 1878 г. е сключен т. нар. Договор за приятелство и търговия със Самоа, а в пристанището Паго Паго е създадена въглищна станция за американския флот. Така се създават американските трамплини. С програмата за възстановяване на флота от 1883 г. най-накрая е създаден необходимият инструмент за завладяване на чуждестранните пазари. През 1884 г. Пърл Харбър става собственост на САЩ. Те считат Хавай за част от своята система и през 1887 г. отхвърлят британско-френското предложение за съвместна гаранция за неутралитет.

Американският империализъм настъпва. В края на XIX век конфликтите с коренното население на Америка се водят с много по-голяма сила, отколкото в предишните индиански войни. Последното масово убийство е през 1890 г. при Уундед Ний в Южна Дакота. И така последните свободно живеещите племена са депортирани в резервати. Вече нищо не пречи на усвояването на западните територии. САЩ вземат за пример древната „Римска империя“, държавата мобилизира патриотизма на масите за своите имперски цели. Самото изграждане на Капитолия символизира духовната близост с Римската империя.

Оттогава нататък САЩ участват в надпреварата между силите за окончателното разпределение на света, в борбата за суровини и обещаващи пазари. Този подход е прославен с неразбраното твърдение на Чарлз Дарвин за „оцеляването на най-приспособените“, което се разглежда като виртуална покана за конкуренция.⁸⁰² Но Дарвин не прилага тази доктрина към държавите и най-вече не постулира правото на най-силния. По-скоро най-добре адаптираните живи същества ще надделеят. Но тънкостите не са важни. Английският социолог Хърбърт Спенсър (1820-1903), пионер на социалния дарвинизъм, постулира триумфа на англосаксонските протестанти. Преференциалното третиране на германско-англосаксонските народи е добре прието от американските философи и историци, и техните европейски колеги.⁸⁰³

Посланието на Спенсър към САЩ е: Една нововъзникваща световна сила трябва „да се съревновава фанатично с другите нации... за мястото си под слънцето... и трябва да погълне по-слабите страни“, за да не загине.

⁸⁰¹ Jürgen Heidehoff: *China braucht Frieden und Stabilität, um zu erstarken*. 30. April 2012: www.aixpaix.de/autoren/heidehoff/china.html; Zugriff am 12. Feb. 2014 sowie <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-112shrg80073/html/CHRG-112shrg80073.htm>; Zugriff am 12. Febr. 2014

⁸⁰² Pratt 1936, S. 3 f.

⁸⁰³ Campbell 1976, S. 147 f.

Сред най-важните поддръжници на социалния дарвинизъм е историкът от Харвард Джон Фиске (1842-1901). Той подчертава превъзходството на „германо-англосаксонската раса“ и заявява, че американците от Източното крайбрежие, са предопределени да господстват над океаните и световната търговия и да се разпространят влиянието си по целия свят. Американската нация има „мисията“ да установи англосаксонският диктат над целия свят.

Джосия Стронг (1847-1916), американски протестантски свещеник, също развива подобни идеи. Той набляга на божествения мандат на „избрания народ“, на САЩ за който Латинска Америка и евентуално Африка са запазени като сфери на влияние.⁸⁰⁴

Като историк и политолог, хегелианецът Джон Бърджис (1844-1931) подема същата тема. Германо-англосаксонските нации, наричани от него „тевтонски“, са „политическите нации *par excellence*“; Те трябва да доминират над света чрез своя „Превъзходен политически гений“ и са длъжни, ако е необходимо със сила и окупация, да цивилизоват слабо развитите райони на света.⁸⁰⁵

По време на този разцвет на империалистическите идеи и планове, британският предприемач и политик Сесил Роудс обобщава англосаксонското мислене, което е широко разпространено по това време: „Аз твърдя, че ние сме първостепенната раса в света и че колкото по-голяма част от света обитаваме, е толкова по-добре за човечеството.“⁸⁰⁶ Така „избраните“ се чувстват оправдани да унищожат местните култури и да дадат приоритет на преследването на печалбата, вярата в прогреса и така наречения „идеал за свобода“ – което означава обединяване на англоговорящите народи и поставяне под контрол на всички обитаеми части на света. За тази цел изключително богатият Роудс насочва голяма част от състоянието си към фондацията „Роудс“, която дава възможност на 200 студенти годишно да се обучават в Оксфордския университет.

В края на XIX век там се събират почитателите на историка на изкуството и социалния философ Джон Ръскин (1819-1900); подобна група се формира в Кеймбридж около Реджиналд Балиол Брет (по-късно лорд Ешър). Всички те следват постулата на Ръскин за разширяване на Британската империя и англоезичния свят.⁸⁰⁷

Сред най-преданите последователи на Ръскин в Оксфорд са Арнолд Дж. Тойнби (старши) и Алфред Милнър (по-късно лорд). Английският сензационен журналист Уилям Т. Сед (1849-1912), пламенен защитник на социалните реформи и империалист, също се свързва с групата на Роудс.

На 5 февруари 1891 г. Роудс, Милнър и Сед се срещат в Лондон, за да основат „Тайния елит“ с председател Роудс. Сед, Брет и Милнър сформират изпълнителния комитет. С течение на времето, около тях се събира „кръг от посветени“. Това са Артър Балфур, Хари Джонстън, Нейтън Ротшилд и Албърт Грей (братовчед на по-късно привлечения Едуард Грей). По-късно групата става известна като „Организацията на кръглата маса“ на Милнър. Полусекретната ѝ структура и колоритните ѝ имена дават началото на легенда.

През 2003 г. все още активната фондация „Роудс“ отбеляза своята 100-годишнина. По този повод тя е преименувана на фондация „Мандела-Роудс“. Освен бившия южноафрикански президент Нелсън Мандела, в честванията участват тогавашният британски премиер Тони Блеър и Бил Клинтън, който вероятно нямаше да стане президент на САЩ, без помощта на фондацията.

Разширяването на въоръженото корабоплаване е тема на обсъждане в Конгреса от 1881 г. След построяването на няколко бойни кораба, Законът за военноморските сили

⁸⁰⁴ Pratt 1936, S. 5 f.

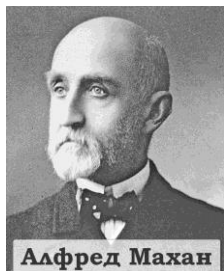
⁸⁰⁵ Burgess 1898, S. 4, S. 46

⁸⁰⁶ Campbell 1976, S. 622 ff.

⁸⁰⁷ Campbell 1976, S. 622 ff.

от 1890 г. изисква способността за противодействие на потенциалния враг във всички морета.

През 1897 г. Алфред Тейър Махан (1840-1914) публикува „Интересът на Америка към морската мощ“, в която постулира принципите на меркантилистки мотивирания империализъм, тъй като растящото вътрешно производство в САЩ изисква чуждестранни суровинни бази и пазари. Чрез многобройни публикации, в които капитанът и „Клаузевиц по военноморска стратегия“⁸⁰⁸ развиват тезите си в продължение на две десетилетия, той се превръща в доктринер и ментор на експанзионистично настроените американски политици – сред които е Теодор Рузвелт (1858-1919), президент на САЩ от 1901 до 1909 г.

Алфред Махан

Книгата на Махан от 1890 г. „Влиянието на морската сила върху историята в периода 1660-1783 г.“ за него е на второ място след Библията. Парламентаристи и публицисти също възприемат експанзионистичните идеи. Трудът бързо е преведен на много езици и ентузиазирано възприет и приложен от империалистите във Великобритания, Германия и Япония: Това води до надпревара във въоръжаването в морската експанзия и борбата за колонии.⁸⁰⁹

Рузвелт назначава капитан Махан, който вече се е пенсиониран през 1896 г., на поста адмирал през 1906 г. Махан признава значението на морската търговия. Той вижда океаните като основни пътища за комуникация. Според него САЩ се нуждаят от силно военен флот, наред с търговския си флот. Също толкова важни, са колонии и стратегическите военноморски бази за непрекъснато товарене и разтоварване, и използването им като убежища и пунктове за снабдяване. За да бъде успешна, една морска нация трябва да разполага с икономически и стратегически ценни владения по пътя и в края на своите корабни маршрути.⁸¹⁰

Като военноморски офицер, историк и глобален стратег, Махан естествено очаква войни и съветва сънародниците си да бъдат подготвени за тях. Животът у дома не трябва да бъде нарушаван от войни, доколкото е възможно. Следователно, врагът трябва да се държи далеч от бреговете. САЩ се нуждаят от „места за почивка“ за своите кораби; в противен случай те няма да могат да напуснат брега в случай на война (както се случи с германския флот през Първата световна война).

Махан определя Латинска Америка, Карибите, и Хавай, като бази по тихоокеанския маршрут. Според него отказът от експанзия – „нашата естествена, необходима, неудържима експанзия“⁸¹¹ ще доведе до разруха.⁸¹²

Докато Махан усъвършенства идеята си за САЩ а като водеща военноморска сила, британският географ и директор на Лондон-

⁸⁰⁸ Quigley 1966, S. 131

⁸⁰⁹ Beard 1948, S. 337; Begriff beispielsweise verwendet von McLaughlin 2009, S. 10

⁸¹⁰ Raico, Ralph: American Foreign Policy - The Turning Point, 1898-1919, Teil 1, Februar 1995. In: The Future of Freedom Foundation, <http://fff.org/explore-freedom/article/american-foreign-policy-turning-point-18981919-part-1/>

⁸¹¹ „нашето естествено, необходимо, неудържимо разширяване“ Mahan 1897, S. 36

⁸¹² Също, S. 50

ското училище по икономика и политически науки, Халфорд Дж. Макиндер (1861–1947), формулира своята геостратегическа аксиома на „теорията за Хартленда“.

През 1904 г. в Географския журнал на Кралското общество се появява негова статия, озаглавена „Географското ос на историята“, в което описва „древния, вечно нов антагонизъм“ между „степните сили“ на Стария свят и доминираните от морето страни на Новия свят като централна движеща сила в световната политика.⁸¹³ Преди това статията е изнесена като доклад пред Географското дружество.

Този антагонизъм се наблюдава днес в централния конфликт между САЩ (военноморска сила) и Русия/Китай (сухопутните сили). Поради богатството си на природни ресурси, Макиндер обявява Евразийската суша, за сърцевина (или Хартленд, опорна зона) и следователно за потенциален център на силата и гравитацията на света.

Развитието на Хартленда, твърди той, е предпоставка за доминирането над земното кълбо.⁸¹⁴ Военното командване CENTCOM, създадено от САЩ през 1983 г., и „Закона за стратегията на Пътя на коприната“, формулиран през 1999 г., пет дни преди Югославската война, признават значението на теорията за Хартленда на Макиндер (вж. картата⁸¹⁵).

„Сърцевината/Хартленда“ е недостъпна за военноморските сили. Ако Русия развие този регион, това ще промени решително световния баланс на силите. Следователно, не трябва да се допуска развитието на силен съюз с Русия на континента, това е най-кошмарния сценарий за Британската империя през 1914 г.⁸¹⁶

Според Макиндер, само съюз на военноморските сили срещу сухопутните сили може да поддържа баланса и да предотвратява световното господство в Евразия.⁸¹⁷ Той предупреждава далновидно: „В присъствието на изгряващи сили, които се гордеят с широка ресурсна база на половин континент, Великобритания няма да остане господарка на морето.“⁸¹⁸ Следователно, „приятелствата“ с правителствата в „сърцевината“ са целенасочено установени като плацдарм, от Европа през Близкия изток до Китай.

Войната срещу Испания като пример за по-късните интервенции. В края на 1896 г. САЩ несъмнено гледат „навън“, както Махан предлага през 1890 г.⁸¹⁹, и започват да разширяват флота си, тъй като стратегически планове за война с отдавна рухналата колониална сила Испания чакат в чекмеджето. Липсва само спусъкът.

Така за първи път се използва стратегия, която се доказва като успешна и днес: с помощта на фанатични революционери в изгнание, една страна се дестабилизира умишлено, и след това САЩ да се намеси „за възстановяване на реда“ поради възникналите безредици, дори с риск за война. Подходящ инцидент, за който се обвинява врагът, служи като първоначалната искра и официална причина за интервенцията.

Методът за използване на послушни изгнаници за желаната смяна на властта, обявен като „сваляне на диктатурата“ или „движение за демокрация“ се доказва като успешен и днес; например настоящите огнища на безредици в Сирия и Украйна, доп.пр. предизвикани от САЩ.

Положението в испанската колония Куба също е нажежено, след като Хосе Марти, поет и есеист, и генерал Максимо Гомес, и двамата кубински изгнаници, живеещи в

⁸¹³ Haushofer 1934, S. 51. *Der Konflikt zeigt sich bis heute zwischen der Seemacht USA und den Landmächten Russland und China.*

⁸¹⁴ Khiabana, Mohamed: *Chinas neue externe (Geo)Politik. Dissertation an der Freien Universität Berlin, Dezember 2013; vgl. auch Effenberger 2005, S. 80*

⁸¹⁵ *Хартлендът според Макиндер (1904) и глобалните военни командвания на САЩ през 2014 г.*

⁸¹⁶ Б. пр.: *Затова първостепенната задача на Дизраели лорд Биконсфилд и маркиз Солсбъри на Берлинския конгрес е да разрушат германо-руското приятелство.*

⁸¹⁷ Mackinder 1904, S. 436

⁸¹⁸ Kennedy 1983, S. 48

⁸¹⁹ Bemis 1934, S. 440

САЩ дебаркират на източния бряг през пролетта на 1895 г. призовавайки към метеж с лозунга за „Свободна Куба!“⁸²⁰ Оттам те продължават похода си на запад. Намерението им е да вдигнат въстание и да свалят колониалните власти.

Новините за малтретирането на кубинците от испанските военни, се появяват в „Ню Йорк Уърлд“ и „Ню Йорк Джърнъл“, и предизвикват възмущение в САЩ. А огромните имуществени щети, причинени от вълненията, предизвикват безпокойство. Много американски инвестиции са засегнати, и търговията с Куба е временно преустановена. Конгресът в подкрепя общественото искане за намеса в Куба. Основната цел е кубинската независимост.⁸²¹ Анексирането е изключено, не само поради съпротивата сред американското население, но и защото е несъвместимо с желаното президентство на Уилям Маккинли-младши (1843-1901), тъй като наследникът на Кливланд смята незаконното присвояване на чужда територия за „неморално“ и „агресивно“.⁸²²

През 1897 г. испанският президент Прекедес Матео Сагаста се опитва да удовлетвори исканията на бунтовниците, като предлага частична автономия за Куба. Това е нежелана перспектива за медийния магнат Уилям Рандолф Хърст (1863-1951): Умиротворената Куба няма да увеличи тиража на неговите вестници. Хърст телеграфира на служител на своя „Ню Йорк Джърнъл“, който иска да напусне карибския остров поради липсата на събития: „Моля, останете. Вие осигурите снимките. Аз ще осигуря войната.“⁸²³

Неговият съперник в „Ню Йорк Уърлд“, Джоузеф Пулицър, също се присъединява. И двата вестника вече се надпреварват в изобразяването на „испанските жестокости“, за да подготвят американската общественост за интервенцията в Куба. Уж за да защити американските интереси, Маккинли изпраща новия американски военен кораб „Мейн“ в Хавана, където той експлодира при мистериозни обстоятелства в нощта на 16 февруари 1898 г., потъвайки с 266 членове на екипажа. Въпреки че испанците отричат всякаво участие в бедствието, американският печат ги обвинява за инцидента. Едва през 1976 г. експертен доклад, изготвен от американския адмирал Хайман Риковър, разкрива, че истинската причина е експлозия на въглищен прах в котелните отделения.⁸²⁴

С Пулицър начело, те открито агитират за война. В Конгреса президентът на САЩ Маккинли подчертава „хуманитарните причини“ за „освобождението“ на Куба. Освен това, американската собственост и търговия в Куба трябва да бъдат защитени, а постоянните вълнения на острова трябва да бъдат прекратени.⁸²⁵

След това Конгреса приема „Съвместна резолюция“, с която обявява Куба за независима и изисква изтеглянето на испанските войски. Президентът е изрично упълномощен да използва военните. Конгресът одобрява допълнителни 50 млн. долара за интервенцията. Американският шарже д'афер в Мадрид продължава да изразява желанието си за мир. В началото на април 1898 г. САЩ се изправят срещу изненаданото испанско правителство с официални искания. На 9 април Испания капитулира и уверява, че ще прекрати всички военни операции срещу кубинските бунтовници. Въпреки това, два дни по-късно, Маккинли обявява атаката и Сенатът последва примера му. Той гласува с 67 гласа „против“ и 21 „против“, за признаване нов кубински режим под американски контрол. Одобрено е и създаването на 200 000 доброволческа армия.

⁸²⁰ *Annual Message 1897 und Bemis 1934, S. 441*

⁸²¹ *Beham 1996, S. 24*

⁸²² *Rickover, Hyman G.: How the Battleship Maine Was Destroyed (Washington: Dept. of the Navy, Naval History Division, 1976), S. 94 ff. sowie 104 ff.*

⁸²³ *Bailey, 1946, S. 508. Бейли посочва, че основанията за интервенцията са несъстоятелни от гледна точка на международното право.*

⁸²⁴ *Roosevelt 1926, S. 182 ff.*

⁸²⁵ *Beale 1956, S. 61 f.*

На 20 април САЩ приемат резолюция, изискваща незабавното изтегляне на испанските войски от Куба. След това те налагат морска блокада и започват първоначалните военни действия. На 1 май 1898 г. Азиатският флот на САЩ разгромява остарялата испанска ескадра в залива Манила. Тук вече можем да разпознаем американската триада на ескалация, каквато се практикува и днес: ултиматум, блокада, война. Войната на САЩ срещу Испания днес се смята за прелюдия към империалистическата политика, представлявайки значителен поврат в американската история.

Тримесечната битка – държавният секретар Джон Хей я нарича „великолепна малка война“⁸²⁶ – дава на САЩ Куба, Пуерто Рико, Гуам и Филипините. Освен това САЩ се изкачват от 5 на 3 място сред най-големите военноморски сили. Това повдига въпроса колко съвпадения всъщност има при избухването на войната. Войните не избухват просто така – те се планират дългосрочно. Трябва да се изградят съюзи на „желаещите“, да се осигури инфраструктура и логистика, а населението да се сплоти за предстоящия конфликт. Военните сценарии вече са в чекмеджета месеци преди официалното начало. В повечето случаи дори официалната причина за войната се инсценира. Планира се свалянето на „диктатора“, „смяна на режима“ или дори просто интервенция.

Войната срещу Испания е отличен пример за идеологическото прикриване на осезаемите експанзионистични интереси на властта: Официално водена за освобождаване на Куба, войната всъщност обслужва осезаемите икономически и стратегически интереси на САЩ. Теоретици като Фиске, Стронг, Бърджис и Махан се справят чудесно. Благородни понятия като демокрация, свобода, самоопределение и човешки права са просто празни фрази, предназначени да отвлечат вниманието от истинските мотиви като власт, богатство или дори егоцентризъм. Масите от хора със сигурност не мислят в империалистически термини в подкрепа на войната, а разглеждат резултатите от мирния договор с Испания като справедлива награда в морално мотивирана борба, която „по-висшите американци“ трябваше да спечелят – изцяло в духа на „предопределената си съдба“, както се защитава от гореспоменатите автори.

Разбира се, има и паралелни социални контрасти, които подкрепят американските идеали. А синдикатите се противопоставят на войната по съвсем реални причини: Те с право се страхуват от масовия внос на евтина работна ръка и евтини стоки в резултат на империалистическото усвояване на Куба.

През юни 1898 г. 39-годишният помощник-министър на флота Теодор Рузвелт произнася реч във Военноморската академия, в която разкрива своята провоенна позиция: Той апелира към бойния дух на военноморските офицери, застъпва се за понататъшно разширяване на флота и приветства интервенцията в Куба.

Кръгът около Рузвелт и най-добрият му приятел, сенатор и бивш професор по история в Харварду Хенри Кабот Лодж-старши (1850-1924), обаче, няма предвид само Куба, а война срещу Испанските колонии в цялост.

След експлозията на „Мейн“, големият ден на Рузвелт настъпва: на 25 февруари 1898 г. той представлява министъра на флота Джон Д. Лонг и използва възможността да изпрати телеграма, съдържаща тайни инструкции до командира на Азиатския флот Джордж Дюи: флотът на Дюи трябва да бъде подготвен да предотврати напускането на азиатски води от вражески военни кораби и да започне настъпателни операции край Филипините – два месеца преди официалното обявяване на война срещу Испания.

⁸²⁶ Raico, Ralph: *American Foreign Policy - The Turning Point, 1898-1919, Teil 2, März 1995*. In: *The Future of Freedom Foundation* unter <http://fff.org/explorefreedom/article/american-foreign-policy-turning-point-18981919-part-2/>

След завръщането си министърът на флота Лонг е изумен да открие, че общите очертания на американската военноморска стратегия вече са определени. В дневника си той обяснява случилото се, като го приписва на „нервността“ на Рузвелт.

Американският историк Хауърд К. Бийл (1899-1959) критично възразява: „Лонг сгреша, като приписа действието на Рузвелт на неговата импулсивност. Заповедите бяха добре обмислени мерки, които Рузвелт и приятелите му обсъждаха с месеци и просто не бяха в състояние да изпълнят.“

Възражението на Бийл е основателно, тъй като подобни военни планове не се измислят за един следобед – те са резултат от продължителна подготовка. Потопяването на испанския флот на 1 май 1898 г. под командването на адмирал Дюи в залива Манила и последвалото превземане на островите, и ясно че не се дължи на произволните действия на Рузвелт?⁸²⁷

Следвайки инструкциите в телеграмата му, остарелите испански кораби са унищожени за по-малко от седем часа⁸²⁸ 53. Това не е голям подвиг, предвид америкото превъзходство, подобно на ситуацията в Индианските войни: от 8 испански военни кораба само 5 са били в експлоатация, 381 испанци загубват живота си, докато в американския флот има само 7 ранени. Американската общественост обаче е изумена, че първата битка се провежда на повече от 12 000 км от предполагаемия театър на военните действия на о-в Куба.

Не по-малко изненадващо е желанието на Рузвелт да участва активно в боевете – не във флота, а като кавалерист в Куба и започва службата си на 15 май 1898 г.

Вдъхновен от биографията на пуританския военен диктатор Оливър Кромвел (1599-1658), той и приятелите му сформират свой собствен кавалерийски полк, т. нар. „Rough Riders“ (ездаци грубияни).⁸²⁹ Това са предимно каубои и всякакви съмнителни, криминални елементи от Средния Запад, но има и представители на интелигенцията, завършили източни университети.

На 1 юли американски войски проникват във външните отбранителни линии на град Сантяго, Куба. Два дни по-късно, докато се опитва да пробият блокадата на пристанището,

„Грубите ездаци“ на Теодор Рузвелт

испанската военноморска ескадра е унищожена край града – само за 4 часа. И тук се наблюдава ясна диспропорция: 474 загинали и ранени от испанска страна, според сведенията само един от ранените испанци, срещу един ранен от американска страна.

Сантяго се предава на генерал Уилям Руфъс Шафтър. В същото време генерал Нелсън Майлс окупира Пуерто Рико. На 18 юли испанското правителство търси уреждане на конфликта с Вашингтон. На ку-

бинското бойно поле Теодор Рузвелт и неговите „Грубияни“, които по никакъв начин не отстъпват на „Кръглоглавите (пуританите)“ на Кромвел по издръжливост и боен дух, се превръщат в национални герои. Дръзката му атака срещу хълма Сан Хуан утвърждава репутацията му на смел войник.⁸³⁰

⁸²⁷ Bishop 1920, Bd. I, S. 95

⁸²⁸ Weilenmann, 1953, S. 29

⁸²⁹ Roosevelt 1900

⁸³⁰ Johnson, 1997, S. 626

За Рузвелт, вече полковник, кампанията е великолепно приключение, което по-късно той ярко описва в спомените си.⁸³¹

В битка той е безстрашен и изисква всичко от своите ездачи. „Казах ли ви, че убих испанец със собствените си ръце?“, пише той по-късно в писмо, гордо спомняйки си за „лова“.⁸³²

След завръщането си в Ню Йорк „Грубите ездачи“ са прославени като герои и Рузвелт скоро е предложен за кандидат за губернатор на щата Ню Йорк от Републиканската партия. По-късно неговите приятели стават първият му избор за публичните длъжности. Самият Рузвелт се стреми години наред да получи медал за храброст, но той му е присъден посмъртно едва през 2001 г.

И до днес „героизмът“ на Рузвелт остава вездесъщ в Белия дом. Негова снимка като „Грубия ездач“ виси в т. нар. „зала Рузвелт“ в Овалния кабинет. Дори днес от президента на САЩ се обявяват важни решения пред тази снимка, като например назначаването на Кери за държавен секретар на САЩ в петък, 21 декември 2012 г.

„Грубият ездач“ Рузвелт се превръща в неразделна част от колективната памет на американците. Но какво послание се предава тук? Войната е наложена на испанците през 1898 г., и те са били принудени да отстъпят Пуерто Рико на САЩ като „репарации“ за военните разходи. И до днес карибският остров остава част от САЩ като „свободна територия“, без да бъде официално включен във федерацията им, въпреки че жителите му притежават американски паспорти.

В мирния договор от 10 декември 1898 г. Куба и Пуерто Рико получават временна независимост.⁸³³ Испания получава обезщетение от 20 милиона долара за отстъпването на Филипините. Куба е обвързана със САЩ; американското правителство назначава губернатор и инвестира в развитието на страната. Кубинците вече имат право да „избират“ между постоянно северноамериканско военно управление или т. нар. „поправка на Плат“, затвърждаване на правото на САЩ на военна намеса във вътрешните работи на карибския остров. С нея те избират по-малкото зло.

В 1903 г. САЩ упражняват правото си и създават „военноморската база в залива Гуантанамо“ в Куба. В началото на 2002 г. военноморската база е разширена, и включва пленническите лагери „Игуана“ и „Делта“. Условието на задържане там и нечовешките методи на разпит многократно са обект на остра международна критика. Организациите за правата на човека осъждат факта, че заподозрените в тероризъм са подложени на мъчения и нямат право на адвокат.

От гледна точка на много германци, според „*Tagesspiegel*“, „лагерът е голяма несправедливост, позор за Америка. В САЩ обаче мнозинството приветства факта, че Обама не изпълнява обещанието си да затвори Гуантанамо една година след встъпването си в длъжност.“⁸³⁴

Лагерът, символ на американския империализъм, все още не е затворен – обида към Куба и израз на това колко сериозно САЩ наистина приемат шумно самопровъзгласеното си право на военна намеса. Окуражени от победата на Дюи в залива Манила, САЩ последователно продължават да прилагат военноморската си стратегия.

Островите Хавай също са анексирани, а след победата над испанците, островите Филипини стват владение на САЩ, въпреки че филипинците по-това време са започнали борбата си за освобождение от Испания, и след американската окупация на Манила обявяват независимостта си на 15 юни 1898 г.⁸³⁵ САЩ веднага игнорират това, и започ-

⁸³¹ Roosevelt 1926, S. 210-262, Bishop 1920, Bd. I, S. 92-108

⁸³² Lodge 1925, Bd. I, S. 327

⁸³³ Остров Гуам е владение на САЩ.

⁸³⁴ Marschall: Zehn Jahre Guantanamo: Jenseits von Amerika. In: Der Tagesspiegel vom 10. Jan. 2012

⁸³⁵ Pratt 1936, S. 319 und S. 461 f.

ват да преследват филипинските „бунтовници“. Тази борба продължава с променлива интензивност. Дори в САЩ усвояването на колонията не минава без противоречия. Различните фракции в Конгреса и правителството дълго време водят разгорещени дебати за бъдещия статут на азиатската островна група; едно предложение дори призовава за нейната независимост.

Мирният договор с Испания е ратифициран с решаващият глас на председателя на Сената.⁸³⁶ Така президентът на САЩ Маккинли се стреми да прикрие империалистическите си мотиви. През 1899 г. той заявява пред делегация на американското методическа църква, че никога не е искал Филипините, лицемерно говорейки за „дар от бога“, с който не знае какво да прави. „...Не се срамувам да ви кажа, господа, че паднах на колене и се молах на Всемогъщия Бог неведнъж през нощта за прозрение и съвет.“ Една нощ решението го „осенило“: Филипините не могат да бъдат върнати на Испания, което ще е „страхливо и безчестно“, нито на Франция или Германия, „нашите търговски съперници в Ориента“. Нито пък могат да бъдат оставени сами на себе си, тъй като „не са узрели за самоуправление“. Последниците ще са анархия и лошо управление, „полоши от испанското“. САЩ нямат друг избор, освен да „ги поемат, да образуват филипинците, да ги издигнат, да ги цивилизират и да ги християнизират и с Божията благодат да направят най-доброто за тях, както за нашите събратя, за които и Христос умрял“. На следващата сутрин той се обажда на картографският отдел и нарежда „Филипините да бъдат поставени на картата, като част от САЩ, и там ще останат, докато аз съм президент“.⁸³⁷ Думите му ярко показват как е пуританската мисионерска идея е подходяща за прикриването на обикновената жажда за власт. Може би Маккинли дори е вярвал в това, което казва. Библейските вярвания и бруталното отношение към коренното население не са в и противоречие, дори за отците пилигрими.

Марсия Пали описва подробно тези корени в книгата си „Предупреждение срещу приятелите: Традиция и бъдеще на външната политика на САЩ“.⁸³⁸

Нюйоркската авторка историк на културата заключава, че религиозното чувство за мисия оформя всички политически лица, вземащи решения, независимо от тяхната принадлежност, и води до удивителна приемственост на „империализмът на доброто“.⁸³⁹

След анексирането на Тексас при президента на САЩ Джеймс К. Полк през 1845 г., необходимостта от цивилизоване на „варварите“, маскирана като „идеята за свобода“ се разпространява по целия свят с мисионерски плам, оправдавайки потисничеството и патернализма над „слабо развитите“ нации, но икономическите интереси винаги са скрити на заден план, според Пали.

Студената война също е само един елемент от всеобхватната хегемонна стратегия на САЩ, чиято систематика е замислена още през 1939 г. от държавния секретар на САЩ Кордъл Хъл и е приложена с помощта на глобалните икономически институции (включително МВФ). След Втората световна война САЩ се опитват да „вържат“⁸⁴⁰ Западна Европа и да предотвратят създаването на обединена европейска армия.

Докато богатите на ресурси страни стават жертва на бруталния военен интервенционизъм на САЩ, Германия и Япония се възползват от него. Но това не може да се каже за Западна Европа, и особено за разделена Германия, която е предназначена за

⁸³⁶ Bailey 1946, S. 521. *Er nennt die Debatte »one of the most heated and moment tous in all American history;« (един от най-разгорещените и разтърсващи моменти в цялата американска история).*

⁸³⁷ Weisberger 1964, S. 138 f.

⁸³⁸ Pally 2008

⁸³⁹ Също Pally 2008

⁸⁴⁰ Б. пр.: Не само са я „вързали“ ами и умствено кастрираха западноевропейците, превръщайки ги в политкоректни дебили!

гладис или огнево поле⁸⁴¹ в евентуалната ядрена война срещу Съветския съюз. Това означава, че в случай на война, щяхме да трябва да платим прескъпо за временния просперитет, който, обслужва американските интереси за печалба, защото проспериращата Западна Европа е и остава желан пазар за продукти на САЩ и финансови трансакции от всякакъв вид.

Настоящият дебат около ратифицирането на споразумението за свободна търговия демонстрира нарастващо критично осъзнаване на глобалните монополни претенции на американските корпорации, които изобщо не са загрижени за „свободата на търговията“, както подсказва евфемистичното име.

Съпротивата срещу хегемонните планове на правителството на САЩ не е нова: Още през юни 1898 г. видни американски граждани, като Карл Шурц, Марк Твен и Андрю Карнеги, основават „Антиимпериалистическия съюз“, за да предотвратят анексирането на Филипините. Те се позовават на американските идеали за самоопределение и ненамеса, подкрепени от доктрината Монро, която провъзгласява доброволното самоизключване от международните политически дела.

Бившият президент на САЩ Джон Куинси Адамс (1767-1848) също напомня на Конгреса на 4 юли 1821 г., Деня на независимостта, че САЩ не трябва да се намесват в чужбина: „...да не търсят чудовища в чужбина, които да унищожат. САЩ са защитници на свободата и независимостта на всички и да защитават само собствените си дела.“⁸⁴² Въпреки предупрежденията на Антиимпериалистическия съюз, на 21 декември 1898 г. във Филипините е установено военно правителство. С анексирането на островите окончателно се установява „Голямата политика“ – завоят към експанзионизъм.

Критикът на империализма, Уилям Г. Съмнър (1840-1910), пророчески предвижда последиците от тази политика: безкрайни войни, продължаващи подготовки за войни, нарастващ правителствен контрол и нарастващи данъци – точно това, което можем да наблюдаваме в САЩ и днес.⁸⁴³

Първият граждански колониален губернатор на Филипините е Уилям Хауърд Тафт (1857-1930), бъдещият президент на САЩ, и встъпва в длъжност на 4 юли 1902 г. – точно в деня на 126-ата годишнина от Деня на независимостта. С цинизъм, който трудно може да бъде надминат, той външно демонстрира мирни усилия, като едновременно се ангажира с изключителна бруталност срещу филипинците, борещи се за свободата си.

През 1899 г. е публикувана политическата поема „Бремето на белия човек“ от покъсния носител на Нобелова награда за литература Ръдиард Киплинг⁸⁴⁴ (1865-1936), със подзаглавие: „САЩ и Филипинските острови“.⁸⁴⁵ В нея британският автор Киплинг описва погрешните политики на белия човек, чиито добронамерени усилия да осигури помощ за развитие на колониалните народи ще бъдат посрещнати само с неблагодарност и ще доведат до собственото му падение. Думите изглеждат като предупредителен отговор на две речи, произнесени в Лондон.

⁸⁴¹ Гладис; „земен насип пред крепостен ров, който е плосък към врага и не се вижда... непокрыт терен (пред крепост)“; www.duden.de/rechtschreibung/Glacid. Той служи на защитниците като огнево поле и предлага на нападателите възможно най-малко прикритие. Спв. <http://de.wikipedia.org/wiki/Glacid>

⁸⁴² Adams, John Quincy: Speech to the U.S. House of Representatives on Foreign Policy (4. Juli 1821); <http://millercenter.org/president/Speeches/speech-3484>; Zugriff am 7. Aug. 2014

⁸⁴³ William G. Sumner, The Conquest of the United States by Spain. In: Yale Law Journal v. 8, no. 4 (Jan. 1899); vgl. Viehrig 2013

⁸⁴⁴ Б. пр.: Смятат Киплинг е от групата на Милнър.

⁸⁴⁵ Erstveröffentlichung in McClure's Magazine 12, Feb. 1899

През май 1898 г. министър-председателят Солсбъри, в речта си пред „Лигата Примроуз“⁸⁴⁶ основана в памет на Бенджамин Дизраели (Рандолф Чърчил, бащата на Уинстън Чърчил е деен нейн член) нарича белите народи „жизнени нации“, а черните колониални народи „умиращи нации“.

През декември британският писател Хюстън Стюарт Чембърлейн (1855-1927) - автор на „Основите на 19-ти век“, стандартен труд за расово-идеологическия антисемитизъм, повтаря твърденията на Солсбъри. Колко грешат тези господа и колко прав е Киплинг.

Американската колониална бюрокрация налага езика си на филипинците във всички области. За несклонните към сътрудничество и неподатливи на обучение, на 1 юни 1903 г. влиза в сила закона срещу бандитизма.⁸⁴⁷ Той позволява сурови действия срещу бунтовниците, които САЩ нарекоха „бандолери“ (бандити). В зависимост от възможността, борецът за свобода става бандит или обратното.

През лятото на 2011 г. станахме свидетели как терористична организация внезапно мутира в съюзник. В Доклада за тероризма в САЩ за 2010 г., публикуван в началото на август 2011 г. „Либийската ислямска бойна група“ (LIFG) все още е посочена като терористична организация редом с Хамас и Хизбула. Въпреки това, от март 2011 г. тя вече се е сражавала заедно с НАТО и е премахната от списъка на ООН за терористичните организации, в края на юни 2011 г.

На 4 юли през 1946 г. САЩ официално предоставят независимост на Филипините, но осигуряват икономическата им зависимост за още 28 години и осигуряват неприкосновеност на свои 23 военни бази до 2046 г.

След терористичните атаки през септември 2001 г. двете страни провеждат съвместни антитерористични учения.

Например, американски специални сили са разположени на Басилан близо до Минданао, за да проведат съгласувани действия срещу ислямистката войнствена нелегална организация в мюсюлманския юг на Филипините, Абу Саяф.

На 17 декември 2013 г. държавният секретар на САЩ Джон Кери посещава Манила, за да обсъди с дългогодишния съюзник, съвместни отбранителни мерки срещу Китай. Кери обещава 40 000 000 долара за укрепването на военноморските сили на Филипините. САЩ разработват рамкови споразумения с Филипините, които засилват тяхното военно присъствие. Те ще се справят „заедно“ с „предизвикателствата пред сигурността“ в този регион.⁸⁴⁸

Скокът на САЩ на световната сцена. През 1898 г., след интерлюдията си като „Грубия ездач“, Рузвелт заявява със задоволство: „Исправени сме предпредизвикателството, че заемаме ново място сред народите на света и сме започнали ново кръщение.“⁸⁴⁹

Първите активни стъпки към установяване на американска хегемония в Карибско море и Централна Америка са военните бази в Куба и анексирането на Филипините. С това САЩ окончателно се утвърждават като велика сила с възможността да отворят

⁸⁴⁶ Б. пр.: В превод „Лигата на игликата“, тъй като това е любимото цвете на Дизраели. Клетвата при постъпването в организацията е „Декларирам с честта и вярата си, че ще посветя своите най-добри способности на поддържането на религията, просперитета на кралството и имперското господство на Британската империя; и че, в съответствие с моята вяроност към суверена на Обединеното кралство, ще насърчавам с дискретност и вяроност гореспоменатите цели, които са цели на „Лигата на игликите“. Мотото е *Imperium et libertas*; печатът - три иглики; и значката - монограм, съдържащ буквите PL, заобиколени от иглики.

⁸⁴⁷ Reconcentration Act No 781

⁸⁴⁸ US-Japan-Philippines-China Tension To Benefit Anglo-US-Japanese Arms Traders, vom 18. Dez. 2013; www.countercurrents.org/ccl81213B.htm

⁸⁴⁹ Weilenmann 1953, S. 77

вратите си към Китай в „Далечния изток“. „Източна Азия е единствената област днес, която скоро ще бъде в състояние да абсорбира всякакъв излишък от производство“, отбелязва историкът Брукс Адамс (1848-1927) през 1900 г. В труда си „Американско икономическо превъзходство“ той допълнително заключава: „Нашето географско положение, нашето богатство и нашата енергия ни правят уникално подходящи да поемем отговорност за развитието на Източна Азия и да я направим част от нашата собствена икономическа система.“⁸⁵⁰

Без да се възползват от китайския пазар, САЩ са застрашени от разпад. Но ако получат достъп до него, те ще бъдат по-значими по сила и просперитет от Англия, и отколкото някога са били Рим или Константинопол. Това е изцяло в съответствие с визията на Рузвелт, който лично благодари на Адамс за книгата.

В Централна и Южна Америка САЩ са готови да се намесят военно, за да защитят интересите си. За Централна Азия трябва да се намери различно решение, тъй като военните възможности за там, все още не са достатъчни. Засега доларът ще осигури подкрепа, докато развитието на силен флот за защита на търговския флот бъде продължено.

Американският империализъм се различаваше от европейския само по своите нюанси. САЩ обаче са много по-добри в прикриването на имперската си политика под чрез чувството си за мисия. За да отворят вратите към Китай завинаги, европейците и американците първо трябва да смажат „Боксерското въстание“ в северната част на страната, китайско движение срещу европейския, северноамериканския и японския империализъм. На 14 август 1900 г. 2000 войници, водени от британския адмирал Едуард Х. Сиймур – англичани, германци, руснаци, французи, американци, италианци, японци и австрийци – завладяват Пекин, за радост на обсадените чуждестранни посолства и за страданието на местното население. Руският командир, генерал Линевиц, игнорира британската заповед за унищожаване на Забранения град. Но той не може да предотврати варварското разграбване на Пекин.

САЩ, в частност, получават огромна плячка. Този съвместен грабеж затвърждава съюза между Великобритания и САЩ.

По време на мандата на Уилям Маккинли (1897-1901), успешната война с Испания, анексирането на Хавайте и демонстрациите в Китай засилват патриотичното съзнание на американците. Според Удо Саутер, по този начин масите губят външнополитическата невинност „с която самодостатъчната им изолация преди това ги е оставила. По-голямата част от американците ентусиазирано я изоставят“. След убийството на Маккинли⁸⁵¹, неговият вицепрезидент Рузвелт полага клетва през септември 1901 г. на 42-годишна възраст като най-младият президент на САЩ до този момента. Той вижда световния мир като застрашен единствено от „варварски народи“, докато цивилизованите нации, ще се съсредоточат върху миротворчеството. Така те трябва превантивно да подчинят своите примитивни съседи.⁸⁵² Американската нация, твърди той, е длъжна безкомпромисно да защитава своите жизненоважни интереси и права. Това включва свободата на движение на американски граждани в чужди страни, стратегически и икономически интереси. Правителството на САЩ трябва непоколебимо да се придържа към тези принципи и не трябва да се страхува от война.

⁸⁵⁰ Beale 1956, S. 177 f.

⁸⁵¹ Б. пр.: Маккинли е прострелян на 6 септември 1901 г. от Леон Чолгош поляк по произход но роден в САЩ, фатагичен анархист, последовател на анархистката, руска еврейка Ема Голдман създава своя организация в САЩ. Президентът е застрелян по време на Панамериканската експозиция в Бъфало, Ню Йорк и умира от прострелната рана на 14 септември 1901 г. Чолгош е осъден на смърт и умъртвен на електрическия стол, на 29 октомври същата година.

⁸⁵² Sautter, 1976, S. 320, 335

Приоритетната политика на Рузвелт в Латинска Америка е насочена към изграждането на канал, свързващ Атлантическия и Тихия океан, или Панамския канал, съществуващ от 1914 г. Американските военни кораби трябва да си спестят 12 000-ния км обходен маршрут около нос Хорн по време на криза. Такъв воден път обаче може да бъде стратегически безопасен само от голяма сила.⁸⁵³

За имперски настроения Рузвелт това може да бъдат само САЩ, на които стратегически важният военноморски път трябва да бъде изцяло подчинен. В писма до Махан и Спринг-Райс, Рузвелт изразява, че се страхува не толкова от Англия, колкото от континенталните европейски сили Германия и Франция, на които, въз основа на свободата на мореплаването, трябва да бъдат предоставени равни права за ползване.

През 1902 г. Сенатът на САЩ – изолационисти и интервенционисти все още балансира, гласувал с малък превес за канала в Панама. Рузвелт е убеден, че проектът ще допринесе за цивилизационното развитие на света, напълно в съответствие с интересите на САЩ. Всички, които се противопоставят на проекта, извършват престъпление срещу благосъстоянието на човечеството, възпрепятствайки прогреса на цивилизацията.⁸⁵⁴

Колумбия обаче, към която по това време принадлежеше въпросната територия, отказва да подкрепи проекта за канала. Дали решителността на Рузвелт не е правилно разбрана? След това той използва цялата си подривна енергия за скандален преврат: с помощта на високопоставени държавни служители той създава революционно движение от служителите на Новата компания за Панамски канал.⁸⁵⁵

На 2 ноември 1903 г., в навечерието на „революцията“, 11 военни кораба неочаквано се появиха край Панама, бързо влизат в пристанището Колон и потапят колумбийската канонерка.⁸⁵⁶ Това бележи началото на политическо престъпление, което представлява една от най-мрачната глава в историята на външната политика на Рузвелт. Само часове по-късно в Панама Сити избухна инсценираното въстание. По същото време американските военни кораби успешно неутрализират колумбийските военни части и само два дни по-късно, на 5 ноември, Панама обявява своята независимост от Колумбия. А ден по-късно САЩ признават Република Панама.

Паралелът с днешния ден е очевиден: След като Косово обяви независимостта си на 17 февруари 2008 г., САЩ признаха страната, която има население от 1,8 млн, само ден по-късно. В нея се намира американската военна база „*Camp Bondsteel*“⁸⁵⁷ и е пресечната точка на потенциални маршрути за нефтопроводи и газопроводи от Близкия изток към ЕС, и на важните транзитни маршрути за хероин от Турция и Афганистан към Западна Европа. Нищо от това не може да се осъществи в сръбската провинция Косово.⁸⁵⁸

След обявяването на независимостта в Панама е извършена истинска измама, целяща да улесни изграждането на канала с дължина 81,6 км. Главната роля е на французина Филип Буно-Варила (1859-1940), бивш главен инженер на граф Фердинанд дьо Лесепс, строителят на Суецкия канал (1869 г.). Установилият се в Ню Йорк инженер бързо е назначен за „извънреден пратеник“ на САЩ в Панама и му са предоставени „правомощия за политически и финансови преговори“. Независима Панама е само на две седмици, когато Бунау-Варила и държавният секретар на САЩ предприемат изне-

⁸⁵³ Bemis 1934, S. 528

⁸⁵⁴ Roosevelt 1951, *Letters II, an Hay*, 14. Juli 1903, S.311

⁸⁵⁵ Dahms 1983, Seite 154

⁸⁵⁶ Sündermann 1960, S. 88

⁸⁵⁷ Базата е наречена „Малкото Гуантанамо“ от комисаря по правата на човека на Съвета на Европа Алваро Гил-Роблес след посещение през 2005 г.

⁸⁵⁸ Sautter 1976, S. 324 Б. пр.: Сърбите там са нагли окупатори, така че въпреки егоистичните си цели, САЩ са подкрепили справедлива кауза!

надваща атака. Те омагьосват света с договора, който предоставя на САЩ вечни права за ползване на канала и зона с ширина от 5 мили от двете страни на брега в замяна на еднократно плащане от 10 милиона долара и годишен лизинг от 250 000 долара.⁸⁵⁹

Бунау умело подкупва най-влиятелните панамски семейства и се обогатява лично изключително много. В замяна той дава на Панама конституция и дизайн на национално знаме, първото от които е ушито от съпругата му.

Марионетното правителство на Панама съобщава, че признава договора, чрез телеграма, преди дори да го е видяло.⁸⁶⁰

Какъв фарс! Само за три дни САЩ успява да отдели провинция Панама от Колумбия и да създаде свой протекторат от нея: зоната на канала като пълноправна колония, а държавата Панама като полуколония. Когато Рузвелт пита за законността на операцията главният прокурор Филандер Нокс, той отговоря весело: „О, господин президент, не позволявайте на такава чудесна операция да страда под прикритието на законност.“⁸⁶¹ Протестите на Колумбия остават нечути.

Президентът Удроу Уилсън, член на Демократическата партия, не е напълно съгласен с действията на Рузвелт; още през първата си година на поста, през 1912 г., той сключва договор с колумбийското правителство. В договора се изразява съжаление за станалото и се предлага обезщетение от 25 мля долара. Разгневеният републиканец Рузвелт обаче, с помощта на приятелите си в Сената, успява да предотврати ратифицирането. Обезщетението най-накрая е изплатено две години след смъртта му, но без предварително предвидената клауза за извинението.⁸⁶²

Така началото на „Американския век“ е белязано от хладнокръвно престъпление.⁸⁶³ От 1905 г. нататък строителството на Панамския канал напредва бързо. Работниците на канала, наети от Карибските острови, които са свикнали с влажния тропически климат, едва издържат тежките условия на труд. 22 000 работници умират от жълта треска и малария, а 5000 загиват от злополуки. Над 260 мля кубически метра пръст са изкопани, достатъчно, за да се построи стена с размерите на Великата китайска стена от Ню Йорк до Сан Франциско или да се издигнат 63 пирамиди с размерите на Великата пирамида на Хеопс в Гиза.⁸⁶⁴

На 15 август 1914 г. или две седмици след избухването на Първата световна война, каналът отваря шлюзовете си. Той свързва двете военноморски пристанища на САЩ: Сан Франциско с Тихоокеанския флот и Ню Орлиънс с Атлантическия флот. „В случай на война, Панамският канал е най-важният военен актив на САЩ. Той дори е наричан най-важната стратегическа точка в целия свят“, съобщава седмично списание на Ню Йорк през август 1915 г.⁸⁶⁵

В съответствие с това значение, зоната на канала е всеобхватно обезопасена военено. Днес САЩ не само „осигуряват“ Панамския канал, но и всички други важни водни пътища в света, като Датския проток, Гибралтар, Босфора и Дарданелите⁸⁶⁶, Суецкия канал, Баб ел Мандел и Ормузкия проток, както и почти 18-км Малакски проток, стра-

⁸⁵⁹ Herzog 1950, S. 217

⁸⁶⁰ R. A. Friedlander: *A Reassessment of Roosevelt's Role in the Panamanian Revolution of 1903*. In: *Western Political Quarterly*, 14/1961, S. 535 f.

⁸⁶¹ Sautter 1976, S. 324

⁸⁶² Franz, Angelika: *Panamakanal. Der große Graben*. In: *Stern* 9/2002, S. 83

⁸⁶³ Б. пр.: *Но пък с полза за корабоплаването в целия свят!*

⁸⁶⁴ Blakelee, George: *Die Zukunft des Panamakanals*; in *Outlook (New York)* vom 25. Aug. 1915 Б. пр.: *Сравненията са прекалени!*

⁸⁶⁵ Charles Emmerson und Paul Stevens: *Maritime Choke Points and the Global Energy System Charting a Way orward Energy, Environment and Resource Governance*; Januar 2012

⁸⁶⁶ Б. пр.: *Босфора и Дарданелите са турски, и не са под контрола на САЩ, тъй като в последните години Турция води собствена политика и се дистанцира от САЩ.*

тегическо тясно място, свързващо Персийския залив и Индийския океан с Южнокитайско море и Тихия океан. Това е най-важният търговски път между Япония и Европа. Всички те имат едно общо нещо: световната търговия с енергоизточниците протича през тези „тесни“ точки.⁸⁶⁷

С подкрепата на НАТО, САЩ могат лесно да „заключат“ Русия и със своите флоти могат да задържат Китай в Южнокитайско море.

Японците спечелват 1-та китайско-японска война (август 1894 г. до април 1895 г.). Те побеждават китайците в Корея, унищожават флота им, окупират Тайван и напредват по-нататък в Манджурия. Стремящите се към глобален престиж САЩ, фаворизират издигащата се Япония, за да смекчат руските експанзионистични амбиции и приветстват руско-японската война (1904/1905) като печеливша трета страна.⁸⁶⁸

Рузвелт казва на своя син по този повод: „Япония играе нашата игра“. През февруари 1904 г. Рузвелт казва на английския дипломат Спринг-Райс, че Русия може да се превърне в заплаха за по-цивилизованите нации в бъдеще, но че САЩ все още нямат достатъчно основания да ѝ обявят война.⁸⁶⁹ Той обаче е убеден, че американците и англичаните, като по-висша „раса“, са способни успешно да противодействат на тази заплаха. Рузвелт дори създава етнологична йерархия: сред „Великите нации“ руснаците се класират най-ниско; те са „готите“, а англичаните и американците – „византийците“. С това той уцелва право в целта, защото Византийската империя поддържа фасадата до края, че е наследник на Рим, не е завладяна от готите и че християнството е основано от Константин.

В това отношение между Византия и САЩ има едно общо нещо: и двете държави са изградени върху една голяма лъжа. Рузвелт със сигурност би се противопоставил категорично на това твърдение. През ноември 1904 г. той се кандидатира за преизбиране и постига най-голямото мнозинство, постигано някога от кандидат за президент. Много граждани на САЩ се идентифицират с младия, динамичен републиканец. За тях той е техният „холандско-американски Наполеон“, когото те следват с ентузиазъм по пътя на целенасочената експанзионистична световна политика. С изменението на доктрината Монро той отменя първоначалната версия от 1823 г., като установява правото на САЩ да се намесват в конфликтите в целия американски континент. Сега, в Латинска Америка, САЩ играят ролята на международна полицейска сила, и Европа стои настрана. Рузвелт информира Сената на САЩ, че в бъдеще ще нахлуе във всяка от двадесетте държави на американския континент, която не изпълнява международните си задължения, без да обявява война.

Днес, повече от 100 години по-късно, латиноамериканските държави започват да се освобождават от оковите си. На 29 януари 2014 г. 33-мата държавни и правителствени глави на Общността на латиноамериканските и карибските държави (CELAC) подписват декларация от осем точки в Хавана, с която провъзгласяват Латинска Америка и Карибите за „зона на мира“. Съединените щати и Канада не са включени. Държавите от CELAC потвърждават своите цели и принципи, залегнали в Устава на ООН и международното право, признавайки, че просперитетът и стабилността в региона допринасят за международния мир и стабилност и че поддържането на мира е основен елемент от интеграцията на Латинска Америка и Карибите и споделена цел.⁸⁷⁰

⁸⁶⁷ Roosevelt 1951, *Letters I*, an Sternberg, 17. Januar 1898, No. 764, S. 764; 28. August 1900, No. 1394, S. 1394

⁸⁶⁸ Theodore Roosevelt jr., 10. Februar 1904, цитиран по Pringle 1931, S. 375, *Letters IV*, No. 2963, S. 724. Изглежда, че Рузвелт е имал намерение, за евентуалното влизане на САЩ във войната на страната на Япония.

⁸⁶⁹ Gwynn 1929, Bd. I, S. 377 f.

⁸⁷⁰ www.zeit-fragen.ch/index.php?id=1711

За американския историк Алфред де Заяс (роден през 1947 г.) този процес е „блестящ пример за целия свят“. Неловкият професор допълнително пита: „Защо не Зона на мира в Южния Пасифик? Защо не в Източна Европа, защо не в цяла Европа?“

Трябва да се отбележи обаче, че когато говорим за мир, не бива да разбираме мира само в тесния смисъл, че не се води война. Трябва да разбираме мира като равновесие, в което структурното насилие вече не съществува, където индивидите и държавите не са изнудвани, където държавите не са принуждавани да вземат определени политически решения, които противоречат на интересите на собствените им народи.⁸⁷¹

Рузвелт със сигурност не би повярвал, че това развитие е възможно. В началото на XX век той се вмъква в ролята на международен полицаи. Винаги, когато едно правителство извършва очевидна несправедливост (срещу интересите на САЩ), САЩ трябва да се намеси.

Неговият девис е „Говорете тихо, носете голяма тояга и ще стигнете далеч“.⁸⁷² Постоянно, но неумолимо, под неговото президентство, американската нация поема по „пътя към хегемонията“. Обвиненията за политиката му на „голямата тояга“ се стоварват върху Рузвелт, но какво от това. През 1905 г. той безгрижно си осигурява от Канада, гранична линия, благоприятна за Аляска, и подлага Сан Доминго на американски финансов надзор със сила.⁸⁷³

До Първата световна война САЩ нахлуват в Латинска Америка многократно, винаги и единствено в интерес на Държавния департамент. Така американските морски пехотинци скоро започват да се наричат войските на Държавния департамент.

Днес, САЩ са си извоювали от позиция на силата, правото да се намесват в световен мащаб. В тази светлина, поправката на Рузвелт, на доктрината Монро е само една важна междинна стъпка.

Великобритания - враг или приятел на САЩ? До началото на XX век Рузвелт гледа на британците като на потенциален враг. В спора за границите на Венецуела той ги обвинява в неуважение към гражданските свободи и морала, когато се появява възможност за териториално разширение или търговски печалби. Това обаче се отнася не по-малко и за самия Рузвелт. Той също не се страхува да говори за предстояща война срещу Великобритания и да заплашва със завладяването на Канада.⁸⁷⁴

Гневът му срещу Великобритания отново пламва по време на преговорите за границите на Аляска (1897-1903). И като президент той обмисля възможността за война и прави тайни военни приготовления.⁸⁷⁵

Малко след това той пише на приятел, че е приятелски настроен към Англия, но това приятелство не бива да се преувеличава.⁸⁷⁶

Постепенно той осъзнава, че Великобритания може да бъде надежден партньор в международните отношения. През декември 1904 г. Рузвелт дори изпитва нюансирано съчувствие, но обяснява, че Англия търси приятелството на САЩ само откакто, Америка е могъща. „Но ако спрем да разширяваме флота си“, добавя Рузвелт, „приятелството на Англия веднага ще охладнее.“⁸⁷⁷

⁸⁷¹ <http://dezayasalfred.wordpress.com; www.ohchr.org/EN/Issues/IntOrder/Pages/AlfreddeZayas.aspx>

⁸⁷² Aus einer Rede Roosevelts aus dem Jahr 1901. Vgl. http://de.wikipedia.org/wiki/Theodore_Roosevelt

⁸⁷³ Dahms 1983, S. 155 und Sautter 1976, S. 325. 1907. Американското право на намеса след това беше официално закрепено в договор; то остана в сила до 1941 г. и след ВОВ е продължено до ден днешен.

⁸⁷⁴ Pringle 1931, S. 167, 290

⁸⁷⁵ Lodge 1925, Bd. I, S. 280

⁸⁷⁶ Pringle 1931, S. 281

⁸⁷⁷ Hays »Open Door notes« vom 6. Sept. 1899 und Zirkular vom 3. Juli 1900; vgl. Griswold 1938, Kap.

Според Рузвелт, страната му трябва да влияе на световната политика и да предотвратява разрушителните международни конфликти в етапите на дипломатическата подготовка. В допълнение към значението за търговията, тази политика има и стратегическо-политически аспект: Тя цели да предотврати възхода на чужда държава.

Затова руският експанзионизъм е разглеждан като най-голямата заплаха за американските интереси в Китай⁸⁷⁸ и баланса на силите в Тихоокеанския Далечен изток. Смята се, че Япония е силата, която може да се противопостави на Руската империя. Забележителните победи над руския колос, обаче карат Рузвелт да се замисли, дали „Страната на изгряващото слънце“ може по-късно да представлява заплаха и за САЩ и техните тихоокеански владения.⁸⁷⁹

Когато победата вече е сигурна и Втора руска тихоокеанска ескадра е унищожена в битката при Цushima на 27 май 1905 г. – от 53-те кораба, напуснали Балтийско море, само три малки крайцера и три разрушителя успяват да избягат на север,⁸⁸⁰ ентусиазмът на Рузвелт осезаемо отслабва, според думите му казани на британския дипломат Спринг-Райс: „Ако японците най-накрая спечелят, не само славяните, но и всички ние ще трябва да се съобразяваме с една нова велика сила в Източна Азия.“⁸⁸¹

За да предотврати получаването на превес на една от враждуващите страни, който може да е опасен за САЩ, американският президент доброволно поема ролята на арбитър и поканва воюващите страни на мирни преговори в Портсмут, Ню Хемпшир, през септември 1905 г.

Рузвелт като посредник между Русия и Япония

Сега той е на мнение, че Русия трябва да бъде запазена дотолкова, доколкото може да обвърже японските сили срещу нея, в бъдеще.⁸⁸²

Скоро обаче става очевидно, че изместването на Русия от Япония, не е изгодно за САЩ, особено след като единствената сфера на влияние на Япония е Тихоокеанският Далечен изток, докато Русия има интереси, които да защитава на няколко фронта.⁸⁸³ 103

Засега, договърът от Портсмут на 5 септември 1905 г. предоставя на Япония пристанището Порт Артур (Ляодун), протекторат над Корея и Южна Манджурия, и половината от остров Сахалин.⁸⁸⁴

Рузвелт обаче се съпротивлява на прекомерните финансови искания на Япония. Русия вече е значително изтласкана назад, а Япония, дори и по-важна в Западния Пасифик, все още не е станала твърде силна. За тези усилия „честният посредник от Портсмут“ е удостоен с Нобелова награда за мир през 1906 г., въпреки че по същество е действал единствено в американските интереси.

За да овладее „Жълтата опасност“, чиято сянка сякаш се простира през Тихия океан чак до Калифорния и Мексико⁸⁸⁵, Рузвелт дори си играе с идеята за война срещу

⁸⁷⁸ An Trevelyan, 9, März 1905. Vgl. Roosevelt 1951, Letters IV, No. 3483, S. 1134

⁸⁷⁹ Potter 1974, S. 275

⁸⁸⁰ Beale 1956, S. 269

⁸⁸¹ Gwynn 1929, Bd. I, S. 473

⁸⁸² Bemis 1934, S. 494

⁸⁸³ Sautter 1976, S. 322

⁸⁸⁴ Dahms 1983, S. 155

Япония и изготвя съответните оперативни планове. „Мирният посредник“ вече вижда врагове и в двете враждуващи страни.

Руският цар смята, че е бил измамен да сключи мир, и в Токио се провеждат анти-американски протестни демонстрации с мълчаливото одобрение на правителството.

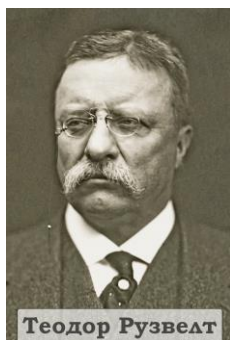
Интервенцията в мароканския конфликт от 1905/06 г. също има стратегически причини. Рузвелт се страхува от предстояща война между Германия и френско-британски съюз. Той гледа на Германия едновременно с възхищение и подозрение: уважава я за активната ѝ външна политика и едновременно с това се страхува от нея като от най-опасен съперник. Но в същото време, се отнася с насмешка към „нервната политика“ и помпозното поведение на кайзера.

Американският писател и сатирик Хенри Л. Менкен (1880-1956) по-късно открива някои прилики между Рузвелт и Вилхелм II: И двамата ценят мощните армии и предпочитат военните флоти; и двамата вярват в стриктното управление у дома и в чужбина; и двамата изискват гражданите да изпълняват гражданските си задължения, но никой от тях никога не споменава човешките права.⁸⁸⁶

И двамата имат твърд стил на говорене. Обръщението на Вилхелм II към войниците му от китайския контингент на 27 юли 1900 г. е добре известен: „Трябва да се бие те срещу хитър, смел, добре въоръжен, жесток враг. Ако се сблъскате с него, знайте че той няма да ви пощади. Няма да бъдете взети в плен.“⁸⁸⁷

Като главнокомандващ, кайзерът напътства експедиционните сили: „Използвайте оръжията си по такъв начин, че в продължение на хиляда години никой китаец да не посмее да погледне накриво германец. ... Дайте пример за дисциплина и мъжество на света.“⁸⁸⁸

Последващото изявление на Рузвелт обаче е малко известно: „Да се дадат на индианците техните ловни територии, означава да се постави нашият континент на разположение на тези рошави диваци: единствената алтернатива която ни остава, е да бъдат унищожени.“⁸⁸⁹

Теодор Рузвелт

Без никога да се задълбочава по-дълбоко в тайните договори и контекста на европейската политика, Рузвелт е убеден, че Франция е фундаментално права в исканията си по време на Мароканската криза. Тя е съюзник на Англия в Съглашението, а Италия признава претенциите на Франция над Мароко.⁸⁹⁰

Рузвелт се е опитва да повлияе на участващите правителства, основно Германия и Франция, като ги подтикне към разбирателство и успява.⁸⁹¹

В резултат на това Франция вече не може да постигне максимално целта си, да постави мароканската армия, полиция и митни-

⁸⁸⁵ Raico, Ralph: *American Foreign Policy - The Turning Point, 1898-1919*, Teil 3, April 1995. In: *The Future of Freedom Foundation*; unter <http://fff.org/explore-freedom/article/american-foreign-policy-turning-point-1898-1919-part-3/>

⁸⁸⁶ Penzler o. J., Bd. 2, S. 209-212. *Abdruck der inoffiziellen Version in Görtemaker 1996, S. 357*

⁸⁸⁷ »Hunnenrede« Wilhelms II. am 27. 7. 1900 in Bremerhaven. Zitiert wie Penzler o.J., Bd. 2, S. 209 ff.

⁸⁸⁸ Б. пр.: Не виждам нищо лошо в думите му, той е напълно прав, китайските въстаници са се държали безобразно с европейците, като избиват жестоко всички които пленят по някакъв повод, така че напътствията му са напълно правилни! Въстанието е трябвало да бъде смазано наистина по най-жесток начин, за назидание на останалите!

⁸⁸⁹ Fernau 1999, S. 187. Б. пр.: Принципно е прав, не може да съжителстват модерна индустриална страна и диваци живеещи в палеолита! Или ще се цивилизоват, или ще загинат.

⁸⁹⁰ Споразумението на Франция с Англия през 1896 г. за Индиите и през 1899 г. за Африка засили френският натиск спрямо Германия. Опитът на Бисмарк за помирение, предлагайки на французите да се установят в Тунис през 1882 г., е неуспешен. Groebe, 1928, S. 312

⁸⁹¹ Bishop 1920, Bd.I.S. 472

чески служби под френско командване и да създаде мароканска държавна банка с френски пари.

През януари 1906 г. на конференцията в Алхесирас мароканските митнически, данъчни и полицейски системи са поставени под контрола на неутрален швейцарски генерален инспектор и испански инструктор. Англия вече може открито да се присъедини към френско-руския съюз.⁸⁹² А Германия е изолирана.

Рузвелт демонстрира сила. От началото на декември 1907 г. до февруари 1909 г., като върховно постижение на своето президентство, Рузвелт изпраща голяма част от новия военен флот да плава по света в зрелищен круиз.⁸⁹³

Вторият най-мощен флот в света след британския, 16 модерни бронирани бойни кораба и крайцери, тръгва от Хамптън Роудс, и под командването на адмирал Робли Еванс отплава през Южна Америка и нос Хорн до западното крайбрежие на Америка, оттам до Австралия и Япония и накрая през Индийския океан и Средиземно море обратно до пристанището на отплаването си.⁸⁹⁴

Кого е трябвало да сплаши тази „Голяма тояга“? Като империалист от школата на Махан, Теодор Рузвелт провежда агресивна външна политика с множество военни операции за „защита на американските интереси“, включително в следните страни: 1901/02 Колумбия, 1903 Хондурас, Доминиканска република, Сирия, Колумбия, 1904 Мароко, Корея, 1905 Доминиканска република, 1906 Куба, 1907 Хондурас. По този начин Рузвелт издига значително позицията на САЩ като световна сила.

Испано-американската война спечелва народа за империалистическата политика и отприщва материални сили, които впоследствие водят до икономически експанзионизъм.

Швейцарският историк Алекс Вайленман не е съгласен, че Рузвелт е планирал американска „империя“ в Западното полукълбо от самото начало: „Той я осъществява, като се възползва от възможностите, предлагани от политиката на САЩ, защото е убеден, че действа в интерес на страната си и следователно в интерес на целия свят, включително и Латинска Америка.“⁸⁹⁵

Рузвелт първоначално не иска да се кандидатира за още един мандат и затова препоръчва бившия си военен министър Уилям Хауърд Тафт за свой наследник. Тафт е трезвен адвокат, също напълно отдаден на имперската политика. С помощта на доларови облигации той насърчава американските икономически интереси и осигурява проникване на пазарите в Централна Америка и Китай. Тези икономически интереси трябваше да бъдат осигурени военно. Тази „доларова дипломация“ ще засегне най-силно Никарагуа. И тук е заложена на карта възможността за около 300-километров воден път между Атлантическия и Тихия океан. За изключителното право да се построи през 1909 г. САЩ предлагат на президента Хосе Сантос Селая, заем от над 15 млна долара за изграждане на трансокеански канал, както и за надзор над финансите и митническите процедури на малката държава Никарагуа.

Неосъзнавайки баланса на силите, той отказва, което отново води до използването на „Голямата тояга“: Бунтът, воден от Адолфо Диас, бивш счетоводител на търговска компания в Питсбърг, и подстрекаван от САЩ, завършва със свалянето на Селая. Диас става президент, приема американския заем като първи официален акт и залага митническите приходи на страната като гаранция за заема, приликите с кризата в Украйна са безпогрешни. Нюйоркските банкери получават контрол над финансите на страната чрез

⁸⁹² Така през август 1907 г. е сформиран Трестранният съюз или Антантата, чиито споразумения са потвърдени от срещата на в Ревал през юни 1908 г.

⁸⁹³ Pringle 1931, S. 409 ff.

⁸⁹⁴ Sautter 1976, S. 322

⁸⁹⁵ Weilenmann 1953, S. 58

митнически инспектор, одобрен от Държавния департамент на САЩ. По същото време в Манагуа е създаден военен гарнизон (който остава там до 1925 г.).

Тъй като населението не е ентусиазирано от тези благословии и марионетката Адолто Диас, на 14 август 1912 г. следва друг десант на американски войски в Никарагуа.⁸⁹⁶ До края на XX век страната е огнище на вълнения.⁸⁹⁷

За да „помогнат на изостаналите“ народи в Мексико, Гватемала, Никарагуа, Колумбия и Еквадор да се изправят на крака и да им донесат „прогрес“ и „демократия“, американските морски пехотинци нахлуват в тези латиноамерикански страни. Президентът Тафт директно изразява истинското намерение на Вашингтон през 1912 г.: „Цялото полукълбо ще бъде наше, тъй като, морално погледнато, то вече ни принадлежи по силата на превъзходството на нашата раса.“⁸⁹⁸

Вместо да подкрепи своя републикански колега, сенаторът Боб Лафолет за президентската номинация, Рузвелт изненадващо се кандидатира сам.⁸⁹⁹ Това разделя републиканците, което е в полза на демократите. През 1913 г. Удроу Уилсън, губернатор на Ню Джърси и университетски професор по политическа икономика, се нанася в Белия дом като президент.

Уилсън и неговите съветници. Удроу Уилсън продължи експанзионистичната политика на Рузвелт. Още през 1907 г. той отправя следната препоръка в лекция в Колумбийския университет: „Ако финансистите са получили отстъпки, тогава те трябва да бъдат осигурени от държавния секретар, дори ако суверенитетът на непокорните държави е грубо нарушен, ако те държат вратите си затворени, тогава трябва да бъдат превзети отвътре.“⁹⁰⁰

Уилсън вижда икономиката като стълб на либералните американски идеали в които вярва. Той дължи политическата си кариера на полковник Джордж Б. Харви, представител на „J.P. Morgan and Co“, който иска да разшири допълнително доларовата дипломатия. Дори тогава Уолстрийт изисква политически решения от отговорните лица, и това влияние със сигурност достигна своя връх до момента с президентството на Барак Обама.

В предизборните си речи, най-важната от които се появи в „The New Freedom“ (Нова свобода),⁹⁰¹ Уилсън ясно и недвусмислено формулира своите политически цели: вътрешна реформа на страната и външна политика на „божествената мисия“.

„Новата свобода“ може да се сравни „с онези бризове, които тласкат корабите на Колумб и носят гордото обещание за успешна възможност за щастие, чието развитие е задача на Америка“.⁹⁰²

С типично пуританско чувство за мисия, Уилсън разпространява „благородната цел“ да направи света безопасен за демокрацията. Той отива дори по-далеч от Теодор Рузвелт и се превръщаше в пионер на американския износ на демокрация и свобода: „Дълг и привилегия на Америка е да облекчи бремето на човечеството в бъдеще и да

⁸⁹⁶ www.amerika-live.de/nicaragua/nicaragua.htm vom 24. Mai 2004 aus: Microsoft Encarta Professional 2002. 1993-2001 Microsoft Corporation

⁸⁹⁷ Б. пр.: През 1914 г. САЩ се отказват от проекта.

⁸⁹⁸ *Le Monde diplomatique* Nr. 7055 vom 16. Mai 2003 (deutsch von Bodo Schulze)

⁸⁹⁹ Б. пр.: Замисълът е на Рокфелер, Морган и bankersките среди свързани с Ротшилд, тъй като Тафт отказва създаването на Федералния резерв. Рузвелт играе в тяхна полза, като регистрира измислената си Прогресивна партия (Партията на лоса, както той я нарича, тъй като фигурата на лос е нейната емблема), за да разедини републиканците и да осигури победата на Уилсън.

⁹⁰⁰ *Junge Welt* vom 11./12. Juli 2003

⁹⁰¹ www.whitehouse.gov/history/presidents/ww28.html

⁹⁰² Wilson 1914, S. 225

покаже пътищата на свободата на целия свят. Америка отсега нататък ще отстоява правото на една нация да ѝ бъде позволено да служи на другите нации по света.“⁹⁰³

Парадоксално обаче, именно Удроу Уилсън – защитникът на правото на народите на самоопределение, извършва военни намеси в Латинска Америка по-често от всеки друг президент на САЩ. Той твърди, че е необходимо „да се научат южноамериканците как да избират добри хора“.⁹⁰⁴

За да приложи принципите си, той довежда приятеля си Уилям Дженингс Брайън (1860-1925) в Белия дом като държавен секретар. Въпреки че няма опит във външната политика, Брайън има още по-голяма вяра в Бога. Сега е ред на търсещите работа. Хенри Моргентау-старши, например подкрепя финансово, президентската кандидатура на Уилсън и сега претендира за посланически пост в Лондон. Опасявайки се, че Моргентау, подобно на други консервативни немско-американски евреи, може да изглежда твърде прогермански настроен, президентът го изпраща като посланик в Османската империя. В Англия Уилсън, за голяма радост на Едуард Грей, назначава за посланик, англофилски настроен журналист Уолтър Хайнс Пейдж (1855-1918).⁹⁰⁵

Борсовият спекулант (б. пр. евреинът) Бернард Барух, по собствените думи на Уилсън, „оказал се дори по-щедър от Моргентау (б. пр. също евреин)“ по време на изборната победа, не иска правителствена длъжност, но като „сив кардинал“ става съветник на президента и има безпрепятствен достъп до него.

Уилсън и "реалният президент в сянка" "полковник" Хаус

Най-важното кадрово решение на Уилсън обаче е назначаването на „полковник“ Едуард Мандел Хаус за негов личен съветник. Хаус се издига до военното звание полковник чрез връзки и богатство, без да е служил и един ден в армията. В романа си от 1922 г. „Филип Дру, администраторът“, той описва идеите си за всемогъщо управление в социалистическа държава. Неговият измислен герой, „Филип Дру“, се застъпва за военна агресия в Европа и планира един вид „принудителна Лига на нациите“. С нов банков закон Дру иска да установи гъвкава парична система и да разруши мощните капиталистически тръстове.⁹⁰⁶

Държавният секретар Брайън по-късно казва, че косата му настръхнала, след като прочел книгата. Той се страхува най-вече, че абсурдните фантазии за власт ще се отразят на президента и че самият той може да превърне в един Дру.

Влиянието на Хаус върху Уилсън е значително, което му спечелва прякора „Помощник-президента“.

В края на април 1913 г. президентът Уилсън получава първото резюме на все още секретния законопроект за централно банкиране, който препраща директно на „полковник“ Хаус, който веднага го представя на Пол М. Уорбърг, с когото остава в тесен контакт дори по време на пътуванията на Уорбърг в Европа.

Общественото мнение е против закона за централното банкиране, помейки предупрежденията на Томас Джеферсън, че подобен акт първо ще ускори инфлацията, а след това, чрез последващата дефлация, ще ограби богатството на гражданите, демонстрирайки удивителна далновидност.

⁹⁰³ Raico 1995, a. a. O.

⁹⁰⁴ Berg, Manfred: Diktator der Welt? Zwischen Monroedoktrin und Weltmission: Eine kleine Chronik der amerikanischen Interventionspolitik. In: Die Zeit 08/2003

⁹⁰⁵ Johnson 1997, S. 649

⁹⁰⁶ House 1912

Хаус вече е обсъдил законопроекта, наречен „Валутна реформа“, с Уорбърг по телефона на 19 декември 1913 г.⁹⁰⁷

Поради постоянния си контакт с Пол М. Уорбърг, Хаус е наричан и от своя биограф Чарлз Сеймор „невидимият ангел-пазител“ на този федерален закон.

Посланик Пейдж пише ентусиазирано до Хаус от Лондон на 20 декември 1913 г., след като законопроектът е приет от Сената: „Всичко е прекрасно; и аз се гордея, че правя и издържам всичко за човека, който държи кормилото на стария кораб в ръцете си. Ако бях живял преди сто години, сега щях да кажа, че това са ръцете на Бога.“⁹⁰⁸

На 23 декември 1913 г. спорният закон влиза в сила с подписа на Уилсън. Бенджамин Стронг-младши става председател на централната банка, Федералния резерв. По време на предизборната кампания Уилсън е обвинен в липса на каквото и да е разбиране по военните въпроси. Но новият президент очевидно се научава бързо: Той одобрява огромни суми пари за ускореното завършване на Панамския канал и неговите военни укрепления, а две години по-късно Уилсън вече планира да построи „най-големия флот в света“.⁹⁰⁹

Благодарение на големите договори за въоръжаване, американската тежка индустрия вече се насочва към оръжейното производство. През 1913 г. 70% от целия износ на оръжие отива за Франция и Англия. Комини димят и удовлетворението нараства. През първата си година на поста Уилсън се преструва, че иска да убеди целия свят в своя пацифистки идеализъм.⁹¹⁰ През втората си година на поста той ще сваля маската.

Хазартните ирачи плетат своите мрежи. През пролетта на 1914 г. президентският съветник „полковник“ Хаус тръгва на дипломатическа мисия в Европа, където на 27 май вечеря с германския външен министър фон Ягов и „военноморския министър“ адмирал фон Тирпиц. Последният повдига тезите на Махан по време на разговора, след което Хаус го обвинява в антибритански настроения и веднага му заявява: „Ако Германия заплаши превъзходството на британската военноморска мощ, тя ще загине“. Точните сравнителни данни за военните кораби, включително техните оперативни възможности, ясно показват, че Германия никога не може, дори в далечно бъдеще да изпревари Англия в световните океани: До 1917 г. са построени само 58 големи кораба (линейни кораби и бронирани крайцери) – възприемани от Англия като „екзистенциална заплаха“ – докато самата островна държава разполага със 138, включително 113 значително по-модерни кораба. Освен това, 55 френски и 41 руски бойни кораба също са били в експлоатация.⁹¹¹

Удивителен анализ на баланса на силите може да се намери в британския „Военноморски годишник“ от 1900 г.: Според него германският флот никога не може да заплаши британското военноморско превъзходство.⁹¹² Световните бази просто не са достатъчни за това. С базите в Кил и Вилхелмсхафен и една-единствена задгранична база, Киаучу в североизточен Китай, океанските морски пътища на британския флот не са застрашени. Хаус със сигурност е наясно с тези връзки, нещо, което днес много историци не могат да приемат.

„Ситуацията е изключителна“, пише Хаус до Уилсън от Берлин два дни по-късно, осъждайки нелепия милитаризъм, който един ден може да ескалира в ужасяващ потоп: „Франция и Русия искат да унищожат Германия и Австрия; Англия обаче не желае пълното унищожение на Германия, защото тогава ще се изправи сама срещу стария си

⁹⁰⁷ House 1926, Bd. I, S. 161

⁹⁰⁸ Също, S. 173 f.

⁹⁰⁹ Dahms 1983, S. 159

⁹¹⁰ Deschner 2000, S. 249

⁹¹¹ House 1926, Bd. I, S. 161, S. 173 f.

⁹¹² Dahms 1983, S. 159

враг Русия. Ако обаче Германия продължи да разширява военноморския си флот, Англия няма да има друг избор. Едно внимателно разбирателство по военноморските въпроси между Англия и Германия е най-добрият шанс за мира. Но това ще е пагубно за САЩ“.⁹¹³

Хаус се чувства по-спокойно в Лондон, отколкото в Берлин. В много дискусии той е придружен от своя приятел, посланик Уолтър Хайнс Пейдж. На 27 юни 1914 г. Хаус и Пейдж вечерят със сър Едуард Грей, на чието съчувствие правителството на САЩ може да разчита, и със специалния британски пратеник сър Уилям Тирел⁹¹⁴. Тирел отбелязва пред Хаус на 13 ноември 1913 г.: „Ако дипломатите от старата школа можеха да ни чуят, щяха да припаднат.“⁹¹⁵

Твърди се, че той допълнително силно настоява пред Уилсън да не предприема преждевременни стъпки за посредничество, преди да е настъпил „подходящият момент“.⁹¹⁶

С обявяването на война от Великобритания на 4 август 1914 г. балансът между петте велики сили на стария свят е заменен от два силно въоръжени противникови блока. Докато армиите и флотите се изправят един срещу друг в битка, американският президент изпраща нота до посланиците си в Берлин, Париж, Виена, Санкт Петербург и Лондон, призовавайки ги да действат „в интерес на европейския мир“.

Уилсън също призовава сънародниците си да мислят по американски и да се откажат от стари лоялности. Само така, те ще стоят далеч от това варварство и ще дадат пример на останалия свят.⁹¹⁷

И американският народ очевидно го вижда по същия начин. От приблизително 95 мили жители, приблизително 1/3 са родени в Европа или имат родители, родени там. Мнозина поддържат емоционален контакт с хората от двата военни блока, но не съчувстват на сложните европейски тревоги и мотиви. Те виждат Стария свят като носител на горда културна традиция.

В предговора към немското издание на книгата си „Републиката“ Уилсън пише: „Американският народ дължи толкова много на интелектуалното облагородаване от Германия, че това ще даде на всеки американец само голямо удовлетворение, ако произведенията на американски автори също намерят разпространение и признание в Германия.“⁹¹⁸ Участието на САЩ във войната изглежда малко вероятно по това време, особено след като думите на Джордж Вашингтон, първия американски президент, са здраво закрепени в колективната памет: „Защо трябва да свързваме съдбата си с която и да е част от Европа и да оплитаме мира и просперитета на нашата страна в капаните на европейските желания, съперничества, интереси и капризи?“

Високият дял на американците от немски или ирландски произход, започва да безпокои някои политици, тъй като той значително надвишава британския дял. Скоро след избухването на войната във вестниците започва да се разпространява пробританска пропаганда, предаваща английската версия за Първата световна война. Оказва се доста изгодно, че британският флот е прекъснал всички германски трансатлантически подводни кабели още в първия ден на войната, което позволява на клеветническите изображения на германски, австрийски и турски „тирани“, разпространявани от антигерманската военна пропаганда, да се вкоренят в американското съзнание.

⁹¹³ Deschner 2000, S. 249

⁹¹⁴ Б. пр.: Тирел е от кръга на Милнър.

⁹¹⁵ Официалната длъжност е „Държавен секретар във Военноморската служба на Райха“

⁹¹⁶ House 1926, Bd. I, S. 249-251

⁹¹⁷ Uhle-Wettler 1996, S. 161 f, 434 fff, Anlage 3

⁹¹⁸ Naval Annual 1900, S. 2 ff. und 429 ff, no F. Uhle-Wettler 1996, S. 435 f.

Например, на 11 август лондонският вестник „Таймс“ цитира „очевидец“, който твърди, че е „видял германски войници да отрязват ръцете на бебе, което се е вкопчило в полата на майка си“. Само пет дни по-късно „Таймс“ предлага друга лъжа: „Те режат ръцете на малките момчета, за да няма Франция повече войници.“⁹¹⁹

Германската контраагитация, с оскъдните си прессъобщения, основани на няколко слаби радиопредавания, не успява да противодейства на този поток от лъжи.⁹²⁰ Слабите и отъслечни германски пропагандни дейности също има много пагубно въздействие: военното и вътрешното министерство, Генералният щаб, външното министерство и другите ведомства поддържат свои собствени отдели. Британците обаче вече имат централизирано „Бюро за военната пропаганда“ от август 1914 г. нататък.

Английският прессекретар сър Гилбърт Паркър по-късно дава откровен разказ за дейността си в САЩ: „На практика с избухването на войната аз станах отговорен за британските връзки с обществеността в САЩ. ... Разпространихме 360 английски вестника на американски издатели на списания. Установихме контакти с английски войници, уредихме интервюта и разпространихме материалите си до голям брой обществени библиотеки, клубове на YMCA (Християнски съюз на младите хора), университети, колежи, исторически дружества.“⁹²¹ Освен това 4500 „агенти по връзки с обществеността“ от фондация „Лорд Нортклиф“⁹²² осигуряват все по-пробритански нагласи сред американците.

Полковник Хаус и адмирал Махан следят с интерес развитието на войната. На 13 август 1914 г. Махан анализира ситуацията пред тогавашния помощник-министър на флота Франклин Д. Рузвелт: „Планът на Германия е да победи (противниците си) незапно чрез концентрирана подготовка и импулсивно действие. Ако германците победят Франция и Русия на сушата, те ще получат глътка въздух, която ще им позволи да изградят военноморска сила, сравнима с тази на Англия. В този случай светът ще се сблъска с военноморска сила... пълна с алчни и експанзивни амбиции.“⁹²³

Това е силен мотив за по-късното обявяване на война на Германия. Но засега Уилсън следва курс на „партизански неутралитет“ и умело маневрира между различаващите се интереси, на индустрията и Уолстрийт. На 19 август той провъзгласява „Декларацията за неутралитета“ пред Конгреса на САЩ и едновременно с това призовава сънародниците си да бъдат „безпристрастни в мисли и действия“.⁹²⁴

За да се осигури британската военноморска блокада, която цели да прекъсне доставките за зависимите от внос Централни сили, между Шетландските острови и Южна Норвегия, в Ламанша близо до Дувър, са разположени мини и патрулни кораби. Тези „спомогателни крайцери“ вече са способни да нанесат пълен бордов залп. За значително превъзхождания по численост германски флот, атаката срещу блокадния пръстен е изключително рискована. Индивидуалните сблъсъци на двата флота завършват с германски поражения в битките край Хелголанд (28 август 1914 г.) и Догер Банк (24 януари 1915 г.). Германските военни и търговски кораби в отвъдморски води са бързо унищожени или заловени от Антантата. Докато останките от любимия флот на кайзера засега остава в безопасни пристанища, германското военноморско ръководство разчита на минната и подводна война. Като контрамярка, през октомври 1914 г. са издадени

⁹¹⁹ House 1926, Bd. I, S. 235, S. 176

⁹²⁰ Tansill 1939, S. 344

⁹²¹ Hedin 1943, S. 124: *Свен Хедин посочва доклад на тогавашния френски министър Аното, според който Франция е обмисляла мирно предложение към Германия през есента на 1914 г.; американският посланик в Париж обаче го е съветвал да продължат войната и е казал, че САЩ ще влязат във войната по-късно.*

⁹²² Б. пр.: *От групата на Милнър, собственик на „Таймс“.*

⁹²³ Wilson, 1913, S. III

⁹²⁴ Dulles 1957, S. 9

заповеди на капитаните на британски търговски кораби, които са несъвместими с правилата за водене на морска война⁹²⁵. Предаването на кораби на вражески подводници е забранено под заплахата от наказание.⁹²⁶

Битката трябва да се води с бордови оръдия и като последна мярка подводницата трябва да бъде таранирана, за да може, според Чърчил, „да се възпрат германците от повърхностни атаки. Потопената под вода подводница трябва да разчита на подводни атаки, и свързания с това риск да обърка неутрални кораби с британски кораби и да изпрати неутрални екипажи на смърт, като въвлече Германия в конфликт с други големи сили“. Доста цинично изчисление!⁹²⁷

През 1914 г., въпреки блокадата, големи пратки суровини продължават да достигат до германските пристанища. Британците затягат разпоредбите на блокадата. Списъкът със стоки, подлежащи на конфискация, е разширен и дори хранителните продукти са класифицирани като военни стоки. Те подлежат на конфискация, ако се транспортират на неутрални кораби, което е грубо нарушение на действащото международно военное право и следователно противоречи на международното право. Грей вече е поставил и памука в списъка на абсолютната контрабанда⁹²⁸, което води до драматичен спад в износа от южните щати.

Липсата на протести от американски износители на памук предполага, че Уилсън знае предварително за тази мярка и че Грей е уверен в американската подкрепа.⁹²⁹ Загубите са все повече от компенсирани от парите на Антантата, имаща огромна нужда от американските оръжия, които щедро закупува. Дори когато британската блокада е допълнително затегната на 2 ноември 1914 г. и цялото Северно море е обявено за военна зона в нарушение на международното право, Уилсън предлага само половинчати протести. Но сигнализира на Грей, че САЩ ще бъдат снисходителни към британските престъпления срещу международното право.⁹³⁰

„Пънч“ 1916 г. САЩ въоръжават Англия

Други американски политици, като Уилям Брайън, Робърт Лафолет и Чамп Кларк, искат спазване на закона и строг неутралитет. Трябва да кажем, че официалните протести срещу британските престъпления служат само за успокояване на обществеността и германците. Не трябва да има съмнение за неутралитета на САЩ.

Данните за износа обаче доказват обратното: между 1914 и 1916 г. приходите от износ за Германия спадат от 345 млн. долара на 2 млн. долара, докато Великобритания, Франция и Италия значително увеличат вноса си от САЩ: печалбите се увеличават от около 800 млн. долара на 2,6 милиарда долара през 1916 г.⁹³¹

Всъщност американската икономика бойкотира Германия и подкрепя Антантата. В допълнение към селскостопанските продукти, износът включва петрол, въглища и

⁹²⁵ Schultze-Rhonhof 2003, S.55

⁹²⁶ Dahms 1983, S. 162

⁹²⁷ Б. пр.: Но напълно в стила и мирогледа на военнопредстъпника Чърчил.

⁹²⁸ Gaffney 1930, S. 10

⁹²⁹ Bavendamm 1989, S. 564

⁹³⁰ Sautter 1976, S. 328

⁹³¹ Законът за морската война определя правилата, уреждащи кога стоки, които не предназначени за война, но са потенциално подходящи, като коне, корабостроителни материали, въглища, храна, пари, и др., могат да бъдат конфискувани по време на военни действия:

<http://de.wikipedia.org/wiki/Konterbande>; достъп на 11 август 2014 г.

дървен материал за миннодобив, желязо, стомана и алуминий, автомобили Форд и автомобилни гуми, оръжие и военно оборудване, и преди всичко боеприпаси.

Компанията „Du Pont“ покрива 40% от нуждите на съюзниците и според по-късни проучвания е спечелила над 265 млн долара от това. Приходите от износ на американски взривни вещества скачат от приблизително 6 млн долара на 803 млн долара между 1914 и 1917 г.⁹³²

Държавният секретар Брайън първоначално постига забрана за износа на частен капитал за воюващите страни, „защото това противоречи на истинския неутралитет“, но в края на 1914 г. Уилсън се поддава на натиска на плутокрацията.⁹³³

Тъй като капиталовите инвестиции обикновено се обезопасяват срещу загуби чрез военни операции, те често застрашават мира, както вече показват събитията в Никарагуа, Мексико и Сан Доминго. Ако военни операции вече се провеждат в колониите по тази причина, огромните капиталови инвестиции в Антантата също трябва да бъдат съответно обезопасени. Поражението на Антантата ще доведе до фалит на Уолстрийт. Така американските войски неизбежно трябва да донесат победа.

През 1915 г. германското правителство протестира пред Вашингтон от толерантността към износа на оръжие за воюващите сили, твърдейки, че той е от полза изключително за Антантата и следователно нарушава американския неутралитет. Правителството на САЩ признава, че износът на оръжие за воюващите страни е ненеутрален акт, и елегантно се извинява: Предвид обстоятелствата, доставките на оръжие могат да се разглеждат само за Антантата, тъй като забраната ще навреди само на Антантата. Германското правителство обаче цитира Уилсън, който още през февруари 1914 г. е оправдал забраната за доставки на оръжие за страните в гражданската война, воюващи помежду си в Мексико, с мотива за неутралитет.⁹³⁴

Но това не е така в Първата световна война от самото начало. През януари 1915 г. отговорният държавен секретар на САЩ, Уилям Дж. Брайън, иска да пътува до Европа, за да оцени ситуацията, като се абстрахира от британската пропагандна мъгла. Но Уилсън изпраща Хаус, който открито изразява радостта си от ужасите на британската блокада и свързаните с нея страдания в Германия.⁹³⁵

След завръщането си пет месеца по-късно той триумфално уверява Уилсън, че Грей и британското правителство ще игнорират или отхвърлят всички германски предложения за компромисен мир и ще се стремят към окончателното унищожение на съвременна Германия.⁹³⁶ Официално Великобритания смята за грешка да не я е унищожила още през 1870 г. Сега те искат да компенсират това с помощта на САЩ.

Междувременно военноморската война става все по-ожесточена. Британското адмиралтейство дори нарежда в случай на бойни операции незабавно да се стреля по белите знамена и „безполезните“ оцелели да бъдат ликвидирани.⁹³⁷

На 4 февруари 1915 г. адмирал Хуго фон Пол публично обявява водите около Великобритания и Ирландия, включително целия Британски канал, за военна зона и обявява, че от 18 февруари всички вражески търговски кораби в тази област ще бъдат унищожени с възможно най-голямо уважение към екипажа и пътниците. Поради бри-

⁹³² Neilson 1915. Уилсън се отказва от мястото си в Камарата на общините през 1914 г. в знак на протест срещу агресията на Грей срещу Германия и емигрира в уж неутралните САЩ.

⁹³³ Deutsches Historisches Museum: Die Seeblockade:

<http://dhm.de/lemo/html/wkl/kriegsverlauf/seeblockade-de/index.html>

⁹³⁴ Dahms 1983, S. 161: Според Дамс американският износ за Западна Европа се е увеличил от около 800 млн долара (1914 г.) до около 3 милиарда долара (1916 г.), докато приходите от износ в търговията с Централните сили са спаднали от 169 млн долара (1914 г.) до 1,2 млн долара (1916 г.);

⁹³⁵ Sautter 1976, S. 330

⁹³⁶ Dahms 1983, S. 162

⁹³⁷ Helfferich 1919, S. 313

танското пренебрежение към белите знамена, дори неутралните кораби вече не са в безопасност.⁹³⁸

Впоследствие около 20 подводници са разположени в Северно море, Ламанша и „Западните подходи“. Уилсън приема това развитие за заплашително. Сега силите на Антантата също допускат неутрални товарни кораби да преминават само при определени условия и често конфискуват корабите и товарите, игнорирайки протестите.⁹³⁹ 158

В нота германското външно министерство настоява пред САЩ да държат гражданите и стоките далеч от вражеските кораби.

След това Грей пита Хаус: „Какво ще направи Америка, ако германците потопят пътнически кораб, превозващ американски туристи?“ Съветникът на американския президент отговоря: „Това ще ни вкара във война.“⁹⁴⁰ Не след дълго се случва и първият инцидент между САЩ и Германия.

Инцидентът с „Лузитания“ – военна жертва или случайна щета? Луксозният лайнер „Лузитания“ подобно на своя близък „Мавритания“, продължава публично да се счита за пътнически кораб, въпреки че още през 1914 г. е официално посочен като „спомогателен крайцер в резерва на Кралския британски флот“. И двата кораба се появяват в „*Taschenbuch der Kriegsflootten 1914*“ на Вейер като „вероятни спомогателни крайцери“ с допълнението „*Kriegsarmierung 12-15*“ (= 12 оръдия с калибър 15 см всяко).⁹⁴¹ 161 Командирите на подводници използват тези наръчници, за да идентифицират корабите, затова и двата кораба винаги са в опасност да бъдат атакувани без предупреждение.⁹⁴²

Непозволеното използване на „Лузитания“ подтиква дългогодишния ѝ капитан, Даниел Дау, да подаде оставка през март 1915 г. На 30 април 1915 г. новият капитан, Уилям Томас Търнър, докладва за готовността на „Лузитания“ да отплава от Специалния щаб на Адмиралтейството в Ню Йорк и получава заповеди да зададе курс към юго-западния бряг на Ирландия, с Ливърпул за нейна крайна дестинация.

Въпреки че САЩ все още са официално неутрални, те използват граждански пътнически параходи за транспортиране на оръжейни пратки до Англия, в явно нарушение на международните конвенции. Товарът трябва да бъде добре скрит. Има четири различни версии на товарните документи, които определено са фалшифицирани.

Германия е наясно с тази злоупотреба, така че германското посолство съветва хората да не се пътува като пътници на „Лузитания“ в „Ню Йорк Таймс“ и 50 други ежедневника. Въпреки това, корабът отплава от Ню Йорк на 1 май 1915 г. с 1258 пътници, 701 членове на екипажа и приблизително 8200 товарни сандъка с различни военни боеприпаси на борда.

На сутринта на 7 май тя достига южния бряг на Ирландия при трудни метеорологични условия, след като е предупредена за опасността от подводници, чрез предварителни радиосъобщения. Търнър не знае нищо за безопасния северен маршрут до Ливърпул, който е разчистен няколко дни по-рано, тъй като Адмиралтейството необяснимо не го е информирало. Любопитно е също, че британският крайцер „Юноер“, който трябва да ескортира

⁹³⁸ Effenberger 2005, S. 166

⁹³⁹ Hoggan 1979, S. 452

⁹⁴⁰ Befehl P. R. O.: ADM/116/1359 vom 23. Dez. 1914. Vgl. Simpson 1972, S. 46

⁹⁴¹ Layton 2007, S. 162

⁹⁴² Също, S. 163

„Лузитания“ от Фастнет Рок в южния край на Ирландия, е получил неочаквано заповед да прекрати пътуването и да се върне в Куинстаун (сега Коб) следобед на 5 май.

Със заповедта от 7 май също да акостира в Куинстаун, „Лузитания“ е насочена директно към торпедните тръби на германски подводници.

Полският историк Януш Пекалкевич (1925-1988) обобщава това, когато пише, че британското адмиралтейство е искало да провокира врага⁹⁴³ към действие, което ще въвлече САЩ във войната.⁹⁴⁴

Около 15,00 ч. торпедо, изстреляно от U-20, удря борда на „Лузитания“. Дупка с размери приблизително 18 метра² позволява на 1000 тона вода в секунда да навлизат в кораба, причинявайки му наклон от 15°. ⁹⁴⁵

След втора експлозия „Лузитания“ потъва на дъното на Ирландско море само за 18 минути. Поради сериозния наклон на водата, не всички спасителни лодки могат да бъдат използвани. Много пътници отчаяно скочат в студеното море, с температура на водата само 4°C и загиват почти веднага, а помощта идва твърде късно за 1198 души. Дори днес предисторията на инцидента и ролята на Чърчил остават загадка. Дали това се дължи на инцидент при предаването на информация или е умишлено? Все още не са предоставени документални доказателства за нито едното, нито другото твърдение. Как е възможно? Всички документи остават секретни.

Документирано е, че през декември 1914 г. Британското адмиралтейство успява да декодира радиосообщения от германския флот. Резултатите са предадени лично на Чърчил. Два дни преди потъването, той получава обяснение за точното местоположение на U-20. Германската подводница е близо до мястото, където „Джуно“ трябва да поеме ескорта на „Лузитания“. Капитан Търнър, който плава към предполагаемата точка на среща, както е указано, дори не е информиран, че крайцерът е отзован. Въпреки това, „Лузитания“ получила само закъсняло известие от щаба на флота в Куинстаун, че U-20 е потопила два други британски кораба при Фастнет.

На сутринта, в деня на този трагичен ден командир Джоузеф Кенуърти е бил на смяна в шурмовата зала на Адмиралтейството. В оригиналния ръкопис на книгата си „Свободата на моретата“ (1927 г.) той отбелязва: „Лузитания е умишлено изпратена, със значително намалена скорост и без ескорт, в зона, за която е известно, че има подводница.“ Думата „умишлено“ впоследствие е премахната от печатното издание по искане на Адмиралтейството. Още преди потъването Кенуърти получава заповед от Чърчил да представи меморандум за потъването на океанския лайнер с американски пътници на борда.⁹⁴⁶

И само два месеца преди бедствието Чърчил заявява в меморандум: „Исключително важно е да се привлекат неутрални кораби към нашия крайбрежен регион, за да се включат САЩ в конфликта с Германия... и ако някои кораби тогава изпаднат в затруднение, толкова по-добре.“⁹⁴⁷

Днес дори авторите на „Енциклопедия Британика“ вече не се съмняват, че „Лузитания“ е била натоварена с пушечни боеприпаси и шрапнелни снаряди. Освен това, те признават, че германците са се чувствали оправдани да атакуват кораба, който според тях служи на военните цели на врага. Фактът, че атаката е без предупреждение, се разг-

⁹⁴³ Т.е. „Лузитания“ е използвана за примамка, стръв, мюре, и жертвана съвсем умишлено, нещо напълно типично за военни престъпниците Грей, Чърчил и др. от кръга на Милнър! Очевидно нещата са договорени с Грей, при посещението на Хаус в Лондон.

⁹⁴⁴ Piekalkiewicz 1995, S. 274

⁹⁴⁵ Leja, Michael: Das Geheimnis der zweiten Explosion. In: ZDF-Discovery - die Welt entdecken vom 20. Jan. 2004; unter: <http://zdf.de/ZDFde/Inhal t/23/0,1872,2097527,00.html>

⁹⁴⁶ Simpson 1987, S. 150

⁹⁴⁷ Също

лежда в контекста на мерките и инструкциите на Британското адмиралтейство.⁹⁴⁸ Това мнение се споделя и от професор Карол Куигли.⁹⁴⁹

Катастрофата край ирландския бряг шокира света. Пропагандните отдели се навърлят върху драмата и подбуждат омраза срещу „варварската Германска империя“, която „заплашва цивилизования свят“. Например, „*New York Nation*“ нарича потъването акт, „за който хун би се изчервил, турчин би се засрашил, а пират в мавритански води би се извинил“.⁹⁵⁰

Първите антигермански демонстрации се провеждат в САЩ. Бившият приятел на Германия и бивш президент Теодор Рузвелт призова за война срещу Германия. И на 8 май посланикът на САЩ Уолтър Хайнс Пейдж телеграфира до президента Уилсън от Лондон: „Свободно изразеното официално мнение е, че САЩ трябва да обявят война, ако не искат да загубят уважението на европейците... Ако САЩ влязат във войната, това ще има морален и физически ефект, който бързо ще доведе до мир и ще даде на САЩ голямо влияние за прекратяване на войната, преустройство на света и предотвратяване на друга война.“⁹⁵¹

Ден по-късно Хаус също изпраща телеграма от Лондон: „САЩ вече достигна кръстопът, където трябва да избере или цивилизована, или нецивилизована война. Вече не можем да останем неутрални зрители. Нашите действия в тази криза ще определят действията ни след войната, и като траен актив, ще ни позволят да влияем на хуманитарните споразумения.“⁹⁵²

Франклин Д. Рузвелт (бъдещият президент), заместник-министър на военноморските сили и далечен роднина на Теодор Рузвелт, също призовава президента си да започне война срещу Германия. Уилсън обаче остава предпазлив, отговаряйки: „Ще ви кажа нещо, което не мога да кажа публично. Искам да покажа не само на историята, че използвахме всички дипломатически средства, за да се предпазим от войната и че войната ни е умишлено наложена от Германия, и искам да мога да застана пред съда на историята с чисти ръце“.⁹⁵³

На заседанието на кабинета на 11 май 1915 г. Уилям Дж. Брайън не успява да се наложи със своите миролюбиви възгледи и противно на убежденията си, най-накрая се съгласява на „Първата нота за Лузитания“ – при условие че в печата бъде публикувано смекчаващо изявление. Президентският съветник, военният министър и други политици се намесват и на 13 май Уилсън моли Брайън да оттегли декларацията.⁹⁵⁴

На 15 май „нотата за Лузитания“ е изпратена на Германия без никакви помирителни изменения. В нея САЩ безусловно настоява за правото на своите граждани да плават на всеки кораб, включително на въоръжените търговски кораби на воюваща сила. Германското правителство вече не може да храни никакви илюзии за неутралитета на САЩ. Берлинският „Фьосише Цайтунг“ остро коментира лицемерието на американските искания: „... Отговорността за смъртта на толкова много американски граждани, за която всички в Германия дълбоко съжаляват, е на американското правителство. То позволи американците да бъдат използвани като щит на английската контрабанда. САЩ се сотавиха да бъде лекомислено използвани от Англия. И сега, вместо да държат Англия отговорна, те изпращат нота до германското правителство“.⁹⁵⁵ Международното право не предостави основание за позицията на Съединените щати, че животът на аме-

⁹⁴⁸ <http://britannica.com> am 27. Mai 2004

⁹⁴⁹ Quigley 1966, S. 250 f.

⁹⁵⁰ Preston 2004, S. 8

⁹⁵¹ Hendrick 1925, S. 239

⁹⁵² House 1926, Bd. I, S. 434

⁹⁵³ Dietl 1996, S. 412

⁹⁵⁴ Bavendamm 1993, S. 49

⁹⁵⁵ Vössische Zeitung, Abendausgabe vom 18. Mai 1915

рикански гражданин е неприкосновен, дори ако е на борда на воюващ кораб, независимо от класификацията му. Дори Англия беше предупредила собствените си граждани по време на Руско-японската война да не пътуват с кораби на воюващи сили. Освен това собствениците и отговорниците за „Лузитания“ бяха нарушили раздел 8 от Правилника за пътниците от Морския кодекс на Съединените щати, който забранява превоза на каквито и да е взривни вещества на пътнически кораби.⁹⁵⁶

Официалният отговор на Германия представя тези аргументи и изразява съжаление за смъртта на жертвите и предлага обезщетение. Берлин обаче отказа да признае потъването като „незаконно деяние“.

Атаката на U-20 е оправдана, след като фактите са установени, като доказателство са приложени фотокопия на заповедите, издадени на британските търговски кораби, заедно с коментар за историята и въоръжението на кораба.

Заместникът на държавния секретар Брайън, Робърт М. Лансинг, обаче заявява на президента Уилсън, че тези копия са нелепи фалшификати и следователно разследването е неоправдано. Брайън послушно назначава комисия, която да разследва дали германските обвинения са верни и дали „Лузитания“ наистина превозва военни боеприпаси. Уилсън обаче оттегля доверието си в него, въпреки че остава на поста си до първите дни на юни. Оттогава нататък разпаленият англофил Лансинг се ползва с вниманието на президента.⁹⁵⁷

Още на следващия ден, след като разглежда товарителните документи, се оказва, че „Лузитания“ наистина превозва оръжия на борда. Уилсън обаче нарежда съответният доклад да бъде запечатан в тайните архиви на Министерството на финансите на САЩ и да бъдат премахнати записите, съдържащи показания на оцелели моряци и пътници.⁹⁵⁸

Заедно с Лансинг той изготвя нота с която отговаря, като отхвърля всички германски обвинения. Брайън отказва да я подпише и подава оставка на 8 юни 1915 г.

Той се надява да изпрати съобщение. Само два дни по-късно, новият държавен секретар Лансинг повтаря искането за гаранции за безопасността на американските граждани на невъоръжените търговски кораби във „втора нота за Лузитания“ до германското правителство.

„Полковник“ Хаус, който е в Лондон по време на инцидента, предоставя проникателни прозрения в своя дневник от 9 май „Според него САЩ вече не могат да останат неутрален наблюдател. „Струва ми се ясно, че Лузитания е просто първият от поредица инциденти, а ще последват и други.“⁹⁵⁹

Два дни след телеграмата си до Уилсън, в която го призовава да влезе във войната и да я прекрати бързо, той продължава да пророкува: „Следващото им действие най-вероятно ще бъде потъването на американски пътнически лайнер, позовавайки се като оправдание за транспортирането на боеприпаси и предупреждението си да не се изпращат кораби в опасните зони.“⁹⁶⁰

Хаус, заедно с приятелите си от „Тайния елит“ Грей, Кичънър и Балфур, смятат че влизането на САЩ във войната е от съществено значение.

На 12 май 1915 г. той се среща с лорд Кичънър във Военното министерство, който споделя вижданията си с Хаус: „Със съюзнически американски войски няма да се нуждаем от френски сили на Западния фронт и можем да ги използваме като резерв.“⁹⁶¹

⁹⁵⁶ Simpson 1987, S. 224 f.

⁹⁵⁷ Sedlmaier 2003, S. 244

⁹⁵⁸ Lusitania-Affare: Schmutziges Geschäft. In: Der Spiegel 45/1972

⁹⁵⁹ House 1926, S. 433

⁹⁶⁰ Също, S. 434

⁹⁶¹ Също, S. 436

На 14 май Хаус се среща на обяд с Грей, който е готов, при определени условия, частично да облекчи блокадата, наложена на Германия, тъй като загубите от подводната война са достигнали тревожни нива.

След това Хаус информира своя президент за тайния договор, сключен между Италия и съюзниците на 26 април 1915 г., според който Италия, формално съюзена с Централните сили, сега ще влезе във войната на страната на Антантата.⁹⁶² И Италия обявява война на Австро-Унгария на 24 май 1915 г. (срещу Германия на 11 август 1916 г.).

Обратно у дома, на 16 юни Хаус прави нов аванс към Лансинг, своя „духовен съюзник“, и иска той да изясни на президента неизбежността на войната с Германия.⁹⁶³

Въпреки това, ще минат 22 дълги месеца, преди по-голямата част от американската нация да се убеди в необходимостта от влизане във войната.

На 21 юли Уилсън информира правителството на Германия с протестна нота, че отсега нататък САЩ ще разглеждат нарушенията на неутралните права от страна на германските командири на подводници, ако те засягат американски граждани, като умишлено неприятелски действия.

Вълненията около мистериозните Q-кораби. Дипломатическите отношения с Германия все още се поддържат. Това се дължи на посланика граф фон Бернсторф, който действа помирително във Вашингтон. Но другата причина, е военните престъпления извършени от британския „мистериозен кораб“ „Баралонг“, които стават известни през септември 1915 г. и възмущават американското население, и се пръвърщат в решаващият фактор. Уилсън и Лансинг засега са принудени да действат тактично.

Какво всъщност е станало? Потапянето на британски кораби от германски подводници край северозападния бряг на Франция, близо до Хавър, дава на Чърчил идеята да устрои капани за германците с кораби-примамки, така наречените Q-кораби или мистериозни кораби.⁹⁶⁴ „Капаните за подводници“ са търговски кораби, обслужвани от британски моряци и оборудвани с камуфлажни оръдия, плават край бреговете на Ирландия, Великобритания, Шотландия и Франция, но също влизат и в Средиземно море.⁹⁶⁵

Един от тях, „Баралонг“, привлича вниманието на света на 19 август 1915 г. Той е командван от командир Годфри Хърбърт, самият бивш подводничар, известен като независим човек със склонност към „неконвенционални методи“. В този ден „Баралонг“ патрулира западните части на островите Сили, когато е прихванат сигнал за бедствие от британския товарен кораб „Никозия“. Корабът е прихванат от гер-

манската подводница U-27, а екипажът, включително 8 американски граждани, е получил заповед да се качи на спасителните лодки, преди корабът да бъде потопен.

Товарният кораб идва от САЩ и превозва военни материали за британската армия. Междувременно „Баралонг“, под фиктивен флаг на САЩ и фалшивото име „Юли-

⁹⁶² Също, S. 432

⁹⁶³ Също, S. 433

⁹⁶⁴ Copley, J. D.: The Q-Ships. In: Army Quarterly and Defence Journal 12, Nr. 4, S. 459

⁹⁶⁵ Bridgland 1999, S. 20.

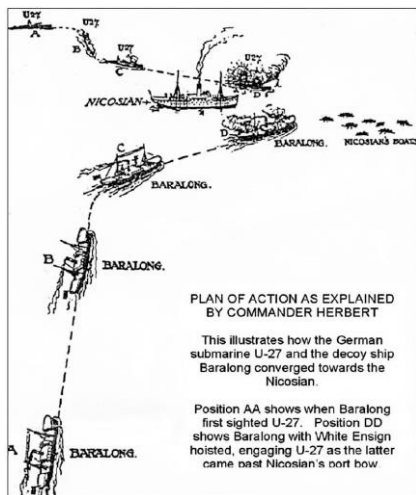
сис С. Грант“, предпазливо се приближава до мястото на инцидента, опитвайки се да се приближи до обсега си на стрелба.⁹⁶⁶

Командир Хърбърт вдига международния флаг за бедствие: „СОС“, като още един знак за „искрените“ си намерения. Безпрепятствено „Баралонг“ умело се плъзва зад „Никозия“, чийто 36-членен екипаж вече е в лодките. Когато U-27 насочва оръдията си към изоставения товарен кораб, Хърбърт приготвя аръдието си и веднага изстрелва 34 12-килограмови снаряда в подводницата, която бързо потъва. Удивително, 12 членове на екипажа успяват да се спасят и да доплуваха до „Никозия“, който не е потънал. Хърбърт веднага заповяда да се открие огън по тях; някои са убити на палубата на „Никозия“. Очевидци съобщават, че лейтенант-командир Вегенер е последният, прострелян във водата, с вдигнати ръце в знак на капитулация.

Съдбата на германската U-27 е разпространена от американски вестници. Моряците от „Никозия“ подават жалба до консула си в Ливърпул, относно хладнокръвното убийство на германските моряци⁹⁶⁷ и публикуват подробностите за инцидента след завръщането си в САЩ.⁹⁶⁸

Британското адмиралтейство обаче отрича всякакви нарушения от страна на командир Хърбърт, и дори демонстративно награждава капитана на „Баралонг“ с Кръста за отличителна служба.⁹⁶⁹

През пролетта на 2000 г. академичният доклад „Q-корабите през Първата световна война“ е представен в Колежа по командване на ВВС и Университета на ВВС, във ВВС база Максвел в Алабама, който потвърждава (б.пр. тенденциозно), че капитанът на „Баралонг“ е действал законно.⁹⁷⁰

Президентът Уилсън не знае какво да прави. „Полковник“ Хаус обаче успява многократно и успешно да го насочи към войната. Той описва Германия като дивашка нация, и риторично пита Уилсън дали не е необходимо тя да бъде обуздана.

Посланик Бернсторф, все още се стреми да предотврати ескалацията и информира Лансинг на 1 септември, че германските подводници вече няма да потапят пътнически параходи без предупреждение, при условие че параходът не се опитва да избяга, или съпротивлява.⁹⁷¹

Уилсън продължава да санкционира британските нарушения на морското право, но остави въпроса за „Лузитания“ отворен. Така той създава ситуация, в която може да започне война срещу Германия по всяко време, когато моментът му се стори подходящ. С обичайния си небрежен език той казва на Конгреса, че политиката му спрямо Германия, е подобно на политиката му спрямо Мексико през 1913 г., т.е. политика на „изчакване и виждане“.

Уилсън между поддръжниците и противниците на войната. Още през август 1914 г. Брайън вижда опасността, която представляват потенциалните военни облига-

⁹⁶⁶ Mercer, David D.: *Sledge Hammers, Lance Bombs, and Qjships*. In: *U.S. Naval Institute Proceedings* 87, Nr. 4, S. 79.

⁹⁶⁷ Crompton 1940, S. 12 f

⁹⁶⁸ Ritchie 1985, S. 57 f.

⁹⁶⁹ Simpson 1972, S. 279 f. На 24 септември U-41 спря търговския параход „Урбино“, плаващ под американски флаг, който всъщност е „Баралонг“. Подводницата попада в капана и само лейтенант Кромптън и рулевият Годой оцеляват.

⁹⁷⁰ Von Barbara J. Coder LCDR, USN vorgelegt und von den Instruktoren LTC Barry Taylor und Maj Matthew Matthew Stafford veröffentlicht

⁹⁷¹ Също, S. 29

ции, емитирани от компанията „Дж. П. Морган“ на Антантата. Всяка група кредитори за да си осигурят успех и печалба, трябва да повлияет върху политиците и вестниците.

Брайън казва, че парите, са най-лошата контрабанда, защото с тях може да се направи всичко. Финансовите интереси ще определят изхода на войната. По това време президентът все още е съгласен с него, когато Брайън отговаря на съответното искане от банковата къща „J. P. Morgan & Co.“: „Няма причина, когато облигациите за заеми се издават на правителствата на неутрални държави, но според правното тълкуване, заемите за чужди държави, които са във война, са несъвместими с неутралитета.“⁹⁷²192

Една година по-късно президентът на САЩ отменя правното тълкуване на Брайън. На 26 август 1915 г. той дискретно информира Лансинг, че вече одобрява военните облигации за Антантата.⁹⁷³

Американските банки вече преговарят с Франция и Англия за заем от 500 млна долара, който е изплатен през септември. Финансирането е в разгара си. Доларите се леят. До края на войната общо над 10 милиарда долара са постъпили в Антантата. „Полковник“ Хаус е убеден, „че ще е вредно за САЩ, ако съюзниците загубят и оставят Германия като доминиращ военен фактор в света“.

Затова през есента на 1915 г. той представя на президента алтернативата, или да използва инцидентите с подводниците като причина за влизане във войната, или да свика мирна конференция, на която САЩ да подкрепят онзи блок, които искат да освободи Европа от военна агресия.⁹⁷⁴ Точно както „западният подход“ към украинската криза днес.

В началото на 1916 г. Хаус отново е с приятелите си в Лондон. Натовареният му график отразява важната роля, която има през онези дни: 6 януари, среща със сър Едуард Грей, 7 януари, обяд с посланик Пейдж, 8 януари, обяд с Ерик Дръмон, секретар на Грей, 9 януари, вечеря с Пейдж, секретаря по колониите Андрю Бонар Лоу и Левърсън Харис (личност, влияеща върху общественото мнение), 10 януари, обяд със сър Едуард Грей и Артър Дж. Балфур, 11 януари, обяд с финансовия министър Реджиналд Маккена и президента на Търговския съвет Уолтър Рънсиман. Последвали са допълнителни срещи с Лойд Джордж, Остин Чембърлейн, държавен секретар за Индия и по-късно носител на Нобелова награда за мир, и отново с Пейдж. Когато Чембърлейн попитал какво възнамеряват да направят Съединените щати за Великобритания, американският посланик предал въпроса на Хаус, който отговорил: „САЩ, подобно на Великобритания, биха искали да направят неща, които биха позволили на САЩ да направят победата на Англия възможна.“ След това Пейдж отговори перфектно: „Отговорихте на въпроса с повече хитрост, отколкото аз имам мъдростта.“ Кръгът от разговори продължи в Лондон до 20 януари. След това пътуването продължава до Берлин, Женева и Париж. Оттам Хаус докладва на своя президент на 3 февруари, че германският флот е обещал на населението, че ще изолира Англия с неограничена подводна война. Сега Хаус е още по-загрижен, че Уилсън не е скъсал с Германия заради инцидента с „Лузитания“.

Поради забавянето вече е възможно да се осъществи първоначалният план за интервенция на европейския континент.⁹⁷⁵ Това твърдение доказва, че е има планове за ранна намеса, но Хаус иска да предотврати активната намеса, защото това ще направи САЩ агресор. Както в Гражданската война в САЩ, врагът трябва да стреля първият.

⁹⁷² Barbara J. Coder LCDR, USN vorgelegt und von den Instruktoren LTC Barry Taylor und Maj Matthew Stafford veröffentlicht

⁹⁷³ Foreign Relations of the United States: The Lansing Papers

⁹⁷⁴ Б. пр.: Каква нагла наглосаксонска лъжа, точно този блок подпали войната!

⁹⁷⁵ „Причината, поради която съм толкова загрижен да не прекъснете отношенията с Германия заради „Лузитания“, е че всяко забавяне може да направи възможно изпълнението на първоначалния план за интервенцията. А ако това не може да се направи поради подводната война на Германия, тогава ще наложим начин, който ще ни даде предимство“.

От Германия Хаус успява да предостави на Уилсън интересни подробности и да посочи интереса към войната сред определени кръгове: Преди началото на войната като пенсионер Хинденбург е получавал пенсия равняваща се на 2000 долара; сега заплатата му е 25 000 долара, и живее в дворец. Пруските юнкери преди това са плащали на ратите си по 75 или 80 цента на час; сега руските военнопленници работят за 6 цента. Това позволява на земевладелците да увеличат 4 пъти продават продукцията си. Хаус заключил: „Те не се интересуват от мир.“⁹⁷⁶

На 9 февруари Хаус се завръща от пътуването си в Европа и докладва на президента, който току-що се е завърнал от предизборна обиколка в Изтока и Средния Запад. Трите му пропагандни речи в Ню Йорк и последната му реч в Сейнт Луис са предназначени да подготвят страната за необходимите военни приготовления.

Крайната военна реторика на Хаус има ефект върху президента. Т. нар. „Движение за готовност“, което специално насърчава кампаниите за влизането във войната, също оказва влияние. То е насърчавано от частни организации като „Лигата за национална сигурност“, „Американското дружество за отбрана“ и „Комитета за американски права“ и е подкрепено от Теодор Рузвелт, Хенри Кабот Лодж и Хенри Л. Стимсън, който е военен министър до 1913 г.⁹⁷⁷

Разработчикът и производител на автомобили Хауърд Е. Кофин е назначен за ръководител на кампанията. Той прави инвентаризация на националния индустриален капацитет и планирал влизането на САЩ във войната във Военноморския консултативен съвет. Уилсън скоро ще го назначи в Съвета за национална отбрана, неофициалния военен кабинет на страната.⁹⁷⁸

Но първо Уилсън трябва да изпрати наказателна експедиция в Мексико през март 1916 г. „Наказателната експедиция“ е под командването на генерал Джон Дж. Пършинг (1860-1948), по-късният американски главнокомандващ във Франция.

В Мексико, както и в европейския театър на военните действия, се водят мащабни, скъпоструващи боеве, само че там хората избягват да говорят за война. През 1916 г. Уилсън се кандидатира за втори мандат. Сега е важно да спечели многото етнически германски избиратели, които се дистанцират от него заради позицията му по случая „Лузитания“. Така че са необходими умни тактики.

Конгресът реагира по-снизходително на заповедта на германското командване на подводниците от 29 февруари, да се предприемат по-твърди действия срещу въоръжени търговски кораби, отколкото предходната година. Така наречената „Резолуция на Гор“ – предупреждаваща американските граждани да не пътуват с въоръжени търговски кораби, е приета с ясно мнозинство в Сената и Камарата на представителите.

В Германия кайзерът незабавно уволнява ръководителя на Имперската военноморска служба, гросадмирал фон Тирпиц, защото той възнамерява да възобнови „неограничената подводна война“.⁹⁷⁹

Това предизвиква ликуване във Великобритания. Лондонската фондова борса преживява бум, докато цените на корабните застраховки падат. Лондонското комично списание „Punch“ публикува подобна карикатура на тази, която използва след уволнението на Бисмарк: вместо „лоцманът слиза от борда“, тази с Тирпиц е наречена „пиратът слиза от борда“.

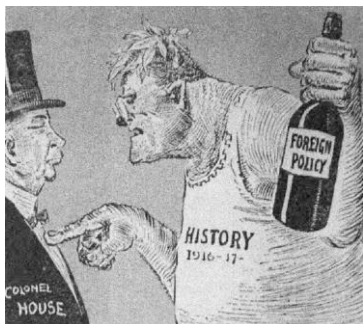
⁹⁷⁶ House 1926, Bd. II, S. 82, S. 123 f., S. 147-148.

⁹⁷⁷ Courson, Taylor M.: Howard Earle Coffin, King of the Georgia Coast. In: Georgia Historical Quarterly 83 (Sommer 1999), S. 322 ff., Dahms 1983, S. 164

⁹⁷⁸ Съобщение на американския посланик в Берлин, Дж. У. Джерард, до полковник Хаус от 7 март 1916 г. Bd. II., S. 222

⁹⁷⁹ Potter 1974, S. 428

„The Advertiser“, публикуван в Монтгомъри, Алабама, обаче публикува фина карикатура за влиянието на президентския съветник (виж карикатурата⁹⁸⁰).

Предпазливите усилия за облекчаване на напрежението са торпилени в истинския смисъл на думата: между 9 и 29 март 1916 г. германският флот изпраща 8 кораба на дъното на морето. САЩ също са засегнати, защото трима сънародници са ранени при потъването на невъоръжения френски параход „Съсекс“ на 24 март.⁹⁸¹

Уилсън иска разяснения от Германия. На 11 април обаче Германия потвърждава само атаките срещу „Англичанинът“, „Ийгъл Пойнт“ и „Манчестър Инженер“, като отрича потъването на „Съсекс“. След това на 18 април Уилсън заплашва да прекъсне дипломатическите отношения, ако подводната операция, която включва потапяне на търговски кораби без предупреждение, продължи.

След това Конгресът на САЩ призовава Уилсън и изисква обяснение за необходимостта от това. Германия отговаря на 4 май с така нареченото „Обещание за Съсекс“: Подводната война отсега нататък ще се води стриктно в съответствие с международното право и правилника за морската война. За тази цел корабите трябва да бъдат спирани и проверявани за контрабанда. Тъй като безопасността на пътниците и екипажа трябва да бъде гарантирана преди потъването на корабите им, подводната война срещу търговски кораби вече не обещава успех. Затова адмирал Райнхард Шеер (1863-1928) нарежда на подводниците да се изтеглят от западните морета. Кайзерът иска да се започне енергична офанзива срещу британските военни кораби.

В замяна германското правителство очаква САЩ да упражнят съответен натиск върху Великобритания, която отсега нататък също ще трябва да спазва установените правила на международното морско право. Блокадата трябва да бъде вдигната, като се осигури свободата на моретата. Уилсън обаче не желае да убеждава британците да го направят. Според плановите на адмирал Шеер, значително превъзходящият британски „Голям флот“ трябваше да бъде отслабен до паритет. Докато подводниците трябва да наблюдават входовете към британските военноморски бази и да минират съседните морски райони, надводните сили трябва да използват капани и хитрости, за да откъснат части от Големия флот от останалите. Противникът на Шеер, адмирал Джон Джеликоу (1859-1935), отказва да участва в тези индиански игри и търси пряка конфронтация. На 31 май край Ютланд (Дания) се разгръща най-мощната битка в историята на военноморските сили: сблъскват се 254 кораба. Джеликоу повежда 37 големи кораба (линейни кораби и линейни крайцери) в битка срещу 21 германски, като превъзходството на корабната артилерия е още по-голямо.⁹⁸² След битката 24 британски и 10 германски линейни кораба остават в експлоатация, което съответства на баланса на силите преди битката и демонстрира неспособността на Джеликоу да унищожи целия германски флот.

Германските линейни кораби се завръщат в пристанищата си, където остават до края на войната, докато британската блокада продължава. Въпреки многобройните загиннали и ранени, общата стратегическа ситуация не се променя.

⁹⁸⁰ „Хайде, давай! Дай ми отварачката!“: Историята изобразена като пияница, изисква от „полковник“ Хаус да разясни външната си политика (карикатура от вестник „Advertiser“, публикувана на 14 април 1916 г.)

⁹⁸¹ Срещу 244 германски оръдия с калибър 30,5 и 28 см Джеликоу има 344 оръдия с калибър 30,5 до 38,1 см.

⁹⁸² Potter 1974, S. 435

Междувременно военната подготовка на САЩ продължава. През юни е приет Законът за националната отбрана: Той предвижда разширяване на армията и Националната гвардия през следващите пет години. Законът за военноморския бюджет осигурява построяването на 10 бойни кораба, 6 бойни крайцера, 10 разузнавателни крайцера, 50 разрушителя, 9 океански подводници, 58 крайбрежни подводници и 14 други военни кораба в рамките на три години.⁹⁸³ За тази цел са одобрени общо 313 млна долара, нечувана сума в мирно време.⁹⁸⁴

Военната треска продължава да расте. Уилсън е убеден, че САЩ се нуждаят от готови сухопътни сили за следвоенния период. Въоръжените сили все още са достатъчни само за да се бият в Мексико и да дебаркират отново в Хаити на 29 юни 1916 г.

Освен това в цяла Северна Америка се провеждат „демонстрации за готовността“. На 14 юни 1916 г. самият Уилсън повежда маршируващите по „Пенсилвания Авеню“ във Вашингтон, окръг Колумбия, държейки знамето на САЩ.

В Сан Франциско деловите кръгове на града спонсорират „демонстрации за готовността“ на 22 юли. Апелът към патриотичните настроения проработва за мнозина, но не за всички; Многобройните миролюбиви жители се дистанцират от идеята за влизане във война. Сред тях бяха изолационистите, членовете на работническата класа и дори членове на радикалните организации като „Международните работници по света“.

Уилям Дженингс Брайън също е сред публичните критици. Той знае, че финансистите и собствениците на фабрики действат от личен интерес, тъй като печелят от увеличеното производство на боеприпаси, и организират тези паради.

Демонстрация на военнотлюбивите, 1916 г. Норфолк, Вирджиния

Въпреки че синдикатите в Сан Франциско призован за бойкот, демонстрацията състояща се от общо 51 329 участници, включително 52 групи и 2134 организации, представляващи военния, гражданския, съдебния, държавния и общинския сектор, както и синдикати на вестниците, телефонния и телеграфния сектор и трамвайния транспорт,

започва в 13,30 ч., най-оживеното време на деня. Взривена бомба в куфар, убива 10 минувачи и ранява 40 други. Двама „радикални“ лидери на профсъюзите – Томас Муни и Уорън К. Билингс, са арестувани като заподозрени извършители. Муни е осъден на смърт, Билингс, който е само на 20 години, се отърва с доживотен затвор.

Използването на подкупени „свидетели“ е толкова крещящо, че президентът Уилсън трябва да назначи разследваща комисия. Разкрито е, че Търговската камара на Сан Франциско стои зад скандала. Смъртната присъда на Муни е заменена с доживотен затвор, по-късно присъдата е отменена през 1939 г. Истинските извършители обаче не са открити. Борбата срещу синдикатите обслужва военните спекуланти от индустрията, търговията и банковото дело.

На 6 октомври 1916 г. Берлин въвежда третата фаза на подводната война, спазвайки разпоредбите за морската война. В рамките на няколко дни U-53 потапя 6 товарни кораба край източното крайбрежие на САЩ, в международни води.⁹⁸⁵

Няма протести от страна на САЩ. Въпреки карнавалните паради, големи части от населението разпознава истинския контекст.

⁹⁸³ Sautter 1976, S. 332

⁹⁸⁴ This day in history: 22. Juli 1916; www.history.com/this-day-in-history/preparedness-day-bombing-in-san-francisco

⁹⁸⁵ House 1926, Bd. II., S. 323, 388

Хаус пише до Грей на 14 октомври: в Германия, сред армейските и военноморските кръгове, и населението, съществува твърдо убеждение, че Англия може да бъде изолирана чрез неограничена подводна война. Германското правителство... се противопоставя на тази политика, но е съмнително дали може да продължи да устоява на този натиск.⁹⁸⁶

В САЩ големи части от населението все още са против влизането във войната. Уилсън има това предвид в предизборната кампания на своята Демократическа партия и продължава да се застъпва за неутралитет.

Въпреки това, прогресивно-пацифистките сили в Републиканската партия, последователите на Боб Лафолет, са толкова очернени от вестниците още от началото на войната, че партийният конгрес няма друг избор, освен да номинира англофилския и лесно манипулируем кандидат Чарлз Еванс Хюз.

Според Лафолет, кандидатите за президенти, които само повърхностно се противопоставят един на друг, са в сговор с Дж. П. Морган и Дж. Д. Рокфелер. Двата финансови олигарси „вече бяха решили много преди официалната предизборна кампания с нейната фалшива пацифистка тема, че официалното влизане на САЩ във войната е абсолютна необходимост, за да се гарантират печалбите от облигациите на Морган и Рокфелер за заемите дадени на съюзниците“. Хюз не се противопоставя на лозунга на демократите „Той ни предпази от войната“.⁹⁸⁷

Бившият републикански губернатор на Ню Йорк също е подкрепян от Теодор Рузвелт; шумното му подстрекателство към войната обаче само му наврежда. С избирателна активност от само 55%, Уилсън получава 9 129 606 гласа, а Хюз – 8 538 221. В Камарата на представителите демократичното мнозинство също се свива значително, въпреки че Уилсън продължава да търси мирни решения през есента на 1916 г.

Но призивите му за „мир без победа“ не получават положителни отзиви от воюващите страни.⁹⁸⁸ Това едва ли е изненадващо, като се има предвид, че дори най-близките съветници на Уилсън остават на курса за влизане във войната. Хаус например упорито отхвърля всички опити за посредничество, които не са получили одобрението на съюзниците. Той смята Германия за неспособна на мир. За него берлинските мирни предложения през есента на 1916 г. се равняват на германска победа. На 20 ноември 1916 г. Хаус отбелязва: „Преди германците умишлено да ни тласнат в ъгъла на спора за подводниците, за да ни принудят да се намесим, ние трябва да започнем война срещу тях веднага.“⁹⁸⁹

Неограничената подводна война като политически въпрос. В края на 1916 г., въпреки успешния разгром на Румъния, ходът на войната през предходната година показва, че поради превъзходството на противника в хора и ресурси, спечелването на войната в дългосрочен план за Германия и нейните съюзници е под голям въпрос. Император Франц Йосиф, умира на 21 ноември 1916 г., и наследникът му настоява за бърз сепаративен мир. Карл I се опасява от разпадането на Дунавската монархия, поради все по-бунтовните настроения на отделните националности. Канцлерът Бетман-Холвег информира за ситуацията, Райхстага на 12 декември, и съобщава, че германският кайзер е готов за мирни преговори. Първото му предложение за мир към съюзниците е отхвърлено в съвместен отговор от силите на Антантата на 30 декември. В нотата просто се посочва, че не искат да разглеждат предложение без искреност и смисъл. Дали съюзниците подозират пропагандна маневра? Дали виждат предложението като знак за слабост

⁹⁸⁶ Hoggan 1979, S. 454

⁹⁸⁷ House 1926, Bd. II., S. 388

⁹⁸⁸ Dahms 1983, S. 165

⁹⁸⁹ House 1926, Bd. II., S. 389, 392 f.

или унииe? Или на хоризонта се задава окончателна победа на съюзниците, с перспективата за териториални придобивки и големи репарации?

Десет дни по-рано Уилсън предлага на враждуващите страни да използват САЩ като информационен център и да обявят своите мирни условия.⁹⁹⁰214

Германското правителство все още не е уточнило точните условия на 27 декември, но изразява готовността си да участва в мирна конференция. Сега, на 10 януари 1917 г., Антантата постави на масата своите мирни искания: Франция иска разпадане на Германската империя („Ecrasement“) и връщане на Елзас-Лотарингия. Великобритания иска да ограничи глобалната политическа позиция на Германия („Containment“). Германските колонии трябва да бъдат разделени, флотът унищожен, а външната търговия ограничена. Великобритания настояваше за възстановяване на независимостта на Белгия, Сърбия и Черна гора. Русия иска евакуацията на окупираните си територии и реинтеграцията на Полша. Принципът на националността също трябва да бъде приложен: отделяне на италианците, чехите, словаците, румънците и южните славяни от Австро-Унгария и освобождение на народите под турско владичество. Няма и следа от желание за мир. Как тогава Парижките мирни договори могат да бъдат изненада през 1919 г.?

В тази ситуация Германия решава да продължи борбата. Искането за неограничена подводна война обаче поставя Бетман-Холвег пред дилема. Докато адмирали и генерали го увещават да остане твърд в ангажимента си към подводната война, някои членове на Райхстага и дипломати настояват да се откаже от нея.

На 9 януари Уилсън пише до Хаус: „Германците искат мирна конференция с намерението да сключат отделен мир с Франция и Русия и то при добри условия.“ След това се надяват да победят Англия чрез подводна война, а по-късно поотделно ще вземат скалповете на Япония, Русия и Франция.⁹⁹¹

В същия ден е взето решение за неограничена подводна война. Германското военно лидерско дуо Хинденбург и Лудендорф постигна целта си: канцлерът Бетман-Холвег трябва да се поддаде на натиска. Удивително е, че политиката на военните относно подводниците намери огромна подкрепа в Райхстага, дори сред марксистките социалисти.⁹⁹²

Сега всички търговски кораби в широка зона около Британските острови трябва да бъдат потопени без предупреждение. На 22 януари Уилсън призовава за „съюз на мира“ пред Сената: „Първо, тази война трябва да бъде прекратена. Държавниците и от двата противоположни лагера ми казаха, че нямат намерение да унищожат противниците си. Това означава, че трябва да бъде мир без победа.“ Това веднага кара посланик Уолтър Хайнс Пейдж да действа, който пише на Уилсън от Лондон: „Уважаеми господин президент, опитът, който имам за психическото състояние на тази страна (Великобритания, бел. на автора), ме кара да се опасявам, че употребата на думата „победа“, ако не я дефинирате по-точно, ще бъде погрешно възприета като опит да се повлияе на изхода на настоящата война или дори като посредничество в полза на Германия.“ Относно „Съюза на мира“ Пейдж предупреждава: „Британският министър-председател Лойд Джордж се опасява, че Обществото на нациите може да означава, поне теоретично, в случай на криза командването на британския флот да бъде предадено на офицер от друга нация. Това е немислимо за който и да е праведен син на острова. Самата теоретична възможност за подобен въпрос напълно блокира британците и им пречи дори да помислят дали е вероятно.“⁹⁹³

⁹⁹⁰ Dahms 1983, S. 165

⁹⁹¹ House 1926, Bd. II., S. 406

⁹⁹² Duroselle 1963, S. 64

⁹⁹³ Wessels, Wolfram: *Der Erste Weltkrieg. 1917: Hinter der Front.* SWR2 vom 7. Mai 2004. Archiv-Nr. 051-7490

Днес това важи в същата степен и за САЩ: За тях е немислимо американските войски да бъдат под командването на друга националност.

По време на тази фаза на маневриране, германският народ преживява най-тежките седмици на глад, т. нар. зима на ряпата, в която няма нищо за ядене освен гореспоменатия плод в най-разнообразните му вариации.⁹⁹⁴

Поради трудната ситуация, германското правителството отново проявява инициатива за мир. Така на 31 януари 1917 г. на американския посланик е връчено тайно писмо, заедно с официалната нота. В него Бетман-Холвег уверява, че ще бъдат незабавно готови да прекратят следващата подводна битка, ако Уилсън преосмисли позицията си и се застъпи за разумен мир, както е обещал през 1916 г.⁹⁹⁵

На 3 февруари обаче Уилсън информира Конгреса за прекратяването на дипломатическите отношения с Германия.⁹⁹⁶ И това е следващата стъпка към войната. За да спечелят евреите по целия свят на страната на Антантата, на 7 февруари 1917 г. правителството провежда разговори с ционисткия лидер Хаим Вайцман (1874-1952) за еврейското заселване в Палестина. Тази територия по това време в Османската империя, не е завладяна от британските войски до 1917/18 г. Впоследствие става британски протекторат.

На 26 февруари „полковник“ Хаус е информиран за инструкцията, дешифрирана от британското разузнаване до Юлиус фон Екхард, германския министър в Мексико, че се предлага германо-мексикански съюз в случай на война със САЩ. Тя е датирана на 16 януари и е подписана от германския заместник-министър Цимерман. Мексико може да разчита на германска помощ при повторното завладяване на Ню Мексико, Тексас и Аризона. Това съобщение помага окончателно да се въвлечат САЩ във войната. Телеграмата оказва по-дълбоко влияние върху американското обществено мнение, отколкото всеки друг анализ на шифровани текстове, според Дейвид Кан, автор на „Разбивачите на кодове“. „Не съм изненадан да прочета тази телеграма относно германското предложение към Мексико“, пише Хаус на Уилсън ден по-късно, „и съм изключително доволен, че тези... планове ще предизвикат достатъчно гняв, за да ни позволят да привлечем обществено внимание в случай на военни действия. Надявам се, че ще публикувате телеграмата утре. Тя ще направи дълбоко впечатление на Конгреса и страната.“⁹⁹⁷ Но Камарата на представителите я омаловажава.⁹⁹⁸

Уилсън незабавно се съобразява с искането на съветника си и използва възможността да изненада американската общественост, като въоръжи търговските кораби. Но Сенатът на 4 март първоначално отхвърля това искане. Въпреки това, вечерта на 9 март Уилсън обявява въоръжаването на корабите и нарежда стрелба по подводници без предупреждение. При вземането на това противоречиво решение Уилсън се позовава на вековния закон срещу пиратството.

САЩ влизат в Първата световна война. В началото на март 1917 г. тревожни съобщения достигат до Овалния кабинет. Бунтовете във френската армия, униятието и пораженчеството в тила, значително отслабват бойната мощ на страната. Нещо повече, колапсът на Русия постепенно става очевиден. А в открито море Германия сякаш пече-

⁹⁹⁴ Няма практически нищо за ядене освен супа от ряпа, ряпа с картофи, кафява ряпа, запеканка от ряпа, пудинг от ряпа, кюфтета от ряпа, котлети от ряпа, зелено зеле с ряпа, червено зеле с ряпа, запеканка от ряпа с бяло зеле, салата от ряпа, кисела ряпа, ряпа с праз, пастет от ряпа и други творения на въображението на домакинята.

⁹⁹⁵ Duroselle 1963

⁹⁹⁶ Johnson 1997, S. 659

⁹⁹⁷ House 1926, Bd. II, S. 452

⁹⁹⁸ В учебната програма за ученици от гимназията темата „Причини за Първата световна война и защо САЩ се намесиха“ се разглежда подробно телеграмата на Цимерман.

Вж. www.archives.gov/digital_classroom/lessons/zimmer.../zimmermann_telegram.html

ли състезанието. По времето, когато подводниците са потопили общо над 1,1 милиона бруто регистрирани тона вражески кораби през февруари и март 1917 г. и 881 000 бруто регистрирани тона през април, Англия разполага с достатъчно хранителни запаси само за 6-8 седмици.⁹⁹⁹

Докато първоначално съюзниците са искали да ограничат подкрепата си до пари, корабоплаване и провизии, Лондон и Париж сега изискват помощ с войски. И ситуацията изисква бързи действия от Уилсън.

Ако временното правителство под ръководството на княз Лвов се провали, Русия ще попадне в ръцете на болшевиките. Какво ще стане, ако тази държава и нейният изтощен народ не продължат да воюват и Германия насочи всичките си сили срещу западните съюзници, финансирани от САЩ? Германската победа трябва да бъде предотвратена по всякакъв начин, защото вече не може да се изключи колапс на империята на Дж. П. Морган с нейните огромни военни облигации.

„Влизането във войната“, пише Пейдж, „е вероятно единственият начин да запазим сегашното си икономическо положение и да предотвратим икономическа криза.“¹⁰⁰⁰ 227 И на 21 март 1917 г. кабинетът на Уилсън гласува единодушно за влизане във войната, а на 2 април 1917 г. президентът, с военна реторика, която трудно може да бъде надмината, успешно иска от Конгреса да обяви война на Германия. Той вече е наредил въоръжаването на американски търговски кораби още на 9 март.

След това само три дни отнемат на германските подводници да потопят американския кораб „Алгонкин“, последван на 16 март от корабите „Мемфис“, „Илинойс“ и „Виджилансия“. В светлината на публичното изявление на американския президент, германските подводници приемат, че корабите отдавна са превъоръжени.

Само две седмици по-късно Уилсън, в речта си пред Конгреса по време на войната, определи потъванията като престъпления срещу човечеството. Тъй като определянето на курса за война обикновено отнема повече от 16 дни, може да се предположи, че това е просто претекст за обявяване на война.

Сенатор Дж. Уилям Фулбрайт е един от най-важните, най-интелигентните и със сигурност най-честните американски политици. Като председател на Комисията по външни отношения на Сената, той провежда сензационни изслушвания, в които се изправя срещу отговорните за американската политика без никакви лични съображения. Неговата морална смелост със сигурност не може да бъде отречена. Като патриот, Фулбрайт вижда причината за войната в един от историческите принципи на Америка, „принципът на свободата на моретата, заради който влязохме във войната през 1812 и 1917 г.“¹⁰⁰¹

През 1812 г. САЩ нахлуват в Канада, в защита на свободата на моретата? А през 1917 г. когато подводната война е просто отговор на британската военноморска блокада, за каква свобода на моретата може да се говори?

Подводната война като претекст за влизането във войната изглежда също толкова изкуствена, както и робството, което в Американската гражданска война, две поколения по-рано послужило като претекст за северната агресия срещу Юга.

По времето, когато САЩ влизат във войната, те са отпуснали на Англия и Франция 2,3 мля долара заеми. Търговията със съюзниците е 30 пъти по-голяма от тази с Централните сили. Следователно, истинската причина се крие във властта на парите.

Военната пропаганда залива САЩ. Съединените щати скоро ще да надминат британците в пропаганда. Докато 5 седмици по-рано, Уилсън иска да спечели Сената за „мир без победа“ сега той умело адаптира концепцията си към внушаването на „кръс-

⁹⁹⁹ Sautter 1976, S. 333

¹⁰⁰⁰ Dahms 1983, S. 166

¹⁰⁰¹ Fulbright 1967, S. 243 f.

тоносно“ настроение сред масите. Идеологическите съображения сега трябва да създадат мотивацията за намесата на САЩ във войната.¹⁰⁰²

Той изобразява германците като враг на света, абсолютното зло. За Уилсън британската блокада и германската подводна война никога не са сравними: нали само подводниците убиват невинни американски граждани.

Новините за британските престъпления, когато потапят на шведски или други неутрални кораби в Балтийско море не са позволени да се появяват в американските вестници. От 32-те милиона американци, родени в чужбина, или техните деца, 10 милиона имаха връзки с Централните сили. Те, разбираемо в сърцето си са на противоположната страна. Това важи особено за тези от немски произход, около 1/5 от нацията. Към тях се присъединяват и ирландските американци, които са заинтересовани от поражението на Англия. Така на интелектуалната мобилизация се отдава същото значение, както на военните и икономическите усилия.

На 13 април 1917 г., една седмица след обявяването на войната, Уилсън основава пропагандната организация „Комитет за обществена информация“ (CPI / КОИ) и поставя начело на младия журналист Джордж Крийл. Той гарантира, че CPI ще се фокусира специално върху разпространението на антигермански вражески образи, за да укрепва „американизма“ като защита срещу всички враждебни, зли „германци“. За разнообразните задачи на CPI – цензура, писане и разпространение на прессъобщения, брошури с антигерманско съдържание и много други, Крийл вербува колеги активисти от бизнеса, вестниците, академичните среди и изкуствата. Гротескните образи на ужаса предлагат по-добър начин за манипулиране на двете полукълба на мозъка, докато другата страна води „кръстоносен поход за демокрация“. Това създава у масите пълномащабна военна истерия. Това е началото на динамичната пропаганда на омразата и военновременни закони, които ограничават свободата на хората в САЩ, тенденция наблюдавана и в наши дни: Само си помислете за „Патриотичния закон“, приет 30 дни след 11 септември.

Писатели и учени, известни като „Четириминутни мъже“, се поставят в услуга на това масово затъпяване: В рамките на четири минути, през които филмовите ленти се сменят в кината – оттук и името на тези „бойци“ които зомбират публиката си. Те също говорят срещу Лафолет и кайзера в театрите, универсалните магазини и църквите.¹⁰⁰³

Действайки в цялата страна, не по-малко от 75 000 „учени фанатици“ втъпчават психозата на над 300 млн американци. Следният пример позволява на читателя да изпита емоционалното въздействие на такава четириминутна реч: „Дами и господа, токущо бях информиран, че сред нас има немски шпионин. Той ни наблюдава! Той е сред нас, някъде тук, докладва за вас и мен. Изпраща доклади и разказва на германците подробно какво правим с „Облигациите за свобода“. От всяка част на страната тези шпиони изпращат докладите си до Потсдам, не общи доклади, а с подробности – за това къде облигациите са успешни и къде не, и какво казват хората във всяка общност за това. Така че се надявам тези шпиони да формулират посланията си директно, да уведомят Потсдам, че САЩ хвърля тези отговори върху автократите: За държавна измяна тук, опит за държавна измяна в Мексико, държавна измяна навсякъде – един милиард! За убийците на американски жени и деца – още един милиард. За нарушеното доверие и обещанието да се убият още повече американци – милиарди и милиарди. И тогава ще разчитаме на нашия принос в световната борба за свобода – милиарди и милиарди, ми-

¹⁰⁰² Hoggan 1979, S. 197

¹⁰⁰³ Lour Minute Bulletin, Nr. 17 (8. Okt. 1917); unter: <http://historymatters.gmu.edu/d/4970/>;

лиарди и безброй милиарди. Германският шпионин¹⁰⁰⁴ не бива да чуе и да докладва, че си слабак! Дами, германското правителство е притеснено за големите ни облигации. А юнкерите се страхуват от ефекта им върху германския морал. Те също емитират облигация този месец. Когато американските граждани предадат своите милиарди, това означава: Америка е обединена и силна. Парите означават всичко сега, бърза победа и следователно по-малко кръвопролития. Вече сме във война и сега американците трябва да застанат обединени зад облигациите за свободата!¹⁰⁰⁵

В допълнение към речите бяха разпространени над 100 милиона брошури, отпечатани на различни езици. Тази лицемерна пропаганда на омразата залива американската общественост толкова ефективно, че последиците ѝ ще продължат поколения наред. САЩ през 1917 г. е лудница от военна треска! В трескавите си пристъпи избухват атаки срещу пацифисти, критици и други подозрителни „елементи“. Понякога за най-сериозните обвинения е достатъчно само едно немско име, а за неамериканска дейност отмъстителното правосъдие понякога посяга към въжето.

Объркани патриоти премахват немския език от учебната програма, забраняват изпълненията на немска музика и опери и преименуват улици, сгради и дори градове с немски имена. Призоват се демонстрации срещу немската култура.¹⁰⁰⁶

Подстрекавана тъпна разрушава паметници на немски емигранти. За тази цел английският език е прочистен от немски думи: думата *sauerkraut* (кисело зеле), често използвана в английския език, стана „*Liberty Cabbage*“ (свободно зеле), а *hamburger* става „*Liberty Sandwich*“ (свободен сандвич).¹⁰⁰⁷

Тези мерки със сигурност са запомнени и до началото на XXI век: Когато Франция оттегля подкрепата си за спорните резолюции на ООН за Ирак през март 2003 г., тя

е незабавно наказана: В менюто в ресторанта на американската Камара на представителите „*French fries*“ (пържените картофи) са преименувани на „*Liberty fries*“, а „*French toast*“ (препечена филийка) е преименуван на „*Liberty toast*“.¹⁰⁰⁸ Френско пенливо вино е публично излято в канализацията.

През 1917 г. правителството на САЩ прави всичко по силите си, за да манипулира гражданите в голям мащаб, използвайки техническата реклама с фино използване на психологически средства. Това ясно показва, че една демократична държава по никакъв начин не се различава от тоталитарната в своите пропагандни методи (доп. пр.: дори ги надвишава много повече).

Отделът „Гражданско и образователно сътрудничество“ на КОИ разчита на влиятелни учени, които пишат брошури като „Германският шепот“, „Германските военни практики“ и „Завоевание и култура“, докато най-талантливите илюстратори и карикатуристи са привлечени за визуална реклама. Вестниците и списанията щедро предоставят страници за тази цел, а филмовата индустрия прославя войната в киното и демонизира врага.¹⁰⁰⁹

¹⁰⁰⁴ Б. пр.: „Германската шпиономания“ ясно показва британските корени на тази безмозъчна пропаганда, създадена от последователите на Милнър в САЩ, кръга на Кръглата маса и кръга на Пилигримите.

¹⁰⁰⁵ Johnson 1997, S. 661

¹⁰⁰⁶ Welskopp 2010, S. 48

¹⁰⁰⁷ Gutknecht 2005, S. 14

¹⁰⁰⁸ »The Kaiser: The Beast of Berlin«, »Wolves of Kultur«, »Persings Crusaders«

¹⁰⁰⁹ www.rainfall.com/posters/Movie/1856.htm

Филмът „По дяволите кайзерът“¹⁰¹⁰ например зарежда толкова емоционално киноманите, че избухват безредици и полицията трябва да се намеси. Във филма „Прусското куче“ германски войници разпъват пленен канадец на кръст на порта на ферма.¹⁰¹¹

Английският историк Пол Джонсън идентифицира три крайъгълни камъка на военната политика на Уилсън: пропаганда, нови методи за финансиране на войната („Законът за военните приходи“) и драматично ограничаване на индивидуалните свободи („Законът за шпионажа“, „Законът за саботажа“ и „Законът за подстрекателството“).¹⁰¹²

Джонсън вижда само една цел на тези мерки: САЩ да си осигурят доминираща роля в света след окончателното сломяване над Германия.¹⁰¹³

За тази цел новосъздаденият и мощен бюрократичен финансов орган („Корпорацията за военно финансиране“) под ръководството на Уилям Гибс Макаду трябва да положи основите, върху които Франклин Д. Рузвелт по-късно може да се опре. Докато старата войнишка поговорка „Без храна, няма бой“ важи за най-ниското ниво на войната, на самия връх е „Без пари, няма война“. Създаването на новият военен финансов орган със сигурност има смисъл. От влизането си във войната през 1917 г. САЩ са похарчили общо 33,5 милиарда долара за войната, от които 10,3 милиарда долара отиват за Антантата – огромна сума, предвид че най-високият предвоенен бюджет е бил само 750 млна долара.¹⁰¹⁴

Най-голямата част, 23 милиарда долара, е набрана от гражданите чрез военни облигации – евфемистично наричани в САЩ „Облигации за свободата“ а останалата част е набрана чрез увеличени данъци съгласно Закона за военните приходи от 1917 г.

Постепенно свободите са ограничени със закон. Властите вече могат да преследват пацифистите и членовете на левите групировки, като например Социалистическата партия. Над 1500 души са арестувани за антивоенни изявления, някои от тях осъдени на дълги присъди, като например социалистическият лидер Юджийн В. Дебс, който е осъден на десет години затвор.¹⁰¹⁵

Робърт (Боб) Лафолет

Не само подкрепата за врага, но и всяка форма на критика към военните усилия вече се наказва с глоба не по-малко от 10 000 долара или лишаване от свобода до 20 години, или и двете. Социалистическите вестници са забранени от разпространението по пощата и систематично се ограничават. Докато американската преса е насърчавана към самоцензура, „Законът за търговия с врага“ прави възможно наблюдението на комуникациите с чуждите държави и чуждоезичния печат. Навсякъде започва отвратително шпиониране. Никой не е в безопасност. В „страната на неограничените възможности“ свободата на словото вече е строго потискана.

Въпреки всички атаки и клевети, Лафолет продължава да се бори срещу военновременния закон и контраатакува със собствен законопроект, който може да спре военната спекулация. На 20 септември 1917 г. в препълнената Общинска аудитория в Сейнт Пол, Минесота, той получава бурни петминутни овации.

Той безкомпромисно представя истината на хората. Бунтовникът цитира случая „Лузитания“ и доктрината на Лансинг, според която присъствието на американски граждани на борда на който и да е кораб дава имунитет. „Четири дни преди отплаването на „Лузитания“ президентът Уилсън е лично информиран от държавния секретар

¹⁰¹⁰ Schultze-Rhonhof 2003, S. 58

¹⁰¹¹ Johnson 1997, S. 660

¹⁰¹² Също, S. 662

¹⁰¹³ Sautter 1976, S. 334

¹⁰¹⁴ Също, S. 337

¹⁰¹⁵ LaFollette 1953, S. 376

Брайън, че „Лузитания“ е натоварена с 6 000 000 патрона, в допълнение към експлозивите; и че пътниците, които възнамеряват да се качат на кораба, правят това в нарушение на разпоредбите на нашата страна.“

Накрая „Бойният Боб“ обяснява целта на Закона за пътниците от 1882 г. Той забранява на американските граждани да пътуват с кораби, принадлежащи на враждуващи страни. Речта на Лафолет предизвиква възмущение в Белия дом и Сената.

Сега бунтовният сенатор трябваше да бъде изключен. За да оправдае действията си пред Сената, той иска пълните документи за товара на „Лузитания“, които веднага бяха обявени за засекретени. Въпреки че предложението за изключване е оттеглено, президентът Уилсън, един ден след речта, одобрява национална „кампания за бдителност“ срещу Боб Лафолет и неговите последователи.¹⁰¹⁶

Общата милитаризация и американският десант в Европа. След разгорещени дебати, на 18 май 1917 г. Конгресът приема Закона за селективната военна служба, изискващ военна повинност от населението. Той засяга всички мъже на възраст между 21 и 30 години. През август 1918 г. възрастта за военна служба е удължена от 18 до 45 години. От общо 24,2 млн. регистрирани новобранци, обаче само 2,8 млн. постъпват на действителна военна служба. 16% отказват „повиквателната“ а отказалите по съвест са затворени в лагери, където няколко са починали. Само около 2 млн. се явяват доброволно за военна служба. В набързо построени тренировъчни лагери, някои от които побират до 40 000 мъже, инструктори от предвоенната армия и Националната гвардия ги обучават на първоначална военна подготовка, за мисията им на континента.

Първите 6 американски разрушителя пристигат във Великобритания през май 1917 г. и до юли, вече са 35. Британците предоставят конвои за ефективно обезопасяване от подводници. До края на войната общо 834 американски военни кораба действат в атлантическите или европейските води.¹⁰¹⁷

По отношение на нестабилната Русия, президентът Уилсън търси двойна стратегия: първо, да стабилизира „Временното правителство“ на Александър Керенски, и второ, да предотврати болшевишката революция под ръководството на Ленин и Троцки.

Той изпраща хитрия Елиху Руут (1845-1937), бивш министър на войната и външните работи, на специална мисия в Русия, където пристигна на 3 юни, за да започне военно сътрудничество с руското временно правителство. Руут вече е получил Нобелова награда за мир през 1912 г. за подобряването на отношенията с Япония.

По-късно адвокатът ще се включи и в други неща: Той става първият президент на Фондацията Карнеги за международен мир, създадена от стоманения магнат Андрю Карнеги (1835-1919), и в крайна сметка един от бащите-основатели и почетен президент на „Съвета за външни отношения“ (CFR). В Русия обаче ще се провали.

На 6 юни 1917 г. Американските експедиционни сили (АЕФ), под командването на американския генерал Джон Дж. Пършинг, дебаркират във Франция. Две френски пролетни офанзивы преди това се провалят с гръм и трясък. Сега отпочиналите и добре екипирани американци предоставят само морална подкрепа, защото американските войски все не са готови за действие. Вместо почитена култура, американските войници откриват в Европа изключително сложна структура, която по никакъв начин не съответства на идеала, който военните пророци на различните партии толкова красноречиво възхваляват, пише холандско-американският историк Хендрик ван Лун (1882-1944).¹⁰¹⁸

Младите мъже са възпитани с истински мисионерски плам. Според Лун, те са изпълнени с „идеала за безкористно служене на човечеството. Това, което в действителност е борба между две могъщи нации за суровини, се превръща в сблъсък между дяво-

¹⁰¹⁶ Hoggan 1979, S. 196

¹⁰¹⁷ Sautter 1976, S. 334-338

¹⁰¹⁸ Loon 1929, S. 292-293 f.

ли и ангели. От една страна, Магна Харта и демокрацията; от друга, „ужасът“ и деспотизмът на тиранин.“¹⁰¹⁹

Това противоречие между „добрите“ и „злите“ европейци е било объркващо за американските войници с немски корени.

С мисъл за убийственият финал, папа Бенедикт XV предупреждава на 1 август 1917 г. С кръговото си писмо „*Des le debut*“ той призовава враждуващите нации до мир и се опитва да посредничи. Неговото обръщение съдържаше насоки за разбирателство между враждуващите държави, но е просто игнорирана от силите на Антантата, те очевидно виждат победата в свои ръцете им, и не искат да я изпуснат.¹⁰²⁰

През септември 1917 г. „1-ва американска армия“ е разположена на Западния фронт близо до Вердюн, за да облекчи деморализираните и бунтовни френски части.¹⁰²¹

САЩ обаче не действат като съюзник, а само имат готови да водят война самостоятелно като „асоциирана“ сила – и това остава така и до днес. През юни 1918 г. части от Американските експедиционни сили влизат в битка за пръв път (при Бело Ууд), и едновременно с това американски части провеждат военни операции в Мурманск и Владивосток. Този всеобхватен американски ангажимент има значително влияние върху съюзниците – а също и върху Централните сили.

На 28 ноември 1917 г., само седмици след Октомврийската революция, руското съветско правителство изненадва всички враждуващи страни с предложение за примирие. За огорчение на съюзниците, Русия и Германия подписват десетдневен споразумение за примирие в Брест-Литовск на 5 декември 1917 г., което е удължено до 14 януари 1918 г.

В 22,00 ч. на 4 януари този краен срок изтича без отговор от Антантата.¹⁰²² Държавният секретар на САЩ Лансинг се опитва напразно да държи руските комунисти в кръга на враговете на Германия. Но те публикуват части от тайните споразумения, сключени между държавите от Антантата, и изобличават Уилсън като съучастник в империалистически световен заговор, обвинение, което президентът, разбира се, веднага се чувства длъжен да опровергае.¹⁰²³

На 7 януари 1918 г. Ленин обявява предложението си за сепаративен мир с Германия.¹⁰²⁴ Два дни по-късно мирните преговори между Централните сили и Съветска Русия продължават в Брест-Литовск. Точно между тези два дни, на 8 януари 1918 г., Удроу Уилсън обявява своята Програма от 14 точки като основа за бъдещото мирно споразумение. Разбира се съчинена в съавторство с Хаус, хитър ход на сивия кардинал на САЩ. Уилсън за пръв път признава принципа на правото на самоопределение, който все още липсва в 14-те точки, в речта си пред Конгреса на 11 февруари 1918 г.: Народите и провинциите не трябва да бъдат „разменяни от един суверен на друг като вещи или игрални фигури“.¹⁰²⁵ Президентът завършва предложението си на 6 април в реч в Балтимор: „Свободното право на нациите на самоопределение е принцип, върху който се гради целият съвременен свят“.¹⁰²⁶

Обръщайки се към Германия, Уилсън завършва предложението си: „Ние не завиждаме на германското величие и в тази програма няма нищо, което да го омаловажава... Не искаме да навредим на Германия или по някакъв начин да възпрепятстваме

¹⁰¹⁹ Bautz 1990 in *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*, Bd. I, Spalten 491-493

¹⁰²⁰ Johnson 1997, S. 662

¹⁰²¹ *Bayerische Staatszeitung* vom 25. Jan. 1918, S. 1. От речта на канцлера граф Хертлинг на 24 януари 1918 г.

¹⁰²² Dahms 1983, S. 167 f.

¹⁰²³ Wheeler-Bennet, John: *Brest-Litovsk: The Forgotten Peace, March 1918, 1938*, S. 249, 289, 385 f.

¹⁰²⁴ Kempe 2005, S. 59

¹⁰²⁵ Wilson 1984, Bd. 45, S. 538 f.

¹⁰²⁶ *Die Zeit* vom 30. Juni 1961

нейното законно влияние или власт. ... Няма да се борим с Германия, нито с оръжие, нито с враждебни методи на търговия, ако тя е готова да се присъедини към нас и другите миролюбиви нации в договори за справедливост, право и честност“. „Ние само желаем Германия да заеме място на равенство сред народите, а не място на върховенство.“¹⁰²⁷

Два дни след речта на Уилсън, молитвата, с която представителите трябва да започнат работния си ден, е записана в протоколите от заседанията на Конгреса: „Всемогъщи Боже, наш Небесен Отец, ние Ти благодарим и се радваме, че това правителство е основано на вяра в Теб и Твоето Слово... Ти знаеш, Господи, че сме въввлечени в борба на живот и смърт с най-безчестната, подла, алчна, злобна, кръвожадна, похотлива и порочна нация, която някога е оскърбявала книгата на историята. Ти знаеш, че Германия е причинила толкова много сълзи на човечеството, че ново море би се напълнило с тях. Молим Те да разголиш могъщата Си ръка и да отблъснеш ордата от гладни, овълчени хуни, от чиито зъби тече прясна и съсирена кръв. ... Благослови нашите съюзници и нека победата бъде наша.... Ще бъдеш хвален завинаги чрез Исус Христос. Амин“.¹⁰²⁷ Как посланието за мир се вписва в съдържанието на тази молитва?

Американските войски осигуряват победата на Антантата. В 4 ч. сутринта на 21 март 1918 г. германците започват артилерийската подготовка в район с ширина 70 км – началото на пролетната офанзива „Михаел“. В продължение на два часа батареите са обгърнати от гъст облак от газ. В 9,40 ч. 30 дивизии започват шурма.¹⁰²⁸

Атаката е насочена към района южно от Сен Кантен до Арас, където се допират френския и английския фронт. Английската 3-та армия е изтласкана, а 5-та германска армия превзема Бапом, Перон и горната линия на Сомма.¹⁰²⁹ Фронтът е разкъсан с 50 км. Генерал Фош незабавно, с изключителни усилия, събира всички достъпни френски резерви и ги хвърля към Амиен. Бързината на германските атакуващи армии обаче е забавена от липсата на гориво и мобилни резерви. Две седмици след началото на битката те отново са една срещу друга в окопи.

Лудендорф сега измества фокуса и шурмува Кемелберг близо до Ипр. Самият Ипр, който за британската армия, точно както Вердюн за французите, е символ на непреодолима съпротива, е задържан. Докато Британските експедиционни сили са 100 000 войници в началото на войната, до края на войната на бойното поле има над 3 млн британци – ескалацията е елемент на войната.

След период на почивка, 1-ва и 7-ма германски армии атакуват на 27 май, изкачват стръмните склонове на Шмен де Дам, прекосяват Ена и на 31 май шурмуват Шато Тиери на Марна, само на 5 дни поход от Париж.¹⁰³⁰

Докато генерал Пършинг разполага по-малки контингенти при Армантиер и Шато Тиери, сега последва разполагане на дивизии. За четвърта германска атака, която трябвало да удари британците във Фландрия, силите първоначално са твърде изтощени. На 18 юли американски резерви общо 270 000 души, атакуват редом с френските сили при Вилер-Котре, изтласквайки германците зад Марна и изправяйки фронта Марн-Ена.¹⁰³¹

Окуражена от тези военни успехи, администрацията на Уилсън решава, по искане на британците, французите и чехите, да изпрати допълнителни сили във Владивосток. Там те могат да разчитат на чешките дезертьори и контрареволуционерите.¹⁰³² На 2

¹⁰²⁷ *Congressional Record, Containing the Proceedings and Debates of the Second Session of the Sixty-Fifth Congress of the United States of America – Volume LVI - Washington Government Printing Office 1918, S. 761 f.*

¹⁰²⁸ *Volkman 1922, S. 165*

¹⁰²⁹ *Craig 1981, S. 343*

¹⁰³⁰ *Erdmann 1985, Bd. 18, S. 224*

¹⁰³¹ *Sautter 1976, S. 339*

¹⁰³² *Erdmann 1980, Bd. 19, S. 111 t. Anm. 3*

август руският град Архангелск е окупиран от американски и британски войски, докато японските войски напредват по Транссибирската железница дълбоко в Сибир. Накрая, в средата на август, американците подсилват британските войски във Владивосток.

На 8 август, „черния ден на германската армия“ (Лудендорф), британската 4-та армия, подкрепена от френски части, успява да пробие германските линии източно от Амьен с 500 танка. Седем германски дивизии са унищожени. Поради неудържимия приток и едновременния спад в германската бойна мощ, Лудендорф осъзнава безнадеждността на ситуацията: „Воденето на война придоби... характера на безотговорна игра на късмета. Съдбата на германския народ беше твърде важна за мен, за да рискувам; войната трябваше да бъде прекратена.“¹⁰³³

Кайзерът също го вижда по този начин. Под натиска на събитията, Върховното командване на армията се чувства принудено да изостави земята, която е завладяло с толкова много страдания, и да изтегли армиите към линията Зигфрид – отбранителна позиция за германските войски до 8 септември.

На 2 септември съюзниците обявяват болшевишка Русия, разтърсена от гражданска война, за военна зона. „Червените“ руски революционери се борят срещу „белите“ контрареволуционери, водени от адмирал Александър В. Колчак¹⁰³⁴ – около 150 000 беларуски войници, сибирските казаки и монголските полкове. Военната диктатура на Колчак разчита на победа над болшевиките.

Съюзниците правят същото, изпращайки големи военни контингенти, състоящи се от европейци, японци и американци, за да се бият¹⁰³⁵ с Червената армия.¹⁰³⁶

На 3 септември чехите¹⁰³⁷ са признати за съюзници от САЩ; в същия ден Сенатът на САЩ иска арестуването на кайзер Вилхелм II и започването на международни процеси срещу подстрекателите на подводната война.

На 12 септември френският министър-председател Клемансо, наричан „Тигъра“ от народа, извършва целенасочена недискретност, и публикува писмото от император Карл I Австрийски, което неговият зет, принц Сикст Пармски, е предал на президента Поанкаре. Тайните отделни преговори вече са оповестени публично. Карл се опитва напразно да представи писмото като фалшификат. Германия губи доверието си в него. Така, два дни по-късно, Австро-Унгария предлага на съюзниците отделно примирие. Сега Германия трябва да продължи да се бие без нея.¹⁰³⁸

В същото време, 1-ва американска армия на генерал Пършинг, с 500 000 души, напредва южно от Вердюн и разбива германския издатина при Сен Мишел. След из-

¹⁰³³ Ludendorff 1920, S. 551

¹⁰³⁴ Б. пр.: Бялата (Доброволческата) армия се ръководи от ген. Деникин, а не от Колчак, който въпреки че се самообявява за върховен управител на Русия, е една трагична фигура, станала жертва на заговора на чехите и френския ген. Жанен, които го предават, по-точно продават, на есерите и впоследствие, на болшевиките. Причината е златният резерв на империята, който Колчак отказва да предаде на Жанен. Чехите се възползват от ситуацията, предават адмирала и открадват една значителна част от резерва, а другата предават на есерите. Жанен също получава „своите 30 сребърника“.

¹⁰³⁵ Б. пр.: Нищо подобно, никакви контингенти на Антантата не участват в Гражданската война, единствено Британия изпраща известно количество оръжие, боеприпаси и униформи! Белите са оставени сами на себе си, и затова губят войната, въпреки героичният отпор и саможертва.

¹⁰³⁶ Mawdsley 2005, S. 109-110

¹⁰³⁷ Б. пр.: Чехите в Сибир са едни отвратителни разбойници и мародери, държат се жестоко с местното население, грабят, убиват, изнасилват жени. Те провалят Бялото движение там още в зародиш. Единствената им цел е да се доберат до Владивосток, грабежът и най-вече да откраднат колкото се може от руския златен резерв намиращ се под охраната на Колчак, което му струва живота. Но това е заслужената награда за хора като Колчак и старото офицерство, вярващи в глупавите панславистки илюзии. Е чехите им показва що за отрепки са „славянските им братя“ заради които, Русия започна войната, воюващи срещу естествените си съюзници, в съюз със смъртините си врагове!

¹⁰³⁸ Б. пр.: Но то е отхвърлено от Антантата, която иска пълното унищожаване на Дунавската монархия и подялба на териториите ѝ.

ползването на танкове, тя превзема множество оръдия и взема 16 000 пленници до 16 септември. Блестяща победа над вече отстъпващите германски войски.

В другия край на Европа, съюзническите войски пробиват българските линии и нахлуват през Сърбия. На 25 септември българите искат примирие и малко след това турците го правят.¹⁰³⁹

В края на септември Пършинг разположи 1,2 млна американски войници срещу обширната линия от позиции между Вердюн и Реймс в „офанзивата при Мьоз-Аргон“ на 28 септември.¹⁰⁴⁰ Въпреки това германският фронт остана непокътнат и германските сили удържат позициите си до началото на примирието.

Ролята на САЩ в мирните преговори. Заплашителната ситуация в Германия сближава социалдемократите и Центристката партия. От гледна точка на двете партии Върховното командване на армията упражнява твърде голямо влияние върху райхсканцлера Георг фон Хертлинг (1843-1919), който е на поста от 1 ноември 1917 г., и уволнението му е неизбежно. След като от фронтовете постъпват нови неблагоприятни доклади, на 29 септември Лудендорф и самият Хинденбург в паника, най-накрая призовават правителството да започне незабавни преговори за примирие. Докато официалната пропаганда само обявява победи и излъчва увереност през предходните четири години война, това сега е последвано от признанието за военната катастрофа. Тежък шок за политическото ръководство и най-вече за населението. Защо бяха гладували, страдали и търпели през всичките тези години? Оптимистите насочват поглед към САЩ. Не е ли Удроу Уилсън, демократът, приятел на народа и пацифист по душа, публикувал прогерманска книга през 1913 г.¹⁰⁴¹ и не предложи ли приемливо мирно споразумение през януари 1918 г.?

Затова Берлин решава да се обърне към президента Уилсън и извършва дълбоки промени във формата на управление и в назначаването на най-висшите длъжности, въвеждане на парламентарна система на управление и отстраняване на райхсканцлера фон Хертлинг.

На 3 октомври той е заменен от принц Макс фон Баден (1867-1929), считан за либерал и демократ, който сформира парламентарно правителство от най-силните партии в Райхстага същия ден.¹⁰⁴²

Уилсън поставял мирните преговори в зависимост от демократичното преструктуриране. Въпреки предупреждението, публикувано на 3 октомври във „Vorwärts“ (Напред), официалния орган на социалдемократите, „Горко на тези, които оставят оръжията си до стената пет минути по-рано“, върховното командване настоява за формулирането на предложението за мир, на първото си заседание.

През нощта на 3 срещу 4 октомври стари и нови членове на правителството обсъдилт заедно предложението. Те се позовават на 14-те точки и искат от президента на САЩ да сключи примирие и да подготви сключването на мира. Принц Макс фон Баден има основания да се надява на приемането на 14-те точки и на искрен и траен мир за цялото човечество.¹⁰⁴³ На сутринта на 8 октомври швейцарският аташе, представляващ германските интереси в САЩ, лично връчва съответната германска нота на Уилсън.¹⁰⁴⁴

¹⁰³⁹ Окончателното решение на войната става тук, на Добро поле, проклето да е, а не във Франция!

¹⁰⁴⁰ Johnson 1997, S. 662

¹⁰⁴¹ Wilson 1913: Der Staat

¹⁰⁴² Коалиция на Центристката партия, Прогресивната партия, Социалдемократическата партия и Националнолибералната партия.

¹⁰⁴³ Б. пр.: Наивник, но удавникът и за сламката се хваща, в случая за лъжите на военнопръстълника Уилсън! На англосаксонски изрод (те са такива, не са хора), вярно не може да се има! Германия ще го разбере, но късно.

¹⁰⁴⁴ Bayerische Staatszeitung vom 9. Okt. 1918, S. 1

На следващия ден държавният секретар Лансинг връчва следната нота-отговор на швейцарския шарже д'афер: „Президентът на САЩ се чувства задължен да заяви в отговор на предложенията за примирие, че не може да предложи примирие на правителствата, с които САЩ са съюзници срещу Централните сили, докато армиите на тези сили са на тяхна земя.“¹⁰⁴⁵ Евакуацията е предпоставка за „добри отношения на доверие“.

В отговора си германското правителство отново се позовава на 14-те точки на Уилсън и изразява надежда, че държавите от Антантата също ще се придържат към тях.¹⁰⁴⁶ След два дни агенция Ройтерс съобщава, че официалните кръгове във Вашингтон приемат германската нота-отговор от 12 октомври за пълно приемане на условията на Уилсън и задоволителен отговор на неговите въпроси.¹⁰⁴⁷ Същата агенция съобщава от Лондон за съдържанието на документите там. Очаква се от Уилсън да работи за военния колапс на Германия. В нотата си-отговор от 15 октомври Уилсън изисква гаранции, че настоящото военно превъзходство на американските и съюзническите сили във Франция ще бъде запазено. Германските въоръжени сили трябва да прекратят своите незаконни и „нечовешки“ действия. С „горящо сърце“ те наблюдават как германските войски, отстъпващи във Фландрия, безмилостно унищожават всичко, а актовете на нечовечност, грабеж и опустошение продължават. В заключение Уилсън припомня речта си от 1 юли в Маунт Върнън, в която той призова за унищожаване на всякаква произволна власт: „И властта, която досега е определяла съдбата на германската нация, е една от онези, които президентът е имал предвид в тази реч. В ръцете на германския народ е да я унищожи. ... Ако трябва да се постигне мир, той трябва да се постигне чрез намесата на самия германски народ.“¹⁰⁴⁸

Защо преговорите по германското предложение за примирие се проточват с все нови искания? Дали Белият дом чака особено благоприятни обстоятелства? Или предизборната кампания също изигра роля?

В отговорната си нота от 20 октомври германското правителство отхвърли обвинението в незаконни и нечовешки действия, и предлага създаването на неутрална комисия за разследване и отново призовава Уилсън да се стреми към мир и справедливост. Новото германско правителство е сформирано в пълно съответствие с желанията на народните представители, които са избрани чрез всеобщо и пряко изборително право, чрез анонимно гласуване.

На 23 октомври Уилсън заявява, че в светлината на германските отстъпки вече може да се обърне към съюзническите правителства по въпроса за примирието. Той обаче се съмнява в трайността на парламентарните промени, заявявайки, че „цялата власт на краля на Прусия да контролира политиката на страната е все още непоклатима“.¹⁰⁴⁹ Той ще договори мирно споразумение само ако германската страна изпрати избрани представители на народа за, а не „военни управници и монархистични автократи“.¹⁰⁵⁰

Впоследствие, на 26 октомври, генерал-квартирмейстор Лудендорф е заменен от генерал Вилхелм Грьонер и развитието към парламентарна система на управление официално е завършено с така наречената „Октомврийска конституция“.¹⁰⁵¹ Канцлерът вече е обвързан от доверието на Райхстага.

¹⁰⁴⁵ *Bayerische Staatszeitung vom 10. Okt. 1918, S.1*

¹⁰⁴⁶ *Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes, R 21872, Blätter 164 und 165, Note vom 12. Okt. 1918*

¹⁰⁴⁷ *Bayerische Staatszeitung vom 15. Okt. 1918, S.1*

¹⁰⁴⁸ *Също, S.1*

¹⁰⁴⁹ *Bayerische Staatszeitung vom 25. Okt. 1918, S.1*

¹⁰⁵⁰ *Ploetz 1959, S.34*

¹⁰⁵¹ *Grosser 1970, Anm. 72, S. 151*

На 31 октомври е подписано примирието между Антантата и Османската империя. През 1915 г. тогавашният посланик на САЩ в Турция, Хенри Моргантау-старши, използва всичките си сили, за да разубеди военния министър Енвер паша и министъра на вътрешните работи Талаат бей да извършат арменския геноцид. Но сега вече няма интерес от наказване на турските извършители на кланетата. Геополитическата позиция на Турция е по-важна от зачитането на човешките права. В настоящия дебат геноцидът на 1,5 млн арменци все още се омаловажава по стратегически причини, както е в случая с Германия през 1915 г.

Може ли циничният въпрос на Хитлер, да се окаже верен: „Кой изобщо говори за арменските кланета днес?“¹⁰⁵²

Дори днес американските президенти избягват да назовават геноцида като такъв, както направи Обама в Деня на паметта, 24 април 2014 г. По време на предизборната си кампания той настоява, че САЩ заслужават президент, който ще нарече събитията от 1915 г. с тяхното истинско име. Поне той определи това масово убийство като „едно от най-големите зверства“ на XX век.¹⁰⁵³

Да се върнем обратно към преговорите за примирие: За да успокои германците – или просто да ги заблуди? – Уилсън изпраща друга нота на 5 ноември. „Съюзническите и асоциирани сили... декларираат готовността си да сключат мир с германското правителство при условията на мир, посочени в обръщението на президента към Конгреса от 8 януари 1918 г.“¹⁰⁵⁴

Четири дни преди началото на официалните преговори за примирие, Уилсън изрично се съгласява да сключи мир въз основа на своите 14 точки. Съгласно международното право това се равнява на предварителен мирен договор, лишен само от окончателната си форма.¹⁰⁵⁵

Англия обаче не желае безусловно да приеме „Свободата на моретата“ (Точка 2).¹⁰⁵⁶ Освен това Германия трябва да компенсира щетите, понесени от цивилното население на съюзниците.

В същия ден във военноморската база във Вилхелмсхафен избухва бунт, който бързо се разпространява в други пристанищни градове и предизвиква революцията в Германия. Под натиск от масите Макс фон Баден подава оставка; Вилхелм II абдикира и отива в изгнание. Фридрих Еберт поема юздите на управлението като лидер на мнозинството от демократите. В ролята си на ръководител на Комисията за примирие, политикът от Центристката партия Матиас Ерцбергер (1875-1921) получава разрешение да пътува до Компьен за мирните преговори.¹⁰⁵⁷

Германската преговорна позиция вече се влошава драстично: революцията обхваща Берлин. Делегатите на Антантата изобщо не се придържат към 14-те точки на

¹⁰⁵² Но пък наглите евреи проглушиха света с раздутия до гигантски размери холокост, измислените газови камери, измислените 6 милиона жертви и пр. И това не им пречи да извършват геноцид срещу палестинците в нашето съвремие! Всичко зависи от парите, еврейското лоби притежава банките! А арменците нямат нищо, освен напълно осакатената си малка държавица, сега допълнително осакатена с отнемането на Нагорни Карабах, и избиването на населението там, пак от турци нищо че са азербайджански. Та Хитлер е прав! Кой изобщо си спомня за арменците!

¹⁰⁵³ Michael Martens: *Armenischer Genozid. Türkei protestiert gegen Obama-Rede*: www.faz.net/aktuell/politik/ausland/armenischer-genozid-tuerkei-protestiert-gegen-obama-rede-1575083.html

¹⁰⁵⁴ Blatt 185

¹⁰⁵⁵ Schultze-Rhonhof 2003, S. 61

¹⁰⁵⁶ Erdmann 1985, Bd. 18, S. 232

¹⁰⁵⁷ Б. пр.: По-късно това ще му струва живота, убит е от националистите от организацията „Консул“.

Уилсън и непрекъснато отправят нови искания.¹⁰⁵⁸ Приемането им е равносилно на безпрекословно подчинение.¹⁰⁵⁹

Те искат незабавна евакуация на всички окупирани територии на Запад, освобождаване на Елзас-Лотарингия, евакуация на целия ляв бряг на Рейн и 35-км зона за сигурност на десния бряг, която трябва да остане демилитаризирана. Градовете Кьолн, Кобленц и Майнц трябва да бъдат окупирани от съюзническите войски. Всички подводници и голяма част от военното оборудване трябва да бъдат предадени. Докато съюзническите военнопленници трябва да бъдат освободени, германските трябва да останат в лагерите за военнопленници. Още по-трудно е да се накара германското население да разбере, че блокадата ще продължи.¹⁰⁶⁰

Не заяви ли Уилсън при обявяването на война, че САЩ не искат да водят война срещу германския народ? На Западния фронт американските сили воюват до последния момент, някои дори след това. Когато споразумението за примирие е представено на Ерцбергер за подпис в Компьенската гора на 11 ноември 1918 г., докато копието за командващият войските на САЩ достигне Седан, на около 200 км разстояние, едва тогава боевете приключват и оръдията замлъкват по всички фронтове.

В края на войната американските въоръжени сили във Франция са сред най-многобройните и мощни армии в Европа. Ако обаче рангът им се измерва с понесените загуби, значението им се поставя в перспектива: 12 432 американски жертви в сравнение с почти 1,4 млнa френски и 900 000 британски.¹⁰⁶¹

В Германия войната отнема не само 2 млнa убити или изчезнали войници, но и още 750 000 загинали от гладната блокада, което ще доведе до смъртта на още много хора до март 1919 г.¹⁰⁶²

Общо почти 9 млнa войници загубват живота си на бойните полета на световната война. До ден днешен човечеството сякаш не е научило никакви поуки от това.

На 5 ноември 1918 г. Уилсън претърпява горчиво поражение на изборите за Конгрес. Както Сенатът, така и Камарата на представителите сега са доминирани от републиканците. Разочарован, президентът на САЩ се качва на борда на кораба „Джордж Вашингтон“ на 4 декември 1918 г., за да пътува на Версайската мирна конференция. По време на пътуването Уилсън щедро обещава, че делегацията на САЩ ще „остане вярна на гледната точка на хуманността и ще се вслушва във волята на народите, а не във тази на техните лидери“.¹⁰⁶³

В петък, 13 декември 1918 г., „Джордж Вашингтон“ влиза в пристанището на Брест. Уилсън все още вярва в помирението. В последвалата триумфална обиколка през Франция, Италия и Англия той интерпретира развяващите се знамена като потвърждение, но пренебрегва надвисналите облаци.

Идеята на Уилсън за Обществото на народите се изпарява. На 18 януари 1919 г. Версайският мирен конгрес започва своята работа, воден от „Съвета на четиримата (б. пр. 3-ма военнопръстъпника и един италиански поимяр)“: Уилсън, Клемансо, Лойд Джордж и Орландо. Като основа Уилсън предлага своята Програма от 14 точки.¹⁰⁶⁴ 285 Нейните основни идеологически принципи на либерално-демократичния интернационализъм, като демокрация, свобода на пазарите и морето и освобождение на цветнокожите хора от колониално управление, изобщо не са приети от английските и френските

¹⁰⁵⁸ *Schultze-Rhonhof 2003, S. 61*

¹⁰⁵⁹ *Müller 1996, S. 224*

¹⁰⁶⁰ *Blane/Lutz 1942*

¹⁰⁶¹ *Johnson 1997, S. 662, Sautter 1976, S. 339*

¹⁰⁶² *Erdmann 1985, Bd. 18, S. 233*

¹⁰⁶³ *Baker 1923, Bd. I., S. 19*

¹⁰⁶⁴ *Foley 1923*

колониални владетели. От предложенията му за траен мир остава само основаването на Общество на народите. Това общество вече няма да признава съюзи или взаимни задължения между държавите. Това премахва автоматичността на пактовете за взаимопомощ, които джвидоха решително за избухването на Първата световна война. Логично заключение. Президентът обаче не взема предвид, че европейските сили няма лесно да се подчинят на американското искане да повлияе на ситуацията.

Освен това договорите за защита, сключени между САЩ и държавите от Централна Америка въз основа на доктрината Монро, не позволяват такава клауза. Изоставянето на доктрината Монро обаче е почти немислимо за повечето американци. Нито за Сената във Вашингтон, който оказва ожесточена съпротива.

Така идеята на Уилсън за ОН (обществото на народите) неизбежно се сблъсква с дилема. За да успокои Сената, той предлага резерва в полза на съюзническите държави. Франция веднага се съгласява, но само при условие, че може да претендира за същото право и за себе си. Така се ражда член 21 от Пакта на ОН, който ще допринесе значително за избухването на Втората световна война.

Франция веднага започва да покрива Европа с мрежа от подобни „миротворчески“ пактове. Те включват „Малката Антанта“ (Чехословакия, Югославия и Румъния), но също и двустранни пактове за взаимопомощ с Полша. Париж е като паяк в мрежата си. Тези споразумения осигуряват превеса на Франция в Източна, Централна и Югоизточна Европа.

Междувременно в САЩ се надига буря от възмущение срещу позицията, заета от техния президент във Версай. Въвеждането на член 21 не помага, тъй като Уилсън се съгласява с Версайския договор, без първо да позволи на Сената на САЩ да гласува за него. Освен това той разочарова очакванията на някои американци у дома, като например ирландските американци, на които обещава да подкрепят ирландската независимост, за да ги спечели за войната срещу Германия. Уилсън сега не иска да има нищо общо с това, точно както не иска да има нищо общо с независима Република Армения, защитена от мандат на САЩ.

Докато парижката интрига ще се окаже политически катастрофална за Европа, тя се превръща в човешка трагедия за самия Уилсън. Текстът на Версайския договор става известен на сенаторите и представителите седмици преди завръщането на Уилсън от Франция. Републиканският сенатор Уилям Бора получава копие от Париж и го прочита в Сената, като го прави достъпно за всички, в протокола на Конгреса. Бора е част от „Непримиримите 14“, които категорично се противопоставят на всякакви международни ангажменти. Групата включва Хенри Кабот Лодж, републиканският председател на Комисията по външни отношения (да не се бърка със Съвета по външни отношения), Боб Лафолет и сенаторът от Калифорния Хирам Джонсън. Атаките им са насочени по-малко срещу разпоредбите на самия мирен договор, отколкото срещу Устава на ОН, за който Уилсън е положил толкова много усилия. Опозицията търси слабости у президента и подозира, че той вече е бил информиран за повечето тайни договори много преди Парижката конференция, особено след като англо-френските договори, сключени през 1915, 1916 и 1917 г. за разделянето на Турция и Австро-Унгария, са публикувани от правителството на Ленин през зимата на 1917/18 г. и публикувани в лондонския вестник „Дейли Хералд“ на 11 май 1918 г.¹⁰⁶⁵

Когато е попитан за това на 19 август 1919 г. пред Комисията по външни отношения на Сената, той отговоря, че е научил за тях едва след пристигането си в Париж, което е неубедителна лъжа. Когато в началото на септември 1919 г. става очевидно, че приемането на договора може да бъде постигнато само с резерви, Уилсън решава да се

¹⁰⁶⁵ Baker 1923, Bd. 1, S. 38 f.

обърне директно към народа. Той мобилизира всичките си сили, за да прокара каузата си по време на обширна обиколка в Средния Запад, сърцето на изолационизма.

За 22 дни 63-годишният мъж изминава 13 000 км и произнася 37 речи. Но в често повтаряното му уверение, че Версайският договор представлява велик и справедлив мир, съвместим с американските идеали, вече никой не вярва. Републиканските сенатори го следват, говорят пред същите аудитории в същите 37 града и разобличават някои неща. В ретроспекция Уилсън преценил, че Първата световна война по своята същност е „търговска и индустриална война“, „а не политическа война“ (по смисъла на Клаузевиц, според който войната е „продължение на политиката с други средства“).¹⁰⁶⁶

Сега Уилсън се превръща в тъжна фигура. След речта си на 25 септември 1919 г. в Пуебло, Колорадо, близо до брега на Тихия океан, инсултът го приковал на легло. В началото на октомври, след завръщането си във Вашингтон, той претърпява втори инсулт, „който държи демократичния президент-доброжелател далеч от официалните му задължения в продължение на месеци: Инвалидът упорито настоява всички служители в Белия дом да бъдат изгонени от обкръжението му, които искат президентът да се обяви за негоден за поста си и да остави държавните дела на вицепрезидента“.¹⁰⁶⁷ Но Едит Уилсън, амбициозната и решителна съпруга на левостранно парализирания президент, отдавна е завзела безкормилното управление на държавата и действа като таен регент. Дори при брака им през 1915 г. тя ревниво пази близките отношения на съпруга си с полковник Хаус. Сега тя има свой собствен съветник: адмирал Кари Грейсън, личният лекар на съпруга ѝ.

Когато държавният секретар на Уилсън, Лансинг, се опитва да се разбунтува срещу това „противоконституционно правило“, той е незабавно изгонен от правителството. През следващите 18 месеца главният прокурор Александър Мичъл Палмър (1872-1936) де факто ръководи кабинета, докато Грейсън държи пациента далеч от обществеността.

В светлината на болшевишката тенденция в СССР и революционните условия в Германия, Палмър смята за свой свещен дълг да предприеме действия срещу комунистите в САЩ, чийто брой е доста под границата от 1%, и започва да разпалва истинска истерия. Той разглежда репресиите наречени „Палмъровите нападения“, по негово име, като ефективна стратегия за борба с тях: На 22 декември 1919 г. той депортира 249 комунисти, анархисти и работнически агитатори, повечето от които никога не са виждали Русия, в Стараната на Съветите, на т. нар. „Съветски ковчег“ – американски затворнически кораб.

В следващите месеци страхът от комунистите и манията по шпионажа водят до истински масови арести. На 2 януари само 2700 заподозрени са хвърлени в затвора след акции срещу „червените“, а на 5 май анархистите Никола Сако и Бартоломео Ванцети са арестувани, осъдени и екзекутирани въпреки липсата на доказателства.¹⁰⁶⁸

На 4 март 1921 г. Уилсън се явява пред световната общественост за последен път. Опирайки се на бастун, той придружава своя наследник Хардинг до встъпването му в длъжност. Две седмици по-късно Сенатът отхвърля Версайския договор. След две години мъчение¹⁰⁶⁹ Удроу Уилсън умира на 3 февруари 1924 г. в столицата

¹⁰⁶⁶ Също, S. 163

¹⁰⁶⁷ Der Spiegel vom 9. April 1958

¹⁰⁶⁸ Hoggan 1979, S. 500 f.

¹⁰⁶⁹ Справедливо наказание свисше за този военнопръстѣпник и лѣжец, при това напълно заслужено! Група български глупаци му направиха паметник!!! Вж. снимката горе, паметникът е твърде

Вашингтон. Той, който искаше да наложи нов ред на света, оставя след себе си само зловещото „*vae victis*“.

Стълб на външната политика на САЩ: основаването на Съвета за външни отношения (1921 г.). Поради силно влошеното си здравословно състояние, Уилсън е принуден да се откаже от ролята си на „политически посредник“ и наблюдател.

Полковник Хаус също вече осъзнава на Парижката мирна конференция, че ерата му на международната сцена е към своя край. Интересното е, че идеята за Обществото на народите се смята, че е дадена от Хаус, според биографа на Уилсън, Рей Станард Бейкър. Хаус е и този, който замисля 14-те точки, които Уилсън след това просто е формулирал със свои думи. След като Сенатът отхвърля ОН и общественото мнение в САЩ се противопоставя на плана за световно правителство, полковник Хаус е избран да създаде орган за популяризиране на ОН и „Проекта за един нов свят“.

Първите срещи се провеждат още през 1919 г. От една страна, Комитетът на кръглата маса, създаден от „Сесил Роудс в края на XIX век“¹⁰⁷⁰ с цел да обедини представителите на англоговорящото население по света и след това да ги постави под британско управление, служи като модел. Милнъровата група също е посочена за модел.¹⁰⁷¹ Две години по-късно, през юли 1921 г., е създаден Съветът по външни отношения (CFR), американски клон на Кралския институт по международни отношения (създаден от хората на Милнър).¹⁰⁷² Сред основателите са, освен ключовия инициатор Хаус, всички основни фигури на международния финансов елит, като Дж. П. Морган, Джон Д. Рокфелер, Пол М. Уорбърг, Ото Кан и Джейкъб Шиф, или същата група, която създава Федералния резерв през 1913 г.¹⁰⁷³

Първият президент е Джон У. Дейвис, личен адвокат на Дж. П. Морган. За да се осигури комфортна среда, Пол Крават, представител на Морган, е назначен за вицепрезидент. С течение на времето обаче Морган губи влиянието си в полза на фамилията Рокфелер, които намират „Единното световно правителство“ за идея още по-подходяща за тяхната бизнес философия. Името CFR също така подсказва акронима за инициалите на Карнеги, Форд и Рокфелер.

Въпреки че тези три семейства осигуряват по-голямата част от средствата с които разполага Съвета, други големи корпорации като *Pillsbury, Coca-Cola, Chase Manhattan Bank* и *AT&T* също допринасят.

Джон Д. Рокфелер-старши ясно заявява, че конкуренцията е грях и че глобалните монополи са по-подходящи за нарастващите нужди навсякъде. Многочислени влиятелни личности – политици, интелектуалци и медийни фигури са членове на CFR, който се счита за продължение на световния управляващ елит и упражнява значително влияние върху политици и президенти, като влияе върху образованието, икономиката и армията. Освен това CFR е свързан с подобни кръгли маси, като Трилатералната комисия, Фондация Рокфелер и Групата Билдерберг. Тези организации представляват европейския

посредствен, липсва дори бегла прилика. Българската простотия е безгранична! Уилсън спасил България, но замислете се глупаци, че неговите 14 измамни точки, подлъгаха предателите Малинов, Ив. Луков, Генадиев, Стамболийски и пр. да извършат предателството в Солун, смазаха морално българските войски (чрез особено зловредната болшевишка и земеделска, „дружбашка“ пропаганда), допринесоха за катастрофата на България на Добро поле и погребяха националното обединение!

¹⁰⁷⁰ Б. пр. нарочно съм сложил кавички, авторът греши Движението „Кръглата маса“ е създадено от лорд Алфред Милнър в 1909 г., а активните му действащи лица, са неговите възпитанци от „Детската му градина“ в Кейптаун. Пръвончалната цел на движението е да убеждава обществеността в доминионите и САЩ, да се включат на страната на Британия в престоичката война с Германия. Затова те проповядват общата англосаксонска солидарност.

¹⁰⁷¹ Millin 1933, S. 166

¹⁰⁷² Quigley 1966, S. 130 f., 582 f.

¹⁰⁷³ Б. пр.: Уилсън е избран за президент, точно за да прокара закона за Федералния резерв и това е първият му политически акт.

(Билдерберг) и далечноизточния (Трилатерална комисия) естаблишмънт. Тяхната цел е да затвърдят влиянието на интернационалистите в американското общество в духа на „Новият световен ред“ – който е по-близо до възстановяване на стария световен ред.

Техните експерти пишат академични трактати във вътрешнофирменото издание „Foreign Affairs“ (Външни отношения), които обосновават необходимостта от „Обединен свят“. Членове на CFR от широкия медиен фронт, включително CBS, NBC, CNN, Washington Post, Wall Street Journal, Los Angeles Times, Chicago Sun, Time, Live и други, след това умело и изчерпателно предават тези аргументи на обществеността. Много европейски медийни групи лесно възприемат информацията им оттам.¹⁰⁷⁴

Всички президенти са членове на CFR, както преди това, така и от Рейгън до Клинтън и Обама, техните съветници, също и (б. пр. сегашния) Доналд Тръмп.

Например изключително могъщият, корумпиран и противоречив Хенри Кисинджър или Збигнев Бжежински, стоят до Никсън, Картър и

Обама. Дали е демократ или републиканец е без значение. Това противоречи и на целите на „Новия световен ред“.

Професор Карол Куигли от Джорджтаун, често цитиран от Бил Клинтън, първоначално вижда само положителни аспекти в Съвета за външни отношения (CFR). В края на живота си обаче той променя мнението си и подчертава опасностите от тази концентрация на власт в „англо-американския естаблишмънт“: „Никоя държава, която се грижи за своята сигурност, не бива да позволява на малък брой личности да упражняват такава власт в администрацията и политиката.“¹⁰⁷⁵

Задачата на CFR е да осигури приемственост във външната политика между партийните линии. Преглед на цялата история на CFR от 1921 г. до наши дни не е възможен тук. Влиянието му върху политическите решения обаче не бива да се подценява.¹⁰⁷⁶ Днес той оплита мрежа от дъщерни организации като Германския съвет за външни отношения (DGAP), Атлантическия мост, Института Аспен в Берлин и от октомври 2007 г., благодарение на Йошка Фишер, Европейския съвет за външни отношения (ECFR) като свой европейски еквивалент. Прочутият списък с членове на ECFR включва Карл-Теодор цу Гутенберг, Джем Йоздемир и мегаспекуланта Джордж Сорос.¹⁰⁷⁷ След президента на САЩ Никсън и неговия съветник по сигурността Кисинджър, всички последващи съветници са от CFR.

Четири седмици преди Пърл Харбър: Основаване на „Freedom House“ (1941). На 10 ноември 1941 г. Елинор Рузвелт и победеният кандидат за президент Уендъл Уилки основават „Freedom House“ (Дом на свободата). Този пропаганден инструмент, финансиран тогава, както и сега, от средства на правителството на САЩ, има за цел да насърчи общественото мнение, за участие във Втората световна война, тъй като изолационистките усилия са в пика си по това време.¹⁰⁷⁸

¹⁰⁷⁴ Josef Joffe von der Zeit

¹⁰⁷⁵ Umpenhour 2005, S. 85. Vgl. auch Levin 1980

¹⁰⁷⁶ Wala, Michael: *Winning the Peace Amerikanische Außenpolitik und der Council on Foreign Relations 1945-1950*, Stuttgart 1990, S. 17

¹⁰⁷⁷ <http://ecfr.eu/content/council/>

¹⁰⁷⁸ Kaku/Axelrod 1987, Seiten X, 11, 30,31

След 1945 г. *Freedom House* се застъпва за плана „Маршал“ и създаването на трансатлантически военен съюз. След Студената война, организацията подкрепя движението „Солидарност“ в Полша и цветните революции в Сърбия, Грузия, Украйна и Киргизстан.¹⁰⁷⁹

През 1945 г., годината на основаване на Организацията на обединените нации (ООН), военните планове срещу СССР вече са зимислени: На 1 юли Чърчил планира да атакува Съветския съюз със 112 дивизии. Лорд Исмей, по-късно първият генерален секретар на НАТО, планира тази „Операция Немислимо“ с 12 германски дивизии, като началник-щаб на Чърчил. Но Сталин прозира намерението и на 23 май 1945 г. иска незабавен арест на германското правителство във Фленсбург и залавяне на германските войници в британската окупационна зона. А през октомври същата година президентът на САЩ Труман възлага на генерал Айзенхауер план за всеобхватна атака срещу Съветския съюз, „Операция „Тоталност“ (JCS 329/1), която включваше изненадващ ядрен удар срещу 20 съветски града.

Същият месец американските ВВС започват изучават стратегическата уязвимост на СССР за ограничена въздушна атака, с пускане до 30 атомни бомби. През март 1946 г. Чърчил говори за „голямата котка“ или образа на врага: Съветска Русия е „нарастващо предизвикателство и опасност за християнската цивилизация“.¹⁰⁸⁰

До октомври 1949 г. са разработени още тринадесет военни плана.¹⁰⁸¹ Военен съюз между САЩ и Великобритания, т.е. между силите, вече разработили своите военни планове срещу СССР през 1945 г., вече официално имат за цел да предотвратят Трета световна война. За тази цел НАТО е основан като отбранителен съюз през пролетта на 1949 г. Но още на 19 декември 1949 г. Обединеният комитет на началник-щабовете на САЩ приема военен план „Дропшот“.¹⁰⁸² Сценарият на заплахата вече е ясен: „На или около 1 януари 1957 г. войната трябва да бъде наложена на САЩ, чрез инсцениран акт на агресия от страна на СССР и/или неговите сателитни държави.“¹⁰⁸³ Планираната война не се състои, защото през октомври 1957 г. СССР изстрелва спътника „Спутник“ в космоса, което му позволява да наблюдава движенията на Земята за първи път, нещо

¹⁰⁷⁹ Москва, Горки, Куйбишев, Свердловск, Новосибирск, Омск, Саратов, Казан, Ленинград, Баку, Ташкент, Челябинск, Нижни Тагил, Магнитогорск, Молотов (Перм), Тбилиси, Сталинск (Новокузнецк), Грозни, Иркутск и Ярославъл.

¹⁰⁸⁰ Archiv der Gegenwart (AdG), CD 1999,00669

¹⁰⁸¹ Юни 1946 г. Pincher; март 1948 г. Broiler/Bushwacker; май 1948 г. Frolic; декември 1948 г. Sizzle / Fleetwood / Halfmoon / Doublestar; януари 1949 г. Trojan; октомври 1949 г. Shakedown / Offtackle / Crospierce; декември 1949 г. Dropshot. След като съветският проект за атомна бомба е завършен успешно и първата съветска атомна бомба е взривена успешно на 29 август 1949 г., плановите за нападение са отложени за по-добро време.

¹⁰⁸² Като началник на Генералния щаб, британският лорд Исмей е отговорен за разработването на оперативния план „Немислимо“. Той вече е генерален секретар на НАТО по време на военния план „Дропиот“.

¹⁰⁸³ Обединен комитет на началник-щабовете: J.C.S. 1920/5 (том II) „Дългосрочни планове за войни със СССР - Разработване на съвместен стратегически план за използване в случай на война през 1957 г.“ (кратко заглавие: Dropshot) от 19 декември 1949 г. Времето на „Дропиот“ несъмнено е събразено с първоначално планираното завършване на ремилитаризацията на Западна Германия. Поради отхвърлянето от страна на Френското национално събрание на договорите за създаване на т. нар. „Европейска отбранителна общност“ през 1954 г., и поради противниците на превъоръжаването във Федералната република, създаването на Бундесвера се забавя с няколко години. След това, през 1957 г., когато „Спутник“ започва да обикаля земното кълбо, времето на „Дропиот“ трябва да бъде отложено.

на което САЩ все още не са способни. Те вече не могат да рискуват да приложат Дропшот, което предизвиква трескави усилия за въоръжаване на Запада. Тогава Либия е превърната в база за атака срещу Съветския съюз.

Едмънд А. Уолш и съвременната американска геополитика. Благодарение на публикациите си¹⁰⁸⁴, Карл Хаусхофер (1869-1946), генерал-майор и професор по география в Мюнхен, е смятан за основател на германската геополитика. Той въвежда термина „Жизнено пространство“, който по-късно е използвано неправилно от нацистите за техни собствени цели. След като бившият му студент и приятел Рудолф Хес отлита за Англия през 1941 г., той губи репутацията си и е изпратен в концентрационния лагер Дахау през 1944 г. Синът му Албрехт, който е активист от съпротивата, е убит преди края на войната. Самият Хаусхофер умира заедно със съпругата си през март 1946 г. при обстоятелства, които не са напълно ясни.¹⁰⁸⁵

След Втората световна война американският интерес към Хаусхофер естествено е голям поради неговия опит, и той е специално разпитван по време на Нюрнбергския процес от американският агент, йезуитският свещеник Едмънд А. Уолш (1885-1956). Уолш основава „Школа за дипломатическа служба“ в университета Джорджтаун във Вашингтон, окръг Колумбия, през 1919 г., където преподава като професор по геополитика.¹⁰⁸⁶ Той успява да използва експертния опит на Хаусхофер, за да провежда политиката на глобална експанзия, която Уолш промотира в широко четеното американско седмично списание „Life“ през 1946 г. Днес неговата геополитическа школа е тренировъчна площадка за амбициозни лидери на американската глобална сила. Там преподават високопоставени политици, като Андрю Нациос (директор на Агенцията за международно развитие на САЩ (USAID), Антъни Лейк (NSA), американският сенатор Том Дашъл, заместник-министърът на отбраната Дъглас Фейт и Джордж Тенет, директор на ЦРУ. Много бивши възпитаници сега са част от политическия елит, включително бившият президент Бил Клинтън, министърът на отбраната Робърт Гейтс, съветникът по националната сигурност генерал Джеймс Л. Джоунс и съдиите от Върховния съд Антонин Скалия и Едуард Дъглас Уайт. Дванадесет настоящи и бивши чуждестранни правителствени ръководители също са учили там: губернаторът на Пуерто Рико Луис Фортунно, президентът на Филипините Глория Макапагал-Аройо, министър-председателят на Ливан Саад Харири, бившият президент на Република Полша Александър Квашневски и бившият президент на Испания Хосе Мария Аснар, както и крал Абдула II на Йордания, престолонаследникът Фелипе Испански и принц Филипос Гърцки Датски.¹⁰⁸⁷

Филип Бобит демонстрира приемствеността на геополитическия мисъл от Халфорд Дж. Макиндер, Алфред Тейър Махан и От Хоумър Лий през Едмънд А. Уолш до наши дни, както впечатляващо демонстрира стандартният труд на стратегическия мислител „Щитът на Ахил“, публикуван през 2002 г.¹⁰⁸⁸

В началото на 50-те години на XX век, в САЩ, Томас Ман разпознава тенденцията сред американската администрация „да третира Европа като икономическа колония, военна база, „гласис“ (бойно „огнено“ поле) в бъдещия атомен кръстоносен поход срещу СССР, като парче земя, което със сигурност е интересно от антикварна гледна точка и си струва да се посети, но за чието пълно разрушение няма да даде и пет пари, когато става въпрос за борбата за световно господство“.¹⁰⁸⁹ Травмата нанесена от „Спутник“,

¹⁰⁸⁴ *Japan baut sein Reich. Berlin 1941; Wehr-Geopolitik. Graphische Grundlagen einer Wehrkunde. Berlin 1941; Weltmeere und Weltmächte. Berlin (um 1938); Weltpolitik von heute. Berlin 1934*

¹⁰⁸⁵ Б. пр.: Предполага се самоубийство.

¹⁰⁸⁶ Б. пр.: Тук по-късно преподава проф. Карол Куигли.

¹⁰⁸⁷ *Effenberger 2011, S. 192*

¹⁰⁸⁸ *Bobitt 2002*

¹⁰⁸⁹ *Mann: Deutsche Hörer!, 1986, S. 166. „За германските слушатели!“ е серия радиопредавания, на писателят Паул Томас Ман по време на престоя му в САЩ през 40-те години на XX век. Изданието*

както и мирното разрешаване на Кубинската ракетна криза от Джон Ф. Кенеди с Хрущов през 1962 г., първоначално осуетяват подобни планове. Сега трябва да се отвори друг фронт.

Картър пуска ислямския джин¹⁰⁹⁰ от бутилката. В началото на януари 1979 г., на конференцията в Гваделупа, президентът на САЩ Джими Картър, френският президент Жискар д'Естен, британският премиер Джеймс Калаган и германският канцлер Хелмут Шмит се споразумяват да спрат подкрепта си за шаха на Персия, Мохамед Реза Пахлави и да помогнат на аятолах Хомейни, който живее в изгнание във Франция, да се завърне в Иран. Сега ислямският коз трябва да бъде изигран срещу СССР.

Това не е без известна ирония, като се има предвид, че шахът преди това е смятан за марионетка на американците.

На 16 януари 1979 г. революционен натиск от по-нисши армейски чинове, принуждава шаха и семейството му да избягат от Иран. Кланът Пахлави идва на власт през 1953 г. чрез преврат срещу легитимния премиер Мохамед Мосадък. Тъй като залогът е петролните ресурси на страната, а американските петролни мултинационални компании са бенефициенти, ЦРУ е заподозряно в участие в преврата.

През 2009 г. президентът Обама публично намеква за връзките, в речта си в Кайро: „В разгара на Студената война САЩ изиграха роля в свалянето на демократично избраното иранско правителство.“¹⁰⁹¹

През 2011 г. подозрението се превръща в сигурност: Докато Обама се въздържа да даде повече подробности, ЦРУ вече официално признава своята водеща роля.¹⁰⁹²309

Brzezinski-BinLaden

На 1 февруари 1979 г. аятолах Хомейни пристига в Техеран и превръща първоначално светската революция в ислямистка, която ескалира със шурма на студентите в посолството на САЩ в Техеран на 4 ноември 1979 г.

В обръщението си в ООН на 23 януари 1980 г. президентът на САЩ Джими Картър обявява новата си доктрина: „Всеки опит на която и да е друга сила да получи контрол над Персийския залив ще бъде разглеждан от нас като атака срещу жизненоважните интереси на САЩ. Такава атака ще бъде отблъсната с всички необходими средства, включително и военна сила.“¹⁰⁹³

Шест месеца по-рано Картър подписва заповедта за набиране на ислямски фундаменталисти, или т. нар. муджахидини.¹⁰⁹⁴ Тази тайна програма за помощ на противни-

от 1986 г. на предаванията „Европейски слушатели!“ (първоначално публикувано като „Радиопредавания за Германия“) предлага поглед върху неговите политически речи и борбата срещу националсоциализма.

¹⁰⁹⁰ Зъл дух във вярванията на арабите.

¹⁰⁹¹ President Obama's Speech in Cairo: A New Beginning:

www.whitehouse.gov/blog/NewBeginning/transcripts; Zugriff am 12. Juli 2014

¹⁰⁹² www.welt.de/geschichte/article19180782/CIA-bekannt-sich-zu-Militaerputsch-1953-im-Iran.html

¹⁰⁹³ Jimmy Carter: State of the Union Address (23. Januar 1980):

<http://millercenter.org/scripps/archive/speeches/detail/3404>

¹⁰⁹⁴ Съветникът по националната сигурност на САЩ Збигнев Бжежжински (вляво) на тайна мисия при муджахидините (на снимката с младия Осама бин Ладен на 3 февруари 1980 г.)

ците на просъветския режим в Кабул, според съветника по националната сигурност на Картър, Бжежински, ще провокира съветска военна намеса.¹⁰⁹⁵

Още през есента на 1979 г. ислямистките отчаяни бойци, наети от Картър, успешно атакуват слабото социалистическо правителство в Кабул. Доктрината на Картър вече предвижда разширяване на военните бази в Близкия изток и Индийския океан. За тази цел са създадени мобилни сили за бързо реагиране за „жизненоважните интереси в Персийския залив“. Бжежински създава военната архитектура за това, включително и на регионалното командване на CENTCOM.

Наследникът на Картър, републиканският президент Роналд Рейгън, положил клетва на 21 януари 1981 г., решително прилага тази стратегия: неговата външна политика трябва да се разбира като политика на силата и се характеризира с непоколебимия му антикомунизъм.

Шпагата на подривната дейност: Национален фонд за демокрация (1983). След действията на ЦРУ през септември 1973 г. около свалянето на чилийския президент Салвадор Алиенде, част от гражданските организации и влиятелните медии вече са финансирани и контролирани от държавата под ръководството на американския президент Никсън, за да се ограничи по всякакъв начин съветско-комунистическото влияние в Третия свят. След разследванията на Сената на различните заговори и терористични актове срещу държавни и правителствени глави като Патрис Лумумба, Фидел Кастро и Салвадор Алиенде, дейностите на ЦРУ се приемат с подозрение от обществеността. Поради това, от 1975 г. насам ЦРУ предприема по-фин подход, прониквайки в „левите“ и „десните“ форуми на международните асоциации на гражданското общество. Борбата за западните ценности¹⁰⁹⁶ в чужбина трябва да се води с откритата подкрепа на „частни“ организации. Това води през 1979 г. до основаването на „Американската политическа фондация“, която в духа на Студената война, обединява обществените сили на демократите и републиканците, профсъюзите, работодателите и официалните агенции за външна политика.¹⁰⁹⁷

Президентът на САЩ Рейгън ентусиазирано подкрепя тази финансирана от правителството нова „програма за демокрация“ и подписва секретната директива NSDD-77314 на 14 януари 1983 г., озаглавена „Управление на публичната дипломатия с оглед на националната сигурност“, която може грубо да се преведе като „Подобряване на ефективността на пропагандата“.

За тази цел към Съвета за национална сигурност е създадена специална група за планиране по „въпросите на националната сигурност“. Членовете ѝ включват държавния секретар, министъра на отбраната, директорите на Информационния център на САЩ и USAID (Агенцията на САЩ за международно развитие), както и съветникът на президента по комуникациите. Директивата за тази „Световна кампания за демокрация“ гласи, че се търси тясно сътрудничество между икономическата, политическата и военната сфера на външната политика, и във вътрешнополитически план с работници, работодатели, студенти, филантропи, политически партии и песчата.

¹⁰⁹⁵ Збигнев Бжежински: *Как аз и Джими Картър създадохме муджахидините*. Интервю в *Le Monde/Observateur*, 15 януари 1998 г. На 7 ноември 2010 г. журналистката на ABC Синтия Макфадън проведе интервю с държавния секретар на САЩ Хилари Клинтън и министъра на отбраната на САЩ Робърт Гейтс. Разговорът се провежда в хотел Grand Hyatt в Мелбърн, Австралия. В него Клинтън потвърждава, че Осама бин Ладен, неговите саудитски и афганистанските бойци, са били обучавани, екипирани и финансирани от САЩ.

¹⁰⁹⁶ Ospina, Hernando Calvo: *Wenn eine ehrwürdige Stiftung den Staffel der CIA übernimmt*; unter: <http://emba.cuba-minrex.cu/Default.aspx?tabid=17288>;

¹⁰⁹⁷ Една година по-късно той беше подобрен и допълнен с NSDD-130, виж www.fas.org/irp/offdocs/nsdd/nsdd-130.htm

NSDD-77 също така създава агенцията за стратегическо разузнаване IBC (Международна конвенция за радиоразпръскване). Чрез програмата IBC Министерството на отбраната на САЩ издава директиви на своите командири относно политически, военни, икономически, социални, информационни и инфраструктурни въпроси – във военен план PMESII. Благодарение на друга секретна директива, NSDD-45, „Гласът на Америка“ – усилен от Радио „Свободна Европа“ / „Радио Свобода“ (RFE/RL), „Радио Марти“ и други „станции на свободата“ – са насочен към Източна и Югоизточна Европа, СССР, Кавказ, Средна Азия и Близкия изток.¹⁰⁹⁸

В тази всеобхватна система за агитация и пропаганда, днес съкратено AgitProp, в разгара на Студената война е създаден и Националният фонд за демокрация (NED), продукт на ЦРУ и AID (Агенцията за международно развитие).

Задачата сега е да се доведе социалистическия лагер в Европа, до пълен крах. През декември 1983 г. Рейгън представя NED пред Конгреса и впоследствие обявява в Белия дом, че всички ресурси трябва да бъдат използвани за „победата на демокрацията“: организации, труд и долари. NED ще бъде сърцевината на усилията. Положителна тенденция, казва той, се простира над кризисните райони по света, „походът на демокрацията – и Националният фонд ще бъде част от него“.¹⁰⁹⁹

Днес NED има правен статут на сдружение с нестопанска цел; бюджетът му се одобрява от Конгреса и е част от USAID, зависимата от правителството Американска агенция за международно развитие.¹¹⁰⁰317

За да изглежда NED, с мотото си „Подкрепа за свободата по света“, като частна инициатива, организацията получава и дарения от сдружения като фондация „Смит Ричардсън“, фондация „Джон М. Олин“ и фондация „Линд и Хари Брамбли“.

Практиката да се използват неправителствените организации като продължение и таран на външната политика на САЩ обикновено не се подозира от обществото. Тези неправителствени организации могат да бъдат открити навсякъде, където се призовава за „смяна на режима“. Те са предназначени да осигуряват прикритие за тайни дейности. Веднага щом държави, атакувани по този начин, се защитят от тези уж „насърчаващи правата на човека“ организации, те могат да бъдат заклеени като „авторитарни“ или поне „полуавторитарни“ държави.

Вдъхновени и подкрепени от NED, са сформирани и регионални национални клонове: „Правата на демокрацията“ в Канада, „Уестминстърската фондация за демокрация“ във Великобритания, „Шведски международен либерален център“ в Швеция, фондация „Алфред Мозер“ в Холандия и фондациите „Роберт Шуман“ и „Жан Жорес“ във Франция.

На официалния уебсайт на Държавния департамент бившият председател на NED Карл Гершман (б. пр.: името покзва че е еврейин) описва всички тези фондации, лица и

¹⁰⁹⁸ Vgl. The White House, United States International Broadcasting (NSDD-45):

www.fas.org/irp/ofidocs/nsdd/sdd-045.htm. След предполагаемия край на Студената война, президентът на САЩ Клинтън обявява на 15 юни 1993 г., че Радио „Свобода“, Радио „Свободна Европа“, „Гласът на Америка“, World Net TV and Film и РадиоТВ „Марти“ ще се слоят в Информационната агенция на САЩ. Постоянните вълнения и политическа несигурност в Източна Европа обаче ще дадат на агенциите постоянната задача да помагат за развитието на демокрацията в тези региони: www.bbg.gov/broadcasters/rferl.html

¹⁰⁹⁹ Ronald Reagan: Remarks at a White House Ceremony Inaugurating the National Endowment for Democracy vom 16. Dezember 1983

¹¹⁰⁰ USAID е дългата ръка на Държавния департамент на САЩ и твърди, че насърчава демокрацията и укрепва гражданското общество по целия свят. Тя се фокусира и върху приватизацията на публичния сектор и отварянето на световните пазари.

организации като станции по пътя към „създаването на глобално движение за демокрация“; това е „мрежа от мрежи“ с NED в центъра.¹¹⁰¹

На Общото събрание на ООН през септември 1989 г. президентът Джордж Буш-старши описва укрепването на „основите на свободата“ като отговор на предизвикателството на „свободния свят“. Почти 15 години по-късно, на 20 януари 2004 г., синът му Джордж У. Буш, в обръщението си призовава Конгреса да удвои бюджета на NED, за да насърчи свободните избори, свободната търговия, свободната преса и свободните профсъюзи, паралелно с разширяването на централното регионално командване на САЩ, CENTCOM в Близкия изток. Военните операции и идеологическите манипулации са като сиамски близнаци!

Базата данни за проектите за демокрация, която координира около 6000 проекта на неправителствени организации по целия свят, също е част от мрежата на NED, както и мрежата от институти за изследване на демокрацията¹¹⁰², асоциация на независими институции, които поддържат контактите между политически партии, университетите, синдикатите и движенията за демокрация и права на човека. Сравнително ново творение на NED е Центърът за международна медийна помощ (CIMA), създаден през 2004 г. от Бюрото за демокрация, правана на човека и труда, към Държавния департамент на САЩ като част от Закона за реформа на разузнаването и борбата с тероризма.¹¹⁰³ CIMA е предназначен да улесни сътрудничеството между донори и изследователи в сектора за медийна помощ: експертите по масмедиите действат като усилватели в борбата за свободни и независими медии в света.¹¹⁰⁴

Дори организации като „Репортери без граници“ сега очевидно получават финансиране от фонда на NED.¹¹⁰⁵

NED се основава на четири стълба: федерацията на профсъюзите (AFL-CIO) и ad hoc (за целта) дъщерното дружество на Търговската камара на САЩ, Центърът за международно частно предприемачество (CIPE), както и институтите на партиите – Международният републикански институт (IRI) за републиканците и Националният демократически институт (NDI) за демократите.

Организациите на работодателите и работниците, както и двете партии, обединени в една мисия! Дали демокрацията просто се разиграва публично? Историкът Алън Уайнстийн (1937-2015) е назначен за първи президент на NED. (бел. пр.: Съвсем неслучайно произлиза от семейство на руски евреи, емигрирали в САЩ)

През 1991 г. той казва пред *Washington Post*: „Голяма част от това, което правим днес, вече се правеше тайно от ЦРУ преди 25 години.“¹¹⁰⁶

През 2008 г. Пол Крейг Робъртс, бивш заместник-министър на финансите по времето на Рейгън, описва NED като действащо лице за глобално господство на САЩ. Робъртс заявява „Основната му функция е да инвестира американски пари в бивши части

¹¹⁰¹ Други фондации се присъединяват към проекта, включително фондация „Фридрих Еберт“ от Германия; център „Олоф Палме“ от Швеция; институт „Карл Ренер“ от Австрия; и фондация „Пабло Иглесиас“, свързана с Испанската социалистическа работническа партия (PSOE).

¹¹⁰² www.wmd.org/ndri/ndri.html

¹¹⁰³ CIMA was authorized by Congress in Section 7108 of the Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004 (Public Law 108-458)

¹¹⁰⁴ <http://cima.ned.org/>

¹¹⁰⁵ „Да, вярно е, ние получаваме пари от NED. И това не е проблем за нас“, потвърди Робер Менар, генерален секретар на „Репортери без граници“, на 18 април 2005 г. в онлайн форум на френското списание *Le Nouvel Observateur*.

¹¹⁰⁶ *The Washington Post* vom 22. September 1991

на СССР и да манипулира изборите, за да обгради Русия с американски марионетни държави.¹¹⁰⁷

През 2014 г. примерът с Украйна демонстрира настоящата взривоопасност на тази стратегия. NED е създаден като инструмент на Студената война. Целта му е да се бори със СССР, който Рейгън заклеиява като „империя на злото“¹¹⁰⁸, с допълнителни средства. Сега идва времето да започне обещаният „нов кръстоносен поход за свобода“, за да се захвърли марксизмът-ленинизмът на бунището на историята.¹¹⁰⁹

В допълнение към военните и дипломатическите опции, мобилизирането на „гражданското общество“ сега има за цел да дестабилизира страната. За тази цел тайните операции на ЦРУ, които са извадени от политическия надзор, отново стават приемливи, под прикритието на неправителствена организация.¹¹¹⁰

В едно отворено общество е лесно да се разпалват конфликти и да се манипулира населението за собствени цели.¹¹¹¹ За Уилям Блум, бивш служител на Държавния департамент и основател на неофициалния вестник *Washington Free Press*¹¹¹², прикритието от неправителствена организация е предназначено да увеличи доверието в чужбина. Явна агенция на правителството на САЩ ще има обратен ефект. Блум е сигурен, че „много от нещата, които ЦРУ прави по-рано, са прикрити в новата организация с добре звучащо име. Основаването на NED е шедевър на политиката, връзките с обществеността и цинизма.“¹¹¹³ Неговата критика е насочена срещу влиянието на САЩ върху вътрешната политика на други страни чрез тайните операции на ЦРУ и Пентагона. За Блум тероризмът, насочен срещу САЩ, и враждебността в части от арабския свят са реакция на десетилетия погрешни политики, характеризиращи се с безразсъдна употреба на сила. В миналото тези политики са практикувани без демократичен контрол и без общественото знание.

Колумбийският журналист Ернандо К. Оспина вижда демонстрираната от NED изтънченост в експлоатацията на опозицията в целеви страни по света, манипулирането на изборите и отравянето на медиите, като неоспоримо доказателство за наследството на ЦРУ и USAID. Многобройни членове на консервативния елит с международен опит са ангажирани с тяхното сътрудничество.¹¹¹⁴

Още от самото начало NED доказва своята стойност в борбата срещу комунистическата Източна Европа. Под прикритието на неправителствена организация, тя води скрита империалистическа „борба за човешки права и демокрация“.¹¹¹⁵

¹¹⁰⁷ Roberts, Paul Craig: *Die USA sind keine Supermacht, sondern eine bankrotte Farce*. In: *Zeit-Prägen* Nr.35/36 vom 25. Aug. 2008

¹¹⁰⁸ Б. пр.: *Всъщност „Империята на злото“ днес е единствено и само САЩ!*

¹¹⁰⁹ Ronald Reagan: *Promoting Democracy and Peace*. British Parliament, London, 8. Juni 1982, Published by the United States Department of State - Bureau of Public Affairs/Office of Public Communication - Editorial Division, Washington, D.C.

¹¹¹⁰ Hacke 2001, S. 299

¹¹¹¹ Б. пр.: *Подкупни предатели и глупаци криещи се зад мръсната дума „демокрация“ има много!*

¹¹¹² Б. пр.: *Вестникът възниква като част от движението срещу войната във Виетнам. Първоначалните основатели и редактори на вестника са Майкъл Гросман, Артър Гросман и бившият компютърен програмист на Държавния департамент Уилям Блум.*

¹¹¹³ William Blum: *Rogue State: A Guide to the World's Only Superpower*, London 2002. Hernando Calvo Ospina: *Wenn eine ehrwürdige Stiftung den Staffel der CIA übernimmt:* <http://emba.cubaminrex.cu/Default.aspx?tabid=17288>

¹¹¹⁴ Сред тях Алън Уайнциайн, Данте Фасел, Елиът Ейбрамс, Ричард Алън, Джон Негропонте, Джийн Къркпатрик, Джон Болтън, Ото Райх, генерал Уесли К. Кларк, Хорхе Мас Каноса, Джон Ричардсън, Уилям Мидендорф, Франк Карлучи, Франсис Фукуяма

¹¹¹⁵ Guilhot, Nicolas : *Le National Endowment for Democracy. Actes de la recherche en Sciences sociales*, Nr. 139. Paris, September 2001

Благодарение на доларите и публичността, броят на дисидентите в съответните страни нараства до хиляди – в повечето случаи те бързо са изоставени след промяната на системата. NED гордо заявява победата си в Полша. Само една година след основаването си, тя предоставя пряка помощ в Полша, на синдикатите, обществени и правозащитни групи, като обръща особено внимание на показната „независимост“. Когато Лех Валенса, агент на САЩ идва на власт през 1989 г., NED подкрепя президентската му кампания и движението „Солидарност“ с 2,5 мля долара.¹¹¹⁶

С помощта на доларите и няколко „специалисти“ е се повлиява на социалните, икономическите и политическите процеси в други източноевропейски страни, както и в около 90 африкански, латиноамерикански и азиатски страни.

Както правилно отбелязва изследователят на комуникациите Джералд Джей Съсман, намесата в изборите е „изключително важна за целите на глобалната политика на САЩ“.¹¹¹⁷ Той разбира манипулацията на изборите като сценично изпълнение на морална драма с политически сюжет.

Императивите на Бжежински за имперска геостратегия. Збигнев Бжежински, наред с Хенри Кисинджър, сивите кардинали сред американските глобални стратегии, винаги е имал предвид глобалната хегемония на САЩ. Предпоставка за това е американското господство на целия евразийски континент, което той защитава в книгата си „Единствената световна сила: Стратегията на Америка за превъзходство“.

Според него „САЩ, неевразийска сила, сега се радват на международно превъзходство; войските им присъстват в три периферни региона на евразийския континент, откъдето упражняват огромно влияние върху държавите, разположени в евразийския хинтерланд.“ Но най-важното игрално поле в света – Евразия, е мястото, където Америка един ден би могла да превърне в потенциален претендент за глобална сила.“¹¹¹⁸

Още през 1997 г. Бжежински прогнозира вълнения в района на американското регионално командване CENTCOM – за него това са „Евразийските Балкани“. Особено важно, твърди той, е тактически проникнателното и решително боравене с геостратегически динамични държави като Русия и Китай, което може решително да промени международния баланс на силите. Със свръхсилата Китай се проявява повече предпазливост, отколкото с Русия, която Обама пренебрежително класифицира като „регионална сила“ и която проявява активност, само поради своята слабост.¹¹¹⁹

Това носи и вътрешно послание: Русия е слаба, подобно на Ирак по това време, и следователно войната с нея, не е изключена. През юни 2002 г. САЩ се оттеглят от Договора за противоракетна отбрана, който регулира ограничаването на системите за противоракетна отбрана на двете страни, и едновременно с това настоява за разширяване на НАТО, като приема бивши съветски републики и държавите от Варшавския договор, установява военни бази там и инсталира противоракетен щит, който според Министерството на външните работи „трябва да даде възможност за първи ядрен удар, и ядрена неутрализация на Русия“.¹¹²⁰

¹¹¹⁶ www.ned.org/about/nedTimeline.html

¹¹¹⁷ Sussman, Gerald: *The Myths of Democracy Assistance: U. S. Political Intervention in Post-Soviet Eastern Europe*. In: *Monthly Review*, Bd. 58, Nr. 7. New York, Dezember 2006

¹¹¹⁸ Brzezinski 2001, S. 64

¹¹¹⁹ Nikolas Busse: *Rede in Den Haag Obama verspottet Russland als Regionalmacht vom 25. März 2014*: www.faz.net/aktuell/politik/rede-in-den-haag-obama-verspottet-russland-als-regional-macht-12863534.html

¹¹²⁰ Keir A. Lieber and Daryl G. Press: *The Rise of U. S. Nuclear Primacy*. In: *Foreign Affairs*, März/April 2006: www.foreignaffairs.com/articles/61508/keir-a-lieber-and-daryl-g-press/the-rise-of-us-nuclear-primacy

Президентът Буш-старши обещава да не се възползва от щедростта на Горбачов¹¹²¹335 и изключва всякакво настъпление на НАТО към Русия. Съвсем наскоро, през март 2014 г., Обама тържествено заявява на срещата на върха на Г-7 в Брюксел: „Украйна не е на пътя към НАТО“.¹¹²²

По същото време НАТО провежда грандиозна кампания за набиране на персонал в Украйна, с големи разходи, за да насърчи присъединяването към алианса. Ядрото на кампанията е образователна брошура на украински език от 80 стр., озаглавена „Готови за НАТО“.¹¹²³ Информационните офиси, свързани с университети, са създадени в 16 големи украински града под името „Център за евроатлантическа интеграция“.

В Киев има и институти за „социална промяна“ и „Институт за евроатлантическо сътрудничество“, ръководен от бившия украински външен министър Борис Тарасюк, който е виден защитник на европейската интеграция, редактор на собственото украинско списание на института, *EuroAtlantica*, издавано от 2009 г. Отговорност за това носят западно ориентирани политици като Виталий Кличко, или самият Збигнев Бжежински.

Както може да се види от примерите с Грузия, Азербайджан и Украйна, към геополитически катализиращите държави на Евразия е възприет предпазлив подход, в съответствие с интереса на САЩ да запази уникалната си позиция на глобална сила в краткосрочен план, като се предполага, че ще се трансформира във все по-институционализирано глобално сътрудничество в дългосрочен план.

Част от тази политика е разширяването на ЕС и НАТО на изток. Северноатлантическият алианс обвързва най-развитите и влиятелни държави в Европа със САЩ и дава на САЩ определящ глас във вътрешноевропейските дела. Това включва и желанието на САЩ за присъединяване на стратегически важния им съюзник Турция към ЕС, и засилването на геополитическия плурализъм в постсъветското пространство. В същото време трябва да се предотврати оста Русия-Китай-Индия, което може да означавало загуба на американската хегемония.

Според Бжежински, трите основни императива на имперската геостратегия са:

- да се предотврати сговор между васалите и да се поддържа тяхната зависимост (т.е. европейските страни),

- да се поддържат покорни васалните държави и

- да се гарантира, че „варварските народи“ няма да се обединят.¹¹²⁴ 338

През октомври 1998 г., доминацията на САЩ в световната политика е специално насочена към Стратегията за национална сигурност за новия век. Външно става дума за сигурност, демокрация и мир, но реалността е война – войната срещу Остатъчна Югославия, наричана още „Войната на Олбрайт“.¹¹²⁵

Държавният секретар на САЩ Мадлин Олбрайт вече заяви през декември 1998 г.: „Искаме Европа, която може да действа. Искаме Европа с модерни, гъвкави въоръжени сили, способни да се бори с пожарите в задния си двор и да защитават общите ни интереси със и в съюз“.¹¹²⁶ Днес Олбрайт¹¹²⁷ председателства комисия, която се стреми да трансформира НАТО в чисто наемническа армия.

¹¹²¹ Jack F. Matlock jr.: *The U.S. has treated Russia like a loser since the end of the Cold War*. In: *Washington Post* vom 14. März 2014

¹¹²² Nikolas Busse und Michael Stabenow: *Obama: Ukraine nicht auf dem Weg in die Nato*. In: *FAZ* vom 26. März 2014

¹¹²³ Joseph Croituru: *Liebe Schulkinder, liebe Kulturträger*. In: *PAZ* vom 27. März 2014

¹¹²⁴ Brzezinski 1997, S. 65, 66, 92, 129

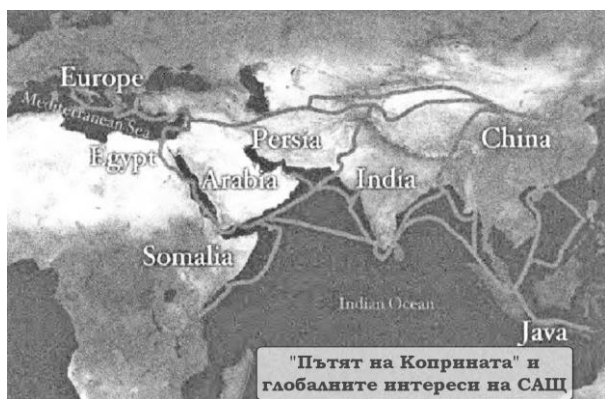
¹¹²⁵ Effenberger, Wolfgang: *Lässt Baron zu Gutenberg die Geister der Vergangenheit aus der Flasche?* Vom 22. Feb. 2011, unter <http://info.kopp-verlag.de/hintergruende/deutschland/wolfgang-effenberger/laesst-baron-zu-gutenberg-die-geister-der-vergangenheit-aus-der-flasche-.html>

¹¹²⁶ Madeleine K. Albright: *The right balance will secure NATO's future*. In: *Financial Times* vom 7. Dez. 1998

Със Закона за стратегията за Пътя на коприната към „Евразийските Балкани“. Законът за стратегията за Пътя на коприната¹¹²⁸, с който САЩ определят всеобхватни икономически и стратегически интереси в коридора по историческия „Път на коприната“, е приет от Конгреса само 5 дни преди войната срещу Югославия.¹¹²⁹

Бил Клинтън открито признава истинската причина за войната: „За силните икономически отношения, които включват способността ни да продаваме по целия свят, Европа трябва да бъде ключова. И ако искаме хората да споделят бремето на нашето лидерство, с всички проблеми които неизбежно ще възникнат, Европа трябва да бъде наш партньор. В това е значението на тази история с Косово.“¹¹³⁰

По време на бомбардировките, НАТО отбеляза 50-годишнината си и обяви стратегия „извън ООН“, т.е. интервенции в бъдеще, дори без мандата на ООН, и демонстрират разширяването на изток. На 30 април 1999 г., само дни след като Чехия, Полша и Унгария се присъединяват към НАТО, секретната Директива № 68 разширява Директивата за сигурност NSDD-77 и поставя основите за Международната система за печата и информацията (IPI) с цел подобряване образа на САЩ в чужбина, „засилване на сигурността, укрепване на икономическия просперитет на Америка и насърчаване на демокрацията в чужбина“. Решаващата

роля на разузнавателните служби е открито призната. Чрез контролираното разпространение на военна информация, IPI има за цел да влияе върху емоциите, мотивите и в крайна сметка върху поведението на чуждестранните правителства, организации, групи и лица, и да осигурява финансиране на международни организации, особено на ООН, в „подкрепа на

многостранните мироопазващи операции“.¹¹³¹

Основната група на IPI включва висши служители от Министерството на отбраната, правосъдието, търговията, ЦРУ и ФБР.

Джордж У. Буш става президент през 2001 г. През януари 2000 г. той подчертава, че САЩ няма да използват войските си „извън стратегическите интереси“, за да спрат етническото прочистване и геноцида.¹¹³²

А в речта си при встъпването в длъжност той обещава „да направи ценностите на нашата история грижа на нашето време... и да обърне внимание на оръжията за масово унищожение“.¹¹³³

Шест месеца по-късно Буш посещава лагера Бондстийл в Косово, благодарни на цивилните и военните, участвали в изграждането на тази най-голяма американска база от 1945 г. насам, и подчертава: „Търсим свят на толерантност и свобода. От Косово до

¹¹²⁷ Б. пр.: Мадлин Олбрайт (1937 – 2022), по произход чешка еврейка, което изобищо не е случай-
но.

¹¹²⁸ Законът за стратегията за Пътя на коприната определя геостратегическите интереси на
САЩ по протежение на историческия Път на коприната, на снимката: сухопътните и морски пътища.

¹¹²⁹ Silk Road Strategy Act of 1999, im Mai 2006 modifiziert: Silk Road Strategy Act of 2006

¹¹³⁰ William Clinton: Remarks to AFSC-ME Biennial Convention, Washington, D.C., 23. März 1999

¹¹³¹ The White House: Presidential Decision Directives (PDD - 68): <http://fas.org/irp/offdocs/pdd/pdd-68.htm>

¹¹³² „Не трябва да изпращаме войските си, за да спираме етническото прочистване и геноциди в
държави извън нашия стратегически интерес.“ Антъни Луис: В чужбина у дома; Буш и светът. В: New
York Times, 30 септември 2000 г.

¹¹³³ New York Times vom 30. September 2000

Кашмир, от Близкия изток до Северна Ирландия, свободата и толерантността са определената цел за нашия свят. И вашата служба е пример за целия свят.¹¹³⁴

И 7 седмици по-късно, на 11 септември 2001 г., светът е разтърсен от терористичните атаки срещу Световния търговски център, последвани 27 дни по-късно от атаката срещу Афганистан.

Този кратък период от време ще озадачи дори военния лаик, защото подобни операции изискват няколко месеца подготовка. Само няколко седмици по-късно Буш определя „оста на злото“. Новата стратегия за сигурност залага на превантивната война (в отговор на възприемана заплаха) и ескалация до превантивна война (в отговор на реална заплаха). Без разрешение от ООН, Буш незабавно прилага новата превантивна доктрина и започва войните срещу Афганистан и Ирак по историческия „Път на коприната“.

Центърът „Маршал“ и геополитическите цели в Евразия. В края на американския век, в който САЩ два пъти трябваше да водят война срещу смятаната от тях за варварска, нецивилизована и недемократична Германия, двете страни планират тренировъчен полигон за демокрация през 1991 г., малко след преврата срещу Горбачов в Москва.

През 1993 г. официално е основан „Центърът Джордж К. Маршал“¹¹³⁵, на името бившия държавен секретар на САЩ и носител на Нобелова награда за мир Джордж К. Маршал (1880-1959).¹¹³⁶

Естествено прозападно настроените негови възпитаници са предназначени да ускорят на процеса на демократизация в Източна Европа. Съответно неговите мозъчни тръстове, разработват концепции за сигурността за отцепилите се страни от СССР.

Днес, като форум за контакти в областта на сигурността и военната политика и в духа на американската геополитика, той допринася за създаването на общност от нации от Атлантика до Евразия. За тази цел ежегодно се провеждат голям брой курсове, семинари и конференции за отговорни военни и цивилни лица, вземащи решения от гореспоменатата група държави.¹¹³⁷

Разположен в бивша казарма на Вермахта в Гармиш-Партенкирхен, която по-рано е служила за „Руския институт“ за армията на САЩ, Центърът „Маршал“ вече е обучил много отговорни лица, от 48 държави в Източна, Централна и Югоизточна Европа, бившия СССР и Евразия под мотото си „*Democratia perfidem et concordiam*“ (Демокрация чрез доверие и съгласие).

Бившият германски министър на отбраната Петер Щрук подчертава по случай 10-годишнината на центъра: „Падането на Желязната завеса, желанието за свобода на народите от Източна Европа, по пътя към Европа, към по-добро, дори и все още несигурно бъдеще, това е историческият фон за създаването на този трансатлантически институт преди едно десетилетие.“¹¹³⁸

¹¹³⁴ US-Präsident George am 24. Juli 2001 im Camp Bondsteel: [www. whitehouse.gov/news/releases/2001/07/20010724-1.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/07/20010724-1.html); vom 25. Juli 2008

¹¹³⁵ На 7 декември 1941 г., въпреки настояването на шефа на службата за сигурност, Джордж К. Маршал не предупреждава навреме разположените на Хавайските острови военни части за японската атака (б. пр. очевидно нарочно). Като външен министър той имаше решаваща роля в разработването на плана „Маршал“ за Германия.

¹¹³⁶ George C. Marshall Center feiert 10-jähriges Bestehen. Rubrik Nachrichten Sicherheitspolitik vom 11. Juni 2003

¹¹³⁷ Също.

¹¹³⁸ Robert D. Kaplan: *Die Welt sicher machen für die Demokratie. Was wir jetzt tun müssen. Die zehn Regeln für das amerikanische Imperium des 21. Jahrhunderts.*

In: *Die Welt* vom 26. Juli 2003

От 11 септември 2001 г. насам служители на правителството на САЩ успешно проникват в чуждестранните разузнавателни служби, армии и полицейски организации по целия свят. Тъй като либералните държави от миналите векове, като Венеция и Великобритания, са насърчавали динамичните промени и така са създавали условия за своя крах, американският журналист Робърт Д. Каплан, казва, че е необходима е особена хитрост от САЩ: „Трябва да действаме умело тайно и зад затворени врати.“ Каплан цитира военния историк Елиът Коен: „Не да се караме, не да заплашваме, а да наказваме лошото поведение тихо и строго – така, както са го правили римляните.“¹¹³⁹

Републиканецът Рон Пол (роден през 1935 г.) категорично отхвърля подобно неоконсервативно мислене. На 12 септември 2011 г., по време на дебат в Тампа, кандидатът за президент призовава за по-скромно военно присъствие на САЩ в света: „Ние сме всеобхватно застрашени, защото окупирахме толкова много страни. Намираме се в 130 страни и имаме 900 бази по целия свят – и вече фалираме... Трябва да бъдем почестни със себе си. Какво ще направим, ако друга държава, например Китай, ни направи това, което ние правим на всички тези държави?“¹¹⁴⁰

Над 500 000 войници, шпиони, технически персонал и др. са разположени в американските бази. Те не само са пряко отговорни за осигуряване изпълнението на военните амбиции на САЩ по света, но са натоварени със задачата да следят телефонните разговори, факсовете и имейлите на всеки човек на земята.¹¹⁴¹

Мрежата от американски военни бази в чужбина е наследство от Втората световна и Студената война. Комунистическата заплаха отшумя, но се появяват нови опасности като тероризъм и мюсюлмански фундаментализъм. Докато по време на Студената война армиите се изправят една срещу друга, сега се води скрита война. Каква е ползата от най-добрите устройства за нощно виждане, когато атентаторите самоубийци атакуват посред бял ден? Заместник-министърът на отбраната Дъглас Фейт през 2004 г. казва: „Разполагането на американски войски през последните дванадесет години (от 1992 г., бел. на автора) – от Балканите до Централна Азия и Персийския залив, показва че предположенията от Студената война за военния подход на САЩ в чужбина са остарели. Време е да преразгледаме подхода си към операциите, за да можем да работим със съюзниците и приятелите си по предизвикателствата на XXI век.“¹¹⁴²

Големите гарнизони в Германия или Южна Корея неизбежно трябва да бъдат заменени от мрежа от военни бази, които трябва да са гъвкаво адаптирани. Индустриални компании като *Kellogg* и *Brown & Root* са отговорни за снабдяването на почти самодостатъчните американски бази със стоки и граждански услуги. Военният бизнес се превърна в един от най-доходоносните клонове на търговията.¹¹⁴³

Като част от своя „империализъм на човешките права“¹¹⁴⁴ САЩ обичат да изпращат водещи фигури от своите „васални държави“, да използваме термина на Бжежинс-

¹¹³⁹ Ron Paul says »US. has military personnel in and 900 overseas bases«. 12. Sept. 2011: www.politifact.com/truth-o-meter/statements/2011/sep/14/ron-paul/ron-paul-says-us-has-military-personnel-130-nation/; Zugriff am 11. März 2014

¹¹⁴⁰ Base Structure Report (A Summary of DoD's Real Property Inventory) FISCAL YEAR 2003 Baseline Office of the Deputy Under Secretary of Defense
: www.acq.osd.mil/ie/download/bsr/Base%20Structure%20Report%202013_Base-line%202030%20Sept%202012%20

¹¹⁴¹ Douglas J. Feith: USA: Umbau der globalen Strategie. In: *Süddeutsche Zeitung* vom 8. Juli 2004

¹¹⁴² Reinhard Jellen: Imperial überdehnt? USA weiten militärische Präsenz weltweit aus. In: *Zeit-Fragen* Nr. 7 vom 23. Februar 2004

¹¹⁴³ Превод на термина „human rights imperialism“ (империализъм на човешките права), въведен от Самуел Хънтингтън. Вж. *Neue Züricher Zeitung* от 19 септември 2000 г.

¹¹⁴⁴ Brzezinski 2001, S. 65

ки, на фронтовата линия, особено когато става въпрос за изпращане на предупреждения до т.нар. високорискови или нелоялни държави.

Да разгледаме например пътуването до Иран на председателя на германския Бундестаг Волфганг Тирзе през февруари 2001 г. или мисиите на бившия германски външен министър Йошка Фишер. Последният, например открито критикува недостатъците в зачитането на правата на човека по време на посещението си в Китай през юли 2004 г.¹¹⁴⁵

САЩ отправят предупреждения или наставления и често остават на заден план. Точно навреме за президентската предизборна кампания през 2008 г., Бжежински публикува ръководство за Барак Обама с обем на книга, с двусмисленото заглавие „Втори шанс“.¹¹⁴⁶

В него Буш получава солидна оценка две за тактическото си умение, заради неоптимално използване на стратегическите възможности. Клинтън получава слаба тройка – заради значителни разлики между потенциала и неговото използване. А Буш-младши получава солидна шестица за опростената си догматична далновидност и саморазрушителния си едностранчив подход.

Сега, при Обама, се предполага, че има втори шанс. В речта си при встъпването в длъжност президентът подчертава, че Америка е готова отново да води и да работи без прекъсване за намаляване на ядрената заплаха. Неговата предизвикателна декларация беше: „Няма да се извиняваме за начина, по който живеем.“¹¹⁴⁷

А този начин на живот създава огромен глад за суровини. По време на войната срещу Ирак стратегии и неоконсерватори се радваха на раждането на „Американска империя“, моделирана като древен Рим. Междувременно обаче скептицизмът към това имперско настъпление нараства значително от двете страни на Атлантика.

С инсценирани кризи към Третата световна война. Многото недоразумения относно причините за войните и военните действия по света се дължат, на факта, че периодът на полуразпад на колективната памет на „основните медии“ е много кратък и повечето граждани на западните страни смятат САЩ за демократична страна. Дори бившият президент Джими Картър, който е бил в Белия дом от 1977 до 1981 г., вече не вярва в това. На събитие, организирано от „Атлантически мост“, трансатлантически мозъчен тръст, на 16 юли 2013 г. в Атланта, той критикува практиките на американските разузнавателни служби, по-специално скандала със шпионажа на NSA. Той е възмущен и казва нещо много важно: „САЩ в момента нямат функционираща демокрация.“¹¹⁴⁸

Още на 28 юни Картър осъжда американските разузнавателни практики като „недемократични“ в интервю за CNN, и определя разкритията на Едуард Сноудън като „полезни“ за страната. Разобличителят е нарушил закона и е отговорен за тях. Картър обаче смята, „че ерозията на човешките права и американската неприкосновеност на личния живот е отишла твърде далеч“.¹¹⁴⁹

Докато подобни обвинения срещу Обама се стичат като капки дъжд от листата на лотос, в деня след свалянето на малайзийския пътнически самолет, убивайки 298 души, той отправя сериозни обвинения срещу Русия, без да разследва причината, и ескалира

¹¹⁴⁵ Die Welt vom 15. Juli 2004

¹¹⁴⁶ Brzezinski 2007

¹¹⁴⁷ Barack Obama's Inaugural Address: www.nytimes.com/2009/01/20/us/politics/20text-obama.html

¹¹⁴⁸ Barack Obama's Inaugural Address; unter: www.nytimes.com/2009/01/20/us/politics/20text-obama.html

¹¹⁴⁹ Gregor P. Schmitz: NSA-Affäre: Ex-Präsident Carter verdammt US-Schnüffelei. In: Der Spiegel vom 17. Juli 2013

ситуацията, като заплашва с допълнителни санкции. Той определи свалянето¹¹⁵⁰ на Boeing 777 на Малайзийските авиолинии по полет MH17 като „мерзост с неописуеми размери“; САЩ „ще гарантират, че истината ще излезе наяве“.¹¹⁵¹

Но дори четири седмици след свалянето, Държавният департамент на САЩ не допринася по никакъв начин за разследването. Къде са сателитните снимки? Къде е анализът на самолета AWACS (Ауакс) и NSA (Националната разузнавателна агенция)? Вместо това се наблюдава емоционални изблици и разговори за „руската жестокост“, а после и за „трагичен инцидент“.¹¹⁵²

Още при президента Дуайт Д. Айзенхауер, „Обединеният комитет на началник-щабовете“ изготвя планове (операция Нортвудс/операция Мангуст) за тайна война след Кубинската революция от 1959 г. Чрез инсценирани „операции под фалшив флаг“ – терористични атаки под фалшив флаг срещу граждански въздушни и корабни превози в САЩ, е трябвало да се създаде претекст за нахлуване в Куба и населението на САЩ да се подготви за война.¹¹⁵³ Световното обществено мнение и Общото събрание на ООН е трябвало да бъдат „положително повлияни чрез рисуване на международна картина на кубинското правителство, която го представя като безразсъдно, безотговорно, представляващо ужасяваща и непредсказуема заплаха за мира в Западното полукълбо“.¹¹⁵⁴

Тези коварни и безчовечни планове в Пентагона разкриват абсурдните мисли на един елит, който външно твърди, че се бори със „злото“. Особено плашещо е, че това дълбоко вкоренено създаване на образа на врага има дълготраен ефект и е успешно като в миналото, така и днес – само вижте многото войни и революции, в които САЩ имат пръст. Трябва да се отбележи, че Джон Ф. Кенеди се противопоставя на тези планове. Хрониката на мистериозните катастрофи през последните десетилетия показва, че САЩ се интересуват от разследване на подобни инциденти само когато обявеният враг изглежда е отговорен за бедствието и самите САЩ не са замесени.

Пример 1: Корейският пътнически самолет, 1983 г. В ранната сутрин на 1 септември 1983 г. Вашингтон съобщава, че съветски прехващач е свалил отклонил се от курса си „джъмбо“ реактивен самолет на корейските въздушни линии, полет 007, с 269 цивилни, жени и деца на борда, над остров Сахалин, най-големият остров на Русия. Руската страна съжалява за свалянето на гражданския самолет, но ясно заявява, че го смята за шпионски самолет, който не е реагирал на предупредителни изстрели и следователно е легитимна цел. Въпреки че американските разузнавателни агенции не се съмняват в точността на версията на руските военни, президентът на САЩ Рейгън изразява отвращението си от варварството на съветското правителство. Вместо да попита защо, Западът призовава за ответни мерки. Но как е възможно пътнически самолет, намиращ се във въздушно пространство, перфектно наблюдавано от американските служби, да се отклони толкова много от предписаната си траектория на полета и да прелита над няколко високочувствителни съветски съоръжения за противовъздушна отбрана в продължение на часове?

Нещо повече, американският разузнавателен самолет е прихванал целия съветски радио- и телефонен трафик. Какво всъщност се е случило? Същата нощ американски

¹¹⁵⁰ Б.пр.: Днес се знае, че самолетът е свален от украинска ПВО установка „Бук“, очевидно нарочно, за да се обвини Русия и вероятно по внушение на САЩ. На своя глава, украинците нямаше да рискуват, както сърбите в 1914 г. в Сараево.

¹¹⁵¹ <http://diepresse.com/home/politik/aussenpolitik/3840516/Obama-erhebt-schwere-Vorwurfe-gegen-Russland; Zugriff am 21. Juli 2014>

¹¹⁵² Biedermann, Bernd/Haisenko, Peter: Wollten die ukrainischen Putschisten in Wirklichkeit Putin erwischen? Flug MH-17 von Kiews Militär abgeschossen. In: Neue Rheinische Zeitung vom 9. Aug. 2014

¹¹⁵³ Ganser 2007, S. 92

¹¹⁵⁴ Anneliese Fikentscher und Andreas Neumann: Willkürjustiz in Obama-Land, Online-Flyer Nr. 447. 26. Febr. 2014; unter: www.nrhz.de/flyer/beitrag.php?id=20082&css=print

специален разузнавателен самолет RC-135, военната версия на Boeing 707, пресича траекторията на полета на корейския самолет 007 в радарната си сянка, което обърка съветската противовъздушна отбрана и активира радара им за управление на огъня, позволявайки на американския специален разузнавателен самолет да картографира вражеските радарни станции.¹¹⁵⁵

Фактът, че подобно сваляне на пътнически самолет, изобщо се приема в подобни шпионски игри, е повече от циничен. 269 души загиват за тази нечовешка транстихоокеанска шахматна игра. Вместо да сътрудничи в разследването на инцидента, Конгресът на САЩ иска Съветският съюз да се извини за „безсъвестния акт“ и да обезщети семействата на жертвите.

Пример 2: Либийски пътнически самолет, 1973 г. Десет години по-рано либийски пътнически самолет Boeing 727-224, на Либийските арабски авиолинии, е свалянен над Синай от израелски изстребители Phantom. Въпреки 110-те жертви САЩ проявяват голямо разбиране.

Пример 3: Иранският Еърбъс, 1988 г. Вашингтон показва още по-голямо разбиране на 3 юли 1988 г. На този ден иранският пътнически самолет Еърбъс (A300B2) с регистрационен номер EP-IBU излита по график от летище в Персийския залив за кратък полет до Дубай. Американският военен кораб „Винсенс“ патрулира в Персийския залив, за да защитава превоза на петрол. Пътническият самолет, летящ по регистриран курс и на определена височина, е ударен от зенитна ракета от американския военен кораб посред бял ден. Като извинение, служителите на „Винсенс“ твърдят, че са сбъркали Еърбъса с атакуващ изстребител-бомбардировач F-14 Tomcat. След официалното разследване, капитанът, капитан Уилям К. Роджърс, беше награден с орден за заслуги от Джордж Х. У. Буш през 1990 г. „за изключителна отдаденост на дълга в действие“. Едва през 1996 г. Иран успява да договори споразумение със САЩ пред Международния наказателен съд: USAD плати на роднините 61,8 млн долара обезщетение. Извинението остава без отговор и до днес.

Пример 4: Кубинският пътнически самолет Douglas DC8-43 (CU-T1201), 1976 г. На 6 октомври 1976 г. две бомби със закъснител разкъсват кубинския Douglas DC8-43 (CU-T1201) на полет 455. Той се разбива в морето близо до Барбадос, всички 73 пътници (57 кубинци, 11 гвианци и 5 севернокорейци) загиват. Сред загиналите е кубинският младежки отбор по фехтовка, който само няколко часа по-рано е спечелил Централно-американското първенство в Каракас.

Атентатът е планиран от Посада Карилес и Орландо Бош, които са работили за ЦРУ и са натоварени със задачата да дестабилизируют Куба. След повече от 30 години секретност, тези оперативни планове са публикувани през 1997/98 г. чрез Закона за свобода на информацията.

Бившият служител на NSA Джеймс Бамфорд коментира разсекретените документи по следния начин: „Обединеният комитет на началник-щабовете правеше планове, които може би бяха най-лошите, създавани някога от която и да е правителствена агенция на САЩ. В името на антикомунизма военните предлагаха тайна и кървава война на терор срещу собствената си страна, за да спечелят американската общественост за безумната война, която щяха да водят срещу Куба.“¹¹⁵⁶

На този фон не е изненадващо, че паралели с инцидента с „Лузитания“ се виждат и в свалянето на малайзийския Boeing 777. Дали Вашингтон иска да дискредитира Русия

¹¹⁵⁵ Wolfgang Effenberger: *Noch immer ungeklärt: Der Abschuss der Korean-Airline 007 am 1. September 1983.* Vom 7. Sept. 2010; unter: <http://info.kopp-verlag.de/hintergruende/geostrategie/wolfgang-effenberger/noch-immer-ungeklaert-der-abschuss-der-korean-airline-7-am-1-sep-tember-1983-.html>

¹¹⁵⁶ Bamford 2001, S. 92 f.

в очите на света и да спечели европейските си съюзници за предстояща замислена война?

Доктрината на САЩ за периода след Студената война. Докъде стигат плановете на Министерството на отбраната на САЩ днес? Информация за това е предоставена от многократно преработените брошури „Командване за обучение и доктрини“ 525-5 (1 август 1994 г.) до 525-7-7 (22 февруари 2010 г.). Те очертават ролята на въоръжените сили през XXI век, „века на глобалната война между конкуриращи се идеологии“.¹¹⁵⁷ Документът описва динамична епоха, свят в преход. Армията на САЩ трябва да се подготви и да обмисли две предпоставки: „бърза технологична промяна и реорганизация на геостратегията“.¹¹⁵⁸

Стратегическият инструментариум включва, освен война между големите сили („Общата война“), голям регионален конфликт (MRC), ограничен регионален конфликт (LRC), и „Други операции освен война“ (OOTW). Това обхваща всичко необходимо за подривна война.

Сложността и разнообразието на предполагаемите американски неправителствени организации, както и непрозрачните корпоративни мрежи на големи мултинационални корпорации, служат за прикриване на истинските намерения и собствените им действителни структури. Съвременният театър на военните действия разчита на напреднали технологии като бойни роботи и дронове, и на „ненационални сили“ – наемни армии, които не са подчинени на никакви закони и получават заплащане според постигнатия успех. Пътят към планираната война води през умишлената дестабилизация на държавата, с цел „смяна на режима“ в изгода на САЩ. Описаните етапи са ясно видими в Украйна: вълнения (Майдан), криза (Славянск) и конфликт (Крим), доп. пр. и регионална война от 2022 г.

Светът в преход от гледна точка на САЩ. През XX век САЩ са водещата световна сила, а основният им противник става комунизмът. През XXI век те се виждат само като военен лидер и се чувстват застрашени от националния и религиозния екстремизъм. За да се борят с това, днес се търсят временни съюзници – и те не се страхуват да сътрудничат с различни групи.

От ООН, възприемана като спирачка в края на XX век, сега се очаква да се развива динамично, т.е. незабавно да дава зелена светлина за интервенции в случаи на „предполагаеми нарушения на правата на човека“. Ако няма отговор, интервенциите се извършват и без съгласието на ООН. Например бомбандировките на Остатъчна Югославия, е нарушение международното право, и САЩ създават прецедент за ново международно право в своя полза.

Прилагането на тази американска доктрина от 1994 г. е ясно видимо във външната политика през последните 20 години. В момента наблюдаваме в арабско-ислямския регион предполагаемата борба срещу религиозния екстремизъм и бързата смяна на съюзниците, според конкретния интерес. На 8 август 2014 г. говорителят на Пентагона Джон Кърби обяви, че президентът на САЩ Барак Обама разрешава въздушни удари за защита на американския военен персонал и заплашва малцинствата в Северен Ирак.

През юни 2014 г. милициите на ИДИЛ превземат северния иракски град Мосул; впоследствие Пентагонът разполага самолетоносача „Джордж Х. У. Буш“ в Персийския залив. Според CNN американските атаки са извършени от този самолетоносач, което изглежда доста абсурдно, като се има предвид, че Обама се противопоставя на войната на Буш в Ирак през 2003 г.

Но кои са тези милиции, които уж се стремят към голяма сунитска държава между Средиземно море и Ефрат през 2014 г.? Американската администрация изненада света

¹¹⁵⁷ www.tradoc.army.mil/tpubs/pamndx.htm

¹¹⁵⁸ Също

преди 4 години със заплахата от такъв голям халифат. По това време се съобщава за заплахата, че Осама бин Ладен иска да създаде голям халифат. Първо Ал Кайда, а сега ИДИЛ – и двете сунитски групировки получават дарения от държавите от Персийския залив Катар и Саудитска Арабия, които се считат за най-близки приятели на САЩ. Мюсюлманите от Северна Африка и арабските държави от Персийския залив, както и различни елементи новоприели исляма от Европа и Северна Америка, се бият в редиците на ИДИЛ.

Отдавна е забравено, че американският президент Джими Картер пусна ислямския джин в началото на юли 1973 г., шест месеца преди съветската инвазия в Афганистан, с цел атака срещу „мекия корем“¹¹⁵⁹ на СССР. По това време започват да се вербуват ислямски бойци за дестабилизиране на социалистически Афганистан, включително Осама бин Ладен, основателят на Ал Кайда.

„Операция „Циклон“ е една от най-дългите и скъпи операции на ЦРУ досега. Оттогава целият ислямски пояс е в постоянни сътресения, като различните ислямски секти се борят помежду си. Както вече беше показано в документа TRADOC, Западът експлоатира съюзници от ислямския лагер за свои собствени цели. Това се случва в Либия, където в края на октомври 2011 г. либийското бунтовническо знаме, и това на Ал Кайда се издигат над бившата съдебна палата и новата щабквартира на победоносните бунтовници в Бенгази.¹¹⁶⁰

Само осем месеца по-рано, на 25 февруари 2011 г., Обама заяви в залата „Рузвелт“, че не изключва военни действия срещу Кадафи. Той стои пред снимка на „Грубия ездач“, с президентското знаме, драпирано до него, така че 13-те стрели в ноктите на морския орел да се виждат – недвусмислена заплаха. Военните действия трябва да бъдат одобрени с мандат на ООН. Но на 17 март 2011 г. Съветът за сигурност на ООН приема само една резолюция № 1973, с която се установява зона, забранена за полети, за да се защитят либийските граждани.

Два дни по-късно, след като Кадафи е обвинен в използване на касетъчни бомби, започват въздушни удари срещу Либия с цел „смяна на режима“, въпреки резолюцията на ООН. На 28 март президентът заявява: „Повече от четири десетилетия Муамар Кадаф тиранизира либийския народ. Той отказва на народа си свободата, експлоатира богатството му, убива и тероризира противници у дома и в чужбина и убива невинни хора по целия свят – включително американци, убити от либийски агенти.“¹¹⁶¹

Но Докладът Държавния департамент на САЩ за тероризма в страната от 2010 г., публикуван на 3 август 2011 г., посочва нещо съвсем различно на стр. 97 под заглавие „Либия“: „Либийското правителство продължава да демонстрира силен и активен ангажимент в борба с терористичните организации и насилствения екстремизъм чрез двустранно и регионално сътрудничество в областта на борбата с тероризма и сигурността... В регионален план Либия е съюзник в борбата с тероризма, работейки със съседните страни, за да реагира съвместно на терористичните заплахи от Ал Кайда в ислямския Магреб (АКИМ) и други екстремистки групи.“¹¹⁶²373

Въпреки това, на 31 март 2011 г. НАТО поема от САЩ изпълнението на операция „Единен защитник“. Оттогава алиансът извършва над 26 000 бойни полети над Либия. Обама не изчака одобрението на Конгреса. Удивително е колко бързо западните

¹¹⁵⁹ Б. пр.: Израз на Хитлер, отнасящ се до Балканите и Италия, „мекия корем на Европа“ уязвимото място за британски десант.

¹¹⁶⁰ Elhelwa, Sherif: Al-Qaida hisst ihre Flagge in Libyen vom 31. Okt. 2011: www.vice.com/de/read/al-quaida-hisst-ihre-in-libyen

¹¹⁶¹ Obama's Speech to Libya am 28. März 2011; unter: www.whitehouse.gov/photos-and-video/video/2011/03/28/president-obama-s-speech-libya;

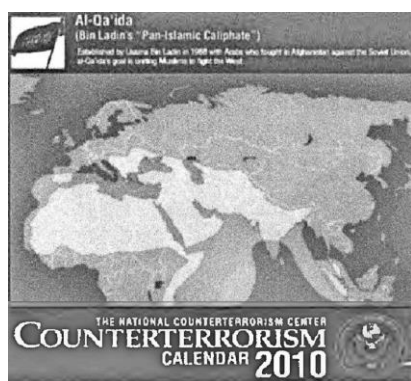
¹¹⁶² Country Reports on Terrorism 2010 - US Department of State, vorgelegt am 3. August 2011, S. 97; zitiert wie: www.state.gov/j/ct/rls/crt/2010/;

медии, без дори да поставят под въпрос противоречията на администрацията на Обама, се съгласяват с промяната. Днес Либия от години е обхваната от гражданска война. Голямо разнообразие от фундаменталисти, джихадисти, салафити и ветерани от LIFG (класифицирани като терористична организация от ООН до края на юни 2011 г. (!) сега се опитват да запълнят вакуума във властта. Бързата смяна на съюзниците съответства на изискванията на документа TRADOC от 1994 г., както и промяната на парадигмата – преди комунизъм, сега национален и религиозен екстремизъм.

През 1996 г. Самюъл Хънтингтън публикува книгата си „Сблъсъкът на цивилизациите“¹¹⁶³, написана след негова статия, публикувана три години по-рано за списанието „Foreign Affairs“ на CFR. В нея Хънтингтън¹¹⁶⁴ изрично се дистанцира от тезата на американския политолог Франсис Фукуяма за края на историята.¹¹⁶⁵

Той прогнозира, че след края на Студената война централните глобални политически линии на конфликт ще минават по протежение на основните култури или културни кръгове. По-конкретно, той разграничава западната, славяно-православната, латиноамериканската, японската, китайско-конфуцианската, индуистката, ислямската и евентуално африканската основни културни кръгове.

Както е обявено в американския антитерористичен календар за 2010 г. под заглавието „Панислямският халифат на Бин Ладен“, през 2011 г. в ислямския свят избухват вълнения и граждански войни.¹¹⁶⁶

Крим и Южна Украйна, настоящата кризисна точка на 2014 г., се намират в северния край на този регион на вълнения. Украйна сега е заобиколена от четири държави от НАТО (Полша, Унгария, Словакия и Румъния). Колко бързо може да се изгради казусът за съюза! Бившият украински премиер Юлия Тимошенко вече призовава за западна военна помощ в Кримската криза. Русия авто-

матично ще се оттегли, ако съюзниците предоставят военна подкрепа на Украйна, казва Тимошенко пред хамбургското списание „Щерн“, защото Путин „разбира само езика на силата“.¹¹⁶⁷

Основата за мобилизирането на партньорите от НАТО е подготвена месеци предварително. Например, на 4 ноември 2013 г. Йохен Битнер изненадва международната общественост със статията си „Преосмисляне на германския пацифизъм“ в „New York Times“. Журналистът започва с въпроса: „Ще помогне ли днешна Германия, за осво-

¹¹⁶³ Huntington 1996

¹¹⁶⁴ Планът за новия враг: Културните кръгове, показани тук от Самюъл Хънтингтън (1996), са поразително подобни на регионите от въображаемата карта на Джон Дий от XVI век.

¹¹⁶⁵ Francis Fukuyama, Francis: The end of history? In: The National Interest, 1989 und 1992

¹¹⁶⁶ Американската атака срещу тероризма през 2010 г.: нарисован сценарий на заплахата за предпологаемо предстоящ панислямски халифат на Ал Кайда.

¹¹⁶⁷ Julia Timoschenko: Wir dürfen Putin keinen Meter unseres Bodens überlassen. In: Stern vom 4. März 2014

бождаването на Германия от 1944 г.? Не е нужно да подслушвате телефона на Ангела Меркел, за да намерите отговора: Той е „не“.¹¹⁶⁸

В края на 2013 г. „Stiftung Wissenschaft und Politik“ (Германски институт за международни въпроси и сигурност) и Институтът Гармиш Маршал изготвят изследването „Нова сила – нова отговорност. Елементи на германската сигурност и външна политика в света в преход“, в което се застъпват за военно подкрепена германска външна политика. Изследването е поръчано от екипа по планиране на Федералното министерство на външните работи и е съставено от хора, които се смятат за част от елита: експерти по външна политика и сигурност от Бундестага, федералното правителство, академичните и деловите среди, разни фондации, мозъчни тръстове, медиите и неправителствените организации, сред които водещите медийни журналисти Битнер и Бусе.

Федералният президент Гаук също изглежда е научил урока от проучването, както показва речта му при откриването на 50-ата Конференция по сигурност: „Понякога разполагането на войници може да е необходимо. Току-що научихме едно нещо в Афганистан: разполагането на Бундесвера беше необходимо, но само като отделен елемент от цялостната стратегия... Но когато най-накрая се обсъжда най-крайният случай или разполагането на Бундесвера, тогава важи следното: Германия не трябва нито да казва „не“ по принцип, нито рефлекторно да казва „да“. Трябва да признае, че сред нас, наред с искрените пацифисти, има и такива, които използват историческата вина на Германия, за да скрият своята отчужденост от света или самодоволството си... Защото за мен е съвсем ясно: Нуждаем се от НАТО. И особено ако САЩ не могат непрекъснато да правят повече, Германия и нейните европейски партньори трябва все повече да поемат отговорност за собствената си сигурност. Освен това, за Германия и нейните съюзници днес трябва да е очевидно да не отказват да предоставят помощ на другите, когато нарушенията на правата на човека водят до геноцид, военни престъпления, етническо прочистване или престъпления срещу човечеството.“¹¹⁶⁹

Кой конкретно определя тези престъпления? На какво основание? Жалко е за политическата култура тук, че федералният президент заема такава едностранчива позиция. Той щеше да направи услуга на страната, ако беше присъствал на 19-ата Международна конференция „Роза Люксембург“ в Берлин в навечерието на Конференцията за сигурност на 11 януари 2014 г.

Там френско-канадският икономист Мишел Чосудовски, експерт по американската военна политика в Азия и на Балканите, разгледа стремежа на САЩ към световна сила. Под заглавието „Империалистическо завоевание: Опасната война на САЩ срещу човечеството“ той коментира и войната в Сирия: „Продължаващата война в Сирия е отправна точка за война срещу Иран, която ще доведе до процес на военна ескалация.“ Русия и Китай, и двете съюзници на Сирия и Иран, също са в полезрението на САЩ и НАТО.¹¹⁷⁰

Чосудовски вижда сътресенията в Либия и Крим като пряко свързани с геополитическите цели на американския империализъм: За него те включват външното подхранваните вълнения в Южна Америка, Венецуела, срещу наследника на Уго Чавес, Николас Мадуро, както и войната в Мали в Северна Африка. Медиите игнорират драма-

¹¹⁶⁸ Die Zeit vom 4. November 2013

¹¹⁶⁹ Joachim Gauck: Eröffnungsrede auf der 50. Sicherheitskonferenz am 31. Januar 2014. Zitiert wie: www.spiegel.de/politik/deutschland/rede-von-bundespraesident-gauck-bei-sicherheitskonferenz-im-wortlaut-a-950464.html

¹¹⁷⁰ Michel Chossudovsky: Imperial Conquest: Americas »Long War« against Humanity. In: global-research vom 29. Jan. 2014: www.globalresearch.ca/imperial-conquest-americas-long-war-against-humanity/5364215;

тичните събития в Египет през пролетта на 2014 г. Тук военните са в процес на установяване на прозападна диктатура.

Фокусът е върху Крим и Путин. Доайенът на сериозната журналистика, Петер Шол-Латур, каза само следното на 24 март 2014 г.: „Най-големият проблем са фабриките за дезинформация в Северна Каролина, Лондон и Израел. Те са насочени към германските и европейските медии. И това работи. От „Таз“¹¹⁷¹ до „Велт“¹¹⁷² – единодушен глас относно Украйна“.¹¹⁷³

Един ден след като Обама тържествено обявява в Брюксел, че Украйна не е на път към НАТО, на 27 март 2014 г. „*Frankfurter Allgemeine Zeitung*“ публикува статията „Скъпи ученици, скъпи носители на културата“, в която се описва грандиозна рекламна кампания в украинските училища, насърчаваща присъединяването към алианса НАТО.

Само чрез тази борба за контрол над новинарските и комуникационните системи, наред с глобалното военно присъствие, технологичното превъзходство и икономическата мощ, осигурява оцеляването на суперсилата: американската развлекателна индустрия, американската масова и поп култура¹¹⁷⁴ като „инструмент и оръжие“ (Карл Шмит) в борбата за глобално господство на САЩ.

В интервю от 1990 г. за френския вестник „*Liberation*“ Бжежински заявява, че „силата на САЩ се основава на доминиращата им позиция на световния медиен пазар, защото 80% от думите и образите, циркулиращи по света, произхождат от САЩ“.¹¹⁷⁵ Това господство става още по-широко разпространено сле 25 години по-късно, благодарение на шпионската система „Ешелон“ и дейностите на NSA. Помислете за пропагандните изображения от Украйна и особено от Майдана. Препъва ли се хегемонът?

Критичните гласове на бившите политици. Консервативният американски политик Патрик Дж. Бюканън, многократен кандидат за президент на САЩ – последно през 2000 г. от Реформаторската партия – осъжда имперската арогантност, „която целият свят сега се отвращава“.¹¹⁷⁶

САЩ сега повтарят грешките, направени от Британската империя. Атаките от 11 септември 2001 г. точно както Грей и Чърчил направиха с нарушаването на белгийския неутралитет през 1914 г., са използвани от неоконсерваторите като претекст за осъществяване на техните военни планове, убеждавайки президента, който беше неопитен във външната политика, в неговата историческа мисия: „Да свали Саддам Хюсеин, да освободи Ирак, да установи стратегическа база между Иран и Сирия, да демократизира Близкия изток, всъщност целия ислямски свят, и по този начин да стане Чърчил на своето поколение“.¹¹⁷⁷

Раздутата американска империя се стреми към „фалит във външната политика“ – сравним с Британската империя през 1939 г. През XXI век стратегическите активи,

¹¹⁷¹ Die Tageszeitung – германски вестник и медийна компания.

¹¹⁷² Известен германски вестник.

¹¹⁷³ Andreas Austilat u.a.: Interview mit Peter Scholl-Latour vom 24.3.2014: <http://www.tagesspiegel.de/weltspiegel/interview-mit-peter-scholl-latour-scholl-latour-ueber-die-krise-in-der-ukraine-und-edward-snowden/9652136-2.html>

¹¹⁷⁴ Б. пр.: Мощни инструменти за затъпяването на населението, проповядващи упадъчните американски псевдоценности – насилие, секс, извратености, краен егоизъм, и лекомислен живот, ден за ден, казано просто „секс, наркотици и рокендрол“ – рай за затъпения световен плебс и най-вече българската му част – 90% дебили, това е българското стадо, защото отдавна не е народ, още по-малко нация, от 1989 г. насам.

¹¹⁷⁵ Rudolf Maresch: Politik des Großraums vom 15. Dez. 2000: www.heise.de/tp/artikel/4/4492/1.html;

¹¹⁷⁶ Andreas Austilat u.a.: Interview mit Peter Scholl-Latour vom 24.3.2014: <http://www.tagesspiegel.de/weltspiegel/interview-mit-peter-scholl-latour-scholl-latour-ueber-die-krise-in-der-ukraine-und-edward-snowden/9652136-2.html>;

¹¹⁷⁷ Rudolf Maresch: Politik des Großraums vom 15. Dez. 2000: www.heise.de/tp/artikel/4/4492/1.html;

оръжията и „желанието“ вече не са достатъчни, за да изпълнят задълженията на САЩ; американската империя вече не е способна да се отбранява.

Подобно на Бюканън, Рон Пол, през 36-те години в които е бил парламентарист, също се бори срещу имперските нагласи на САЩ. Целите му през 1976 г. са същите, каквито са в прощалната му реч в Камарата на представителите на 14 ноември 2012 г.: „Да насърчава мира и просперитета чрез стриктно спазване на принципите на индивидуалната свобода. Но те са систематично жертвани след 11 септември – Патриотичният закон го прави възможно. Паралелите с началото на 50-те години на XX век са очевидни: Една година преди края на комунистическия лов на вещици в САЩ – идеологически мотивираният конфликт Изток-Запад достига злощастен кулминационен етап под ръководството на Сенатската комисия по „неамерикански дейности“, оглавявана от Маккарти. Хана Аренд написва... писмо до Карл Яспърс от 13 май 1953 г. за това развитие, което не само е събудило спомени за мрачните години в Германия, но и за бившия губернатор на Луизиана: „Винаги се сещам за една поговорка на Хюи Лонг, дребния диктатор на щат от Средния Запад през 30-те години на XX век, който е бил заклеймен като фашист, на окето отговаря: „Грешите, аз не съм фашист, аз съм местен шеф; фашизмът, ако някога дойде в тази страна, ще дойде под прикритието на демокрацията и ще започне в Конгреса, а не в правителствата на отделните щати.“¹¹⁷⁸383

Всичко това е много „интересно“, особено че общественото мнение може да остане неорганизирано, че не изисква „движение“, че всичко се случва почти автоматично.“¹¹⁷⁹

Рон Пол е предвидил, „че политиката на САЩ през втората половина на 20-ти век ще доведе до голяма финансова криза и че външнополитическият курс, който следвахме, ще ни завладее и ще подкопае националната сигурност.“¹¹⁸⁰385 За да се постигнат тези цели, разходите ще трябва да бъдат намалени, паричната система да бъде променена и разширяването на американската империя да бъде изоставено. „Промъкването на нашето правителство ограничава свободите ни“, каза Пол, „и богатството ни се топи заради пожарите, запалени от външната ни политика.“ Рон Пол завършва, като изброява опасностите, заплашващи свободното американско общество. На първо място, той вижда продължаващото нападение срещу гражданските свободи, последвано от глобалния антиамериканизъм. Тъй като феноменът на бумеранга не се разбира или отрича, Съединените щати ще продължат да участват в много войни – войни, с които Съединените щати нямат нищо общо. Това ще доведе до национален фалит и още по-голяма заплаха за националната сигурност.¹¹⁸¹

В книгата си „Стратегическа визия“ Збигнев Бжежински вижда подобни опасности като споменатите от Рон Пол, да надвиснат над САЩ. Той изброява шест паралела между СССР от 80-те години на XX век и САЩ от 2012 г.: „Политическа система, която е вкоренена и неподвластна на реформи, фалит поради военни авантюри и прекомерно въоръжаване, спад на жизнения стандарт, политическата класа, все по-нечувствителна към нарастващото социално неравенство и загрижена само за защитата на своите привилегии, опити да се компенсира загубата на вътрешната легитимност с

¹¹⁷⁸ Buchanan 2008, S. 315

¹¹⁷⁹ Ron Paul: Abschiedsrede 14. November 2012. Zitiert wie: www.verlag-jm.ch/articles.php?id=4;

¹¹⁸⁰ Хана Аренд: Кореспонденция на Карл Ясперс 1926 до 1969 г. Мюнхен/Дюрх 2001, стр. 249; бел. под линия 13: „Грешите, аз не съм фашист, аз съм местен шеф; ако фашизмът някога дойде в тази страна, това ще стане под прикритието на демокрацията, и ще започне в Конгреса, а не в щатските правителства.“ бел. под линия 12: Хюи П. Лонг, 1893-1935, е губернатор на Луизиана от 1928 до 1931 г. и сенатор Демократическата партия на САЩ от този щат от 1931 до 1935 г.

¹¹⁸¹ Ron Paul: Abschiedsrede 14. November 2012. Zitiert wie: www.verlag-jm.ch/articles.php?id=4

враждебност във външната политика и външна политика, която води до самоизолация.¹¹⁸²

Каква трансформация претърпява Бжежински между 1996 г. („Единствената световна сила“) и 2012 г.!

Лингвистът Ноам Чомски¹¹⁸³ (роден през 1928 г.), описан от *New York Times Book Review* като най-важния интелектуалец на нашето време, е остро критичен към политиката на страната си от 60-те години на XX век. Протестът му срещу войната във Виетнам го прави популярен извън границите на страната. Книгата му „Америка и новите мандарини“ е публикувана през 1969 г. Оттогава нататък той е смятан за безстрашен критик, който се отдръпва от всякаква конфронтация.

На 29 януари 2013 г. Чомски дава на страната си много лоша оценка: „САЩ се държат агресивно в чужбина, не спазват нито един международен закон, включително Всеобщата декларация за правата на човека, и не показват уважение към суверенитета на държавите. Вашингтон, извършва точно престъпленията, които осъди със собствените си прокурори и съдии на Нюрнбергския процес през 1946 г.: води агресивна война и геноцид и така нарушава собствените си закони. В резултат на многобройните преврати, военни интервенции и агресивни войни, водени от САЩ след Втората световна война, са убити 20 милиона души“.¹¹⁸⁴

Този списък все още не включва многото милиони хора, които са принудени да бягат от войните на САЩ – понастоящем от Афганистан и Сирия. (доп. пр. сега и Украйна)

Спорният Пол Крейг Робъртс, заместник-министър на финансите в администрацията на Рейгън, разкрива целите зад пропагандните лъжи в началото на април 2014 г. За разлика от имперските и териториални интереси преди и след Първата световна война, днешните интереси са тези на американската глобална хегемония, което също може да доведе до война. В този контекст Робъртс пита дали Обама всъщност осъзнава, „че води САЩ и техните васални държави, към война с Русия и Китай“, или е „манипулиран към това бедствие от своите неоконсервативни писатели на речи и правителствени служители“. Робъртс посочва генезиса на Първата световна война, за която твърди, че е продукт само на четирима или петима души. Трима държавници са особено видни: „Раймон Поанкаре, президент на Франция, Сергей Сазонов, министър на външните работи на Русия, и Александър Изволски, посланик на Русия във Франция“. За Робъртс този френско-руски съюз се превръща в инструмент, който ръководи цялата война. Британското правителство е въввлечено в този съюз поради некомпетентността или глупостта на своя министър на външните работи Грей.¹¹⁸⁵

Днес крещящите лъжи на правителството на САЩ едва ли могат да прикрият стремежът им към война. Тук Робъртс се позовава на речта на Обама в Двореца на изкуствата в Брюксел на 26 март 2014 г., в която той стигна дотам, и заяви, че „унищожението на Ирак от Вашингтон, което е свързано с 1 млн загинали, 4 млна бежанци, изпепелена инфраструктурата на страната, предизвика експлозия от сектантско насилие и остави страната в руини, не е толкова лошо, колкото руското приемане на самоопределянето на всички жители на Крим“.

Основните западни медии се въздържат от всякакви критики. Фактът, че Европа приема подобно несъстоятелно сравнение без протест, е скандал и ни прави съучастни-

¹¹⁸² Brzezinski 2012

¹¹⁸³ Б. пр.: *Потомък на руски евреи, емигрирали в САЩ.*

¹¹⁸⁴ Noam Chomsky in einem Interview mit Press TV am 29. Januar 2013

¹¹⁸⁵ Б. пр.: *Това е официалната версия зачитана и от Шон Макмикин. Всъщност, точно Грей, Аскуит, Чърчил, Лойд Джордж, Халдейн, Бонар Лоу и най-вече хората на Милнър, са в основата на цялата война, а Поанкаре, Сазонов и Изволски са техните кукли на конци, които умело разиграват.*

ци във войната. Искането на Обама за повече войски на НАТО в Източна Европа, за да се съдържва Русия, може да доведе последната да се почувства обкръжена, както направи Германският III райх, и да започне превантивен освободителен удар. Умишлено ли?

„Безразсъдното безразличие на Обама“, трезво заявява Робъртс, „проправя самия път, по който започват войни по света“. ¹¹⁸⁶392

В мемоарите си „Дълг“, публикувани в началото на 2014 г., Робърт М. Гейтс, бившият директор на ЦРУ и министър на отбраната по времето на Буш и Обама, остро критикува външната политика на САЩ, за която е отчасти отговорен по това време, и критикува арогантността, с която американският елит се отнася към Русия след разпадането на СССР. ¹¹⁸⁷ 393 Той не изключва и себе си, описвайки как е преминал през портите на Кремъл като победител през 1992 г. в лимузина на посолство, украсена със знамена. ¹¹⁸⁸394 В ретроспекция той смята за голяма грешка, че много от бившите държави-членки на социалистическата общност, са и интегрирани в НАТО. Той описва непосредственото последвало установяване на американски бази в Румъния и България като провокация, както и игнорирането на историческите отношения на Русия със Сърбия и, не на последно място, опита за включване на Грузия и Украйна в НАТО, особено защото историческите корени на Руската империя се простират до Киев. Гейтс дори вижда това като монументална провокация и пита дали европейците и американците наистина ще изпратили синовете си на война в защита на Украйна. ¹¹⁸⁹395

Тази малка селекция от критични гласове на САЩ показва, че има друга Америка, Америка, в която първоначалните идеали се отстояват и се приемат сериозно.

Но дори от гледна точка на властовата политика възниква въпросът: Наистина ли е желателно постоянното разширяване за САЩ? Мечтаният „Рах Americana“ вече страда от класическия проблем на „имперското преразтягане“ – вижте неразрешимата динамика в Афганистан, Пакистан и Ирак.

Проблемите могат да станат още по-остри, ако САЩ, опасявайки се, обмислят по-нататъшни стъпки срещу Иран или дори Русия. Обама смело заплашва, че Путин ще трябва да плати за анексирането на Крим.

На държавите от НАТО, граничещи с Русия, е обещана защита, докато в Балтийския регион се планират обширни маневри.

Сто години след Сараево, друг враг е демонизиран чрез войнствена реторика и съществува опасност „новата Студена война“ да завърши с разгорещена война. Съществува обаче и друг вариант:

Преди двеста години Европа се освободи от управлението на Наполеон. Не е ли време Европа да се еманципира от САЩ? През 2010 г. руският президент Путин се застъпи за икономическа общност, простираща се от Лисабон до Владивосток. Не е ли това визията за общ европейски дом, замислена от Виктор Юго преди повече от сто години? Украйна може да служи като идеален мост на бъдещо икономическо и културно сътрудничество между замисления „Евразийски съюз“ и „Европейския съюз“. ¹¹⁹⁰

¹¹⁸⁶ Paul Craig Roberts: *Auf den finalen Krieg hinarbeitend*, vom 3. April 2014:

www.cashkurs.com/kategorie/wirtschaftsfacts/beitrag/auf-den-finalen-krieg-hinarbeitend/

¹¹⁸⁷ Gates 2014, S. 157

¹¹⁸⁸ Също, S. 161

¹¹⁸⁹ Също, S. 157

¹¹⁹⁰ Най-много от това се опасява САЩ, от обединение на Хартленда на Евразия, срещу който морската суперсила е безсилна! Ако Александър II, беше послушал Бисмарк, за изграждането на двустранен германо-руски съюз „в огън и вода“ историята на Европа и света, днес щеше да бъде друга.

Глава V. Обобщение, оценка и перспектива

Капиталистическите интереси проникват в света. Още през 1519 г., по време на имперските избори в Свещената Римска империя на германската нация, капиталът, под формата на твърда валута и облигации, наклонява везните. Карл V от династията на Хабсбургите може да разчита на гласовете на тримата архиепископи чрез католическите си връзки. А останалите четирима от седемте курфюрсти са пленени от щедростта на Карл. Това се дължи на търговските инстинкти на аугсбургската банкерска къща на Фугерите. Подкупите достигат невероятната за тогава сума от 852 589 гулдена – включително заем от 543 598 гулдена.¹¹⁹¹

За тази огромна сума император Карл V се поставя в зависимост от семейство Фугер за целия си живот и така е косвено отговорен за продължаването на завоеванията в Южна Америка.¹¹⁹²

Освен това германските принцове си осигуряват допълнителни привилегии, като участие в императорския полк, имперска помощ срещу бунтовни поданици и свобода от чуждестранни войски.

За сравнение, експертите изчисляват, че пътят към властта на американските президентски избори през 2012 г. струва приблизително 6 милиарда долара. В началото на предизборната кампания през 2010 г. Върховният съд одобрява неограничените дарения от компании и физически лица, стига дарителите да поддържат „определена дистанция“ от кандидатите.¹¹⁹³

Как може да изглежда тази „определена дистанция“ от Уолстрийт и оръжейната индустрия? Дали съдиите от Върховния съд са забравили прощалното обръщение на Айзенхауер? Като оттеглящ се президент, на 17 януари 1961 г. той предупреждава за опасност, която не бива да се подценява: „В органите на управление трябва да се защитим от неоправданото влияние на военно-промишления комплекс – независимо дали е умишлено или неумишлено.“¹¹⁹⁴ Айзенхауер настоятелно предупреждава да не се „излагат на риск нашите свободи и демократични процеси“, твърдейки, че те не могат да се приемат за даденост. „Само едно бдително и просветено гражданство може да се противопостави на огромното преплитане на индустриалните и военните машини с нашите мирни методи и цели, така че сигурността и свободата да процъфтяват заедно.“¹¹⁹⁵

Уилям III вече е преживявя това през 1694 г. След като обединените флоти на Англия и Холандия разгромяват френския флот при Ла Хаг през 1692 г., Англия се издига до водеща световна търговска и капиталистическа сила. Тази война е осъществена само благодарение на егоистични финансисти. След това е необходим нов капитал за войната срещу Франция и краля в изгнание Джеймс II.

Сега шотландският търговец Уилям Патерсън вижда своя момент. С помощта на Чарлз Монтегю и Майкъл Годфри той предлага на правителството заем от 1,2 млна паунда при 8% лихва. На 27 юли 1694 г. над 1000 собственици на облигации получават кралската привилегия да създадат емисионна банка. Тази първа централна банка не принадлежи на английската държава, а на консорциум от кредитори или акционери, на

¹¹⁹¹ Schlu 2005.

¹¹⁹² Б. пр.: Поради задлъжнатостта на испанския кралски двор, банката Фугер получава право да експлоатира част от южноамериканските испански колонии.

¹¹⁹³ Der Spiegel vom 1. 11. 2012: Obama vs. Romney: US-Wahlkampf kostet sechs Milliarden Dollar

¹¹⁹⁴ www.eisenhower.archives.gov/research/online_documents/farewell_address/1966_01_19_Congressional_Record.pdf

¹¹⁹⁵ Също.

който оттогава нататък е позволено да се нарича „Управител и компания на Банката на Англия“.

Кристофър Холис впечатляващо описва в книгата си от 1934 г. „Разрушаващите пари“ как частната банка използва привилегиите, за да създава пари. На държавата е предоставен гореспоменатият акционерен капитал от 1,2 млн паунда като заем, а в замяна Банката на Англия получава привилегиите да емитира банкноти със същата сума. Забранено ѝ е обаче да отпуска заеми на правителството без одобрението на парламента. До 1697 г. банката вече увеличава капитала си до 2 201 171 паунда. Този успех е увенчан с обещанието на правителството да удължи договора до 1710 г. и да не предоставя на никоя друга банка подобни привилегии.¹¹⁹⁶

Не е изненадващо, че този пример е създал прецедент: от 1694 г. нататък е уместно във всички войни да се пита кои са финансистите на властта. Защото парите са смазката на всички войни.

По време на мисията си в Лондон от 1757 до 1762 г., Бенджамин Франклин е попитан от представители на Банката на Англия как си обяснява богатството на тринадесетте колонии (13-щата създали САЩ). За Франклин отговорът е толкова прост, колкото и очевиден: „В колонииите ние емитираме собствени пари. Те се наричат колониална валута. Емитираме ги пропорционално на изискванията на търговията и индустрията, така че стоките да могат лесно да се движат от производителите до потребителите. Създавайки собствени книжни пари, ние контролираме покупателната им способност и не е нужно да плащаме лихва върху тях на никого.“¹¹⁹⁷ Основата на икономическия успех на тринадесетте колонии е увереността им в собствената валута.

Това им позволи да останат свободни от дългове от облигации и да бъдат независими от Банката на Англия. Това дава основа за размисъл на нейните представители. Тридесет години по-късно Александър Хамилтън (1755-1804) – един от тримата бащи-основатели на Америка, иска да възстанови финансите, опустошени от Войната за независимост. В младежкия си ентузиазъм той налагал федерални данъци, които са умерени и не засягат „малките хора“. Това резонира с обществеността, но не е достатъчно. Тогава той си спомня за печелившата дейност на Банката на Англия. През 1790 г., годината, в която Бенджамин Франклин умира, Хамилтън се опитва да продаде централната банка на лаврите на президента Джордж Вашингтон. „Тенденцията на националната банка е да увеличава обема на публичния и частния кредит. Първият укрепва държавата за защита на нейните права и интереси, а вторият улеснява и разширява търговският обмен между отделните хора.“¹¹⁹⁸

След президентството, Хамилтън успява да убеди няколко финансово влиятелни мъже да създадат частна държавна банка под федерално ръководство, оторизирана да емитира нова валута за тринадесетте бивши колонии. Само няколко месеца по-късно е основана и оторизирана за 12-годишен мандат Първата банка на САЩ. Протестите на Томас Джеферсън са неуспешни и предупрежденията му са игнорирани. Той се опасява, че това ще доведе до инфлация и в резултат и дефлация, ограбвайки гражданите от собствеността им. Удивително далновидно!

Англия, която зависи от търговията с Америка, демонстрира увереност, и представя непогасени облигации за които няма покритие. И тук проникателният Хамилтън намира устойчиво решение. „Безстопанската“ земя бързо е обявена за държавна земя и е разпродадена на изгодни цени. Само в Масачузетс са конфискувани 9 млн акра, от

¹¹⁹⁶ Dillen 1964, S. 209 ff.; Meyers Konversationslexikon 1885, Bd. 2, S. 335

¹¹⁹⁷ Die Geschichte des Geldes, Teil 1, vom 24. März 2012: <http://schwertasblog.wordpress.com/2012/03/24/die-geschichte-des-geldes-teil-1/>

¹¹⁹⁸ Hamilton 1963, S. 256

които генерал Нокс си осигурява 1,5 млна за 21 цента на акър. Значително имение, като се има предвид, че един акър е приблизително 3000 кв. метра.

Заможният г-н Макомб купува 4 млна акра в района на Ню Йорк, за 8 цента всеки. Сър Уилям Пълтни и някои холандски банки си осигуряват 15 млна акра. Хамилтън придобива собственост на езерото Онтарио. Междувременно Министерството на финансите спечелва от името му. Хамилтън уцелва в целта, не само финансово, но преди всичко политически. Паричната система вече е стълб на САЩ и едновременно лост на властта. Протестите на Джеферсън са забравени.¹¹⁹⁹

В рамките на първите 5 години американското правителство взема заем от огромната по онова време сума от 8,2 млна долара от Федералния резерв. В резултат на това цените в страната се повишиха със 72%, което кара държавния секретар на САЩ Томас Джеферсън да измени Конституцията, така че правителството да няма възможност да взема пари назаем. Джеферсън осъзнава опасностите от задлъжнялостта.

Вечната сигурност на свободата не е гарантирана от богатите, а само от народа. „За да запазим тяхната независимост, не трябва да позволяваме на нашите правителства да ни обременяват с вечен дълг. Трябва да избираме между простотата и свободата или разточителството и робството.“¹²⁰⁰

Джеферсън твърди: „Искрено вярвам... че банковите институции са по-опасни от постоянните армии; и че принципът на емитиране на пари за сметка на потомството под името финанси е пълна измама в бъдещето.“¹²⁰¹

Когато уставът на частната банка „Хамилтън“ изтича през 1811 г., общественото мнозинство подкрепя да не се поднови и замяната на финансовата институция с банка, контролирана от правителството. Като член на Камарата на представителите на САЩ, Джеймс Мадисън (1751-1836), заедно с Томас Джеферсън, опитват всичко, за да предотвратят създаването на „Американската банка“ (*Bank of America*). Сега, когато Мадисън е президент, той може да предотврати създаването на нова банка, просто като не прави нищо. Атаките на британски военни кораби срещу американски кораби и блокадата на американски пристанища, която цели да предотврати търговията с окупираната от Наполеон Европа, принуждават Мадисън да обяви война на Англия през 1812 г.¹²⁰²

В резултат на това той открива колко трудно е да се финансира войната без адекватен източник на средства. Министърът на финансите на Мадисън, Александър Далас, внася в Конгреса законопроект за нова национална банка през 1814 г. Въпреки че законопроектът получава мнозинство и в двете камари, Мадисън упражнява правото си на вето, предотвратявайки влизането му в сила в началото на 1815 г.

Високата цена на войната предизвика експлозия на инфлацията, принуждавайки Мадисън да търси компромис с Конгреса в края на годината, което води до основаването на втората банка на САЩ през 1816 г. Двадесет години по-късно обаче президентът Андрю Джаксън успява да сложи край на управлението на американската централна банка. До 1907 г., годината след преизбирането на Теодор Рузвелт, нещата остават спокойни. Сега видни банкери от Уолстрийт се опитват да създадат благоприятно обществено настроение за учредяването на централна банка с подходящ контрол върху кредитните ресурси. Провалът на този план хвърля тъмни облаци върху финансовия и фондовия пазарен небосклон.

Още през 1906 г. Пол М. Уорбург (Паул Варбург) от банковата къща *Kuhn, Loeb & Co.* предупреждава Търговската камара на Ню Йорк: „Не искам да бъда Касандра, но запомнете думите ми: Ако нещата не се променят скоро, тази страна ще бъде ударена

¹¹⁹⁹ Brief an James Madison nach Shays' Rebellion 1787. In: Jefferson 1829, S. 87

¹²⁰⁰ Chernow 1994, S. 174

¹²⁰¹ Johnson 1997, S. 219

¹²⁰² Rein 1923, S. 134

от паника на фондовия пазар, пред която всички предишни ще изглеждат безобидни.¹²⁰³

В началото на 1907 г. Джейкъб Шиф, ръководител на същата банкова къща, повтаря предупрежденията: „Ако нямаме централна банка с адекватен контрол върху източниците на кредит, тази страна ще преживее най-тежката и широкообхватна парична паника в своята история.“¹²⁰⁴

До октомври 1907 г. САЩ се озовават в най-тежката и широкообхватна финансова криза в своята история, известна още като „Паниката от 1907 г.“¹²⁰⁵ 13 Тази „сизкуствена и ненужна паника“ е резултат от манипулация, организирана от инвестиционния banker Дж. П. Морган (1837-1913), потвърдено от историка Фредерик Луис Алън: „Твърди се, че Морган замесен в разпространението на слухове за несъстоятелността на *Knickerbocker Bank* и *Trust Company of America*“.¹²⁰⁶

Впоследствие спестителите изтеглят масово депозитите си. Седмица по-късно третата по големина тръстова компания в Ню Йорк, *Knickerbocker Trust Company*, се срива, което кара регионалните банки да изтеглят резервите си от банките в Ню Йорк. След това Морган става публичен и обещава да подкрепи колебливата американска икономика, което и прави, като закупува големи количества държавни облигации, и спасява САЩ от фалит. Скоро американските граждани възвръщат доверието си във валутата и банките си. Радостта е още по-голяма сред големите банки, които сега могат допълнително да консолидират властта в ръцете си.¹²⁰⁷

Президентът на Принстънския университет, Удроу Уилсън, прославя Морган като герой. За разлика от това, конгресменът Чарлз А. Линдберг-старши смята паниката от 1907 г. за измама, извършена в интерес на Дж. П. Морган и други банки. Но президентът Теодор Рузвелт не е толкова наивен, прозира заговора и настоя за банков закон. Както еврейските, така и християнските кредитори най-накрая се съгласяват с представители на правителството за „Закона Олдрич-Вриланд“, който е приет на 30 май 1908 г. За да се избегне катастрофа както през 1907 г., на националните банки е разрешено да се обединяват в групи от десет или повече с общ капитал от най-малко 5 000 000 долара (Национални валутни асоциации). В същото време е създадена валутна комисия (Национална парична комисия), която да разследва събитията от срива на фондовия пазар.

Крайният резултат ще бъде нова финансова система, която ни управлява и днес. Сенатор Нелсън У. Олдрич (1841-1915) от Роуд Айлънд е назначен за председател на тази комисия. Там живеят християнските банкери. Банковите династии, живеят в свят изключително хомогенен. На 9 октомври 1901 г. в Уоруик Нек, Роуд Айлънд, дъщерята на Олдрич, Аби Грийн Олдрич, се омъжва за Джон Д. Рокфелер-младши, единственият син на най-богатия човек в света по това време. Синът им, Нелсън А. Рокфелер, става вицепрезидент на САЩ през 1974 г. при Джералд Форд.

Братът на Рокфелер, Дейвид Рокфелер, бивш председател на *Chase Manhattan Bank*, оглавява Съвета за външни отношения (CFR) и повишава своето протеже Збигнев Бжежински, който основава Трилатералната комисия за него.¹²⁰⁸ Дейвид Рокфелер съ-

¹²⁰³ Herrick: *The Panic of 1907 and Some of Its Lessons*. In: *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Bd. 31 (Januar bis Juni 1908)

¹²⁰⁴ Zerlenga 2008, S. 387

¹²⁰⁵ *Life-Magazine* vom 25. April 1949

¹²⁰⁶ Jones 2014: *Historical Perspective: The Banking Monopoly*: <http://criminalbankingmonopoly.wordpress.com/>

¹²⁰⁷ Pak 2013

¹²⁰⁸ *Съветът по външни отношения (основан през 1921 г.), Билдербергската група (1954 г.) и Трилатералната комисия (1973 г.) са елитни кръгове, в които външната политика на САЩ трябва да бъде насочвана по целия свят в духа на Новия световен ред.*

що е основен член на групата Билдерберг.¹²⁰⁹ В това изискано общество хората, предпочитат да са в сянка.

Всички партньори на християнските банки са бели, протестанти американци, които посещават едни и същи клубове и живеят близо един до друг в определени райони на Ню Йорк. Човек трябва да демонстрира определен социален и културен профил, за да се доближи до тях за евентуално партньорство.

За да демонстрира специфичния характер на света на Морган, Сузи Пак от университета „Сейнт Джонс“ в Ню Йорк го сравнява с много сходната история на *Kuhn, Loeb & Co.*, частна банка, която по това време е втората по важност в Ню Йорк след *J.P. Morgan & Co.*¹²¹⁰

Именно защото социалните кръгове на двете къщи са строго разделени, те могат да си сътрудничат, социалните фактори не играят роля в директния банков бизнес. Социалното взаимодействие обаче не е възможно. „Немско-еврейските семейства, образувачи *Kuhn, Loeb & Co.*, образуват... затворена мрежа; Морганите, от своя страна, отхвърлят всякаква социална откритост поради антисемитските си резерви.“

Напрежението между двете институции е неизбежно, особено след като Якоб Шиф, старши в *Kuhn, Loeb & Co.*, е изключително чувствителен към антисемитските настроения. Волфганг Плумпе пише за Шиф във *Frankfurter Allgemeine Zeitung* от 20 февруари 2014 г.: „Възходът на неговата банка до първа банка на Япония идва от твърдата ѝ позиция спрямо Русия, в която по това време многократно стават антиеврейски погроми.“

Като председател на Националната парична комисия, сенатор Олдрич и екипът му от експерти предприемат обиколка в Европа през 1910 г., където се консултират с частни централни банки на Англия, Франция и Германия и изучават паричните им системи.

Малко след завръщането си той събира най-богатите и влиятелни банкери в строга тайна на остров Джекил край бреговете на Джорджия.

В имота на Дж. П. Морган в срещата участват: Нелсън У. Олдрич, лидер на републиканците в Сената, председател на Националната парична комисия и бизнес партньор на Дж. П. Морган, тъст на Джон Д. Рокфелер-младши, Ейбрахам Пит Андрю, заместник-министър на финансите на САЩ, Франк А. Вандерлип, президент на *National City Bank of New York*, най-мощната банка, представлявана от Уилям Рокфелер и международната инвестиционна банка *Kuhn, Loeb & Co.*, Хенри П. Дейвисън, старши партньор в *J.P. Morgan Company*, Чарлз Д. Нортън, президент на *J.P. Morgan's First National Bank of New York*, Бенджамин Стронг, директор на *J.P. Morgan's Bankers Trust Company*, Пол М. Уорбърг (Паул Варбург), партньор в *Kuhn, Loeb & Co.*, представител на банковата династия Ротшилд в Англия и Франция и брат на Макс М. Варбург, директор на банковия консорциум *Warburg* в Германия и Холандия.

„Конспиративната група“ от остров Джекил досега доминира само над паричните резерви на Ню Йорк. Според сенатор Олдрич, с целенасочената политика на централна банка те искат да доминират над цялата страна.¹²¹¹

Те също искат да направят американската индустрия зависима от тях. Сега е от решаващо значение да се действа умело и да не се предизвикват подозрения у Конгреса. На 22 декември 1913 г., само шест месеца преди убийствата в Сараево, се случва немислимото: незабелязано от американската общественост, президентът Удроу Уилсън набързо приема Закона за Федералния резерв, системата за централно банкиране, през Камарата на представителите и Сената. Коледната дата е добре планирана, тъй

¹²⁰⁹ FAZ vom 20. Februar 2014

¹²¹⁰ Griffin 1994

¹²¹¹ Stack Jones: Historical Perspective: The Banking Monopoly vom 20. Februar 2014: <http://criminalbanking-monopoly.wordpress.com>

като мнозинството от представителите и сенаторите вече са в коледната си ваканция и пътуват към семействата си на този ден.

Банковият картел, състоящ се от водещите световни банки *Morgan, Rockefeller, Rothschild, Warburg u Kuhn, Loeb & Co.*, успява в конспиративно планираният заговор като надхитрява парламента на САЩ и създава частна централна банка под безобидното име Федерален резерв. Благодарение на тази псевдоправителствена институция, американският финансов елит все още може да използва авторитета и печата на САЩ в своя полза за своите широкообхватни финансови планове.

Официалната ѝ цел е да осигури стабилността на долара, който обаче е загубил над 95% от стойността си, от основаването си.

В книгата си „Заговорът от остров Джекил“ разследващият журналист Г. Едуард Грифин хвърля светлина върху истинския контекст на създаването на Федералния резерв и истинската цел на тази централна банка. Дори за Фердинанд Липс, частен банкер и дългогодишен директор на банката Ротшилд в Цюрих, книгата е най-доброто нещо, написано по темата. Тя помага да се разбере какво наистина се случва зад кулисите на световната банкова система. И разкрива истинската цел на войните, както и причините и предисторията на предстоящата световна икономическа криза.¹²¹²

„Войната е баща на всички неща“ е добре познатият цитат на Хераклит, който продължава така: „...и цар на всички неща. Някои тя прави богове, някои – роби, я някои – свободни.“ От древни времена обаче парите са кислородът за всички войни. Така празните хазни след Пелопонеската война в Атина предизвикват дълбока криза и следващата, още по-катастрофална война.

Тази спирала може да се наблюдава и днес и въпросът който стои пред финансистите, чиито мотиви могат да бъдат сведени до един общ знаменател: е максимално увеличаване на капитала и властта, нещо което се повтаря многократно.

Многобройни владетели се оказват зависими от своите финансиста след скъпоструващи войни. Банкерите често формират консорциуми за такива големи събития. Непотребността от набиране на капитал насърчава изобретателността. Така тамплиерите изобретяват чека, а венецианците изобретяват застраховката.

С новата централна и федерална банкова система на САЩ, стават популярни облигационните заеми. Конгресът се отказва от правомощието да печата пари и прехвърля тази задача на международните банки. Както и през предходните 120 години, общото настроение е против това да се позволи на банките да контролират емитирането на валута. Още преди избирането си за президент на САЩ, Уилсън много компетентно анализира опасността, която доминиращите финансови елити представляват за държавата: „Винаги сме се страхували от времето, когато комбинираната сила на висшите финанси ще бъде по-голяма от силата на правителството.“ Уилсън написа това въздействащо изречение в книгата си „Новата свобода“.¹²¹³ Тя е замислена като опит да се изрази новият дух на американската политика и да се покаже какво трябва да се направи, за да се възстанови пълната духовна сила на страната. Уилсън смята за трудно, ако не и невъзможно, за външен човек да проникне в определени слоеве на финансовия елит: „Да се опитаме ли да защитим живота си от хватката на монопола или не? Трябва ли да позволим на едно създание, което сами сме създали (финансовата система, бел. на автора, доб. пр. един Франкенщайн), да бъде по-могъщо от нас?... Една голяма индустриална нация се контролира от частната система за дългове и пари. Развитието на нашата нация и всички наши дейности са в ръцете на малцина личности. Така ние се превърнахме в най-зле управляваната и най-контролирана нация от всички цивилизовани страни. Нямаме правителство на убежденията, основано на свободния глас на мнозинс-

¹²¹² Griffin 2006

¹²¹³ www.amazon.de/Kreatur-Jekyll-Island-schrecklichste-internationale/dp/3938516283

твото, а по-скоро нашето правителство, ще управляв аспоред мнението и принудата на малка група доминиращи личности“.¹²¹⁴

Въпреки че осъзнава всичко това, Уилсън подписва закона за създаването на Федералния резерв, и тако го пуска в действие.¹²¹⁵

Веднага след това полковник Хаус, „алтер егото“ (второто аз) на президента в Белия дом, получава писмо от Джейкъб Шиф: „Бих искал да ви благодаря за тихата, но несъмнено ефективна работа, която сте свършили в интерес на законодателството за валутния обмен, и да ви поздравя за това, че мярката най-накрая е залегнала в закон. Законът е успешен поне в началото; опитът ще ни покаже доколко все още се нуждае от подобрение, за да можем да го усъвършенстваме своевременно. Имаме всички основания да сме доволни от постигнатото.“¹²¹⁶

Банкерите бяха доволни, Хаус е доволен и Уилсън сега трябва да представи новата централна банкова система на хората като напредък. Като мярка за изграждане на доверие, банкерът от Уолстрийт Пол М. Уорбърг, член на първия Комитет на Федералния резерв, се отказва от годишната си заплата от 500 000 долара и се задоволи с 12 000 долара. С основаването на Федералния резерв, световната парична система вече не е обект на контрола на никое правителство.¹²¹⁷

Нейният монопол върху паричната политика остава неприкосновен и до днес. Парите се създават от дълг и създават лихва, която никога не може да бъде изплатена. В стратегията на икономическата война дългът е оръжието на господството, а лихвата са боеприпасите.

След 1914 г. глобалните корпорации започват да придобиват компании с „оборудване“ – парите, които самите те създават и които нямат стойност, и маргинализират малкия и средния бизнес. Преплитането на политиката, финансовия елит и големия бизнес получава име: корпоратокрация. Това обхваща и огромната власт на едва разпознаваемите корпоративни конгломерати, чието монополно положение им позволява сами да изготвят закони (в съвременния смисъл: „лобират“) и да ги изменят, за да отговорят на собствените им цели, или да игнорират съществуващите закони.

Има достатъчно исторически примери в англосаксонската история: Първо, Британската Източноиндийска компания, създадена на 31 декември 1600 г. с харта на кралица Елизабет I. Тя има неоспорима монополна позиция и правото да издава т.нар. „подзаконови актове“ (корпоративни закони, устави и правилници). Тя поддържа собствена армия и взема решения за война или мир. С тези си характеристики тя е типична мегакорпорация.

Компанията „Хъдсън Бей“, основана през 1670 г. с харта на английския крал Чарлз II, също е подобна организация. Тя скоро монополизира търговията с кожи и в един момент контролира 1/7 от Северна Америка. Дори след англо-американското споразумение от 1818 г. нейната власт остава достатъчно голяма, за да подкопае на практика суверенитета на САЩ и Великобритания.

След Първата световна война управителят на Банката на Англия, Монтагю К. Норман, преследва дългогодишната си цел за „банка на централните банки“ и изисква банката, която ще бъде създадена, да бъде независима от контрола на ОН. На 17 май

¹²¹⁴ Wilson 1913

¹²¹⁵ Б. пр.: Това е цената на неговото президентство. Явно личното тиешлавие надделява над трезвата мисъл. Оттук нататък, всеки следващ президент е избран и контролиран от американския банков елит и изпълнява неговите лобистки интереси. Който не слуша като Кенеди, получава или куршум, или предупреждение с куршум като Тръмп, или шумен скандал, като му бутнат една хубава еврейка – Бил Клинтън. Очевидно Клинтън не е изпълнил нещо, което е обещал, за да бъде избран за президент.

¹²¹⁶ Също

¹²¹⁷ House 1926, S. 174

1930 г. желанието на Норман е осъществено с основаването на Банката за международни разплащания (БМР).¹²¹⁸ Тази най-стара международна финансова организация в света, със седалище в Базел, е създадена извън швейцарската юрисдикция под претекст за преразглеждане на задълженията на Германия за репарации. Корените на тази частна институция могат да бъдат проследени в Централната банка на Англия, датираща от 1694 г.¹²¹⁹

Американският историк Карол Куигли, учител на Бил Клинтън, рисува образно ситуацията: „Международните банкери седяха в рая, обсипани с дъжд от такси и комисионни. Да, международните банкери наистина седяха в рая и си играеха със звездни пари като в приказка.“¹²²⁰

Германските членове на „Експертния комитет“ на БМР, президентът на Райхсбанк Ялмар Шахт и А. Фьоглер от Обединените стоманодобивни заводи, се вписват доста изгодно в тази група. Това означава, че най-важните страни, САЩ и Германия, са представени от банкери от групата на Морган, от една страна, и Шахт и Фьоглер, от друга. Последните трябва да заемат ключови позиции в банковото дело и индустрията по време на възхода на Хитлер и превъоръжаването на Германия.¹²²¹

През последните 400 години англосаксонската „финансова аристокрация“ успява да „наложи“ своята валута и парична система на целия свят. Тази система, обобщена накратко, е следната: Колкото повече заеми вземат държавата и икономиката, толкова по-голяма е тяхната зависимост от доставчика на капитал. Днес изцяло англосаксонските рейтингови агенции играят ролята на „контролиращ фактор“, способен да разтърси цели държави със заплахата от понижаване на кредитния рейтинг. Изцяло в интерес на плутократите е непрекъснато да създават нови спекулативни балони, които веднага щом се спукат, се използват за преразпределение на гигантски реални активи. В тяхна полза, разбира се беше провокирана финансовата криза от 2007 г.¹²²²

И въпреки това, тази система остава напълно непрозрачна за непосветените. Хенри Кисинджър говори изненадващо ясно в този контекст: „Който контролира петрола, контролира държавите – който контролира храната, контролира народите – и който контролира парите, контролира света.“¹²²³

Предприемачът Хенри Форд смята, „че хората от народа не трябва да разбират нашата банкова и парична система. Ако я разбираха, щяхме да имаме веднага революция, даже преди утре сутринта.“¹²²⁴

Но братята Ротшилд, още на 28 юни 1863 г. определят тази опасност за незначителна: „Малцината, които разбират системата, ще бъдат толкова заинтересовани от нейните печалби или толкова зависими от нейните предимства, че от техните редици никога няма да възникне опозиция. Голямата маса от хора обаче, умствено неспособни да я разбират, ще носят бремето си без оплаквания, дори без да подозират, че системата е чувствителна към тях.“¹²²⁵ А основателя на банковата династия Ротшилд, Майер Ам-

¹²¹⁸ Всички централни банки са подчинени на контрола на съответните правителства върху разходите си. Те обаче получават инструкции от Банката за международни разплащания (БМР). БМР е собственост на единадесет частни банкови групи от 1932 г. насам и централизирано обработва финансовите трансакции между различните страни.

¹²¹⁹ Trepp 1993

¹²²⁰ Quigley 1966, S. 324

¹²²¹ Също, S. 309

¹²²² Effenberger/Löw 2004, S. 345

¹²²³ Modern Money Mechanics. A Workbook on Bank Reserves and Deposit Expansion:

www.themoneymasters.com/wp-content/uploads/2009/12/ModernMoneyMechanics.pdf

¹²²⁴ Engdahl, Peak-Oil oder Global Warming?: www.dailymotion.com/video/xepvhd_f-william-eng-dahl-peak-oil-oder-glo_news

¹²²⁵ www.geldsystem-verste-hen.de/zitate/

шел Ротшилд (1744-1812), е известен с фразата си: „Дайте ми контрола над парите на една нация и няма да ме интересува кой създава нейните закони.“¹²²⁶

Сред видните противници на закона за централната банка е конгресменът Чарлз Август Линдберг (1859-1924), баща на известния океански летец. Той предупреждава Конгреса, че законът ще създаде най-големия тръст на земята, оставяйки изпълнителната и законодателната власт на САЩ на милостта на парите.¹²²⁷

За тогавашния републикански представител Луис Т. Макфадън, банките съдали Федералният резерв са сред най-корумпираните институции в света. Като председател на Комисията по банково дело и валута, която той председателства в продължение на 12 години, той по-късно ясно заявява, че противно на общоприетото схващане, тези банки не са институции на правителството на САЩ, „а частни кредитни монополи, експлоатиращи народа на САЩ в свой собствен интерес и за печалбата на чуждестранни мошеници.“¹²²⁸

Когато представителите и сенаторите се завръщат от коледните и новогодишните си ваканции в началото на 1914 г., те се оказат хванати неподготвени. Предвид проспериращата икономическа ситуация обаче повечето не протестират. Новата година носи поток от военни поръчки и американската тежка промишленост преминава към оръжейно производство. Още през 1913 г. 70% от целия износ отива за Франция и Англия като въоръжение. С увеличаването на броя на димящите комини се увеличи и броят на работещите американци. Удовлетворение също нараства.

С избухването на войната през август 1914 г. фирмата на Морган безусловно подкрепя каузата на Антантата, дори се смята за неин финансов агент в САЩ.

Откъде идва това самоуверено поведение? Разследващата американска финансова журналистка Номи Принс, която в продължение на много години заема ръководни позиции в *Goldman Sachs*, *Bear Stearns* и *Lehman Brothers*, хвърля светлина върху сътрудничеството между американския президент Уилсън и Джак Морган, ръководител на гиганта от Уолстрийт, „Дж. П. Морган и Ко“, в книгата си „Всички президентски банкери: Скрытият съюз, който движи американската мощ“, публикувана през септември 2013 г. Според авторката, и двамата са задали курса за осигуряване на военни средства на Антантата още в първите дни на войната. Оттогава нататък САЩ, със своята финансова система и икономика, са неразривно свързани с европейския театър на военните действия. Неизбежно фирмата на Морган сега се ангажира по-тясно с нея. Политиката, насочена към война, е свързана с нея. В същото време националистическата реторика се засилва, а езикът става по-войнствен. Това има въздействие върху самооценката на банката, тя се превръща във „важен фактор в американската външноикономическа политика“.¹²²⁹

На 4 септември 1914 г. Джак Морган ликува: „Войната е огромна възможност за чиста Америка“.¹²³⁰

Но това не се отнася за всички: В резултат на пробританската политика на САЩ, германско-еврейската банка *Kuhn, Loeb & Co*, се озовава в трудна ситуация поради положителната си позиция към Германия.

На 7 октомври 2013 г. *Weekend Post* публикува проникателна статия от Бенсън К. Саджли (от ЮАР), озаглавена „Хегелианският гамбит“. Именно за него в края на 1913 г. е създаден Федералният резерв, за да финансира предстоящата „втора 30-годишна

¹²²⁶ H. S. Kenan, Quoted in *The Federal Reserve Bank*: www.christiansquoting.org.uk/pageS.html

¹²²⁷ http://quotes.liberty-tree.ca/quotes_by/charles+a.+lindbergh,+sr.

¹²²⁸ Louis T. McFadden, *Chairman of the Committee on Banking and Currency (12 years) June 10, 1932, Congressional Record* 12595-12603

¹²²⁹ Wolfgang Plumpe: *Geldverkehr in geschlossenen Kreisen*. In: *FAT*. vom 20. Februar 2014

¹²³⁰ Също.

война“.¹²³¹ Икономическите интереси зад двете световни войни, според Саджли, е да се обградят най-влиятелните страни в света и да бъдат затрупани с планина от дългове. Германия е първа в тази операция.¹²³² Други страни са се заразили с „вируса на дълга“ чрез технологично предизвикани икономически кризи, които наричаме депресии.

За мнозина частната централна банкова система, като корен на днешната финансова мизерия, е отговорна за проблемните развития в световната политическа ситуация. Американските президенти изцяло са зависими от милостта на Федералния резерв, и вминалото и днес, както Номи Принс подробно доказва.¹²³³

Тя разкрива голата истина за казаното от съдията от Върховния съд на САЩ Луис Д. Брандейс преди 100 години за разрушителното влияние на парите: „Или трябва да разбием паричния картел, или паричният картел ще разбие нас.“¹²³⁴

Федералният резерв скоро се отказва от принципа на залтния стандарт, т.е. парите в обращение да имат реален еквивалент в злато или сребро.

Първоначално има безлихвен златен сертификат, а от 1878 г. нататък паралелно се емитират и сребърни сертификати.

През 1963 г. президентът на САЩ Джон Ф. Кенеди, чрез своята „Изпълнителна заповед 11110“, прехвърля правомощието да се издават сребърни сертификати на министъра на финансите – официално за да се улесни административната работа през преходния период до окончателното им изтичане.

Дали Кенеди е възнамерявал да ограничи властта на Федералния резерв? На този въпрос вече не е възможно да се отговори, тъй като Кенеди е убит шест месеца по-късно.

Интересното е, че Комисията „Уорън“, разследваща убийството, включва, освен двама сенатори и един конгресмен, бившия президент на ЦРУ Алън Уолш Дълес и бившия президент на Световната банка Джон Ф. Макклой.

Конрад Хаузенер пише в новинарския портал „The Intelligence“: „Ако намерението на Кенеди наистина е да разшири правомощията на Министерството на финансите да емитира сребърни сертификати в по-голям мащаб от долларите банкноти, САЩ нямаше да имат непосилните 13,4 трилиона долара дългове днес. Това щеше да накара политиките в други страни да преосмислят паричната система, основана изключително на лихвоносни заеми. Вероятно никога няма да разберем истината.“¹²³⁵

Без Федералния резерв САЩ няма да могат да наберат огромните количества долари, с които разполагат в момента – долари, които нямат, но трябва да вземат назаем. За предпочитане от „собствената“ си централна банка или от китайците.

Последните сега са най-големите чуждестранни кредитори на САЩ, със заеми от над 1,2 трилиона долара. Според проучването на 20 икономисти, юристи и политолози от университета Браун от 2011 г. „Цената на войната“, доказва, че п цената на войните в Ирак, Афганистан и Пакистан след терористичните атаки от 11 септември 2001 г. сега възлиза на между 3,2 и 4 трилиона долара, което е три пъти повече от официалните оценки на правителството.¹²³⁶

¹²³¹ Sajli 2013; www.weekendpost.co.bw/index.php?view=article&catid=41%3Acolumn&id=997%3Athe-hegelian-gambit&tmpl=component&print=1&layout=default&page=0?option=com_content

¹²³² Също.

¹²³³ Prins 2014

¹²³⁴ Също, S. 6

¹²³⁵ Konrad Hausener: Wollte John F. Kennedy das Währungssystem reformieren? In: TheIntelligence vom August 2010: www.theintelligence.de/index.php/wissen/geschichte/1363-wollte-john-f-kennedy-das-waehrungssystem-reformie-ren.html

¹²³⁶ Deborah Baum: Costs of War' Project Estimated cost of post-9/11 wars: 225,000 lives, up to \$ 4 trillion; vom 29. Juni 2011: <http://news.brown.edu/pressreleases/2011/06/warcosts>

В началото на финансовата криза през 2007 г. американският конгресмен Рон Пол, като част от президентската си кампания, критикува политиките на Федералния резерв в колежа в Ан Арбър, Мичиган. 4000 студенти внезапно го аплодират: „Край на Федералния резерв!“¹²³⁷ Викът отеква в цялата зала и подтиква Рон Пол да напише книга със същото заглавие.¹²³⁸ В нея той заключава, че Федералният резерв е корумпиран и противоконституционен. Според него той е и напълно ненужен за американската икономика.

Днес валутата се обезценява, както беше във Ваймарска Германия или Зимбабве, така че има опасност парите да станат безполезни. Стогодишната система от „печатници на хартиени пари“ може да оцелее само като монопол. Тя не трябва да толерира никакви вторични валути, обезпечени със злато или сребро, и със сигурност не централни банки, които действат независимо от „световното банково правителство“ и не могат да бъдат контролирани от него.

Например, Централната банка на Либия, контролирана от Кадафи и 100% държавна собственост, първоначално е като трън в петата. Но ето: веднага щом Бенгази беше завладян от примитивните революционни воители, Либийският революционен съвет създаде своя собствена частна централна банка.¹²³⁹

В разгара на гражданска война подобни предприемачески подвизи са необичайни, особено от хора, които никога не са имали нищо общо с банковата система. Кой ги е обучавал тук?¹²⁴⁰

В края на май 2012 г. трансатлантическата връзка между двете най-известни икономически и финансови династии в Европа и САЩ предизвика световна сензация. Инвестиционната компания Ротшилд придоби 37% дял във финансовата група на клана Рокфелер. Според *Financial Times*, двамата патриарси на семействата, 96-годишният Дейвид Рокфелер и 76-годишният Джейкъб Ротшилд, поддържат лични отношения повече от пет десетилетия.¹²⁴¹ И двете фамилии са влезли в историята.

В края на XVIII век търговецът и банкер Майер Амшел Ротшилд полага основите на финансовата се империя във Франкфурт на Майн, която играе значителна роля на политическата сцена след финансирането на битката при Ватерло и Суецкия канал. Рокфелерови са не по-малко успешни. Тяхната империя датира от *Standard Oil Company*, основана в края на XIX век.

Докато Първата световна война доведе до краха на доминиращите монархии на европейския континент, които преди това ограничаваха разширяването на националния капитал, Втората световна война доведе до краха на колониалните империи, което забавя потока на капитал през границите. След Третата, „Студената световна война“, както я нариче съветникът на Путин, Сергей Юревич Глазев в началото на юли 2014 г., последва разпадът на СССР. Оттогава нататък потокът от капитали обхваща целия свят и световната икономика беше отворена за транснационални корпорации.¹²⁴² Какво може да очаква светът от този съюз на финансовата аристокрация? И могат ли демокра-

¹²³⁷ Werner Wüthrich: *Die Gefahren des ungedeckten Papiergeldes. End the FEDI-Bewegung in den USA*, Teil 1: www.zeit-fragen.ch/index.php?id=168

¹²³⁸ Paul 2009

¹²³⁹ *Libyan Rebel Council in Benghazi Forms Oil Company to Replace Qaddafi's*, erschienen am 22. März 2011: www.bloomberg.com

¹²⁴⁰ Wolfgang Effenberger: *Muammar al-Gaddafi - rotes Tuch für die »Herren des Papiergeldes« vom 10. April 2011*. In: <http://zeitgeist-online.de/exklusivonline/dossiers-und-analysen/826-muammar-al-gaddafi-rotes-tuch-fuer-die-herren-des-papiergeldes.html>

¹²⁴¹ Schäfer 2012: www.ft.com/cms/s/0/efe93494-a9a3-11e1-a6a7-00144feabdc0.html#axzz2nvePwnHU

¹²⁴² Glasjew 2014: <http://krisenfrei.wordpress.com/2014/07/09/wozubraucht-amerika-majdan>

циите изобщо да се справят с такава концентрирана финансова и икономическа сила?¹²⁴³

Лунатиците по утълканите пътеки на историята. Когато светлините угаснаха в Европа през лятото на 1914 г. (б. пр. според лицемерните приказки на този който ги загаси – сър Едуард Грей), хората от двете страни на Висла и Рейн се надяваха на кратка война. Едва ли някой подозираше, че тук, на прага на XX век, ще се разрази ад, който Шарл дьо Гол през септември 1941 г. отъждестви с 30-годишната война.

Високопоставени ислямски екстремисти, действащи от Афганистан, имат политическата цел беше да дестабилизируют САЩ и да намалят американското влияние в ислямския свят. Афганистанското талибанско правителство прикрива организаторите на атентатите през 2001 г. и САЩ поиска екстрадицията на тези, които стояха зад тях.

Когато това не беше изпълнено, те предприеха т „необходимите военни мерки“. Само 27 дни по-късно, с Афганистан е окупиран от САЩ, без обявяване на война. Афганистанското правителство е свалено, а силовите структури, които се съпротивляват са унищожени.

Австро-Унгария не прави нищо различно през 1914 г. Тук обявяването на война е 30 дни след убийството в Сараево, след дълга поредица от актове на политическа агресия срещу Двойната монархия. Атаката не е дело на един-единствен фанатик, а на добре организирани кръгове и може да се разглежда като обявяване на война от Сърбия на Австро-Унгария. Хабсбургската монархия също впоследствие иска изясняване на предисторията и, когато това не е изпълнено, предприема „необходимите военни мерки“, нахлува в Сърбия, сваля правителството и унищожава властовите структури, предизвикали конфликта.¹²⁴⁴ По същество не остааа нищо, което да посредничи или преговаря.

През 1914 г. тя не е просто малък агресор, действащ срещу велика сила; Сърбия има подкрепата на друга империя – Русия, която е в съюз с две други велики сили, Франция и Англия. Така конфликтът, ограничен в Югоизточна Европа, се развива в Първата световна война.

И така, кой е в крайна сметка виновен за избухването му? Ние казваме: Всички участващи държави¹²⁴⁵, които забравиха дълга си към мира и егоистично приеа войната, трябва да поемат част от отговорността. Но не носят ли особена отговорност за последвалата катастрофа онези, които прикриха скандалното политическо убийство и убийците? Могат да се споменат разнообразните мотиви, които са накарали европейските държави да се стремят към война през 1914 г., но никоя от тях не може да се счита, че е единствен спусък за войната. Отделни политически лидери, например, са амбициозно подтиквани от интелектуалните бащи на империалистическите военни планове, а социалистическите партии се надяват на революция в края на загубена война.

Съществува и старият руски стремеж към излаз на Средиземно море през Проливите, който ставаше все по-очевиден след поражението в Източна Азия и сега се появява възможност да се осъществи.

Във Франция има желание за реванш и отмъщение, но и това със сигурност не може да се счита за единствена движеща сила. Отмъщение след 44 години от внуците на победеното поколение? Спешната необходимост от освобождаване на Елзас-Лотарингия изглежда още по-малко правдоподобна.

¹²⁴³ Б. пр.: Категорично не могат да се справят, защото демокрация означава слаба държавност, което пък е много изгодно за международните финансови мошеници.

¹²⁴⁴ Б. пр.: И възтържествува справедливостта, агресивната и нагла ултрашовинистична шумадийска свинарска държава е унищожена, а България освобождава всички свои земи и население, дотогава погълнати от наглия и вечно гладен шумадийски шопар!

¹²⁴⁵ Б. пр.: Не всички, а Британия, тази която замисля войната още от края на XIX век и планомерно се подготвя, създава съюзи, обкраждава и изолира Германия и най-накрая я провокира да воюва, чрез своите протежета на континента Франция и Русия.

В такъв случай вероятно трябва да се съобразим и със съпротивата на предимно немскоезичното население. Да си припомним думите на френския министър на външните работи Бертело, който виждайки портрета на Ришельо в министерството, казва: „Махнете този свещеник от очите ми; не искам да го виждам. Ако не беше откраднал Елзас-Лотарингия, днес щяхме да живеем в дълбок мир с Германия.“¹²⁴⁶

Справедливостта изисква право на самоопределение за жителите на Елзас-Лотарингия или референдум, въпреки че при вот в полза на Франция допълнителната конкуренция на елзаско-лотарингийските фирми, няма да е добре дошла за френската промишленост. Всички споменати причини за войната не са толкова убедителни, че да могат да оправдаят подобно кръвопролитие.

Истинските мотиви са далеч по-мощни и съществуват дори днес. Докато войните в далечното минало, са се водили за слава, пленителни жени, красиви региони, стратегически важни връзки и територии, суверенитет или свобода, или по религиозни причини, галицийският еврейски журналист Бенямин Зегел вижда само една причина през 1914 г.: **„Тази война се води за пари, за да не се намалят приходите на английската плутокрация.“** Реки от кръв трябва да текат, за да може потокът от злато винаги да се влива в Лондон с ненамаляваща сила. Това е, в най-чистия смисъл на думата, златна война“.¹²⁴⁷

Това се променя след основаването на Федералния резерв. Вече не става въпрос за злато, а за спекулации с облигационни заеми. Тази система от „печатници на книжни пари“ и „монополисти на властовите пари“ не може да позволи съществуването на вторични валути, обезпечени със злато или сребро, или държавни централни банки редом с нея.¹²⁴⁸54

Например, държавната либийска централна банка в Триполи беше трън в очите на тази система, така че либийските „бунтовници“ незабавно създадоха частна централна банка в Бенгази през 2011 г.

През 1907 г. дипломатът Хенри Уайт (1850-1927) е изпратен от президента Теодор Рузвелт да прецени британската позиция. Културният американец се среща с приятеля си Артър Балфур, британски министър-председател от 1902 до 1905 г. На въпрос за германската конкуренция, британецът пренебрежително заявява: „Вероятно сме пълни глупаци, че не намираме причина да обявим война на германците, преди да построят твърде много кораби и да ни отнемат търговията.“

Уайт отговоря: „Ако искате да се конкурирате с германската търговия, просто ще трябва да се постараете повече.“ Балфур му казва: „Това означава да приемем намаляване на жизнения си стандарт. Може би ще ни е по-лесно да водим война.“

В отговор на голямото учудване на Уайт, Балфур се опитва да омаловажи забележката му: „Не става въпрос, дали е за правилно или грешно? Това е просто въпрос на утвърждаване на нашето върховенство“.¹²⁴⁹

Всеобхватно върховенство: геополитическо, морско и икономическо. Такива амбиции за върховенство идват с висока цена, отразена в данъчната тежест върху гражданите. Франсис Нийлсън (1867-1961) е един от малкото английски политици, които освен Империята, са имали предвид и благосъстоянието на народа. Този обичащ изкуството и социално мислещ държавник е избран в парламента през 1910 г. като либерален депутат. Той поддържа тесни връзки и с двамата министър-председатели, Асквит, и

¹²⁴⁶ Vgl. Wolfgang Effenberger: *Muammar al-Gaddafi - rotes Tuch für die »Herren des Papiergeldes«* vom 10. April 2011. In: <http://zeitgeist-online.de/exklusivonline/dossiers-und-analysen/826-muammar-al-gaddafi-rotes-tuch-fuer-die-herren-des-papiergeldes.html>

¹²⁴⁷ Segel 1915, S. 83, 137

¹²⁴⁸ Nevins 1930, S. 257 f., Zarlenga 1982, S. 450

¹²⁴⁹ Neilson 1915

Лойд Джордж. Нийлсън обаче е ужасен, когато открива, че няколко политици от неговата партия умишлено се подготвят за война от години. Това го подтиква да напише книга за пътя към войната: „Как дипломатите водят война“.¹²⁵⁰

Той представя изчерпателна хронология на събитията, довели до Световната война. След Първата световна война историци като Барнс, Фей, Гуч и други се позовават на този стандартен труд от съвременен свидетел. Нийлсън показва, че всички европейски империалистически нации – както Тройното съглашение, така и Тройният съюз, са използвали дипломатическите игри на силите в своя полза.

Според Нийлсън тези игри са играни с пренебрежение към истинските желания на народите от всички страни. Техните интереси са предадени и от двете страни, включително и от правителствата на „демократичните държави“. Анализът на Нийлсън показва колко шокиращо дълбока е пропастта между интересите на обикновените хора и политическите стратегии на техните правителства. „Не много хора са имали толкова изострени сетива, за да видят ясно още през 1915 г., че тази война няма да доведе до разоръжаване и мир, а само до повече въоръжение и по-страшни войни“, пише видният американски пацифист Джон Хейнс Холмс (1879-1964) в предговора към „Как дипломатите водят война“. На водеща позиция в Унитариянската църква на Америка, Холмс работи в тясно сътрудничество по социални, религиозни и политически въпроси, с равин Стивън Уайз, основател на Световния еврейски конгрес. Той дори поддържа личен

Франсис Нийлсън

контакт и с Махатма Ганди. Фактът, че американец е написал предговора за антивоенна книга на британец през 1915 г., е в поразителен контраст с британското „пропагандно цунами“, което бушува по това време. За Холмс, книгата на Нийлсън е майсторски пионерски труд, който се задълбочава в коренните причини за Първата световна война. Това не е лесно начинание, тъй като само няколко месеца след избухването на войната, е здраво набито в съзнанието на обикновените хора, държавници, учени и национални лидери в страните от Антантата и в Америка, че Германия е зла сила, която е нападнала невинните „велики демокрации“ включително царска Русия. Германският кайзер е изобразен като варварин, водещ война срещу божествения ред и срещу съвременната цивилизация.

Според Холмс, само с този вид пропаганда англосаксонските народи могат да бъдат убедени в необходимостта от уж „справедлива“ война и без подкрепата на населението Антантата не може да започне и издържи този голям конфликт. „Работата на Франсис Нийлсън“, продължи Холмс, „е забележителна не само с разбирането си за миналото, но и с... неговите предсказания за бъдещето.“ Той признава, че произходът на войната не се крие в коварството на „Потсдамската банда“ (според Джон К. Г. Рьол: Вилхелм II, Тирпиц и Молтке), а „в ужасните машинации на икономическите и политическите сили, вплетени в коварния модел на дипломатията“.

Според Холмс, Нийлсън „никога не е бил заблуден от пропагандни клишета, които по-късно се превръщат в истински доктрини, като например „война за прекратяване на войната“, „война за осигуряване на безопасността на света за демокрацията“, „война за защита и запазване на цивилизацията.“ Същите хора, които си използват войната, определят политическата стратегия преди войната и имат „фундаментално егоистични и насилствени интереси“, които са против международния ред и благосъстоянието на световната общност и „надеждно водят народите след войната, обратно към старите пътища на съперничеството, враждебността, превъоръжаването и нови войни“.¹²⁵¹

¹²⁵⁰ Neilson 1915, Vorwort, и сл.

¹²⁵¹ Също, S. 375

Нийлсът разглежда движещата сила на парите, мотива за печалбите на оръжейната индустрия, който изисква всяването на паника, за да се правят по-печеливши сделки. В обобщение, той представя проблематичните последици за нашата западна цивилизация по изключително строг начин: „Воръженията пораждат война, а милитаризмът е винаги несъвместим с реалните интереси на човечеството.“¹²⁵²

Тази връзка е подчертана и от сенатора от Небраска Джордж Уилям Норис на 2 април 1917 г., по време на дебата около обявяването на война от Уилсън, когато той говори за огромните печалби на производителите на боеприпаси, борсовите посредници и търговците на ценни книжа, които водят САЩ към война. През 1934 г. в Конгреса на САЩ има опасения, че

странат отново може да бъде манипулирана и въввлечена във война от крупните бизнесмени и компании. Свикана е комисия, председателствана от сенатор Джералд Най, за да разследва влиянието на американските производители на оръжие върху влизането във войната през 1917 г. „Комисията „Най“ или „Сенатската комисия за разследване на боеприпасите“¹²⁵³ разпитва 200 свидетели в 93 изслушвания, включително Дж. П. Морган-младши и Пиер С. дю Пон (1870-1954), президент на едноименната компания и мениджър в *General Motors*. Тя открива, че освен фиксирането на цените, оръжейната индустрия е упражнявала силно влияние върху външната политика на САЩ преди и по време на войната. Поради огромните заеми, които е отпуснала на Антантата, *Morgen Group* ще трябва да обяви фалит, ако нейните клиенти бяха победени. Така, след две години, комитетът заключава, че САЩ са били подлъгани в европейската война от „Търговците на смъртта“ – bankerите и производители на оръжие.¹²⁵⁴

Финансирането на комитета е окончателно прекратено през 1936 г., когато Най обвинява покойния президент Удроу Уилсън, че е укрил информация от Конгреса относно планираното обявяване на война.

Комитетът неуспешно предлага три закона за неутралитет и също така не успява да национализира оръжейната индустрия. Основната цел за предотвратяване на по-нататъшни измами от страна на bankerите и производителите на оръжие е напълно пропусната. Само пет години по-късно САЩ влиза във Втората световна война.¹²⁵⁵ И след това в Студената война, която е „студена“ само в Европа и продължава безпроблемно в наши дни.

В прощалното си послание от 17 януари 1961 г., оттеглящият се президент Дуайт Д. Айзенхауер изрично предупреждава за опасностите от „съществуването на държава в държавата“ и от доминирането на политиката от „военно-индустриалния комплекс“: „В управлението трябва да се пазим от неконтролируемо придобиване на власт, независимо дали умишлено или неволно, от страна на военно-промишления комплекс. Опасността от катастрофално натрупване на неправилно разпределена власт съществува и

¹²⁵² Report of the Special Committee on Investigation of the Munitions Industry (The Nye Report), Februar 1936

¹²⁵³ Schlesinger/Burns 1975

¹²⁵⁴ Dwight D. Eisenhower 1960: Military Industrial Complex Speech. Public Papers of the Presidents. Zitirt wie: <http://coursesa.matrix.msu.edu/~hst306/documents/indust.html>

¹²⁵⁵ Б. пр.: Вкарана от друг военнопредстъпник Франклин Рузвелт!

ще продължи. Не трябва да позволяваме тежестта на тази комбинация да застраши нашите свободи и нашите демократични процеси.“¹²⁵⁶

Посланието на Айзенхауер е едно от най-великите в американската история. То е пряко свързано с известната реч на бащата основател Джордж Вашингтон, който предупреждава съгражданите си през 1797 г. да не позволяват на младата нация да бъде въввлечена в споровете на старата Европа чрез съюзи.¹²⁵⁷

Особено като се имат предвид днешните военни разходи на САЩ, почти половината от световните и свързаните с тях офанзивни и подривни войни, думите на Айзенхауер са по-актуални от всякога.

Валтер Ратенау още през 1913 г. се стреми да преодолее „кавгите на старата Европа“. В меморандума си той формулира визията за Централноевропейско икономическо пространство, подобно на ядрото на ЕС, но под германско ръководство: „Създаването на централноевропейска икономическа асоциация може да се постигне чрез съвместни митнически споразумения, включващи Франция, Белгия, Холандия, Дания, Австро-Унгария, Полша¹²⁵⁸ и евентуално Италия, Швеция и Норвегия. Тази асоциация, без общо конституционно ръководство, с външно равни права между членовете, всъщност ще е под германско ръководство, и трябва да стабилизира икономическото господство на Германия над Централна Европа.“¹²⁵⁹ Тази визия е включена като основна цел в германския списък с военни цели на 9 септември 1914 г. Целта е да се използва търговско споразумение, за да се направи Франция икономически зависима от Германия. Но още на следващия ден войната се обръща в другата посока. Франция печели „Чудото на Марна“ и тези планове са погребани. Впоследствие Бетман-Холвег забранява публичния дебат за военните цели.¹²⁶⁰

Документите, които могат да докажат кой в крайна сметка е определил курса на войната или е отворил шлюзовете за нея, все още са частично засекретени в САЩ, Англия и Франция и до днес (б. пр. и няма изобщо да бъдат разсекретени, или отдавна са унищожени). Само германските документи са достъпни в тяхната цялост. От съюзниците най-известни са техните цветни книги, като например „Синята книга“ на Англия, „Оранжевата книга“ на Русия и „Жълтата книга“ на Франция. Публикувани малко след избухването на войната, те имат за цел да докажат невинността на съответната държава. Очевидно е, че това не са обективни документи. След като ги прочита, Бенямин Зегел казва, че е обзет от чувство на дълбоко отвращение: „Каква лоша съвест говори от тези колекции от документи... Каква бъркотия от лицемерие и лъжа, от лошо изиграна комедия, от укриване и изопачаване... Какво е това? Тези хора държат ли ни в напрежение? Опитват ли се да ни накарат да повярваме, че такава война ще избухне в рамките на 24 часа или 3 дни? Дори учениците в днешно време не могат да бъдат убедени, че човекът, който официално обявява война, е този, който иска тя да се случи!“ С кого спекулират тези хора с наглите си извинения, които се опитват за ни доказват, че войната е щяла да бъде избегната, ако еди кое си съобщение беше пристигнало 24 часа по-рано, а този документ е написан половин ден по-късно?“¹²⁶¹

¹²⁵⁶ Ronald D. Gerste: Eisenhowers Warnung vor einem Staat im Staat. Die Abschiedsrede des 34. amerikanischen Präsidenten hallt auch 50 Jahre später noch nach: www.nzz.ch/aktuell/international/eisenhowers-warnung-vor-einem-staat-im-staat-1.9130929

¹²⁵⁷ Cartarius 1982, S. 181 f.

¹²⁵⁸ Б. пр.: Тогава такава държава не съществува.

¹²⁵⁹ Kielmansegg 1968, S. 224

¹²⁶⁰ Segel 1915, S. 136

¹²⁶¹ Sven Hansen: Die größte Militäroperation der CIA. In: taz vom 16. Februar 2010

За да се прекъсне окончателно спиралата на войната, е изключително важно да се разкрият скритите пътища, довели до Първата световна война, и да се образуват хората за опасностите от пропагандата. Тя няма място в демократичните медии.¹²⁶²

Очевидно хората почти не са научили нищо от 1914 г. насам. Възможно ли е Ницше да е прав с „завръщането на същото“? Дали съвременните хора не са способни или не желаят да се учат от историята? Изказването на Цицерон „*historia magistra vitae*“ – „историята е учител на живота“, отдавна е забравено.

Определена насока в историята е зададена като абсолютна и това, което не се вписва, се изключва или прикрива – например, през 2001 г. 3000 талибани, са убити в Афганистан от съюзника на САЩ Рашид Дустум. Или кой все още помни „Тайната“ или „Забравената война“, която САЩ водеха в Лаос между 1964 и 1973 г., заобикаляйки парламента?¹²⁶³

Тогава, по време на войната във Виетнам, общо 260 милиона бомби са хвърлени върху лаоската „равнина на делвите“¹²⁶⁴ – повече, отколкото в Европа по време на Втората световна война.¹²⁶⁵

Това селективно представяне на историята, е предназначено да наложи интересите на властимащите, да водят войни и да ги легитимират. Но кой може да го прозре? Кой все още е способен обективно да се информира за взаимовръзките днес? Кой изобщо разбира глобалните, финансовите и икономическите политически събития? Основните медии действат като част от военния съюз. А военният съюз знае как ефективно да манипулира общественото мнение, използвайки психологически стратегии, прилагани от така наречените „спин-доктори“. Магическата дума е PSYOP – психологическа хирургия.¹²⁶⁶ Пентагонът смята този подход за едно от най-важните си оръжия. Чрез вестниците, радиото, телевизията, кинофилмите, младежките списания и новите медии като интернет, социални мрежи, мобилни телефони, умовете и сърцата на младите хора, трябва да бъдат спечелени в полза на интересите на САЩ. „Спин-докторите“ едва ли ще останат без работа. Не всички геополитически цели на САЩ все още са постигнати.

След като Законът за стратегията по Пътя на коприната е приет от Конгреса на САЩ на 19 март 1999 г. и 78-дневните бомбардировки над Остатъчна Югославия започнаха пет дни по-късно, американският журналист Уилям Пфаф написва: „Най-важната промяна на нашето време е издигането на ролята на парите при определянето на начина, по който се управлява САЩ. Тази роля никога не е била малка, но тя придоби ново измерение, когато Върховният съд постанови, че парите, изразходвани за избиране на кандидати и за насърчаване на частни и търговски интереси във Вашингтон, са конституционно защитени. Това превърна представителната република в плутокрация.“¹²⁶⁷

¹²⁶² Б. пр.: Наивно, няма „демократични медии“. Медиите говорят и пишат това, което поиска този който им плаща! Авторът изпада в наивен идеализъм!

¹²⁶³ MacKinnon, Ian: Forty years on. Laos reaps bitter harvest of the secret war. In: The Guardian vom 3. Dezember 2008

¹²⁶⁴ Б. пр.: Наричана е така, защото е покрита с големи съдове подобни на делви, издълбани от камък. Те са с неизвестен археологически произход, и са датирани на възраст 1700 и 2300 години. Въпреки американската варварска бомбардировка, част от тях е оцеляла до днес.

¹²⁶⁵ The Guardian vom 3. Dezember 2008

¹²⁶⁶ Golinger 2009, S. 3 ff.

¹²⁶⁷ William Pfaff in International Herald Tribune vom 6. Dez. 1999

В труда си „Протестантската етика и духът на капитализма“ Макс Вебер (1864-1920) изследва въпроса защо англосаксонските страни са толкова успешни в създаването на финансов елит. В труда си той обяснява връзката между религиозно повлияните човешки действия и икономическите усилия като комбинация, която в крайна сметка проявява фундаменталните принципи на съвременния капитализъм. Калвинизмът и пуританизмът са плодородна почва за икономически растеж по две причини. Чрез религиозното възвеличаване на принципът на постижението, заедно със светския успех, се превръща в стандарт за божествено избраните.

Критичен преглед на литературата за Първата световна война и въпросът за вината. Още през 20-те години на XX век френските и англосаксонските историци публикуват задълбочени изследвания за Първата световна война, които отчитат сложността на събитията.

Тук трябва да се позоват на трудовете на Хари Аймър Барнс¹²⁶⁸, Сидни Б. Фей¹²⁶⁹ и (б. пр. куриозният манипулатор) Бернадот Е. Шмит¹²⁷⁰.

В тази традиция, „Кайзерът и неговото време“, биография на Вилхелм II, е публикувана през 1964 г. от английския историк: Майкъл Балфур, дипломат и учен в Оксфордския университет.¹²⁷¹ *The Economist* пише, че след прочитането на книгата става ясно, че „Кайзерът е ошитин от образа, който хората обикновено имат за него, и който мнозина вече са си изградили през 1914 г.“¹²⁷²

В началото на 60-те години на XX век се появява произведение, което продължава да предизвиква разгорещени дебати и до днес: „*Der Griff zur Weltmacht*“ („Стремежът към световното господство“) от Фриц Фишер. За разлика от мнозинството историци преди него, Фишер вижда вината за войната изцяло в Германия с нейните военствени планове за световно господство. В предговора към изданието от 1964 г. Фишер описва работата си като „принос към проблема за приемствеността в германската история от Първата до Втората световна война“.¹²⁷³ Той дори вижда директен път от кайзер Вилхелм II до Хитлер.¹²⁷⁴

Дали това прозрение е резултат от неговото „превъзпитание“ по време на „автоматичния арест, в който той попада подобно на други представители на Третия райх, веднага след края на войната?“¹²⁷⁵ През 1933 г. той се присъединява към СА и в Църковната борба след 1933 г. води кампания за обединена германска църква на националсоциалистическа основа.¹²⁷⁶ През 1937 г. Фишер става член на Националсоциалистическата партия, а през 1939 г. получава стипендия от нацисткия историк Валтер Франк.

Военната служба на Фишер започва същата година. През октомври 1941 г. той съжалява, че не е могъл да участва във „голямата източна кампания“. Въпреки това, очакваше с нетърпение „отново да изнесе лекции на батареите през зимата“.

¹²⁶⁸ Barnes 1926

¹²⁶⁹ Fay 1929

¹²⁷⁰ Schmitt 1930

¹²⁷¹ Б. пр.: Фамилията на автора, заедно с Оксфордския университет, ясно намирисват на британска идеологическа манипулация.

¹²⁷² Klappentext zu Balfour 1973

¹²⁷³ Fischer 1964, S. 12

¹²⁷⁴ Fischer 1998

¹²⁷⁵ Приблизително 180 000 националсоциалисти, които са заемали по-високи постове в нацистката държава и в очите на съюзниците представляват заплаха за сигурността, са автоматично задържани. През март 1946 г. по-голямата част от тях са освободени. Вижте Wember 1991, стр. 46 и сл.; вижте също Clemens Vollnhals: Denacification. Political Purge under Allied Rule. In: Volkmann 1995

¹²⁷⁶ Volker Ullrich: Griff nach der Wahrheit. Der berühmte Historiker Fritz Fischer im Zwielficht. In: Die Zeit vom 15. Januar 2004

Темите му са „Проникването на юдаизма в германската култура и политика през последните 200 години“, „Проникването на еврейска кръв в английската висша класа“ и „Ролята на юдаизма в икономиката и състоянието на САЩ“.¹²⁷⁷

На следващата година Фишер получава назначението си за доцент в Хамбург. Там верен на своята мания и изнася лекции с антиеврейско съдържание. След войната Фишер никога публично не споменава участието си в Третия райх, но многократно подчертава, че не е поддръжник на националсоциалистите. Това поне го отличава от много от бившите му партийни другари, които се самоопределят като твърди противници на нацисткия режим в следвоенния период. Той обаче е принуден да се примири с обвинението, че е плах опортюнист. За съжаление, той все още доминира върху дебатът за германската военна вина. Например, Джон К. Г. Рьол се оплаква в *Süddeutsche Zeitung* от 5 март 2014 г., че след трудове като „Лунатиците“ на Кристофър Кларк или „Великата война“ на Херфрид Мюнклер, само 19% от германците приписват основната отговорност за Първата световна война на Германия, „докато цели 58% от анкетираните смятат всички воюващи сили за еднакво виновни“.¹²⁷⁸

Той вижда това като развитие, което не е безпокойство, защото „след новаторските трудове“ на Фриц Фишер и Имануел Гайс, които разкриха военните цели на имперска Германия „с неопровержими документи“, в международните изследвания е налице съгласие „за водещата роля, изиграна от берлинското правителство в предизвикването на Световната война“.¹²⁷⁹

Фишер интерпретира военните цели, формулирани от канцлера Бетман-Холвег през септември 1914 г., като логично следствие от германската империалистическа световна политика преди 1914 г.¹²⁸⁰

Съответно Германия, късно присъединила се към европейските колониални сили в преследване на „световно господство“ и стремейки се към германска хегемония в Европа, когато другите сили отхвърлят моралното искане на германския канцлер за „мястото под слънцето“ е особено обезпокоително. Както често се е случвало обаче, това изявление на Бюлов е съкратено. Всъщност, на 6 декември 1897 г., по време на дебата в Райхстага за германската колониална политика, той заявява: „С една дума: не искаме да засенчваме никого, но и ние искаме нашето място под слънцето.“¹²⁸¹

Фишер не разглежда военните цели на Англия, Франция и Русия, тъй като те изискват отделна работа за всяка от гореспоменатите държави. Той дори не споменава САЩ.

Фишер подчертава, че Германия „желае, и прикрива австро-сръбската война и, уповавайки се на германското военно превъзходство, умишлено допуска конфликт с Русия и Франция през 1914 г.“¹²⁸²

С това твърдение историческата отговорност на ръководството на Германия за избухването на Първата световна война е „твърдо установена“. Неговият ученик Имануел Гайс забива още един пирон; през 1965 г. той също вижда отговорността за избухването на войната единствено в Германия: „Убийството в Сараево сякаш предлага възможност да се наложи дългоочаквания пробив на Германия към статута на световна сила, независимо дали чрез заплахата от война или чрез самата война. Може би още по-важни обаче са идеологическите мотиви, които водят до универсални исторически пер-

¹²⁷⁷ Klee 2005, S. 152

¹²⁷⁸ John C. G. Röhl: *Wie Deutschland 1914 den Krieg plante*. In: *Süddeutsche Zeitung* vom 5. März 2014

¹²⁷⁹ Fischer 1967, S. 95; siehe auch Fischer 1968 und 1983

¹²⁸⁰ Penzler 1897-1903, Bd. I.: *Fürst Bülow's Reden nebst urkundlichen Beiträgen zu seiner Politik*, S. 6 ff.

¹²⁸¹ Fischer 1961, S. 97

¹²⁸² Geiss 1965, S. 377

спективи: Германският райх се вижда като защитник на консервативния, монархически принцип, като скала в надигащата се вълна на демокрацията.¹²⁸³

В бележката под линия към това твърдение Гайс не предоставя никакви доказателства, а пише: „Подробно проучване на този важен аспект от преобладаващата идеология и мироглед във Вилхелмоия райх е от голямо значение“.

Прекрасен пример за работата на докторант от идеологически подкован от своя метозичен ръководител.¹²⁸⁴

Във Фишер, както и у много от неговите възпитаници, няма желание за разбиране на историческите събития и обстановка, но за разлика от това, те се представят като експерти в своето осъждане.¹²⁸⁵

Историците от други страни могат да преценят по-неутрално, като например А. Дж. П. Тейлър в труда си „Европа на великите сили – от Метерних до Ленин“ (1954), в който той противоречи на обичайните приписвания на вината доста непечатляващо, ако не и съвсем ласкателно, за германското ръководство: „Упорито се твърди, че германците умишлено са предизвикали избухването на война през август 1914 г. Има много малко доказателства за това, но има решителен контрааргумент. Бетман и Вилхелм II са неспособни на последователна политика; Молтке, началникът на Генералния щаб, е бил неспособен да проведе кампания, камо ли война.¹²⁸⁶

Теорията на Фриц Фишер за войственият Германски райх неизбежно предизвиква противоречия, които кулминират през 1964 г. – 50-годишнината от Първата световна война и 25-годишнината от Втората световна война – в политически, академичен и обществен дебат. Тези дебати се провеждат от националните ежедневници *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Die Welt*, *Süddeutsche Zeitung*, седмичникът *Die Zeit* и новинарското списание *Der Spiegel*. Неговият редактор, Рудолф Аугщайн, демонстративно застава на страната на Фишер с предварителен печат на второто издание на „*Gripp nach der Weltmacht*“¹²⁸⁷, и публикува поредица от статии от Барбара Такман за Първата световна война през същата година. Критиците на Фриц Фишер – Паул Зете, Волфганг Й. Момзен¹²⁸⁸ и Томас Нипердей¹²⁸⁹ са само някои примери са конфронтирани от учениците на Фишер, Джон К. Г. Рьол във Великобритания и Имануел Гайс във Федералната република. Следвайки примера на своя учител, те правят така, след поражението на Първата световна война и принудителната абдикация, че Вилхелм II да се превърне в проекционна фигура на негативните германски клишета. Малко се е променило в това отношение и до днес.

Дълбокото презрение към този уж мегаломан и парвеню, многократно води много автори до рефлексивни отклонения. Например, иначе обективна статия за кайзер Вилхелм I завършва с наблюдението, че неговият внук, Вилхелм II, се провалил с гръм и трясък като „оперетен император“ и е катастрофа за германската политика, която в крайна сметка достигна кулминацията си в Първата световна война.¹²⁹⁰

От „Обвинявам“ (1915) на Грайлинг до „Стремежа за световно господство“ (1961) на Фишер или „Юли 1914 г. Не се подхлъзнахме в това“ (1983) и „Кайзер Вилхелм II“ (1993) на Рьол до неговия „Как Германия планираше война през 1914 г.“ (2014), се

¹²⁸³ Geiss 1965, S. 377, бел. под лин. 2

¹²⁸⁴ Rill 2014, S. 6

¹²⁸⁵ Б. пр.: Позната картина, както у нас през социализма, тази идеологизирана лъжеистория се наричаше „класово-партиен подход“! Фишер и Гайс са едни жалки слуги на амрекинаските окупатори на Германия, това не са учени, това са лъжци и пропагандатори, но така се издигат в кариерата си!

¹²⁸⁶ Fischer, Fritz: Jetzt oder nie - Die Julikrise 1914. In: *Der Spiegel* 1964

¹²⁸⁷ Mommsen 1985

¹²⁸⁸ Nipperdey 1992

¹²⁸⁹ Christian Feldmann: Kaiser Wilhelm I. - der letzte Preuße. Radiowissen (BR 2) am 17. Dez. 2012

¹²⁹⁰ Geiss 1965, S. 25

вижда, че авторите не са се занимавали в безпристрастно изследване на взаимовръзките, основано на етични принципи. Например, въпреки обширните източници, които сочат обратното, митът, че сръбският началник на разузнаването Димитриевич-Апис е единствено отговорен за убийството в Сараево, продължава да се преразказва и до днес, тъй като много утвърдени германски историци подкрепят тази теория след Втората световна война. Така Имануел Гайс, например, освободи сръбското правителство от всякакво съучастие в случая, по случай 50-годишнината от атентата.

То никога не е имало нищо общо с убийството и „не е имало толкова точна информация за планирането, че да може да го предотврати навреме“.

Така Гайс следва статия на Владимир Дедиер, публикувана във *Foreign Affairs*, бюлетина на Съвета за външни отношения, под заглавие „Сараево петдесет години по-късно“.¹²⁹¹

Дедиер произхожда от босненско сръбско семейство, близко до Караджорджичите и е сръбски националист. Като член на Сръбската академия на науките, изследователските му задачи го отвеждат и в Масачузетския технологичен институт (MIT).

През 1964 г., годината на публикуване на статията, доминираната от Сърбия Югославия е третирана много учтиво от американската администрация. Тъй като името на сръбския правителствен глава все още резонира добре в англосаксонските страни, Дедиер със сигурност е имал личен интерес да разкрие косвеното съучастие на Никола Пашич.

Британският историк Джон К. Г. Рьол, подобно на Вилхелм II, е син на баща германец и майка англичанка. В Германия той в момента е смятан за експерт по кайзера, за когото рядко споменава добра дума, и винаги се стреми да разшири „списъка с греховете му“. В своята Трилогия¹²⁹² за Вилхелм II, Рьол следва стъпките на „*Crewe House*“ – британска пропагандна агенция по време на Първата световна война.¹²⁹³

Според Рьол, германското правителство вече е усещало безнадеждността на вътрешната и външната криза от 1908 г. нататък и разглежда войната като начин да разреже гордиевия възел на остарялата държавна идеология, вътрешната неспособност за реформи и външнополитическото обкръжение. „И не искам да стигам дотам, че да казвам“, казва Рьол в оригиналната версия на радиорепортаж за Вилхелм II, излъчен от BR през януари 2011 г., „че тази вътрешна криза е причина за решението да се започне война, и се усеща, че когато всичко е толкова объркано, поне ще помогне така или иначе да започнем войната. Защото така ще решим и вътрешните си проблеми.“¹²⁹⁴

В статията на Рьол „Как Германия планира война през 1914 г.“, публикувана в *Süddeutsche Zeitung* от 5 март 2014 г., точно под заглавието, с удебелен шрифт може да се прочете, че кайзер Вилхелм II и неговото обкръжение са „копнеели“ за войната срещу Франция и Русия. „През лятото на 1914 г. тези мъже направиха всичко, за да sabotират мира.“¹²⁹⁵

В Берлин не повече от 20 мъже начело с кайзерът, Молтке и Тирпиц, са замесени в заговора, който ще доведе до катастрофата на Световната война. Въпреки че между тях е имало различия до самия край, всички те са били убедени, че бъдещето принадлежи на Германия и трябва да се добие „с меч“.

¹²⁹¹ Vladimir Dedijer: *Sarajewo Fifty Years*. In: *Foreign Affairs*, Juli 1964

¹²⁹² Röhl, *Wilhelm II.*, 1993

¹²⁹³ В *Кроу Хаус* се е помещавала тайната Дирекция за пропаганда във вражески страни, в първото Министерство на информацията.

¹²⁹⁴ Rainer Volk: *Wilhelm II. - Phantast von Gottes Gnaden*. Bayern 2, Radio-wissen vom 10. Jan. 2011; unter: www.ardmediathek.de/bayern-2/radiowissen-bayern-2?documentId=11832628

¹²⁹⁵ Röhl in *Süddeutsche Zeitung* vom 5. März 2014

С непредсказуемия млад император¹²⁹⁶ начело, който е обсебен от разширяването на пруската военна монархия, бисмарковата сдържаност е била захвърлена.

Бисмарковата сдържаност? „Железният канцлер“ води три войни: през 1864 г. срещу Дания, две години по-късно срещу Австрия и Бавария – членове на Германския съюз – и четири години по-късно кампанията срещу Франция, известна като „Войната за обединение“. За разлика от това, „непредсказуемият“ кайзер Вилхелм II не е водил нито една война до 1914 г. Ако наистина е бил толкова обсебен от войната, трябваше да се възползва от 1905 г., когато Русия е напълно победена от японците в Азия и в избухва революции.

За германският историк Герд Крумайх историографската парадигма обикновено се променя приблизително на всеки десет години.¹²⁹⁷ Някои парадигми обаче се запазват по-дълго, както е потвърдено с един поглед върху приложението на седмичния вестник *Das Parlament* по случай 90-годишнината от избухването на войната.

В редакционната статия Ханс-Георг Голц посочва особено осъдителната роля на Германия. Тя „подхранва конфликта в Юлската криза след убийството в Сараево и тласква Австро-Унгария към война със Сърбия“.¹²⁹⁸ Подобно на Фишер, Голц смята, че германската отговорност за избухването на Първата световна война е напълно доказана. Приносът на Герхард Хиршфелд, озаглавен „Първата световна война в немската и международната историография“¹²⁹⁹,¹⁰⁵ атакува националното чувство за специален статус, претенцията за превъзходство на германците преди 1914 г. и решително антизападната германска култура, като преди това се фокусира върху „доказаната“ военна вина.

За Волтганг Й. Момзен, бивш асистент, историографията след Първата световна война, историко-политическият дебат във Ваймарската република се доминира от въпроса за военната вина. „Прословутият „мит за ножа в гърба“ издигнат от десницата, според Хиршфелд, веднага е последван от катастрофалния „мит за военна невинност“. Борбата срещу „лжата за вината на съюзниците във войната“ предотвратява необходимото скъсване с миналото и допринася решително за политическата и „морална приемственост“ между Вилхелмовата империя и Ваймарската република“.¹³⁰⁰

Британското възприятие обаче е съвсем различно. С малки изключения, интерпретациите там са много по-предпазливи. Те подчертават сложната ситуация, в която се е намира Великобритания през август 1914 г., и предупреждават срещу прекалено опростените заключения.¹³⁰¹ И това продължава и днес.

През 1998 г. британският изследовател на империализма Найъл Фъргюсън предизвика сензация с книгата си *The Pity of War* (Нещастieto на войната).¹³⁰²¹⁰⁸ Неговото изследване на причините за Първата световна война го води до заключението, че не Германия, както е обвинявана от Й. Момзен и много други германски историци, а Британската империя е отговорна за ескалацията през лятото на 1914 г.

¹²⁹⁶ Б. пр.: През 1914 г. Вилхелм II е на 55 години и изобищо не е млад, а мъж в зряла възраст.

¹²⁹⁷ Krumeich, *Kriegsgeschichte im Wandel*. In: Hirschfeld et al. 1996, S. 11

¹²⁹⁸ Hans-Georg Golz: Editorial in Beilage zu *Das Parlament* vom 12. Juli 2004 Krumeich, *Kriegsgeschichte im Wandel*. In: Hirschfeld et al. 1996, S. 11

¹²⁹⁹ Hirschfeld in *Aus Politik und Zeitgeschichte* vom 12. Juli 2004.

¹³⁰⁰ В бележка под линия Хиршфелд се позовава на Хайнеман (1987)

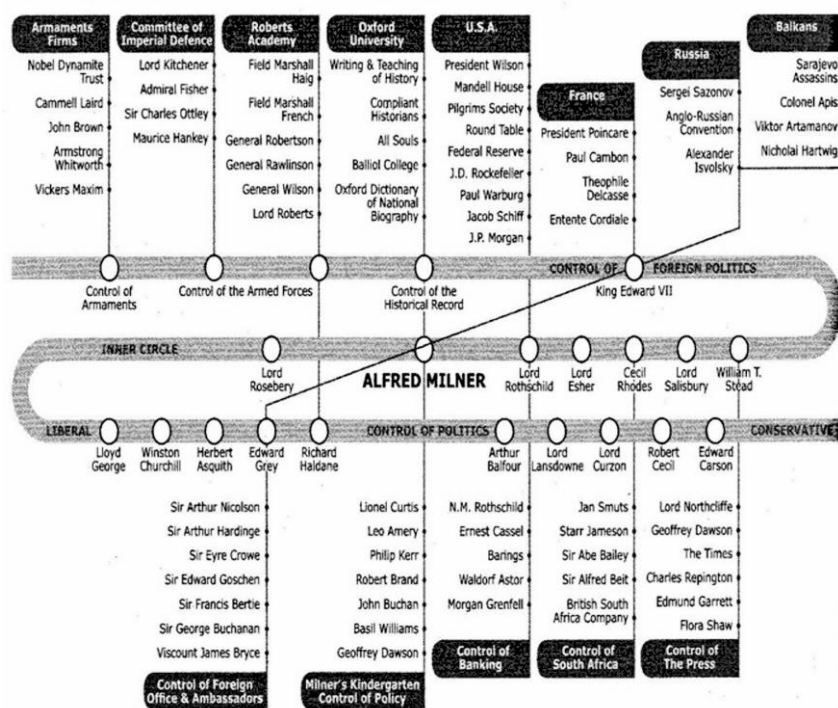
¹³⁰¹ Mark Connelly: *Never Such Innocence Again. Großbritannien und das Jahr 1914*. In: *Aus Politik und Zeitgeschichte*, B29-30/2004

¹³⁰² Ferguson 1998 Mark Connelly: *Never Such Innocence Again. Großbritannien und das Jahr 1914*. In: *Aus Politik und Zeitgeschichte*, B29-30/2004

Американският университетски преподавател Шон Макмикин в книгата си „Юли

1914 г.: Обратното брое-не до войната“ (2014 г.) се фокусира предимно върху руските и френските интереси, които... потопяват света в катастрофа. Макмикин впечатляващо осветява как от 15 юни до влизането на Англия във войната на 4 август, малка група мъже оформят хода на XX век в рамките на тези 38 дни.¹³⁰³

В книгата си „Скрита история“ (2013 г.) двамата шотландски автори Джери Дохърти и Джим Макгрегър проследяват пътищата,

разкрити от Карол Куигли, половин век по-рано. Те откриват дори по-голяма мрежа от тази на Куигли. Според техните проучвания кръговете около лорд Милнър в Лондон играя много по-голяма роля от френските и руските виновници на Макмикин. (Вж. схемата на другата стр.)

По случай 50-годишнината от избухването на войната през 1964 г. Рудолф Аугщайн прави преглед на мненията на 206 историци по въпроса за вината за войната. 99% от историци посочват че единствената вина за войната е на Русия и нейните съюзници Франция и Англия, включително 24 чуждестранни изследователи. 36% виждат единствената вина на Германия и Австро-Унгария, включително 25 чуждестранни изследователи.¹³⁰⁴

Тогава изглежда странно, че германският историк Волфрам Вете, днес 100 години след Сараево, все още се възхвалява Фриц Фишер и неговите „епохални“ изследвания в статията си „1914: Германската воля за война в бъдещето“.

Чрез тях, твърди Вете, „знаем, че Германия е искала война, за да разшири господстващата си позиция в Европа и да заяви претенциите си за глобален престиж. Но по морални причини и от страх да не бъде възприета като варварски подстрекател на война, германското правителство направи всичко, за да не бъде публично заподозряно в причиняването ѝ.“¹³⁰⁵

Интересното е, че предимно историци с англосаксонски произход категорично не са съгласни с възгледите на Рьол и Вете днес, и най-вече австралиеца Кристофър Кларк, който преподава в Кеймбридж.¹³⁰⁶

¹³⁰³ Б. пр.: Но Макмикин изцяло спестява основната и най-голяма вина на Британия!

¹³⁰⁴ Ferguson 1998. Найъл Фъргюсън се позовава на по-нови източници, включително британски и руски, за да нарисова точна картина на седмиците преди началото на войната.

¹³⁰⁵ Wolfram Wette: 1914: Der deutsche Wille zum Zukunftskrieg. In: Blätter für deutsche und internationale Politik 1/2014

¹³⁰⁶ Clark 2008, 2009 und 2013

За Кларк е време да се премине диалектически отвъд противоречието на Фишер. Кларк подчертава европейския характер на кризата от 1914 г. и изисква: „Трябва да се отдалечим от модела на Джеймс Бонд за доброто и лошото ченге. Можем да видим всички тези държави като лоши. Всички те са агресивни, алчни, колониалистично настронени, параноични; те демонстрират сила, защото се чувстват слаби и уязвими“.¹³⁰⁷

С тази позиция Кларк може да разчита на одобрението на буржоазния печат и да получи атаки отляво. На дискусия по повод представянето на книгата „Лунатиците“ на 4 юни 2014 г. в Мюнхен, директорът на „Института за съвременната история“ Андреас Виршинг непрестанно настояваше върху въпроса за вината, стремейки се да извлече от Кларк ясно приписване на вината за войната на Германия. За Виршинг самото нахлуване на германски войски в Белгия демонстрира германска вина.¹³⁰⁸

Въпроси за по-дълбоките причини за Първата световна война не бяха повдигнати на това събитие. Книгата на Кларк също не разглежда икономическите и социалните структури и икономическите и геополитическите интереси, които все повече доминираха във външната политика преди 1914 г.

Причините, довели до Първата световна война, продължават да оказват влияние и днес. Докато останат необяснени, съществува риск бъдещите поколения да страдат. „Позиционната война“ на германските историци, през 60-те години на XX век, когато източниците са изследвани и оценявани в зависимост от това коя страна на фронта е даденият историк, и дори в същия коридор на „Хамбургския исторически семинар“, където асистентите на Фишер събират цитати, демонстриращи дългогодишна германска воля за война, а асистентите на опонента на Фишер, Егмонт Цехлин събират доказателства за германското миролюбие и страх от войната, не са благоприятни за това просветление.

„Някои асистенти признават, че и те имат доказателства в подкрепа на позициите на опонентите си“¹³⁰⁹, признава Йоахим Радкау, който получава докторска степен при Фишер, през пролетта на 2014 г. Време е да се сложи край на националното обвиняване и политическите митове в обществената дебат и да се създаде култура на открита дискусия. Отговорните исторически изследвания, с дистанция от сто години, всъщност могат да направят това.

КНИГА II.

от Вили Вимер

Глава I. Студената война беше вчера, истинската война е днес

Прием в Забранения град. Ето го, Забраненият град. Бяхме преминали през входа на могъщата стена и се озовахме пред официалната резиденция на китайския премиер в Пекин, сградата, сгушена в поддържан парк. Залата, в която Вен Джабао прие бившия германски канцлер Хелмут Кол през лятото на 2004 г., беше с ненатрапчива елегантност. Групата беше малка: Вен с двама млади служители, Кол и аз като негов

¹³⁰⁷ A. Kilb im Gespräch mit C. Clark. In: FAZ vom 29. Sept. 2013

¹³⁰⁸ За съжаление съвр. германци са напълно смачкани, без национално самочувствие и са тотално с промити мозъци, по което си приличаме с тях. Да си припомним един съвр. автор, Мартин Вълков (достоеен български Фишер, когото ще посрещнат с оващи в Белград), който се опита да очерни България и паметта на генерал Н. Жеков, за българското управление на Моравско по време на ПСВ!

¹³⁰⁹ Joachim Radkau: Politisches Buch: Historiker mit schwerer Munition. 1914 und kein Ende: Ungelöste Rätsel, blinde Flecke und die alte Frage nach den »Lehren der Geschichte«, in: Die Zeit 3/2014

съветник, и двама първокласни преводачи, които осигуриха превода. Вен подчерта, че този следобед е запазен единствено за разговор с уважавания гост. И двамата господа не бързаха. Време е да обсъдят глобални, национални и двустранни въпроси. Беше осезаемо, че се познават добре и нямаха затруднения да намерят общ език.

В този имперски град беше неизбежно да си спомним срещите с американски президенти в Овалния кабинет на Белия дом и да се сравнят залите. Тук нямаше галерия със знамена, нямаше символи на властта, които да отразяват статуса, за да могат всички да го видят. Това беше просто зала с няколко изящни, но не по-малко впечатляващи декоративни вази.

Вен и Кол първо обсъдиха значението на провинцията. И двамата смятаха за важно да знаят, какво мислят хората извън правителствения апарат и столицата. Това включваше и опасенията, съпътстващи промените в света. Китай беше важен фактор тук, също и в индустриален план, за което Хелмут Кол беше повече от наясно, тъй като през последните си години на поста, химическият гигант BASF инвестира милиарди в Китай. Благодарение на икономическото отваряне от края на 70-те години на XX век, страната преживя огромен икономически бум от 1995 г. насам, който винаги беше съпроводен от съображения за партньорство от германска страна. Двете страни ценят най-тесните икономически и политически отношения. Така този разговор се основаваше и на положителния опит, който имаха помежду си. Взаимната оценка се изразяваше например в споделените размисли за настоящата и бъдещата глобална ситуация. Трябва ли да бъде светът многополюсен? Може ли една-единствена суперсила да гарантира проспериращо развитие?

В края на дългия разговор, Вен изпрати бившия канцлер до вратата, за да се сбогува, а го придружи, все още разговаряйки, до малкия автобус, паркиран пред правителствената сграда, и ни изпрати с продължително махване.

Четири дни по-рано, с този удобен автобус, посетихме Шанхай: Ескортирани от множество автомобили, се отправихме към копринения метрополис Суджоу, на и 80 км разстояние.¹³¹⁰ Напуснахме тунела на магистралата под река Хуанхъ, цялата магистрала беше свободна, всеки път за достъп беше затворен, а трафикът в пиковите часове търпеливо чакаше да може отново да използва пътя.

Гледката назад към квартал Пудун в Шанхай също беше впечатляваща. Десетилетие по-рано, когато посетихме космополитния град, подобно градско развитие беше в най-добрия случай фантазия. Клатейки глави учудвайки се, си помислихме: Дали това наистина може да бъде създадено от онези, които караха десетки хиляди велосипеди по пътищата, които бяха свидетели на нахлуването на собствениците на концесии и на японските войски?

Такива мисли ми минаваха през главата във влака Transrapid, който ни превозваше с максимална скорост от над 400 км в час до ултрамодерното летище в Шанхай.

Другото ни посещение беше в столицата на Синцзян, легендарния Урумчи, метрополис на уйгурската етническа група. Едва ли някой западен политик беше посетил някога в тази проблемна зона, която се простира до западните склонове на планините Тянь Шан и Киргизстан. По пътя от летището към града видяхме сгради, които ни бяха познати от Русия. Преди пътуването, което предприех заедно с моя колега от Бундестага от социалдемократите Валтер Колбов, Хелмут Шмит беше посочил, че това е централноазиатски град, построен в руски стил. Това, което ни очаква на западната граница на Китай, обаче, беше „Манхатън в пустинята“, където филипински групи свиреха западни песни за туристите от Франкфурт в шикозни хотели.

¹³¹⁰ Суджоу, известен още като „Китайската Венеция“ заради многобройните си канали.

През последните години Китай беше направил огромен скок. Дискусиите с членове на Националния народен конгрес се характеризираха с отлична експертна осведоменост и респектираща откровеност, а недостатъците открито се обсъждаха.

Поднепезното царство беше станало различно. Не беше необичайно да бъдеш уведомен, в тесен кръг или насаме, за развития, които щяха да бъдат публикувани едва години по-късно в германски вестници. Едва ли има по-добро място за подобни дискусии от известния бар „Cloud 9“ на 87-ия етаж на хотел *Grand Hyatt*, чиято елегантна външна фасада беше проектирана от германски инженери и компании.

През 2004 г. Шанхай гордо се взираше в своите 2000 небостъргача, присъщата динамика на града, оживения трафик – всичко това беше очевидно, когато се погледнеше през прозореца на „Cloud 9“.

„*Windows of the World*“, ресторантът високо на Световния търговски център, някога предлагаше подобна гледка към Ню Йорк, но не беше чак толкова внушителен.

„Възрастните държавници“ предупреждават Китай. Обратно в Пекин, нашият автобус се плъзна в друг свят, свят, където дори стръкчетата трева в разпростиращият се и изцяло поддържан комплекс, сякаш поддържаха определен ред. Това беше входът към сградата за гости на китайското правителство, където трябваше да се проведе среща на „възрастните държавници“ – Хелмут Кол, Хенри Кисинджър, Джордж Шулц, Бутрос Бутрос-Гали и други. Планът беше да прекараме един ден в обсъждане на това как трябва да се оформи бъдещото съвместно съществуване в света на нациите. Как те взаимодействат помежду си? Какво носи опитът, натрупан от участниците на най-високо официално ниво, национално или глобално?

Сградата беше известна в целия свят; по-рано тук се е провела дискусиата за ядрената програма на Северна Корея. Аз също видях позната сцена, тъй като години по-рано се бях срещнал тук с Валтер Колбоу за разговори с високопоставени китайски държавни служители.

Тогава обсъдихме въпроси, възникнали след „Резолюцията за Тибет“ на германския Бундестаг и събитията на площад Тянанмън в Пекин през 1989 г.

Събитията в Азия предизвикаха вътрешнополитическите спорове в Германия, което можеше да има непредсказуеми последици във външнополитическия план. В германо-китайските отношения ледников период между двете основни германски партии можеше да доведе до загуба на значителни възможности за действие, нещо което беше предотвратено от началото на разговорите ни с китайското правителство до края на мандата на Кол през 1998 г.

За щастие, политиката за Китай остана извън вътрешнополитическия спор, което вероятно се дължи и на доайена на германо-китайските отношения, бившия канцлер Хелмут Шмит, чието влияние върху моя колега беше очевидно, по време на разговорите. На конференцията на „Възрастните държавници“ Хелмут Кол пое задачата да говори за миротворческата сила на Европейския съюз, значението на общия европейски пазар и предизвикателствата на единната валута. За разлика от проблемите, които се очертаваха от години в отношенията между Китай, Индия, Япония, Русия, САЩ и други големи регионални сили, той нарисува картина на един по-добър европейски свят – далечна перспектива, както смятаха присъстващите. Оставаше да се види дали такава Европа ще издържи на бурите на времето или дори ще може да упражнява творческа сила отвъд границите си.

Джордж Шулц и Хенри Кисинджър посочиха предизвестieto. Те поставиха предизвикателствата пред Европейския съюз в контекста на периода преди 1914 г. За тях избухването на Първата световна война бележи провала на политиката спрямо имперска Германия, която по това време беше изгряващата сила, търсеща своето място сред утвърдените сили на световната сцена. Този опит колективно се провали и в крайна сметка доведе до война. Сигурно е било ясно за всеки слушател в залата към кого са

насочени изявленията на Кисинджър: можеше да бъде само Китай, чийто възход спираше дъха от години. И съответно войната беше сред възможностите, ако мерките за постигане на мир се провалят. Анализът на Кисинджър и Шулц за причините за Първата световна война беше изключително трезвен. Колко различен беше той от възпоменателната реч, произнесена при откриването на Германския военен мемориал през лятото на 2009 г. на територията на Бендлерблок, в щаба на Министерството на отбраната!

Протестантският пастор изрази тогава мнението, че единствено Германия носи отговорност за това, и не срещна никаква опозиция.

Различно беше в сградата за гости на китайското правителство. Икономическият и социален потенциал, който имперска Германия успя да развие в пряка конкуренция с Великобритания и Франция, беше внимателно представен. Тя дори беше военно активна в Китай. Някои острови в Тихия океан са били германски по това време и подобно на корабите от имперския германски флот, са били „трън в очите“ на други държави в региона (доп. пр. на Британия и САЩ). Това стана очевидно веднага след края на Първата световна война, когато германското колониално присъствие в Западния Пасифик беше незабавно прекратено. Опитът на Германия да действа в отдалечени региони на земното кълбо със собствени колонии беше поразително подобен на китайските съображения към края на 90-те години на XX век, както ми бяха представени по време на дискусии в бившата португалска колония Макао.

С поглед към сградите, носещи подписа на португалски архитекти, високопоставени китайски събеседници говориха за желанието си да наследят Португалската колониална империя, която е обхващала големи части от Азия, Африка и Латинска Америка. Едва години по-късно германските и международните вестници бяха залети от репортажи за китайския икономически и политически напредък на тези континенти.

Научих как това се прилага на практика в дискусиите, които проведох в аржентинското външно министерство през 2007 г.: Там те съобщиха за китайски предложения за осъществяване на спешно необходими инфраструктурни инвестиции в страната. Те искаха да доведат със себе си десетките хиляди работници и инженери, необходими за този проект – една от причините, поради които аржентинците отказват предложенията. Такива предложения не се ограничаваха до Латинска Америка, както вече беше демонстрирано по време на посещението в китайската провинция Синцзян. Партийният секретар ясно заяви целите за развитие на страната си по отношение на нейните съседи – разбира се, чрез мирни средства. Въпросите за това не бяха изненадващи, като се има предвид, че регионът, включително град Кашгар, има уникално икономическо положение. В продължение на векове Индийският субконтинент се е срещал тук, не само за известния неделен пазар, за да участва в търговията. Градът е изпълнен с индийци, пакистанци и средноазиатци. Над всичко това обаче се извисява статуя на Мао, дясната му ръка е протегната на запад, сякаш показва истинската дестинация – уникално произведение, тъй като всички други статуи, изобразяващи Мао, правят този жест към Пекин. Не е чудно тогава, че е имало запитвания. Отговорът е бил: Искат да отидат във Франкфурт, защото вече са на Персийския залив с неговите пристанища.

Първите признаци на китайски планове за експанзия. Накъдето и да погледне посетителя на Китай, възникват въпроси, включително тези за Русия. През 2000 г. ОССЕ¹³¹¹ беше наблюдение на изборите в амурския град Хабаровск.

Като неин вицепрезидент (1994-2000 г.) за мен и сина ми Маркус, който ме придружи веднага, след края на военната му служба в германските военновъздушни сили, се появили специални възможности. От руското висше командване за този военен окръг, който се простира до Владивосток и Камчатка, научихме, че руските патрули от години

¹³¹¹ Организация за сигурност и сътрудничество в Европа, или съкратено ОССЕ. Преди преименуването през 1995 г.: Конференция за сигурност и сътрудничество в Европа, или съкратено КССЕ.

прихващат отделни китайци в необятността на руския Далечен изток, чиято единствена задача е да проучват района за полезни изкопаеми...

Идвайки, първо посетихме германският посланик в Пекин, който даде за нас и някои китайски гости, официален обяд. Когато споменахме за нашата роля в наблюдението на изборите в руския Далечен изток, съседите ни по масата бяха като наелектризирани. Те ни заляха с китайските топоними на тези региони.

Но Китай и Русия намериха решение на обтегнатите исторически отношения за тези райони и емиграцията на милиони китайски граждани през последните десетилетия: чрез добри двустранни отношения и планове за „Шанхайската организация“, която включва и други държави в региона, служи за мирно разрешаване на конфликтите.

След като дълго време трасето на китайско-руската граница е силно оспорвано в някои райони, всички конфликти сега се считат за разрешени. Това е от голямо икономическо значение за нас в Западна Европа, защото железопътният транспортен коридор от Шанхай през Москва достига Рурския регион и Ротердам.

На азиатска среща на върха през 1991 г. президентът на САЩ Джордж Буш-старши, китайският реформатор Дън Сяопин и други, дори проследиха маршрута на голяма карта чак до главния филипински остров Лусон. Казахският министър на транспорта ми представи тази карта в Бон през 1993 г., надявайки се на европейска подкрепа. Въпреки че първите тестови маршрути от Берлин директно до Шанхай бяха проведени през 2008 г. под ръководството на главния изпълнителен директор на *Deutsche Bahn* Хартмут Мехдорн, изпълнението срещна трудности. Европейската инвестиционна банка в Люксембург отговаряше за маршрута от Берлин до Москва, докато Европейската банка за развитие в Лондон, със значително влияние от страна на САЩ и Япония, отговаряше за продължаването на изток. Нито САЩ, нито Япония бързаха да изградят голяма железопътна линия през континента, която да обслужва предимно Китай и Западна Европа. Това демонстрира американско поведение, подобно на поведението на бившия СССР. Тогава Москва не позволяваше преговори между държавите на Варшавския договор, ако тя не участва.

Такъв беше сега случаят със САЩ, които силно настояваха за участие в преговорите на държавите от Балтийско море през 90-те години на XX век и, след края на войната срещу Югославия, в преговорите за Дунавската конвенция.

Днес този маршрут редовно се използва от товарни влакове всяка седмица. Китайският президент Си Дзинпин се убеди в това по време на първото си посещение в Германия през март 2014 г.

Тази тясна координация на интересите не съществува в Нова Гвинея, Западната част на острова, Западна Нова Гвинея – бившата холандска територия, сега принадлежаща на Индонезия; Източната част на острова, наполовина британски и наполовина германски преди 1919 г., е част от независимата държава Папуа Нова Гвинея от 1975 г.

Тук, в Югоизточна Азия, американски, британски, японски и китайски интереси в областта на суровините се сблъскват, така че регионът е в опасност да се отклони към външно насочен сепаратизъм.

Защо тогава Европа изобщо трябва да обръща внимание на толкова далечна индонезийска провинция? Развитието през втората половина на 90-те години на XX век дава отговор на този въпрос, тъй като Индонезия може да се разглежда като един от първите индикатори, че се очакват значителни глобални катаклизми.

Централата на АСЕАН е в метрополисът Джакарта наложи провеждането на политически разговори с тази огромна островна държава, която е и от ключово стратегическо значение: Доколкото знаем, подводните маршрути за ядрените подводници, не само тези на ВМС на САЩ, минават оттук между Тихия и Индийския океан. До края на

90-те години Индонезия традиционно поддържаше отлични отношения с няколко европейски държави, включително Германия. Не на последно място, тогавашният вицепрезидент Бахарудин Юсуф Хабибие беше гарант за това. Това допринесе да бъдат разглеждани и глобалните стратегически въпроси. Именно Хабибие, няколко дни преди падането на президента Хаджи Мохамед Сухарто, посочи, че дните на особено тесните връзки със Западна Европа скоро ще отминат, тъй като привържениците на това сътрудничество биват систематично и трайно изгонвани от публичните си длъжности по настояване на американското посолство. Само онези лица, които са в съответствие с американското икономическо и политическо мислене, трябва да останат или да бъдат назначени на висши позиции, за да го приложат в Индонезия.

Тези, които са по-ориентирани към Европа, представляват заплаха за тази концепция. Подходът за акционерна стойност на глобалната капиталистическа икономическа система така започва своето триумфално настъпление в различни ключови региони на света.

Обстоятелството, че японската Окинава е била част от най-северния окръг на Тайван и исторически е принадлежала на имперски Китай, вероятно ще причини допълнителни проблеми, в допълнение към споровете за запасите от петрол и природен газ в съседната морска зона, както е видно в момента в спора между Китай и Япония за собствеността върху архипелага Сенкаку, с предполагаемите му огромни енергийни запаси. В Южнокитайско море съседите Китай и Виетнам не се различават в продължаващия си спор за острови или офшорни производствени зони.

Атаката на Кисинджър срещу съществуващия ред. Китай е в движение, а с него и светът. Кой би се съмнявал в удобната конферентна зала, че страната има по-голям потенциал от някогашната имперска Германия? Проблемите са също толкова очевидни днес, колкото и тогава. Решаващият фактор е дали съществуват правила и механизми, подходящи в международния контекст за демонстриране на пътища за мирно разрешаване на конфликти. Това, може да се случи в противен случай, е очевидно през 1914 г.

Сравнителната перспектива отговаря и на въпроса какво трябва да се вземе предвид в бъдеще в други отношения. Убийството на австрийския престолонаследник в Сараево е атака срещу висш представител на съществуващия ред в Европа, целяща да удари в сърцето на един от неговите гаранتي, Австро-Унгария. Естествено това се отнася и за нейния съюзник, имперска Германия. Идеята беше да се задвижи нещо, въпреки че резултатът беше непредвидим.

На конференцията в Пекин през 2004 г. бившият държавен секретар на САЩ Хенри Кисинджър, в очите на знаещата аудитория, се превърна в представител на новото измерение на атаката. Тя не е, както в Сараево, насочен към представителя на даден ред, а към самия ред и съществуващото международно право.

Кисинджър беше най-влиятелният глас сред онези, които искаха да го отменят, въпреки че от края на Втората световна война, той регулираше отношенията между държавите не само помежду им, но и в глобален контекст.

Кисинджър се радваше на високо уважение сред китайските участници в конференцията. В края на краищата, именно той, със своето грандиозно посещение в Китай, сложи край на китайско-американската мълчаливост, възникнала с провъзгласяването на Народната република от Мао Дзедун след победата в Китайската гражданска война.

Оттогава висши китайски представители търсят съвета му и едва ли има някой, който може да му съперничи по брой посещения в Китай. Така и на тази конференция хората на практика се вкопчваха във всяка негова дума, благодарение на свободното му представяне и точните му формулировки.

Въпреки това, именно Кисинджър, който е не по-малко уважаван в Германия, отколкото в Китай, поради американските силови интереси, през втората половина на 90-

те години на XX век многократно призовава за спиране действието на цялото международно право – редът, установен от Хуго Гроций след Мюнстерския и Оснабрюкския мир в края на 30-годишната война през 1648 г.

Този ред не е успя да предотврати войните, възникнали в резултат на Втората световна война, въпреки, че Уставът на ООН създава глобален ред, който на практика забранява войната. Съответно, на държава или група държави е разрешено да прибегват до оръжие само при точно определени критерии и с одобрението на Съвета за сигурност.

В края на Втората световна война именно САЩ, със създаването на ООН на учредителната конференция в Сан Франциско през 1945 г., се превръщат в една от „силите-гаранти“, включително и на международния правен ред.

Бомби над Белград. На 28 март 1998 г. изстребители на НАТО атакуваха Федерална република Югославия и за пръв път от Втората световна война, войната се завърна в Европа. Военната зона не можеше да бъде по-символична: Балканите вече бяха сигнал за предстоящите промени през 1914 г. Сега не беше Сараево, а Белград.

Хелмут Кол многократно предупреждаваше в годините преди това, че Европа не трябва да се връща към ужасите на миналото и че заплахата от война трябва да бъде окончателно елиминирана. Изявления от този род обаче срещаха малко разбиране както вътре, така и извън парламента. Студената война беше приключила. За какво изобщо говореше Кол?

Бомбите на моста на магистралата в Ниш показаха ясно, че целите на атаките на НАТО са различни от публичните изявления, твърдящи, че предотвратяват хуманитарна катастрофа в Косово, в които ни караха да повярваме. Къде беше одобрението на Съвета за сигурност на ООН за войната?

Воюващите държави, САЩ, Англия и Франция, всички членове на ООН, не поискаха такава резолюция през 1999 г. Нито пък някога е било мислено за това.

От Пасау до Единбург хората бяха шокирани от потока бежанци от Косово, които се изливаха в съседните страни в резултат на бомбардировките. Според ОССЕ регионът е бил спокоен до избухването на войната. Враждебно настроената общественост беше бомбардирана с термини, целящи поне да оправдаят военните усилия: „Хуманитарна катастрофа“, „Дълг да се помогне“ и в крайна сметка оправдаващата всичко „Хуманитарна интервенция“. Това беше достатъчно, за да държи общественото мнение под контрол до такава степен, че започналата война вече не можеше да бъде спряна.

Един поглед към историята на Балканите, почти 150 години назад, показва ясно, че това са лозунгите на английския империализъм, не само за да противопостави гърците срещу Османската империя. Целта беше да се развали „Свещеният съюз“, с който големите европейски сили се стремяха да предотвратят подновяване на насилието след опустошенията, причинени от Наполеоновите войни. Мирното балансиране на интересите между основните европейски държави обаче не беше в интерес на Англия и те успешно започнаха да разрушават континента до степен, в която това беше съвместимо с английския принцип „разделяй и владей“.¹³¹²

ОССЕ осъществява инсценирането на войната. „Новият англосаксонски световен ред“, за който бившият президент Джордж Буш-старши вече яростно се застъпваше през 1991 г., трябваше да бъде създаден според много подобни принципи. Точно както „Свещеният съюз“ трябваше да бъде свален през XIX век, така и господството на НАТО, контролирано от САЩ, трябваше да бъде утвърдено над потенциалните миротворчески способности на ООН, СССЕ и Европейската общност. Да си спомним Хелзинкската харта от 1975 г. и успеха на СССЕ с нейния принос за обединението на Германия и края на неестественото разделение на Европа.

¹³¹² *Разделяй и владей, латински: Divide et impera: Фраза, която призовава даден народ или група да бъдат разделени на подгрупи, така че да могат да бъдат по-лесно контролирани или победени.*

Малко след еуфорията около обединението на Германия стана ясно, че проблемите в Европа и по южните брегове на Средиземно море в никакъв случай не са приключили. Европейската „отровена кухня“ се състоеше не само от опустошението, оставено от Втората световна война. Стана пределно ясно доколко Първата световна война, с промените си на европейската карта, продължава да оформя нациите и е способна да създава нови конфликти. В наш интерес беше да открием нови перспективи за северно-африканските държави, не само за да държим нежеланите потоци от бежанци далеч от нас.

Затова в европейските външни министерства се разработваха планове за разширяване на изключително успешния модел на конференции на СССЕ върху сътрудничеството ни със северноафриканските държави, всъщност върху всички държави по южните и източните брегове на Средиземно море, включително, разбира се и Израел. Европа от 1990 г. се определяше от духа на сътрудничество. Това се отрази и във всички съображения, направени по време на огромните катаклизми след падането на Берлинската стена. Тъй като вече бях разработил цялостна концепция за членство в НАТО на обединена Германия и за разполагане на изключително германски войски на територията на тогавашната ГДР през декември 1989 г. и я предложих писмено на Хелмут Кол, свързаните с нея възможности ми бяха повече от познати. Месеци по-късно президентът Буш и генералният секретар Горбачов, след консултация с Кол, напълно одобриха тези съображения на среща във Вашингтон и по концепцията стана част от договорите за обединение на Германия. Бяхме наясно, че промените в Европа не могат да бъдат насочени срещу Москва и колко важно ще бъде бъдещата европейска политика да предаде на тогавашния СССР осъзнаването на традиционното му място в общия европейски дом.

В това отношение успяхме да се възползваме от експертния опит на тогавашния ръководител на Федералната разузнавателна служба и бивш германски посланик в Москва Ханс-Георг Вик, с когото поддържахме постоянен контакт. Моят секретар Валтер Брайл и аз му обяснихме подробно концепцията в дългите ни разговори, и Вик ни подчерта, че поради необходимата чувствителност Европейската общност може да влезе в по-тесен контакт с държавите от Централна и Източна Европа най-рано след няколко години. Нищо не бива да кара СССР да мисли за рецидив на Запада в играта на глобалната политика. Със СССЕ, потенциала на Европейската общност и НАТО имаме достатъчно възможности да осигурим предвидим ход на всички европейски преговори. Сред скоро видимите признаци на нова ера след обединението на Германия беше присъединяването на държавите от Централна и Източна Европа първо към НАТО, преди влизането им Европейската общност, която беше фокусирана върху икономическата подкрепа и развитието на икономиката, в региона на изток от Берлин и Виена. Всяка дискусия за разпускане на НАТО заедно с Варшавския договор или за свеждането му до действителния текст на Договора на НАТО без военния компонент и адаптирането му към реалните европейски реалности, беше избутана на заден план.

Поразително беше и колко упорито САЩ се стремяха да предотвратят подобряването на икономическите условия в източноевропейските държави. Дотогава въпросът за стабилността на сигурността и проверимото взаимно доверие в Европа беше в центъра на работата на СССЕ, както и правата на човека, ключова основа за политическите катаклизми в Европа.

В очите на внимателните наблюдатели, СССЕ предлагаше на новата Русия възможността да седне на общата маса, сякаш със собствено право и като равнопоставена, където се водеха преговори за регион, който се простираше географски от Ванкувър до Владивосток.

САЩ и особено Великобритания щяха да бъдат принудени да ограничат силата си, ако КССЕ/ОССЕ бяха успели да размахат „новите си криле“.

Дори днес, след „Олимпийската война“, водена от Грузия срещу Русия през лятото на 2008 г., и революционните събития в Украйна, държави, заинтересовани от предотвратяване възникването на конфликти или разрешаването им след избухването им, работят за разработване на формати за преговори, които им позволяват да се справят с тези предизвикателства. С КССЕ/ОССЕ такъв формат за преговори беше създаден и доведе до успех, предоставяйки най-добрите налични доказателства в дипломатията.

Но с войната срещу Съюзна република Югославия „гръбнакът“ на ОССЕ беше премахнат като сериозен форум за преговори за държавите-участнички беше доведена до незначителност, която продължава и до днес. Няма индикации, че тази ситуация може да се промени в бъдеще. Преди НАТО да започне бомбардировките си, САЩ и по-специално Великобритания бяха инфилтрирали шпиони в т. нар. мисия на ОССЕ, която се състоеше от няколко хиляди войници. По-късно на тези сили беше разрешено да останат в Косово, след като наблюдателите се оттеглиха, за да могат надеждно да посочат целите на приближаващите бомбардировачи. Още преди това представители на двете страни успяха да забавят и отложат подбора на персонал за тази мисия до такава степен, че планираната численост никога не можеше да бъде достигната и всички цели за навременно натрупване на сили бяха пропуснати.

По време на мисията на ОССЕ, ръководена от представителя на САЩ Уилям Уокър, се появи една непозната досега особеност на политиката на САЩ: Докладите, които наблюдателите трябваше да подготвят за самата ОССЕ и нейните държави членки, трябваше да бъдат представени на представителя на САЩ, както ми обясни френският заместник на Уокър, няколко седмици преди избухването на войната. След това те бяха пренаписвани от САЩ според техните нужди, така че докладите, достигащи до централата на ОССЕ във Виена, рядко съвпадаха с твърденията на наблюдателите на ОССЕ на място, но създаваха впечатление за безпристрастно наблюдение.

Тази стратегия за надеждно насочване на бомбардировачите към целите им с помощта на предварително инсталирани електронни маркери беше приложена и в Белград, както се демонстрира не само от известната атака срещу радиото в Белград. Всичко беше планирано, дори за следвоенния период. Например, Генералният щаб в Белград, срещу германското посолство, беше ударен от мощна бомба, но тя не се взриви. И до днес детонаторът не може да бъде обезвреден, освен ако не бъдат извикани американски специалисти. Това все още не се е случило, така че не само масивната сграда на Генералния щаб, но и една от главните артерии на Белград все още е изложена на риск от ужасни щети.

Но не можеш просто да започнеш война толкова лесно. Войната трябва да бъде инсценирана, за да изглежда неизбежна, както е демонстрирано, от инцидента в Тонкинския залив през 1964 г., който направи възможно започването на войната срещу Северен Виетнам с масивни бомбардировачи. Други примери включват фалшивата атака срещу предавателя „Глайвиц“ в навечерието на Втората световна война или мистериозната експлозия на кораба „Мейн“ в пристанището на Хавана, която по това време бележи началото на опита за откъсване на Куба от испанците и завземане на Филипините.

Японската атака срещу американския Тихоокеански флот в Хонолулу, която доведе до войната между Япония и САЩ по време на Втората световна война, или разрушаването на Световния търговски център на 11 септември 2001 г. в Ню Йорк също послужиха като оправдание за война.

Войната срещу Югославия започна през пролетта на 1999 г. с фарсовите т. нар. „переговори“ в Рамбуйе, по време на които от правителството в Белград се очакваше да приеме безусловна капитулация. Преди това обаче очевидно сложно инсценираните смъртни случаи в Рачак бяха използвани, за да предизвикат отвращение на европейска-

та общественост срещу сръбската страна и особено срещу президента Слободан Милошевич.

През есента на 1998 г. специалният пратеник на САЩ Ричард Холбрук запали фита, след като постигна споразумение с него. Това споразумение обаче само задължи югославската страна да изтегли войските си от Косово и да намали конфронтацията, докато нелегалните бойци на албанската АОК¹³¹³ можеха да създават проблеми по всяко време, което и правеха. Това, което Холбрук представи на Съвета на НАТО, за учудване на югославската страна, далеч надхвърли предварително договореното.

НАТО трябваше да запази правото си да разполага военновъздушните си сили срещу Югославия по всяко време, ако бъдат открити нарушения на споразумението. Нищо не беше по-лесно, защото Белград се защитава от атаките на АОК. Това даде възможност на НАТО да разполага бомбардировачи, когато е необходимо, и войната можеше да започне. Когато Белград поиска подкрепа от Москва, тя отказа.

Въпреки че най-модерните руски противоракетни системи С-400 можеха да осигурят ефективно възпиране на въздушните удари на НАТО, по това време беше очевидно колко малко Москва се интересуваше от конфронтация със Запада.

Урок за Пекин. Китайските участници в Пекинската конференция през 2004 г. вероятно са знаели, че страната им също е въввлечена във войната срещу Югославия. Дали са знаели точните обстоятелства обаче остава под въпрос. Американски бомбардировач излетял отвъд Атлантика с една-единствена цел, бомбардира китайското посолство в Белград. Причината: Китай предварително е заявил, че възнамерява да подкрепи резолюция в Съвета за сигурност на ООН, която да сложи край на войната, както и да предотврати по-нататъшната ескалация чрез разполагане на сухопътни войски на НАТО. Това е трябвало да бъде осуетено и оттам последва ракетната атака срещу сградата на посолството, целяща да провокира враждебно отношение от страна на Пекин. Атаката е извършена съгласно всички правила на занаята: първият удар е насочен към входа на сградата и малко след това цялата сграда е срината до основи. Извършителят очевидно е предполагал, че ще елиминира и югославското ръководство, което се е втурнало към мястото на първия ракетен удар. Предполагам, че рано или късно, Китай ще си спомни това.

Хелмут Кол под кръстосан огън. Един човек трябваше да наблюдава безучастно бомбардировките на Белград отстрани: Хелмут Кол. За да стане възможна войната срещу Белград, първо той трябваше да бъде сменен като канцлер и новото правителство, водено от Герхард Шрьодер и министъра на външните работи Йошка Фишер, трябваше да поеме властта. Още в месеците преди федералните избори стана ясно, че има разлика в мненията между канцлера, и някои видни фигури в ХДС подкрепящи военните действия на САЩ в Югославия. Многобройните интервюта, особено в списанията *Playboy* и *Stern*, бяха насочени срещу Кол.

Кол подкрепяше коалицията със Свободната демократична партия (FDP), за да си възвърне мнозинството в правителството, докато другите, особено лидерът на парламентарната група на ХДС/ХСС Волфганг Шойбле, обмисляха съюз със социалдемократите. Министърът на отбраната Фолкер Рюе се обедини с Шойбле и се застъпи за енергични военни действия срещу Белград.

Подобна политика, насочена срещу европейска държава, не беше осъществима при Хелмут Кол и затова е разбираемо, че той водеше интензивна кампания за прекратяване на бомбардировките.

През август 1999 г. минавачи в Берлин го попитали кога ще се върне на поста федерален канцлер. Правителството на Шрьодер-Фишер достигна най-ниската си точка на

¹³¹³ АОК: Съкращение от *Ushtria Qlirimtare e Kosoves*, албански за „Армия за освобождение на Косово“. Бивша паравоенна организация, борела се за независимостта на Косово.

популярност, поради участието на Германия в бомбардировките на Югославия и според социологическите проучвания на общественото мнение, на практика е на път да си отиде. Като канцлер на обединена Германия, Хелмут Кол култивира приятелски отношения не само с руския народ, но и с Югославия.¹³¹⁴

Той искаше да се възползва от възможността, която се откри след 1990 г., и да се свърже с онези народи, с които са съществували сложни и напрегнати отношения от Първата световна война насам.

Но преди Кол да успее да направи планирано посещение в Белград след края на бомбардировките, ситуацията се промени когато Федералната разузнавателна служба, започна разследване на набирането на средства в Лихтенщайн. ХДС очевидно са получили недекларирани средства от чужбина и ковчежникът Валтер Лайслер Кип веднага е подложен на силен натиск. Този натиск дори не спря Хелмут Кол. Посещението в Белград и демонстративният му ангажимент към сръбския народ трябваше да бъдат отменени.

Октомври 1989 г. Трогателните преговори в Москва. В СССР усилията на Кол да създаде трайни основи за политика на добросъседство бяха високо оценени. В Москва хората също си представяха проспериращо бъдеще и изразиха подобни амбиции в Кремъл на 1 октомври 1989 г., включително съветникът по сигурността на Горбачов, маршал Сергей Фьодорович Ахромеев.

В дълга и интересна среща, на която присъстваха и тогавашният военен министър Валтер Брайл и германският аташе по отбраната полковник фон Услар-Глайхен, той (маршал Ахромеев) ни уведоми, че може да се очаква скорошно обединение на Германия в резултат на разговорите между двамата държавници по време на посещението на Горбачов в Бон през юни 1989 г.

Той лично подкрепя това решение и разказа за себе си, чо по време на войната и бил в обсадения Ленинград и в нито един момент досега е не е смятал за възможно, подновяването на вековното и плодотворно германо-руско сътрудничество.

Въпреки това, след войната той е научил немски език, изучавал е немската литература и подобно на Горбачов, вярваше, че „трябва да се обърне нова страница в историята след двете страни“. Всички ние в конферентната зала бяхме трогнати.

Други събеседници в Москва споделиха това мнение, включително Валентин Фалин, който беше посланик в Бон през 70-те години на XX век. Това обаче по никакъв начин не съответстваше на западногерманското съзнание или на обществените очаквания, изразени в Бон.

Още преди обратния ни полет от Москва осъзнавахме колко малко от впечатленията си от Москва ще можем да предадем в Бон.

Япония щеше да има такава възможност през следващите години, благодарение на отличните отношения, които Хелмут Кол поддържаше с по-късния руски президент Борис Елцин.

След края на Втората световна война въпросът за собствеността на Южните Курилски острови възпрепятстваше отношенията между двете държави. По време на Студената война разбирателството между Токио и Москва беше немислимо. Островната верига разделя Тихия океан от Охотско море. От глобална стратегическа гледна точка, Охотско море се смяташе за гръбнак на съветския потенциал за втори ядрен удар, защото позволяваше на съветските подводници да останат незабелязани на морското дъно. Съветският контрол над морето пречеше на американските подводници да проникнат в него. Сега сякаш настъпиха различни времена и Кол се опита да разреши спора.

¹³¹⁴ Б. пр.: Там му е грешката, със сърбите да си нямаш работа, нито в мир, нито във война! А бомбардировките си ги заслужиха! Още с кървавите изтъпления във Винквоци, Вуковар и Сребреница!

Напускането му от поста на германски канцлер прекъсна контакта, който беше установил между Токио и Москва по този въпрос. Никой така и не го възобнови.

Косовският въпрос: Мирното разрешаване на конфликта се саботира. В началото на 90-те години на XX век почти никой в Бон не искаше да разговаря с Югославия. Хелмут Кол обаче имаше различно отношение. Разведряването стана централен проблем за него и след края на мандата му, а Албания традиционно се възприемаше като страна, имаща тесни връзки с Германия. А въпросът за Белград и сърбите беше свързан и с избухването на двете световни войни, през 1914 и 1939 г.

В началото на 1995 г. делегация на ОССЕ трябваше да проведе диалог за конфликтите в Югославия. Като един от вицепрезидентите участвах и разговарях с югославския президент Милошевич, който ни представи националните и регионалните проблеми, точно и откровено. Срещата ясно показва на всички членове на делегацията, че трябва да поддържаме тесен диалог. След моя доклад за посещението на делегацията, Кол открито изрази готовността си да направи изводи от срещата в Белград – противно на предишната политическа стратегия и настроение в Бон.

Лидерът на парламентарната група на ХДС/ХСС в Бундестага, Волфганг Шойбле, когото също бях информирал за констатациите на мисията на ОССЕ, приветства позицията на канцлера. Председателят на германския Бундестаг, Рита Зюсмут, самата тя беше член на Парламентарната асамблея на КССЕ/ОССЕ, безрезервно подкрепи новите възможности за парламентаристите да действат в международните отношения.

С необичайна свобода най-трудните двустранни въпроси или съображения за международна сигурност можеха да бъдат обсъждани с лидерите на много държави – възможности, които никога нямаше да възникнат за който и да е министър или дипломат. За съжаление, политически Берлин сам се лиши от тези възможности.

Административните ограничения върху одобряването на официалните пътувания са напълно достатъчни, за да предотвратят тези пречки. Впоследствие Хелмут Кол се стремеше да поддържа редовен контакт с Милошевич. Съвсем наскоро, през лятото на 1998 г., в нашата централа в Юхен, Долен Рейн, се проведе дискусия за възможните решения на кризата на Балканите. Сред присъстващите бяха югославският външен министър Живадин Йованович и съветникът на канцлера по външната политика Йоахим Битерлих, чието спокойно и прецизно поведение допринесе значително за конструктивния дух на срещата. И двете страни в крайна сметка вярваха, че са се доближили до решение на Косовския въпрос в рамките на съществуващия европейски правен ред, подобна на въпросите за германските територии в Източна Белгия, австрийските в Южен Тирол или в шведската територия на Оландските острови в рамките на финландската държава. Необяснимата съпротива в диалога както на Албания, така и на Вашингтон обаче доведе до провал на конструктивните разговори¹³¹⁵, защото те имаха различни идеи.

Спин-лечението: Ричард Холбрук и Боб Доул. През лятото на 2000 г. в словашката столица Братислава се проведе конференция с участието на европейските министър-председатели и външни министри. Домакини на конференцията бяха Държавният департамент на САЩ и мозъчният тръст на Републиканската партия, Американският институт за изследвания на публичната политика, за да представят и обсъдят бъдещото устройство на големи части от Евроазиатския регион.

Войната в Югославия се очерта като най-важната тема, която отдавна е била обсъждана във Вашингтон, и поставя въпроса, за коригирането на погрешно решение на

¹³¹⁵ Б. пр.: Кол и авторът (Вимер) изобщо не познават същността на проблема, сръбската мегаломания и сръбския ултрашовинизъм! За България е най-добре Косово да е напълно независимо от „прикрития ни враг“ Сърбия!

генерал Айзенхауер по време на Втората световна война, който не разположи сухопътни войски на Балканите през 1944 г.¹³¹⁶

В Братислава стана пределно ясно, че отвъд всички публични представяния има само една причина за войната: големите инфраструктурни проекти на Балканите, а не само планираните тръбопроводи в Каспийско море, от гледна точка на Вашингтон, САЩ трябва ефективно да контролира целия регион между Каспийско море и Западното Средиземноморие.

На последната среща непосредствено преди избухването на войната, американският преговарящ Ричард Холбрук представя на Милошевич окончателно предложение за това как все още може да се предотврати предстоящата война. Югославия трябваше да приеме изграждането на американска военна база в Косово, същата, която по-късно беше построена под името „Бонд Стийл“. Тази масивна база – една от най-големите в света, е почти изцяло скрита от европейския поглед. Не може обаче да се изключи, че освен американски войски, в бъдеще там ще бъдат разположени и части от турските въоръжени сили, както беше интензивно обсъждано в региона още през 2013 г. Интересен компонент – в края на краищата, САЩ така ще си осигурят военното завръщане на Турция в традиционните ѝ окупирани територии на Османската империя.¹³¹⁷

В Братислава беше представена „голямата идея“ за региона: според бившия посланик на САЩ в НАТО Робърт А. Тафт, Югославия трябва да бъде обявена за „извън закона“, а европейският правен ред да бъде премахнат и заменен с американските принципи, като значително стеснят европейските правни традиции.

Вече беше положено началото със статута на трибунала в Хага. За Европа настъпваше нова ера. Целта беше да се ориентира приблизително по максималния обхват на Римската империя. Червена линия ще бъде прокарана от Рига през Одеса на Черно море до Диарбекир в Турция: от едната страна територията, свързана със САЩ, от другата страна регионът щеше да бъде оставен на самия себе си. Това ми звучеше изключително познато от нашата близката история: Дали тук отново ще се издигне Желязна завеса? След революционните сътресения в Литва през пролетта на 2014 г. САЩ се доближиха значително до идеите, изразени в Братислава: Между Берлин, Париж и Виена, от една страна, и Москва, от друга, сега се простира пояс от държави, които виждат бъдещето си предимно в тясно сътрудничество с Вашингтон. Този пояс предлага предимството да може или да обслужва, или да експлоатира враждебността на Централна и Източна Европа към Москва и Берлин, когато е необходимо. Още преди избухването на Югославската война определени сигнали можеха да предизвикат подозрения. Сред тях бяха не само снимката за печата, на която Ричард Холбрук е сред албанските борци за независимост¹³¹⁸, или известният поздрав „целувка наляво, целувка надясно“, отправен от държавния секретар на САЩ Мадлин Олбрайт към командир на АОК, но преди

¹³¹⁶ Б. пр.: Голяма грешка е, че допуснаха Сталин на Балканите. Югославия не трябваше да се възстановява, а да се съхранят националните граници, начертани от Хитлер с леки корекции. Така САЩ щяха да спечелят поддръжници в лицето на Хърватия, Албания с Косово и България обединена с Македония и Беломорието! Сърбия, притисната между трите д-ви, ще бъде неутрализирана завинаги!

¹³¹⁷ Б. пр.: Фантастично твърдение. След идването на власт на Ердоган и охлаждането на американо-турските отношения, подобно нещо не е актуално.

¹³¹⁸ Дали американският преговарящ Ричард Холбрук е мотивирал косовските албанци да се борят за независимост, като по този начин е предизвикал значително Югославската война? (фотография в Der Spiegel 1/2000: Холбрук, вляво, с боец от АОК)

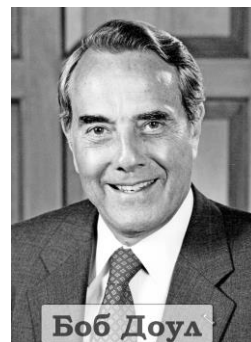
всичко, само няколко седмици преди бомбите, се състоя посещението на американския сенатор Боб Доул, бивш кандидат за президент от Републиканската партия.

Целта му сега беше да убеди албанската страна да заеме положителна позиция по споразумението от Рамбуйе, което беше изготвено от НАТО през февруари и март 1999 г. за осигуряване на мир между Белград и Косово, но което Югославия не беше подписала. По-внимателното разглеждане е уместно в случая със сенатор Доул, който имаше значителна роля през 80-те години на XX век както в аферата „Иран-Контра“, така и в прелюдията към конфликта в Косово.

Иранският президент Рафсанджани, посочи това в разговори с мен. Решаващите дискусии, които доведоха до аферата Иран-Контра във Вашингтон, се проведоха в резиденцията на Боб Доул.¹³¹⁹ И изглежда, че усилията на Доул да убеди албанската страна да одобри проектодоговорите нямаше да са възможни без значителните финансови вноски от голямо етническо емигрантско албанско население в неговия избирателен район в Сената.

Съдейки по изявленията, направени от американските събеседници на конференцията в Братислава, войната в Югославия се основава на стратегическото планиране, което умишлено има за цел да върне войната в Европа. Като „единствената останала суперсила“ или „незаменима нация“, както многократно подчертава държавният секретар Олбрайт, САЩ са били сигурни, че никой няма да се противопостави на решението им. Докато генералният секретар на ООН Кофи Анан осъди действията на НАТО като противоречащи на международното право още в първия ден на бомбардировките, светът прие събитията на Балканите. Отсега нататък законът на джунглата надделя и САЩ нямат задължение да споделят това което са нимислили с никого.

А човекът в Европа, който винаги е бил застъпник за разбирателство, вече не беше на поста си. Войната срещу Ирак, привидно легитимирана от предполагаемото наличие на оръжия за масово унищожение, демонстрира и готовността на американския президент Джордж У. Буш и британския премиер Тони Блеър да прибегнат до оръжието, без да се съобразяват с международния ред. Тя обаче ясно показва, че някои държави вече не са склонни да позволят подобни действия срещу Белград и отказаха да участват.

В допълнение към посещението на Доул, имаше и други обстоятелства, които предизвикат недоумение. След края на войната се говореше, че израелски специални части са изпълнявали задачи в Косово. Шимон Щайн, който по-късно става израелски посланик в Германия, е сред израелските служители с интензивни контакти на Балканите. Веднага след началото на войната медиите съобщиха, че водещи албански представители са били убити по заповед на Белград, но няколко дни по-късно те се появиха живи и здрави в Тел Авив. Някои дискусии за мюсюлманска държава „Косово“ вероятно трябва да се разглеждат във връзка с едновременните преговори за създаването на палестинска държава, както многократно са ми изразявали високопоставени събеседници от други балкански държави.

Споразумението Сайкс-Пико.¹³²⁰ Завръщането на войната в Европа въвлече и други фактори. Не е по-различно и през 1914 г. За разлика от Русия, имперска Германия се радваше на значителни симпатии от еврейските общности, особено в САЩ, фактор, който не бива да се подценява в борбата с Антантата. Именно тук Великобритания и

¹³¹⁹ Американският сенатор Боб Доул (1923 – 2021), съмнителна задкулисна фигура замесена в конфликта в Косово, е награден с Президентския медал на свободата от президента Бил Клинтън през 1997 г.

¹³²⁰ Б. пр.: Преговорите са водени в Санкт Петербург и първоначално споразумението е Сазонов-Сайкс-Пико, но след отпадането на Русия от Антантата, става Сайкс-Пико.

Франция започнаха със споразумението Сайкс-Пико от 16 май 1916 г. То определи военните цели на двете държави срещу отслабващата Османска империя, която включваше и територията на днешен Израел. Очакваната плячка трябваше да бъде разпределена. Споразумението послужи като лост за елиминиране на еврейската подкрепа за Германия, като предложи за награда създаването на „еврейска родина в Палестина“.

През 1992 г., по време на приемането на средноазиатските държави в СССЕ, турският посланик посочи основополагащия труд по тази тема. „Мир, който ще сложи край на всеки мир“ на Дейвид Фромкин, който според него е библията за разбиране на Близкия изток. Идвайки от окопите на Студената война, значението на споразумението Сайкс-Пико не беше познато за нас по онова време. Всъщност то оказва решаващо влияние не само върху развитието на Първата световна война.

Белицизмът¹³²¹ вчера и днес. Малко след сключването на споразумението Сайкс-Пико, тогавашният британският външен министър Балфур, с декларацията, носеща неговото име¹³²², първоначално обеща, че желанието за „родина в Палестина“ ще бъде изпълнено. Влизането на САЩ, със силната им еврейска общност, във войната срещу Централните сили се оказа решаващо; то изигра ключова роля за прекратяването на Първата световна война и за последвалите сътресения в Централна Европа, особено в Германия. Там целта вече беше отмъщението и Версайският договор предостави достатъчно основания и прецеденти, които през 1933 г. обединиха силите в германското общество, които искаха да опитат отново. Райхспрезидентът Хинденбург се чувстваше обвързан с армията си, а не с демократична Германия¹³²³. Някои в ръководството на Райхсвера искаха отново да направят армията втория стълб на държавата, както беше в Имперската Германия, педи това в Прусия и което намери израз в почти пълната автократия на военното ръководство по време на Първата световна война. Всеки, който си мисли, че днес вече не е изправен пред подобни съображения, греша.

Веднага след обединението през 1990 г., във столичните вестници, се появиха странни искания от „водещи военни кръгове“. Според тях, германският министър на отбраната, разбира се, отново трябва да бъде четиризвезден генерал от военната йерархия.¹³²⁴ Дискусията за статута и отговорностите на генералния инспектор на Бундесвера, която се провежда в Берлин от 2009 г., също ясно показва, че идеите за надграждане върху „славната епоха“ на Германската империя все още циркулират на най-високите нива на Бундесвера.

Съвсем наскоро, през зимата на 2013 г., подобни съображения се появиха в коментарните колони на *Spiegel Online*. Хелмут Кол последователно се изказваше против мюсюлманска държава в Европа на заседанията на парламентарната група на ХДС/ХСС, твърдейки, че Близкият и Средния изток са силно чувствителни области, където границите на германската политика са ясно очевидни, включително и Балканите.

¹³²¹ Б. пр.: Белицизм, от латинското *belum* – война, е политическа позиция която изисква целите да бъдат постигнати и чрез използването на военна сила. Войната като средство на политиката.

¹³²² Б. пр.: Декларацията е съставена и написана от лорд Алфред Милнър.

¹³²³ Б. пр.: Ваймарската република е изцяло чужда, безпомощна и натрапена на германския народ от враговете-победители. Реванишът беше неминуем, лошото е че главно действащо лице стана неподготвения човек от народа, човека без образование и в допълнение – със силно акцентуирана и объркана психика. И той изхаби колосалната енергия на германския народ, надеждите на оцетените народи и увековечи англосаксонския диктат над Европа и с глупавата си расистка политика – възхода на ционизма.

¹³²⁴ Б. пр.: Изключително правилно искане, но вместо това лигавите либерали и демократи, наложиха курioзни и комични фигури, като Урсула фон дер Лайен за военен министър, която се прочу с кърупционните си схеми и за „награди“ я пратиha в Евроговорилнята (Европарламента)!?

Преди 1914 г. не е било по-различно, тъй като германските действия са се сблъскали директно със съперничество с други държави. През 1913/14 г. обстоятелството, че Багдадската железница е била основно финансирана от Лондонското Сити, не играе никаква роля. В крайна сметка въпросът е бил война или мир и кой ще има последната дума. Готовността на Кол да допринесе за мирното уреждане на конфликтите не беше желана. Той беше на път да се изправи пред дилема, която вече беше затруднила живота на Бисмарк на Балканите: Въпреки че след 1989 г. имаше отлични възможности да допринесе за мироопазването по целия свят, да разрешава конфликти или да предотвратява възникването им, беше очевидно, че САЩ вместо да помогнат за прекратяване на конфликти между други държави, не искаха да изпуснат юздите от ръцете си, тъй като имаха свои собствени интереси.

Отношенията ни с Израел също трябваше да се разглеждат на този фон: Дали Израел позволи израелско-германските отношения да се определят от положителни обстоятелства, които попадат под неотдавнашната отговорност на германското ръководство? Дали на Германия беше „позволено“ да облагодетелства Израел по такъв начин, че миналото да избледнее на заден план?

Разговорите, които проведох с иранското ръководство, първоначално със знанието на канцлера, а по-късно, след 1996 г., от негово име, бяха насочени към три теми:

- Изясняване на съдбата на Рон Арад, израелски пилот на изстребител, чието местонахождение беше неизвестно. Канцлерът разговаряше многократно с роднините на Арад;

- Размяна на затворници и загинали между Израел и Хизбула, осъществена през лятото на 1998 г.;

- Предотвратяване на пряка война между САЩ и Израел, от една страна, и Иран, от друга.

Покана за Техеран. Поканата за Техеран през 1995 г., в качеството ми на вицепрезидент на Парламентарната асамблея на СССЕ, ми позволи да проведе обширни разговори с членове на правителството. Причината беше работата на СССЕ в държавите от Средна Азия северно от иранската граница. Един от посланиците ѝ в Бон силно ме насърчи да се възползвам от очевидната готовност на Техеран за диалог.

Т. нар. „атентат в ресторант Миконос“ срещу гости на берлински ресторант доведе до патова ситуация между Бон и Техеран.¹³²⁵ От разговорите донесох редица идеи от иранска страна, насочени към пълно рестартиране на отношенията между нашите страни. Това беше възприето като сензационно в Бон. И нямаше да е Хелмут Кол, ако не беше използвал веднага нововъзникващата комуникационна линия, за да изясни съдбата на Рон Арад за семейството му.¹³²⁶

Пътуванията ми до Техеран се увеличиха. Разговорите с иранското ръководство имаха няколко предимства, най-вече това, че можех да ги водя насаме и нямаше доклади на посолството по съществени въпроси, които можеха да бъдат използвани за други цели по пътя към Бон.

¹³²⁵ Б. пр.: При „Атентът в Миконос“, за застреляни иранско-кюрдските опозиционни лидери Садег Шарафканди, Фатах Абдоли, Хомайун Ардалан и техният преводач Нури Дехкорди в гръцкия ресторант „Миконос“ в Берлин на улица „Прага“, Германия на 17 септември 1992 г. Убийствата се извършват по време на бунта Иранската кюрдска демократическа партия (1989–96), срещу ислямския режим в Иран. Разследването установява, че убийствата са поръчени лично от аяталах Хомейни и президента Рафсанджани.

¹³²⁶ Рон Арад (род. 1958 г.) е заловен от ливанската терористична групировка Амал на 16.11.1986 г., след като при полет над Южен Ливан, самолетът се поврежда и той с пилота катапултират. Следите на Арад се губят след 1988 г. Въпреки многократните опити да се открие от израелските тайни служби. Предполага се че е бил убит около 1988 г., или е починал в плен.

Контактът ми щеше да има драматични последици. На 17 май 1996 г., един петък, около 14,00 ч., по време на среща с училищния клас на сина ми Маркус в Берлин, получих обаждане от германския канцлер.

Неговото съобщение ме удари като с чук: американските и израелските сили планираха атака срещу Иран през този уикенд, ако до следващата сутрин не получат окончателен ангажимент от иранското ръководство, че смъртоносните атентати срещу израелски автомобили, които през последните месеци убиха или сериозно раниха голям брой хора, ще се прекратят. За да проведе разговора без нежелани подслушватели, напуснах сградата и отидох до фонтаните пред сградата.

За щастие успях незабавно да се свържа с иранския си колега и да му предам думите на Хелмут Кол. Въз основа на положителния опит, който бях натрупал по време на годините ни на дискусии, можех да бъда уверен, че той ще направи всичко по силите си в Техеран. Същата вечер той ми се обади и ме информира за решението на Техеран.

Атаките приключиха и войната срещу Иран беше избегната. Хелмут Кол беше гарантът, че бомбените атентати срещу Израел, ще се прекратят до края на мандата му. Когато самолетите на германските ВВС кацнаха в Тел Авив с мрачния си товар през август 1998 г. и останките на падналите израелски войници бяха върнати на семействата им, докато затворниците от израелските затвори намериха пътя си към свободата, беше ясно, че съдбата на Рон Арад никога няма да бъде изяснена.

Но ходът на годините преговори с иранското ръководство ми показва колко щателно се спазваха споразуменията, веднъж сключени, дори и предимно устни. Те ни разбираха и никога не застрашаваха добрите отношения.

Световната известност и репутация на Кол обаче представляваше предизвикателство за другите, не само за Израел, но преди всичко за САЩ, които бяха в процес на подчиняване на света за своите интереси. Вашингтон подхождаше стратегически към въпросите. Както видяхме по време на Студената война, той притежаваше потенциала, който му позволи да отстоява интересите си безрезервно.

В Бон, поне, се радваха, че имат разумни събеседници в Иран и със сигурност не е по-различно в Берлин днес. Изглежда напълно приемливо да се представляват американските, израелските или британските интереси там, но при никакви обстоятелства руски или дори китайски, и със сигурност не германски.

Особен урок в това отношение беше научен по време на войната на САЩ и Великобритания срещу Ирак. През нощта членовете на Комисията по отбрана получиха предварително формулирани въпроси от Вашингтон, които трябваше да бъдат зададени на германското правителство от парламентарните редици заради негативната му позиция по отношение на войната, за да му се окаже натиск.

Толкова за германските интереси. САЩ вече се бяха укрепили години по-рано и сега бавно започваха да виждат резултатите. Нямаше голяма прилика с 1914 или 1939 г.; превантивните войни, наречени от Буш превантивни удари, бяха на дневен ред.¹³²⁷ Отворените директиви, издадени във Вашингтон за тази цел, трябва да предизвикат международно възмущение, но Нюрнберг беше вчера. Вашингтон успя да се възползва от нещо уникално: фундаменталното доверие на германците в техния американски съюзник, което достигна дълбоко в семействата.¹³²⁸

¹³²⁷ За разлика от концепцията за превантивен удар – военни действия за елиминиране на бъдеща заплаха – „превантивният удар“ на Буш се отнася до защита срещу непосредствена атака.

¹³²⁸ Б. пр.: Тук причината е съвсем друга – пълното смазване на германското национално чувство и „превъзпитанието“ на германците от американските окупатори.

Те се доверяваха на САЩ далеч отвъд спомена за пакетите „Care-Pakete“¹³²⁹.

Геополитически съображения за Средна и Североизточна Азия. С нападение-то срещу Югославия, САЩ започнаха поредица от войни. Първоначално обаче не изглеждаше като нова война нито в Европа, нито на Балканите. Въпреки конфликтите там, които продължаваха от години, войната започна в Източна Азия, в Синцзян, западна провинция на Китай. „Der Spiegel“ свърза ЦРУ с цяла поредица от сериозни конфликти там. Повърхността изглеждаше добре подготвена, както се вижда от моделите на конфликти другаде по света.

Днес, събитията от 2014 г. в Украйна изглеждат като огледален образ на случващото се в други кризисни райони по света. Населението на Синцзян, включително мюсюлманите уйгури, гледа на запад от 90-те години на XX век, но не към Европа, а вниманието им е насочено към етническите групи отвъд планините Тяньшан: казахи, киргизи и таджики.

След разпадането на СССР тези народи формират свои собствени държави, които оттогава преживяха изключително богато на събития развитие.

Това стана заразно: в Синцзян се зароди негодувание и сепаратизъм. Хората там трябваше да гледат как огромните природни ресурси на провинцията им се експлоатират в полза на китайските региони по тихоокеанското крайбрежие и специалните икономически зони там. Нищо от това не беше от полза за Синцзян. Осъществяваха се мащабни автомобилни и железопътни проекти за развитие на далечния запад на Китай и за преселване на стотици хиляди китайци, разселени от гигантския язовир „Трите клисури“¹³³⁰.

Когато с Хелмут Кол посетихме строителната площадка през лятото на 2004 г., високопоставен американски генерал току-що беше призовал правителството в Тайпе (Тайван) незабавно да я разруши в случай на конфликт с Китай. По време на посещенията си в столицата на Киргизстан, Бишкек, отседнах в хотели, препълнени с американски войници.

Семинарите на НАТО се провеждаха в планините над казахстанската столица Алмати, а служители на британско военно списание бяха навън, за да изследват терена по планинските пътеки на зашеметяващи височини.

Границата с Китай със сигурност беше отворена, тъй като само поставени на големи разстояния военни лагери отговаряха за граничната сигурност. По време на дискусиите на място вниманието беше насочено, към изпозването на граждани, пътували натам с уж хуманитарни цели, за събиране на разузнавателна информация за западните служби.

Такава беше ситуацията малко преди бомбардировките на Югославия. Години по-късно, по време на дискусия за Китай и Североизточна Азия, висш служител на ЕС ми съобщи, че висши японски служители са поискали „частни“ срещи, за да обсъдят Китай с него: Дали ЕС, подобно на Япония, предпочита политика, насочена към териториално разделяне на Китай на седем или осем отделни държави? Причините за война никога няма да се изчерпят, стига само да ги потърсим.

Промяната на курса в политиката на САЩ спрямо Германия. По време на разговор във Виена през 1990 г. Джон Корнблум, посланикът на САЩ в КССЕ, ми каза, че сътрудничеството между нашите страни сега ще се промени поради глобалните по-

¹³²⁹ Б. пр.: CARE Package – пакети с храна, паздавани на гладуващите германци в първите следвоенни години. Те са предоставени от Cooperative for Assistance and Relief Everywhere – хуманитарна, неправителствена организация.

¹³³⁰ Б. пр.: Chángjiāng Sānxiá Dàbà е язовир с водноелектрическа централа на река Яндзъ в близост до град Сандоупин, провинция Хубей, Китай. Водноелектрическата централа на язовира „Три клисури“ е най-голямата в света по инсталирана мощност (21 000 MW).

литически развития. САЩ, каза той, вече имат възможност да следват собствения си път. Следователно Вашингтон вече не искаше да споделяме неговите мисли и планове.

Нещата бяха различни преди края на Студената война: През лятото на 1988 г. посещенията в Белия дом разкриха нови развития, които промениха светогледа. Казаха ми например, че американци и руснаци работят интензивно заедно по нова съветска конституция. Дневният ред за заседанията на Централния комитет на КПСС също беше подготвен съвместно, а в централата на ЦРУ се говореше, че разполагането на силите на Варшавския договор има чисто отбранителен характер. Тази информация се разпространи в Германия още същата нощ. Тази информация накара генералния инспектор на Бундесвера Дитер Велершоф да извика американския посланик Ричард Р. Бърт от театрално представление в Мюнхен, за да отправи сериозни обвинения срещу него, защото предоставяйки такава информация на германските парламентаристи, американската страна подкопава отбранителния дух в Германия.

Преди срещата ми с маршал Ахромеев в Кремъл през октомври 1989 г., неговият американски колега и началник на Обединения комитет на началник-щабовете на САЩ, адмирал Уилям Дж. Кроу, ме информира във Вашингтон, че той, съпругата му и семейство Ахромееви наскоро са направили обиколка на бившия СССР.

Не мога да изключа възможността това пътуване да се е състояло по същото време, когато НАТО провеждаше в Европа последното щабно учение от Студената война („Wintex/Cimex“) в защита от съветско нападение.

Като парламентарен държавен секретар временно станах федерален министър на отбраната по време на това мащабно учение, включващо удари с конвенционални и ядрени оръжия. В това си качество помолих канцлера да не участва в ученията, защото самото учение предвиждаше хипотетичното пълното унищожение на Европа, при такъв реален конфликт. Впоследствие Кол реши да оттегли участието на Германия. В този момент решенията на Вашингтон и действията на НАТО се разминаха значително.

По пътя към обединението на Германия. Отношенията между Вашингтон и Бон се бяха променили, и това беше очевидна от рестриктивната позиция на ръководството на Пентагона по отношение на споделянето на ключова изследователска информация.

През последното десетилетие на Студената война две видни фигури във Вашингтонското правителство оформиха концептуалното мислене в рамките на Западния алианс, а оттам и в Бон. Това бяха Пол Нитце и Фред Айкъл, които заемаха важни позиции в Пентагона, и Държавния департамент на САЩ. За нас в Бон имената им бяха свързани с изследванията върху „последствията“.

Естествено, хората в САЩ се чудеха как ще изглежда светът след евентуален край на Студената война. За разлика от преди, през 1989/1990 г. ни бяха предоставени само две от значителния брой проведени изследвания. Затова първоначално не успяхме да разберем до колко нещата се разминават. По време на събитията, довели до обединението на Германия, САЩ сякаш стояха плътно на страната на Бон. Те бяха надминати само от испанския премиер Филипе Гонзалес, който обаче не успя да упражни влиянието върху хода на събитията, което Вашингтон остави за себе си. Френският президент Франсоа Митеран, и още повече британският премиер Маргарет Тачър, първоначално бяха много резервирани по отношение на обединението на Германия. Изключително конструктивното отношение на президента Буш-старши, и на държавния секретар Джон Бейкър се дължи на осъзнаването, че истинската динамика на процеса е задействана в Москва. Американската позиция със сигурност зависеше от събитията след падането на Берлинската стена през ноември 1989 г. и почти едновременно с Програмата от десет точки на Кол, разработих концепция за членство на обединена Германия в НАТО, която по-късно беше включена непроменена в споразуменията за обединението и обвързана с международното право.

По това време почти никой в Германия не смееше да мисли за обединение; дискусиите в печата за ситуацията със сигурност все още се въртяха около танк *Leopard III* и най-съвременни фрегати, които да въоръжат Бундесвера срещу Варшавския договор.

Основната идея на моята концепция беше, че не трябва да има съмнение относно здравите корени на Германия на Запад, което ще бъде подчертано от членството в НАТО. Нашата страна вече не беше подходяща за „политика на люлеене“, защото това не беше нито в интерес на Германия, нито на Европа.

Когато на 30 януари 1990 г. в пресцентъра на парламентарната група на ХДС/ХСС в Бундестага представих предложението си да се разположат само германски контингенти и при никакви обстоятелства войски от съюзници от НАТО в района между вътрешногерманската граница и границата с Полша, за да демонстрираме ясно намеренията си за добросъседски отношения с Изтока, получих гневни реакции, особено от политика на Социалдемократическата партия и настоящ федерален правителствен комисар за Русия, Гернот Ерлер, както и от външния министър Ханс-Дитрих Геншер.

Тези, които продължиха да настояват за членство на Германия в НАТО, не искаха обединение – това беше широко разпространеното мнение. Както вече споменах, Горбачов по-късно прие предложението ми в разговор с Джордж Буш.

Социалната пазарна икономика трябва да бъде предотвратена. От 1992 г. нататък с учудване наблюдавахме колко малък е американският интерес към укрепването и по-нататъшното развитие на СССЕ, която изигра ключова роля за прекратяване на разделението на Европа. Човешките и гражданските права, икономическото измерение, разоръжаването и контролът върху въоръженията бяха на дневен ред. От конференцията в Хелзинки през 1975 г. насам известните „три кошници“ доминират дипломатическите усилия в Европа: сигурност, икономически просперитет и участие в управлението. Те се наричат „кошници“, защото в известен смисъл „събират“ това, за което 35-те участници можеха да се споразумеят.

От самото начало САЩ блокираха всеки опит за реализиране на Кошница II, въпреки че от наша гледна точка нищо не можеше да бъде по-спешно предвид колапса на източноевропейските икономики. В парламента на СССЕ се борих с Рита Зюсмут, председател на германския Бундестаг, да придадем динамика на икономическото измерение и максимално внимание.

Американската съпротива ни изненада в началото, но бързо открихме причината. Необузданият капитализъм, какъвто характеризираше американската икономика и щеше да се превърне в доминираща политика на британския премиер Тачър, беше изключен за нас. В очите на англосаксонските парламентаристи, бяхме подозрителни като поддръжници на социалната пазарна икономика в духа на Лудвиг Ерхард –и ни смятаха за „комунисти“, както ни беше публично заявено. По това време нямахме никаква представа колко бързо и експедитивно концепцията за „печалбата на акционерите“ ще бъде поставена в услуга на глобалните американски икономически интереси.

Социалната пазарна икономика беше пречка и трябваше да се води борба с нея. Тъй като СССЕ, а по-късно и ОССЕ, бяха от голямо значение за европейския икономически ред, всяка концептуална алтернатива трябваше да бъде потушена. Нямаше значение, че социалната пазарна икономика можеше да възстанови стабилността и динамиката на всяка разбита икономика като тази на Германия след Втората световна война. Това отношение беше очевидно не само в дебатите около бъдещия икономически ред.

Американските представители оттогава отсъстваха от конференциите и работните групи по трите „кошници“. Дори годишната сесия на Парламентарната асамблея на СССЕ в съседна Отава, седалището на канадския парламент, беше забранена за представители на републиканците; партийното ръководство им беше забранило това.

СССЕ можеше да се насочи в посока, е неприемлива за САЩ. Те се готвеха за нова глобална роля и при тези обстоятелства международните ангажменти на сенаторите или членовете на Конгреса бяха неподходящи.

Опитите за прехвърляне на успешната работа на СССЕ към азиатската част на Евразия също срещнаха ожесточена американска съпротива.

Именно президентът Назарбаев, от името на Казахстан като държава-членка на СССЕ, искаше да използва тази идея за мирно разрешаване на многобройните нерешени въпроси – било то Курилските острови, спорна точка между Япония и Русия, или други нерешени гранични въпроси в региона.

В Алмати, столицата на Казахстан, многобройни подготвителни конференции ясно показаха колко силно американските представители са заинтересовани да саботират идеята за конференцията, която категорично демонстрира своята ефективност в Европа. „Шанхайска организация“, включваа държавите от този регион, но категорично без САЩ.

Глава II. Бундесверът между Агадир и Абу Даби: Иска ли Берлин собствена „близка чужбина“?

Разширяването на НАТО на изток: Споразумението е игнорирано. Рефлексите, развити по време на Студената война, все още действаха, и новото руско ръководство, след разпадането на СССР, се бореше да събере парчетата от старата империя и да проучи възможностите си за запазване на властта си. Внезапно президентът Борис Елцин заплаши „близката чужбина“ – тоест вече независимите 14 бивши републики на Съветския съюз – с перспективата да ги върне под специално руско влияние. Тези страни, с изключение на балтийските държави Литва, Латвия и Естония, се присъединиха към Русия в „Общността на независимите държави“ или ОНД¹³³¹.

Не само общността за външна политика и политиката на сигурност на Запад, извика от възмущение, но се разбунтуваха и онези, които току-що бяха избягали от постоянна опека и сега отново бяха третирани по нежелан начин.

Според казахстанския президент Нурсултан Назарбаев, последваха трескави преговори за бъдещи сделки, като например гаранция за сигурност на Казахстан от САЩ, и внос на американска селскостопанска техника в замяна на съветското оборудването на казахстанското селско стопанство.

Русия на Елцин беше подложена на такъв натиск, че намеренията му относно „близката чужбина“ скоро бяха игнорирани. Това обаче не означаваше, че те бяха готови да се откажат от завръщане към подчинение завинаги на бившите си съветски републики...

Докато обединението на Германия доведе до края на Студената война, която се оказа разрушителна за СССР, разпадането на огромната империя заплашваше и конституционно. „Дивидентът на мира“ сега трябваше да помогне за предотвратяване на спускането в бездната.

По отношение на политиката за сигурност нещата също не изглеждаха толкова зле: въпреки че обединена Германия принадлежеше към НАТО, тя се въздържаха от разполагане на съюзнически войски на територията на бившата ГДР. Последният парламентарен държавен секретар към министъра на отбраната, по разоръжаването на ГДР, Бертрам Вичорек, все още си спомня как след обединението представителите на

¹³³¹ ОНД: Организацията-наследник на Съветския съюз, създадена за институционализиране на тесните отношения между сега независимите републики. Широко разглеждана като инструмент, чрез който Руската федерация може да продължи да упражнява военен, икономически и политически натиск върху страните в ОНД. ЕС използва термина „общо съседство“ вместо „близка чужбина“, тъй като вижда термина, използван от Елцин, като израз на хегемонистичните амбиции на Русия.

западните съюзници се опитаха да получат одобрение за постоянно или временно разполагане между Бинц и Дрезден. Това беше нежелано нито в политическия Бон, нито в новите провинции, където хората нямаха търпение най-накрая да се освободят от чуждестранни войски.

Друг сигнал към СССР беше, че няма да има разширяване на НАТО. Всеки, който погледне картата днес обаче, ще види че нищо не е останало от тази идея.

Срещата на върха на НАТО в Рига през 2006 г. имаше за цел да подчертае напредъка на алианса на изток с включването на нови членове, включително се обмисляше присъединяването на Украйна и Грузия.

Съответните планове на Държавния департамент на САЩ бяха представени на конференцията в Братислава през лятото на 2000 г.: Новата граница на НАТО ще се простира от Рига на Балтийско море до Одеса на Черно море и оттам до Диарбекир в Източна Турция. На изток от тази граница държавите, включително Русия, ще бъдат оставени на произвола на съдбата. В очите на някои държави-членки това ще държи Русия извън Европа, като по този начин ще се предотвратява или поне ще се контролира проспериращото развитие на отношенията между Берлин и Москва. Срещата на върха на НАТО в Рига обаче спуска тези концепции като сапунени мехурчета.

Методичната дестабилизация и изолация на Русия. Украйна не беше включена в НАТО, въпреки, че това не означаваше отказ от ограничаване ролята на Русия в Европа. Това решение има последици за настоящата криза в региона.¹³³²

Със Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и Украйна, Западът избира постепенен процес за намаляване на руското влияние в страната.

Дългогодишните отношения между двете държави се игнорират и до тяхното пълно прекъсване. Това обаче ще създаде проблеми за Украйна, тъй като споразумението за свободна търговия с Русия в момента гарантира свободен достъп до руския пазар (и никой не очаква украинските продукти да могат да се конкурират на западните пазари).

Разривът между двете страни се приема от политическата система на Брюксел и предвид настоящия баланс на силите между Москва, Брюксел и Вашингтон, според украинския президент Петро Порошенко, за да започне процесът, на асоцииране на страната му към ЕС и НАТО.

Възходите и паденията в планирането на т. нар. противоракетен щит на НАТО в Европа ясно показват липсата на желание на САЩ да развият по-добри отношения с Иран. Иранските ядрени усилия и острата военна реторика, насочена предимно към САЩ, служат като оправдание на американското искане към европейските им съюзници за изграждане на балистичен противоракетен отбранителен щит на целия континент. Постоянно нова информация за предполагаеми подобрения в обсега на иранските ракети имаше за цел да убеди в това съюзниците.

Споразумението, постигнато през ноември 2013 г. на т. нар. преговори 5+1 в Женева за иранската ядрена програма, обаче установиха нови факти и споразумението между Иран и НАТО, първоначално беше ограничено до шест месеца.

Споразумението, резултат от преговорите между силите 5+1 и Иран през юли 2014 г., за разрешаване на т. нар. ядрен въпрос, все пак ще трябва да премине изпитателен тест. Първоначално страните във Виена се споразумяха да продължат преговорите до ноември 2014 г. но според старото британско правило, първо трябва да се решат нещата. Въпросът дали е реалистично да се приложи гарантираното право на ядрени изследвания за граждански цели чрез договор, не се повдига само в Техеран. Останалите, ще отдадат голямо значение да се гарантира, че положението ще остане такова.

¹³³² Б. пр.: Прераснала във война от февруари 2022 г. до днес, вече почти 4 години.

Светът сега гледа към Германия и Япония, които се отказаха от военната употреба на ядрената енергия и се подчиниха на съответните механизми за контрол. Но след десетилетия на подобно поведение на САЩ и след като бяха изправени пред значителни ежедневни заплахи, може ли Иран да очаква, че това няма да продължи в бъдеще? Особено като се имат предвид настоящите дейности на ИДИЛ в съседен Ирак или неконтролираният ядрен потенциал на Израел? Ще бъде ли Северна Корея скоро единственото оправдание за предложения противоракетен щит на НАТО? А също и за да се запази статуквото между Китай, САЩ, Русия, Япония, двете държави на Корейския полуостров и Тайван? Или ще продължат да се хващат за всяка сламка в политиката за сигурност, за да могат да затръшнат политическата врата пред лицето на Русия?

Като се има предвид поведението на Запада след края на Студената война, някои от действията на Кремъл би трябвало да предизвикат размисъл на Запад относно собствените му действия, и не само за противоракетния щит.

Със сигурност беше окуражаващо да чуя новината за освобождаването на бившия изпълнителен директор на ЮКОС Михаил Борисович Ходорковски малко преди Коледа 2013 г.¹³³³ Очевидно арестът му е свързан публично заявената му готовност да дарява пари на партии, представени в парламентарната Дума, или с личната вражда между него и Путин. По повод ареста, отделни служители на германското посолство в Москва предположиха, че Ходорковски е отговорен за подписването на договори, които биха извадили килима изпод краката на руската държава за една нощ, защото Ню Йорк щеше да получи достъп до значителни части от руските запаси от природен газ и петрол.

Русия, която при последователните президентства на Путин поне успя да поеме по различен икономически път от установения по-рано, път на Елцин, довел обедняването на руското население, ще бъде окончателно унищожена.

Това е напълно вярно, защото веднага след разпадането на Съветския съюз, икономистът от Харвард Джефри Сакс, като съветник на руското правителство, доведе дори това, което беше останало от съветската икономика, до пълна разруха, имащ ефект на икономическо ядрено оръжие.

Разположението на Русия на евразийския континент означава, че „подбедрицата“ на тази гигантска страна е уязвима на много места, като например целият Кавказки регион, който е присъединен към царска Русия сравнително късно (XIX век).

Едва ли някое друго население демонстрира тази уязвимост толкова ясно, колкото чеченците. Напредъкът на Русия в региона през XIX век предизвиква изселване на голяма част от чеченско население в Близкия изток, в съвр. Йордания, Ливан и Сирия.

Първоначално подобните на гражданска война условия в Сирия и избухването на опосредствана война между ислямските секти, подкрепяни от Саудитска Арабия или Иран, предизвикаха тревога в Кремъл.

Докато Елцин и Путин едва успяха да предотвратят ескалацията на военните конфликти в кавказките провинции, сирийският конфликт, със значителното участие на чеченски бойци и саудитско финансиране, може спокойно да се разглежда като провокация, насочена срещу Москва, с цел не само срещу възстановяването на контрола над Кавказ. Всеки, който е наблюдавал развитието в региона в продължение на двадесет години, вижда усилията, полагани от външни сили, за да разпокъсат Русия наполовина, от юг на север, през Казан и Татарстан. Дори по време на мандата си, държавният секретар на САЩ Мадлин Олбрайт посочи, че огромните природни ресурси на Русия не трябва да са под единствения контрол на руснаците.

Русия не остана безучастна и запази гърба си свободен на изток: дългогодишните гранични конфликти с Китай бяха разрешени много бързо след разпадането на СССР и

¹³³³ Б. пр.: В момента от 2016 г. живее в Лондон.

границата днес е напълно уточнена. Съществуваше и остава споразумение между силите в региона, включително Русия и Китай, че не трябва да има процеси на дезинтеграция от китайската страна на региона около планините Тяньшан, за да не се появят нови етнически държави, както се случи от западната страна на планините, с появата на Казахстан, Киргизстан, Таджикистан и Узбекистан.

Именно казахстанският президент Назарбаев през 1992-93 г. предложи прилагането на структурните принципи на СССЕ, особено на неговите мироопазващи аспекти, в Източна Азия, в региона, белязан от напрежение и нерешени гранични проблеми между Русия, Япония, Корея, Китай с, Индия, Пакистан и Иран.

Въпреки това, както всички други държави, Казахстан трябваше да осъзнае по време на подготвителните конференции за „СССЕ“¹³³⁴, които се проведоха в тогавашната казахстанска столица Алмати, колко силно САЩ не желаят да предоставят на засегнатите страни шанс за мирно разрешаване на конфликта.

Американските представители не казаха добра дума за идеята на Назарбаев за опити за преговори и помирение на интересите. САЩ категорично се противопоставиха и още по-изненадващо е, че някога са били ключова сила, оформяща СССЕ.

Спомените за това велико дело бяха все още пресни в съзнанието на азиатските участници в подготвителните срещи, а поведението им към западноевропейците беше белязано от любопитство.

Участието на германските войници в мироопазващи мисии? Всяко зло за добро. Поради американското нежелание да се поддържа мира между държавите в региона, се стигна до създаването на Шанхайската организация¹³³⁵, която сега включва и Афганистан, Иран, Пакистан и Индия.¹³³⁶

Тя се поучи от опита с незаконните войни срещу Югославия и Ирак, и зрелищните действия срещу Афганистан и Либия. Защото не беше необходимо присъствието на германските войници в Афганистан, където са от 2002 г. Какво правеха те там, след като извършителите на терористичните атаки в Ню Йорк, Вашингтон и други места в САЩ бяха от саудитска националност? Нещо повече, още преди американската инва-

зия, пакистански представители ни увериха, че ще направят всичко по силите си, за да видят Осама бин Ладен изправен пред европейски съд. И по тозо въпрос, те посетиха канцлерството в Берлин през 2007 г.

Нищо от това не беше проучено или дори енергично преследвано, защото САЩ си запазиха правото сами да решават съдбата на бин Ладен. С други думи: войната не е задължително да избухне; имаше алтернативни пътища, които обаче не бяха маркирани. Когато германските ВС (Бундесвера) бяха разположени в Афганистан, техните войници трябваше да умиротворят опустошената страна и отчаяните население. Те строиха училища, сондираха кладенци и получава-

ха похвали за това. Те спазваха правилата, които високопоставени представители на Европейския съюз, на място ги препоръчваха на многонационалните части. Войниците

¹³³⁴ „Конференция за сигурност и сътрудничество в Азия“, основана на модела на СССЕ/ОССЕ, която беше толкова успешна в Европа.

¹³³⁵ Шанхайският съвет за сътрудничество (ШСС / ШОС) води началото си от „Шанхайската петорка“ (Китай, Русия, Казахстан, Киргизстан и Таджикистан), основана през 1996 г. Първоначалната цел е да разреши военното напрежение в граничните райони на участващите държави. Организацията има постоянен генерален секретариат в Шанхай от 2006 г. Днес той включва държави членки и наблюдатели: Белорусия, Турция, Иран, Индия и Китай.

¹³³⁶ Шанхайската организация за сътрудничество не само печели нови членове, но и става все по-значима (карта към юни 2012 г.)

трябваше да разбират структурите на властта в многоетническата държава Афганистан. Те трябваше да знаят, че Кабул е приеман за столица само докато пътищата, свързващи административните центрове в страната, са безпрепятствени. Всеки, който се отклоняваше от пътя, трябваше да получи съгласието на племето, през чиято територия той минава. Това правило важи още повече, когато става дума за въоръжени хора. Тези, които се съобразяваха, можеха да се движат свободно, дори в Северен Афганистан, който наподобява мозайка от различни етнически групи. Представители на Федералната разузнавателна служба (BND) се възползваха от това.

САЩ в Афганистан: Кашмир на мушката. Виждането на Берлин за Северен Афганистан приключи, когато американски войски, решени да водят война, се появиха зад тила на Бундесвера. Дори относително спокойният и ориентиран към възстановяване север се превърна в огнище на криза. Сега тези американски крепости ще останат в Афганистан, използвайки ситуацията в страната за своите всеобхватни цели.¹³³⁷ Афганистан винаги е бил просто резервна зона за тях.

Още през първата половина на 90-те години на XX век, в разговори с германския посланик в Индия се обсъждаше дали САЩ, съдейки по разполагането на войските им, всъщност нямат Кашмир на мушката си.

Оттам нататък беше възможно ефективното участие в делата между Ню Делхи, Исламабад, Пекин и Техеран. Инцидентът в Каргил през 1999 г., при който подкрепяни от САЩ талибански бойци напреднаха в региона, ясно показва тази цел.

Бивш министър-председател на контролираните от Пакистан части на Кашмир по-късно говори за американски емисари, които са искали неговото одобрение, именно за това. Защото САЩ в момента са заинтересовани от насърчаване на ескалацията на вълнения в Афганистан, което би могло да се използва за оправдание на продължаващо военно присъствие. Всеки, който желае умиротворяване в региона, трябва да вземе предвид опита от съветската война в Афганистан. Това беше поискано отново и отново в Берлин – без резултат. Трябваше да е очевидно колко успешно може да се управлява образователният сектор, и особено еманципацията на жените по време на съветското управление. Но подобни искания не бяха чути. САЩ имаха свои собствени цели.

През 2011 г., с военните действия на НАТО срещу Либия, не беше по-различно: Франция, Великобритания и САЩ демонстрираха какво може да се направи с резолюция на Съвета за сигурност на ООН, за да се защитят собствените им интереси. Удивителното беше, че дори преди многобройни държавни и правителствени глави да пристигнат в Париж за конференцията по покана на френския президент Саркози, френски бомбардировачи вече летяха срещу Триполи.

Още по-поразителен обаче беше опитът на Германия и Русия с американския подход в ООН. Почти няма пример в близката история, който да демонстрира толкова тясно външнополитическо съгласуване между САЩ и Германия в продължение на месеци. Съгласуваният подход продължи до няколко часа преди решаващото гласуване в Съвета за сигурност на ООН. След това внезапно приключи и САЩ превключиха на военната тема, в сътрудничество само с Лондон и Париж.

Разполагането на войски и коалиционното споразумение. Бъдещите военни операции са разгледани и в настоящото коалиционно споразумение на германското федерално правителство, най-всеобхватното по рода си до момента. През 1997 г., по време на дискусиите в японското външно министерство, разполагането на части от ВМС на Бундесвера в Източна Азия се е обмисляло и база на германския флот в индонезийската

¹³³⁷ Б. пр.: САЩ се изтегли безславно от Афганистан, през 2021 г., оставяйки 2289 загинали свои войници, останалите държави изпратили контингенти дават общо 1104 загинали, от българска страна, поради безмозъчното слугинско поведение на българското марионетно на САЩ правителство, има 5 загинали.

провинция Ачех, но след бедствието придружено от цунамито, се е мислело за по-малка база. Поне на пръв поглед коалиционните партньори виждат собствената им „близка чужбина“: приблизително между региона на Сахел и Персийския залив. Те искат да бъдат сила налагаща ред с „инструментариум“, състоящ се от НАТО и ЕС, като същевременно не следват път, благоприятстващ по-силен европейски компонент във военните операции. Оправдан ли е този реализъм, предвид интересите на САЩ, Великобритания и Франция...?

Само преди няколко месеца ръководителят на британските въоръжени сили посочи, поради намаляващото финансиране, че все повече Великобритания губи способността си да играе в „специалната лига“ по целия свят. Въздействието на шотландския референдум за независимост, насрочен за септември 2014 г., и очакваните последици в Уелс върху цялостната роля на Великобритания предстои да се видят.

За Берлин е добре да наблюдава развитието с подходяща сдържаност. Въоръжените конфликти на Балканите и безкрайните опити за допринасяне разрешаване на конфликта, основано на договор, показваха колко тясно Великобритания е наясно с последиците от очаквания сепаратизъм и отделяне на собствения им остров. Тази предпазливост е уместна и за нашия съсед Франция, защото често е невъзможно да се разбере колко дълбоко се различават техните фундаментални убеждения в областта на външната политика и политиката на сигурност. Балансът с Германия все още изглежда играе роля, както е очевидно например от съвместното разполагане на войски на Великобритания и Франция, в съюз със САЩ (старата Антанта), срещу Либия. Нещо повече, и трите държави изиграха катастрофална роля в Сирия, преди, по време и след избухването на гражданската война там.

Колониалните рефлексии се задържат и оказват влияние. Франция демонстрира това много ясно в Северна Африка от десетилетия. Докато германските военни възможности за подкрепа са силно търсени сред нашите западни партньори, никой в Париж или Лондон не иска да да изпуснат политическите и най-вече икономическите юзди от ръцете си.

Целите за всяко разполагане трябва да се определят независимо. Германия може спокойно да остане извън това. Докато Германия, за първи път от дълго време, се радва на предимството да бъде заобиколена от приятелски държави, Франция на практика поддържа вестибюл от бивши колониални територии, засегнати от интервенции.

Трите съюзника, САЩ, Англия и Франция, са напълно способни да си представят войната и да включат германските военни способности в своите стратегии за постигане на собствените си еготикични цели. Те умело действат, като създават интегрирани силови компоненти както в НАТО, така и в ЕС, използвайки „летищния команден пункт Ауакс“ (AWACS), които са предназначени да действат при конфликт.

В Берлин, когато е необходимо, колона от тясно свързани журналисти, участници във важни дискуссионни групи, особено на трансатлантическата арена, субсидирани от държавата, частни фондации и мозъчни тръстове, умело драматизират сценарии на ужасите в политиката за сигурност, и както обикновено се проявява нежеланието на Германия да се намесва.

Очаква се аргументативните критики да проработят, когато обективните дискусии за плюсовете и минусите на военните операции са заплашителни.

Франция се стреми да избегне пренастройването на самоизбраната си роля по друг начин, като се опитва, в условията на нарастващи финансови ограничения, да натовари европейските си съседи с разходите си, за африканските военни операции.

Срещите на върха на ЕС показват, че това става за голямо разочарование на останалите партньорите. Не може да се изключи, че бюджетните ограничения във Вашинг-

тон, Лондон и Париж представляват възможност за Европа, за постигане на възможно най-голяма хомогенност, като се запази процъфтяващото независимо съществуване.

„Собствената лига“, в която британският началник на Генералния щаб толкова би искал да играе, е изключително в интерес на Англия. Европа на ЕС не участва в нея. Вероятно и Франция се вижда по този начин, особено когато става въпрос за операции в собствения ѝ двор.

Общата политика за сигурност и външна политика на ниво ЕС обаче е възможна само ако подобни лични интереси могат да бъдат овладени и контролирани. Въпреки това, желанието за това все още не е достатъчно от партньорите в ЕС – кой би искал да се сбoguва с ценени идеи, вековна практика и адекватни позиции за развитие?

Задълженията за предоставяне на помощ. Несигурната посоката на политиката за сигурност в Европа води до предвиждане на най-лошото. Това често е умишлено или не винаги се избягва, както показва историята на военните съюзи: от т. нар. Брюкселски пакт от 1948 г. до Западноевропейския съюз¹³³⁸, или накратко ЗЕС, НАТО с прехода му от Студената война към агресивен блок и накрая до ЕС. Това ясно се вижда от формулировката, на определени задълженията за предоставяне на помощ. Въпреки, че първоначално е фокусиран върху победения Германски III райх, Западноевропейският съюз отразява новата европейска реалност, като приема Федерална република Германия поради заплахата, породена от СССР и американските алиансни интереси. Но това не е всичко. Задължението за предоставяне на помощ в ЗЕС е направо строго в сравнение с Договора за НАТО. Докато последният, в своя учредителен преамбюл, допуска определен набор от съображения за това как да се реагира на „външно нападение“, Договорът за Западноевропейския съюз определя военното поведение на неговите партньори. Те нямат друг избор, освен да помогнат директно на нападателите. Трябва отбележим, че това е изцяло неефективно, тъй като партньорите по договора не разполагат със собствена военна суперструктура, каквато е организационната структура на НАТО.

През последните години Европейският съюз създаде военни компоненти за провеждане на собствени операции. При по-внимателно разглеждане се вижда, че те служат за осигуряване на доминиращата роля на НАТО и следователно на САЩ, както показаха някои военни мисии на ЕС в миналото, и най-вече в бившето Белгийско Конго.¹³³⁹ В парламентарната сфера се появи особеност свързана с военните операции, която се отразява точно в печата. Военните операции на НАТО, се разглеждат в парламентарни процедури. Но това не е широко прието от партиите, които в момента формират правителство в Берлин, те не спорят за целта и предназначението, защото известният въпрос за солидарността в съюза винаги се крие на заден план.

¹³³⁸ Западноевропейският съюз (ЗЕС), или *Western European Union (WEO)* е създаден с договорите от Брюксел през 1948 г., и 1954 г. само на западноевропейски страни (Франция, Великобритания, Белгия, Нидерландия, Люксембург, ФРГ и Италия), за икономическа, културна и социална взаимопомощ. Щабквартирата на ЗЕС е в Брюксел. Неговият предшественик е Брюкселският пакт от 1948 г. между Франция, Великобритания, Люксембург, Белгия и Нидерландия, който е насочен срещу евентуална съветска агресия, но най-вече срещу военно възраждаща се Германия в бъдеще. Интеграцията на ФРГ в ЗЕС е замислена като подготовка за приемането ѝ във военния блок НАТО, учреден в 1949 г. ЗЕС е създаден през „студената война“, с цел взаимопомощ при военна заплаха от Варшавския договор. След края на войната, се слива с ЕС, консолидация е завършен през 2009 г., с клаузата за солидарност от договора от Лисабон, подобна, но не е идентична с клаузата от ЗЕС. Впоследствие, договора от Брюксел е прекратен на 31 март 2010 г. На 30 юни 2011 г. официално е обявено прекратяване на съществуването на ЗЕС.

¹³³⁹ Операция „Артемид“, целяща да осигури избори в „Демократична република Конго“, беше одобрена от германския Бундестаг на 1 юни 2006 г. Комитетът по политика и сигурност на ЕС пое политически контрол над военната операция, докато Оперативното командване на Бундесвера в Потсдам пое военното ръководство.

При военните действия на ЕС е различно; тук в съответните комисии прескачат искри. Става така защото в европейските зони на напрежение, правителствата многократно се опитват да действат извън всемогъщия НАТО. Парламентаристите усещат че са пуснати на свобода, дори и по различни причини. Трябва да се страхуваме от деня, в който военните операции на ЕС ще бъдат обвити в памук, следвайки модела на НАТО.

Разликите са повече от ясни. Военната инфраструктура не съответства на задължението за предоставяне на помощ съгласно Договора за ЗЕС. В Европейския съюз не съществува строга командна структура, която да позволява създаването на щаботе за военни операции. Разбира се, това е различно с НАТО, което ще действа под командването на американски генерал. Отговорностите са изяснени, но в случай на нападение срещу някой от съюзниците, освен военните действия, са налични и възможности за невоенна помощ. Няма автоматичен отговор, с който сме запознати от договора за ЗЕС. Договорът на НАТО просто постановява, че трябва да се предприемат „подходящи стъпки“. По време на Студената война разполагането на съюзнически сили от НАТО на германска територия създаде почти автоматичен отговор, гарантиращ, че атаката неизбежно ще доведе до контраатака. Въпреки че обществеността възприема предимно военните възможности, Договорът на НАТО позволява значителен набор от отговори на външна атака срещу един от съюзниците, за да се подкрепи той солидарно. Включени са и невоенни средства. В граничните райони обаче, където е най-вероятно да се очаква атака, психологическото въздействие от разполагането на войски неизбежно доведе до необходимостта от осигуряване на военен отговор.

Това беше очевидно на източната граница на Федерална република Германия, където различните сили на НАТО на държавите-членки бяха разположени последователно, като „торта на пластове“, за да се гарантира, че потенциалните агресори от Варшавския договор не могат да отделят отделни сили от една държава.

Характерът на разполагането имаше за цел да сведе възможностите за отговор на НАТО до съвместен и незабавен военен отговор, за разлика от Договора за ЗЕС – подкрепата не е непременно военна.

Подобен подход се прилага в момента и към командните пунктове за въздушно разузнаване на системите за ранно предупреждение AWACS, чиито екипажи са съставени от членове на няколко държави, за да се осигурят съвместни операции. Ако една от участващите държави откаже да участва в мисия на НАТО като част от конкретна военна операция, AWACS няма да бъде на разположение, освен ако други държави не могат да се включат със своя персонал. Очевидно е, че смесеният екипаж е предназначен да гарантира, че всички ще участват в операцията. В противен случай веднага възниква въпросът за скандалната „солидарност на съюза“.

Никой не е готов да поеме отговорност за неспособността на НАТО да действа. Вероятно това е намерението на онези, които концептуално планират военните структури на НАТО или ЕС, за да постигнат целта си за военен апарат, съобразен със собствените им идеи. Крайната цел е да се предотврати предприемането на мерки от страна на всяко правителство или парламент, които се противопоставят на военните действия.

Постепенната трансформация на НАТО. Трябва да отбележим колко тясно структурата на НАТО е обвързана с концепцията за отбрана, формулирана в Устава на ООН¹³⁴⁰, за да легитимира съюзническите системи.

През годините тази концепция все повече изпада на заден план, а оттам и легитимността на НАТО, както показват „Полевите наръчници“ на американските войски след 1980 г. По време на мащабните военни учения в САЩ, действителните оперативни зони бяха скрити от представителите на съюзническите страни. Релефните карти изоб-

¹³⁴⁰ Charta der UN, siehe www.un.org/depts/german/un_charta/charta.pdf

разяваха хипотетични сражения със съветските войски в Балтийските страни, а не отбрана в Люнебургската пустош или „Фулдския коридор“¹³⁴¹.

Въпреки разпоредбите на Договора за НАТО, одобрени от националните парламенти, идеята за отбрана беше отхвърлена настрана от директивите на американските президенти в края на 90-те години, защото САЩ самопровъзгласиха правото си да се намесват военно по всяко време и навсякъде по света, ако според собственото им определение, ситуацията го налага. Умишленото нарушаване на Устава на ООН, когато бомбите падаха върху Белград без резолюция от Съвета за сигурност, показва как САЩ третират ООН. Поради безспорното нарастване мощта на САЩ след края на Студената война, преразглеждането на Договора за НАТО вече не е необходимо от американска гледна точка, защото лоялността можеше да се установи по други начини, както демонстрират различни „коалиции на желаещите“. Ако обаче се вземе предвид действителният баланс на силите по света, става ясно, че НАТО е практически нокаутиран от реалността, но сега се поддържа жив с помощта на произволни военни конфликти, докато не се появи нов противник, който да оправдае съществуването на система от отбранителни съюзи. Поведението на Москва след събитията в Украйна или Сирия е реакция породена от ситуацията, че от 1990 г. насам, въпреки цялото си демонстрирано желание за мир и сътрудничество, Руската федерация винаги е била студено отблъсквана от Запада.

При посещението на президента Обама във Варшава в началото на юни 2014 г., вероятно полския министър на отбраната се е замислил за фундаменталните отношения между Руската федерация и държавите-членки на НАТО.¹³⁴² Той направи забележително изявление за събитията в съседна Украйна, като посочи, че след предстоящото изтегляне на съюзническите сили от Афганистан, се опасява от дебат за бъдещата съдба на алианса НАТО поради липса на задача.

Това напомня за миналото предвид кризисното развитие на положението в Украйна. Такива размисли ми напомнят за посещенията ми в кавказките държави, особено Армения и Азербайджан. И двете държави бяха въввлечени в кървави конфликти след разпадането на СССР. Ябълката на раздора е Нагорни Карабах, който е населен предимно с азербайджанци. Войната създаде бедствие за бежанците и прогони повече от 500 000 азербайджанци от родните им домове.¹³⁴³ Въпреки че военните сблъсъци отдавна бяха прекратени, войници многократно загиваха по демаркационната линия между двете държави. Разследванията разкриха, че и двете страни използват снайперисти, вероятно за да гарантират, че конфликтът няма да бъде забравен чрез успокояване на фронта.¹³⁴⁴

Липсата на компетентност при вземане на решения в Западна Европа. Един поглед към ЗЕС и НАТО ясно показва доколко двете организации отразяват променящите се отношения между съюзниците. По време на Студената война, в която противниците САЩ и СССР, бяха застанали плашещо един срещу друг, европейците се страхуваха от смазване, и ЗЕС поне на хартия симулираше консенсус – от една страна, за да се покаже желание за промяна, а от друга, за да се привлече трансатлантическото внимание, с което бяха свикнали.

¹³⁴¹ Б. пр.: Територия в германската провинция Хесен, започваща от границата с Тюрингия близо до град Фулда и простираща се в посока Франкфурт на Майн. Смятана е за най-вероятната посока на движение на сухопътните сили на Варшавския договор срещу силите на НАТО, при голям военен конфликт в Германия, наименованието е предложено от западните военни анализатори.

¹³⁴² Б. пр.: Откъде толкова ум у един поляк!?

¹³⁴³ Bergkarabach

¹³⁴⁴ Б. пр.: Конфликтът приключи, с мълчаливото съгласие на Русия и военната помощ на Турция, Армения загуби тази територия, като акт на руското наказание, за прозападната ориентировка на президента Пашинян.

САЩ разполагаха с масивен военен апарат, включително ядрено оръжие, който представляваше едната страна на „баланса на напрежението“ със също толкова мощно въоръжения СССР. Западноевропейците нямаха друг избор, освен да посочат несигурното си положение поради автоматичния характер на задължението за взаимопомощ съгласно Договора на ЗЕС.

Те се чувстваха значително застрашени от СССР и не виждаха друг вариант, освен да се вдигнат на оръжие незабавно и съвместно с партньорите си от НАТО при нападение от Варшавския договор. Така те трябваше да осъзнаят колко малко могат да направят, без въоръжените сили на САЩ. Оставаше им единствено да се надяват, и да разчитат на солидарността на НАТО и САЩ, още от първия час на агресията срещу тях. Но това не беше сигурно. Днес можем само да гадаем как биха се развили вътрешнозападните отношения, в такава ситуация.

Ще има ли способен ЕС, който погълна ЗЕС в началото на новия век и във военната област? И как ще се развият отношенията с НАТО?

Засега не е ясно, кой, какви отговорности ще поеме или ще ги присвои. СССР вече не съществува като фактор в уравнението, въпреки усилията на нашият федерален президент в лятното си интервю за ZDF на 6 юли 2014 г., да внуши трайно на германските граждани страха от „империята на фундаменталното зло“.¹³⁴⁵

Понякога съображенията за други държави просто се игнорират, както веднъж се изрази Хенри Кисинджър, когато призова за създаване на единен европейски телефонен номер за вземане на решения.

Другите държави, с които ЕС трябва да се съобразява в световен мащаб, естествено също се питат дали трябва да се обадят на Брюксел или на Вашингтон. В крайна сметка ние в Европа не бива да пренебрегваме военната мощ на САЩ. Въпросът е дали, предвид глобалните им възможности, присъствието на американски войски в други части на света все още е необходимо или дали потенциални военни действия могат да се водят директно от територията на континенталната част на САЩ.

На 4 юли 2014 г. (Деня на независимостта на САЩ), служител на BND¹³⁴⁶, шпионирал за американските разузнавателни служби в Берлин, ясно каза, че няма признаци за особено доверителни отношения между съюзниците. Ако не бяха разкритията на Едуард Сноудън за глобалния шпионски апарат на САЩ, в Германия, така и нищо нямаше да се разбере за подслушвания мобилен телефон на канцлера (тогава Ангела Меркел). Този последен инцидент за пореден път показва колко малко американските разузнавателни служби се интересуват от мнението на хората в Берлин за тях и техните поддръжници.

Известно ненатрапчиво отношение към „електронното разузнаване“ е очевидно, откакто парламентът и правителството се преместиха от Бон в Берлин в началото на XXI век. За да се гарантира минимално ниво на поверителност, администрацията на германския Бундестаг издава в началото на всеки законодателен период известие, в което се посочва, че мобилните телефони, чийто потенциал за подслушване е станал общоизвестен, не трябва да се използват по време на заседанията на комисиите.

Писмените инструкции са поставени на масите в заседателните зали. Въпреки това, както може да се види, нито парламентаристите, нито членовете на правителството, нито длъжностните лица, се съобразяват с предупреждението, и използват мобилните си телефони, въпреки че гъстотата на посолствата около правителствения квартал на Берлин, показва колко незащитен е Бундестагът и министерства на правителството, за подслушвателните дейности от чуждестранни разузнавателни служби.

¹³⁴⁵ Б. пр.: Очевидно е имал предвид Русия, но днес това определение може да се отнася единствено за САЩ и върнатата му хрътка Британия, или „наглосаксонското фундаментално зло“.

¹³⁴⁶ Германското разузнаване – Федералната разузнавателна служба.

Всеки, който някога е имал възможността да посети центъра на NSA (Агенцията за национална сигурност на САЩ), с размерите на футболно игрище, в иначе спокойния американски щат Мериленд на източното крайбрежие и в непосредствена близост до Вашингтон, може да види на какво са способни сложните разузнавателни служби в миналото, настоящето или дори в бъдещето.

Преди години те са били в състояние да записват всяко движение в ключови точки по света в пряко предаване и да го излъчват на екрани в Мериленд. По време на военните действия в сирийската гражданска война на брега са открити израелски сензори, маскирани като камъни. Те са имали задачата да записват всяко движение и да предават данните до командните центрове. Разузнавателните сензори, които вече са били налични по време на Студената война, повдигат множество въпроси. Това естествено включва и въпроса за държавите, съюзници на САЩ за степента, до която съответните им правителства са съгласни да бъдат наблюдавани на собствената им територия.

Възможна ли е лидерска роля за Германия? Призивът за германско лидерство в Европа, който се чу по време на финансовата криза след краха на *Lehman Brothers*¹³⁴⁷, е изключително неприемлив поради тези съображения. Германия и лидерство в Европа? Възможно ли е някой да оцени този въпрос, като се има предвид ситуацията в страната ни такава, каквато трябва да бъде? Забравяме за енергичния, но скромен подход на Хелмут Кол към всички свои съседи. Нещо повече, за „германското лидерство“ Берлин трябва да се счита за замърсена територия. Подобно лидерство не е желано дори за Хамбург, Дрезден, Дюселдорф или Мюнхен. Хората в столицата трябва да си вършат работата а и да съсредоточат вниманието си да гарантират, че се справят възможно най-добре за да поддържат стабилността на Германия, ЕС и отношенията с Вашингтон.

Разговорите за германско лидерство не отчитат, че реалността е безкрайно сложна. Днес поне политическият Берлин е заобиколен от приятели за първи път от дълго време; но тази мрежа от взаимоотношения има своето историческо минало.

Например, в прихванат разговор на маса във варшавски ресторант през юни 2014 г., полският външен министър Сикорски се опитва да обясни на събеседника си, че поляците имат „проблеми с руснаците и германците“. Дори фразата „човек никога не трябва да говори, а винаги да мисли за това“ трябва да бъде забранена за германската политика. Като европейска държава с най-много съседи по границите си, положителното въздействие на следвоенната политика е първото нещо, което ще бъде застрашено в Германия. В дългосрочен план Берлин трябва да поддържа добре балансирани отношения с другите държави. Много хора в страната вече се чудят какво всъщност се случва. И по-малкото носталгия по старата Федерална република кара наблюдателите да се съмняват в настоящото поведение на Берлин.

Във връзка с обединението на Германия имаше предположение, че страната сега става „по-източна и протестантска“. Това твърдение е стряскащо: гражданите вярваха, че имат работа със стабилна държава, така че Германия може да се развие в една от наистина свободните страни в света според правилата на либерална конституция.

И сега трябва ли географията или дори религиозната деноминация да оказват решаващо влияние? След военните предислокации, причинени от федералния президент Гаук, след речта му на Мюнхенската конференция по сигурност през януари 2014 г., възникна тревожният въпрос дали „по-източно и протестантско“ трябва отново да се допълни с „по-военнолюбиво“.

¹³⁴⁷ Б. пр.: Банката е основана в САЩ през 1850 г. от тримата братя с еврейски (без коментар!?) произход: Хайнрих (Хенри), Емануел и Майер Леман, родом от Римпар, Бавария. През 2003 г. банката се втурва в търсенето на големи печалби в ипотечния бизнес, като раздава кредити надвишаващи почти 30 пъти наличния и капитал. И при такава рискована игра, спадът в цените на жилищата с 3-5% унищожават целия капитал на банката и я довежда до фалит.

Страната ни иска да поддържа баланс, както ясно показва дискусията относно забележките на Гаук. Но този баланс трябва да бъде добре балансиран и в отношенията ни с най-близките ни съюзници, а нашите партньори обръщат голямо внимание на евентуалните промени в акцентите, включително в трансатлантическите отношения.

През пролетта на 1992 г., едновременно с първите, които научиха това, беше Франк Елбе, тогавашен ръководител на отдела за планиране във Федералното министерство на външните работи. Той беше писал на първа страница на голям германски ежедневник, че отношенията между Брюксел и Вашингтон трябва да се основават върху променената световна ситуация след обединението на Германия. Това е свързано с идеята, че американското господство в трансатлантическите отношения трябва да отстъпи място на сътрудничеството при равни условия.

Тези съображения се припомнят с носталгия днес, след дискусията за трансатлантическо споразумение за свободна търговия. В споразумението САЩ настояват за разрешаване на споровете по корпоративното поведение, чрез т. нар. „арбитражни съдилища“, които се използват в отношенията с държави, и нямат развита правна система.

Следователно в Германия и други държави от ЕС съществуват основателни опасения, че парламентарната демокрация и единствените правомощия на законодателната власт да създава закони се подкопават чрез използването на подобни арбитражни трибунали.

Предвид тесните връзки с федералния външен министър Ханс-Дитрих Геншер в Министерството на външните работи, предложенията на Франк Елбе създаваха впечатление, че той говори от името на министъра.

Новоназначеният федерален външен министър Клаус Кинкел, веднага след като встъпи в длъжност, премести Елбе в Токио като посланик толкова бързо, че по-нататъшни съображения относно трансатлантическите отношения нямаша шанс.

Извън Европа германското лидерство със сигурност не е приветствано. Например, африканските държави в Средиземно море имат своя опит с Европа и от края на Студената война насам те по същество доведоха до две осъзнавания:

1. неспособността или нежеланието на Севера да разшири миротворческите аспекти на КССЕ/ОССЕ към съседни проблемни области;

2. готовността на Севера да потъпче международното право на ООН в името на своите войни и нефтени и газови интереси, не само в Либия.

С коалиционното споразумение, новото правителство в Берлин иска да запали фитила, на източния край на Средиземно море. Например, не е по-различно, в разрез с международното право и основополагащата резолюция на ООН, да се говори за „еврейската държава“, относно Израел. Това напълно игнорира борбата за независимост на палестинците, които също живеят там.

Предвид сложните отношения между Израел с мюсюлманския свят и особено арабските държави, е безотговорно да се пренебрегва мъдрото правило на бившия президент на САЩ Хари С. Труман, че като име на държавата, трябва да се използва единствено названието „Израел“, защото иначе, се причинява оскърбление за съседите на Израел, особено за палестинците? Дори и да се проявява ласкателство към Тел Авив, старата поговорка, че „добронамерено“ е противоположно на „добре направено“, е вярна в дипломатическия свят.

Последните няколко десетилетия ясно показаха, че Германия със сигурност може да играе успешна роля в облекчаването на напрежението между враждебните чужди държави и реализирането на перспективи за разведряване, както в успешните преговори с Иран и Израел за размяна на военнопленници. Хелмут Кол беше майстор в това.

Има ли причина държавата да се отдалечава от конституцията. Съществуването на германски ангажимент към „еврейската държава“ следва от проблематичното

изявление на Ангела Меркел пред Кнесета. Основният закон определя ценностите, които определят целия държавен живот в Германия, както сега, така и в бъдеще. Разбираемо е, че предвид близкото минало, те са свързани по определен начин с универсално валидния международен правов ред, който сега диктува възможностите за действие на страната ни. И няма доказателства, че законите на международното право са неподходящи за справяне с всички трудности, съществуващи по целия свят.

Изглежда повече от странно, че фондация „Хайнрих Бьол“, участваща в изследването на Зелената партия от юни 2014 г. „По пътя към повече отговорност?“, обяснява позицията си относно международния правов ред. Цитирайки бившия посланик на САЩ в Германия Джон Корнблум, в изявлението се казва: „Германските политици трябва да приемат, че съществуващата международна система, особено ООН, не е адекватна на предизвикателствата на глобалния безпорядък през XIX век. Това на практика означава да се приеме, че действия извън съществуващата рамка на международното право може да са необходими, ако стабилността на международния ред е застрашена.“

Дори днес Германия страда от заявената по-рано максима, че целта оправдава средствата. И така, сега умишленото нарушаване на международното право е допустимо, за да се запази неговата функция?

Партийната основа възприема идеи, които бившият държавен секретар на САЩ Хенри Кисинджър агресивно формулира и разпространява по целия свят през 90-те години на XX век. Съществуващото международно право вече не служи на глобалните цели на САЩ и следователно трябва да бъде премахнато или, променено във форма, която да отговаря на американските цели. Дали целта оправдава средствата и тук? Дали максимата на канцлера за „германската държавна необходимост“ в полза на Израел означава, че нито Основният закон, нито международното право се прилагат в отношенията ни с тази държава?

Фондация „Зелената партия“ проправя този път, както и размислите на Гаук по темата „Правата на човека и разполагането на Бундесвера“. Правата на човека, каквито ги познаваме, са обвързани, за добро или за лошо, с международния правен ред.

В този свят, умишлино изваден от равновесие, федералният президент, ясно се ангажира с тези обвързващи правила, следвайки съответните решения на най-висшия германски съд и основните принципи на германския основен закон.

Според него Германия трябва да допринася за мирното съвместно съществуване в света. Нито Основният закон, нито споразуменията, сключени при обединението, не позволяват на нашата държава да участва във война и агресия, нито пък такава война може да започне от германската земя.

Членът на Бундестага от ХСС и заместник-председател на ХСС Петер Гаувайлер посочи тази неразривна връзка в речта си за основите на германската политика за сигурност на 4 юни 2014 г. Допълнителен принос към въпроса за политиката на сигурност е, че дори бившият канцлер Герхард Шрьодер, по неподражаем начин, призна през пролетта на 2014 г., че е нарушил международното право със съгласието на Германия за агресивната война срещу Югославия. Подобни признания обаче остават без последствия, дори пред Международния наказателен съд в Хага.

Можем уверено да заявим, че не трябва да се страхуваме от сравнението на нашият Основен закон, и конституционната реалност, с тези на другите. Но това се засенчва, когато германски офицер е принуден да съди работодателя си, за да избегне участието си, чрез НАТО, във войни, които нарушават международното право, като тази срещу Ирак.

Германия трябва не само стриктно да съобрази действията си с Нюрнбергските конвенции, но и трайно да спазва политиката на мир, залегнал в собствената ѝ конституция. Дори повърхностният преглед на Закона за германските въоръжени сили, показ-

ва как реалните мисии на Бундесвера избягват катастрофата, само защото има съгласувано публично мълчание, за последиците от нарушаването на правните норми.

И така, защо Меркел говори за задължения за нашата държава, когато е длъжна да зпазва германската конституция? Новите разпоредби на голямата коалиция са едновременно последователни и противоконституционни и насочени срещу интересите на германския народ. И това отношение към Израел, опасно подкопава преобладаващото отношение към тази държава.

Кой ще решава за мисиите на Бундесвера в бъдеще? Досега парламентарното решение за участие в международните мисии на Бундесвера е гаранция, че опасенията на германския народ са оправдани от решенията на Бундестага.

Съществуващата уредба на всеобща военна наборна служба също гарантира, че вниманието на германската общественост е ангажирано при всяко изпращане на военнослужещи от Бундесвера в чужбина – все пак това са германски младежи, рискуващи живота си като войници, за интереси, чиито крайни цели, са трудни за предвиждане.

Не само гражданите, но и германският Бундестаг е бдителен, защото има правомощията да взема решенията за такива мисии.

След решението от 2011 г. за отмяна на всеобщата военна наборна служба, дълбока емоционална връзка вече не съществува в същата степен. Решението на всеки млад човек да служи в Бундесвера се уважава, което е изцяло личен избор.

Решението, взето в новия „берлински политически стил“ на управление на страната „отгоре – надолу“ без достатъчен обществен дебат, също измести на заден план тесните връзки на народа с проблемите на държавата.

Опитът, който имаше с по-старите мисии на Бундесвера, не е особено ефективен. Разполагането на военноморски сили край бреговете на Сомалия е отличен пример за това. Това е задача, пред която светът трябва да се изправи, за да предприеме енергични и решителни действия срещу пиратството. Обществената дискусия обаче напълно игнорира въпроса, доколко южнокорейските и най-вече японските риболовни флотилии са унищожили прехраната на сомалийското население изхранващо се с риболов, като са изчерпали рибните запаси в сомалийските води. Никой в Берлин не се е сетил да се обърне към Лондон, защо пиратските банди, сключват доходоносни сделки за откуп чрез подходящи адвокатски кантори в британската столица. Това затваряне на очите е сравнимо с отказа на европейските държави да обсъждат силите, стоящи зад изключително активните контрабандни групировки, организиращи притока на емигранти от Африка и Близкия и Средния изток през Средиземно море и Балканите към Западна Европа.

Бъдещите решения за разполагането на войскови части в мисии зад граница, ще породят и опасения сред ръководството на Бундесвера, че така се насърчава интереса на военнослужещите към командировки в чужбина в рамките на съответната мисия, заради по-големите пращни доходи. По разбираеми причини, и в много по-трудното икономическо положение на Германия, правителството и парламентът одобриха значителните добавки към оскъдните заплати на повечето войници през предходните години.

Изтеглянето от Афганистан ще създаде значителни проблеми за Бундесвера, следени отблизко от обществеността. На този фон, коалиционната работна група ще изготви нови разпоредби за „парламентарния контрол“¹³⁴⁸ за срещата на върха на НАТО на

¹³⁴⁸ Парламентарно одобрение: Решението на Федералния конституционен съд от 12 юли 1994 г. установява, че изпращането на германски въоръжени сили в чужбина е конституционно допустимо по принцип, но изисква предварително одобрение на германския Бундестаг. Решението е прието с 4 гласа „за“ срещу 4 „против“, което е противоречиво в самия съд. Решението бележи първото отклонение от чисто отбранителния характер на Бундесвера, установен в Основния закон и одобрен в Договора за НАТО за германския Бундестаг. От края на 2004 г. „парламентарното одобрение“ се регулира със за-

18 септември в Уелс, Великобритания. Това е неразбираемо, защото настоящите разпоредби се доказаха като достатъчно ефективни. Ако сега някой иска да ги промени, чрез компромисна формула, възниква въпросът дали съществуващото им съдържание трябва да бъде премахнато.

Опити от този род са правени от парламентарната група на ХДС/ХСС пот бомбардировките на Югославия насам. Откритата дискусия в германския Бундестаг по това време, за използването на военни сили в югославската авантюра, беше пречка, особено за онези в НАТО, които твърдо разчитаха на военния потенциал на Германия за налагане на интересите си. Битката бушувала зад кулисите. Стиснали зъби, те се придържаха към това, което е допринесло за фундаментална сигурност сред германската общественост: германският парламент, а не чуждестранни влиятелни фигури, трябва да решава дали и как да бъдат използвани германските войски. Затова е още по-изненадващо, че парламентарната група на СДП, предпазлива по тези въпроси, се е съгласила в коалиционното споразумение да създаде комисия, с единствената цел да се отклони от съществуващите разпоредби. Публичните изявления от редиците на голямата коалиция показват, че тези проблеми все повече се превръщат в политически. Те са от фундаментално значение за Федерална република Германия и отвъд всеки формален компромис, се коренят в съществуващата политическа реалност, която определя събитията. И тази реалност може да бъде оценена само от онези, които се вгледат по-отблизо в предишните отношения между правителството и парламента в Берлин.

Първо, съществуват изключително тесните връзки с отделни парламентаристи или групи, посветени на специфични задачи. Те принадлежат към една и съща парламентарна група или партия и искат да напреднат в кариерата си. Сред „най-хубавите моменти“ в парламента са дискусиите преди гласуване за разполагане на войски на Бундесвера в чужбина. Ако се разбере, че някой възнамерява да им се противопостави, многобройните колеги се обръщат към него. Насаме те го уверяват колко силно всъщност споделят мнението му, но са зависими от изборната листа и се страхуват, че в следващите избори, няма да бъдат преизбрани. Въпреки всички неприятни обстоятелства, германският Бундестаг все още не е бил лишен от правоспособността си за вземане на решения, дори ако тя е представена повече от отделни представители, отколкото от парламентарните групи. Това обстоятелство облагодетелства съответното федерално правителство и е с голямо значение.

В почти всяка парламентарна система е обичайна практика правителството да посочва, че не може да получи мнозинство в парламента за идеи, които то не подкрепя.

И колко често сме чували от Вашингтон, че определени неща не могат да бъдат прокарани през Конгреса? В Берлин не е по-различно. Ако обаче настоящият парламентарен прецедент бъде съществено променен, никое федерално правителство вече не може да използва този аргумент.

Вместо това, силите между федералния министър на отбраната, висшите офицери там, и интересите в НАТО, представлявани от американския върховен главнокомандващ, ще поемат контрола, лишавайки федералното правителство, и германския Бундестаг, от възможността да вземат решения. Да се надяваме, че обществеността ще обърне голямо внимание, дали комисията ще постигне компромис, както обикновено, или решенията ще доведат до премахване на правомощията на Бундестага в бъдеще.

кон, който създава правна основа с десетгодишна парламентарна практика. В речта си на тема „Суверенитет, лоялност към съюза и по-голяма отговорност в света - значението и границите на мисиите на Бундесвера в чужбина“ на 4 юни 2014 г. Петер Гаувайлер се застъпва за възстановяване на статута на Бундесвера изключително като отбранителна сила, твърдейки, че в противен случай Основният закон ще трябва да бъде преразгледан в разпоредбите си за Бундесвера. Вижте: www.peter.gauweiler.de

В продължение на много години, за предварителното парламентарно разрешение се говореше с презрение, както в Германия, така и сред онези, които с удоволствие искат да видят как германски войници обслужват техните интереси.

Но Бундестага в Берлин беше бариера, и въпреки сериозно подкопана, остана функционираща.

Сега според намерението на ХДС/ХСС, тя ще бъде премахната. Съюзниците сигурно си търкат очите от изненада! Дори Барак Обама иска одобрение от Капитолия преди военна операция срещу Сирия, и дали крилатите ракети могат да бъдат изстреляни отново. А Дейвид Камерън току-що преживя своето Ватерло, защото британската Камара на общините не му позволява да започне друга военна операция в Близкия изток, а собствената му консервативна фракция отказва да го подкрепи. Само френският президент Франсоа Оланд все още иска война, но му липсва съюзническият потенциал. Най-накрая виждаме как гражданите в Европа и САЩ надигат глас, когато се противопоставят на войната пред лицето на опустошителните бюджетни и финансови ситуации, докато в Берлин се опитват да елиминират Бундестага като досаден.

Лицемерният аргумент, че оперативната информация в парламентарните комисии не трябва да застрашава живота на германските войници, подкопава парламентарния ред, системата от проверки и баланси: Реалността на войната в Афганистан или антипиратската мисия в Африканския рог вече не се разкрива и обсъжда в Комисията по отбрана и външните работи, а само в специална комисия извън всякакъв контрол.

Както открито се признава, освен официалното оправдание за необходимата поверителност, опасението е дали сред участващите парламентарни комисии ще възникнат несъгласни мнения. Специалната комисия обединява голямо разнообразие от функционери сред депутатите, особено тези с ясни кариерни цели. Кого го е грижа за експертния им опит по въпросите на сигурността? Много големи вестници, политически списания и телевизии бяха особено щастливи да получат ръководство от важни хора на годишната конференция по сигурност, проведена в Мюнхен.

Генералният инспектор като „райхсминистър на отбраната“. Сто години след избухването на Първата световна война, въпросът дали ще се върнем към „Върховно командване на армията“ или дали германските военни операции ще останат залегнали в изпитания си вид, се повдига отново през 2014 г. Дотук границите са ясни: в рамките на ХДС/ХСС силите, които след премахването на общата военна повинност, която всъщност е основен елемент на народното участие във военни операции, сега искат да подкопаят и правомощията за вземане на решения от Бундестага, и надделяват.

Всъщност, те искат в бъдеще генералният инспектор на Бундесвера, под егидата на НАТО, изцяло подчинено от САЩ, да взема решението кога и къде германските войници трябва да влязат в битка.

Стана обичайно тези, които едва поддържаха работата на трудноуправляемото министерство в бурните предишни години, да бъдат отстранявани в самото начало на всяка министерска смяна в Министерството на отбраната. Този спектакъл цели замъгляването на основния въпрос за реформата на Бундесвера: Каква роля трябва да играе генералният инспектор във висшата правителствена структура? Ще продължи ли Бундесверът да се ръководи от съответния министър, държавните секретари и генералния инспектор като военен съветник на федералното правителство, или цивилното ръководство на Министерството на отбраната ще служи само като смокинов лист, докато властта всъщност ще бъде в ръцете на генералния инспектор? И той ще бъде действителният министър на отбраната. Това е централният момент, дори в структурните документи, представени от бившите министри на отбраната Карл-Теодор цу Гутенберг и Томас де Мезиер.

Премахването на парламентарния надзор върху военните операции и промяната във функциите на ръководството на военното министерство в полза на генералния инспектор, и в полза на американският интерес, цели получаването на контрол над военния потенциал на Германия, за да се използва за мисии извън граница, като се заобикали федералното правителство и Бундестага.

По този начин се гарантира, че действителните решения за военните операции се вземат в щаба на НАТО в Брюксел под американски контрол.

В стара Германия доминирана от Прусия, армията се смятала за втори стълб на държавата. Гордостта на „Върховното командване на армията“ приключи през 1918 г.

На 30 януари 1933 г. (Хитлер става райхсканцлер) беше направен нов опит с добре познатите последици.

Подобни съображения от страна на германските военни след обединението, записани през 1990 г., изказани в печата през 2009 г. и понастоящем през 2013 г., според които германският министър на отбраната трябва да бъде четиризвезден генерал, ясно показват колко много хора копнеят за военен главнокомандващ, който да сложи край на „върховенството на политиката“. Следователно има много основания да се смята, че комисията, назначена от Голямата коалиция, управлява фундаменталната структура на нашата демократична държава с всяка промяна в парламентарния прерогатив. Ще остане ли парламентарната демокрация или ще успеем да утвърдим Бундесвера, подобно на Имперската армия, като втори стълб на нашата държава? – Странен начин да се правят изводи от лятото на 1914 г.

Предизвикателства пред политиката за сигурност след обединението. През есента на 1989 г., след падането на Берлинската стена, усетих какво означава да се формулира различна перспектива за политическото развитие, от идеите преобладаващи сред висшите офицери във военното министерство, когато във вестника се появи интервюто ми дадено пред Йоахим Собота тогавашния главен редактор на „*Rheinische Post*“ за последиците от обединението на Германия и политиката за сигурност.

По това време възможността за обединение се разглеждаше сериозно само от малцина в Бон, а във военното министерство моите съображения бяха възприети като атака срещу собствената им доктрина. За мен беше очевидно, че обединението ще промени напълно ситуацията в страната ни: Заобиколени само от приятели, ние щяхме да бъдем неразделна част от структура за сигурност, която ще се простира „от Сан Франциско до Владивосток“. Колко години минаха, за да се стигне до тази перспектива. Но държавният секретар на САЩ Джеймс Бейкър предпочете да прокара границата от Ванкувър в Канада, до Владивосток, вероятно за да избегне споменаването на който и да е американски град в този пояс от щати. Ванкувър, за него представляваше възможно най-големия географски обхват.

Специалната роля на САЩ се демонстрира с negliжирането на най-важната обща връзка ОССЕ, от Вашингтон, заради предстоящата война срещу Югославия. Фразата, използвана от бившия държавен секретар на САЩ Мадлин Олбрайт, беше пословична. Тя никога не се уморяваше да повтаря, че САЩ е „незаменима нация“.

През май 2014 г. Обама говори за уникалната роля на САЩ в света в реч пред кадетите на Американската военна академия в Уест Пойнт.

Обединението показва, че новата ситуация ще ни принуди да постигнем баланс както във външната, така и във вътрешната политика. Предвид историческото минало, добрите отношения със съседите ни трябваше да се култивират. Успехът на тази политическа позиция, възприета от Хелмут Кол, се демонстрира когато след края на канцлерския му мандат той беше единодушно провъзгласен за „Почетен гражданин на Европа“ от европейските държавни и правителствени ръководители.

В Лондон и Париж, да не говорим за Вашингтон, политическата практика беше съвсем различна. Всеки можеше да наблюдава това в годините след 1990 г., когато възникна въпросът дали държавите от Централна и Източна Европа, желаещи да се присъединят към Европейската общност или НАТО, могат да бъдат приети.

След като се намери един германски министър, тогавашният министър на отбраната Фолкер Рюе, който публично се застъпи за върховенството на НАТО над Европейската общност, това беше предписаният курс. Ангажиментът за предотвратяването на разширяването на НАТО на изток до руската граница обаче трябваше да бъде спазен.

В очите на много европейци НАТО вече загуби целта си след края на Варшавския договор, защото разполагането на войски в държавите-членки неизбежно беше свързано със съществуването на военна заплаха от СССР. Нито СССР, нито военната заплаха вече съществуваха. Защо тогава не възприеха идеите, които Хелмут Шмит толкова упорито защитава в продължение на години: запазване на договора за НАТО, но отказ от военната интеграция? Европа, каквато я познаваме днес, е немислима без известна реч от 1947 г. в Цюрих на Уинстън Чърчил. Тогава имаше нещо повече от просто говорене за „железната завеса“, заплашваща да се спусне над Европа. Британският държавник отправи спешен призив за търсене и целенасочено разширяване на сътрудничеството в Европа. Но от десетилетия Лондон прави всичко възможно, за да накара хората да забравят за общата си идентичност: Докато европейската интеграция ще бъде подложена на дебат на бъдещ референдум, НАТО продължава да бъде приоритет, за да се осигури англосаксонско господство с помощта на военната сила. За Обединеното кралство, това си струва да похарчи поне 15 милиарда евро за два нови самолетоносача.

Когато кралица Елизабет II официално кръсти първия в шотландската корабостроителница на 4 юли 2014 г., тези огромни разходи станаха очевидни.

От години континенталните европейски държави се стремят да предоставят на Европейския съюз ефективна сигурност, като част от военната политика. Но Лондон смята за своя основна задача да предотврати подобни амбиции, защото това ще изложило НАТО на ветровете на промяната и на реалистичното приспособяване.

Превъзходството на САЩ по въпросите на съюза и оперативните въпроси. Пътят, по който САЩ поеха, води към война, както беше открито признато на конференцията в Братислава през лятото на 2000 г., и е не по-малко катастрофален. Днес конфликтите в Афганистан, Ирак, Либия, Сирия, съседните невралгични райони и наскоро в Украйна, демонстрират американската експанзия в целия Стар свят. Спомагателните войски от държавите-членки на НАТО показват че европейските съюзници почти не могат да избегнат американския диктат. Това се осигурява от военните и политическите структури на НАТО, които гарантират, че мнението се формира в американски смисъл, без да се предоставя каквато и да е информация на парламентите или обществеността на държавите-членки.

Тук се създават факти, които трябва да накарат всеки национален парламент да се запита дали наистина все още иска да участва в алианса НАТО като такъв. За разлика от това, военните мисии на Европейския съюз, снабдени с всички правни гаранции от ООН, се разглеждат от всички страни и се подлагат на всяка необходима критична проверка, в съответствие с най-добрата парламентарна практика. Всичко, което може да бъде критикувано, ще бъде критикувано. Точно обратното на НАТО, където дискусиите относно предстоящите военни мисии не са рутинни, както е естествено при мисиите на ЕС.

Ако обаче германският Бундестаг изрази съпротива срещу НАТО и поиска правно обоснован мандат, дори обжалването пред Федералния конституционен съд в Карлсруе, няма да има полза. Този съд подкрепя фактическото приемане на американското господство в целите на алианса.

Конституционна жалба срещу „Торнадо“ в Афганистан. Един пример за това е делото, което Петер Гаувайлер, член на Бундестага от Мюнхен от ХСС, и аз, с подкрепата на конституционния адвокат Дитер Мурсвик, заведохме във Федералния конституционен съд през 2007 г. срещу планираното от германското правителство разполагане на самолети „Торнадо“ в Афганистан. Въпреки че съдът разреши разузнавателната мисия, мандатът на ООН постави толкова строги ограничения върху нея, поради реалната военна ситуация в Афганистан и критериите на международното право, че тя скоро беше прекратена и самолетът беше върнат в Германия.

В същото време Федералният конституционен съд наложи толкова точни ограничения върху тълкуването на договора за НАТО, че поне планираното от администрацията на Буш глобално разширяване на НАТО до доставчик на военни услуги в интерес на САЩ не може да бъде осъществено. Това обаче затвърди мащабни промени в рамките на НАТО: отдалечаването от отбранителен съюз и превръщането му в агресивен.

Решенията от Карлсруе се четат в Берлин. Правните действия срещу диктата на НАТО обаче зависят от това, членовете на парламента или парламентарните групи в Бундестага ще се осмелят ли да отидат в Карлсруе, или няма да се влизат в противоречие с НАТО. Можем да слабо да надяваме на това.

Всъщност основна задача на федералното правителство е да направи от буквата и духа на Основния закон, стандарт за своите действия. Вместо това в Берлин има страх, че непокорните членове на парламента, които не искат да приемат мнението на мнозинството, ще упражнят конституционно гарантираните си права, за да предотвратят попадането на Германия в закона на джунглата, и затова ще противодействат на Уставът на ООН.

Сто години след избухването на Първата световна война и 65 години след началото на Втората световна война, искането за премахване на международния правов ред, повдигнато от Хенри Кисинджър през 90-те години на XX век и разпространението му в Германия чрез страниците на „Welt am Sonntag“ и „Frankfurter Allgemeine Zeitung“, е пътят към Третата световна война. Предупрежденията на Хенри Кисинджър и Джордж Шулц към китайските участници в конференцията в Пекин не могат да бъдат тълкувани по различен начин.

„Приятелска окупация“: Трансатлантическите мрежи подкопават парламентарния надзор. Използването на военна сила от НАТО и/или от „коалиция на желаещите“, водени от САЩ, освободени от всякаква международна отговорност, е благодатната среда, за мрежи без всякакъв обществен и парламентарен надзор, които могат и ще въвлекат народите във война. Как може да изглежда такъв достъп за вземане на решения, беше демонстрирано от „частния Обединен комитет на началник-щабове на САЩ“, който помогна на Хърватия в борбата ѝ срещу Остатъчна Югославия¹³⁴⁹ и осигури безпроблемен контакт с колегите им от НАТО. Всеки, който е изненадан от прехвърлянето на военните бойни задачи на цивилни изпълнители във въоръжените сили на САЩ, ще трябва да има предвид и безпрепятствения достъп, на ръководители на службите, които имат на всички нива на НАТО, включително до вземащите решения.

Докато Германия е изправена пред сериозна борба за поддържане на мироопазващия си капацитет поради структурите на съюза, федералният министър на отбраната

¹³⁴⁹ Авторът изпада в прекалена и глупава сантименталност към Сърбославия, грозното шовинистично чудовище създадено във Версай. Вижда се че изобицо не познава Балканите и в частност вълчия нрав на сърбите! Най-накрая САЩ да направи нещо хубаво, като в случая че са помогнали на хърватите в борбата им срещу сръбските окупатори! Тъй като ние българите поради собствената си слабост, неорганизираност, продажност, глупост и пълен разпад на държавността ни, не можахме да се възползваме от разпада на Сърбославия, можем само благородно да се радваме на успехите на хърватите и албанците!

Урсула фон дер Лайен отдава голямо значение да остане близо до Николас Бергрюен. Тя чувства тясна връзка с неговите „мозъчни тръстове“, точно както е правила с бившия канцлер Герхард Шрьодер. Неслучайно се казва, че поведението на човека, разкрива самия него. Освен всичко друго, FAT остро критикува постулата на Бергрюен за „управление на самоизбраните“.

Съответно, управляващата система на китайска комунистическа партия също изглежда желателна за г-н Бергрюен и тези, които го подкрепят. Доколкото германският Бундестаг е „формулиран“ от решението за военни операции, мозъчните тръстове на „самоизбраните“ ще могат да упражняват влияние. Бастионите, които можеха да спрат този път, вече не съществуват, както показва премахването на всеобщата военна повинност при министъра на отбраната Цу Гутенберг.

Дори в парламентарните дебати след войната в Югославия стана ясно, че думата и правомощията на Бундестага за вземане на решения за участие във военните операции се определят предимно от следните критерии: първо, всеобща военна повинност, защото съдбата на собствените синове засяга всички и цялата нация; перспективата е непременно различна в професионалната армия, защото наборникът не насочва оръжието си към членовете на семейството си толкова лесно, колкото би го направил наемника¹³⁵⁰; второ, има формални правила, които изискват парламентарно участие.

Лятото на 2013 г. разкри, че правомощията за вземане на решения за участието във военните операции, принадлежат на парламента.

Британският премиер Камерън просто говореше високопарно за война срещу Сирия, а Барак Обама не се уморяваше да идентифицира една след друга червени линии, които най-накрая ще му позволят да издаде дългоочакваната заповед за атака срещу Сирия. Но британската Камара на общините и натискът от американските избиратели върху конгресмените им, бяха толкова бързи в действията си, че обрата на господата Обама и Камерън едва беше забелязан от западната общественост.

Още веднъж: Защо Германия трябва да се откаже от изпитано правило в момента, в който другите признават ползите от него? Въпросът трябва да бъде отговорен, защото мрежовите играчи и влиятелните брокери не се страхуват от нищо повече, отколкото от демократичния характер на нашите общества. Има обаче и трети компонент, който би трябвало да ни държи нащрек, защото ни го напомнят шпионските практики на англосаксонските разузнавателни служби и съответните частни компании.

Ние все по-добре разбираме как мислят чуждите народи. Ако алгоритмите вече определят пазарите, защо те да не си позволяват и психически контрол над чуждите народи? Способността е всичко. Да си припомним „желязното правило на артилерията“ според което, за ретилериста няма нито приятел, нито враг, а само „достойни цели“.

След „приятелския огън“, сега следва „приятелска окупация“. В тоталитарните системи познаването начина на мислене на населението е съществена предпоставка за държавните действия. Изключително точните „Доклади от Райха“ по време на нацисткото управление категорично демонстрират това. Днес докладът на бивш офицер от Северна Вирджиния за възможностите на неговата разузнавателна клетка да действа на далечни разстояния в Гьорен, Бранденбург, веднага след обединението изглежда почти като приказка от добрите стари времена. Според него е било възможно да се подслушва кметът на Хамбург по телефона в колата му. Шефът на ЩАЗИ Милке все още не е бил достатъчно напреднал, за да шпионира населението на бившата ГДР, използвайки най-модерните технически средства. Нещата са да бъдат съвсем различни в НАТО – все пак, там сме приятели.

¹³⁵⁰ Б. пр.: Затова във войната с Украйна, Русия воюва само с наемници.

Върховното командване на НАТО и неудобният въпрос за Алианса. Административни действия от страна на НАТО? - Някои може да помислят, че подобни съображения са доста пресилени, но ако разгледаме методите на въоръжените сили на САЩ и ученията на НАТО в близкото минало, ще се разубедим от това схващане.

В машабните учения Wintex/Cimex по време на Студената война е заложено като даденост, цивилните административни структури да са интегрирани в съюзническата територия и са предназначени да обслужват разполагането на американските въоръжени сили, както във военни учения, така и в реална война.

Всеки административен ръководител в Западна Германия е познавал офицера, който ще ги замести или ще бъде назначен при спешен случай. Дори за ръководителят на всяка данъчна служба вече е бил определен експерт от САЩ. Кой може да каже, че САЩ мислят по различен начин днес и че интересът им към тези служби и органи е намалял? Докато един германски министър на вътрешните работи казва, че за него има по-важни неща от шпионската дейност на англосаксонските сили срещу цялото германско население, можем само да се надяваме, че Едуард Сноудън¹³⁵¹ ще живее дълго.

Всеобщата военна повинност е премахната, а германския Бундестаг ще бъде лишен от правомощията и всякакво право, да взема решения по въпросите на войната и мира. Но кой тогава ще попречи на НАТО да използва частите на Бундесвера срещу самото германско население? Този основен въпрос ще бъде решен, независимо дали ни харесва или не, от това дали ще се придържаме към конститутивно решение на германския Бундестаг. И ще трябва да се предвиди достатъчно време за парламентарното решение, преди разполагането на войските, за да могат съответните комисии да обсъждат без натиск, независимо дали членовете им са за или против НАТО или ЕС.

Катастрофалното развитие след ограничаването на парламентарната свобода на действие, което коалиционното правителство и Бундестагът възнамеряват да пожертват на олтара на европейското обединение само преди пет години, ефективно ще превърне Бундесвера в постоянно действаща армия с правителствен мандат, следвайки примера на Англия и Франция. Това в можеше да бъде предотвратено само чрез делото срещу двата „Лисабонски закона“¹³⁵², заведено от Петер Гаувайлер и парламентарната група на левите.

На 30 юни 2009 г. Федералният конституционен съд постанови да се сложи край на самоограничаването на германския Бундестаг по въпроса за военните операции. Коментарите на съда в Карлсруе по този въпрос бяха ясни. Основанията за решението посочват, че „Основният закон определя ясни ограничения за решенията относно разполагането на Бундесвера“. Освен в състояние на отбрана, разполагането на въоръжени сили в чужбина е разрешено само в системи за колективна сигурност, като конкретното разполагане, конститутивно зависи от съгласието на германския Бундестаг.

Преди федералните избори в края на септември 2009 г. трябваше да бъдат свикани две извънредни сесии на германския Бундестаг, за да се отменят взетите по-рано решения. И така, защо сега е необходима коалиционна работна група, чиято крайна цел е да се поддаде на исканията в рамките на Европейския съюз, и особено в рамките на НАТО, за неограничен контрол върху германските военни способности?

¹³⁵¹ Б. пр.: Похвално е че има все още такива хора с будна съвест!

¹³⁵² Лисабонски актове: На 11 март 2008 г. германският Бундестаг прие т. нар. „Придружаващи актове към Договора от Лисабон“, за да регулира произтичащите от него задължения: 1) Закон за упражняване на интеграционна отговорност от Бундестага и Бундесрата по въпросите на Европейския съюз, 2) Закон за сътрудничество между федералното правителство и германския Бундестаг по въпросите на Европейския съюз и 3) Закон за сътрудничество между федералното правителство и провинциите по въпросите на Европейския съюз. Вижте Хилария Е. Дете, „Придружаващи актове към Договора от Лисабон“. В Бергман (ред.): Наръчник на Европейския съюз, Баден-Баден 2012

Освен това, премахването на изискването за парламентарно одобрение ще има сериозни последици за оторизацията на европейските командни органи съгласно член 222 от Договора за Европейския съюз, т. нар. „клауза за солидарност“.¹³⁵³ Това предвижда разполагането на въоръжените сили на държавите-членки на територията на Съюза – т.е. и извън собствените им национални граници, например в случай на природни бедствия или социални вълнения. Дали това сега е опит за използване на въоръжените сили без съгласието на собствения парламент на страната?

Като се има предвид, че европейските институции някога приеха члена, без да информират обществеността, това е сериозен повод за безпокойство. Парламентарният прецедент дава на правителството свобода на действие, когато става въпрос за неразумни военни искания от НАТО или ЕС.

Предложението първо да се проведе консултация с парламента е обичайна практика сред държавите от НАТО. Особено когато едно от участващите правителства не желае политически да приложи нещо, те често посочват, че идеите им няма да бъдат успешно прокарани в Конгреса или Парламента. Тези, които се застъпват за отмяната му, се възползват от тази свобода на действие. В дебата за парламентарния прецедент винаги се посочва възможността германският Бундестаг да отмени решението за разполагане на войски, взето от НАТО или германското правителство, в рамките на определен период от време и да отзове войските. Но това повдига проблем, от който Берлин обикновено се отдръпва: Може ли подобен вариант да се превърне във „съюзен въпрос“?

Убийствен аргумент, който досега е успявал да осигури одобрението на членовете на парламента за правителствено предложение за военно разполагане. След войната срещу Югославия фокусът върху въпроса за лоялността към съюза е определял всяко решение на правителството и парламента. Но Германия е лоялна към своя съюз, точно както някога е била лоялна към кайзера. В това не би трябвало да има съмнение. Със структурите на НАТО, изкусно изплетени от САЩ и Великобритания, които днес включват още Колумбия, Източен Тимор, Австралия (като подслушвателна крепост на шпионската система „Ешелон“) и Южна Корея, и които служат за „обкръжаване“ на Руската федерация, Китай и Индия, всичко неизбежно се превръща във „съюзен въпрос“.

Ще бъде ли отменено изискването за парламентарно одобрение? Изключително важно е всяко разполагане на части от Бундесвера извън граница, да се постави на широките национални плещи, за да се предотврати превръщането му в армия, контролирана от чужбина, която вече не се управлява от Германия. Предвид годините на дебати, които са водени публично и обхващат всички аспекти на обсъжданите проблеми, е възможен само едн резултата, ако изискването за парламентарно одобрение бъде премахнато: Тогава нито германският Бундестаг, нито федералното правителство ще имат правомощия за вземане на решения за разполагането на своите въоръжени сили и следователно на своите войници. Те вече имат достатъчно труден период. Законът за кадровите войници ясно и недвусмислено заявява, че договорната основа за служба в Бундесвера е задължението, приложимото международно право да се използва като стандарт за действията при всички обстоятелства. Ако обаче федералното правителство отново издаде заповед за участие в мисия по заповед на НАТО, без да включва ООН и/или Бундестага в решението, военнослужещите на Бундесвера отново ще трябва да действат с противоречие между Закона за кадровите войници и непосредствената директива. След войните срещу Югославия и Ирак, всеки военнослужещ в Бундесвера трябва да е наясно, че собственото му правителство не приема твърде на сериозно,

¹³⁵³ Urteil des Bundesverfassungsgerichts vom 30. Juni 2009; Pressemitteilung Nr. 72/2009 vom 30. Juni 2009

международното право. Поразително е колко елегантно е игнорирано ясното решение на Федералния административен съд, което предостави правото на офицер от Бундесвера да не участва във войната срещу Ирак въпреки противоположните заповеди, защото НАТО беше издал заповедите за марша, без предварителен мандат от Съвета за сигурност на ООН. Разбира се, по-лесно е да се наложи на отделните лица, отговорност за спазване на правилата.

Не позволява ли повече, сложната ситуация около решенията за участието на Бундесвера в подобни операции? Разбира се, признават хората от правителствените кръгове, но неофициално. Прието е като даденост, че поне двама чуждестранни посланици в Берлин, упражняват по-голямо влияние върху решенията на федералното правителство, отколкото всеки германски държавен премиер, включително и баварския: и това са посланикът на САЩ и израелският посланик.

Може ли сравнителен поглед върху германската история да помогне за разсейване на опасенията относно евентуално използване на Бундесвера в нашата собствена страна? Въстанията в Саксония и Тюрингия през 1923 г. бяха отдавна и въпреки наваксването на миналото, ние вече нямаме Райхсвер. Но това, което ни предпазва днес, преди всичко от друг „Германски октомври“, е демократичното конституиране на нашата държава и гражданският контрол над въоръжените сили. Ако парламентарният прерогатив се обезсмисли и федералното правителство загуби реалното командване над Бундесвера, дори германските представители в НАТО и ЕС, които са длъжни да следват инструкциите, ще бъдат от малка полза.

Историята на НАТО във връзка с най-висшите германски военни представители ясно показва в случая с Гюнтер Кислинг през 1984 г. какво влияние могат да оказат женските среди на съюзниците, върху репутацията на един германски генерал.¹³⁵⁴

НАТО е добре запознат с това как трябва да се изграждат дългосрочни лоялности, нещо, на което нито едно берлинско правителство няма как да противодейства. Германският суверенитет, както и валидността на Основния закон и правилата на международното право за Бундесвера, могат да приключат още това лято. Министърът на отбраната Урсула фон дер Лайен не оставя съмнение, че бърза за това. Бившият федерален министър на външните работи Гуидо Вестервеле сигурно се чувства позорно, че е проявил такава голяма съдържаност при разполагането на части на Бундесвера в кризисните зони – особено след като германските избиратели не показаха голяма благодарност за тази съдържаност на федералните избори на 22 септември 2013 г.

Вероятно малцина са забелязали предпазливостта на Вестервеле, защото в миналото канцлерът рядко е проявявал устна подкрепа за американските военни операции. При тези обстоятелства Вестервеле не трябваше да се покаже в по-различна светлина от канцлера, който винаги е бил надежден съюзник на САЩ.

Както съобщават германските вестници, федералният министър фон дер Лайен е била раздразнена, че другите армии на НАТО или ЕС вече „шурмуват напред“, докато Германия все още се бори с обстоятелствата около военните мисии зад граница. Тя се натъква на интересна вътрешнополитическа констелация. Социалдемократическата партия (СДП) си спечели етикета на „военна партия“ в дългата си история, от одобряването на военни кредити в началото на Първата световна война до незаконната агресивна война срещу Югославия, трябва да признаем, че Герхард Шрьодер, като канцлер, не се поддаде на англосаксонския натиск да участва в друга агресивна война срещу Ирак. Но дейности по подкрепа, като например охрана на военни съоръжения, са осъществявали на германска територия и от Бундесвера, тъй като политическият и медиен

¹³⁵⁴ Б. пр.: Кислинг, който е стар ерген, е уволнен поради подхвърлен слух, от проститутка, че е хомосексуалист. Впоследствие се оказва, че това не е вярно. Но причината и извършителите на тази диверсия, остават неясни.

натиск по време на войната в Ирак, в разгара на американската агресия беше огромен. Шрьодер усети настроението сред германските избиратели след войната срещу Югославия и заедно с френския президент Ширак и руския президент Путин, каза ясно „не“ на Вашингтон и Лондон.

Безсмислено е да се тревожим за отношението на канцлера и новия министър на отбраната в случай на подновяване на участието във военни мисии. Не може да се очаква опозиционните партии в германския Бундестаг да проявят фундаменталната съдържаност, която Вестервеле е проявил. Зелените вече показаха, че са доброволни изпълнители на американския натиск в рамките на НАТО по време на агресията срещу Югославия, докато ситуацията в Лявата партия е доминирана от дуализма на нейните шампиони Оскар Лафонтен и Грегор Гизи. Лафонтен подаде оставка от всичките си постове в полза на Социалдемократическата партия и напусна сцената в Бон заради участието на Германия във войната срещу Белград през 1999 г.

Вероятно ще възникне нов сблъсък между него и лидера на парламентарната група Гизи по въпроса за участието на германски войници във военни действия. Поразително е че членовете на Бундестага, за които се твърди, че имат тесни връзки с Гизи, участват в Берлин в публикации на правителствени мозъчни тръстове, призоваващи за по-силен военен ангажимент на Германия. От години не е тайна, че това е последната пречка за евентуално формиране на коалиция на федерално ниво между Социалдемократическата и Лявата партия.

Германските войски у дома и в чужбина под чуждестранен контрол? Ако бъде осъществено намерението на партиите от коалицията в Берлин през лятото на 2014 г. да смекчат съществуващите парламентарни прерогативи, така че НАТО и ЕС да могат да определят мисиите на Бундесвера по всяко време, без страх от вето от германския Бундестаг, Бундесверът напълно ще промени характера си. Тогава други ще водят войните си с нашите войници. В речта си в Хамбург, Петер Гаувайлер посочи доколко първоначалното конституционно оправдание за Бундесвера, се крие в неговата мисия да допринася за отбраната на Федерална република Германия.

Тези „корени“ ще бъдат загубени, ако Бундесверът може да бъде зипращан зад граница, заобикаляйки германския Бундестаг и в крайна сметка правителството. Желаната реформа е съпроводена с качествена промяна в Европейския съюз: Целта е да се поеме военна „отговорност“ в периметъра от западния бряг на Африка до Персийския залив. Това е именно районът, който беше доминиран от колониалната експанзия на нашите сегашни европейски съюзници (доп. пр. и смъртни врагове в миналото), Великобритания и Франция. Както показват събитията в Централноафриканската република, Либия и Сирия, колониалното управление е основата на настоящите сътресения там. Трябва ли тази бивша колониална зона, поради съответното влияние и нечии икономически интереси, сега да се превърне в „близка чужбина“ за Европа на Европейския съюз?

За военното присъствие на Европейския съюз, който също разполага с войски, което е малко известно, не са необходими дълги публични дебати. Необходимата подготвителна работа и опит отдавна са завършени и натрупани: военните операции на ЕС се провеждат между Конго и Африканския рог от години, гарантирани с мандати на ООН. Въпреки че създаването на големи щабове на ЕС и единни командни структури по модел на НАТО се провали поради британска, американска и турска намеса, вече съществува пълен „инструментариум“: национални щабове, които могат да служат като база за операции на ЕС, разширяеми оперативни структури на ЕС и командни структури на НАТО, налични при необходимост. Очевидното недоволство в Париж от отказа на Германия за създаването на френско-германска бригада бързо доведе до посещения на германски министри в Париж. Междувременно се чу, че канцлерът също обмисля въз-

можни съвместни бойни мисии. Общоевропейските контингенти на ЕС, определени в мирно време, могат да позволят незабавно разполагане на войсковите части в горещите точки, ако парламентарното одобрение бъде отменено. Не е ясно обаче защо германските войници трябва да рискуват живота си в тези райони.¹³⁵⁵

Германия е изправена пред неприятната изненада, ако необходимото одобрение от Бундестага за изпращане на военни контингенти зад граница, бъде изоставено в полза на прикрит компромис.

С отмяната на всеобщата военна служба, германският суверенитет по военни въпроси в рамките на НАТО и Европейския съюз вече беше подкопан, защото това премахна крайъгълния камък във възприятието на гражданите. Това е отразено и в Бундестага. В момента, в който парламентарното одобрение бъде отменено, действителните правомощия за командване и контрол над германските въоръжени сили ще бъдат прехвърлени на НАТО и, ако е необходимо, на Европейския съюз. И не е нужно много въображение, за да предвидим следващата стъпка. Много бързо могат да се намерят причини за преразглеждането на използването на Бундесвера извън и в Германия и, без да се засягат съществуващите правни рамки, да се разрешава това използване.

След това, въпреки всички уверения на правителството, единствено американският върховен главнокомандващ на НАТО ще взема еднолично решението за използването на Бундесвера, както извън граница, така и срещу собствения му народ. Това ще отвори вратата за възможността германски войници да бъдат използвани срещу германски граждани. Защо да не помислим за Северна Ирландия? За други близки или дори далечни страни?

Заклучение. Визиите за мира

От Волфганг Ефенбергер и Вили Вимер

„Никакъв Pax Americana, който американците налагат на света с военни средства... не може да осигури мир не само за американците, но и за всички хора – мир не само в наше време, а мир завинаги и вечно.“
Джон Ф. Кенеди, 1963 г.

През 2014 г., сто години след началото на Първата световна война с боеве за Лиеж, барабаните на войната бият дори по-силно, отколкото през 1914 г. Предупрежденията и увещанията на бивши американски политици – от Рон Пол до Робърт Гейтс – за излизащата от контрол външна политика на САЩ, сякаш са забравени.

С предстоящия фалит, президентът Барак Обама предизвикателно налага изграждането на още военни бази пред прага на Китай и Русия. И всичко това в името на „новия световен ред“.

Руският президент Владимир Путин дори е сравняван с Адолф Хитлер по все подемониращ начин. Когато бившият държавен секретар на САЩ и вероятна кандидатка за президент от Демократическата партия през 2016 г. Хилари Клинтън направи това

¹³⁵⁵ Б. пр.: Интересно, дали глупациите в българския парламент, които гласуваха с комсомолски плам, изпращането на българско пушечно месо, в услуга на американските авантюри в Ирак и Афганистан, както преди това в Камбоджа и Босна (поне там се размина без жертви), за това! И дали утре, ако посланика на САЩ им скръбне със зъби, няма да пратят, контингент в Украйна, та да си изпросим нова руска окупация!

сравнение на 5 март 2014 г., Джон Маккейн, кандидатът за президент на Републиканската партия през 2008 г., незабавно го подкрепи в *Twitter*.¹³⁵⁶

На 26 март 2014 г., в обръщението си към младите хора в Брюксел, Обама цитира условията за „Новия световен ред“, за които подчерта, че са в процес на разработка от поколения. Всъщност фразата „*Novus ordo seclorum*“ е изписана на обратната страна на Големия печат на Съединените щати от 1782 г. и на гърба на доларовата банкнота от 1935 г.

Носителят на Нобелова награда за мир Барак Обама, подобно на своите предшественици, сега се позовава на благородните идеали за свобода и равенство за всички граждани, които трябва да бъдат защитавани от авторитарна концепция за властта с всички средства. Но зад тази фасада се крие чистият империализъм, както се вижда от значителното увеличение на атаките с дронове по време на неговото президентство, които оттогава отнеха живота на хиляди хора. Дори случайни минувачи са сред убитите.¹³⁵⁷

Очевидно водени от модерна версия на „Предопределената съдба“, авангардни части на американските въоръжени сили са изпратени в Полша, България и Румъния още в началото на 2005 г., за да проучат подходящи места за бази на НАТО, да инспектират пристанища, летища и тренировъчни площадки.¹³⁵⁸

Тези страни отдавна са интегрирани. В крайна сметка НАТО вероятно ще се разшири до Каспийско море, според мечтите за Пътя на коприната.¹³⁵⁹

Бившият заместник-министър на финансите на Рейгън, Пол Крейг Робъртс, съобщава на 15 февруари 2014 г., че Вашингтон е нарушил споразуменията Рейгън-Горбачов, като е разширил НАТО на териториите на бившата съветска империя. Намерението му, твърди той, е да „неутрализира Русия“. Сега иска да „привлече отделни, бивши части на Русия към себе си и в НАТО – Грузия и Украйна“.¹³⁶⁰

Малко след това той отбеляза, че западните сили отново „лутат и натикват в разрушителен конфликт. Стремекът към глобална хегемония предизвиква намеса на Вашингтон във вътрешните работи на Украйна“.

Робъртс вижда два проблема за САЩ поради желанието на Вашингтон да наложи „смяна на режима“ в Украйна: от една страна, „куклите“, които е поставил, могат да загубят контрол над протестите; от друга, влиянието на въоръжените радикални елементи с исторически връзки с националсоциализма (правый сектор) може да проправи пътя в опасна посока. Русия разглежда опита на ЕС и НАТО за превземането на Украйна като „стратегическа заплаха“. Според Робъртс всички усилия на американската външна политика са насочени към елиминиране на Русия като жизнеспособен противник – точно както през 1914 г. целта е да се унищожи Германия като „глобален играч“ на световната сцена.

Робъртс смята, че не е особено мъдро, руското правителство (както и сега сваленото украинско правителство) да позволи на „голям брой финансирани от САЩ неправителствени организации да работят като агенти на Вашингтон под прикритието на „организации за правата на човека“, за да изградят демокрацията“. Време е да спрем да

¹³⁵⁶ Sebastian Fischer: *USA in der Krim-Krise: Hillarys Paukenschlag vom 6. März 2014*; www.spiegel.de/politik/ausland/hitler-vergleich-clinton-rueckt-putin-in-naehe-zu-nazi-diktatora-957169.html

¹³⁵⁷ *US-Drohnenkrieg - Weiter keine Transparenz* vom 17. Mai 2014. Zitiert wie:

www.ndr.de/info/sendungen/streitkraefte_und_strategien/US-Drohnenkrieg-Weiter-keine-Transparenz,streitkraefte274.html;

¹³⁵⁸ *Neue Zürcher Zeitung* vom 10. Febr. 2004

¹³⁵⁹ *Effenberger* 2005, S. 322-323

¹³⁶⁰ *Paul Craig Roberts: Russia Under Attack*. 15. Febr. 2014; www.informationclearinghouse.info/article37652.htm;

делим света на „добро“ и „зло“, защото „злото“ може да се открие и под прикритието на „доброто“.¹³⁶¹

На 28 май 2014 г. Обама обяви доктрината за американската изключителност, аплодиран от кадети в Уест Пойнт. Според тази доктрина САЩ служат като своеобразен модел за подражание за останалия свят; поради своята културна, историческа, политическа и религиозна уникалност, те трябва едновременно да приемат мандата и задължението да бъдат водеща мироопазваща сила.

От 1994 г. насам етапите на ескалация на безредици – кризи – конфликти – войни служат като инструменти за „света в преход“ (според стратегическия документ „TRADOC 525-5 FORCE XXI Operation“). На най-ниското ниво на тази динамика е „насърчаването на демокрацията“ в стила на „Националния фонд за демокрация“. Следват „Операции, различни от война“ (OOTW): от финансова и кибервойна, използването на тайни специални сили, до война с дронове и всички аспекти на войната в сянка – всички оправдани и санкционирани от американската изключителност.

Дали елитарните убеждения на Джосия Стронг, Джон Бърджис или Сесил Роудс и Алфред Милнър, които постулираха избраността на англо-американците в края на XIX век, все още действат тук? Най-малкото Обама изглежда убеден в „превъзходния политически гений“ на американците, който ги задължава да поемат работата по цивилизоване на слабо развития свят, ако е необходимо със сила и чрез окупация.¹³⁶²

„Вярвам в американската изключителност с всяка фибра на тялото си“, каза американският президент на войниците си. „Това, което ни прави изключителни обаче, не е способността ни да пренебрегваме международните норми и върховенството на закона, а готовността ни да ги затвърдим чрез действията си“ – действия, които са коствали повече от 20 млна живота от 1945 г. насам. Само през XIX век седем държави са били напълно или частично унищожени и свързаният с това поток от бежанци е безкраен.

САЩ желаят покорна „атлантическа Европа“, която е икономически интегрирана, мирна и стабилна, но неспособна да действа самостоятелно в стратегически и дипломатически области и със сигурност не е в политическа опозиция на САЩ – Бжежински говори за европейските държави, като за законно подчинени васали.

Това впечатление се подсилва от много политици и водещи медийни журналисти, интегрирани в евроатлантическите мрежи. Тук се позоваваме на списъка с членове на „Съвета за външни отношения“. Предишното заглавие на уебсайта внушаваше нещо зловещо: „ЕС срещу Русия“. Хелмут Шмит не е в списъка. Бившият канцлер предупреждава: **„За по-голямата част от континенталните европейски държави няма нито стратегическа, нито морална причина в обозримо бъдеще доброволно да се подчиняват на американския империализъм. Не бива да се израждаме в послушни слуги.“**¹³⁶³

Според евроатлантиците, откритото сътрудничество между САЩ и Европа трябва да бъде изцяло в интерес на Вашингтон в средносрочен и дългосрочен план. Валтер Халщайн (1901-1982), бивш председател на Комисията на ЕИО, я определя като „противоположност на монолитна Атлантическа общност, в която европейските държави функционират като плацдарм срещу Изтока, подобно на елинските полиси в Мала Азия някога... Свободна Европа трябва да развие собствена индивидуалност, за да стане партньор на Америка и да действа като магнит за страните от Източна Европа“.¹³⁶⁴

¹³⁶¹ Paul Craig Roberts: Erneut schlafwandelnd in die Katastrophe. 24. Febr. 2014: <http://info.kopp-verlag.de/hinter-gruende/geostrategie/dr-paul-craig-roberts/erneut-schlafwandelnd-in-die-katastrophe.html>; Zugriff am 12. März 2014

¹³⁶² Burgess 1898, S. 4, 46

¹³⁶³ Helmut Schmidt: Zwischenruf. In: Heute-Journal im ZDF am 4. März 2008

¹³⁶⁴ Calleo 1965, S. 78

Това обаче означава да не се гледа на Русия с подозрение. Дори генерал дьо Гол, който никога не е имал симпатии към комунизма, според Роналд Стийл „той винаги е гледал на Русия като неразделна част от европейската култура, като на заблуден брат в хватката на потискаща и репресивна идеология, от която в крайна сметка ще се освободи, за да се присъедини отново към европейските си братя и сестри“.¹³⁶⁵

За бившия канцлер Хелмут Шмит, Путин е просветен държавник, който вижда, че американското правителство не го приема насериозно. На въпроса дали това представлява заплаха за световния мир, Шмит отговаря пред списание *Zeit*: „Не, Русия представлява далеч по-малка заплаха за световния мир днес, отколкото например САЩ.“ И отива още по-далеч: „Дори САЩ да бъдат далеч по-способни на действия от Европейския съюз през следващите десетилетия, дори хегемонията им да се запази за по-дълъг период, европейските нации въпреки това трябва да запазят достойнството си“, защото, според кредото на Шмит: „Достойнството се основава на това да се придържа здраво към отговорността пред собствената ни съвест.“¹³⁶⁶

И от тази отговорност Европа трябва критично да постави под въпрос намеренията на САЩ във външната политика и да не представя евфемистично амалгамата от геостратегически, икономически и хегемонистични интереси като „военен хуманизъм“.¹³⁶⁷

Де Гол трябваше да отнесе в гроба си своята визия за Европа, простираща се „от Атлантика до Урал“. Следователно, ние трябва да се задоволим с ролята на младши партньор и да не позволяваме на ексцесиите на американската политика да станат твърде големи.

За съжаление, американският стремеж към хегемония и англосаксонските сили на сплотеност няма да превърнат и визията на Виктор Юго в реалност в обозримо бъдеще. Той казва следното: „Ще дойде ден, когато вие, Франция, Русия, Италия, Англия, Германия, всички вие, народи на континента, без да губите отличителните характеристики на вашата славна индивидуалност, ще се обедините тясно във висша общност и ще установите великото европейско братство. Ще дойде ден, когато няма да има други бойни полета освен пазарите, отворени за търговия, и умовете, отворени за идеи“. Виктор Юго, „Дуз дискурс“, 1850 г.

Политическа Европа не е нито второстепенна сила, нито власт изобщо. Това е съвкупност от държави, „сгрупани на западния полуостров на Азия и доминирани от гиганти“¹³⁶⁸ 15, които един ден ще управляват света: Америка и Русия.

След обявяването на победата на Буш през 2003 г. под знамето „Мисията е изпълнена“, американският историк Хауърд Зин (1922-2010) поставя въпроса: „След като войната в Ирак бъде спечелена: Ще се радваме ли ние, американците, на военната си мощ и противно на историята на съвременните империи, ще настояваме, че американската империя е благословия? Историята на нашата нация показва друго.“¹³⁶⁹

Остава само да си припомним молитвата на ООН: „Нашата Земя е само малка планета в необятната вселена. Наша отговорност е да я направим планета, чиито жители не са измъчвани от войни, глад и страх, не са разкъсвани от безсмислени разделения, основани на раса, цвят на кожата или идеология. Дай ни смелостта и далновидността да започнем тази работа днес, за да могат нашите деца и внуци един ден да носят името човек с гордост“. Стивън Винсент Бенет

¹³⁶⁵ Steel 1970, S. 91

¹³⁶⁶ Auf eine Zigarette mit Helmut Schmidt. In: *Zeit-Magazin* vom 15. Nov 2007

¹³⁶⁷ Ulrich Beck: Über den postnationalen Krieg, in: *Blätter* 8/1999

¹³⁶⁸ Alexis de Tocqueville (1805-1859). По Steel 1970, S. 83

¹³⁶⁹ Howard Zinn: *My Country: The World*. Publiziert am 5. Mai 2003 durch www.tompaine.com

Политиката срещу ООН и срещу доброжелателните съюзници може да има фатални последици за САЩ. Докато те действат като глобален полицаи, икономиката им се изкупува от чуждестранни инвеститори. Само Китай притежава държавни облигации на стойност 1,3 трилиона през 2013 г. (в 2005 г.: 120 милиарда), а Япония - още 1,1 трилиона (в 2005 г.: 141 милиарда).

Тази концентрация в Азия означава, че оттам може да се упражнява натиск върху икономиката и политиката. В книгата си „Неограничена война“ Цяо Лян и Уан Сянсуи, двама полковници от Китайската народноосвободителна армия, описват САЩ като идващ враг. Цялата икономическа зона е обявена за бойно поле през следващите две десетилетия, при което според авторите, икономическата война може да бъде също толкова разрушителна, колкото и военната атака, само че няма да се пролее кръв.¹³⁷⁰

Полковниците дават на историците, изпитания съвет да обърнат максимално внимание на разделите за икономическите конфликти. За да предотвратят 3-та световна война в Евразия, европейските политици, вплетени в трансатлантическата тъкан, най-накрая трябва да намерят евразийската икономическа зона.

Друга критика е, че САЩ не се справят с последиците от войните си, като например използването на касетъчни бомби или снаряди с обеднен уран, които вредят на цивилното население. Това предизвиква потоци от бежанци – след войната във Виетнам над 1,6 млн. виетнамци се опитаха да избягат с лодки през Южнокитайско море и почти 250 000 „хора с лодки“ загинаха.

Кой не помни драматичните кадри от мисията на германския кораб „*Cap Anamur*“¹³⁷¹?

След войната в Ирак приблизително 2 млн. иракчани потърсиха убежище в Сирия и Йордания. След бомбардировка от ЕС, Европа прие 10 000 иракски бежанци.¹³⁷²

В името на световния мир Европа трябва да настоява по-усилено, САЩ да се откажат от месианския си манталитет. Трябва да им се изясни, че войните по „Пътя на коприната“ са неспечелими за тях. Войните вследствие на геостратегията вече подкопават международното право и пренебрегват основните права на човека.

Но Европа трябва да остане здраво закотвена в основите на международното право и да действа като маяк за другите. Тя трябва да осигури справедлив баланс между народите, да настоява за укрепване и демократизиране на ООН и да насърчава мира с инициативи за невоенно уреждане на споровете.

Според британския автор Малкълм Тод, ерата на Студената война ще бъде преодолена само когато Русия, Япония и Германия си възвърнат пълната свобода на действие във външната политика. Визията на Тод за мир отново постулира баланса на силите: „Балансът на силите – Европа, Америка, Русия, Япония, Китай – ще оформи международната политика. Никоя отделна сила не трябва да твърди, че само тя възплъщава „доброто“ в света. И тогава мирът ще бъде по-сигурен.“¹³⁷³

Следователно, необходимото не е „премахване на табутата върху войните“, а завръщане към „културата на съдържаност“, в интерес на човечеството.¹³⁷⁴

¹³⁷⁰ Liang/Xiangsui 1999, S. 51

¹³⁷¹ Б. пр.: През 1979 г., научавайки за големият брой виетнамци, бягащи от Виетнам в негодни за плаване малки лодки, семейството Кристел и Руперт Нойдек и писателя Хайнрих Бел, заедно с група приятели от ФРГ, сформират комитета „Кораб за Виетнам, за дапомогнат на бежанците. За спасителната мисия групата наема товарния кораб „*Cap Anamur*“ и постига голям успех. 10 375 души, са спасени в морето, а на 35 000 е оказана необходимата медицинска помощ.

¹³⁷² EU-Beschluss: Deutschland nimmt Irak-Flüchtlinge vom 72. November 2008 auf: www.focus.de/politik/deutschland/eu-beschluss-deutschland-nimmt-irak-fluechtlinge-auf_aid_351708.html

¹³⁷³ Todd 2002, S. 12

¹³⁷⁴ Rose 2009, S. 74

Нека си припомним дейността на бившия главен прокурор на САЩ от Демократическата партия Рамзи Кларк (1927-2021) за опазване на мира.¹³⁷⁵

Според него войната отразява характера на един народ. Подготовката, планирането, ентусиазмът, стремежът за нея, всичко това е възможно само „чрез съзнателното решение на малцина и тяхното одобрение или приемане от мнозинството. Войната се решава от хора, които имат силата да го направят. Военните действия, са резултат от умишлено поведение.“

За Кларк американската култура, включително нейните медии, е доминирана от насилие, война, алчност, стремеж към материално богатство, експлоатация и стремеж към власт. А правителството на САЩ прави финансово слабите държави свои васали, „експлоатирайки техните ресурси, тяхната работна сила и малтретирайки и пренебрегвайки бедните в собствената си страна, като същевременно се преструва, че действа в името на демокрацията и свободата.“

Войните като средство на политиката никога не са довели до истински или траен мир, защото резултатите рядко се приемат трайно от победените. „Тези, които търсят мир чрез война, подготвят почвата за следващата война и покваряват собствения си характер.“

За да се избегнат по-нататъшните военни катастрофи, съвременните военни технологии трябва да бъдат ограничени, ако не и напълно премахнати. Вместо това, визията за мир трябва да бъде реализирана. „Няма висше благородство, на което човек може да посвети цялата си енергия, цялото си въображение, освен мира“, каза Рамзи Кларк. „Нищо друго няма да има значение, ако се провалим тук. Няма нищо, което да подсказва, че националните правителства ще ни отворят пътища към мира, защото те познават само насилието като крайно средство на своята политика.“

Кларк вярва, че човечеството е способно на мирно развитие. Той трябва само да бъде желан. Оттук е и неговият апел: „За да укрепим волята си за мир, да оживим визията си за по-добър свят, се нуждаем от страст: тя е движещата сила на човешкото действие. Страстта на човечеството трябва да бъде мирът“.¹³⁷⁶

Волята за мир обаче може да се разпали само ако индивидът е способен да разпознае истината. За да направи това, той трябва да пробие завесата, изтъкана от пропагандата, дезинформацията и манипулацията, и изисква голямо недоверие към репортерите на водещите медии, които са здраво в ръцете на либералния елит и тези които са на власт.“

Журналистът и експерт по исляма Петер Шол-Латур (1924-2014), ветеран в сериозната журналистика, омаловажава съвременните медии: „Те ни вземат за глупаци; живеем в епоха на масова глупост, водена от медиите“.

Ако погледнем колко едностранчиво местните медии, от *TAZ* до *Welt*, отразяват събитията в Украйна, тогава виждаме дезинформацията в голям мащаб.¹³⁷⁷

„Най-големият проблем са фабриките за дезинформация в Северна Каролина, Лондон или Израел. Те са насочени към германски и европейски медии. И това работи успешно.“¹³⁷⁸

Йозеф Йофе обаче посочва агитационната пропаганда от руска страна. Критиците на западната политика, тук Йофе има предвид преди всичко левите около Сахра Ваген-

¹³⁷⁵ William Ramsey Clark war unter Lyndon B. Johnson Justizminister (Attorney General) und ist Preisträger des Gandhi Peace Awards.

¹³⁷⁶ Todd 2002, S. 302 - 304

¹³⁷⁷ Peter Scholl-Latour: *Wir leben im Zeitalter der Massenverblödung*. In: *KOPP* - exklusiv, Nr. 11/14

¹³⁷⁸ Andreas Austilat u. a.: Interview mit Peter Scholl-Latour vom 24.3.2014: www.tagesspiegel.de/weltspiegel/interview-mit-peter-scholl-latour-scholl-latour-ueber-die-krise-in-der-ukraine-und-edward-snowden/9652136-2.html;

кнехт, са се поддали на внушенията от Кремъл. Те се интересуват само от дискредитиране, а не от анализ“.¹³⁷⁹

Не чете ли Йофе анализите на американски политици като Пол Крейг Робъртс, Рон Пол или Патрик Бюканън? Дали критиците на политиката на Обама също са се хванали на внушенията на Кремъл?

Джон Дж. Миършаймър, политолог от Чикагския университет, пише в „Ню Йорк Таймс“ на 13 март 2014 г., че политиката на санкции на Обама и подкрепата му за новата администрация са голяма грешка и ще доведат до още проблеми. В очите на американската администрация само Путин носи вината и мотивите му са нелегитимни. „Това е погрешно“, заявява Миършаймър безпристрастно.¹³⁸⁰

Този текст показва, че в САЩ има и сериозни, трезви гласове, които не са единодушни. За съжаление, тези американски гласове не намират отзвук в нашите масови медии. Що се отнася до агитацията на масовите медии, изглежда малко се е променило от 1914 г. насам. Хората, които са просветени, отново несъзнателно стават жертви на пропагандата. „Когато хората питат защо умряхме, кажете им: защото бащите ни лъжеха“¹³⁸¹, Това поетът Ръдиард Киплинг¹³⁸² е написал на надгробния камък на падналия си син. Но тъй като единствената вина вменена на Германия е циментирана след Версай, никой не е трябвало да разобличава лъжите на бащите си.

Лъжите и войната са сиамски близнаци. Тъй като войната продължава и днес, лъжите ще продължат. Затова почти не са извлечени поуки от Първата световна война.

Британският философ Джон Мейнард Кейнс се оказа прав. Той очакваше че от разпадането на многоетническите държави Австро-Унгария, Русия и Турция: ще се появят алчни, ревниви, незрели и икономически зависими национални държави.¹³⁸³ Последиците от следвоенното уреждане все още са очевидни в ежедневната политика днес. Докато безнадеждно фалиралата трансатлантическа финансова система върви е към колапс, политиката на Първата световна война продължава с бързи темпове. И в светлината на сложната пропаганда на Вашингтон, Пол Крейг Робъртс се чувства длъжен да зададе тревожния въпрос: „Светът ще се събуди ли навреме?“¹³⁸⁴

Използвана литература

- Adam, Karl: *Großbritanniens Balkandilemma*. Hamburg 2009
Albertine, Luigi: *The Origins of the War of 1914*, 3 Bde. O. O. 2005
Anderson, Matthew S.: *The Eastern Question 1774-1923. A Study in International Relations*. New York 1966
Appleman Williams, William: *Die Tragödie der amerikanischen Diplomatie*. Frankfurt a. M. 1973
Baden, Prinz Max von: *Erinnerungen und Dokumente*. Hamburg 2011
Bailey, Thomas A.: *A Diplomatic History of the American People*. New York 1946
Baker, Ray S. (Hrsg.): *Woodrow Wilson. Memoiren und Dokumente über den Vertrag von Versailles*. Leipzig 1923
Baker, Ray S.: *Woodrow Wilson. Life and Letters*, 8 Bde. New York 1927/1939
Balfour, Michael: *Der Kaiser Wilhelm II. und seine Zeit*. Berlin 1973
Bamford, James: *NSA. Die Anatomie des mächtigsten Geheimdienstes der Welt*. München 2001
Barnes, Harry E.: *Die Entstehung des Weltkrieges: eine Einführung in das Kriegsschuldproblem*. Stuttgart 1928
Barnes, Harry E.: *Perpetual War for Perpetual Peace?* Caldwell 1953

¹³⁷⁹ Josef Joffe: *Die bizarre Russland-Apologik der Linken*. In: *Zeit-online* vom 19. März 2014

¹³⁸⁰ John J. Mearsheimer: *Getting Ukraine Wrong*. In: *New York Times* vom 13. März 2014

¹³⁸¹ Jens Jessen: *Jahrhundert-krieg*. In: *Die Zeit* vom 18. Januar 2014

¹³⁸² Б. пр.: *А самият той е сред онези които лъжеха и боготворяха лъжците от избрания кръг на британския имперски елит!*

¹³⁸³ Jens Jessen: *Jahrhundert-krieg*. In: *Die Zeit* vom 18. Januar 2014

¹³⁸⁴ Paul Craig Roberts: *Washingtons unverhohlene Scheinheiligkeit*. In: *Zeit-Fragen* vom 11. März 2014

- Barnett, Correlli: *The Collapse of British Power*. O. 0.1972/1986
- Barry, John: *The Great Influence*. New York 2005
- Bass, Gary J.: *Freedom's Battle. The Origins of Humanitarian Intervention*. New York 2008
- Baumfalk, Gerhard: *Tatsachen zur Kriegsschuldfrage*. Tübingen 2000
- Bautz, Friedrich Wilhelm: Benedikt XV., Papst. In: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon Band I* (1990), Spalten 491-493. Letzte Änderung: 17. Februar 2001
- Bavendamm, Dirk: *Roosevelts Weg zum Krieg*. Frankfurt a. M./Berlin 1989
- Bayer, Erich (Hrsg.): *Wörterbuch zur Geschichte. Begriffe und Fachausdrücke* (entspricht Kröners Taschenbuchausgabe Band 289). Stuttgart 1965
- Beard, Charles A.: *President Roosevelt and the Coming of War, 1941*. NewHaven 1948/1951
- Rasmus: *Clausewitz trifft Luhmann*. Wiesbaden 2011
- Beer, Max: *Die europäischen Kriegsverhandlungen*. Bern 1915
- Beham, Mira: *Kriegstromele, Medien, Krieg und Politik*. München 1996
- Bemis, Samuel F.: *A Diplomatic History of the United States*. New York 1942
- Bergmann (Hrsg.): *Handlexikon der Europäischen Union*. Baden-Baden 2012
- Bernauer, Rudolf: *Das Theater meines Lebens*. Berlin 1955
- Bernhardt, Hans: *Deutschland im Kreuzfeuer großer Mächte*. Preußisch-Oldendorf 1988
- Bernstein, Eduard: *Dokumente zum Weltkrieg 1914*. Berlin 1914
- Bey, Essad: *Nikolaus II. Glanz und Untergang des letzten Zaren*. Berlin 1935
- Bickel, Otto: *Russland und die Entstehung des Balkanbundes 1912. Ein Beitrag zur Vorgeschichte des Weltkrieges. Dargestellt vorwiegend auf Grund des amtlichen Aktenmaterials*, Königsberg/Berlin 1933
- Bihl, Wolfdieter: *Der Erste Weltkrieg. 1914-1918*. Wien 2010
- Binder, Gerhart: *Epoche der Entscheidungen. Eine Geschichte des 20. Jahrhunderts*. Stuttgart 1960
- Bishop, Joseph B.: *Theodore Roosevelt and his Time Shown in his Own Letters*, 2 Bde. New York 1920
- Blum, William: *Rogue State: A Guide to the World's Only Superpower*. London 2002
- Bobitt, Philip: *The Shield of Achilles. War, Peace and the Course of History*. New York 2002
- Bock, S. et al.: *Die Waffen nieder! Schriftsteller in den Friedensbewegungen des 20. Jahrhunderts*. Berlin 1989
- Boghitschewitsch, Milos: *Dragoutine Dimitriewitch-Apis*. Paris 1928
- Boghitschewitsch, Milos (Hrsg.): *Die auswärtige Politik Serbiens 1903-1914*, 3 Bde. Berlin 1931
- Boghitschewitsch, Milos: *Kriegsursachen, Beiträge zur Erforschung der Ursachen des Europäischen Krieges mit spezieller Berücksichtigung Rußlands und Serbiens*. Zürich 1919
- Brewer, David: *The Greek War of Independence. The Struggle for Freedom from Ottoman Oppression and the Birth of the Modern Greek Nation*. New York 2001
- Bridgland, Tony: *Seaskillers in Disguise*. Annapolis 1999
- Brockdorff-Rantzau, Ulrich Graf von: *Dokumente*. Charlottenburg 1920
- Brücher, Heinz/Astei, Karl: *Ernst Haeckels Bluts- und Geisteserbe: eine kulturbiologische Monographie*. O. 0.1936
- 592Bryan, William J./Bryan, Mary Baird: *The Memoirs of William Jennings Bryan*. Philadelphia 1925
- Bryant A.: *Triumph in the West*. London 1959
- Brzezinski, Zbigniew: *Die einzige Weltmacht. Amerikas Strategie der Vorherrschaft*. Frankfurt a. M. 1997 und 2001
- Brzezinski, Zbigniew: *Second Chance Three Presidents and the Crisis of American Superpower*. New York 2007
- Brzezinski, Zbigniew: *Strategie Vision: America and the Crisis of Global Power*. New York 2012
- Buchanan, Patrick J.: *Churchill, Hitler und der unnötige Krieg. Wie Großbritannien sein Empire und der Westen die Welt verspielte*. Selent 2008
- Bülow, Andreas von: *Im Namen des Staates*. München 2002
- Bülow, Bernhard Fürst von: *Denkwürdigkeiten*, 4 Bde. Berlin 1930/31
- Bülow, Bernhard W.: *Die Krisis. Die Grundlinien der diplomatischen Verhandlungen bei Kriegsausbruch*. Berlin 1922
- Bundy, McGeorge: *Danger and Survival. Choices About the bomb in the First Fifty Years*. New York 1990
- Burgess, John W.: *Political Science and Comparative Constitutional Law* 1890. Boston 1898
- Burnham, James: *Die Strategie des Kalten Krieges*. Stuttgart 1983
- Cafferky, John P.: *Lord Milner's Second War. The Rhodes-Milner Secret Society; The World War I; and the Start of the New World Order*. Leipzig 2013
- Calder, Nigel: *Atomares Schlachtfeld Europa. Report über die Wahrscheinlichkeit eines Atomkrieges in den 80er Jahren*. Die Originalausgabe erschien unter dem Titel: *Nuclear Nightmares. An Investigation Into Possible Wars*. Hamburg 1981

- Caleol, David P: *Europe's Future. The Great Alternatives*. New York 1965
- Callenio, Hans Walter et al.: *Das atlantische Dilemma. Aggressivität und Krise der NATO 1949-1969*. Berlin 1969
- Campbell, Charles: *The Transformation of American Foreign Relations. 1865-1900*. New York 1976
- Canfora, Luciano: *August 1914. Oder: Macht man Krieg wegen eines Attentats?* Köln 2010
- Carrington, C. E.: *The British Overseas*. Cambridge 1950
- Cartarius, Ulrich (Hrsg.): *Deutschland im Ersten Weltkrieg. Texte und Dokumente 1914-1918*. München 1982
- Cavendish, Marshall: *History of World War I., 2 Bde.* O. 0.2002/2004
- Chacón, Justin Akers/Davis, Mike: *Crossing the border*. Berlin/Hamburg 2007
- Charisius, Albrecht et al.: *Weltgendarm USA*. Berlin (Ost) 1983
- Charmley, John: *Churchill. Das Ende einer Legende*. Berlin/Frankfurt a. M 1995
- Charwarth, Philipp: *Der Untergang einer mittelmäßigen Macht, die Großmacht sein wollte*. Berlin 2011
- Chernow, Ron: *Die Warburgs. Odyssee einer Familie*. Berlin 1996
- Chomsky, Noam: *Amerika und die neuen Mandarine*. Frankfurt a. M. 1969
- Chomsky, Noam: *What Uncle Sam Really Wants*. Berkeley 1992
- Christian Zentner, Christian: *Geschichtsführer*. München 1980
- Christopher, Andrew: *Theophile Delcasse and the Making of the Entente Cordiale*. London 1968
- Chruschtschow, Nikita: *Chruschtschow erinnert sich*. Reinbek 1971
- Churchill, Winston: *The Gathering Storm*. Boston 1948
- Clark, Christopher: *Die Schlafwandler. Wie Europa in den Ersten Weltkrieg zog*. München 2013
- Clark, Christopher: *Kaiser Wilhelm II. A Life in Power*. London 2009
- Clark, Christopher: *Wilhelm II. Die Herrschaft des letzten deutschen Kaisers*. München 2008
- Clark, Ramsey: *Wüstensturm. US-Kriegsverbrechen am Golf*. Göttingen 1993
- Clausewitz, Carl von: *Vom Kriege: Hinterlassenes Werk des Generals Carl von Clausewitz: Vollständige Ausgabe im Urtext, drei Teile in einem Band*. Bonn 1980
- Close, Robert: *Das Ungleichgewicht des Schreckens*. Wien / München / Zürich / New York 1982
- Collier, Basil: *Brasshat. A Biography of Field-Marshal Sir Henry Wilson*. London 1961
- Conquest, Robert: *The Harvest of Sorrow. Soviet Collectivization and the Terror Famine*. New York/Oxford 1986
- Cook, Andrew: *To Kill Rasputin. The Life and Death of Grigori Rasputin..*2006
- Cornides, Wilhelm: *Die Weltmächte und Deutschland - Geschichte der jüngsten Vergangenheit 1945-1955*. Tübingen/Stuttgart 1965
- Costello, John: *Days of Infamy. MacArthur, Roosevelt, Churchill - The Shocking Truth*. New York 1994
- Coulter, Matthew Ware: *The Senate Munitions Inquiry of the 1930s: Beyond Merchants of Death*. Westport/Connecticut 1997
- Craig, Gordon A.: *Deutsche Geschichte 1866-1945*. Darmstadt 1981
- Craig, Gordon A.: *Germany 1866-1945*. Oxford 1978
- Crompton, Iwan: *Englands Verbrechen an U-41*. Gütersloh 1940
- Cron, Hermann: *Geschichte des Deutschen Heeres im Weltkriege 1914-1918*. Berlin 1937
- Cullen, Richard: *Rasputin. The Role of Britain's Secret Service in His Torture and Murder*. O. O. 2010
- Curti, Merle: *The Growth of American Thought*. New Brunswick 1991
- Czempiel, Ernst-Otto/Schweitzer, Carl-Christoph: *Weltpolitik der USA nach 1945. Einführung und Dokumente*. Bonn 1989
- Dahms, Hellmuth G.: *Die Geschichte des Zweiten Weltkrieges*. Frankfurt a.M. 1989
- Dahms, Hellmuth G.: *Grundzüge der Geschichte der Vereinigten Staaten*. Darmstadt 1983
- Dahms, Hellmuth G.: *Roosevelt und der Krieg. Die Vorgeschichte von Pearl Harbor*. München 1958
- Daniel, Ute (Hrsg.): *Augenzeugen. Kriegsberichterstattung vom 18. zum 21. Jahrhundert*. Göttingen 2006
- Dankert, J./Ersil, W./Werner, K.-H.: *Politik in Westeuropa. Integrationsprozesse vom Ende des zweiten Weltkrieges bis zur Gegenwart*. Berlin 1975
- Davies, Robert W./Wheatcroft, Stephen G.: *The Years of Hunger: Soviet Agriculture, 1931-1933 (The Industrialization of Soviet Russia)*. New York 2004
- Dedijer, Vladimir: *The Road to Sarajevo*. New York 1966
- Dee, John: *Die British-Monarchie*. O. 0.1577
- Deighton, L.: *Blitzkrieg*. Bayreuth 1979
- Delaisi, Francis : *La Guerre qui vient*, Paris 1911 (dt.: *Vom kommenden Krieg*. Berlin 1911)
- Dennis, A. L.: *Adventures in American Diplomacy, 1896—1906*. New York 1928

Der Diplomatische Schriftwechsel Iswolskis 1911-1914. Aus den Geheimakten der Russischen Staatsarchive. Im Auftrage des Deutschen Auswärtigen Amtes in deutscher Übertragung hrsg. von Friedrich Stieve, 4 Bde. Berlin 1924.

Der Große Ploetz: Auszug aus der Geschichte. Freiburg/Würzburg 1980 Deschner, Karlheinz/Petrovic, Milan: Krieg der Religionen. München 1999

Deschner, Karlheinz: Der Moloch. Eine kritische Geschichte der USA. München 2000

Deutscher, Isaac: Trotzki. Der bewaffnete Prophet 1879-1921. Stuttgart 1962

Die Deutschen Dokumente zum Kriegeausbruch 1914. Hrsg. im Auftrage des Auswärtigen Amtes, 4 Bde. Berlin 1922. Vollständige Sammlung der von Karl Kautsky im Winter 1918/19 zusammengestellten amtlichen Aktenstücke

Die Große Politik der Europäischen Kabinette 1871-1914, 40 Bde., zitiert als GP (Band, Dokument)

Dietl, Ralph: USA und Mittelamerika: Die Außenpolitik von William J. Bryan, 1913-1915. Stuttgart 1996

Dillen, J. G. van: History of the Principal Public Banks, O. O. 1964

Diplomatische Aktenstücke zur Geschichte der Entente politik der Vorkriegsjahre (1908-14). Hrsg. Benno von Siebert, 2 Bde. Berlin/Leipzig 1921

Discriminate Deterrence: Report of the Commission on Integrated Long-Term Strategy, with a Memorandum for the US-Secretary of Defense and the Assistant to the President for National Security Affairs. Washington D.C. 1988

Domhoff, G. William: Who Rules America? New Jersey 1967

Dormann, M.: Demokratische Militärpolitik. Die alliierte Militärstrategie als Thema deutscher Politik 1949-1968. Freiburg i. Br. 1970

Dorwart, Jeffery M.: Conflict of Duty: The U.S. Navy's Intelligence Dilemma, 1919-1945. Annapolis/Maryland 1983

Douhet, Giulio: Luftherrschaft. Berlin 1935

Dt. Dokumente zum Kriegeausbruch 1914, siehe unter Kautsky, Karl Dülffler, Jost/Kröger, Martin/Wippich, Rolf-Harald: Vermiedene Kriege. Deeskalation von Konflikten der Großmächte zwischen Krimkrieg und Erstem Weltkrieg 1865-1914. München 1997

Dulles, John Foster: Papers, Selected Correspondence and Related Material. Princeton 1949

Duroselle, Jean-Baptist: From Wilson to Roosevelt. Foreign Policy of the United States, 1913-1945. Cambridge 1963

Effenberger, Wolfgang: Das amerikanische Jahrhundert, 2 Bde. München 2011

Effenberger, Wolfgang: Deutsche und Juden vor 1939. Stationen und Zeugnisse einer schwierigen Beziehung. Ingelheim 2013

Effenberger, Wolfgang: Pfeiler der US-Macht. Gauting 2005

Effenberger, Wolfgang/Löw, Konrad: Pax Americana. München 2004

Engdahl, William F.: Apokalypse Jetzt! Washingtons geheime Geopolitik. Rottenburg 2007

Engdahl, William F.: Mit der Ölwanne zur Weltmacht. Der Weg zur neuen Weltordnung. Rottenburg 2006

Engel, Franz-Wilhelm: Handbuch der NATO. Frankfurt a. M. 1957

Eppler, Erhard: Wege aus der Gefahr. Reinbek 1981

Erdmann, Karl D.: Der Erste Weltkrieg. In Gebhard, Bruno (Hrsg.): Handbuch der deutschen Geschichte, 22 Bde. München 1985

Falin, Valentin: Politische Erinnerungen. München 1995

Faringdon, Hugh: Confrontation: Strategie Geography of N.A.T.O and the Warsaw Pact and the Superpowers. New York 1989

Farwick, Hubatschek: Die strategische Erpressung. München 1981

Fay, Sidney B.: The Origins of the World War, 2 Bde. New York 1929

Fenske, Hans et al.: Geschichte der politischen Ideen. Von Homer bis zur Gegenwart. Frankfurt a. M. 1987

Fenske, Hans: Der Anfang vom Ende des alten Europa. Die alliierte Verweigerung von Friedensgesprächen 1914-1919. München 2013

Ferguson, Niall: Der falsche Krieg. Stuttgart 1998

Ferguson, Niall: Politik ohne Macht. Das fatale Vertrauen in die Wirtschaft. Stuttgart/München 2001

Ferguson, Niall: The Pity of War. London 1998

Fernau, Joachim: Hallejuja. Die Geschichte der USA. Berlin 1999

Filene, Peter G.: Americans and the Soviet Experiment, 1917-1933. Cambridge/Mass. 1967

Fischer, Benjamin B.: A Cold War Conundrum. The 1983 Soviet War Scare. Washington D. C. 1997

Fischer, Beth A.: The Reagan Reversal Foreign Policy and the End of the Cold War. Columbia 2000

Fischer, Fritz: Griff nach der Weltmacht. Die Kriegszielpolitik des kaiserlichen Deutschlands 1914/1918. Düsseldorf 2013

Fischer, Fritz: Hitler war kein Betriebsunfall. München 1998

- Fischer, Fritz: Juli 1914. Wir sind nicht hineingeschlittert. Reinbek 1983
- Fischer, Fritz: Krieg der Illusionen. Düsseldorf 1987
- Fischer, Fritz: Weltmacht oder Niedergang. Deutschland im Ersten Weltkrieg. Frankfurt a. M. 1965/1968
- 597Fish, Hamilton: Der zerbrochene Mythos. F. D. Roosevelts Kriegspolitik 1933-1945. Tübingen 1982
- Fleming, D. F.: The Cold War and its Origins 1917-1960. New York 1961
- Flint, John: Cecil Rhodes. Toronto 1974
- Foley, Hamilton: Woodrow Wilsons Case for the League of Nations. Princeton 1923
- Fournier, August: Napoleon I. Eine Biographie. 3 Bde. Wien 1904/06
- Franke-Gricksch, Ekkehard: So wurde Hitler finanziert. Leonberg 1983
- Franzke, Jürgen (Hrsg.): Bagdadbahn und Hedjazbahn. Nürnberg 2003
- Freud, Sigmund/Bullitt, William C.: Thomas Woodrow Wilson. Boston 1967
- Friedrich, Jörg: 14/18. Der Weg nach Versailles. Berlin 2014
- Friedrich, Jörg: Das Gesetz des Krieges. München 2003
- Fromkin, David: A Peace to End all Peace. New York 1989
- Fromkin, David: Europas letzter Sommer. Die scheinbar friedlichen Wochen vor dem Ersten Weltkrieg. München 2005
- Frost, Holloway H.: Grand Fleet und Hochseeflotte im Weltkrieg. Berlin 1938
- Fuhrmann, Joseph T.: Rasputin: The Untold story. Hoboken/New Jersey 2013
- Fulbright, J. W.: Die Arroganz der Macht. Reinbek 1967
- Füller, J. F. C.: Die entartete Kunst Krieg zu führen 1789-1961. Köln 1964
- Gaddis, John Lewis: Der Kalte Krieg. Eine neue Geschichte. Originaltitel: The Cold War. München 2007
- Gaddis, John Lewis: Russia, the Soviet Union and the United States: An Interpretive History. New York 1978
- Gaddis, John Lewis: The Long Peace Inquiries into the History of the Cold War. New York 1989
- Galleo, David P./Rowland, Benjamin M.: America and the World Political Economy. Atlantic Dreams and National Realities. Bloomington 1973
- Ganser, Daniele: Die Kubakrise. UNO ohne Chance. Berlin 2007
- Gantschacher, Herbert: Zeuge und Opfer der Apokalypse - der österreichische Komponist Viktor Ullmann im Ersten Weltkrieg als Artilleriebeobachter Zeuge des Giftgasangriffs an der Isonzofront am 24. Oktober 1917 bei Bovec (Flitsch/Plezzo) und im Zweiten Weltkrieg als Opfer der Vernichtung durch Giftgas am 18. Oktober 1944 in Auschwitz. Arnoldstein/Klagenfurt/ Salzburg/Wien 2008
- Gasteyger, Curt (Hrsg.): Einigung und Spaltung Europas 1942-1965. Frankfurt a. M./Hamburg 1965
- Gates, Robert M.: Duty: Memoirs of a Secretary at War. New York 2014
- Gates, Robert M.: From the Shadows. The Ultimate Insiders Story of Five Presidents and How They Won the Cold War. New York 1996
- Gaulle, Charles de: Memoires de Guerre, 2 Bde. Paris o. J.
- Gavin, James A.: War and Peace in die Nuclear Age. New York 1958
- Gay, Peter: Weimar Culture. The Outsider as Insider. New York 1970
- Gebhardt, Bruno (Hrsg.): Handbuch der deutschen Geschichte, Bd. 4/1. Stuttgart 1973
- Geiling, Martin: Außenpolitik und Nuklearstrategie. Eine Analyse des konzeptionellen Wandels der amerikanischen Sicherheitspolitik gegenüber der Sowjetunion (1945-1963). Köln/Wien 1975
- Geiss, Imanuel: Der lange Weg in die Katastrophe. München 1990
- Geiss, Immanuel (Hrsg.), Julikrise und Kriegsausbruch 1914. Eine Dokumentensammlung, 2 Bde. Hannover 1963/1964
- Geiss, Immanuel: Juli 1914. Die europäische Krise und der Ausbruch des Ersten Weltkriegs. Nördlingen 1965
- Gelfand, Lawrence E.: The Inquiry. American Preparation for Peace, 1917- 1919. New Haven 1963
- Generalstab des Heeres (Hrsg.): Der Handstreich gegen Lüttich vom 3. bis 7. August 1914. Berlin 1939
- George, Alexander L./ George, Juliette L.: Woodrow Wilson and Colonel House. New York 1956
- Geppert, Dominik: Presseklänge. Öffentlichkeit und Diplomatie in den deutschbritischen Beziehungen (1896-1912). München 2007
- Gerry Docherty, Gerry/MacGregor, Jim: Hidden History. Edinburgh 2013
- Ghani, Cyrus: Iran and the Rise of Reza Shah. I. B. Tauris 2000
- Görtemaker, M. et al.: USA-UdSSR, Dokumente zur Sicherheitspolitik. Opladen 1987
- Görtemaker, Manfred: Deutschland im 19. Jahrhundert. Opladen 1996
- Goethe, Johann Wolfgang: Werke. Hamburger Ausgabe (HA), München 1981
- Gole, Henry S.: The Road to Rainbow. Army Planning for Global War, 1934-1940. Annapolis 2003
- Golinger, Eva: Psychologische Operationen (PSYOPS) gegen Venezuela: Washington und sein Krieg gegen die Bolivarianische Revolution. O. O.2009
- Gombrich, Ernst H.: Eine kurze Weltgeschichte für junge Leser. Köln 2003

- Gooss, Roderich: *Das Wiener Kabinett und die Entstehung des Weltkrieges*. Wien 1919
- 599Green, R.W. (Hrg.): *Protestantism and Capitalism. The Weber-Thesis and its Critics*. Boston 1959
- Gregory, Richard L.: *The Oxford Companion to the Mind*. Oxford 2004
- Greiner, Bernd/Steinhaus, Kurt: *Auf dem Weg zum 3. Weltkrieg? Amerikanische Kriegspläne gegen die UdSSR*. Köln 1980
- Greiner, Bernd/Müller, Christian T./Walter, Dierk (Hrsg.): *Heiße Kriege im Kalten Krieg*. Hamburg 2006
- Greiner, Christian: *Die alliierten, militärstrategische Planungen zur Verteidigung Westeuropas 1947-1950*, in: *Militärgeschichtliches Forschungsamt (Hrsg.): Anfänge westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956, Band I*. München/Wien 1982
- Greiling, Richard: *Das Verbrechen*. Lausanne 1917/18
- Greiling, Richard: *J'accuse. By a German*. Übersetzt von Alexander Graf. London 1915
- Grews, J. C.: *The Turbulent Era*. New York 1958
- Griffin, Edward: *The Creature from Jekyll Island. A second look at the Federal Reserve*. O. 0.1994 (dt. Ausgabe: *Die Kreatur von Jekyll Island: Die US-Notenbank Federal Reserve*. Rottenburg 2006)
- Griswold, Allred W.: *The Far Eastern Policy of the United States*. New York 1938
- Groebe, Paul: *Weltgeschichte im Grundriss*. Leipzig 1928
- Groehler, Olaf: *Die Kriege Friedrichs II*. Berlin 1990
- Grosser, Allred: *Mit Deutschen streiten. Aufforderungen zur Wachsamkeit*. München 1984
- Grosser, Dieter: *Vom monarchischen Konstitutionalismus zur parlamentarischen Demokratie*. Den Haag 1970
- Groy, Boris: *Felix Jussupoff, in Jussupoff, Felix: Rasputins Ende*. Frankfurt a. M. 1990
- Guhin, Michael: *John Foster Dulles. A Statesman and His Times*. New York/London 1972
- Guilhot, Nicolas: *Le National Endowment for Democracy. Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, Nr. 139. Paris 2001
- Gutknecht, Christoph: *Pustekuchen. Lauter kulinarische Wortgeschichten*. Hamburg 2005
- Gutsche, W.: *Ein Kaiser im Exil. Der letzte deutsche Kaiser Wilhelm II. in Holland. Eine kritische Biographie*. Marburg 1991
- Gutsche, W.: *Wilhelm II. der letzte Kaiser des Deutschen Reiches: Eine Biographie*. Berlin 1993
- Guttmann, Allen: *Korea. Cold War and Limited War*. Lexington 1972
- Gwynn, Stephen et al.: *The Letters and Friendship of Sir Cecil Spring Rice*, 2 Bde. London 1929
- Hacke, Christian: *Zur Weltmacht verdammt. Die amerikanische Außenpolitik von J. F. Kennedy bis G. W. Bush*. München 2005
- Haeckel, Ernst: *Englands Blutschuld am Weltkriege aus: Sein Leben, Denken und Wirken. Eine Schriftenfolge für seine zahlreichen Freunde und Anhänger*. Hrsg. von Victor Franz. Jena/Leipzig 1943
- Hagen, Manfred: *Die russische Freiheit Wege in ein paradoxes Thema*. Stuttgart 2002
- Hahlweg, Werner: *Das Clausewitzbild einst und jetzt*, in: *Clausewitz, Carl von: Vom Kriege. Hinterlassenes Werk des Generals Carl von Clausewitz: Vollständige Ausgabe im Urtext, drei Teile in einem Band*. Bonn 1980
- Hall, Gus: *Der amerikanische Imperialismus in der Welt von heute. Eine Einschätzung wichtiger Fragen und Ereignisse unserer Zeit*. Berlin 1976
- Halle, Louis: *Der Kalte Krieg*. New York 1967
- Hamilton, Alexander: *The Papers of Alexander Hamilton*. New York 1963
- Hamilton, Keith A.: *Bertie of Thame. Edwardian Ambassador*. New York 1990
- Handelsblatt Management Bibliothek: *Die wichtigsten Philosophen für Manager*, Bd. 7, 0.0.2005
- Hanreider, Wolfram: *Germany, America, Europe: Forty Years of German Foreign Policy*. New Haven 1989
- Hardach, Gerd: *Marshall-Plan*. O. 0.2003
- Hartmann, Johannes: *Das Geschichtsbuch von den Anfängen bis zur Gegenwart*. Frankfurt a. M. 1966
- Hastings, Max: *Catastrophe 1914: Europa Goes to War*. Vintage 2014
- Hatschek, Julius/Strupp, Karl: *Wörterbuch des Völkerrechts und der Diplomatie*. Aachen 1924
- Haushofer, Karl: *Weltpolitik von heute*. Berlin 1934
- Hedin, Sven: *Amerika im Kampf der Kontinente*. Leipzig 1942
- Heinemann, Ulrich: *Die verdrängte Niederlage. Politische Öffentlichkeit und Kriegsschuldfrage in der Weimarer Republik*. Göttingen 1987
- Helfferich, Karl: *Reden und Aufsätze aus dem Krieg*. Berlin 1917
- Helfferich, Karl: *Der Weltkrieg*. Berlin 1919
- Helmolt, Hans F.: *Ein Vierteljahrhundert der Weltgeschichte 1894-1919*. Paderborn 2011
- Helmreich, Ernst C.: *Diplomacy of the Balkan Wars*. Harvard 1938
- Henderson, David: *Field Intelligence: Its Principles and Practice*. London 1904

- Henderson, David: *The Art of Reconnaissance*. New York 1907
- Hendrick, Burton J.: *The Life and Letters of Walter Hines Page*, 3 Bde. O. 0.1925
- Hennig, E.: *Zeitgeschichtliche Aufdeckung*. München 1964
- Heresch, Elisabeth: *Rasputin. Das Geheimnis seiner Macht*. München 1985
- Herlitz, Georg/Kirschner, Bruno: *Jüdisches Lexikon*. Berlin 1927/1930
- Herron, George Davis: *The Menace of Peace*. New York 1917
- Herron, George Davis: *Woodrow Wilson und der Weltfriede*. Bern 1919
- Herwig, Holger H.: *Der Einfluß von Alfred Th. Mahan auf die deutsche Seemacht*, in: Rahn 2005
- Herwig, Holger H.: *The First World War. Germany and Austria-Hungary 1914-1918*. London 1997
- Herwig, Holger H.: *The Marne, 1914. The Opening of World War I and the Battle That Changed the World*. New York 2011
- Herzog, Wilhelm: *Panama. Korruption - Skandal - Triumph*. München 1950
- Hirschfeld, Gerhard et al.: *Enzyklopädie Erster Weltkrieg*. Paderborn 2009
- Hirschfeld, Gerhard/Krumeich, Gerd: *Deutschland im Ersten Weltkrieg*. Frankfurt a. M. 2013
- Hirschfeld/ Gerhard et al. (Hrsg.): *»Keiner fühlt sich hier mehr als Mensch ...« Erlebnis und Wirkung des Ersten Weltkriegs*. Frankfurt a. M. 1996
- Hirst, F. W.: *In the Golden Days*. London 1947
- Hoare, Samuel: *Das vierte Siegel*. Berlin/Leipzig 1935
- Hobsbawm, Eric: *Das Zeitalter der Extreme. Weltgeschichte des 20. Jahrhunderts*. München/Wien 1995
- Hochschild, Adam: *Der Große Krieg. Der Untergang des alten Europa im Ersten Weltkrieg*. München 2013
- Hösch, Edgar: *Geschichte der Balkanländer von der Frühzeit bis zur Gegenwart*. München 1988
- Hogan, Michael J.: *The Marshall Plan. America, Britain and the Reconstruction of Western Europe, 1947-1952*. Cambridge 1987
- Hoggan, David L.: *Das blinde Jahrhundert*. Tübingen 1979
- Holmes, Richard: *The Little Field Marshal: A Life of Sir John French*. London 2004
- Hoopes, Townsend: *The Devil and John Foster Dulles*. Boston/Toronto 1973
- Hoover, Arlie J.: *God, Germany and Britain in the Great War: A Study in Clerical Nationalism*. New York 1989
- Hoover, H.: *Memoiren*. Mainz 1951
- Horowitz, David: *Kalter Krieg. Hintergründe der US-Außenpolitik von Jalta bis Vietnam*, 2 Bde. Berlin 1969
- Horowitz, David: *The Free World Colossus. A Critique of American Foreign Policy in the Cold War*. New York 1965
- Horsman, Reginald: *Race and Manifest Destiny: The Origins of American Racial Anglo-Saxonism*. Cambridge/Mass. 1991
- House, Edward M.: *Intimate Papers*, 2 Bde. Cambridge 1926
- House, Edward M.: *Philip Dru, Administrator*. O. 0.1912
- Hubatschek, Gerhard (Hrsg.): *Strategie für den Frieden*. Herford 1986
- Hughes, Emrys: *Churchill - ein Mann in seinem Widerspruch*, übers. Von Rudolf Andersch, 2. Aufl. Kiel 1986
- Huntington, Samuel P.: *Kampf der Kulturen. Die Neugestaltung der Weltpolitik im 21. Jahrhundert*. München 1996
- Jaenecke, Heinrich: *Die weißen Herren. 300 Jahre Krieg und Gewalt in Südafrika*. Hamburg 1986
- Jaksch, Wenzel: *Europas Weg nach Potsdam*. Stuttgart 1958
- Jaruzelski, Wojciech: *Mein Leben für Polen*. München/Zürich 1992
- Jeffery, Keith: *Field Marshal Sir Henry Wilson: A Political Soldier*. Oxford 2006
- Jenkins, Roy: *Churchill*. London 2001
- Johnson, Chalmers: *Ein Imperium verfällt. Wann endet das Amerikanische Jahrhundert?* Karl-Blessing-Verlag. München 2000
- Johnson, Paul: *A History of the American People*. London 1997
- Kabisch, Ernst: *Lüttich. Deutschlands Schicksalsschritt in den Weltkrieg*. Berlin 1934
- Kade, Gerhard: *Die Bedrohungslüge. Zur Legende von der »Gefahr aus dem Osten«*. Köln 1979
- Kagan, Robert: *Macht und Ohnmacht. Amerika und Europa in der neuen Weltordnung*. Berlin 2003
- Kaku, Michio/Axelrod, Daniel: *To Win a Nuclear War. The Pentagon's Secret War Planes*. Boston 1987
- Kannard, Brian: *The Untold Story of John Steinbeck and the CIA*. Nashville/Tennessee 2013
- Kaufman, Theodore. N.: *Germany Must Perish*. Newark 1941
- Kautsky, Karl (Hrsg.): *Dt. Dokumente zum Kriegsausbruch*. O. 0.1914
- Kautsky, Karl: *Wie der Weltkrieg entstand*. Berlin 1919
- Keegan, John: *Erster Weltkrieg*. München 2000

- Keesing's *Archiv der Gegenwart* (später: *Archiv der Gegenwart*). Essen 1949
- Kempe, Hans: *Der Vertrag von Versailles und seine Folgen*. Mannheim 2005
- Kennan, George F.: *Bismarcks europäisches System in der Auflösung: Die französisch-russische Annäherung 1875-1890*. Frankfurt a. M./Wien/Berlin 1981
- Kennan, George F.: *Die schicksalhafte Allianz. Frankreich und Russland am Vorabend des Ersten Weltkrieges*. Köln 1990
- Kennan, George F.: *Im Schatten der Atombombe: eine Analyse der amerikanisch-sowjetischen Beziehungen von 1974 bis heute*. Köln 1982
- Kennan, George F.: *Memoiren eines Diplomaten, Memoirs 1925-1950*. Stuttgart 1968
- Kennan, George F.: *Sowjetische Außenpolitik unter Lenin und Stalin*. Stuttgart 1961
- Kennedy, H. J.: *Strategy and Diplomacy 1870-1945*. London 1983
- Kennedy, Paul: *Aufstieg und Fall der großen Mächte. Ökonomischer Wandel und militärischer Konflikt von 1500 bis 2000*. Frankfurt a. M. 1987
- Keynes, Edward: *Undeclared War: Twilight Zone of Constitutional*. University Park/Pennsylvania 1982
- Keynes, John M.: *Die wirtschaftlichen Folgen des Friedensvertrages*. München/Leipzig 1920
- Kielmansegg, Peter Graf: *Deutschland und der Erste Weltkrieg*. Frankfurt a.M. 1968
- Kießling, Friedrich: *Gegen den »großen Krieg«*. München 2002
- Kim, Joungwon Alexander: *Divided Korea: The Politics of Development 1945- 1972*. Cambridge, Mass./London 1976
- Kirkendall, R. S. (Hrsg.): *The Harry S.Truman Encyclopedia*. Boston 1989
- Kissinger, Henry A.: *Die Entscheidung drängt. Grundfragen westlicher Außenpolitik*. Düsseldorf 1961
- Kissinger, Henry A.: *Kernwaffen und Auswärtige Politik*. München 1959
- Kissinger, Henry A.: *The Troubled Partnership: A Re-Appraisal of the AtlanticAlliance*. New York 1965
- Kissinger, Henry A.: *Was wird aus der westlichen Allianz*. Wien/Düsseldorf 1965
- Kjellen, Rudolf: *Die Grossmächte vor und nach dem Weltkriege*. Leipzig/Berlin 1930
- Klare, Michael T.: *Resource Wars: The New Landscape of Global Conflict*. New York 2001
- Klee, Ernst: *Das Personenlexikon zum Dritten Reich. Wer war was vor und nach 1945*. Frankfurt a. M. 2005
- Kneissl, Karin: *Mein Naher Osten*. Wien 2014
- Köllner, Lutz/Huck, Burghardt J. (Hrsg.): *Abrüstung und Konversion. Politische Voraussetzungen und wirtschaftliche folgen in der Bundesrepublik*. Frankfurt a. M. 1990
- Kohut, Adolf : *Berühmte israelitische Männer und Frauen in der Kulturgeschichte der Menschheit. Lebens- und Charakterbilder aus Vergangenheit und Gegenwart*. Leipzig 1900 (Reprint: München 2012)
- Kolko, Gabriel: *The Politics of War. The World and United States Policy, 1943-1945*. New York 1968
- Kolko, Gabriel/Kolko, Joyce: *The Limits of Power. The World and United States Foreign Policy, 1945-1954*. New York 1972
- Krakau, Knud: *Missionsbewusstsein und Völkerrechtsdoktrin in den Vereinigten Staaten von Amerika*. Hamburg 1967
- Kralik, Richard: *Geschichte des Völkerkrieges (1914-1919)*. Paderborn 1923
- Krause, Helmut/Reif, Karlheinz: *Die Welt seit 1945*. München 1980
- Krippendorf, E.: *Die amerikanische Strategie*. Frankfurt a. M. 1970
- Kürenberg, Joachim von: *War alles falsch?* Bonn 1951
- LaFeber, Walter: *The New Empire*. Ithaca 1963
- Lafontaine, Oskar: *Das Herz schlägt links*. München 1999
- Lasswell, Harold D.: *National Security and Individual Freedom*. New York 1950
- Lasswell, Harold D.: *World Politics and Personal Insecurity*. New York 1965
- Layne, Christopher: *The Peace of Illusions. American Grand Strategy from 1940 to Present*. Ithaca/London 2006
- Layton, Kent J.: *Lusitania: An Illustrated Biography of the Ship of Splendor*. 2007
- Lea, Homer: *Des Britischen Reiches Schicksalsstunde. Mahnwort eines Angelsachsen*. Berlin 1913
- Lea, Homer: *Die Stunde der Angelsachsen*. Bern 1946
- Leahy, William D.: *I Was There*. New York/London 1950
- LefRer, Melvyn P.: *A Preponderance of Power: National Security, the Truman Administration and the Cold War*. Stanford 1992
- Lehmann, Hans Georg: *Der Oder-Neiße-Konflikt*. München 1979
- Lehmkul, Ursula et. al. (Hrsg.): *Deutschland, Großbritannien, Amerika*. Wiesbaden 2003
- Lenzian. Hans-Jürgen: *Zeiten und Menschen*. München/Paderborn 2006
- Lenin, W. I. *Ausgewählte Werke*. Berlin 1979
- Leonhard, Jörn: *Die Büchse der Pandora. Kollektive Irrtümer und große Opfer. Geschichte des Ersten Weltkrieges*. München 2014

- Levin, Norman G.: *Woodrow Wilson and World Politics*. Oxford 1980
- Liang, Qiao/Xiangsui, Wang: *Unrestricted Warfare: Chinas Master Plan to Destroy America*, Panama City 1999
- Liepmann, Heinz: *Rasputin. Ein historischer Report*. Zürich 1976
- Lippmann, Walter: *Early Writings*. New York 1970
- Lippmann, Walter: *The Cold War*. New York 1947
- Lodge, Henry Cabot: *Selections from the Correspondence of Theodore Roosevelt and Henry Cabot Lodge, 1884-1918*, 2 Bde. New York 1925
- Löding, Dörte: *Deutschlands und Österreich-Ungarns Balkanpolitik von 1912-1914 unter besonderer Berücksichtigung ihrer Wirtschaftsinteressen*. Hamburg 1969
- Loon, Hendrik van: *Von Columbus bis Coolidge*. Berlin 1929
- Loth, Wilfried: *Die Teilung der Welt. Geschichte des Kalten Krieges 1941-1955*. München 1980
- Ludendorff, Erich: *Meine Kriegserinnerungen*. Berlin 1920
- Ludwig, Emil: *Juli 14. Vorabend zweier Weltkriege*. Hamburg 1961
- Macartney, C. A.: *The Habsburg Empire 1790—1918*. New York 1969
- MacKenzie, David: *The Exoneration of the »Black Hand«*. Boulder/Colorado 1998
- MacMillan, Margaret: *The War That Ended Peace. The Road to 1914*. 2013
- Maddison, Angus: *Chinese Economic Performance in the Long Run*. OECD Development Centre Studies. Paris 1998
- Mahan, Alfred T.: *The Influence of Sea Power upon History, 1660-1783*. New York 1890 (Reprint: Dover 1987)
- Mahan, Alfred T.: *The Interest of America in Sea Power, Present and Future*. Boston 1918
- Mai, Günther: *Das Ende des Kaiserreichs. Politik und Kriegführung im Ersten Weltkrieg*. München 1997
- Maier, Klaus Autbert et al.: *Das Nordatlantische Bündnis 1949-1956*. München 1993
- Mandl, Leopold: *Die Habsburger und die serbische Frage, Geschichte des staatlichen Gegensatzes Serbiens zu Österreich-Ungarn*. Wien 1917
- 606Mandl, Leopold: *Österreich-Ungarn und Serbien nach dem Balkankriege Materialien zum Verständnis der Beziehungen Serbiens zu Österreich-Ungarn*. Wien 1912
- Mann, Thomas: *Deutsche Hörer! Europäische Hörer! Darmstadt* 1986
- Marchand, Alex: *Dissolving Dollars, Exposing Dollars. The Debt-Based Insanity behind Modern Money*. 2009
- Marschall, Birgit: *Reisen und Regieren. Die Nordlandfahrten Kaiser Wilhelms II.* Hamburg 1991
- Masaryk, Thomas Garrigue: *President Masaryk Tells His Story*. New York 1935
- Mastny, Vojtech: *Konfrontationsmuster des Kalten Krieges. 1946-1956*. München 2003
- Mathews, Basil (Hrsg.): *Christ. And the World at War. Sermons Preached in War-Time*. London 1917
- Matuz, Josef: *Das Osmanische Reich. Grundlinien seiner Geschichte*. Darmstadt 1985
- Mawdsley, Evan: *The Russian Civil War*. Edinburgh 2005
- May, Ernest R.: *The Truman Administration and China, 1945-1949*. Philadelphia 1975
- McClintock, M.: *Instruments of Statecraft, U.S. Guerilla Warfare, Counterinsurgency and Counterterrorism, 1940-1990*. New York 1992
- McLaughlin, Rob: *United Nations Naval Peace Operations in the Territorial Sea*. Leiden/Boston, Mass. 2009
- McMeekin, Sean: *Juli 1914: Der Countdown in den Krieg*. München 2014
- McNamara, Robert: *Blindlings ins Verderben. Der Bankrott der Atomstrategie*. Hamburg 1987
- Mechtersheimer, Alfred/Barth, Peter (Hrsg.): *Den Atomkrieg führbar und gewinnbar machen?* Reinbek 1983
- Mechtersheimer, Alfred: *Nachrüsten? Dokumente und Positionen zum NatoDoppelbeschluß*. Reinbek 1981
- Mechtersheimer, Alfred/ Nimsdorf, Udo: *Zeitbombe NATO. Auswirkungen der neuen Strategien*. Köln 1984
- Medlicott, William N.: *Congress of Berlin and After*. 1963
- Meier, Erich/Oberhenn, Harald/Schilling, Walter/Rautenberg, Hans-Jürgen: *Friedens- und Sicherheitspolitik der Bundesrepublik Deutschland*. Bühl/Baden 1989
- Mercer, David D.: *Sledge Hammers, Lance Bombs and Q^Ships*. U.S. Naval Institute Proceedings 87, No. 4. O. O. u. J.
- Meyers Konversationslexikon, 20 Bde. Leipzig/Wien 1893-1900
- Meyers Lexikon, 12 Bde. Leipzig 1924-1930
- Miller, Edward S.: *War Plan Orange. The U.S. Strategy to Defeat Japan, 1897-1945*. Annapolis/Maryland 2005
- Millin, Sarah Gertrude: *Cecil Rhodes*. London 1933

- Millis, Walter: *Amerikanische Militärgeschichte in ihren politischen, wirtschaftlichen und sozialen Zusammenhängen*. Köln 1958
- Mills, C. Wright: *The Power Elite*. New York 1956
- Moltke, H. von: *Erinnerungen, Briefe, Dokumente 1877-1916*. Hrsg. E. von Moltke. Stuttgart 1922
- Moltmann, J.: *Das Experiment Hoffnung. Einführungen*. München 1974
- Mommsen, Wolfgang J. (Hrsg.): *Der moderne Imperialismus*. Stuttgart 1971
- Mommsen, Wolfgang J.: *Fischer Weltgeschichte, Band 28 Das Zeitalter des Imperialismus*. Frankfurt a. M. 1984/85
- Mommsen, Wolfgang J.: *Großmachtstellung und Weltpolitik*. Frankfurt a. M. 1993
- Mommsen, Wolfgang J.: *Imperialismustheorien*. Göttingen 1987
- Mommsen, Wolfgang J. (Hrsg.): *Max Weber. Gesamtausgabe. Bd. 17 Wissenschaft als Beruf*. Tübingen 1992
- Mommsen, Wolfgang J. (Hrsg.): *Schriften und Reden 1892-1899, Landarbeiterfrage, Nationalstaat und Volkswirtschaftspolitik*. Tübingen 1993
- Mommsen, Wolfgang J.: *War der Kaiser an allem Schuld? Wilhelm II. und die preußisch-deutschen Machteliten*. München 2002
- Montgelas, Max: *Glossen zum Kautsky-Buch*. Charlottenburg 1920
- Montgelas, Max: *Leitfaden zur Kriegsschuldfrage*. Berlin/Leipzig 1923
- Montgelas/Schücking (Hrsg.), siehe *Die Deutschen Dokumente zum Kriegsausbruch 1914*
- Morgan, D. R.: *Summaries of the Threats of Use of Nuclear Weapons during the Sixteen Known Nuclear Crises of the Cold War. A Submission to SCFAIT, House of Commons*. Ottawa 1998
- Morgenstern, Oskar: *The Question of National Defense*. New York 1959
- Morison, Elting/Blum, John M.: *The Letters of Theodore Roosevelt, 8 Bde.* Cambridge 1951-1954
- Morison, Samuel E./Commager, Henry S.: *The Growth of the American Imperialism*. New York 1950
- Morrow, Ian F. D.: *Bismarck*. 1943
- Mosley, Leonard: *Dulles. A Biography of Eleanor, Allen and John Foster Dulles und their Family Network*. London 1978
- 608 Mourik, W. van: *Bilanz des Krieges*. Rotterdam 1978
- Moynahan, Brian: *Rasputin. The Saint Who Sinned*. New York 1997
- Müller, A. von: *Aufzeichnungen über die Ära Wilhelms II.* Göttingen 1965
- Müller, Thomas: *Imaginierter Westen. Das Konzept des »deutschen Westraums« im völkischen Diskurs zwischen politischer Romantik und Nationalsozialismus*. Bielefeld 2009
- Münkler, Herfried: *Der Große Krieg. Die Welt 1914-1918*. Hamburg 2013
- Münkler, Herfried: *Der neue Golfkrieg*. Berlin 2003
- Münkler, Herfried: *Imperien. Die Logik der Weltherrschaft - vom Alten Rom bis zu den Vereinigten Staaten*. Berlin 2005
- Narskij, Igor: *Revolutionäre auf der Rechten. Schwarze Hundert im Ural 1905-1916*. Jekaterinburg 1994
- Neale, John E.: *Elisabeth I.* München 1967
- Neilson, Francis: *How Diplomats Make War*. 1915
- Neuberger, Günter/Opperskalski, Michael: *CIA in Westeuropa*. Bornheim 1982
- Neumann, Michael: *Der Friedensnobelpreis 1905-1916. Zug/Schweiz* 1988
- Nevins, Allan: *Henry White. Thirty Years of American Diplomacy*. New York/London 1930
- Nicholson, W. N.: *Behind the Lines*. 1939
- Niedhart, Gottfried (Hrsg.): *Der Westen und die Sowjetunion seit 1917*. München 1980
- Niedhart, Gottfried (Hrsg.): *Gustav Mayer. Als deutsch-jüdischer Historiker in Krieg und Revolution, 1914—1920. Tagebücher, Aufzeichnungen, Briefe (= Deutsche Geschichtsquellen des 19. und 20. Jahrhunderts; Bd. 65)*. München 2009
- Nietzsche, Friedrich: *Kritische Studienausgabe (KSA), 15 Bde.* München 1999
- Nipperdey, Thomas: *Deutsche Geschichte 1866-1918. Band II*. München 1992
- Nitti, Francesco: *Die Tragödie Europas - und Amerikas?* Frankfurt a. M. 1924
- Nolte, Ernst: *Deutschland und der Kalte Krieg*. München 1974
- Oberdörfer, Don: *From the Cold War to a New Era. The United States and the Soviet Union, 1983-1991*. Baltimore 1998
- Office of the Chief of Military History (Hrsg.): *Command Decisions*. Washington D. C. 1960
- 609 Oren, Michael B.: *Power, Faith, and Fantasy. America in the Middle East, 1776 to the Present*. New York 2007
- Osgood, R. E.: *Limited war (The Challenge to American Strategy)*. Chicago 1957
- Owen, Robert: *The Russian Imperial Conspiracy, 1892-1914..* 1927
- Paige, Glenn D.: *The Korean Decision. June 24-30, 1950*. New York/London 1968
- Paine, Thomas: *Common Sense*. Oxford 1998

- Pak, Susie J.: *Gentlemen Bankers. The World of J. P. Morgan*. Cambridge 2013
- Pally, Marcia: *Warnung vor dem Freunde - Tradition und Zukunft US-amerikanischer Außenpolitik*. Berlin 2008
- Paleologue, Maurice: *Am Zarenhof*, 2 Bde. Berlin 1927
- Park, William/Rees, G. Wyn: *Rethinking Security in Post-Cold War Europe*. New York 1999/2014
- Parnreiter, Christof (Hrsg.): *Neue Fronten - neue Kriege. Differenzierte Abschreckung, ein Kriegsführungskonzept*. Wien 1988
- Parrington, V. L.: *Main Currents in American Thought, Vol. I The Colonial Mind, 1620-1800*. Norman/Oklahoma 1987
- Paterson, Thomas G.: *The Origins of the Cold War*. Lexington 1974
- Paul, Ron: *End the Fed*. New York 2009
- Penzler, Johannes (Hrsg.): *Die Reden Kaiser Wilhelms II.*, 2 Bde. Leipzig o. J.
- Penzler, Johannes (Hrsg.): *Fürst Bülow's Reden nebst urkundlichen Beiträgen zu seiner Politik*. Berlin 1907
- Phillips, Kevin: *Die amerikanische Geldaristokratie*, Frankfurt a. M./New York 2003
- Piekalkiewicz, Janusz P.: *Der Erste Weltkrieg*. Düsseldorf/Wien 1988
- Piper, Ernst: *Nacht über Europa. Kulturgeschichte des Ersten Weltkriegs*. Berlin 2013
- Ponsonby, Frederick (Hrsg.): *Briefe der Kaiserin Friedrich*. Berlin 1929
- Possony, Stefan T.: *Zur Bewältigung der Kriegsschuldfrage*. Köln/Opladen 1968
- Potter, Elmar B./Nimitz, Chester W.: *Seemacht. Eine Seekriegsgeschichte von der Antike bis zu Gegenwart*. Herrsching 1974/1982
- Pratt, Julius W.: *Expansionists of 1898*. Baltimore 1936
- Preston, Diana: *Wurden torpediert, schickt Hilfe. Der Untergang der Lusitania 1915*. München 2004
- Pringle, Henry F.: *Theodore Roosevelt*. New York 1931
- Pringle, Peter/Arkin, William: *SIOP. Der geheime Atomkriegsplan der USA*. Berlin/Bonn 1985
- 610Prins, G. (Hrsg.): *Defended to Death. A Study of the Nuclear Arms Race from the Cambridge University Disarmament Seminar*. Harmondsworth 1983
- Prins, Nomi: *All the Presidents' Bankers. The Hidden Alliance That Drive American Power*. O. O. 2014
- Prost, Antoine/Winterjatz: *Penser la Grande Guerre. Un Essai d'Historiographie*. Paris 2004
- Pry, Peter Vincent: *War Scare. Russia and America on the Nuclear Brink*. Westport/Connecticut 1999
- Pugh, Martin: *The Making of Modern British Politics, 1867-1939*. 2002
- Purischkewitsch, Wladimir: *Wie ich Rasputin ermordete*. Berlin 1991
- Puntsch, Eberhard: *Das neue Zitatendhandbuch*. Herrsching 1997
- Quigley, Carroll: *The Anglo-American Establishment*. New York 1981
- Quigley, Carroll: *Tragedy and Hope*. New York 1966
- Radsinski, Edward Stanislawowitsch: *Die Geheimakte Rasputin. Neues über den Dämon am Zarenhof*. München 2000
- Raeithel, G.: *Geschichte der nordamerikanischen Kultur*, 3 Bde, Bd. 1 Vom Puritanismus bis zum Bürgerkrieg 1600-1860. Frankfurt a. M. 1997
- Rahn, Werner (Hrsg.): *Deutsche Marine im Wandel. Vom Symbol nationaler Einheit zum Instrument internationaler Sicherheit*. München 2005
- Ramanzani, Rouholla K.: *The Foreign Policy of Iran*. Charlottesville/Virginia 1966
- Rassinier, Paul: *Die Jahrhundertprovokation*. Tübingen 1998
- Rathenau, Walther: *Der Kaiser. Eine Betrachtung*. Berlin 1919
- Rathenau, Walther: *Gesammelte Schriften*, 5 Bde. Berlin 1918
- Rauchensteiner, Manfred (Hrsg.): *An meine Völker! Der Erste Weltkrieg 1914-1948*. Wien 2014
- Rauchensteiner, Manfred: *Der Tod des Doppeladlers: Österreich-Ungarn und der Erste Weltkrieg*. Graz/Wien/Köln 1997
- Reagan, Ronald: *An American Life*. Riverside/New Jersey 1990
- Reeves, Richard: *President Kennedy. Profile of Power*. New York 1993
- Regierung der Vereinigten Staaten (Hrsg.): *Präsident Roosevelt. Amerika und Deutschland 1936-1945*. O. O. u. J.
- Reichsarchiv (Hrsg.): *Der Weltkrieg 1914 bis 1918*. 1925
- Reichsbund Jüdischer Frontsoldaten: *Kriegsbriefe gefallener deutscher Juden (1935)*. Stuttgart 1961
- 611Rein, Gustav Adolf: *Die drei Großen Amerikaner. Hamilton, Jefferson, Washington. Auszüge aus ihren Werken (Klassiker der Politik, Band 7)*. Berlin 1923
- Report of the Special Committee on Investigation of the Munitions Industry (The Nye Report), U.S. Congress, Senate, 74th Congress, 2nd Sess. 1936
- Reventlow, Ernst Graf zu: *Von Potsdam nach Dorn*. Berlin 1940
- Richards, R. J.: *The Tragic Sense of Life. Ernst Haeckel and the Struggle over Evolutionary Thought*. Chicago 2008

- Richardson, J.D. (Hrsg.): *Compilation of Messages and Papers of the Presidents*, Bd. 1. Washington D. C. 1907
- Richelson, Jeffrey T.: *A Century of Spies: Intelligence in the Twentieth Century*. New York 1995
- Rill, Bernd (Hrsg.): *Der Erste Weltkrieg. »In Europa gehen die Lichter aus!« Argumente und Materialien zum Zeitgeschehen Nr. 91*. München 2014
- Ritchie, Carson: *CVShips*. 1985
- Ritter, Gerhard: *Der Schlieffenplan. Kritik eines Mythos. Mit erstmaliger Veröffentlichung der Texte und 6 Kartenskizzen*. München 1956
- Roberts, Andrew: *Salisbury-VictorianTitan*. London 1999
- Röhl, John C. G.: *Wilhelm II. Die Jugend des Kaisers 1859-1888*. München 1993
- Romjue, John L.: *American Army Doctrine for the Post-Cold War*. Washington 1997
- Roosevelt, Theodore: *Aus meinem Leben*. Leipzig 1914
- Roosevelt, Theodore: *Oliver Cromwell*. New York 1900
- Roosevelt, Theodore: *The Naval War of 1812*. New York 1906
- Roosevelt, Theodore: *The Wilderness Hunter*. New York 1900
- Roosevelt, Theodore: *Works, National Edition, 20 Bde.* New York 1926
- Ropponen, Risto: *Die Kraft Russlands*. Helsinki 1968
- Rose, Jürgen: *Ernstfall Angriffskrieg. Frieden schaffen mit aller Gewalt?* Hannover 2009
- Ross, Charles: *Representative Government and War*. London 1902
- Rozenblit, Marsha L.: *Reconstructing a National Identity: The Jews of Habsburg Austria During World War*. Oxford/New York 2001
- Russell, Bertrand: *Der Krieg, ein Kind der Furcht*. Zürich 1915
- Saldivar, Jose David: *Border Matters - Remapping American Cultural Studies*. Berkeley/Kalif. 1997
- Sauter, Udo: *Geschichte der Vereinigten Staaten von Amerika*. Stuttgart 1976
- Saville, Max : *Die Vereinigten Staaten von Amerika*. Essen 1975
- Schäfer, Dietrich: *Der Krieg 1914/16, 2 Bde.* Leipzig/Wien 1916
- Schäfer, Dietrich: *Deutschland und England in See- und Weltgeltung*. 1916
- Schäfer, Dietrich: *Zur Lage. Als Handschrift gedruckt*. Berlin 1916
- Schagerl, Brigitte: *Friedrich Ritter von Wiesner. Im Dienst eines Staates, denes nicht mehr geben sollte, nicht mehr gab, nicht mehr geben durfte*. Dissertation. Wien 2012
- Scheler, Max: *Die Ursachen des Deutschenhasses*. Berlin 1917
- Scheer, Robert: *Und brennend stürzen Vögel vom Himmel. Reagan und der »begrenzte« Atomkrieg*. (Originalausgabe: *With Enough Shovels. Reagan, Bush and Nuclear War*). München 1982
- Schieder, Theodor (Hrsg.): *Handbuch der europäischen Geschichte*. Stuttgart 1968
- Schiller, Ulrich: *Macht außer Kontrolle. Geheime Weltpolitik von Chruschtschow bis Bush*. Berlin 2005
- Schilling, Warner R./Hammdon, Paul Y./Snyder, Glenn H.: *Strategy, Politics and Defense Budgets*. New York/London 1962
- Schlesinger, Arthur M. jr./Burns, Roger (Hrsg.): *Congress Investigates. A Documented History, 1792-1974*. 5 Bde. New York 1975
- Schlesinger, Arthur/Israel, Fred (Hrsg.): *History of American Presidential Elections 1789-1968*. New York 1971
- Schmidt, Helmut: *Außer Dienst - Eine Bilanz*. München 2008
- Schmidt, Helmut: *Eine Strategie für den Westen*. Berlin 1986
- Schmidt, Helmut: *Strategie des Gleichgewichts. Deutsche Friedenspolitik und die Weltmächte*. Frankfurt a. M/Berlin/Wien 1970
- Schmidt, Stefan: *Frankreichs Außenpolitik in der Julikrise 1914. Ein Beitrag zur Geschichte des Ausbruchs des Ersten Weltkrieges*, in: *Pariser Historische Studien*, hrsgg. vom Deutschen Historischen Institut Paris, Band 90. München 2009
- Schmitt, Bernadotte E.: *The Coming of the War 1914, 2 Bde.* New York 1930
- Schöllgen, Gregor: *Imperialismus und Gleichgewicht. Deutschland, England und die orientalische Frage, 1871-1914*. München 2000
- Schölzel, Christian: *Albert Ballin. »Ein Schiffsherr ist es ... Ein Kaiser neigt sich vor dem jüdischen Mann ...«*. Berlin 2004
- Scholl-Latour, Peter: *Russland im Zangengriff*. München 2006
- Schönauer, Karlheinz: *1914 - Protokoll eines gewollten Krieges*. Berlin 2012
- Schubert, Klaus/Klein, Martina: *Das Politiklexikon*. Bonn 2011
- Schultze-Rhonhof, Gerd: *Der Krieg der viele Väter hatte*. München 2003
- Schulz, Hans-Jürgen: *Auf dem Weg zum Atomkrieg. US-amerikanische Militärstrategie*. Frankfurt a. M. 1985
- Schützenberger, Anne A.: *Oh, meine Ahnen! Wie das Leben unserer Vorfahren in uns wiederkehrt*. 2003

- Schweizer, Peter: *Victory. The Reagan Administration's Secret Strategy That Hastened the Collapse of the Soviet Union*. New York 1994
- Sedlmaier, Alexander: *Deutschlandbilder und Deutschlandpolitik. Studien zur Wilson-Administration (1913-1921)*. Wien 2003
- Segel, Benjamin: *Der Weltkrieg und das Schicksal der Juden*. Berlin 1915
- Sherry, Michael S.: *Preparing for the Next War. American Plans for Postwar Defense, 1941-45*. New Haven/London 1977
- Sherwood, Robert E.: *Roosevelt and Hopkins: An Intimate History*. New York 1950
- Shillinglaw, Draga: *The Lectures of Professor T. G. Masaryk at the University of Chicago, Summer 1902*. Lewisburg/Penn. 1979
- Silberschmidt, Max: *Der Aufstieg der Vereinigten Staaten zur Weltmacht*. Aarau 1941
- Simpson, Colin: *Die Lusitania: Amerikas Eintritt in den Ersten Weltkrieg*. Frankfurt a. M. 1987
- Siracusa, Joseph M.: *The American Revisionists. New Left Diplomatic Historie, and Historians*. Port Washington, New York/London 1973
- Smith, Geoffrey: *Reagan and Thatcher*. New York 1991
- Solschenizyn, Alexander: *August Vierzehn*. Darmstadt 1973
- Souza, Philip de: *Die Beherrschung der Meere*. München 2006
- Spengler, Oswald: *Der Untergang des Abendlandes*, 2 Bde. München 1923
- Spies, Stephanus B.: *Methods of Barbarism? Roberts and Kitchener and Civilians in the Boer Republics January 1900 until May 1902*. Kapstadt 1977
- Spillmann, Kurt R.: *Aggressive USA? Amerikanische Sicherheitspolitik 1945-1985*. Stuttgart 1985
- Spindler, Arno: *Der Handelskrieg mit U-Booten*, 3 Bde. Berlin 1932
- Spiridowitsch, Alexander: *Rasputin nach amtlichen Unterlagen und mit 16 zum Teil unveröffentlichten Abbildungen*. Bern 1939
- Spreckelsen, Wilhelm von/Vesper, Wolf-Jochen: *Blazing Skies*. Oldenburg 2004
- Spykman, Nicholas J.: *Americas Strategy in World Politics. The United States and the Balance of Power*. New York 1942
- Stalin, Iosif V.: *Briefwechsel Stalins mit Churchill, Attlee, Roosevelt und Truman 1941-1945*. Berlin 1961
- 614Stanojewitsch, St.: *Die Ermordung des Erzherzogs Franz Ferdinand*. Frankfurt a. M. 1923
- Steel, Ronald: *Die hässliche Weltmacht Amerika - Weltreich des Kalten Krieges*. München 1970
- Steevens, George W.: *With Kitchener to Khartum*. Edinburgh/Fondon 1909
- Stefan T. Possony, Stefan T.: *Zur Bewältigung der Kriegsschuldfrage*, hrsgg. von Prof. Dr. Ferdinand A. Hermes. Köln/Opladen 1968
- Stegemann, Herrmann : *Geschichte des Krieges*, I. Band. Stuttgart/Berlin 1917
- Stein, Frank N.: *Rasputin - Teufel im Mönchsgewand?* München 1997
- Stephenson, Anders: *Manifest Destiny. American Expansion and the Empire of Right*. New York 1995
- Stieve, Friedrich/Montgelas, Max: *Rußland und der Weltkonflikt*. Berlin 1927
- Stöver, Bernd: *Der Kalte Krieg. Geschichte eines radikalen Zeitalters. 1947- 1991*. München 2007
- Strachan, Hew: *Financing the First World War*. Oxford 2004
- Strachan, Hew: *The First World War in Africa*. Oxford 2004
- Strachan, Hew: *The Outbreak of the First World War*. Oxford 2004
- Strong, Josiah: *Our Country. Its Possible Future and Its Present Crisis*. New York 1885
- Stürmer, Michael: *Das ruhelose Reich. Deutschland 1866-1918*. Berlin 1994.
- Suchomlinow, W. A.: *Erinnerungen*. Berlin 1924
- Sündermann, Helmut: *Die Pioniere und die Ahnungslosen*. Leoni 1960
- Sullivan, Mark: *Our Times, 1900—1926*, 6 Bde. New York 1926/1935
- Tansill, Charles C.: *Amerika geht in den Krieg, der erste Weltkrieg als Türöffner nach Europa*. Stuttgart 1939
- Tawney, R. H.: *Religion und Frühkapitalismus. Eine historische Studie*. Bern 1946
- Taylor, Maxwell D.: *The Uncertain Trumpet*. New York 1960
- Taylor, Maxwell D.: *Und so die Trompete einen undeutlichen Ton gibt, wer wird sich zum Streite rüsten?* Gütersloh 1962
- Taylor, Peter J.: *Britain and the Cold War. 1945 as Geopolitical Transition*. New York 1990
- Thaden, Edward C.: *Russia and the Balkan Alliance*. University Park/Penn. 1965
- Thelen, David P.: *Robert La Follette and the Insurgent Spirit*. Boston 1976
- Thompson, J. Lee: *A Wider Patriotism. Alfred Milner and the British Empire*. London 2008
- 615Thompson, J. Lee: *Forgotten Patriot. A Life of Alfred, Viscount Milner of St. James's and Cape Town*. Madison/New Jersey 2007
- Thompson, John M.: *Russia, Bolshevism and the Versailles Peace Treaty*. Princeton 1966
- Todd, Emmanuel: *Weltmacht USA. Ein Nachruf*. München 2003

- Todd, Malcom: *Die Zeit der Völkerwanderung*. Stuttgart 2002
- Tolstoi, Lew: *Rede gegen den Krieg*. Frankfurt a. M. 1968
- Toynbee, Arnold J.: *Studie zur Weltgeschichte*. Hamburg/Zürich 1949
- Trepp, Gian: *Bankgeschäfte mit dem Feind. Von Hitlers Europabank zum Instrument des Marshallplans*. Zürich 1993
- Tromp, H. W./La Rocque, Gene: *Nuclear War in Europe*. Groningen 1982
- Trotzki, Leo: *Geschichte der Russischen Revolution Februarrevolution*. Essen 2010
- Troyat, Henri: *Rasputin. Eine Biographie*. Düsseldorf 2002
- Trufanov, Sergej Michajlovic: *The Mad Monk of Russia*. New York 1918
- Tuchman, Barbara: *In Geschichte denken*. Frankfurt a. M. 1984
- Tuchman, Barbara: *Kanonen des August*. Frankfurt a. M./Wien/Zürich 1965
- Tucker, Robert W.: *The Radical Left and American Foreign Policy*. Baltimore/London 1971
- Tucker, Robert W./Hendrickson, David C.: *Empire of Liberty. The Statecraft of Thomas Jefferson*. New York 1990
- Tucker, Spencer/Roberts, Priscilla: *World War I. Encyclopedia*. 2005
- Uhle-Wettler, F.: *Alfred v. Tirpitz in seiner Zeit*. Hamburg 1996
- Umpenhour, Charles Merlin: *Freedom. A Fading Illusion*. Aurora 2005
- Veale, F. J. P.: *Advance to Barbarism. The Development of Total Warfare*. London 1968
- Viehrig, Johannes: *Ideologische Grundlagen des amerikanischen Imperialismus zwischen Bürgerkrieg und Erstem Weltkrieg*. Dissertation der Friedrich-Schiller-Universität Jena 2013
- Vistica, Gregory L.: *Fall from Glory: The Men Who Sank the U.S. Navy*. New York 1996
- Volkman, Erich O.: *Der Große Krieg, 1914-1918*. Berlin 1922.
- Voegelin, Eric: *Die politischen Religionen*. Stockholm 1939. Neuauflage München 1996
- 616Volkman, Hans-Erich (Hrsg.): *Ende des Dritten Reiches - Ende des Zweiten Weltkriegs*. München 1995
- Warburg, M. M.: *Aus meinen Aufzeichnungen*. New York 1952
- Weber, Max: *Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie, Bd. I, Die Protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus*. Tübingen 1872
- Webster, Charles/ Frankland, Noble: *The Joint Authors of The Strategie Air Offensive against Germany*. London 1961
- Wedgwood, Ciceley V.: *Der Dreißigjährige Krieg*. München 1978
- Wehler, Hans-Ulrich: *Der Aufstieg des amerikanischen Imperialismus*. Göttingen 1987
- Wehler, Hans-Ulrich: *Grundzüge der amerikanischen Außenpolitik 1750-1900*. Frankfurt a. M. 1983/84
- Wehler, Hans-Ulrich (Hrsg.): *Imperialismus*. Düsseldorf 1979
- Weigl, Ludwig: *Strategische Einsatzplanungen der NATO. Einflussfaktoren, Inhalte, Umsetzungsmaßnahmen*. Dissertation an der Universität der Bundeswehr. München 2005
- Weilenmann, Alex: *Theodore Roosevelt und die Außenpolitik der Vereinigten Staaten von Amerika*. 1953
- Weinberg, A. K.: *Manifest Destiny. A Study of Nationalist Expansionism in American History*. Baltimore 1935
- Weinberg, Albert K.: *Manifest Destiny*. Baltimore 1936
- Weisberger, Bernhard A.: *Reaching for Empire*. New York 1964 (deutsch: *3mal Philippinen*, München 1989)
- Weithmann, Michael W.: *Balkan-Chronik. 2000 Jahre zwischen Orient und Okzident*. Regensburg 1995
- Welskopp, Thomas: *Amerikas große Ernüchterung*. München 2010
- Werfel, Franz: *Die vierzig Tage des Musa Dagh*. Wien 1933
- Wernecke, Klaus: *Der Wille zur Weltgeltung. Außenpolitik und Öffentlichkeit im Kaiserreich am Vorabend des Ersten Weltkrieges*. Düsseldorf 1970
- Weyer, B.: *Taschenbuch der Kriegsflotten, XV. Jahrgang 1914*, Reprint: Koblenz 1983
- Whiting, Allen S.: *China Crosses the Yalu. The Decision to Enter the Korean War*. New York 1960
- Wilhelm II.: *Ereignisse und Gestalten 1878-1918*. Leipzig/Berlin 1922
- Will, Alexander: *Kein Griff nach der Weltmacht*. Wien/Köln/Weimar 2012
- 617Williams, William A.: *American-Russian Relations, 1781-1947*. New York 1952
- Williams, William A.: *The Tragedy of American Diplomacy*. New York 1972
- Williamson, S. R.: *The Politics of Grand Strategy. Britain and France Prepare for War, 1904-1914*. Cambridge 1985
- Wilson, John C. B.: *A Life of Sir Henry Campbell-Bannerman*. London 1973
- Wilson, Woodrow: *Die neue Freiheit (Originaltitel: The New Freedom)*. München 1914
- Wilson, Woodrow: *Der Staat*. Berlin 1913
- Wiltz, John Edward: *In Search of Peace. The Senate Munitions Inquiry, 1934-36*, Baton Rouge/Louisiana 1963

- Windolf, Paul (Hrsg.): *Finanzmarkt-Kapitalismus*. Wiesbaden 2005
- Winzen, Peter: *Freundesliebe am Hof Kaiser Wilhelms II.* Norderstedt 2010
- Wheeler-Bennet, John: *Brest-Litovsk. The Forgotten Peace..*1918
- Wheeler-Bennet, John: *The Nemesis Of Power. The German Army In Politics, 1918-1945.*0. 0.1953, Revised Edition 1964
- Wolff, Theodor: *Tagebücher 1914-1919*. Boppard 1984
- Wolff, Theodor: *The Eve of 1914*. London 1935
- Woodward, Bob: *VEIL: The Secret Wars of the CIA, 1981-1987*. New York 1987
- Würthle, Friedrich: *Die Spur führt nach Belgrad. Die Hintergründe des Dramas von Sarajewo* 1914. Wien 1975
- Würthle, Friedrich: *Dokumente zum Sarajevoprozeß*. Wien 1978
- Yergin, Daniel: *Shattered Peace. The Origins of the Cold War and the National Security State*. New York 1977
- Zarlenga, Stephen: *Der Mythos vom Geld. Die Geschichte der Macht*. Zürich 1982
- Zell, Ralf/Lippert, Ekkehard/Rössler, Tjarck (Hrsg.): *Bundeswehr und Gesellschaft*. Opladen 1977
- Zetkin, Clara: *Für die Sowjetmacht. Artikel, Reden und Briefe 1917-1933*. Berlin 1977
- Zimmer, Gerhard: *Gewaltsame territoriale Veränderungen und ihre völkerrechtliche Legitimation*. Berlin 1971